PARS SECVNDA
DE DIVINO, ATQVE TREMENDO MISSÆ SACRIFICIO

TRACTATIO THEOLOGICA
Scholastica, Moralis, Expositiva,
& Canonica,
VALDE VTILIS THEOLOGIS SCHOLASTICIS,
Moralibus, Expositivis, & Professoribus
Iuris Canonici.

PRODIT NVNC PRIMVM CVM INDICIBVS NECESSARIIS.

AVTHORE R. PATRE
GABRIELE
DE HENAO
VALLISOLETANO SOCIETATIS IESV,
MAGISTRO OLIM THEOLOGIÆ
Scholasticæ in Regali Salmanticensi Collegio
eiusdem Societatis, & nunc ibidem
Interprete Bibliorum
Sacrorum.

SALMANTICAE.
CVM PRIVILEGIO REGIO.
In Typographia Sebastiani Perez,
Anno Domini 1652.

SANCTIS PVRGATORII
ANIMABVS.



EFIXIMVS (ò Spiritus afflicti!) in vestris ærumnis nostræ miserationis oculos, convertim⁹ mentis aciem ad acerrimas pœnas, quib⁹ tot inter flammarum æstus cruciamini. Insonuit auribus nostris illud *Miseremini mei* iterato clamore à singulis vestrùm repetitum, quo Mortalium pietatem provocatis, vel fortè accusatis siue sęvitiem, siue oblivionem. Audivimus tristes voces, & pręcordijs ab imis tractas spectavimus lachrymas: Vehemens is ignis, qui vos vndique cingit, intimèque pervadit, nostri pectoris duritiem, geluque dissolvit. Vellemus quidem, aliquam vobis aquæ guttulam erogare, excitareq; militantis Ecclesiæ fideles omnes, vt miserati tormenta vestra cogitarent de ope ferenda, refrigerioque parando. Sed proh dolor! Vsque adeò Mortalium plurium animos cęca caligo hebetavit, vt parentes, filios, coniuges, fratres, consanguineos, affines, amicos siue iam diu, siue dudum tanto in rogo gemere sustineant; qui in suum digitum sævire levissimam scintillam, nec vno temporis momento patiantur. Heu vos alto flammarum pelago immersæ, decumanisque fluctibus ignium agitatæ Animæ, si per huius mundi scenam vel semel obijceretis, & circumferretis tragicum vestræ calamitatis incendium, si dolorum vestrorum acumen, cumulumque ostenderetis vel ad ictum oculi! Non vltrà, veluti cinis, consepeliret hominum oblivio vindicem Ætnam Purgatorij. Quia tamen fide Catholica satis creditas habemus pœnas vestras acerbissimas, opus minimè est ipsarum manifestatione ad oculum, neque experientia ad sensum. Docet nos Fides, quàm extremè indigeatis vivorum suffragijs, tum ob suppliciorum atrocitatem, tum ob statum merè satispatiendi, quin possitis ex vobis satisfacere pro peccatis patratis. Atque hinc opinantur sapientes, pijque Theologi apud Pellizarium in Manuali Regular. Tract. 5. C. 16. num. 67. teneri quemque fidelem vivum opitulari vobis pro sua facultate, quoties queat absq; notabili incommodo; quanquam fateantur, obligationem istam ex charitate valdè decrescere ratione suffragiorum, tum communium Ecclesiæ, tum specialium impensorum ab alijs fidelibus, ratione etiam satispassionis vestræ, qua tandē pœnæ finiri possunt. Illud certum est, aliqua dolorum lenimenta ex Mortalibus avidè à vobis experi; & ad pietatem, misericordiamque Christianam pertinere, auxilio vobis esse. Atque hinc scitè scripsit Petrus Damiani in Opusculo 14. *Fœlices charitatis diuitiæ, quæ illhic vobis ex aliena bonæ voluntatis vbertate succurrunt, vbi proprij operis supplementa deficiunt: & cum iam districtè à vobis non habentibus, quidquid debetis, exigitur, ex fraternæ charitatis abundantia debiti vestri libra completur.* Imò & Vates Gentilis dixit,

Ovidius 2. Fast.

Est honor & tumulis Animas placare paternas,
Paruaque in extructas munera ferre pyras.

Horum nos gnati, libenti animo sacravimus qualecũque istud munus, & iuvamen.

Nullum sanè nobilius obsequium, vtiliusque vobis, quàm si, augustissimi Sacrificij dum discutimus arcana, in auctiorem erga vos beneficentiam animos fidelium alliciamus, & incendamus. Maximum hoc vobis Deus piaculum destinavit. *Non temerè hæc ab Apostolis sancita fuerunt* (inquit S. Chrysostomus Homilia 69. ad populum Antiochenum) *vt in tremendis Mysterijs, defunctorum agatur commemoratio: sciunt enim, illis inde multum contingere lucrum, multam vtilitatem.* S. etiam Augustinus relatus Can. *Animæ* 13. q. 2. ait primo loco, *Animas defunctorum solui oblationibus Sacerdotum.* Angelus item apud Bedam L. 5. Historiæ Anglorum C. 13. *Multos precibus viuentiū, & eleemosynis, & ieiunijs, & maximè celebratione Missarum, vt ante diem iudicij liberentur, iuvari.* Et vt taceam alios PP. adductos in Disp. 17. n. 72.

& 81. sanctamque Birgittam Lib. 6. Revelationum Cap. 39. & Petrum Damiani in Opusculo 33. Capite 5. Concilium Tridentinum Sessione 25. in Decreto de Purgatorio tradit, *Animas ibi detentas iuvari potissimùm acceptabili altaris Sacrificio.* Vnde Sacerdotibus in sui inauguratione dicitur, *Accipite potestatem offerendi Sacrificium Deo, Missasque celebrandi tam pro viuis, quàm pro defunctis.* Quippe in horum bonum ingentissimum ea potestas sacrificativa præcipuè dirigatur. Et vt quidem magna iracundiã Numinis placat victima Sacrificij Eucharistici: maiori certè, quàm munus à Caino oblatum Deo de fructibus terræ (Genes. 4. Vers. 3.) quod tamen adeò valuit apud Deum, *Vt supplicium, quod cæde Abelis commeruerat Cain, ei remiserit Deus, Sacrificio placatus, ne grauiùs in supplicem sæuiret*, vt notat Iosephus Lib. 1. Antiquitatum Iudaicarum C. 2. Multò potentius erit ad Dei irã sedandam, & ad Purgatorij extinguendas flammas Sacrificium Missæ, vbi Homo Deus est Mediator, & Sacerdos, vbi eius corpus, & sanguis est munus, victimaq; oblata; sanguis, inquam, qui instar roris, aquæque Cœlestis opprimet excoctrices noxarum prunas, & qui tot inter incendia, & supplicia erit voluptas, solamenque mali.

Pridem testimonia sacra veritatem istam non ignobili vaticinio prolusere. De Ægypto legitur apud Isaiam C. 19. ex V. 19. *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus Domini iuxta terminum eius. Erit in signum, & in testimonium Domino exercituum in terra Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis, & mittet eis saluatorem, & propugnatorem, qui liberet eos.* En vbi altare, ibi præstò adest servator, qui incarceratos, & mœrore oppressos asserat in libertatem, & lætitiã; præsertimque cum altare erectum dicatur in Ægypto. *In ea enim Pascha fuit typus Christi Passionis, & agnus primus est occisus. In ea redemptio Gentium prius fuit descripta ex manu tyranni mundi. Ægyptus prima vidit agni sanguinem ad vesperam in domibus signatum ad salutem, & ostendit agni Christi sanguinem fusum ad vesperam temporum, donec domum Ecclesiæ colorauit*, vt expendit Sanctus Anastasius Sinaita Lib. 8. Anagogicarum contemplationum in Hexameron. Præterea Apocalypsis Capite 6. Sanctus Ioannes *vidit Animas interfectorum sub altari*, vt credideris, ibi suam requiem Animas fœlici sorte augurari, vbi corporis, & sanguinis Christi oblatio divinum conciliat favorem. *Ac sicut vitis florescit extra in agro, & odorem eius sentit in vase vinum reclusum, sicque consterescit etiam ipsum: ita intelligimus, peccatorum Animas participare aliqua beneficia ab exangui immolatione, & gratificatione pro ipsis facta, sicut solus ordinet, & præcipit, qui viuorum, & mortuorum potestatem gerit Deus noster.* Quæ sunt verba S. Athanasij apud Ioannem Garetium in Assertione ex SS. PP. quòd mortui vivorum precibus adiuventur, pag. 71. Olim etiam fortunata illa mulier (Iosue Cap. 2.) malorum, & incendij præsaga, appendit funiculum coccineum in fenestrã, ipsiusque adspectu irruentium inimicorum audaciam, & voracis flammæ discrimina fugavit. Vnde cecinit Amœnus, vel Prudentius in Enchiridio veteris, & novi Testamenti,

Procubuit Iericho, sola stant atria Rahab,
Hospita Sanctorum meretrix (Tanta est fidei vis!)
Incolumis secura domo spectabile coccum
Ignibus aduersis in signum sanguinis offert.

Vitta illa purpurea sanguinem Eucharistici Sacrificij præsignabat. Non mirum igitur, vt vel sola tutelaris vmbra furorem ignis, & hominum sedaret. Divina, & humana hæret ad ipsius aras emollita potentia. Vix Getæ, & Geloni, gens immanissima, sanguinem Christi prælibarunt; & haustam ab incunabulis ferociam deposuere, vt enim modulatur Prudentius in Apotheosi, carmine adversus Iudæos,

Mansuevere Getæ, feritasque cruenta Geloni
Lacte mero sitiens exanguia pocula miscet,
Libatura sacros Christi de sanguine potus.

Pacatum certè reddet Deum sanguis Xpi effusus mysticè, bibitusq; sacramẽtaliter à Sacerdotibꝰ in supremo hoc Sacrificio: imò & Dei iracundiã secreta quadã energia quasi extorquebit in indulgentiã; effringet Purg. claustra, cõpescet eiꝰ ardorẽ.

Isaias

Isaiæ C. 30. Vers. 32: aiebat, expugnandos Assyrios, & Sennacherib *in bellis præcipuis, seu in Sacrificijs*, vt vertit Forerius. Dixerim & ego, Sacrificijs Missarum, validioribus multò, quàm quævis machinæ bellicæ, oppugnandum Purgatorium.

Gerit se Istihc Deus *quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, sedetque ibi conflans, & emundans argentum, & purgans filios Leui, & colans eos quasi aurum, & quasi argentum. Sed erunt, qui Domino offerant Sacrificia in iustitia. Et placebit Domino Sacrificium Iuda, & Ierusalem, sicut dies sæculi, & sicut anni antiqui.* Liceat, sic reddidisse Malachiæ verba Cap. 3. V. 2. & seqq. in quibus sermo est de *Mincha*, id est, Sacrificio farreo, nempe de Eucharistico sub panis, & vini speciebus; quod oblatum Deo pro vobis tam exquisitè depuratis in Purgatorio placebit illi, seu *dulcescet*, gratumque erit, & sapidum, vt vertunt Pagninus, & Vatablus, seu *suscipietur voluntariè*, vt vertit Chaldæus, non secus ac accepta habita sunt Sacrificia antiqua Abelis, Abrahæ, & Melchisedech. Tanto autem Sacrificio, superanteque longè in dignitate Sacrificia vetera, placatus Deus puras iam vos Cœlesti remittet paradiso, remittens pœnas, quas iustitiæ rigor exposcebat.

Excoquit vos temporarius ignis, emaculatque vsque ad splendorem auri, eximit quasque in hac mortali vita concretas labeculas,

Virg. 6. Æneid.

Nam & supremo cùm lumine vita reliquit,
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeæ excedunt pestes: penitusque necesse est,
Multa diu concreta modis inolescere miris.

Comburit ligna, fœnum, & stipulam, de quibus Paulus 1. ad Cor. 3. Vers. 12. vt Cœli Empyrei Regia in venustissimum euadat decorem, solis auro, argento, lapidibusque pretiosis assurgens. Et quia *in eam non intrabit aliquod coinquinatum*, vt Apocalypsis 21. V. 27. asseritur, ideo igne Deus adeò vos expiat, & lustrat. Quòd si Moyses pertingens iam radicem montis Horeb, vbi Deus insidens rubo ardenti, & incombusto suam exhibebat præsentiam, audijt, *Ne appropies huc, solue calceamenta de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est*, Exodi 3. V. 5. quippe *Moyses, quamuis esset magnus, tamen* (vt monet Origenes Homilia 2. in Genesim) *de Ægypto veniebat, & erant aliqua mortalitatis vincula pedibus eius innexa*: quidni exeuntes vos de istius mundi Ægypto, quamuis in statu gratiæ, sed cum nonnullis maculis, remoretur Deus, iubeatque elui lustrali igne priùs, quàm accedatis ad sanctissimum locum Empyrei Cœli, vbi se Deus facie ad faciem videndum præbet? Pulsabat Sponsus intempesta nocte ad ostium dilectæ; quæ aperire recusans aiebat Canticorum 5. Vers. 3. *Expoliaui me tunica mea, quomodò induar illa? laui pedes meos, quomodò inquinabo illos?* Si quem incessat dubitatio, cur Sponsa timeat fœdationem pedum, cum, qui vocet, sit Deus, & cum viam initura sit, vt suis tectis Deum excipiat? Respondet Sanctus Augustinus Tractatu 57. in Ioannem, *Timet certè, quia per terram ventura erat.* Quandiù terram calcant iusti, fieri moraliter non potest, nisi ex specialissimo priuilegio, vt labeculas aliquas non contrahant: *Septies in die cadit iustus*, Proverb. 24. Vers. 16. Ex puluere, seu scintilla ista hic ignis, & incendium Purgatorij, nisi ante discessum è corpore oblitteratus fuerit reatus tam culpæ, quàm pœnæ.

Sed parcite iam, ò anxiati Spiritus, prolixioribus planctibus, & lachrymis, erigite vos in bonam spem dimissionis citiùs obtinendæ beneficio Sacrificij Eucharistici, cuius oblatione redintegretur pax inter Deum, & vos, *Complacuit enim Deo Patri, per Christum reconciliare omnia in ipsum, pacificando per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in Cœlis sunt.* Nec absque mysterio Melchisedech, qui iuxta Concilium Tridentinum Sessione 22. Capite 1. in oblatione panis, & vini præfiguravit incruentum Missæ Sacrificium, dicitur fuisse Rex Salem, Gen. 14. v. 18. id est, Rex pacis, huius enim inter Deum, & homines monumentũ aliquod extare oportebat, vbi Sacrificium Christianum quasi in vmbra incipiebat prænosci. Huc faciunt quę scribit Guitmundus Episcop. Aversanus L. 2. de Verit. Euch.

¶¶¶ *Christus*

Christus inter Deum, & homines mediator, dum nobis semper velut arcus in nubibus, ex diuina consistens, & humana substantia, fulget in prædicatoribus; cumque Pater pro nobis interpellantem semper adspicit, inter Deum, & homines signum est fæderis sempiterni, iuxta quod scriptum est, Ponam arcum meum in nubibus, & erit signum fæderis mei inter me, & inter terram. Huius quoque diuini fæderis, huius tam saluberrimæ pacis sacrosancta altaris oblatio à nobis creditur signum. Sic Guitmundus. Quapropter per altaris oblationem constituta amica pace, quid restat, nisi vt vos collocet in optatis aulæ suæ Cœlestis sedibus, & vt gloriam, faciemque suam vobis detegat? Exodi 16. *Dixerunt Moyses, & Aaron ad omnes filios Israel, Vespere scietis, quòd Dominus eduxerit vos de terra Ægypti, & manè videbitis gloriam Domini*; nimirùm quia vespere daturus erat Deus coturnices, & manè manna: per coturnices autem vespertini temporis significabantur (interprete Ruperto Lib. 2. In Exodum C. 14.) Sacrificia vetera animalium; & per matutini temporis manna significabatur novæ legis Sacrificium, *quo Cœlum patet, & paradisus apertus est.* Pandetur itaque vobis huius immolatione Sacrificij domus Omnipotentis Dei, & quæ nunc delitescunt paradisi secreta, aperientur, omni prorsus caligine, & velo levato.

Quapropter cum Sacrificium hoc vestra plurimùm intersit, id me movit, vt vobis dicarem Tractationem istam elucubratam, quanta potui cura, & labore, *sicut enim huius Sacrificij oblatio potior est cæteris, ita potiùs excoli debet*, vt inquit Alexāder Papa relatus C. *Nihil* 8. de Cons. Dist. 2. Persuasumque mihi est, optari à vobis vehementer, vt Sacerdotes non modò sanctè, id est, in statu gratiæ, sed ritè etiam, id est, exactè ad præscriptam ab Ecclesia normam, & cæremonias operentur sacram Liturgiam, vtpote quæ vobis sit summè salutaris. Fallar, nisi & vos dicatis cum Iulio Papa transcripto à Gratiano in C. *Cum omne* 7. de Consec. Dist. 2. *Cum omne crimen, atque peccatum oblatis Deo Sacrificijs deleatur, quid de cætero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipsa Sacrificij oblatione erratur?* Est vobis in votis primis tum pro Dei cultu, tum pro vestra vtilitate, vt Sacrificium Missæ exerceatur accuratè, & perfectè, quò enim minus in eo erratur, eò magis colitur Deus, eòque maius vobis emolumentum, & quæstus provenit.

Flexit me etiam ad hunc erga vos cultum, & ad nuncupandam vobis scriptionem istam exemplum Catholici, religiosissimique Regis nostri Philippi IV. qui non maior potentia, quàm pietate, atque proinde in vtraque maximus, propensus adeò est in vestra obsequia, tamque avidus procurandi laxamenta pœnarum, quibus discruciamini, vt deliberatum apud se habeat implorare à Supremo Ecclesiæ Hierarcha indultum, quo singulis Sacerdotibus Hispaniarum, cæterorumque Regnorum sibi subiectorum fas sit pro defunctis celebrare tria Sacra die 2. Novembris; scioque, actum esse, iussu Regię Maiestatis, de rationibus petendi indulti illius, in cœtu hominum doctissimorum, & post maturam, prudentemque discussionem, atque collationem fuisse visas dignissimas, quę nomine Regis Catholici deferrentur ad Pontificem Summum, fuisseque commissam provinciam tradendi eas stylo, & exornandi viro cuidam excultissimo in omni disciplinarum genere, cuius scriptum eas continens Typis datum expectamus in dies. Interim ego notaverim, rem novam non esse, vt constabit ex Disputatione XXII. necnon ex concessione à Sancta Sede Apostolica prò Regno Poloniæ ad preces Regis Vladislai, vt annuè in Commemoratione omnium fidelium defunctorum tria Sacrificia possint peragi ab vnoquoque Sacerdote. Ita refert Elias à S. Theresia Lib. 3. de Legatione Ecclesiæ triumphantis ad militantem pro liberandis Animabus Purgatorij, C. 50. num. 3. pag. 1480. Atque adeò speramus, voti compotem futurum Regem nostrum pijssimum; cui fortissimi, & potentissimi cognomentum non abs re adscribendum hinc putámus, cum & Iudas Machabæus appelletur *fortissimus* Lib. 2. Machab. C. 12. V. 42. quando *duodecim millia drachmas argenti misit Ierosolymam offerri pro peccatis mortuorum Sacrificium*, v. 43. Nec dubitamus, quin vos, o pij Manes, cumulatissima gratia persolvetis Principis nostri beneficentissimum erga vos propositum. Satis est testatum sæculorum omnium monumentis, quàm largiter rependeritis merita, & beneficia vobis à Mortalibus exhibita. De vestra erga Reges gratitudine delibabo vnum, aut alterum testimonium. Ex Sardiniæ Chronico celebris est quadraginta millium exercitus, qui in auxilium venit

nit Eusebio Regi adversus Ostorgium Regem Siciliæ, *Erat enim Eusebio summum studium circa defunctos in celebratione Missarum, in largitionibus eleemosynarum, in decimis omnium rerum suarum soluendis. Præterea vnam Ciuitatum suarum, quam abundantiorem habebat, Deo, & liberandis fideliũ Animabus constituit, neq; se inde aliquid ad suum vsum accipiebat, imò verò decimas totius Regni, atq; possessionem eo conduci faciebat. Ibi pauperum maximam turbam congregatam iugiter reficiebat, atque vestiebat; Missarum verò celebritas passim per Ecclesias fiebat.* Hanc Vrbem cum Ostorgius occupasset insidijs; haberetque sexaginta millia militum ad eius defensionẽ, coactus est restituere; visis quadraginta millibus dealbatorum militum, qui in niveis equis auxiliares advenerant Eusebio vna tantùm cum legione tendenti ad Civitatis recuperationem. Illi autem dealbati erant Animę, quæ suffragijs Eusebij è Purgatorio ad Cœlum evolarant. Similis est historia alterius Regis narrata à Thoma Cantipratano Libro 2. de Apibus C. 53: Vnde magna me tenet spes, militaturas pro Rege nostro liberatas è Purgatorio Animas, daturasque bellorum exitus fœlices, & tranquillissimę, firmissimæque paci aditum facturas.

Mihi etiam à vobis alicuius gratiæ, & remunerationis ob antiquam meam erga vos devotionem, & ob novum hoc officium nonnulla affulget spes. Quæsivi alijs meis Opusculis mortales patronos, vt de more est: Sed ferè semper contingit, non tam eligi, qui patronorum partes impleant, quàm qui laudati, & ad Lunę cornua vsque Oratorijs phrasibus evecti nec de libris, nec de Authoribus curent; cum tamen hos non rarò soleat manere timor, ne ob nimias assentationes puniantur in Purgatorio. Sed in hanc rationem pro suo quisque Author sensu, ac dolore loquatur: Ego à vobis certiora beneficia expecto, postquàm enim O vtinam non longa, sed brevis dies

Virg. L. 6. Æneid.

Concretam exemit labem, purumque reliquit
Æthereum sensum, atque aurai simplicis ignem;

postquàm, inquam, expiatæ perveneritis ad Empyreum domicilium, spero è vestra gratitudine, fusis pro me precibus promerituras Deum; imò verò, & nunc, cum

Virg. ibidem.

Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni,

pro me sic orare, crediderim iuxta probatiorem mihi cum S. Birgitta Lib. 4. Reuel. C. 7. Richardo, Biele, Medina, Soto, Bellarmino, Suario, Valentia, Lessio, Castro Palao, Theologisque alijs tam antiquis, quàm recentibus opinionem de vestris in Purgatorio ad Deum precibus; & impetratione pro benemeritis de vobis. Quòd si mei obsequij tenuitas nullius sit apud vos æstimationis, erunt saltem maximæ ob sui ex opere operato præstantissimum valorem complura Sacrificia piacularia, & parentalia, quę vobis polliceor vnà cum istius Operis nuncupatione.

Ad hæc: pietas erga vos inde rursus lucro nobis erit, quòd benè merendo de vobis faciemus alios memores nostri, si; cum è vita excesserimus, eodem, quo vos, detineamur carcere. Deus namque à vobis munus munere compensantibus exoratus excitabit fideles viventes; vt nostræ animę opem ferant: Sed anne etiam audaciusculè præsumemus, piam de vobis è medio igne eripiendis solicitudinem servaturam nos innoxios, ne idem ignis nos contingat, & lędat. Decantatissima est apud profanos indemnitas Æneæ inter Troiæ incendia; cum patrem humeris sustulit. Vnde ipse Æneas

Virg. 6. Æneid.

Illum ego per flammas, & mille sequentia tela
Eripui his humeris, medioque ex hoste recepi.

Et de ipsomet Ænea Elegiacus Poeta,

Ovidius in de Ponto.

Cum foret Æneæ ceruix subiecta parenti,
Dicitur ipsa viro flamma dedisse viam.

Ea autem inter ignium turbines indemnitas pietati erga parentem tribuitur ab eodem Vate, dum canit;

Idem Poeta L. 4. Fast.

An magis hunc morem pietas Æneia fecit,
Innocuum victo cum dedit ignis iter?

Colludunt Propertius, & Statius, ille;

Propert. L. 4. Eleg. 1.

Cum pater in nati tremulus ceruice pependit,
Et verita est humeros vrere flamma pios.

Hic,

Hic. Statius 3, Sylv.

Fœlix, cui magna patrem ceruice vehenti
Sacra Mycenæ patuit reuerentia flammæ.

Nec omittenda sunt Senecæ verba Lib. 3. de Beneficijs Cap. 37. *Vicit Æneas patrem:: Tulit illum per ignes. Quid non pietas potest?* Et subiungit Seneca, *Vicere Siculi iuuenes, cum Ætna, maiori vi peragitata, in vrbes, in agros, in magnam Insulæ partem effudisset incendium, vexerunt parentes suos. Discessisse creditum est ignes, & vtrinque flamma recedente, limitem adapertum, per quem transcurrerent iuuenes dignissimi, qui magna tutò auderent.* Sic Seneca de fratrib9 Catanensibus, qui suos parentes ex incendio Ætnæ liberarunt, *Quorum pietati cessit clementior natura, & voraces flammæ viam pijs fratribus daturæ diuisæ sunt, & locus eorum passibus peragratus effloruit*, vt ait Pausanias in Phoc. Eos Claudianus hoc epigrammate nobilitavit,

Adspice sudantes venerando pondere fratres,
Diuino meritos semper honore coli.
Iusta quibus rapidæ cessit reuerentia flammæ,
Et mirata vagas reppulit Ætna faces; &c.

Hæc siue conficta ab antiquis, siue confecta Dæmonis arte pulchrè à simili ostēdunt, nonnullam posse nobis fiduciam inesse, quòd illæsi irrumpemus per Purgatorij ignem ob piam nostram curam indidem vos liberandi. Iuvencus Presbyter Salmanticensis adeò detulit suis carminibus de Christi gestis, vt hyperbolicè scripserit,

Nec metus, vt mundi rapiant incendia secum
Hoc opus: hoc etenim forsan me subtrahet igni,
Tunc cum flammiuoma descendet nube coruscans
Iudex altithroni Genitoris gloria Christus.

Liceat nobis saltem dicere, Tractationem istam de diuinissimo Missæ Sacrificio sub vestro publicatam nomine, iuvandisque vobis dicatam allaturam nobis eum fructum, vt etsi *salui* fiamus, *quasi per ignem* iuxta phrasim Paulinam 1. ad Cor. 3. V. 15. sed per ignem levissimum. Et quidem *pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur, cogitatio est sancta, & salubris*, non solùm ipsis defunctis, sed etiam eis, qui benè precantur illis. Atque ita intelligimus verba Machab. 2. C. 12. V. 46.

Tandem vt vestrùm colam memoriam, & quo possim munere vos demerear, Impulit me valde exhortatio illa, quam ad vniversam nostram Societatem litteris encyclicis mandavit secundus ordine Præpositus Generalis R. P. Iacobus Laynez vir sanctitate, litteris, & prudentia notissimus. * Summè is commendavit (referente Sacchino parte, & Lib. 2. Historiæ Societatis num. 89.) vt quotidiè, quàmque frequentissimè Animarum, quæ in Purgatorio igne cruciantur, studiosè meminissent Socij. Nam quandoquidem Societas tantum exhaurit laborum, occupationibusque tam multis, siue litterarijs, siue spiritualibus implicatur, eo dumtaxat, secundùm Dei gloriam, consilio, vt homines ad æternam fœlicitatem consequendam iuvet, quem ad finem creati, pretioque tam grandi redempti sunt; consentaneum profectò esse, vt eundem persequens charitatis spiritum, etiam ex hac vita digressis ad cursum conficiendum opituletur; ne iusta sit illis causa Societatis charitatem quasi imperfectam, & mancam accusandi. Et meritò liceat conqueri, se medio in itinere, eoque loco destitutos, vbi nullam omnino sibi ipsis opē queant afferre. * Sic Laynius iniungebat Societati nostræ; in qua viguit, viget que ardentissimum subveniendi vobis studium Sacrificijs Missarum, recitationibus Rosariorum, orationibus, ieiunijs, cæterisque pijs operibus satisfactorijs. Funduntur singulis noctibus, dato Campanæ signo, piaculares preces pro vobis; obtenta est à Maximo Ecclesiæ Præsule facultas applicandi vobis Indulgentiā Communionis menstruæ generalis, & complures alias; tamque in concionibus publicis, & in libris excussis, quàm in colloquijs privatis admoventur incitamenta fidelibus ad vestrùm vicem condolendum, vobisque opitulandum. Maiorum itaque documento, piaque æqualium æmulatione has vobis Inferias offero, optans

Imper-

impensissimè, vt fidelium Animæ, quæ in Purgatorio
Virg. ------------ exercentur pœnis, veterumque malorum
Æneid. 6. Supplicia expendunt, ------------
per misericordiam Dei requiescant in pace. Ita millies supplicat Deo, apprecaturque vobis; ò Animæ sanctæ;

Vestrùm Minimus Capellanus
GABRIEL DE HENAÔ.

FACVLTAS R. P. MARTINI DE LEZAVN Provincialis Societatis Iesu in Provincia Castellana.

MARTINVS de Lezaün Provincialis Societatis Iesu in Castellana Provincia, potestate ad id mihi facta à R. admodùm P. N. Golvvino Nichel Præposito Generali facultatem facio, vt Opus *De Sacrificio Missæ* à P. Gabriele de Henao nostræ Societatis; sacræ Theologiæ Professore compositum, & eiusdem Societatis gravium, doctorumque hominum iudicio approbatum, Typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Madriti 20. Iulij, anno 1657.

Martinus de Lezaun.

CENSVRA R. P. SAPIENTISSIMIQVE Magistri Fr. Iosephi Romero ex religiosissimo Ordine Sanctissimæ Trinitatis, in Salmanticensi Academia meritissimi Moderatoris publici Cathedræ Scripturæ sacræ.

EX commissione D. Doct. Don Gabrielis Vazquez Saavedra, & Rojas Provisoris, Vicarijque Generalis Salmanticensis, sede vacante, recognovi præclarum, & eximium Opus *De Sacrificio Missæ*, valdè accuratè elaboratum à R. P. Gabriele de Henao Societatis Iesu; quondam Professore Theologiæ, nuncque Scripturæ sacræ Expositore; vbi nihil indecisum relinquitur; & omni commendatione sublimius iudicavi. Quid? si ingenia parva iuxta S. Hieronymum in Epist. ad Nepotianum materias grandes non sustinent. Tanto Operi Numen tantum destinavit ingenium. Nec nostro indigus vaticinio super Astra maiori laude discurrit. Non hoc primum sapientiæ iubar, iam olim cunctorum plausu adultæ lucis splendidissima crepuscula riserunt: hæc sunt Cœlestes illi Libri, quos de Empyreo posteritati sacravit; ingens quippè Cœlum non minorem poscebat Athlantem. Cum igitur (si Boëthij de Discip. Scholarium credamus eloquio) *Miserrimi sit ingenij inuentis, & non inueniendis vti*, novum ibi, & invisitatum splendorem in singulis quæstionibus spargit: nihilque abditum intra Cœlestia arcana delitescit, quod non discutiat, quod non mira claritate expandat. Id ipsum in celebri tomo de Scientia Media, & V. Eucharistiæ Sacramento; id ipsum in præsenti de Sacrificio Missæ; nulla re Catholicæ Fidei contrario, sed summa eruditione referto, sententiarum pondere gravi, sapientibus denique, & æternitate digno. Faustis ergo auspicijs,

Ingenijs pateat campus: certusque merenti
Stet fauor.

Quare nonsolùm luci debitum censeo, sed eruditam, & vtilem tanti Libri lectionem commendo. Salmanticæ, die 20. Maij, anno 1657.

MAG. F. IOSEPHVS ROMERO.

LICEN-

LICENCIA DEL ORDINARIO.

NOS el Doctor Don Gabriel Vazquez Saavedra, y Rojas, Colegial que fue del Mayor de Cuenca de Salamanca, Cathedratico de Prima de Theologia en su Vniversidad, Canonigo Lectoral en su santa Iglesia, Provisor, y Vicario General en su Obispado por sede vacante, &c. Por el tenor de la presente, por lo que à nos toca, damos licencia, para que se pueda imprimir el Libro intitulado *De Sacrificio Missæ*, compuesto por el R. P. Gabriel de Henao de la Compañia de Iesus, Maestro de Escritura Sagrada en el Colegio Real de la Compañia de Salamanca, atento que de la censura del R. P. M. F. Ioseph Romero de la Santissima Trinidad, y Cathedratico de Escritura de la Vniversidad, à quien le remitimos, nos consta, no tiene cosa contra nuestra santa Fe Catholica, y buenas costumbres, antes serà de mucha vtilidad, y provecho el que se imprima. Dada en Salamanca en 31. de Mayo de 1657.

Doct. D. Gabriel Vazquez Saavedra, y Rojas.

Por mandado del señor Provisor en sede vacante.
Marcos de Miranda.

CENSVRA R. DOCTISSIMIQVE P. PETRI Pimentel Societatis Iesu, olim in Academia Salmanticensi pro Societatis eiusdem Regali Collegio Primarij Theologiæ Professoris, Provincialisque Castellanæ Provinciæ, in Regio Supremæ Inquisitionis Senatu Censoris, & Ecclesiastis Catholicæ Maiestatis.



VPREMI Senatus iussu recensui Opus inscriptũ, *De Missæ Sacrificio diuino, atque tremendo Tractatio Theologica Scholastica, Moralis, Expositiua, & Canonica*, compositum à Patre Gabriele de Henao Societatis Iesu, Vallisoletano, noto mihi iam diu, Theologiæ Scholasticæ Lectore anteà, & Scripturæ sacræ nunc Interprete apud Salmanticam; vbi Magistrorum spectationem discipulorum plausus adæquavit. Hæc sanè Tractatio studij, & assiduæ in litteris elucubrationis fruct⁹; ingenij, eruditionisque non vulgaris, expectatus labor, non vnicus: concelebrantur quippe alia Opera, quæ Typis olim mandavit, & quæ Hispaniæ non reclusa limitibus apud exteros etiam Authoris nomen evexere ingentis litteraturæ, & sapientiæ præconio: quod iure præsens Liber erga omnes promerebitur, gravi iudicij pondere, Sacrarum litterarum, Patrum Ecclesiæ, Canonum, Conciliorum denique exquisita lectione refertus: nec recentiorum tantùm sententias evolvit, qui antiquorum scripta haud ignobiliori exhausit spiritu. Vnde verum, vt Tullius pro Licinio, seu Oratione pro Archia, *Quæ accuratè, cogitatèque scripsit. ea sic vidi probari, vt ad veterum Scriptorum laudem pervenerint.* Quare dignissimum censeo, vt huius Libri evulgandi facultas concedatur, in quo nihil Fidei dogmatibus contrarium, nihil à rectitudine morum alienum adest; sed est potiùs communi Ecclesiæ vtilitati consentaneus, qui securissimæ doctrinæ viam omnibus aperit, & inoffenso pede, quas possint percurrere semitas, ostendit. In hoc Collegio Imperiali Madritensi Societatis Iesu. 30. Septembris die, anno 1657.

Petrus Pimentel.

SVMA

SVMA DEL PRIVILEGIO.

TIENE Privilegio el P. Gabriel de Henao de la Compañia de Iesus, ò quien su poder tubiere, para imprimir este Libro intitulado *De Sacrificio Missæ*, por tiempo de diez años, con prohibicion de que nadie lo pueda imprimir; sò las penas contenidas en el dicho Privilegio; como mas largamente consta de su Original despachado en el Oficio de Martin de Villela Secretario de su Magestad; su fecha à quinze dias de Otubre de mil y seiscientos y cinquenta y siete años.

ERRATA, QVIN DISSIMVLENTVR vel minutissima.

PAGINA 1. Numero 1. Linea 20. Icclesiam, cor. Ec. 4. 7. 28. satuisse, cor. sta. 6. 17. 2. C. 1. cor. 5. 19 49. 37. de de, dele vnum de. 30. 81. 2. Capellen⁹, cor. Capella. 39. 101, 21. Grar. cor. Garcia. 70. 33 74. dicilç. cor. de. 103. 13. 10. iejenus, cor. ieiu. 103. 13. 20. dicetur, cor. diceretur. 112. 38. 2. no, cor. nos. 131. 47. 18. humamus, cor. human. 132. 51. 25. Ecclesiæ, cor. Ecclesia. 136. 63. 34. inconvenientiæ, cor. incontinen. 137. 69. 22. potuis. cor. potiùs. 140. 76. 3. malititiæ, cor. malitiæ. 161. 142. 30. vsitatio, cor. vis. 189. 224. 23. pollent, cor. possem. 201. 34. 21. forma, cor. formama 201. 36. 3. altare, cor. alt. 206. 49. 69. quædem, cor. quædam. 216. 21. 30. Melfitani, cor. Melfitana. 242. 1. 24. do, cor. de. 246. 12. 3. Orichali, cor. Orichalci. 250. 31. 3. Suri, cor. Surium. 259. 65. 11. contractus, cor. conta. 271. 111. 3. metatysicatur, cor. Metaphy. 276. 127. 51. Bes, cor. Res. 276. 128. 47. att, cor. arn 279. 134. 26. dicitu, cor. dicitur. 296. 24. 3. Authoribes, cor. bus. 298. 29. 23. Superperpel. cor. Superpel. 351. 207. 13. C. 45. cor. 55. 351. 207. 23. C. 45. cor. 43. 355. 213. 1. ix, cor. ex. 357. 215. 61. Parecleti, cor. Para.

Cætera respondent suo autographo. Salmanticæ die 30. Februarij, anno 1659.

Magister Antonius Alvarez Valverdius
Corrector pro Vniuersitate.

SVMA DE LA TASSA.

TAssaron los Señores del Consejo Real este Libro intitulado *De Sacrificio Missæ Pars Secunda*, compuesto por el P. Gabriel de Henao de la Compañia de Iesus à 5. maravedis cada pliego, y à este precio mandarō se vendiese, y no mas, como consta de la certificacion, que dello dio Miguel Fernandez de Noriega Escrivano de Camara del Rey N. S. de los que residen en su Consejo, su fecha à 15. dias de Marzo de mil y seiscientos y cinquenta y nueue años.

LECTORI

LECTORI
BENEVOLO.



OGITAVERAM (Lector Amice) CONferre in vnum tomum, quę supererant de Sacrificio Missæ, ideoque totam Tractationem initio tribueram duas in partes. Sed penuria papyri in causa est, ne secundus is tomus prodeat tam grandis, quantùm opus esset, vt contineret Disputationes omnes, quas habeo elaboratas; ideo coactus sum reservare nonnullas, easque non minus nobiles, neque minus proficuas in alium tomum, tertiamque partem paris magnitudinis, committendam Typis, cum primùm largitate tua in emenda hac parte facultas mihi accrescat ad papyri caritatem superandam, & ad Typographorum expensas. Audivi nonnullos demirantes, proferri à me tres tomos, etsi moderati corporis, de Sacrificio Missæ. Sed certè non debent multi censeri, si amplitudo materiæ consideretur, tempusque, in quo scribo. Innùmeri sunt Libri editi, & qui quotidie prodeunt; de eorum sententijs tam diversis vt agatur sapienter, & vt veræ à falsis, probabiles ab improbabilib⁹ discernantur, necessaria est scriptio nō concisa: antiquis quæstionibus novæ aliæ vnaquaque hora accedunt; examinātur difficultates ad vnguem; adornantur disputationes testimonijs Scripturæ sacrę, Summorum Pontificum oraculis, Conciliorum decretis, SS. PP. effatis, antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis, Iuris Canonici textibus, & Civilis responsionibus, profanæque litteraturæ floribus. Vnde qui conetur tractare pro dignitate materiam aliquam, non potest non præsenti sæculo, & rei litterariæ statu longus esse; imò non potest nō exponere se maiori discrimini, ne brevis, quàm ne prolixus habeatur à viris versatis, & expertis in scientiarum studio. Ego quidem nec stylum laciniosum adhibeo, nec congestas ab alijs authoritates, citationesque huc transporto, nec extraneas difficultates intrudo, vti citra arrogantiam possum palàm dicere: quare si Opus mole ingens evasit, vertatur amplitudini materiæ, & tempori; feratq; iudicium Lector, prout in mole tulerim punctum, necne. Si non tuli, longissimum esset Opus, quamuis vnius tantùm chartæ. Si tuli, brevissimum erit. Meus animus fuit, discutere diligentissimè omnia, quæ inter Catholicos controversa pertinent ad Missæ Sacrificium. Iamque diu persuasi mihi, ætatem nostram non adeò indigere Libris, in quibus summariè referas præcedentium Authorum opiniones, tuumque addas suffragium ratiuncula vna, vel altera indicata, sicque obtineas, vt parvo Volumine multas materias complectaris, sed exiguo doctorum hominum emolumento, & forsan non levi sæpè indoctorum periculo; quippe illi nihil aliud inveniant, quàm vnam novam subscriptionem supra centum alias, pluriesque addubitent, num ductus numero potiùs, quàm librato rationum pondere chirographum tuum supposueris? hi verò lecta rotunda resolutione sine requisitis advertentijs circumstantiarum probant, aut improbant, exequuntur, aut refugiunt plura, quæ pro tacitarum à te circumstantiarum varietate modò sunt illicita, modò licita. Suum tamen quisque sequatur dictamen in scribendo; ego, ratus, esse magis è rei litterariæ bono publico, si collocetur opera in materia aliqua à fundamentis ad fastigium vsq; elucidanda, meo indulsi iudicio. Cedat vtinam istud consilium in Lectoris vtilitatem, & ante omnia in Dei gloriam; In sacrosancti Sacrificij Missæ laudem, & cultum, In honorem Deiparentis Virginis sine labe Originalis peccati conceptæ, in venerationem Archangeli Gabrielis homonymi mei, & Patroni, in commendationem N. S. Patriarchæ Ignatij, demumque in levamen sanctarum Animarum Purgatorij! Precorque humillimè Lectorem, vt vel faciens Sacrū, vel facienti assistens meminerit mei apud Deum; à quo ego vicissim rogo, vt ipsum diu servet, & sospitet.

PRO-

PROTESTATIO
AVTHORIS



I QVID IN HOC OPERE dicam, vel in prioribus alijs tradiderim, quod citra meum animum deviare deprehendatur à recta Fide Catholica, Apostolica, Romana; bonisve moribus, illud ex nunc revoco, deletumque cupio. Et quamuis non modicam diligentiam adhibuerim in legendis Sanctissimorum Ecclesiæ totius Præsulum Decretis, & Eminẽtissimorum Cardinalium Declarationibus editis Pontificio iussu circa spectantia ad Sacrificium Missæ, procuraverimq; mea scripta eis, quæ authentica sint, & vim legum habentia, conformare; si tamen aliqua me latuerint, vel minus apte intellexerim, interpretatusve sim, vel in posterum prodierint discrepantia à meis scriptis, paratus promptissime sum ad horum emendationem. Protestatio ista visa est mihi necessaria, cum in hac materia allegentur passim ab Authoribus Declarationes Eminentissimorũ Cardinalium, & quam vnus authenticam, promulgatam, & habentem vim vniversalis legis agnoscit, alius negat, scribens etiam intra Italiam, vel propè; & non semel citantur pugnantes inter se Declarationes. Vnde, qui in remotioribus Provincijs scribimus; hæremus sæpè; condonandumque nobis est, si interdum labamur inviti. Legantur inter alios Diana parte 11. Tractatu 2. Resolut. 42. Tractatu 8. Resolut. 53. Pellizarius in Præfatione ad Manuale Regularium; Franciscus Valens in Concordia Iuris Pontificij cum Cæsareo, & cum Theologica ratione, titulo 2. de Constitutionibus Disput. 1. quæst. 5. Sectione 4. ex pagina 133. Petrus de Tapia in Catena Morali tomo 1. Lib. 4. quæst. & art. 8. Marcus Vidal in Arca Vitali, Inquisitione 1. de Casibus reservatis ex num. 90. Inquis. 4. de Iurisdictione ex num. 27. Inquis. 2. de Monialibus ex num. 71. Inquis. 4. de Matrimonio num. 47.

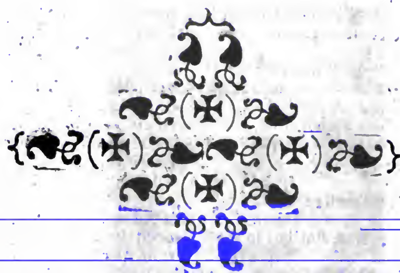
 INDEX

INDEX DISPVTATIONVM; & Sectionum contentarum in hac Secunda parte.

PRÆCENTIO DE EVCHARISTIA, VT EST Conuiuium Sacrificale.

S. 11.

¶¶ S. 13.



PRAE.

PRAECENTIO LAVDATORIA DE AVGVSTISSIMA EVCHARISTIA, quà est conuiuium Sacrificale.



NTER cæteras delitiarum illecebras, quibus geniales dies, conuiualesque mensæ peragi consueverunt antiquitus, scolium potissimum fuit cythara melos, quo & accumbentium aures inter fercula deliniri solitæ, & Heroum egregia facinora animis instillari. Hinc Maronianum illud, atque ad Æneæ illicium de Didonis luxu epulis admixtus

Virg. L. 1. Æneid.

Cythara crinitus Ioppas
Personat aurata, docuit qua maximus Athlas;
Hic canit errantem Lunam, Solisque labores.

Indidem ad Thetidos, Peleiq; connubiale conuiuium Centaurus Lyricen;

Valer. Flac. L. 1. Argon.

Contra ignis, viridique thorus de fronde, dapesque;
Vinaque, & æquoreos inter cum coniuge ciues
Æacides, pulsatque chelyn post pocula Chiron.

Inde rursus Harmodium, Pæan, tibia, barbitos, aliaque huius lenocinij seu carmina, seu plectra, quibus ad voluptatem omnē effusa Roma, effusioresque Athenæ conuiualia sua Sacra transigi curarunt. Hunc & ego morē vsurpo; religiosoque cultu lustratum ritè, in Sacrificalis epuli, quod pro incruentæ suæ hostiæ celebratione Christus Dominus instruxit, commendationem instauro. Huc ergo argutiora adfrangite vocum discrimina politiores Musæ; huc ad harmoniam exactiores numeros inflectite suauiores Syrenulæ; huc ebur, neruos intendite Orpheu, Amphion; dexterioreque huc pectine fides interpungite Marsya, & Thamyris, si quem fortè vestrū sequacibus modulis reddere possit imitatrix virtus. Neq; verò ad minores vos mensas, delyrasq; facinorum nugas prouoco, sed ad nectareum epulum, idemque præstantissimum veri Numinis ostentum, quod vnum & adficta Semideis per comminiscendi licentiam gestorum decora longè prætergreditur, & epulorum cupedias, quotquot hactenus per summam libidinem diffluxit Orbis, breui gyro capit.

Apud Iulium Cæsarē Bulleng. de Cōuiuio, L. 3. C. 33.

Enimverò seu pretium æstimes, & convivarum frequentiam, siue rursus Symposiarchi amœnitatem, atque convivij fructus, quod vspiam gentium augustius, quodve par audijt? Retroacta mecum sæculorum volumina evolve; per quæstuosioraque epulorum miracula mentis aciem reduc avidus scrutator; affulgebit quidem conditissimus ille panis, quem in profusiores sensuum illecebras inaurauit Caligula; arcanos exerent splendores Clodianæ gemmæ, Cleopatrani vniones in ambitiosiorem luxus famam nectareo poculo diluti: lances per, & discorum immensas fermè areas pinnas modò agent mulli, rhombi, ostrea, echini, siquive delicatiores piscium greges flumineos lacus verrunt, vel æquoreos; pinnas rursum agent phasianus, perdix, anser; quotquot item altilia variato ad venustatem omnem flabello aera insigniunt, vel arguto mulcent vocū discrimine: damas denique, apros, hystrices, minoresque feras mensas inter, purpureosque thoros errare videris, nec rariori agmine, quàm cum caueas implent, vel sylvas asperant. Magna quidē hæc, superbæque obsoniorum lautitiæ! Cæterùm si ad Saturnia illa sæcula, parcissimamque, & primævam frugalitatem componantur; cui vna victum suppetijt Dodonæa quercus. Sinverò ad augustum hoc epulum, ad Cœlestes dapes exigere iubeat, sordebūt illa omnia, vilescent, fucosq;, & bracteas prodent amplissima, quæ meminimus, conviviorum decora. Defæcatissimus nimiùm iste panis non aureis modò radijs ad fugacem splendorem emicat; non vno dumtaxat, vel altero gemmei fulgoris pretio opulescit;

Apud Alex. ab Alexandro L. 5. Dierum genialiū C. 21.

Hic nitet immensus Ganges, hic flavus Hydaspes,
Hic & Erythræi lucida concha sali.

Vnionem enimverò claudit Cœlesti & rore, & flammâ intra Virginei pudoris conchylium excultissimâ arte lævigatum; sacratioris ærarij opes, præstantissimum Empyrei margaritum, cui superbam lucis gazam, inexhaustam iubaris supellectilem melior Numinis trāsmisit natura; atq; in gemmam expolijt omnia cōparem; nihilo degenerem: Hexecontalithon dixeris (nisi quòd longè maior assurgit) diuersis vsque adeò notis ex Solino C. 31. sparsum, vt sexaginta margaritarum colores in parvo eius orbiculo emineant. Iam liborum, mactearumque delicatissima illicia non impari voluptate complectitur: quidquid vspiam in palati lenocinium suspendit aer, proluit Oceanus, condijtq; omniū parens tellus; vnum hoc epulum castigatiore sibi vendicat amœnitate, scilicet

Vna

Vnà omnes hæc mensa tenet, par omnibus vna,
Omnis in hanc Orbis nobilis esca coit.

Proh monstrum! Proh Numinis ostentum; Numine vel ipso grave, & fortunatum! Facessat ergò decantatissima illa, Deorumque inventum Panaces, hæc grandia nominis auspicia vltra præferat; quibus delitias omnes, omnigenaque morborum lenimina immerito nomenclaturæ omine vsurpavit: ferculum hocce potiori sibi iure tituli præripit insigne; cum gestet & meritum; nempe imbuit illud Deus, & pro refusæ maiestatis impendio, & amplitudine nequit temperare, quin omni impleat suavitatis illecebra. Facessat item & Sabina herba, quam contra perniciem omnem habendam memoriæ prodidere Druidæ Gallorum: neque verò etiam nunc veterem religionem, sacrasque cæremonias in ipsius cultum instaurent: ferculum hocce illas sibi indicit, & imperat: hoc dextra manu, lotis pedibus, præmisso Sacrificio, mundo serico; candidatosque excipere oportet; cum exceptum in se porrigat non Sabinā vtcumq; herba; sed divinū florilegium, Cœlestis Hybla, delitiorum summa; nectareæq; dulcedinis myrotheciō, cui verissimè Rutilij illud lemma subscripsens; *Natura hic posuit; quidquid vbique fuit.* Plinius L. 24 Hist. natural. C. 11. Plinius L. 25 C. 4.

Age autem; & vlterioribus Rhetorices lineamentis convivij huius Sacrificalis supra humana omnia præstantiam adumbremus: Quanta illud convivarum frequentia commendat? Quantus epulantium accubitus? Quàm rursus decet, nec vel minimum ipsius obstrepit maiestati? Præpostera ea mens transuersos egit veteres Symposiarchos, vt è re convivij ducerent, & splendore, quàm tenuissimo sodalium numero instrui: Inde increbuit vetus illud apud Macrobium Lib. 1. Saturn. Cap. 7. præscriptum, *Numerus convivarum nec sit minor, quàm Gratiarum; nec maior, quàm Musarum.* Inde rursus Ausonianum illud in Ephemeride, Catonis lege sanctum;

Quinque aduocaui; sex enim convivium
Cum Rege iustum; si super, convicium.

Quòd si aliquando in Imperatoriæ humanitatis, & luxus argumentum morem hunc prætergredi Augustum iuvit, & Lucium Verum; at non duodecimum excessit ipsorum augusta vel licentia, vel hilaritas. Effusior quidem nostrorum temporum magnificentia evasit; & totius Regni Proceribus; densissimi exercitus Ducibus, quin & militum copijs ipsis largas à Principibus epulas accuratas non semel inaudijmus: Sed enim quantula hæc sunt? Suetonio in Augusto. Capitolino in Vero.

quàm

quàm tenuia? quàm de paupere vel animo, vel censu, si ad splē-didam, & planè Regiam huius epuli lautitiem exequi pergas? Nō Charitum modò numerum, vel Musarum, non item Imperij Primates, belli Ductores, nec glomeratas vtcumque copias cōmensales capit, sed Vrbes totas, gentes, Imperia, adeòque & mortalium omne genus, quaqua latè vniversum terrarum Orbem circumiacet, in sympofij communionem accersit: neque rursus his dumtaxat, vel alteris cœnationibus, & triclinijs, sed innumeris ferme per Catholici Orbis terminos dispersis, quib⁹ omnibus cō-stratos lectos, ornatas mensas, parata fercula, adstantes conuiuatores sacram hospitibus prandij famem vel facere crediderìs, vel acuere. O immensam Numinis opulentiam! ò dignam tanto conuiuij Rege largitatem! Quàm longè prodigos mortaliū impetus egreditur! Nulla munificam ipsius manum premit subeū-dæ inopiæ cura, nulla temerandę maiestatis anxior solicitudo hominum conspectui subtrahit. Subtraxerit fortasse hæc, atque in remotiora adyta, speciosas tenebras abdiderit Persarum Principes. Consuluerit eadem Atheniensium Optimatibus, & Spartanorum Syssitiam illam cœnam, qua semel tantùm per annum popularibus congredi sustinebant: amplissimi Regis nostri altiùs exurgit fastigium, quàm vt humanis sordibus afflari possit, solidi⁹, quàm vt contubernio lædi, adeòq; magnitudinis securus suæ per medios amat ire populorum cœtus, atque in intimos pectoris sinus descendere ad epuli speciem conformatus.

Atque vt ab hac porrectissima Symposiastis fronte alterū, & quidem eximium conuiuij nostri decus affulgeat, memori, si placet, mente percurrite depostum apud Sacra mensę superciliū, admissamque Principum amænitatem; quàm in pretio conuiuis illa fuit? quàm honori? quantùmque reliquis alijs munificentiæ argumentis præstare visa est? *Præcipuus* (si Curtio fides) *honos Macedonum genitis habebatur, quòd licebat sedentibus vesci cū Rege*. Humanius illud, quod de Alexandro Severo Encomiastes Lampridius, *Cum amicis tam familiariter vixit, vt communis esset ei sæpe consessus, & iret ad conuiuia eorum; aliquos autem haberet quotidianos, etiam non vocatos. Salutaretur verò quasi vnus de Senatoribus, patente velo, Admissionalibus remotis*. Grā-dius autem, & augustius, quod de Cyro suo Xenophon, cum scilicet apud gratiosum aliquem Imperij Primatem singulare amoris, & beneuolentiæ pignus collocare statueret, solitum exquisitissimi ferculi voluptatem carpere, atque sub honorarijs hisce

litteris

litteris ad familiarem remittere, *His Cyrus delectatus, vult quoque te eadem gustare.* Nihilo segniùs ad gaudia, & comitatem compositos Domitiani vultus suspexit Papinius, dum Eucharistico eius epulo accumbere obtinuit, in admirationemque, & solito altius æstrum percitus, aureis his carminibus comptissimè reddidit L. 4. Sylv. 2.

Sed mihi non epulas, Indisque innixa columnis
Robora Maurorum, famulasve ex ordine turmas:
Ipsum, ipsum cupido tantùm spectare vacauit
Tranquillum vultu, sed Maiestate serena
Mulcentem radios, summittentemque modestè
Fortunæ vexilla suæ; tamen ore nitebat
Dissimulatus honos: talem quoque barbarus hostis
Posset, & ignotæ conspectum agnoscere gentes.
Talis vbi Occeani finem, mensasque revisit
Æthyopum, sacro diffusus nectare vultus,
Dux Superum secreta iubet dare carmina Musas,
Et Pallenæos Phœbum laudare triumphos.

Sed autem illustria licet hæc, & pro tumido mortalis sceptri fastidio, commendatione digna; clarior tamen longè, politioreque personanda cothurno, quam in conuiuio hoc porrigit Regis nostri frons amænissima. Non enim humanum dumtaxat ponit fastum, sed editissimum Divinitatis apicem; neque item placidam quamcumqne personam induit; sed & in vulgarem, hominibus autem delitiosissimam, abijt. Propinari cuique nostrum placuit. Quantus, quantus est, inanem illam panis vmbrā implet; summa Numinis amplitudo, quæ immensos polorum Orbes incomplexa egreditur, ad brevem sese sphærulam cogit, diffusumque perfectionum pelagus, nullis littorum metis circūactum, tenuissimis se guttis immergit, & infundit, vt nimiū sæpius, & commodiùs mortalium præcordijs allapsum eat, verissimèque tandem aliquando illud vsurpari contingat,

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.

O Par Dei erga nos amori inventum! O ingenij acumini inaccessum! O maiorem, quàm pro voto, quàm pro humana fide, Numinis dignationem! Quis debitis monstrum hoc admirationibus non exceperit? Quis castigatam sic maiestatem, dispensatum in vsus mortalium supercilium memoria non recoluerit sempiterna? O quàm extra lenocinij invidiam ingeminari tibi licuerit sacer ille horror, & cultus, quem per iniquissimum palpū

obtrulit

obtrusit suo Cæsari grandiloquentior Lyricen Statius vbi suprà,

Quà celebrem mea vota lyra, quas soluère grates
Sufficiam? Non si pariter mihi vertice læto
Nectat odoratas & Smyrna, & Mantua lauros,
Digna loquar: medijs videor discumbere in astris
Cum Ioue, & Iliaco porrectum sumere dextra
Immortale merum. Steriles transmisimus annos.
Hæc ævi mihi prima dies, hæc limina vitæ.
Te ne ego, Regnator terrarum, Orbisque subacti
Magne Parens, Te, spes hominum, Te, cura Deorum,
Cerno iacens? datur hæc iuxta, datur ora tueri
Vina inter, mensasque, & non assurgere fas est?

Solverem & verò libentissimè laxas stylo habenas per diffusos, quos ad tantas redacta angustias maiestas explicat campos, nisi interciperent, reluctantemquè abducerent erumpentia iam, & emicantia mortalium ex hoc conviuio commoda. Et autē quot, quanta illa surgunt! Proh Deum immortalem! Proh fortunatissimam nostram naturam! Evasisti in gloriæ verticem audax mortalium fastus, potita es votorum summa irrequieta mens hominum, occupas fastigium Divinitatis humana ambitio. Voti illius, quod vel ab Orbis infantia inani spe tumidos humani pectoris sinus distendit, compotes tandē aliquando extitimus. Nō vltra per immanes labores, arduosque columnarum gradus viam ad immortalitatem moliatur Hercules. Non ab Ammonio antro Numinis honorem arroget Alexander. Non item per tonitrus, & fulminis imitamenta Iovem affectet Salmoneus. Neque vltra demum servilis Roma ementitis syderibus Cœlo suos invehat Cæsares. Commenta hæc fuerint procacis adulationis, vel insanientis animi evanida ludibria. Longè, longè solidior, quā nobis conviuium hoc facit, Divinitatis fides. Deus sese nobis affundit, humana præcordia gaudet incolere, & quæ sua beneficentia est, sic complet, adeò fortunat, vt in Deitatis etiam participium vocaré non gravetur. Existimarunt nostra quoque hac tempestate Indorum aliqui, cum epoto hostium sanguine, devoratisque artubus, ipsorum item robur, & Martios animos ebibitum iri: vnde in virium incrementum per cæsorum cadavera immanissima visi sunt feritate grassari. Delyram hanc Barbarorum spem firmam nobis præstitit, & grandiori munere auctam Cœleste hoc epulum. Vbi enim sacræ mensæ assederis, vbi augustum illud

corpus,

corpus, vbi ſanguineam ambroſiam libare contigerit, inſtillari ſenſim videris, immixtos depluere æthereos ignes, Deificos ſpiritus, per animique intima brevi ſuffuſos, vltra humana omnia abripere; atque Superum commercio inferre. O decus! O laudem! O gloriam! cui impares, & minores eant; quotquot ab Romanis dapibus deſcenderunt, ab Græcis, ab Sybaritanis.

Effluunt hoc veluti ex fonte innumera alia Reipublicæ noſtræ decora, vel lippis obvia; ſed non vacat oratorio cultu omnia perſequi: illud vnum perſtrinxero, atque de inſtaurata amicitia, redintegratoque cum Superis fœdere mortalium generi adgratulabor. *Convivium Maiores Romani inſtituerunt* (referente Valerio Maximo Lib. 2. Cap. 1.) *idque Chariſtia appellarunt, cui præter cognatos, & affines nemo interponebatur, vt ſiqua inter neceſſarios querela eſſet orta, apud Sacra menſæ, & inter hilaritatem animorum, fautoribus concordiæ adhibitis, tolleretur*. Conviuium hocce (plaudite fortunatiſsimi mortales.) Romanis Chariſtia auſpicatiora Deus nobis adornat; affinitatemque in eis, & cognationem cum humana ſtirpe profeſſus, inter pocula, & lances iurgiorum ſemina extinguit, atque primævis amoris nexib⁹ nos omnes complectitur: quin (ò effuſam Numinis indulgentiam!) ne cui fortè ægra tantæ fortunæ nataret fides, robur omne fœderibus addidit, ſacramque firmandæ pacis vſurpavit religionem. Enimverò apud Macedones ſi ſanctiſsimum coeuntium pignus panis extitit gladio diviſus, atque ab vtrarumque partium Primoribus libatus; ſi apud Græcos candidi velleris agn⁹ publicæ concordiæ immolabatur; ſi item percuſſa faciei venâ Carmani profluentem inter epulas cruorem vino infundebant, atque invicem propinantes firmiſsimi fœderis loco duxere mutuum ſanguinem ebibiſſe: Sacra hæc omnia Fecialis noſter, & Princeps conſtantiſsimo ritu peragit, panem, agnum, & immiſſum mero ſanguinem ſub vno, eodemque ferculo guſtandum ſiſtit, ſub vna, eademque patera hauriendum porrigit; atque per tot demùm Sacramentis ſanctam fidem in auguſtam illam amicitiæ, & benevolentiæ viciſsitudinem humanum omne genus arctiſsimè adlegit. Quid grandius? Quid illuſtrius? Quid magnificentius tacitis etiam votis apprecari potuimus, vel ambire?

Huc huc ergo Euchariſticas pangite panegyres, quotquot ad tantæ beatitudinis ſacrarium admiſsi, plaudite mortales; huc avidiore ductu liberos ſolvite grati animi impetus. Rigeſcet ne vſque adeò mens hominum, cautemque induet, & ſaxum, vt

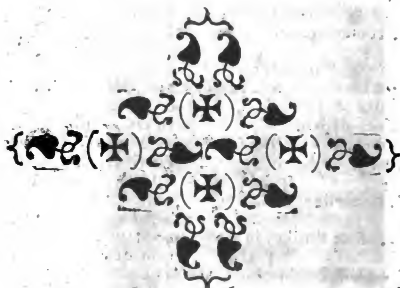
nullas

INDEX DISPVTATIONVM;

& Sectionum contentarum in hac Secunda parte.

PRÆCENTIO DE EVCHARISTIA, VT EST Conuiuium Sacrificale.

S. 11.



PRAE.

PRAECENTIO LAVDATORIA DE AVGVStissima Eucharistia, quà est conuiuium Sacrificale.



NTER cæteras delitiarum illecebras; quibus geniales dies, conuiualesque mensæ peragi consueverunt antiquit⁹; scolium potissimum fuit cythara melos, quo & accumbentium aures inter fercula deliniri solitæ, & Heroum egregia facinora animis instillari. Hinc Maronianum illud, atque ad Æneæ illicium de Didonis luxu epulis admixtus

Virg. L. 1. Æneid.

Cythara crinitus Ioppas
Personat aurata, docuit qua maximus Athlas;
Hic canit errantem Lunam; Solisque labores.

Indidem ad Thetidos, Peleiq; connubiale conviuium Centaurus Lyricen; *Contra ignis, viridique thorus de fronde, dapesque;*

Valer. Flac. L. 1. Argon.

Vinaque, & æquoreos inter cum coniuge ciues
Æacides, pulsatque chelyn post pocula Chiron.

Inde rursus Harmodium, Pæan, tibia, barbitos, aliaque huius lenocinij seu carmina; seu plectra, quibus ad voluptatem omnē effusa Roma, effusioresque Athenæ conuiualia sua Sacra transigi curarunt. Hunc & ego morē vsurpo; religiosoque cultu lustratum ritè, in Sacrificalis epuli; quod pro incruentæ suæ hostiæ celebratione Christus Dominus instruxit, commendationem instauro. Huc ergo argutiora adfrangite vocum discrimina politiores Musæ; huc ad harmoniam exactiores numeros inflectite suaviores Syrenulæ; huc ebur, nervos intendite Orpheu, Amphion; dexterioreque huc pectine fides interpungite Marsya; & Thamyris, si quem forte vestrū sequacibus modulis reddere possit imitatrix virtus. Neq; verò ad minores vos mensas, delyrasq; facinorum nugas provoco, sed ad nectareum epulum; idemque præstantissimum veri Numinis ostentum, quod vnum & adficta Semideis per comminiscendi licentiam gestorum decora longè prætergreditur, & epulorum cupedias, quotquot hactenus per summam libidinem diffluxit Orbis; brevi gyro capit.

Apud Iulii Cæsare Bulleng. de Conuiuio, L. 3. C. 34.

¶¶¶ Enim-

Enimverò seu pretium æstimes, & convivarum frequentiam, siue rursus Symposiarchi amænitatem, atque convivij fructus, quod vspiam gētium augustius, quodve par audijt? Retroacta mecum sæculorum volumina evolve, per quæstuosioraque epulorum miracula mentis aciem reduc avidus scrutator; affulgebit quidem conditissimus ille panis; quem in profusiores sensuum illecebras inaurauit Caligula; arcanos exerent splendores Clodianæ gemmæ, Cleopatrani vniones in ambitiosiorem luxus famam nectareo poculo diluti: lances per, & discorum immensas fermè areas pinnas modò agent mulli, rhombi, ostrea, echini, siquive delicatiores piscium greges fluvineos lacus verrunt, vel æquoreos; pinnas rursum agent phasianus, perdix, anser; quotquot item altilia variato ad venustatem omnem flabello aera insigniunt, vel arguto mulcent vocū discrimine: damas denique; apros, hystrices, minoresque feras mensas inter, purpureosque thoros errare videris, nec rariori agmine, quam cum caueas implent, vel sylvas asperant. Magna quidē hæc, superbæque obsoniorum lautitiæ! Cæterùm si ad Saturnia illa sæcula, parcissimamque, & primævam frugalitatem componantur; cui vna victum suppetijt Dodonæa quercus. Sinverò ad augustum hoc epulum, ad Cœlestes dapes exigere lubeat, sordebūt illa omnia, vilescent; fucosq;, & bracteas prodent amplissima, quæ meminimus, conviviorum decora. Defæcatissimus nimiùm iste panis non aureis modò radijs ad fugacem splendorem emicat; non vno dumtaxat, vel altero gemmei fulgoris pretio opulescit,

Apud Alex. ab Alexandro L. 5. Dierum genialiū C. 21.

> *Hic nitet immensus Ganges, hic flavus Hydaspes,*
> *Hic & Erythræi lucida concha sali.*

Vnionem enimverò claudit Cœlesti & rore, & flamma intra Virginei pudoris conchylium excultissima arte lævigatum; sacratioris ærarij opes, præstantissimum Empyrei margaritum, cui superbam lucis gazam, inexhaustam iubaris supellectilem melioris Numinis trāsmisit natura; atq; in geminam expolijt omnia cōparem; nihilo degenerem: Hexecontalithon dixeris (nisi quòd longè maior assurgit) diuersis vsque adeò notis ex Solino C. 31. sparsum, vt sexaginta margaritarum colores in parvo eius orbiculo emineant. Iam liborum, mactearumque delicatissima illicia non impari voluptate complectitur: quidquid vspiam in palati lenocinium suspendit aer, proluit Occeanus, condijtq; omniū parens tellus; vnum hoc epulum castigatiore sibi vendicat amœnitate, scilicet

Vna

Vna omnes hæc mensa tenet, par omnibus vna,
Omnis in hanc Orbis nobilis esca coit.

Proh monstrum! Proh Numinis ostentum; Numine vel ipso grave, & fortunatum! Facessat ergò decantatissima illa, Deorumque inventum Panaces, nec grandia nominis auspicia vltra præferat; quibus delitias omnes, omnigenaque morborum lenimina immerito nomenclaturæ omine vsurpavit: ferculum hocce potiori sibi iure tituli præripit insigne; cum gestet & meritum; nempe imbuit illud Deus, & pro refusæ maiestatis impendio, & amplitudine nequit temperare, quin omni impleat suavitatis illecebra: Facessat item & Sabina herba; quam contra perniciem omnem habendam memoriæ prodidere Druidæ Gallorum: neque verò etiam nunc veterem religionem, sacrasque cæremonias in ipsius cultum instaurent: ferculum hocce illas sibi indicit, & imperat: hoc dextra manu, lotis pedibus, præmisso Sacrificio, mundo serico; candidatosque excipere oportet; cùm exceptum in se porrigat non Sabina vtcumq; herba; sed divinū florilegium, Cœlestis Hybla, delitiorum summa; nectareæq; dulcedinis myrotheciō, cui verissimè Rutilij illud lemma subscripseris; *Natura hic posuit, quidquid vbique fuit:* Plinio L. 24 Hist. natural. C. 11. Plinio L. 25 C. 4.

Age autem; & vlterioribus Rhetorices lineamentis convivij huius Sacrificalis supra humana omnia præstantiam adumbremus: Quanta illud convivarum frequentia commendat? Quantus epulantium accubitus? Quàm rursus decet, nec vel minimum ipsius obstrepit maiestati? Præpostera ea mens transuersos egit veteres Symposiarchos, vt è re convivij ducerent, & splendore, quàm tenuissimo sodalium numero instrui: Inde increbuit vetus illud apud Macrobium Lib. 1. Saturn. Cap. 7. præscriptum, *Numerus convivarum nec sit minor, quàm Gratiarum; nec maior, quàm Musarum:* Inde rursus Ausonianum illud in Ephemeride, Catonis lege sanctum;

Quinque aduocaui; sex enim convivium
Cum Rege iustum; si super, convicium:

Quòd si aliquando in Imperatoriæ humanitatis, & luxus argumentum morem hunc prætergredi Augustum iuvit, & Lucium Verum; at non duodecimum excessit ipsorum augusta vel licētia, vel hilaritas. Effusior quidem nostrorum temporum magnificentia evasit; & totius Regni Proceribus; densissimi exercitus Ducibus, quin & militum copijs ipsis largas à Principibus epulas accuratas non semel inaudijmus: Sed enim quantula hæc sunt? Suetonio in Augusto. Capitolino in Vero.

quàm

quàm tenuia? quàm de paupere vel animo, vel censu, si ad splẽdidam, & planè Regiam huius epuli lautitiem exequi pergas? Nõ Charitum modò numerum, vel Musarum, non item Imperij Primates, belli Ductores, nec glomeratas vtcumque copias cõmensales capit, sed Vrbes totas, gentes, Imperia, adeòque & mortalium omne genus, quaqua latè vniversum terrarum Orbem circumiacet, in symposij communionem accersit: neque rursus his dumtaxat, vel alteris cœnationibus, & triclinijs, sed innumeris fermè per Catholici Orbis terminos dispersis, quib⁹ omnibus cõstratos lectos, ornatas mensas, parata fercula, adstantes conviuatores sacram hospitibus prandij famem vel facere crediderìs, vel acuere. O immensam Numinis opulentiam! ò dignam tanto conviuij Rege largitatem! Quàm longè prodigos mortaliũ impetus egreditur! Nulla munificam ipsius manum premit subeũdæ inopiæ cura, nulla temerandę maiestatis anxior solicitudo hominum conspectui subtrahit. Subtraxerit fortaßè hæc, atque in remotiora adyta, speciosas tenebras abdiderit Persarum Principes. Consuluerit eadem Atheniensium Optimatibus, & Spartanorum Sysitiam illam cœnam, qua semel tantùm per annum popularibus congredi sustinebant: amplißimi Regis nostri altiùs exurgit fastigium, quàm vt humanis sordibus afflari poßit, solidi⁹, quàm vt contubernio lædi, adeòq; magnitudinis securus suæ per medios amat ire populorum cœtus, atque in intimos pectoris sinus descendere ad epuli speciem conformatus.

Atque vt ab hac porrectißima Symposiastis fronte alterũ, & quidem eximium conviuij nostri decus affulgeat, memori, si placet, mente percurrite depostum apud Sacra mensę superciliũ, admissamque Principum amænitatem; quàm in pretio conviuis illa fuit? quàm honori? quantùmque reliquis alijs munificentiæ argumentis præstare visa est? *Præcipuus* (si Curtio fides) *honos Macedonum genitis habebatur, quòd licebat sedentibus vesci cũ Rege*. Humanius illud, quod de Alexandro Severo Encomiastes Lampridius, *Cum amicis tam familiariter vixit, vt communis esset ei sæpe conseßus, & iret ad conviuia eorum; aliquos autem haberet quotidianos, etiam non vocatos. Salutaretur verò quasi vnus de Senatoribus, patente velo; Admißionalibus remotis*. Grãdius autem, & augustius, quod de Cyro suo Xenophon, cum scilicet apud gratiosum aliquem Imperij Primatem singulare amoris, & benevolentiæ pignus collocare statueret, solitum exquisitißimi ferculi voluptatem carpere, atque sub honorarijs hisce

litteris

litteris ad familiarem remittere, *His Cyrus delectatus, vult quoque te eadem gustare.* Nihilo segnius ad gaudia, & comitatem compositos Domitiani vultus suspexit Papinius, dum Eucharistico eius epulo accumbere obtinuit, in admirationemque, & solito altius æstrum percitus; aureis his carminibus comptissimè reddidit L. 4. Sylv. 2.

Sed mihi non epulas, Indisque innixa columnis
Robora Maurorum, famulasve ex ordine turmas:
Ipsum, ipsum cupido tantum spectare vacauit
Tranquillum vultu, sed Maiestate serena
Mulcentem radios, summittentemque modestè
Fortunæ vexilla suæ; tamen ore nitebat
Dissimulatus honos: talem quoque barbarus hostis
Posset, & ignotæ conspectum agnoscere gentes.
Talis vbi Occeani finem, mensasque revisit
Æthyopum, sacro diffusus nectare vultus,
Dux Superum secreta iubet dare carmina Musas,
Et Pallenæos Phœbum laudare triumphos.

Sed autem illustria licet hæc, & pro tumido mortalis sceptri fastidio, commendatione digna, clarior tamen longè; polirioreque personanda cothurno, quam in conviuio hoc porrigit Regis nostri frons amænissima. Non enim humanum dumtaxat, ponit fastum, sed editissimum Divinitatis apicem; neque item, placidam quamcumqne personam induit; sed & in vulgarem, hominibus autem delitiosissimam, abijt. Propinari cuique nostrum placuit. Quantus, quantus est, inanem illam panis vmbrã implet; summa Numinis amplitudo, quæ immensos polorum Orbes incomplexa egreditur, ad brevem sese sphærulam cogit, diffusumque perfectionum pelagus, nullis littorum metis circũactum, tenuissimis se guttis immergit, & infundit, vt nimiũ sæpius, & commodius mortalium præcordijs allapsum eat, verissimeque tandem aliquando illud vsurpari contingat,

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.

O Par Dei erga nos amori inventum! O ingenij acumini inaccessum! O maiorem, quàm pro voto, quàm pro humana fide, Numinis dignationem! Quis debitis monstrum hoc admirationibus non exceperit? Quis castigatam sic maiestatem, dispensatum in vsus mortalium supercilium memoria non recoluerit sempiterna? O quàm extra lenocinij invidiam ingeminari tibi licuerit, facer ille horror, & cultus, quem per iniquissimum palpũ obtrulit

obtrusit suo Cæsari grandiloquentior Lyricen Statius vbi supra,

Quâ celebrem mea vota lyra, quas soluêre grates
Sufficiam? Non si pariter mihi vertice læto
Nectat odoratas & Smyrna, & Mantua lauros,
Digna loquar: medijs videor discumbere in astris
Cum Ioue, & Iliaco porrectum sumere dextra
Immortale merum. Steriles transmisimus annos.
Hæc ævi mihi prima dies, hæc limina vitæ.
Te ne ego, Regnator terrarum, Orbisque subacti
Magne Parens, Te, spes hominum, Te, cura Deorum,
Cerno iacens? datur hæc iuxta, datur ora tueri
Vina inter, mensasque, & non assurgere fas est?

Solverem & verò libentissimè laxas stylo habenas per diffusos, quos ad tantas redacta angustias maiestas explicat campos, nisi interciperent, reluctantemquè abducerent erumpentia iam, & emicantia mortalium ex hoc conuiuio commoda. Et autē quot, quanta illa surgunt! Proh Deum immortalem! Proh fortunatissimam nostram naturam! Evasisti in gloriæ verticem audax mortalium fastus, potita es votorum summa irrequieta mens hominum, occupas fastigium Divinitatis humana ambitio. Voti illius, quod vel ab Orbis infantia inani spe tumidos humani pectoris sinus distendit, compotes tandē aliquando extitimus. Nō vltra per immanes labores, arduosque columnarum gradus viam ad immortalitatem moliatur Hercules. Non ab Ammonio antro Numinis honorem arroget Alexander. Non item per tonitrus, & fulminis imitamenta Iovem affectet Salmoneus. Neque vltra demum servilis Roma ementitis syderibus Cœlo suos invehat Cæsares. Commenta hæc fuerint procacis adulationis, vel insanientis animi evanida ludibria. Longè, longè solidior, quā nobis conviuium hoc facit, Divinitatis fides. Deus sese nobis affundit, humana præcordia gaudet incolere, & quæ sua beneficentia est, sic complet, adeò fortunat, vt in Deitatis etiam participium vocare non gravetur. Existimarunt nostra quoque hac tempestate Indorum aliqui, cum epoto hostium sanguine, devoratisque artubus, ipsorum item robur, & Martios animos ebibitum iri: vnde in virium incrementum per cæsorum cadavera immanissima visi sunt feritate grassari. Delyram hanc Barbarorum spem firmam nobis præstitit, & grandiori munere auctam Cœleste hoc epulum. Vbi enim sacræ mensæ assederis, vbi augustum illud

corpus,

corpus, vbi sanguineam ambrosiam libare contigerit, instillari sensim videris, immixtos depluere æthereos ignes, Deificos spiritus, per animique intima brevi suffusos, vltra humana omnia abripere, atque Superum commercio inferre. O decus! O laudem! O gloriam! cui impares, & minores erant, quotquot ab Romanis dapibus descenderunt, ab Græcis, ab Sybaritanis.

Effluunt hoc veluti ex fonte innumera alia Reipublicæ nostræ decora, vel lippis obvia, sed non vacat oratorio cultu omnia persequi: illud vnum perstrinxero, atque de instaurata amicitia, redintegratoque cum Superis fœdere mortalium generi adgratulabor. *Convivium Maiores Romani instituerunt* (referente Valerio Maximo Lib. 2. Cap. 1.) *idque Charistia appellarunt, cui præter cognatos, & affines nemo interponebatur, vt siqua inter necessarios querela esset orta, apud Sacra mensæ, & inter hilaritatem animorum, fautoribus concordiæ adhibitis, tolleretur.* Convivium hocce (plaudite fortunatissimi mortales.) Romanis Charistia auspicatiora Deus nobis adornat; affinitatemque in eis, & cognationem cum humana stirpe professus, inter pocula, & lances iurgiorum semina extinguit, atque primævis amoris nexib⁹ nos omnes complectitur: quin (ò effusam Numinis indulgentiam!) ne cui forte ægra tantæ fortunæ nataret fides, robur omne fœderibus addidit, sacramque firmandæ pacis vsurpavit religionem. Enimverò apud Macedones si sanctissimum coevntium pignus panis extitit gladio divisus, atque ab vtrarumque partium Primoribus libatus; si apud Græcos candidi velleris agn⁹, publicæ concordiæ immolabatur; si item percussa faciei vena Carmani profluentem inter epulas cruorem vino infundebant, atque invicem propinantes firmissimi fœderis loco duxere mutuum sanguinem ebibisse: Sacra hæc omnia Fecialis noster, & Princeps constantissimo ritu peragit, panem, agnum, & immissum mero sanguinem sub vno, eodemque ferculo gustandum sistit, sub vna, eademque patera hauriendum porrigit; atque per tot demùm Sacramentis sanctam fidem in augustam illam amicitiæ, & benevolentiæ vicissitudinem humanum omne genus arctissimè adlegit. Quid grandius? Quid illustrius? Quid munificentius tacitis etiam votis apprecari potuimus, vel ambire?

Huc huc ergo Eucharisticas pangite panegyres, quotquot ad tantæ beatitudinis sacrarium admissi, plaudite mortales; huc avidiore ductu liberos solvite grati animi impetus. Rigescet ne vsque adeò mens hominum, cautemque induet, & saxum, vt

nullas

DISPVTATIO XIX.

DE TEMPORE, IN QVO CELEBRANDI MISSAM DATUR OBLIGATIO.

DE

TEMPORE, IN QVO CELE-
brandi Missam datur obligatio.

1 *ANCTVS THOMAS* 3. *P. q.*82.*art.*10. *& q.*83.*art.*2. *agit de tota materia huius Disputationis; quam, & sequentes alias eo alacriùs aggredimur, quò plura ad ipsas habemus subsidia in doctrina Præceptoris Angelici. Etsi enim ille multa sparsim tradiderit pertinentia ad præcedentes Disputationes, tamen tam ex professo, tamque clarè non tractauit de earum argumentis. Cæterùm in q.*83. *per sex articulos attigit, discussitque ferè omnia, de quibus nos habebimus sermonem in reliqua parte istius Tractationis.*

SECTIO I.

De tempore, quo Ecclesia in communi tenetur ad celebrationem Missæ.

CCLESIAM IN communi teneri ad celebrationem Missæ, dubitari non potest post Concilij Tridentini hæc verba Sessione 22. C. 1. *Sacerdotē secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans Christus, corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit; ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc noui Testamenti Sacerdotes constituebat, vt sumerent, tradidit; & eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, vt offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem: vti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit.* Ex quibus verbis luce meridiana clariùs est Christi præceptum latum ad Ecclesiam in communi vt minus, seu ad Ecclesiæ Pastores vt minus, obligansque, offerre Sacrificium Missæ aliquando.

2. Dixi *aliquando*, nam vt offe-

ratur quotidie hoc Sacrificiũ, non extat vllum præceptum diuinũ. Conuenit tamē quotidiana ferè oblatio. Tũ in remediũ quotidianorum defectuũ, & culparum, quas homines incurrunt; quę ratio traditur à S. Gregorio in Hom. Paschali, & ex eo in C. *Quid sit* 73. de Consecrat. Dist. 2. à Paschasio Rathberto L. de Corpore, & sanguine Dñi. C. 9. & ex eo in C. *Iteratur* 71. ibidem, ab Stephano Heduensi L. de Sacramento altaris C. 13. à S. Thoma Opusculo 66. C. 3. & in præsenti q. 83. art. 2. Corp. Tũ ad quotidianam memoriam maximi beneficij, quod Christus per Passionē suam contulit hominib⁹; quę ratio expeditur à S. Ambrosio in Epistolam ad Hebręos, & ex eo in C. *In Christo semel* 53. de Consecrat. Dist. 2. Tum ob alias rationes videndas apud Scortiam L. 1. C. 11. n. 1. L. 2. C. 15. n. 1. quarũ pręcipua est, vt cultus Religionis Christianæ, quæ sine Sacrificio esse non potest, in Dei honorem tanti mysterij frequentatione conseruaretur.

3 Et hinc Missę Sacrificium perseverabit vsq; ad finē mundi, quãquam publica eius oblatio aliquot anteà diebus impedietur ab Antichristo. Sed de his consulatur prælaudatus Scortia L. 2 C. 19. n. 2. Paulus Sherlogus tom. 3. in Cantica, Vestigatione 36. S. vnica, n. 43 Maluenda L. 8. de Antichristo C. 19. Post finem autem mundi non durabit Missæ Sacrificium, nec Eucharistię Sacramentum, vt probavi in Empyreologia, Exercit. 24. & in Tractatione de V. Sacramēto Eucharistiæ, D. 14. S. 1. cuius contrarium indicare videtur verbis potiùs, quàm mente Noster Petrus Maturus in annotatione ad p. 1. Summæ Hist. S. Antonini C. 7. tit. 5. §. 4. Nunc pro vero sensu addo locum S. Bernardi ex Serm. de Cœna Domini, vbi inquit, *Gratulare sponsa, gaude incomparabiliter, præsidentem habes, & rectorem sponsum in præsentis exilij militia. Pignus habes, arrham tenes, quibus fœliciter vniaris sponso in patria. Gloriosa, & amabilis sponsa, in terra sponsum habes in Sacramento. In cælis habitura es sine velamento. Et hic, & ibi veritas. Sed hic palliata, ibi manifesta.* Addo alium locum eiusdem Sancti Abbatis ex vita S. Malachiæ, vbi ait loquens cum Iesu, *Hanc vim, Iesu bone, tu, qui pateris, facis, validus, & pius ad saluandum, faciens misericordiam, & potentiam in brachio tuo; & in Sacramento seruans Sanctis, qui in terra sunt, vsque in consummationē sæculi. Hoc planè Sacramentum, potens peccata consumere, debellare obuias potestates, inferre cælis reuertentes de terra.* Hæc S. Bernardus: cui concordãt B. Thomas Villanovanus Concione 1. in die sancto Corporis Christi, B. Albertus Magnus de Euch. Dist. 3. Tract. & C. 1. n. 12. Dist. 6. Tract. & C. 1. n. 4. Tract. 2. C. & n. 3. Nicolaus Cabasilas L. 4. de vita in Christo propè finē, Cassianus Collatione 9. C. 20. S. Bernardinus Senensis tomo 4. Sermone 11. de Christo Domino, artic. 1. Cap. 2. & 3. Sanctus Laurentius Iustinianus in Sermone de Eucharistia ad finem, Paschasius Rathbertus Lib. 12. ad Cap. 26. Matthæi, Hildebertus in Carmine de Officio Missę, Alexãder Alensis 4. p. Sũmæ quæst. 1. memb. 6. artic. 2. Sed his omissis.

4 Ex præcepto Christi Domini, obligante in communi Ecclesiam vt minus, nascitur, vt Episcopos, Prælatos, & Parochos Ecclesiarum Cathedraliũ, Collegiatarum, Conuentualium, & Parochialium deceat curare frequentem in ipsis celebrationem Missæ; imò & quotidianam, eãque solemnem, vbi cōpetens sit, aut mediocris Sacerdotum numerus, & quando non superveniat impedimentum aliquod legitimum, ac rationabile. Nam cum Pastores Ecclesiastici adstringantur præcepto suprà declarato, conveniatque, eius adimpletionem non esse raram, sed frequentem, & quotidianam, nullibi certè opportunior illa erit, quàm in Ecclesijs prædictis, & per celebrationem Missæ solemnis.

5 Censentque communiter Doctores, obligari grauiter Episcopos, & Prælatos, ne vel vno die omittatur solemnis Missa in Ecclesijs Cathedralibus, Collegiatis, & Conuentualibus, si concurrãt circumstantiæ suprà adnotatæ; & aliqui Doctores, eis circumstantijs concurrentibus, extendunt obligationem respectu Parochialium etiam Ecclesiarum. Cæterùm respectu harum non video, receptũ esse consuetudine, vt cantetur Missa solemnis, nisi diebus Dominicis, festisq; alijs, imò neque vt priuata Missa quotidie celebretur, sed bis, vel ter tãtùm in hebdomada, vbi vnus, vel alter Sacerdos solũmodo adest: oportetque, vt consulantur Synodales Constitutiones cuiuscumque Diœcesis. Quoad reliquas verò Ecclesias citatru

tur C. *Iteratur* 71 de Consecratione Distinct. 2. Sed extra rem. Magis è re est C. *Cum creatura* 11. de Celebratione Missarum, vbi Honorius III. ait, *Mandamus, quatenus nullum in vos torporem negligentiæ obrepere permittatis, quominus & pro Anniuersarijs defunctorum, & pro festo, vel feria secundùm temporum congruentiam, Missarum solemnia conventualiter celebretis.* Sed in primis iuxta Sà V. *Lex* n.6. & Azorem tomo 1. L.5. C.6. q.5. post Syl vestrum V. *Præceptum* q. 2. & post Armillam eodem V. n.7. verbum præcisè *Mandamus* non imponit obligationē gra uem. Deinde nō constat, iuberi à Pontifice, vt quolibet die celebretur convētualiter. Satis est ad verborum sensum, vt si, aut quando celebretur pro defunctis, vel pro festo, vel pro feria, sit secūdùm temporum congruentiam, & in hoc nullus torpor negligentię obrepat. Affertur etiam pro communi opinione cōsuetudo vim legis adepta, cuius indiciū est scandalum, quod sequeretur, & non mera admiratio, si vltrò omitteretur Missa solemnis in Ecclesia Cathedrali, aut Collegiata, aut Conuentuali, siquidem à fidelibus alantur Canonici, vt altari, & Choro inseruiant, & vt Dei cultum in templo iugiter conseruent. Hæc ratio me movet, vt assentiar communi sententiæ; quam quorundam esse dixit Sà verbo *Missa* n. 49. sed omnium ferè est, qui post Sà scripserunt; sequunturq; Sotum in 4. Dist. 13. q. & art. 2. V. *Dubiū autem est*; & discedunt à Francisco de Victoria in Summa n. (mihi) 86. cuius hæc sunt verba, * Canonistæ dicunt, quòd Ecclesias Collegiatas, & Rectores earū obliget preceptum illud; ita quòd si eorum defectu non dicatur aliquo die Missa, peccarent mortaliter. Ego credo, quòd nō est peccatum mortale. * Diana parte 2. Tract. 14. Res. 76. retulit dictum Victoriæ, & cum illud prætererit absque censura, visus est approbare. Sed posteà parte 10. Tract. 12. Res. 40. conceptis verbis communem sententiā tuetur contra Nostrum Thomam Tamburinum L. 1. de Missa C. 6. §. 2. n. 4. cōtendētem, esse probabile dictum Victoriæ, eo quòd non constet de præcepto grauitèr obligante, neque de suscepto tāto onere à prefatis Ecclesijs ob institutionem in Collegiatas. Adijcit Sotus suprà, & benè etiā meo iudicio, * In Ciuitate, vel in Oppido populoso, vbi multæ essent Parœcię, non satis esset in Cathedrali, seu Collegiata quotidie celebrare, sed necesse est in Basilicis etiā Parœcialibus, ad quas populus confluere possit, Sacrum facere. * Quod intelligo de priuato, celebrando, si non in omnib⁹, quotidie, saltem in aliquibus.

6 Quoad Regularium Ecclesias non potest certa, constansq; decisio proferri, nisi priùs constet de obligatione, quā vnaquæque habeat ad cantū Missarum, & ad Chorū, an sit sub peccato mortali, an solùm sub veniali, vel an etiā ex vi solius regulę dirigentis? quippe ex vi Iuris communis non apparet, vnde teneantur ad Missarum cantum. Notarim tantummodò, etsi consuetum fuerit in Regularium Ecclesia facere quotidie, vel saltē die festo, Sacrum solemne, non sufficere id præcisè, vt si aliquando intermittatur, peccetur grauiter, si enim regula sic non obliget, neq; obligabit sic consuetudo fundata in regula ipsa. Sed cauere oportebit, ne sequatur scandalū. Legatur Hieronymus Garcia Tract. 3. de Excellētijs Sacerdotij Diffic. 2. dub. 3. ex n. 10. De Ecclesijs Societatis Nostræ nihil dico, cum nec regula, nec cōsuetùdo ferat, vt in eis quotidie celebretur Missa Conventualis, neque etiam plerisque diebus festis.

7 In Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis non modò vna Missa, sed duæ etiā debent cantari eodē die, quando festū duplex, aut semiduplex, aut Octaua concurrit cum feria priuilegiata, quales sunt feriæ Quadragesimæ, Vigiliarum, quatuor Temporū, & Rogationum. Sic enim iubetur in Rubricis generalibus tit. 3. n. 1. & tit. 7. n. 2. Etsi autē ibi legatur, *Cantātur, Dicuntur duæ Missæ*, quorum verborum neutrum est imperatiuum; nihilominus perinde ibi est, ac imperatiuum, vt & in omnibus ferè alijs regulis earum Rubricarum, siquidem plerumque vtantur verbo indicatiuo, & non imperatiuo. Cæterū esto valeat tanquam imperatiuum, restat dubitare, num iubeat sub culpa graui? Nō enim verbum imperatiuū præcisè prolatum inducit onus sub peccato lethali; neq; omnia præcepta Rubricarū eo modo obligāt, sed ea tātū, quæ præscribūt principaliores ritus, ac ceremonias. Verū verò decantatio duarū Missarum eo casu sit vnus ex principaliorib⁹ ritibus? Dirimēdum est iudicio prudentis viri.

Sacra Rituum Congregatio anno 1626. die 16. Maij fertur, * Satuisse tanquã de re grauissima, Missam de feria priuilegiata in Cathedralibus, & Collegiatis nullatenus omittẽdam esse, sed omnino adstantib⁹ Canonicis, & assignata distributionum portione cantandam esse post Nonam, non obstante quacumque consuetudine contraria, quam eadem Sacra Congregatio sustulit, & in posterum admitti vetuit, & addit pœnas contentas In Bulla Pij V. quę pręceptũ continet.* Ita ex Gauanto p. 3. in Rub. Mis. tit. & n. 11. refert Diana parte 2. Tract. 14. Res. 76. additque, *Non reticebo tamen, contrariam sententiam docere Andream Castaldum. Sed dicet aliquis, an si opinio Gauanti esset vera, & de dicta Declaratione Cardinalium constaret authenticè, &c.* Quibus verbis ostendit se ancipitem circã authenticam authoritatem præfatæ Declarationis. Ast posteà in parte 10. Tract. 12. Resol. 40. integrã fidem ei defert, quia vidit, esse delatam à Marchino Tract. 3. de Ordine parte 2. C. 30. n. 7. Leandro parte 2. de Sacramentis Tract. 8. D. 5. q. 9. Ascanio Tamburino, Hieronymo Garcia, & alijs. Quicquid sit de eius Declarationis authentica authoritate, quã Inficiatur Thomas Tamburinus L. 1. de Missa C. 6. §. 2. n. 7. quicquid etiam sit de alijs Declarationibus apud Barbosam in Summa Apostolicarum Decisionum, Collectanea 487. mihi videtur, Rubricarum præceptum quoad duas Missas in illo casu esse de re graui, pertinentque magnopere ad Officium, cultumque diuinum in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis.

8 Quarum nomine quia Regularium Ecclesię non comprehenduntur, præsertim in onerosis, sed propriè vocãtur Conuentuales, de quibus in pręfatis Rubricis non est sermo, ideo ampliandũ non est præceptum illud ad eas, fauetq; vsus, tametsi sint ex obligatis ad cantum Missarum, & ad Chorum. De quibus noto cum Diana par. 5. Tract. 13. Res. 51. Missas Conuentuales in eis celebratas posse liberè applicari iuxta arbitrium, & intentionem celebrantium, aut Prælatorum, quia nihil impedit, quominus Ita fiat, nisi ex pacto speciali obligatus sit Conuentus ad celebrandum pro aliqua persona particulari. Est de more apud plerasque Religiones, vt Missæ Conuentuales applicentur pro Communitate: quòd si ex Prælatorum iussu contingat offerri pro persona aliqua particulari, suppletur per priuatas Missas applicatas pro Communitate.

9 Ex dictis infertur, in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis dicẽdas esse ex obligatione graui duas eodẽ die Missas, vnam pro defunctis, aliam de festo simplici, vel feria, quando ordinatur in Rubricis generalibus tit. 5. n. 1. vbi expressè eximuntur ab obligatione Ecclesię non Cathedrales, nec Collegiatæ. Quoad Ecclesias vero Regulariũ quatenus Missa Conuẽtualis, & solẽnis nõ debeat esse semper cõformis Officio horarum Canonicarũ, sed possit esse votiua, aut de Requiem maximè in ferijs, aut in festis simplicibus, videantur Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij Diff. 2. dub. 3. n. 17. Leander p. 2. de Sacramentis Tract. 8. D. 5. q. 12. Patetque ex dictis discrimẽ inter Ecclesias Regulares, & Cathedrales, atq; Collegiatas Sæculares.

10 Opinio aliquorum, quòd singulis diebus in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis celebrandum sit solemniter pro Anniuersario defunctorum, & de festo, aut feria, est iã antiquata, imò est opposita praxi, & decretis Ecclesię, quę prohibet Missas defunctorum in nõnullis diebus. C. *Cum Creatura*, cuius verba transcripsimus suprà, non fauebat illi opinioni, tum quia non loquitur de duplici Missa in eodem die; tum quia, etsi loqueretur, intelligitur satis benè in sensu illationis proximę.

SECTIO II.

De tempore, quo tenẽtur ad Missæ celebrationem Episcopi, Parochi, Canonici, Beneficiarij simplices, & Religiosi.

Episcopi.

11 EOS *non decet, vt sine Missa celebranda, vel audienda transeant vllam diem absque rationabili causa*, vt dicitur C. *Quoniam* de Priuilegijs in 6. Per quę verba non imponitur obligatio celebrandi, vel audiendi Sacrum quotidie, sed dicitur, non decere Episcopos, si omittãt celebrationem, auditionemque Missæ quotidianam. Potest autem aliquid non decere, quin sit peccatum

tum lethale, nec veniale, sed mera moralis imperfectio respectu personæ, quã non decet. Vnde vi præcitati C. minimè peccabit Episcopus, quanquam trãseat aliquem diem, quin celebret, & quin audiat Sacrum. Neque item peccabit, si omissa celebratione eligat auditionem. Neq; item peccabit, si vtramque omittat ex rationabili causa, infirmitatis v.g. aut negotiorum, aut itineris non interrumpendi. Et independenter à C. illo, censeo, Episcopos non esse obligatos celebrare quotidie; quanquã, nisi occupationes graues sui officij excusent, teneantur celebrare sæpius, quã alij Sacerdotes, postulat enim maiorem frequentiam tum præcellens dignitas Episcopalis, tum exemplum, quo prçlucere debent cæteris Sacerdotibus. Et olim quidem quotidie sacrificabant Episcopi, vt ostendunt hęc S. Cypriani verba in Epistola 54. ad Cornelium, *Non pœnitet, pacem* (id est, Eucharistiam) *concessisse tam fortibus; imò Episcopatus nostri honor grandis, & gloria est, pacem dedisse Martyribus, vt Sacerdotes, qui Sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo, & victimas preparemus.* Sic S. Cyprianus, legẽdus etiam in Epist. 69. ad Florentium Pupianum. Et ex Actis S. Andreæ, ex S. Dionysio Areopagita Epistola 8. ex S. Gregorio Magno L. 5. Dialogorum C. 56. & Homilia 37. in Euangelia constat, S. Andream, S. Carpum, & S. Casium Episcopos operatos esse Sacris quotidie. Videantur Salmeron tomo 9. Tract. 41 pag. 441. Franciscus Antonius in Consideratjonibus de Mysterijs Missæ L. 3. C. 5. Suarez L. 2. Defensionis fidei Catholicæ C. 6. n. 9. Vvalterius de triplici cœna Christi C. 47. cœna 3. Respexit ad antiqua exempla Concilium Compostellanum apud Baronium anno 1056 n. 16. dum iussit, vt ab Episcopis Missa quotidie celebretur: quanquam Concilium Toletanum in Oppido de Aranda anno 1473. Constitutione 12. contentum fuerit, si ter in anno sacrificent, & quater alij Sacerdotes.

Parochi.

12 TENENTVR tam frequenter celebrare, *vt suo muneri satisfaciant*, prout inquit Concilium Tridentinum Sess. 23. Decreto de reformatione C. 14. Quare debent celebrare per se, vel per alios diebus illis, quibus Parochiani obligantur audire Sacrum, & quibus cum Sacro benedictio nuptialis est danda, & sepeliendum corpus defuncti. Nam Parochorum officium est, prouidere suis Parochianis de necessarijs ad salutem æternam, & ad obseruãtiam mandatorum Dei, atque Ecclesiæ; & in hunc finem à Parochianis sustẽtantur decimis, ac oblationibus. Quòd si Beneficij-curati sint redditus opimi, & populus sit numerosus, ita vt non possit vni Sacro interesse, incumbet Parocho onus quærendi Sacerdotes mercenarios, qui celebrent tot Sacra, quot necessaria fuerint pro multitudine populi, nisi vltro se offerant Sæculares Sacerdotes alij, aut nisi in Oppido commorentur Regulares Sacerdotes, ad quorum Ecclesias, & Missas queant Oppidani concurrere. Quanuis vero in Ciuitate sint multa templa siue Regularia, siue Sæcularia, ad quæ possint fideles cõvenire pro audiendo Sacro, non ideo omnino excusatur Parochus à procurandis Missis solemnibus, & priuatis in sua Ecclesia, nã Parœciani volunt satis rationabiliter, offerri Sacrificia in templis, in quibus Maiores sui consanguinei, affines, & contubernales sunt sepulti, cupiuntque iustè frequentiam ædis suæ sacræ Parœcialis.

13 Concilium Tridentinum suprà indicat, Parochos teneri ad celebrandum non solùm diebus Dominicis, & festis solemnibus, sed etiam alijs diebus profestis, nam cum iniunxisset Episcopis, vt curarent, quòd diebus Dominicis, & festis solemnibus simplices Sacerdotes celebrent, addidit, *Si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt suo muneri satisfaciant.* Voluit igitur Cõcilium maiorem frequentiam in Parochis; vel saltem voluit, vt possent Episcopi adstringere, & compellere Parochos ad eam, attenta Parochianorum multitudine, & quãtitate fructuũ, qui ex Beneficio curato percipiuntur.

14 Sotus in 4. Dist. 13. q. 2. art. 2. V. *Dubium autem est*, ait, ✠ In profestis diebus tenetur vnusquisque Parochus pro ratione decimarum, & stipendij, vel quotidie, vel aliquando celebrare. ✠ Vazquez D. 232. Cap. 1. n. 12. & 13. approbat doctrinam Soti, si sint aliqui Parochiani, qui possint, seu

potiùs velint audire Missam ex deuotione rationabili; non secus ac si velint accipere etiam ex deuotione, non vrgente præcepto, Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, debet Parochus administrare illa. Est mihi valdè probabilis hæc doctrina, si limitetur, ne ob vnius, aut alterius deuotionem cogatur Parochus ad assiduam celebrationem, & ne ob multorum ad quotidianam, vt aduertit Gaspar Hurtadus D. 4. de Sacrificio Missæ Diff. 1. V. *Nihilominus*, nisi Ecclesiæ sibi traditæ fundatio, vel consuetudo legitima, quæ non dependeat à mera liberalitate aliorum Curatorum, vel pactum cum Parochianis, vel Constitutio Synodalis postulet quotidianam eam celebrationem Parochi per se ipsum, vel per alium Sacerdotem substitutum. Notatque Suarez D. 80. Sect. 2. V. *Dico tertiò*, Parochum, si solus sit, non esse cogendum facere quotidie rem diuinam, quia esset nimis rigida, & onerosa obligatio, quamuis teneatur frequenter id præstare, imò & regulariter non omittere absque aliqua causa. Quod intelligo iuxta temperamentum paulò antea propositum.

15 Ex eadem Vazquij doctrina deduci potest, Parochum teneri in Natiuitate Domini celebrare tres Missas, si Parochiani ex deuotione, (quæ proculdubiò rationabilis erit) velint audire totidem, quanquam, vt præcepto satisfaciant, vna sufficiat. Sed quia responderi non ineptè potest, facultatē dicendi tunc duas, aut tres Missas esse ex priuilegio, ad cuius vsum non debet obligare Parochianorum placitum, aut deuotio, ideò non minus probabiliter excusari potest Parochus, ne celebret plusquàm semel in Natiuitate Domini: quæ est sententia pluriū apud Barbosam parte 1. de Officio, & potestate Parochi C. 11. n. 8. Sed limito, nisi consuetudine firmatum sit, vt tres Missæ cum solemnitate cantentur in templo Parochiali.

16 Insurgit iam grauis difficultas, an Parochus teneatur offerre, & applicare Missam pro suis ouibus in illis diebus, in quibus debet celebrare Missam coram ipsis? Affirmauit Sotus L. 9. de Iustitia q. 3. art. 1 inquiens * Paræcij iure decimarum quotidie celebrare tenentur pro sua Paræcia, si modò fructus satis sint ad ipsos alendos; sin minus pro eorum quantitate, vel ter, vel quater in hebdomada: ad iudicium Antistitis, quod tutius est; vel ad arbitrium prudentum. Quotidie, inquam, pro humana fragilitate, nam licet vno, aut altero die cesset, seu quia nō se præsentiscit idoneum, vel animi laxandi gratia, non ideo constituitur in culpa. Vnde & monitum hoc adhibendum est, quòd illegitimus Pastor, si per fas, vel nefas non resideat, tenetur iustum alimentum Vicario suppeditare, vt possit tot Missas celebrare, quot ipse teneretur, ne Vicarius causari possit, non sufficere sibi victum, nisi aliunde pitantias corrodat. * Sic Sotus, qui in 4. Dist. 13. q. & art. 2. breuius scribit, * Præter applicationem, quę fit generaliter ab Ecclesia, tenetur Sacerdos pro suis Paræcianis, a quibus decimas, vel stipendium sumit, applicare. Quare tunc non potest Sacrificium alijs illud tribuere. * Sotum sequutus est Sà maiori ex parte verbo *Missa* n. 44. dicens, * Non posse Parochum, cum suppetūt ad victum necessaria, debeatque pro ouibus sæpe Missas offerre (quod si non suppetant, saltem debet pro ratione fructuum) nō, inquā, posse accipere passim pro illis stipem ab aliquo, qui pro se velit offerre. Interdū verò posse, non negauerim. * Hi sunt Authores principes partis affirmantis: Post quos aliqui eam temperant, vt Parochus sit obligatus applicare pro ouibus Missas in præcipuis solemnitatibus Domini, & in diebus Dominicis, vel saltē semel in hebdomada. Alij aduertunt, standum esse consuetudini, nam alicubi est in vsu, vt Missæ in diebus festis, & Dominicis, alibi in tribus diebus hebdomadæ, & alibi in singulis diebus offeratur à Parocho pro populo. Alij relinquunt prudentum arbitrio designationem dierum quotannis.

17 Probatur hæc sententia primo ex Paulo ad Hebręos C. 1. à V. 1. vbi Apostolus ait, *Omnis Pontifex, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & Sacrificia pro peccatis. Qui condolere possit ijs, qui ignorant, & errant; quoniam & ipse circumdatus est infirmitate. Et propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam, & pro semetipso offerre pro peccatis.* Circa quæ Apostoli verba considerentur hæc S. Laurentij Iustiniani de Institutione, & regimine Prælatorum C. 10. *Ad hoc procul-*

procul dubio præficiuntur plebibus, ob hoc pastorale illis ministerium traditur: vt pro illis orent assiduè, offerantque pro earum scelleribus Deo grata libamina, quemadmodum Apostolus perhibet dicens, &c. *Discant ergo qui præsunt, quotidie obsecrare pro populo; discant, inquam, Dominici corporis sacrosancta mysteria iugiter immolare pro plebe.* Probatur secundò ex Concilio Tridentino Sess. 23. Decreto de Reformatione Cap. 1. incipiente his verbis, *Cum præcepto diuino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre*, &c. Hanc Concilij authoritatem censuit ex Marchino Tract. 3. de Ordine parte 2. Cap. 30. num. 1. Leander Tract. 8. D. 5. q. 5. esse manifestam pro sententia affirmante; & quia Cardinalis de Lugo D. 21. sect. 1. n. 19. negantem appellarat cõmunem, reponit ipse Leander, * Sic Concilium, & sic omnes Doctores, licet inter illos dissensio sit in determinando, qualib⁹ dieb⁹ ad hoc Paroch⁹ obligetur.* Enimverò qui sic censuit de sententia affirmante, debuit vocare eam certam in responsione ad quæstionem, non contentus appellasse probabiliorem. Quæ probatur tertiò, nam redditus Beneficij curati percipiuntur à Parocho non tantùm pro onere pascendi oues verbo, & pro Sacramentorum administratione, sed etiam pro applicatione Missarum in ipsarum spirituale emolumentum, bonumque quodcumque comparabile ex Missis. Probatur quartò ex duplici Declaratione Sacræ Congregationis Concilij Tridentini, quarum prima edita anno 1625. vel 1626. Vrbani Papæ VIII authoritate super Decretis eiusdem Congregationis de Celebratione Missarum, in responsione ad 4. ait, *Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficij, seu Capellæ, legati, aut salarij, si eleemosynas etiam pro alijs Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa vtrique obligationi satisfacere.* Secunda edita anno 1629. inquit apud Barbosam Collectan. 555. Apostolicarum Decisionum n. 2. & de Officio, potestateq; Parochi C. 11. num. 13. *Missam, quibus diebus tenentur Parochi celebrare, non posse pro ea manualem eleemosynam recipere.*

18 Sed hæ probationes non conuincunt intentum. Non prima, nam respondetur, satis esse ad verba Apostoli, si Parochus teneatur sacrificare pro populo ex generali intentione, & applicatione, qua Missa offertur pro omnib⁹ fidelibus, & præcipuè pro ipsis interessentibus. Difficultas autem proposita versatur de obligatione Parochi ad specialem intentionem, & applicationem pro suis ouibus, non secus ac si ab eis accepisset competens stipendium manuale. Addo, Apostolum dicere, teneri Pontificem *quemadmodùm pro populo, ita etiam & pro semetipso offerre pro peccatis.* Nullus verò hactenus affirmauit, Parocho incumbere onus offerendi specialiter pro se ipso Missas. Vlteriùs addo, Apostolũ non dicere, Pontificem, aut Sacerdotẽ, cui populi cura est commendata, teneri ex iustitia sacrificare ratione Beneficij, siue redditũum ex eo obuenientium pro populo; de quo debito ex iustitia procedit difficultas; quicquid sit, an velit Apostolus, Parochum esse adstrictum ex charitate; cum qua obligatione staret iuxta plures, vt posset à fideli quouis obulo Parochus accipere pitantiam eius etiam Missæ, quam deberet ex charitate offerre pro subditis sibi cõmissis. Et quidem Coninch q. 83. art. 1. dub. 11. num. 199. Layman Lib. & Tract. 5. Cap. 4. num. 3. agnoscunt in Parocho obligationem ex charitate, & non ex iustitia. Vnde Coninch scribit, * Parochi ratione Beneficij Parochialis præcisè non tenentur vlla ordinaria Sacra pro suis Parochianis celebrare. Ita Suarez D. 86. sect. 1. Probatur, quia dantur illis decimæ propriè, vt suis Sacramenta ministrent, concionentur, ac diuina Officia debito tempore celebrent; non autem vt pro his, vel illis orent, aut sacra faciant. Dixi, non teneri ratione Beneficij, siue stipendiorũ, quæ accipiunt; quia videntur ratione Officij sui saltem ex charitate teneri aliquando pro suis subditis orare; quod conuenit saltem per oblationem Sacrificij fieri. Sed quanta hæc obligatio sit, & quoties obliget, non ita facilè potest definiri; sed ex circumstantijs prudentis iudicio æstimandum est. * Hactenus Coninch. Et quod de Parochis expresserat sapientissimus is Author, extendit æquiori, vel æqua ratione Layman ad Papam, Episcopos, & Ordinum Prælatos. De quibus tamen Authores non solent docere, obligatos esse ex iustitia ad offerenda Sacra specialiter pro vniuersa Ecclesia, pro Diœcesi, pro Communitate,

munitate, quibus præsunt, non minus alto, & perfecto modo, quàm Parochus suæ Paræciæ. Imò quia talis obligatio eò vsque non fuerat asserta, nec per cõsuetudinem ad praxim reducta, arguebat inde suo tempore Suarius D. 86. S. 1. V. *De Beneficijs*, nec Parochos ea adstringi ad sacrificandum specialiter pro suis Paræcianis. Et quamuis paritate coacti asserant iam nonnulli, Prælatos Regulares debere ex iustitia sacrificare aliquando pro suis subditis, existimo, plerosque Prælatos immemores esse huiusmodi obligationis, nullamq; eius rationem habere.

19 Probatio secunda manet eneruata ex dictis ad primam. Addo probabiliter, etiam si præceptum iuris diuini, vel Concilij Tridentinij imponeret obligationem particularis applicationis, subintelligi debere, accedente Ecclesię determinatione quoad temp⁹, cum tale præceptum sit latum indeterminate: hactenus autem non accesit determinatio Ecclesiæ. Sed de hac additione iterùm in sect. 4.

20 Tertiæ probationi respondetur, Parochos subditos esse multis alijs oneribus, quibus dignè respondent redditus Beneficij, & decimę, quin op⁹ sit, vt inter onera computetur specialis oblatio, & applicatio Missarum pro suis ouibus.

21 Ad quartam dicitur, non esse sermonem de Parochis in priori Declaratione; nam etsi in ea legatur, *Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficij*, &c. verisimile est, nomine Beneficij intelligi ibi Beneficium simplex, in quo militare potest specialis ratio. Sed quanquam sermo esset etiam de curato, patebit solutio ex responsione ad posteriorem Declarationem. In qua quidem expresse est sermo de Parochis, diciturque, hos non posse recipere manualem eleemosynam pro Missa eis in diebus, in quibus tenentur celebrare. Ast Declaratio (de cuius authentica authoritate omitto mouere litem) non aperit, vnde deriuetur onus celebrandi; & dum non decernat, esse obligationem, quæ oritur ex Beneficio curato præcisè, nihil oberit nobis. Potest enim prouenire ex multis alijs capitibus; potestque Parochus, nata obligatione ex vno eorum ad celebrandum, teneri non recipere manuale stipendiũ. Et in primis si accepit eleemosynam pro Missa certi diei, aut sub pacto de tradẽda ipsi eleemosyna promisit Missam certi diei, non potest pro eadem Missa suscipere aliam stipem. Deinde si alicubi extet constitutio Synodalis, aut Episcopi præceptum, aut consuetudo recepta, aut Parochialis Ecclesię fundatio particularis, aut curati Beneficij institutio specialis, vt Parochus singulis diebus, vel tribus v. g. in hebdomada sacrificet pro suis Paręcianis, tunc ei non licet reportare pitantiam à suis ouibus, aut ab aliena, quæ pro se specialiter applicari Missam petat die designata ad sacrificãdum pro Paræcianis.

22 Doctrinam hanc ante Declarationẽ Cardinalium tradiderat Hẽriquez Lib. 9. Cap. 22. §. 6. his verbis, ✠ Parochus illis diebus, quibus ex iusto Episcopi imperio, & ex iuris, aut consuetudinis præcepto tenetur offerre Missam pro suis ouibus, non potest Missam sic debitam offerre specialiter pro alieno stipem contribuente: (vt Capellanus satis stipendijs auctus non potest à Patrono, vel alio nouam stipem accipere) nisi Beneficium Parochi esset ita tenue, vt illum congruè non alat; nec Parochiani aliter per collectarum contributionem prouideant congruę Pastoris sustentationi. Potest etiam Paroch⁹ diues capere à suis, quando Parochiani scientes, Parochum obligatũ ferè quotidie celebrare pro Parochia pingui, ita legata Missarum faciunt, vt tacitè velint, Missas à Parocho dici: hi enim de suo iure decedentes contenti sunt fructu, quem Parochus iuxta secundam intentionem sibi applicat; cum tamẽ iuxta primam offerat pro Parochia. ✠ Sic Henriquez: quem cum alijs citat, & sequitur Castro Palao Tract. 22. D. vnica puncto. 13. num. 8. necnon Cardinalis de Lugo D. 21. sect. 1. à num. 21. Si ob solam consuetudinem offerant alicubi Parochi Sacrificia specialiter pro suis Paręcianis, refert ex Possevino Cap. 2. de Officio Curati num. 4. Antoninus Diana parte 2. Tract. 14. Ref. 26. eam consuetudinem non obligare sub mortali, quando de hoc onere non constat ex tabulis Ecclesię, vel ex pręscripto Episcopi, cum in præiudicium alicuius non sit inducenda obligatio sine claris probationibus. Sed certè Possevinus negare non debet, nec potest, consuetudinẽ

posse

posse alicubi esse tam receptam, vt faciat claram probationem, & non meram coniecturam, licet rationabilem. Casu autem, quo consuetudo sit tam recepta alicubi, inducet ibi grauem obligationem, si quidem materia sit capax obligationis grauis, nisi aliunde constet, introductam esse consuetudinem sine intentione obligandi grauiter, aut etiam sine intentione obligandi vllo modo: nisi item constet de variatione in circumstantijs, potuit enim consuetudo fundari in Beneficij prouentibus opimis, qui tamen postea imminuti sint, atque adeò non sufficiant ad sustentationem Curionis; sed is egeat subsidio ex eleemosynis Missarum. Vbi noto, si alicubi fuerit imperium Episcopi, aut Constitutio Synodalis, oportere, vt examinetur, quam vim obligādi habeat, graviterne, an leviter? Materia de se capax quidem est obligationis gravis, vt dixi, attento Parochi Officio.

23 Verùm tamen quia (vt discurrunt Suarez D. 86. sect. 1. V. *De Beneficijs*, Vazquez D. 234. Cap. 4. num. 27. Gaspar Hurtadus D. 4. Distic. 16. Thomas Tamburin⁹ L. & C. 2. de Missa §. 16. n. 4. Franciscus de Lugo L. 5. Cap. 11. q. 2. post suum fratrem Eminentissimum Cardinalem de Lugo suprà, & Stephanus Bauny Tract. 10. q. 13. de Parochis) nec ex iure diuino, nec ex vllo alio communi, nec ex consuetudine vniuersali probatur obligatio Parochi ad Sacra specialiter offerenda pro suis ovibus, ideo talem obligationem in Parocho per se negamus cū communi, imò & communiori Theologorum iudicio, vt testatur Auersa q. 11. sect. 17. V. *Alij tamen*, vbi plures citat; possentque, si opus esset, multò plures addi à nobis. Quam sententiam supponere videntur ordinariè fideles, siquidem sæpe oblato, & dato stipendio petant à suis Parochis Missas, solvantque eleemosynam earum, quas Parochi celebrant tam priuatim, quàm solemniter pro defunctis filijs, alijsque consanguineis, aut affinibus Paræcianorum. Nec solùm negamus obligationem ex iustitia, sed etiam ex charitate ad Sacra applicanda specialiter pro Paræcianis, cum satis sit applicatio generalis, & orationes communes, nisi aliquando (vt ait CastroPalao suprà num. 7.) gravi aliqua necessitate premantur, ad cuius remedium credat Parochus, specialem Sacrificiorum applicationem necessariam esse; quod vix, vel rarò contingere potest.

Canonici, & Beneficiarij simplices.

24 CANONICI Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum tenētur toties celebrare, quoties postulet Prebenda habens annexum onus celebrandi in eis. Quo de onere videndum est Concilium Tridentinum Sess. 22. Decreto de Reformatione C. 4 Sess. 24. Decreto de Reformatione Cap. 12. Sed de Canonicis, & cæteris Beneficiarijs simplicibus, qui debent sacrificare solemniter, aut priuatim certis diebus in Ecclesia Cathedrali, aut Collegiali, aut Parochiali, quæritur, an per se teneantur offerre specialiter Sacra pro intentione, vel obligatione Ecclesiæ, in qua celebrant, vel potiùs possint offerre pro eo, pro quo voluerint, siue accepto, siue non accepto stipendio? Scripsi, *An per se teneantur*, nam per accidens teneri aliquādo ex fundatione Ecclesiæ, aut Beneficij, vel ex consuetudine recepta ad offerendum pro bono Communitatis, vel Capituli, vel particularis personæ, cui ex pacto devinxerit se Ecclesia, citra dubium est. Versatur itaque quęstio, quando nulla ex his circumstantijs concurrit. Et tunc respondeo, relinqui arbitrio Canonici, aut Beneficiarij applicationem specialem Missæ, & quòd referat, aut non referat stipendium ab eo, pro quo applicet. Ratio est, quia obligatio celebrandi statis hebdomadis, vel dieb⁹ in tali templo, qualem habent prædicti Canonici, aut Beneficiarij, non infert per se eam aliam obligationem, non enim ex diversis fit illatio, *l. Obligationum substantia §. 1. ff. de Actionibus, & obligationibus*, & præsertim in odiosis, *l. Papinianus ff. de Minoribus*. Constatque à fortiori ex dictis in difficultate præcedenti. Quoad præsentem verò obligatio, vt Canonici, aut Beneficiarij celebrent, censetur satis prudenter, in eum finem esse, vt cultus Dei cum decoro, & maiestate floreat, aut vt populus habeat Sacra, quibus cōmodè interesse queat, templique celebritas vigeat.

25 Solet opponi Cap. *Cum creatura*

tura 11. de Celebratione Missarum. Sed obijcitur tractum quasi vnco, nam ibi tantùm decernitur, vt pro Anniversarijs defunctorum non omittatur in Ecclesijs Collegiatis Missa de festo, aut de feria. Quòd autem Missa de festo, aut de feria nequeat ad libitum celebrantis applicari specialiter pro hoc, aut illo, nullatenus insinuatur. Maiorem vim continet Declaratio Cardinalium primo loco superiùs proposita. Sed intelligenda est, quatenus Sacerdos, qui ratione Beneficij, seu Capellę, aut legati, aut salarij teneatur ad Missas dicendas, & applicandas specialiter pro aliquo certis in diebus, non possit eisdem Missis satisfacere fidelib⁹, qui, vt pro ipsorum intentione celebretur, pręstiterint stipendium, aut promiserint. Hoc autē in sensu, qui videtur legitimus, Declaratio Cardinalium nihil nos lædit. Legantur Cardinalis de Lugo D. 21. sect. 1. à num. 20. vsque ad finem Sectionis, Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 23. num. 436. Rursus opponitur, deesse in Canonico, aut Beneficiario titulum ad reportandum stipendium pro Missa, quam ex obligatione Præbendę, aut Beneficij celebrat, nam titulus, qui honestare potest stipendij à Sacerdote susceptionem pro Missa, est sustentatio. Sed hanc sufficienter habet Canonicus, aut Beneficiarius ex redditibus Præbendæ, aut Beneficij. Ergo, &c. Sed respondeo, redditus esse in pretium, & compensationem multorum onerum, quibus subest Canonicus, aut Beneficiarius circa assistentiam, & seruitium in templo; inter quæ onera non est leve illud, quod consistit in obligatione antecedenti celebrandi Missas tali loco, & tempore. Vnde etsi ex illis redditibus valeat cōgruè sustentari, fas adhuc ipsi est, pro oblatione speciali Missarum accipere aliquid temporale per modum stipēdij, quo sustentetur, vt latiùs explicabitur in Disputatione de iusto Missarum stipendio.

26 Nunc quoad Canonicorum Missas animaduerto, si ab ipsis titulo Capellaniæ, vel manualis eleemosynæ, aut ex deuotione celebrentur tempore, quo in Choro cantatur Officium diuinum, obesse hanc à Choro absentiam, quominus ipsi lucrentur distributiones quotidianas, nisi ipsis faveat privilegiū Pontificis, vel consuetudinis legitimo tempore præscriptæ, aut nisi Præfectus Chori disponat, vt tunc temporis peragat Sacrum aliquis Canonicus ob defectum aliorum Sacerdotum, quorum ministerium desideretur. Circa quam animaduersionem latè, & doctè Bonacina D. 4. de Sacram. q. vlt., puncto 5. §. 5. n. 7. & D. 2. de Horis Canonicis q. 5. puncto 3. §. 4. Barbosa de Canonicis Cap. 25. num. 12. Lib. etiam 3. de Iure Ecclesiastico C. 28. num. 78. Castrus Palaus Tract. 7. D. 3. puncto 9. §. 12. num. 6. Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 2. Cap. 35.

Religiosi

27 SACERDOTES tenentur celebrare valde frequenter, imò & magis assiduè, quàm alij non Religiosi, vt obseruat antiquus Thelogus Aureolus in 4. Dist. 9. q. 2. articulo vnico, §. *Secundò dico*, tum propter maiorem perfectionē sui status, tum propter exemplum Communitatis, in qua degunt, tum propter ędificationem Sęcularium. Hieronymus Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij Diff. 2. dub. 1. num. 20. cum Ascanio Tamburino ait, deduci clarè ex Clementina *Ne in agro* §. *Sanè, de Statu Monachorum*, obligationem grauem vi iuris communis Regularis, vt saltem semel in mense litent Religiosi quicumque Sacerdotes. Non assentior nam obligatio, de qua in præfato §. tantùm est, vt Monachi nigri *in prima Dominica mensis cuiuslibet in Monasterijs semper communicent, nisi ex causa fortè, quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiarijs Monasteriorum non differant intimare, eorumque iudicio, vel abstineant, vel accedant.* Quare si Sacerdos, qui sit Monachus niger, communicet more Laico, non tenebitur celebrare; & neque ad primum tenebitur in Dominica prima mensis, si tunc temporis maneat extrà Monasterium, vt cum Bartholomæo à S. Fausto acutè notat Pellizarius in Manuali Regularium Tract. 5. Cap. 3. sect. 2. num. 89. Imò neque ad primum absolutè teneri sub peccato veniali, nedum mortali, probabilis est multorum opinio apud eundem Pellizarium ibi, & sect. 1. num. 12. quippe intelligant Clementinæ verba non per modum præcepti, sed consilij dati pro Monachis nigris. Et quicquid sit de his, non esse ea extendenda ad alios

Monachos

Monachos non Benedictinos, multòq; minus ad alios Religiosos non Monachos, cum versemur in odiosis, est etiā valde probabile multis post Glossam ad dictam Clementinam V. *Singuli.* Quapropter reprobata assertione Hieronymi Garciæ modus frequentiæ determinandus est iuxta vniuscuiusque Religionis consuetudinem, aut regulam.

28 In nostra Societate iubet S. P. Ignatius Cap. 4. Examinis generalis §. 25. vt *qui Sacerdos sit, confiteatur vt minimùm octauo quoque die, & crebriùs Missæ Sacrificium offerat.* Rursus parte 8. Constitutionum Cap. 3. §. 2. inquit, *Sacramentorum frequentia valde commendetur. Differri autem non debet communio, aut Missæ celebratio sine causis, iudicio Superioris legitimis, vltrà octo dies.* Notatque P. Suarez tomo 4. de Religione Tract. 10. Lib. 8. Cap. 3. num. 1. posteriorem hanc negationem non differendi vltrà octo dies explicandam esse per priorem affirmationem celebrandi crebriùs, quā octauo quoque die. Vlteriùs in Regulis Sacerdotum Nostrorum n. 3. dicitur, *Ita viuere studeant, vt quotidie meritò celebrare possint; ad idque conducet (quamuis ex Constitutione octauo vt minimùm quoque die confiteri teneantur) sæpiùs in hebdomada confiteri.* Itaque ex vi regulæ non tenētur Sacerdotes Nostri quotidie celebrare; quicquid dicat P. Thomas Tāburinus Lib. 3. de Missa Cap. 3. §. 1. num. 7. Consuetudo tamen ab origine Societatis fuit, vt quotidie celebrent, nisi obstet ægritudo, aut rara aliqua, extraordinariave causa; quod de suo tempore testatur P. Suarez suprà, & de præsenti possum ego cum Pellizario in Manuali Regularium Tractatu 5. Cap. 9. sect. 1. numero 4: petuntque quotidianam ferè frequentiam onera Missarum iniuncta Sacerdotibus Nostris, & qui sine manifesta, & probata excusationis causa cessaret vno, vel altero die à diuino Ministerio, reprehenderetur à Superioribus. Sed non oportuit, S. Patriarcham Ignatium determinare, ac præscribere respectu totius Communitatis Sacerdotum Nostrorum quotidianam Liturgiam, quia in multo Sacerdotum numero possunt occurrere variæ causæ, & occasiones eā intermittendi.

29 De Religionibus alijs non ago, non enim mihi notæ sunt earum omniū regulæ circa frequentiā operādi Sacris: Sed nō tacebo, fuisse olim Carthusiēsib. prohibitum celebrare quotidie, vt innuitur in Compilatione 3. antiquorum Statutorum Cap. 1. constatque ex Petro Blesensi in Epist. 86. Iam tamen in noua Collectione Statutorum parte 2. C. 7. fuit reuocata ea prohibitio. Narrat de S. Odilone Abbate Cluniacensi Petrus Damiani in eius vita Cap. 2. n. 5. Sacrum fecisse quotidie LVI. annis. *In quo facto liquidò deprehenditur, quàm diuturna, quàm indeficiens diuini amoris flamma beati viri pectus exco xit, quem nimirùm ob offerendis quotidie salutaribus hostijs cohibere tot curarum, tot ingruentium negotiorum solicitudo non potuit.* Tantùm ille. S. Raymundum de Penna forti ferè quotidie celebrasse, notatur in Bulla Clementis VIII. de ipsius Canonizatione. Infinitumque esset, accumulare prisca exempla quotidiani Sacrificij à Religiosis peracti.

SECTIO III.

De tempore, quo Capellani tenentur ad Missæ celebrationem.

30. CAPELLANORVM obligatio ad tot, & non pauciores Missas celebrādas cognoscēda est ex Capellaniæ fundatione, seu ex fundatoris voluntate designante numerum Missarum cum stipendio, quod competens sit, & conforme iuri. Tenēturq; ex iustitia Capellani eum numerum explere ad vnguem, vt ita dicam, nisi legitimam aliquam excusationis causam habeant, quia alioquin facient contra institutionem Capellaniæ, & cōtra conuentionem, defraudabuntque mentem Institutoris. Cuius etiam intentioni stare debent ex iustitia, vt cum multis alijs Doctoribus tradit Bonacina D. 4. q. vltima punct. 7. num. 6. pluresque alios allegat Leander Tract. 8. D. 5. q. 13. Quo puncto tanquam omnino certo præsupposito, texam catenā quæstionum, apponamque brevem earū resolutionem, non citatis tot Authoribus, quot consului: & occasione temporis, aut dierum, quibus obligantur, tractabo de loco, in quo debent celebrare, de qualitate etiam Missarum dicendarum, tandemque de Capellanorum necessitate, vel libertate, vt per se, vel per alios peragant Sacra.

Ca-

Catena Quæstionum de Capellanis.

31 PRIMA itaque quæstio est, num Capellanus, qui per se ipsum celebrare quotidie sit obligatus à fundatore, possit aliquando ex rationabiliter præsumpta fundatoris voluntate nõ celebrare?

Respondeo, posse ob honestatem, & deuotionem. Ita expresse decretum est in C. *Significatum* 11. *de Præbendis*, vbi Alexander III. ait, *Significatum est nobis, quòd cuidam Sacerdoti Præbendam vnam in Ecclesia vestra communi voluntate dedistis, ita quòd Missam de Sancta Maria (nisi corporis infirmitate grauatus sit) debeat quotidie celebrare, & Ecclesiam vestram non nisi communi tam Præpositi, quàm Capituli consensu possit dimittere, vel cuiquam Præbendæ illius Anniuersarium delegare. Quam siquidem institutionem eatenus confirmamus, vt prædictus Sacerdos, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assiduè debeat obsequiũ suum impendere Ecclesiæ memoratæ, & quãtò frequentiùs potest (salua honestate sua, & debita deuotione) Missarum solemnia celebrare; nec sibi liceat hoc illi subtrahere, siue causa voluptatis, siue se ad aliam Ecclesiam transferendo.* Sic ibi. Et contrarium esset intolerabile onus, maximè respectu Capellani Sæcularis; cuius occupationes, & negotia, occasionesque passim occurrentes reddunt valde difficilem celebrationem quotidianam absque vlla intermissione, si illa futura sit (vt debet, & vt debuit velle fundator Capellaniæ) honesta, & deuota, præditaque cæteris requisitis, ne cum peccato saltẽ mortali fiat.

32 Dices, licitum est, & per se laudabilius, Sacerdotem quotidie sine intermissione celebrare. Ergo rationabiliter possunt fundator Capellaniæ, & ipse Capellanus velle celebrationem quotidianam sine vacatione, & ad eam imponere, atque acceptare obligationẽ ex iustitia ratione stipendij. Sunt, qui concedant, si fundator expressè excludat vacationem, & Capellanus expressè consentiat. Sed certè ea obligatio vt imposita, & acceptata iure stipendij videtur nimis dura. Vnde probabile mihi est, Capellanum posse citra iniuriam reuocare consensum, vel saltem posse cõmittere alteri celebrationem, qui nisi ipse ob omissionem peccet.

33 Authoribus videtur communiter, posse vacari vno die singulis hebdomadis titulo honestatis, & deuotionis, excusatque Nauarrus tomo Cõsiliorum Lib. 3. tit. de Pręebendis, Cõsilio 7. num. 2. ex editione Lugdunensi apud Hæredes Gulielmi Rouillij anno 1591. non si duæ Missæ singulis hebdomadis (vt aliqui referunt) sed si vna, vel interdum altera omittatur. Quod longè diuersum est. Sed & hoc, etsi minus sit, sapit nimiam extensionem, cum præcisè intermissio vnius Sacri qualibet hebdomada sit nõ modica extensio. Et hac abutuntur nonnulli omittentes continuatè sexaginta Missas in anno; alij interruptè vnam in vna hebdomada, aliam in alia, non ex causa honestatis, & deuotionis, sed ex mero suo placito, vel ex levi incommoditate. Cęterùm Doctores nõ loquuntur de tali modo omittendi Missas, neque de eo potest prudẽter præsumi voluntas fundatoris; sed illis sermo est, & huic voluntas, vt queat in hebdomada non dici vna Missa, si verè aliquo die sentiat se Capellanus minus devotum, aut præparatum, aut liberum ab occupationibus, negotijsq; Sæcularibus.

34 Hinc colligitur, licere multò minus relinquere vnam Missam in hebdomada ex causa oblectationis, nam quod conceditur titulo honestatis, & devotionis, non est ampliandum ad eam aliã causam. Certè, quę est voluptatis, excluditur nominatim in Cap. *Significatum*. Ibi: *Nec sibi liceat hoc illi subtrahere, siue causa voluptatis*, &c. Leander Tractatu 8. D. 5. q. 17. ait, obligatum ad quotidie sacrificandum posse semel in hebdomada à celebratione abstinere oblectationis, vel itineris gratia, quia cõsuetudine est introductum, & hoc ob humanam fragilitatem, vt Capellanus obligat⁹ ad quotidie celebrandum possit vnam Missam in hebdomada omittere. Ergo licitè, etiam si id fiat quauis de causa. Profiteturq; sic innuere Gasparem Hurtadum, Dianam, & Philibertum. De hoc postremo tamen in Tract. 3. de Ordine parte 2. Cap. 24. num. 3. allegato ab ipso, possum testari, nõ meminisse

minisse causæ oblectationis, neq; dicere aliud, quàm quòd * possit Sacerdos omittere longiori spatio Missam, si graui negotio sit impeditus, vel iter faciat, vel causa infirmitatis, vel commodè, aut religiosè rem diuinam facere nequeat. * Et posteà in n. 5. non eximit, nisi infirmum, ab obligatione supplendi per alium Missas omissas, si infirmitas non durarit vltra spatium duorum mensium. De Diana in 2. parte Tractatu 14. Resol. 28. (vbi citatur) nullum est indicium: in 10. autem parte (quam nec allegat, nec potuit in 1. editione) fit mentio opinionis Leandri, vt cernere est Tractatu 14. Resol. 37. ad finem; & neque ibi Diana addit aliquid de suo, vt existimare possimus, approbare, vel reprobare, vt in 2. editione videtur Leandro. Tandem Hurtadus minimè ei favet in Disputatione 4. Difficultate 1. V. *Et Capellanus*, nam solùm inquit, * Ob humanam fragilitatem in aliquibus Ecclesijs, Capellanis quotidie celebrare obligatis concedi in qualibet hebdomada vnum diem vacationis. * In quibus verbis eam opinionem non odoramur. Quod scimus, est, eam iam anteà fuisse refutatam à Navarro suprà, à Bonacina suprà §. 2. numero 16. cum Fraxinello, ac Riccio, à Francisco de Lugo Libro 5. Cap. 11. quæst. 6. num. 69. & à Pellizario in Manuali Regularium Tractatu 5. Cap. 9. S. 4. n. 110. Argumentum Leandri nullum est, nam vel ex consuetudine est introducta vacatio ab vna Missa in hebdomada ob quamuis causam; vel tantùm ob causam honestatis, & maioris devotionis? Si hoc secundum, cuivis apparet, frigere Consequentiam hanc, *Ergo licitè, etiamsi fiat quauis de causa.* Si primum illud, expectamus probationem siue ab authoritate, siue à ratione. Prætereà defecit notabiliter Leander, non admonens, diē intermissionis ex gratia voluptatis in vnaquaque hebdomada non debere esse vltra diem ex gratia honestatis, & devotionis; necesseque erat præcavisse, ne aliquis deciperetur putans, esse vltra eum alium diem, atque adeò licere omittere singulis annis Missas cētum, & viginti.

35 Dixerat in quæstione 16. antecedenti Leander, posse Capellanum pretermittere in anno Missas quatuor, aut etiam sex pro intentione fundatoris; posseque eas applicare pro se ipso, vel pro aliquo valde coniuncto sibi ad specialem aliquam Dei gratiam obtinendam, non enim id negaret plus Capellaniæ institutor, quantùm prudenter præsumi datur. Et ita sentiunt Naldus, & Homobonus apud Dianam parte 4. Tractatu 4. Resolutione 86. p. 5. Tractatu 5. Resolutione 23. Franciscus de Lugo suprà num. 70. Thomas Tamburinus Lib. 3. de Missa Capite 3. §. 1. num. 8. cum Peyrino, & Auersa. Estque satis probabile, præsertim si sex hæ Missæ non sint vltrà alias, quæ possunt omitti ex causa honestatis, aut deuotionis. Vbi animaduerto, fore, vt peruersè ampliaretur hæc causa ad casum, in quo Sacerdos stipendiarius teneretur operari Sacris per vnam solam hebdomadam, aut etiam per vnum solum mensem, nam celebrandi per solum istud tempus obligatio non est ex se nimis dura. Quæ nostra animaduersio colludit cum alia Antonij de Quintanadueñas tomo, & Tractatu 2. Singularium in 18. num. 5. ne pro Capellano, qui quindecim tantùm diebus quolibet mense sacrificare tenetur, valeat præfata causa, siquidem iam ille habeat dies liberos ad vacationem ob honestatem, & reverentiam Sacrificij. Invito Lectorem ad num. 50. vbi plura de his cautionibus.

36 Secunda quæstio, num die, quo Capellanus ex causa proximè dicta omittit celebrare pro fundatoris intentione, possit facere Sacrum pro intentione alterius, accepto stipendio?

Marcus Vidal in Arca Vitali titulo de Iust. Inquisitione 1. respondet affirmativè. Movetur, tum quia, sicut esset onus intolerabile, non posse omittere in hebdomada vnam Missam ex causa honestatis, aut devotionis, sic etiam, nō posse offerre eam pro alio, qui largitus sit, vel promiserit stipendium. Tū quia obligatio ad quotidie celebrandum pro intentione fundatoris Capellaniæ cadit sub præcepto affirmativo. Ergo non vrget pro semper. Ergo poterit Capellanus

pellanus vna vice in hebdomada celebrare pro alio dante stipem. Tum quia, qui non tenetur elargiri aliquid personæ alicui determinatæ, potest tuta conscientia illud elargiri ad suum beneplacitum. Ergo Sacerdos, qui non tenetur omnibus hebdomadæ diebus celebrare pro fundatore Capellaniæ, poterit eo die, quo ab obligatione est liber, celebrare pro persona, pro qua voluerit, & ab ea accipere stipendium. Tum denique, quia cum possit Capellanus per annum celebrare sexies pro se ipso, aut pro patre, vel matre defuncta, poterit etiam per hebdomadam celebrare semel pro aliquo alio ad suum beneplacitum; & cum applicatio maneat ipsi libera, poterit reportare nouũ stipendium. Hæ rationes sunt omnino inefficaces. Ad primam dico, non esse posterius illud onus intolerabile, sed tolerabile, & proportionatum cum conuentione, & pacto inito inter fundatorem, & Capellanum, vt quibus diebus hic celebret Sacrum, offerat pro fundatore, à quo fert stipendium, vel si aliquibus diebus celebret, & non offerat pro fundatore, sed pro se, aut pro alio maximè coniuncto, sit absque nouo stipendio, & absque avara adquisitione duplicatæ pitantiæ. Et quidem causa honestatis, aut deuotionis deseruit ad omittendam vnam Missam in hebdomada, & non ad eam celebrandam pro alio, nedum cum stipendio, sed etiam sine illo. Rursus causa charitatis erga se, vel erga personam coniunctam deseruit ad celebrandum sexies in anno pro se, vel pro illa alia persona, non autem ad celebrandum cum emolumento alterius stipendij. Explico exemplo mercenarij conducti per mensem ad laborandum in vinea, qui, quo die non laborare ex iusta aliqua causa permittatur, quin mercedem amittat, non potest alteri operam suam locare, & lucrari nouam mercedem, vt constat ex doctrina Lessij, Rebelli, Reginaldi, & aliorum apud Bonacinam de Contractibus Disp. 3. puncto 3. num. 8. Solutio aliarum rationum, quas affert Marcus Vidal, est iam adeò facilis ex dictis ad primam, vt opus non sit descendere ad eas in particulari. Legatur Diana parte 10. Tractatu 14. Resolutione 37.

37 Raphael Auersa quæst. 11. sect. 18. §. *Insuper* non improbat, quod ex Vidali refutavimus, si consuetudine sit receptum, tunc enim Capellani annuum stipendiũ computabitur, excepta ea vna Missa in qualibet hebdomada, siue cum nouo stipendio, siue sine illo celebretur à Capellano pro intentione alterius fidelis, quare vni Missæ non respondebit duplex stipendium. Sed talis consuetudo, si alicubi extet, erit corruptela; non secus ac esset illa, qua Capellanus adstrictus immolare per se, vel per alium singulis dieb⁹, prçteriret vnum diem vnaquaque in hebdomada, quin ipse sacrificaret, & quin curaret litari ab alio; non secus item ac esset illa, qua Ecclesia, vel Monasterium obligatum ad Missam quotidianam prætermitteret singulis septimanis vnam, neque enim in duobus, vel pluribus Sacerdotibus militat excusatio, quæ in vno iuxta quçstionem anteriorem.

38 Quæstio tertia, an Capellanus obligatus ad celebrandum per se ipsum quotidie, si in ægritudinem incidat, teneatur curare, vt alius celebret, cui solvat stipendium?

Respondet post Syluestrum, & Tabienam Henriquez Lib. 9. Cap. 24 §. 4. teneri. Sed communiter Authores sentiunt oppositum, quando fundator non expressit, vel non indicavit disponens, ne in tali Ecclesia, vel Capella desit vllo die Missa; quando item consuetudo nota, vel particularis constitutio Synodalis, aut iussio Episcopi non est in contrarium. Et meritò ita sentitur, quia prudentissimè præsumitur de fundatoris voluntate, si ægritudo non excedat tempus duorum mensium, vt docent Cardinalis de Lugo Disputatione 21. sect. 2. numero 40. Dicastillus Tract. 5. Disputatione 4. Dubio 21. num. 411. Auersa quæst. 11. sect. 18. Vers. *Secundò Sacerdos*, cum alijs apud ipsos, & apud Dianam parte 2. Tract. 14. Resolut. 27. parte 5. Tractatu 13. Resolut. 51. Si Capellanus fruatur alijs, præterquam Capellaniæ, redditibus, vnde sustentetur, & sibi ægrotati prouideat, videbitur forsan alicui, nimium esse spatium duorũ mensium.

Sed

Sed parcissimi illi Authores non apponunt hanc limitationem, quin potiùs Antonius de Quintanadueñas tomo, & Tractatu 2. Singularium in 18. numero 3. expressè eam excludit; quare, nec nos addimus. Poterat excogitari alia non incongrua restrictio, vt tempus duorum mensium non sit continuum, sed discontinuum. Ast Quintanadueñas suprà reijcit & istam limitationem. Nolumusque nos nimis emungere; & ægroto Capellano sufficit suus labor. Notatque Tamburinus Lib. 3. de Missa Cap. 6. §. 2. num. 8. eiusmodi infirmum Capellanum non teneri ad procurandam sanitatem, vt satisfaciat obligationi celebrandi, nisi aliud expressè à fundatore sit cautum, quia non procurare sanitatem, nō est directè velle contradicere inito pacto, & quia ægritudo est impedimentū inuoluntariū valde per accidens ad Missas. Si ęgrotus habeat Capellaniam, qua obligetur ad sacrificandum quater tantùm in hebdomada, poterit ipse, recuperata valetudine, supplere per se ipsum Missas omissas, nam infirmitas excusat sufficienter dilationem. Relinquo Lectoribus considerandum, num spatium vnius mensis morbi, & non maius concedendum sit Capellano, cui incumbit obligatio sacrificandi tantùm quater in septimana? Et ita quidē videtur Antonio de Quintanadueñas n. 4. Est etiā considerationе dignū, an quod diximus de impedimento ægritudinis possit tutò extendi ad alia, vt ad incarcerationem, necnon ad grave negotium occurrens, in quo sit necesse Capellano totos dies consumere? Eadem videtur esse in his casib⁹ ratio, quanquam Authores multi non loquantur, nisi de solo impedimento infirmitatis; & timendum vehementer est, ne, si ad alia, & alia extendatur excusatio, & plura concurrant eodem anno, prætereatur is, quin Capellanus sacrificet ex obligatione, vel non nisi paucis dieb⁹. Sed de hoc pūcto plura posteà. Antonius de Quintanadueñas num. 4. denegat diem vacationis ex causa honestatis Capellano ad quotidianum Sacrum obligato, qui ob infirmitatem, vel ob aliud impedimentum legitimum abstinuit à celebratione. Attamen si Capellanus per septimanā ęgrotaverit, & posteà sentiat se in vno die alterius septimanæ minus devotum, cur debebit nihilominus tunc sacrificare? Nam quòd litarit septimana antecedenti, non facit, vt in præsenti vno die non posset se sentire minus devotum. Res certè est dubia.

39 Post hæc scripta legi in P. Castro Palao Tract. 3. Disp. 1. puncto 6. num. 25. Capellanum obligatum, vt per se ipsum sacrificet, quantocumque tempore ægrotet, non teneri supplere Sacrificia omissa. Si enim legitimum illud impedimentum extinguit obligationem duobus mensibus, cur nō valebit pluribus extinguere, si idem impedimentum existat? Præterea fructus Capellaniæ non dantur ob Sacra actu exhibita, sed ob eius titulum, & sub obligatione celebrandi, si fieri possit; sicut & fructus Præbendarum, Canonicatuum, Beneficiorumque aliorū postulantium residentiam non dantur ob hanc actu exercitam, sed ob eorum titulum sub onere residendi, si fieri possit; quòd si ob ægritudinem non possit, non ideo fructus illi amittuntur. Confirmatur ex distributionibus quotidianis, quas lucratur Beneficiari⁹, etiamsi longissimo quovis tēpore absit à Choro ob infirmitatem iustam, & rationabilem corporis necessitatem iuxta C. *Vnicum de Clericis non residentibus in 6.* Et quidem cum distributiones, fructusque Canonicatuum, Beneficiorum, & Capellaniarum non dentur tanquam merces, & salarium laboris impensi, sed in alimenta illorum, qui taliter laboraturi sunt, non valet in illis *l. si vno* 4. §. *Item cum quidam ff. locati* decernens, vt locans operas suas non recipiat mercedem pro tempore, quo eas est impeditus præstare; neque item valet *l. Si pecuniam* 5. *ff. de Condictione causa data*, decernens vt datum ob causam repetatur, cessante illa, etsi cesset inculpabiliter, & ob infirmitatem: neque item valet exemplum famuli ægrotantis, cui ex iustitia non debetur merces, & salarium pro tempore, quo impeditur inseruire, iuxta magis communem opinionem, de qua Covarruuias Lib. 3. Variarum Cap. 13. num. 8. Bonacina Disputatione 3. de Contratibus, puncto 4. numero. 13. Gaspar Hurtadus Disputatione 6. de Contractibus Diffi 8. nisi aliter conuentū sit, vel consuetudo regionis aliud ferat; imò, secluso vno, & altero, non tenetur

ex iustitia herus præbere expensas ad curationem necessarias, etiam moderatas, imò neque alimenta, maximè si non prematur famulus extrema, vel graui necessitate, vt contra Covarruiã suprà, & paucos alios docent Bonacina, & Gaspar Hurtadus suprà, alijque passim. Non, inquam, valet ob assignatam disparitatis rationem, & quia Ecclesia agere vult mitiùs cum suis Ministris, tractareque illos non vt famulos conductos, sed vt filios, quando per ipsos non stat, quominus prestent seruitium, ad quod sunt obligati. Et cum apud piũ herum famulus ægrotans non demereatur salarium iuxta Glossam ad *l. Arboribus* 12. *§. De illo* 3. *ff. de Vsufructu*, tametsi ex iustitia exigere non queat; multò potior est ratio de pietate matris Ecclesiæ quoad infirmum Capellanum. His tamen non obstantibus, non omnino audeo suffragari Castro Palao, si Capellanus habeat alia bona, quàm fructuum Capellaniæ, vnde commodè sustentetur; nam si non haberet, non vererer subscribere. Retardat me in priori circumstantia consensus Doctorum, qui duos menses, vel timidè, concedunt Capellano infirmo ob præsumptam voluntatem pij fundatoris; quanquam fatear, argumentum Castri Palai, aliaque à me adiuncta spernenda non esse.

40 Quæstio quarta, num Capellanus, obligatus ad celebrandum quotidie, debeat applicare pro fũdatore tres Missas, quas dicat in Natiuitate Domini, & Missam, quam celebret in Cõmemoratione omnium fidelium defunctorum?

Ad primum respondeo negativè, quia, nisi aliud exprimat fundator, celebratio quotidiana intelligitur de vnica Missa in die; quanquam aliquando, vt in die Natiuitatis Domini, liceant tres Missæ, quarum duas poterit applicare Capellanus pro se, vel pro alio, & accipere stipendium, si velit. Ad secundum respondet Alfonsus de Leone apud Dianam parte, & Tractatu 4. Resol. 86. posse Capellanum offerre Missam pro ea persona, quam maluerit. Sed non assequor, quo fundamento id dicatur. Maiorem speciem probabilitatis præsefert, quod ait Fraxinellus apud eundem, & Gavantus in Rubricas Missalis parte 4. tit. 15. num. 18. teneri Capellanum, & quemcumque eo die celebrantem offerre Missam pro defunctis omnibus generaliter, nam hæc est Ecclesiæ intentio in Commemoratione omnium fidelium defunctorum; & congruũ videtur, vt suffragijs omnib⁹ eius diei iuventur omnes animæ Purgatorij. Sed existimo cum Possevino Cap. 2. de Officio Curati, numero 25. cum Thoma Tamburino L. 3. de Missa Cap. 3. §. 1. num. 9. & cum Auersa quæst. 11. sect. 18. V. *Item posse*, id non esse in vsu ex obligatione; & sæpe videmus, Sacerdotes accipere stipendium pro Missis illius diei, quas singulares personæ exigunt ad suffragium particularium animarum. Et sicut Missa de festo omnium Sanctorum potest offerri Deo in honorem alicuius Sancti determinatè, ita poterit Missa de Commemoratione omnium defunctorum applicari pro aliquo defuncto determinatè. Vnde magis propendeo in eam partem, vt Capellanus teneatur offerre Missam pro speciali intentione fundatoris, nisi à Summo Pontifice, aut de eius consensu aliud fuerit decretum. Si de Missa solemni in Commemoratione omnium fidelium defunctorum esset sermo, non renuerem, debere applicari pro illis omnibus.

41 Quinta quæstio, vtrùm si fundatio Capellaniæ præscribat, vt celebretur dieb⁹ festis, intelligendi sint tantùm dies, in quibus vrget præceptum audiendi Sacrum, vel etiã dies, in quibus fit Officium de aliquo Sancto?

Respondeo, intelligendos tantùm esse priores dies, nisi fundatio aliud exprimat, quia nomine dierum festorum significantur tantùm illi dies iuxta cõmunem loquendi modum extra Rubricas Missalis, & Breviarij Romani, in quibus non raro appellatur festum, quando fit Officium Duplex, Semiduplex, vel etiam Simplex de Sancto. Sed alibi voce die festi solet solũ significari dies

dies ex præcepto, vt obseruat Cardinalis de Lugo L. 1. Resp. Moral. dub. 34. Sic apud Tridēt. Sess. 24. C. 1. de Matrimonio cum dicitur, denunciationes faciendas pro matrimonio tribus diebus festiuis. Sic apud Cap. *De eo autem de Temporibus Ordinationum*, & apud Pontificale Romanum titulo de Ordinibus conferendis, tituloque de Ordinibus minoribus, cum dicitur, has non conferendas nisi diebus festivis. Quæ exempla delibasse, sufficiat. Prætereà fundatio Capellaniæ designans dies festos ad celebrationem, videtur respicere ad commoditatem fidelium in auditione Missæ diebus præcepti. Ita Dicastillus Tractatu 5. D. 4. Dub. 11. num. 411.

42 Sexta quæstio, an si fundatio postulet, vt ter v. g. in hebdomada celebretur, satisfaciat Capellanus celebrando tantùm in tribus diebus festiuis?

Respondeo, satisfacere, quia Capellanus non est obligandus vltrà voluntatē testatoris; quem suppono non expressisse, nisi vt dicantur tres Missæ in hebdomada. Et suppono etiam, non colligi ex loci circumstantia voluntatē fundatoris, vt Missæ celebrentur dieb⁹ festis; si enim Capellania sit instituta in tēplo, vbi ob occurrendum Missarum paucitati, & ob consulendum Parochianis, necessitatique eorum audiendi Sacrum dieb⁹ festis, voluerit fundator celebrari, præsumendum est intendisse, vt dotatæ ab ipso Missę dicantur diebus festis potiùs, quàm profestis. Ita idem Dicastillus suprà num. 409. Franciscus de Lugo Lib. 5. Cap. 11. q. 6. n. 59. cum Bonacina.

43 Quæstio septima, an si in Capellaniæ institutione assignetur ad celebrationem determinatus dies, v. g. feria secunda, liceat omittere hanc feriam, & eligere aliam?

Respondeo, licere per se, quia accidentale est, designare vnam feriam prę alia, quando fundator non excludit expresè aliam, & quando non constat, habuisse specialem respectum ad feriam secundam, vt quia in ea conuenientiùs dicatur Missa de defunctis, aut quia in tali die soleat populus frequentare Ecclesiam, vt intersit Missæ, cariturus alioqui commoditate audiēdi Sacrum, si Capellanus tunc non celebret. Sic Cardinalis de Lugo Disp. 21. sect. 2. num. 43. & alij post ipsum. Qui addit, non posse facilè peccari mortaliter in omissione Missæ tali die, cum materia sit ex se parva, præsertim si cum causa, & non multùm frequenter. Limitat Aversa, & benè, quæst. 11. sect. 18. §. *Item si*, nisi designatus dies sit festus, & à fundatore habita sit eius ratio propter publicum commodum, vel sacrum cultum; imò etsi non sit festus, dummodò fundatori fuerit particularis de eo consideratio ob alterutram ex causis proximè notatis. Ampliat è contra, & benè, Thomas Tamburinus Lib. 3. de Missa Cap. 1. §. 3. num. 34. vt si aliquo die non possit impleri in specie voluntas pia fundatoris, fas sit implere die alio penes modum magis conformem, & similem dispositioni illius, quin debeat Capellanus adire aliam Ecclesiam, si pro die designato à fundatore sit impedita ea, in qua solet sacrificare; vel quin debeat committere Sacrum alteri Sacerdoti, si ipse sit iustè impeditus.

44 Quæstio octaua, num Capellanus obligatus certa die celebrare, teneatur supplere alia die, si in priori non potuerit ob impositam generalem cessationem à divinis?

Respondet Cardinalis de Lugo suprà num. 47. non teneri, quia absque culpa sua omisit Missam die præfixa à fundatore. Quæ ratio valet etiam, vt non teneretur Capellanus, tametsi cessatio duraret vltra duos menses. Patitur tamen ea ratio instantiam in Capellano ægrotante per tres menses, & proinde, sine sua culpa, omittente sacrificare toto illo tempore, cuius vnum menmensem debet supplere iuxta Cardinalem de Lugo. Patitur etiam instantiam in casu violatæ Ecclesiæ, vbi fundator voluit dici Missam, nam hoc impedimentum, etsi euenerit absque Capellani culpa, non excusat ipsum

ipsum Capellanum à celebranda Missa in alia Ecclesia non violata, vt docet idem Cardinalis num. 42. & 47. Et quidem hoc impedimentum, & illud aliud ægritudinis tam, aut non minus sæpe possunt evenire, quàm impedimentum cessationis à diuinis; triaque ista impedimenta non sunt per se, sed per accidēs contingentia; secus ac impedimentum diei Parasceves, in quo non debet, neē potest Capellanus celebrare instar aliorum dierum, etiam si fundatio præscribat celebrationem in omnibꝰ anni ferijs sextis; neque item debet Capellanus subrogare aliam Missam dicendam in alio die, quia nimirùm impedimentum diei Parasceves est per se, & occurrens semel in anno, notoriumque omnibus. Fateor, inesse tantam vim exemplo Capellani ægrotantis, vt curandum non sit de discrimine præbendo inter impedimentum cessationis à diuinis, & impedimentum ægritudinis; sed satius erit, dicere, si cessatio à diuinis duraret vltrà duos menses, teneretur Capellanus supplere Missas sequentium mensium, etsi omissas absque ipsius culpa, quia tā diuturnum impedimentum est præter opinionem fundatoris, sicut & quòd Capellani ægritudo gravis perseveret vltrà duos menses: gravis, inquam, nam levis, etsi non sit præter opinionē fundatoris, sed excusare non solet à gravi obligatione iuxta *l. Quæsitum 60 ff. de Re iudicata.* Illud aliud exemplum de impedimento Ecclesiæ violatæ modicā vim continet, nam in altera Ecclesia nō violata poterit, & debebit Capellanus celebrare die designato à fundatore; neque hinc sequitur, quòd Capellano accrescat novum onus, sed potiùs quòd decrescat antiquum celebrandi in Ecclesia determinata. Secus esset, si Capellanus, ob cessationem à diuinis celebrare impeditus vno die, teneretur supplere in alio.

45 Sed aduertendum est, si vnica tantùm sit in populo Ecclesia, eaque violata, discurri oportere eodem modo in hoc casu, atque in eo alio de cessatione à divinis. Rursus aduertendum est, si fundator non habuit specialem respectum ad talem Ecclesiam, sed solummodò voluit in genere cultum Dei, & fructum Sacrificij, tunc quidem verum esse, debere Capellanum celebrare in alia populi Ecclesia, quæ non sit violata: Ast si habuit fundator specialem respectum ad talem Ecclesiam, non debet Capellanus sacrificare in alia non violata. Et in dubio de fundatoris animo, præsumendum est, non habuisse specialem respectum ad talem Ecclesiā, vt optimè notant Cardinalis de Lugo suprà num. 42. & Castrus Palaus Tract. 13. D. 1. puncto 6. num. 26. quia præsumendum est, voluisse obligare ad id, quod magis cederet in Dei cultum, & in vtilitatem propriam prouenturam ex Missa. Sic si Monasterium non possit ædificari in loco destinato à testatore, præsumitur hic voluisse, vt ædificetur alibi, Cap. *Nos quidem 3. de Testamentis.*

46 Quæ dixi de impedimēto violationis Ecclesiæ, possunt (proportione seruata) ampliari ad alia impedimenta celebrandi ibidem, vt si sit interdicta, si eius claues non inueniantur, si patiatur ruinam, aut cōminetur, si desint vasa, aut ornamenta, aut materia requisita ad Sacrificium. Et sermo fuit de violatione, quam remouendi nō habeat Capellanus facultatem, nam si habeat, tenebitur vti tali facultate, vt benè docet Thomas Tamburinus Lib. 3. de Missa C. 6. §. & num. 3. Cum enim debeat ex iustitia celebrare in ea Ecclesia, debet etiam ex eadem iustitia tollere, quæ possit, impedimenta per se obstantia Sacrificio, & directè opposita cum ipso, non enim habet excusationē qui, cum possit, non removet impedimentum *l. qui potest facere 174. ff. de Regulis iuris.* C. *His, quibus 60. de Electione, & electi potestate* cum alijs adductis à Lara Lib. 1. de Anniversarijs, & Capellanijs Cap. 11. num. 39: violatio autem Ecclesiȩ vnum est ex his impedimentis. Quando verò Capellanus careat facultate prædicta, obligabitur ex iustitia ad procurandum, vt alius removeat impedimentum illud violationis; sicut si ipse sit excommunicatus, suspensus, irregularis, interdictus, ratio iustitiȩ cogit ad solicitandam exclusionē cuiuscumque ex istis impedimentis, vtpotè per se obstantibus, & directè oppositis Sacrificio.

47 Nona quæstio, an Capellanus, qui ex fundatione Capellaniæ debet celebrare hoc mense Missas quatuor, & sequenti

quenti alias quatuor, possit hoc mense dicere anticipatè octo, similiterque possit dicere omnes octo sequenti mense?

Respondeo, posse per se dicere anticipatè, quia anticipata solutio vtilis est creditori, extinguitque debitum. Et casu quo Missæ offerendæ sint pro anima alicuius defuncti, tunc anticipatio erit maximè vtilis, vt anima quantocyùs exeat è Purgatorio, si ibi commoretur; contingetque aliquando, vt quo tempore dicantur quatuor aliæ Missæ in mense sequenti, iam anima evolarit ad Cœlum. Scripsi *Posse per se*, nam sæpe per accidens non poterit, vt si fundator voluerit celebrari qualibet hebdomada vnam Missam pro defunctis in ea hebdomada, tunc enim non licebit anticipatio, vtpote quæ fructu Missæ defraudet animas defunctorum in sequentibus hebdomadis. Eademque est ratio, si fundator voluerit, celebrari qualibet hebdomada vnam Missam pro viuis, nã si omnes dicantur in prima mensis hebdomada, & in ea remittatur viuis pœna debita pro peccatis eòvsque cõmissis, carebunt remedio trium Missarum in tribus sequentibus hebdomadis contra pœnam peccatorum, quæ post modùm perpetrabunt. Insuper si fundator habuit specialem considerationẽ, vt qualibet hebdomada dicatur vna Missa ob honorem, & frequentationem suæ Capellæ, ob populi devotionem audiendi Missam tali die, ob cultum Beatæ Virginis in celebratione de ea singulis Sabbathis, ob suffragium defunctorum singulis ferijs secundis non impeditis iuxta Missalis regulas, fas non erit, antedicere Missas. Quibus in casibus erit grauiter, vel leviter peccaminosa anticipatio, prout gravis, vel levis momenti fuerit finis intentus à fundatore, & prout ipsamet anticipatio fuerit frequens, vel rara. Et inde etiam iudicandum est, an ex anticipatione resultet, necne obligatio ad restitutionem, vel in totum, vel in partem? licet per se anticipatio, cum non mutet substantiam satisfactionis, sed circumstantiam temporis, vix, aut ne vix quidem inducat obligationẽ restitutionis.

48 Infertur ex dictis decisio illius dubij, de quo Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 2. Cap. 34. num. 10. Francisc⁹ Bardi in Explicatione Bullæ Cruciatæ parte, & Tract. 4. C. 1. sect. 3. §. 2. Pellizarius in Manuali Regularium Tract. 5. Cap. 9. sect. 3. n. 83. & Thomas Tamburinus Lib. atque Cap. 2. de Missa §. 14. num. 3. post alios, quos citant, an scilicet vtili⁹ sit, vt pro defuncto celebrentur eodem die Missæ v. g. viginti simul, vel successiuè totidem diebus? Infertur, inquam, primum esse vtilius respectu satisfactionis citiùs Deo exhibitæ, & consequenter remissionis pœnarum Purgatorij celeriùs cõparatę: sed secundum esse vtilius respectu meriti apud Deum ob huius cultum prorogatum ad longius tempus; vnde magis meretur, qui singulis diebus celebrandas curat singulas Missas. Nec plura de incidenti illatione.

49 Periculosior est, & magis restitutioni obnoxia postpositio. Sed tamen ait Cardinalis de Lugo suprà n. 45. * Posse excusari à mortali, qui postponit, & differt solutionem ad hebdomadam, vel mensem sequentem, dummodò hæc postpositio non sit magna, qualis non videtur esse, si mense sequenti celebrentur Missæ vtriusque mensis. Erit tamen veniale, nisi intercedat rationabilis causa. Quæ poterit etiam à veniali excusare. Vnde regulariter ille, cui datur eleemosyna, vt celebret in festivitate hodierna pro tali persona, satisfacere poterit celebrando die sequenti, vel infrà, aut etiam post Octauã. Dixi regulariter, quia quãdo petitur Missa pro aliqua necessitate præsenti, & nunc vrgẽte, pro qua desideratur subsidium præsens, non videtur posse admitti illa dilatio: quę tunc non est sola circumstantia, sed videtur pertinere ad substantiã rei, cum posteà non vrgeat ampliùs necessitas illa, pro qua Missa petebatur.* Sic sapientissimus Cardinalis; cuius limitatione excitatus Arriaga tom. 7. D. 56 sect. & Subs. 2. num. 20. & 21. ait, dilationem in Missa pro defuncto posse vix fieri sine mortali peccato, nam duratio, pœnarum Purgatorij per quindecim dies v. g. non est leve damnum. Quę ratio, si efficax est, probat, & dilationẽ per vnum diem. Tunc autem heu heu multis Sacerdotibus stipendiarijs! Nec nos in præsentiarum plura de postpositione. Videantur, quę dicemus in Disput. 31. de de iusto stipendio Missę.

Et

50 Et vt nunc absolvamus, quæ ad tempus spectant, notamus, seu potius repetimus dicta in num. 37. nempe si fundator requirat, vt Capellanus celebret quotidie per se, vel per alium, aut vt quotidie sacrificetur à Sacerdotibus alicuius Cõmunitatis, aut vt quotidie Sacrum fiat in tali templo, vel altari, tunc celebratio quotidiana erit necessariò exequenda siue per hunc, siue per illum Sacerdotem, quorum comparatione non est onus nimis grave quotidiana celebratio, vti esset respectu vnius solius, & determinati; etsi non ipse principaliter, & primariò, sed locus eligatur à fundatore, non enim allevatur onus illud ex eo, quòd obligatio quotidianæ celebrationis refundatur ratione loci electi, quippe vndecumque proveniat, gravabit æquè, nisi possit elevari substituendo alium Sacerdotem. Et posse quidem, concedit Bonacina, quando eligitur locus. Contra quem Thomas Tamburinus Lib. 3. de Missa Cap. 3. §. 1. n. 4. & 7. negat obligationem substituendi. Videturque, debuisse etiam negare, quando fundator expressè imposuit quotidianam celebrationem sine interruptione Capellano, & hic sciens, & volens consensit; ast non negat in n. 5 quamuis fateatur, inesse Capellano facultatem ad substitutionem. Dicta de Capellani diaria vacatione extendas, velim, ad quemcumque, cui ex manuali stipendio simul dato imponeretur onus missandi singulis diebus per integrum annum, eadem namque militat ratio, & quod disponitur per Cap. *Significatum* 11. *de Præbendis*, non est priuilegium Præbendarij, aut Capellani præcisè vt talis, sed est æqua declaratio præsumptæ, & rationabilis intentionis in iniungente sub stipendio obligationem quotidianæ celebrationis. Ita animaduertunt suprà Thomas Tamburinus num. 4. Pellizarius in Manuali Regularium Tract. 5. Cap. 9. sect. 4. num. 109. & Tract. 6. Cap. 3. num. 37. Qui ampliat etiam ad ex stipendio manuali simul dato obligatum, vt sacrificet cõtinuè per mensem, imò & per hebdomadam tantùm. Sed est nimia ampliatio iudicio Tamburini, & meo. Non enim est onus toleratu difficile, celebrare continuè per vnum mensem solummodò, & multò minus per vnam tantùm hebdomadam.

51 Decima quæstio, num Capellanus, non celebrans in loco per fundatorem designato, peccet, tametsi alibi celebret?

Respondeo, peccare, si mutet locum sine rationabili aliqua causa, quia non implet fundatoris voluntatem in re iusta, nec obligationem à se susceptam in acceptatione Capellaniç exigẽtis determinatum locum ad celebrationem. Si fundator principaliter respexit ad fructum ex Missæ Sacrificio, & non ad cultum specialem loci, tunc mutatio loci erit minus obnoxia peccato gravi, quia materia est minus gravis, seu non est gravis, nisi mutatio non solùm sit altaris, sed etiam templi; fit enim præiudicium Ecclesiæ, quæ ob designationem à fundatore adquisierat ius, vt Capellanus ibi, & non alibi sacrificaret. Si fundator principaliter respexit ad fructum ex Missæ Sacrificio, & ad cultum specialem loci propter venerationem alicuius Sancti, vel propter memoriam suç familiæ, ad quam pertinet Capella, aut templum, vel propter populi commoditatem, tunc variatio loci non fiet absque peccato gravi, quia materia est grauis. Loquor de variatione frequenti, minimè verò de vna, vel altera, non quidẽ in mense, vt nimis ampliat Thomas Tamburinus Lib. 3. de Missa Cap. 2. §. 1. num. 2. sed in anno, quæ ob paruitatẽ materiæ non sufficiet ad peccatum lethale; imò nec ad veniale iuxta Cardinalem de Lugo suprà num. 36. si cum causa rationabili fiat, nec enim cẽsetur fundator voluisse cum tanto rigore obligare suum Capellanum; qua ratione vtitur Dicastillus Tract. 5. D. 4. Dub. 21. num. 385. vt dicat, non sufficere ad peccatum veniale, etiam si absque rationabili causa fiat.

52 Variationem loci non excusat consensus hæredum fundatoris, nec enim habent illi potestatem, nisi à fundatore sit expressis verbis concessa, vt derogent voluntati eius. Excusabit nihilominus aliquando consensus solius Episcopi, non solũ si manifestè nequeat Missa celebrari in constituto loco, sed etiam quando vtilitas propriç Ecclesiç, applicatio studendi, necessitas infirmitatis, aliaque similis causa, & ratio mutandi

tandi locum non fuerit omnino manifesta; vt si fundator designarit talem locum ob populi frequentiam ad audiendum Sacrum, sed temporum decursu nulli, aut valde pauci illuc se conferant quæsituri Missam: quo casu poterit Episcopus interpretari voluntatem fundatoris, aut dispensare in obligatione, quam imposuit, aut commutare eam in aliam omnino æqualem, vel ferè æqualem, præsertim si tertiò non sit adquisitum ius. Ex modò dictis de dispensatione quoad locum poterit quivis per se discurrere ad dispensationem quoad tempus, seu diem, & horam decretam à fundatore.

53 Si altare, in quo Capellanus debet ex fundatione celebrare, sit occupatum ab alio Sacerdote, aut alia ratione impeditum, non peccabit graviter Sacerdos, si celebret in alio altari eiusdem Ecclesiæ; & neque leviter peccabit, si instet aliquod negotium considerabile exequendum post Missam. Quæ resolutio extendenda est ad celebrationem in diversa etiam Ecclesia ab illa, quam fundator deputavit. Sed aduertit Cardinalis de Lugo supra num. 40. expedire, vt quādo Capellanus prævidet, fore huiusmodi impedimentum propter Missam solemnem, aut concionem, aut quid simile, præueniat aliquantulùm, ne id frequenter contingat. Si altare, aut Ecclesia designata Capellano ad Missam corruat, vel subiaceat impedimento alicui Canonico celebrationis, cessat in Capellano obligatio faciendi Sacrum ibi, quandiu altare, aut Ecclesia non reparetur, vel non liberetur eo Canonico impedimento. Num verò maneat obligatio celebrādi alibi? Dixi iam in fine quæstionis VIII.

54 Si impedimentum sacrificandi in loco deputato à fundatore sit ex parte Capellani obligati personaliter ad celebrandum, sitque illud legitimum, & cuius continuatio non sit ex culpa Capellani, satisfaciet is celebrando alibi, v. g. in Ecclesia vrbis, ad quā profectus sit ob negotiū aliquod graue; vel in Ecclesia proxima suæ domui, ex qua ob infirmitatē non possit adire Ecclesiam distantiorem designatam à fundatore. Quòd si Capellanus, qui per semetipsum debet celebrare, excusetur ab hoc onere adimplēdo tam per se, quā per alium spatio duorum mensiū ægritudinis, impedimentivè alterius iusti, atque legitimi, præsertim quando non habet vnde sustentetur, nisi ex Capellaniç redditibus, excusabitur multò potiꝰ ab obligatione faciendi Sacrum per totidem menses in Ecclesia præscripta, dummodò alibi celebret. Et in casu dubij circa excusantis causę sufficientiam, vel in casu querelarum hæredum fundatoris, eo quòd desiderent Missas Capellani in Ecclesia designata, oportebit recurrere ad Episcopum, aut Ordinarium; cuius pro hoc, & similibus casibus potestas interpretandi voluntatem fundatoris, aut in ea dispensandi, aut commutandi obligationem de Missa apud vnam Ecclesiam in obligationem apud aliam, iusta causa interueniente, & præsertim per tempus non admodùm diuturnum, explicata iam est à nobis in num. 52.

55 Non peccat Capellanus, si relicto altari deputato ad Missam pro defunctis à fundatore eligat aliud intra eandem Ecclesiam, si tam vnum, quàm aliud sit æquè priuilegiatum ad Indulgentiam plenariam pro mortuis; peccabitq; multò minus, si eligat altare priuilegiatum, relicto non privilegiato designato à fundatore, quia in primo casu ęquivalet vnum altare alteri; & Capellanus in secundo agit meliùs causam fundatoris. Sed in vtroque casu cavendum est, ne fundator designarit altare ob specialem respectum ad ipsum præ alio, nam tunc regulariter non licebit Capellano variatio altaris. Insuper non peccat Capellanus, si omisso altari priuilegiato, quod deputatum fuit à fundatore, sed absque illo speciali respectu, celebret in altari non priuilegiato, sed cum calculo, vel nummismate, vel imagine habente æquipollentiam ad altare privilegiatum, eo quòd Summus Pontifex concesserit Sacerdoti possidenti talem calculum, vt singulis Missis liberet è Purgatorio singulas animas.

56 Cardinalis de Lugo suprà num. 39. & Auersa q. 11. sect. 18. V. *Specialiter* cum Bonacina discordant in hoc casu, nam regulariter Indulgentia, quæ applicatur altari, solet esse magis authentica, & secura, quàm quæ applicatur alicui calculo benedicto; & fortasse minus dependet ab statu gratiæ ipsius celebrantis, vt habeat effectum. Sed contrà, tum quia Indulgentiæ applicatio

tio concessa celebranti cum calculo benedicto non apparet, vnde quoad effectum possit magis dependere ab statu gratiæ Sacerdotis celebrantis; quicquid sit, an aliæ Indulgentiæ applicandæ absque Missa magis dependerent? Et vniuersim de omni lucrante Indulgentiam quamcumque pro defuncto censet ipse Eminentissimus Cardinalis D. 17. de Pœnitentia sect. 5. num. 75. debere esse in statu gratiæ. Quòd si excipiat cũ Sà V. *Indulgentia*, num. 2. nisi opus fiat ex persona Ecclesiæ, vt Missa, aut eiusmodi aliud; nos etiam loquimur de Indulgentia per calculum cũ Missa. Tum quia saltem quando causa, & moralis certitudo Indulgentiæ in calculo benedicto fuerit tanta (vt potest esse) ac in altari, fas erit, quod diximus. Tũ quia, vt ait Marchinus apud Dianam parte 6. Tract 6. Ref. 12. Capellanus non cogitur eligere certiorem partem, sed sufficit eligere probabilem; vel non habere rationabile dubium circa priuilegiũ calculi, cum illum acceperit à fide digno; alioqui in omnibus rebus esset ambigendi locus, & de altaris priuilegio, vel Bullæ circumstantijs posset etiam quis dubitare, non secus, ac de ipso calculo. Obijcit prætereà Tamburinus L. 3. de Missa Cap. 2. §. 1. num. 11. fideles esse adeò addictos ad altaria priuilegiata suprà calculos benedictos, vt prorsus per hos non præsumantur satisfacti; & quando contractus initur de aliqua re determinata, non seruari iustitiam tradita re æquipollenti. Sed contrà, quia hoc postremum verum solummodò est, quando alter contrahens est manifestè inuitus, vel ad summum si præsumitur esse, & rationabiliter. In nostro autem casu fundator non est manifestè inuitus. Quanquam autem præsumatur esse à Tamburino, sed non rationabiliter. Et tunc valet commune axioma, *Nihil refert, quid ex æquipollentibus fiat*, C. *de Instit. & substit. l. Si modo*, & C. *de Donat. quæ sub modo, l. fin.* Taceo, compertam mihi nõ esse minorem illam appretiationem calculorum benedictorũ, quando adest sufficiens motivum, vt nõ dubitetur de Indulgentia ipsis applicata. Videantur Pellizarius in Manuali Regularium Tract. 5. Cap. 9. sect. 3. num. 8. & Diana in loco citato, & p. 4. Tract. 4. Ref. 40. necnon parte 9. Tractatu 2. Ref. 12. toties enim nobis fauet, tametsi parte 2. Tract. 14. Ref. 29. §. *Hinc à fortiori*, contrarius fuisset.

57 Illud apud omnes extra controversiam debet esse, facturum benè Sacerdotem, si impeditus celebrare in altari privilegiato præscripto à fundatore, & carens copia alterius altaris privilegiati (cuius procurandi obligatione tenetur) vtatur calculo benedicto, vt sic, mòdo, quo possit, exequatur intentionem fundatoris. Quæ ratio etiã probat, debere ita facere, si habeat cum calculum.

58 . Quæstio vndecima, an Capellanus peccans grauiter in variatione altaris, aut templi, in quo debebat pro fundatore celebrare, teneatur ad aliquam restitutionem?

Bonacina Disp. 4. q. vltima, puncto 7. §. 4. num. 5. cum alijs multis respondet negatiuè. Primò, quia non privauit fundatorem fructu Sacrificij proficui ex opere operato non minus in vno loco, quàm in alio, dignique stipendio, vbicumque offeratur. Quare Capellanus nec tenetur Missam repetere, nec restituere stipendium. Secundò, quia sicut debitor, qui non persolvit pecuniam creditori in loco debito, sed alibi, non tenetur ad restitutionem, nisi quatenus interest creditoris, sibi non fuisse satisfactum in loco debito; ita Capellanus, qui non celebravit in loco sibi designato, non tenetur ad restitutionem, nisi quatenus interest fundatoris, Missas non fuisse in eodem loco celebratas. Tertiò, quia sicut Capellanus, qui ratione Beneficij tenetur singulis annis certas quasdam Missas celebrare, si anno sequenti suppleat Missas hoc anno prætermissas, non tenetur ad restitutionem fructuum, cum solvat debitũ ad æqualitatem; ita non videtur obligandus ad restitutionem Capellanus, qui Missam alibi celebravit, nisi fortè quatenus interest fundatoris, Missam alibi fuisse celebratam. Hactenus Bonacina complexus breviter, & dilucidè quicquid pro parte negativa adduci posset. Adeã ego accedo.

59 Sed noto primò, si Capellanus reportet pro obligatione celebrãdi in tali loco stipendium maius solito, debere

debere restituere stipendij excessum respondentem Missis prætermissis, vel debere celebrare in tali loco alias Missas, quibus compenset præfatum excessum.

60 Noto secundò, restitutionem hanc medijs alijs Missis tunc locũ habere, quando non transierit occasio, aut tempus finis intenti à fundatore; nã si transijt, nihil refert celebrare ibidem alijs diebus. Exempli causa, si fundator voluit, dici Missam tali loco, & die festo propter concursum populi, cuiꝰ suffragijs, & orationibus iuvandus esset, aut propter honorem alicuius Sancti, cuius festivitas tali loco, & die agitur, nihil refert, quòd Capellanus celebret alio die, quando nec concurrit populus, nec agitur Sancti festivitas. Quare in his circumstantijs debebit Capellanꝰ restituere excessum stipendij; non quia priuavit fundatorem fructu Sacrificij, sed quia non est exequutus fundatoris finẽ, ratione cuius adimplendi accepit stipẽdij incrementum. Ita Dicastillus Tract. 5. Disp. 4. dub. 21. à num. 392. vsque ad 397. inclusivè, & Diana, citatis compluribus Doctoribus, parte 9. Tract. 2. Res. 15. parte. 10. Tract. 12. Res. 23. Nec dissentit Bonacina, semper enim excipit, nisi intersit fundatoris, Missas non fuisse celebratas in loco, quem ipse designavit.

61 Noto tertiò, præsumi prudenter posse de fundatoris voluntate, vt incrementum stipendij compensetur alijs Missis, vel operibus satisfactorijs. Et compensationem per opera satisfactoria extẽdunt aliqui etiam ad casum, in quo Capellanus celebravit Missam in altari non privilegiato, cum deberet in privilegiato. Sed alij, & meritò, non putant sufficientem hanc compensationem, siquidem fundator maneat priuatus fructu Indulgentię plenarię; & ideo opus erit, compensare per celebrationem in altari privilegiato, vel cum calculo benedicto. Et nonnulli existimant, sat esse orationem privilegio eius calculi recitatam. Sed refelluntur à Bonacina suprà, quia magis prodest Missa in altari privilegiato; proindeque non cõpensat ad equalitatem, qui Missam prętermittit. Ego non negabo, sufficientem fore orationem cum calculo, si per eam applicetur Indulgentia plenaria, cuius privilegium sit in calculo indepẽdenter à Missa. Quæ compensatio non erit superabundans, vt illa altera de celebratione repetita in altari privilegiato, vel cum calculo; sed erit æqualis: tametsi absurditate careat, quod aliquando debitor teneatur ad amplius, quàm damnum secundùm se consideratum æstimetur, vt noscet, qui consuluerit Lessium Lib. 2. de Iustitia C. 15 Dub. 8. num. 49. Neque item negabo, fore satis orationem, etiã sine calculo, quando fundator solùm voluisset, celebrari tali altari, & die propter concursum fidelium, qui pro ipso funderent ad Deum preces; posset enim Capellanus, qui alio in loco celebrasset, supplere suis precibus orationes aliorum, quantùm moraliter, parùm plus, minusve, iudicare queat de numero, intensione, circumstantijsque alijs, quas haberent. Inquies, huiusmodi fructus spirituales, quanuis à petentibus Missas omnino volitos, non cadere tamen, quoad restitutionis onus, sub consideratione. Ita Tãburinus Lib. 3. de Missa Cap. 1. §. 9. num. 11. Cap. 4. §. & num. 3. Sed cõtra, quia si cadunt sub consideratione quoad onus culpæ, quidni quoad restitutionis, seu compensationis alicuius? Alioqui Sacerdos, qui, accepto stipendio, nõ celebravit Missam promissam in spirituale alterius bonum pro hodierno die, liber maneret à compensatione per Missam die crastino, etiamsi impotens esset reddere stipendium acceptum.

62 Ex resolutione quæstionis præcedentis decidetur facilè, quando Capellanus habeat obligationem restituendi ob antepositionem, vel postpositionem Missarum factam cum peccato gravi; decidetur, inquã, facilè, si attẽdatur, an, & quantùm intersit fundatoris, quòd Missæ dicãtur tempore, quod ipse designavit: nam si nihil interest, nullam restituẽdi contrahet obligationem Capellanus; secus, si aliquid intersit; & pro maiori, vel minori detrimento fundatoris erit Capellani obligatio ad restitutionem maior, vel minor.

63 Indidem etiam pronum est decidere, an Capellanus, qui peccat graviter, eo quòd per se ipsum non celebret, teneatur ad restitutionem, si eiꝰ vice alius celebret? Bonacina suprà §. 1. num. 2. absolutè censet, non teneri, quia tantum exhibuit per alium, quantum

tum per se ipsum exhibuisset celebrando, nec violavit iustitiam cum damno alterius, fructus namque Sacrificij ex opere operato idem est, à quocumque Sacerdote illud offeratur; obligatio autem restituendi oritur ex violatione iustitiæ cum damno alterius. Et quamuis fructus Sacrificij ex opere operantis sit maior, vel minor pro maiori, vel minori Sacerdotum sacrificantium devotione, non constat, hanc minorem fuisse in substituto. Et casu quo constaret, ad eam non affert obligationem stipendiũ. Et casu quo afferret, sed non ad restitutionem sui fructus spiritualis iuxta Tãburinum suprà. Assentior Bonacinæ, si Capellanus aliquoties tantũ faciat celebrari per alium Missas, quas ipse debebat celebrare per se. At si valdè frequenter faciat, non excusabo Capellanum à restitutione, nisi alteri Sacerdoti reddat tantum stipendij, quantum respondet singulis Missis ex fundatione Capellaniæ, quod solet esse maius, quàm stipendium manuale. Moveor, quia censendus est fundator velle, vt Missis ab ipso dotatis respondeat stipendium, quod ipse assignavit suprà quantitatem stipendij manualis, eo ipso quòd velit habere Capellanum fixum, obligatumque ad celebrandum per se, eaque de causa relinquat ipsi redditus excedentes taxam ordinariam pro Missis celebratis à Sacerdotibus conductitijs. Vnde Capellani omittentes sine causa infirmitatis, vel sine alio legitimo impedimento celebrare per se ipsos, quando ad id tenentur, possunt puniri à Iudice Ecclesiastico, & privari Capellania, si in eius institutione fuerit huiusmodi pœnæ facta comminatio; & præterea timeant tum gravem offensam Dei, tum restitutionem stipendij faciendam ex integro in bonum alterius Sacerdotis, cui Missas committunt. De Capellanis non obligatis ad celebrandum per se alia est ratio, & decisio, vt dicam in Dip. 31. Estque quoad priores temperandus rigor restituendæ totius quantitatis stipendij, si Capellania sit collativa, inducensque proinde gravamen recitandi Officium divinum, nam tunc huic oneri respondet pars redditυum Capellaniæ. Vnde iuxta Thomam Sanchez in Consilijs Lib. & Cap. 2. Dub. 68. tenuitas eorum redditưum, non afferens obligationem recitandi, attendenda est respectu portionis, quæ superfit post extractam eleemosynam pro Missis dicendis ex præscripto fudatoris; extractam, inquam, seu deductam in ea quantitate, quæ communiter alijs Clericis soleat pro Missis distribui; & iuxta eũdem Sanchez ibi, necnon Dubio 83. si talis Capellanus non recitet, sed tamen celebret, haud quaquam tenetur restituere fructus respondentes Missis, sed residuos alios, si qui sint. Adhæret Thomę Sanchez Pellizarius in Manuali Regularium Tract. 5. Cap. 8. sect. 4. num. 198.

64 Denique ex antedictis oritur decisio perspicua eius difficultatis, an Capellanus obnoxius sit restitutioni, si celebravit alias Missas, seu diuersæ qualitatis ab ea, quã fundator petivit? Si enim fundator petivit Missam votiuam, aut de *Requiem*, & ob obligationẽ dicendi talem Missam designavit stipẽdium maius solito, tenebitur Capellanus restituere excessum, quando non celebret Missam petitam a fundatore. Vbi observo, sicut Capellanus peccat graviter, vel leviter, si absque rationabili causa non servat conditiones numeri Missarum, temporis, locique præscripti à fundatore, si item non celebret per se ipsum, quando hæc etiam est vna è conditionibus fundationis, ita peccare graviter, vel leviter, si absque rationabili causa non servat Missarum qualitatem præscriptam in fundatione. Et peccabit quidem graviter, quoties ex stipendij incremento per fundatorem designato colligatur intendisse imponere obligationem gravem; quoties etiã ex non adimpleta qualitate Missam sequatur scandalum grave fundatoris, aut hæredum; pręterea que quoties sequatur notabile detrimentum spirituale fundatoris; vt si hic dotasset Missam de *Requiem* in altari privilegiato ad lucrãdam Indulgentiam plenariam concessam à Papa sub cõditione expressa, quòd Missa, quæ in eo altari applicetur pro defuncto, sit de *Requiem*. Nam si tunc Sacerdos non dicat Missam de *Requiem*, sed aliam, fraudabitur fundator fructu plenariæ Indulgentiæ; quod est detrimentum spirituale considerabile, vt docet Ildefonsus Perez de Lara Lib. 2. de Anniversarijs, & Capellanijs Cap. 8. num. 35. P. Mendus D. 29. in Bullam Cruciatæ Cap. 4. num. 31. ait, si tenor privilegij

privilegij Pontificij sit, *Vt quandocumq; Sacerdos aliquis Missam defunctorum in tali altari celebrauerit*, &c. tunc verba illa *Missam defunctorum* accipi posse pro *Missa applicata defunctis*. Sed certè talis acceptio est prorsus violenta, aliud enim est Missa defunctorum, aut defuncti, ac Missa pro defunctis, aut pro defuncto: quo posteriori modo si privilegij formula concepta sit, minimè exiget Pontifex Missam de *Requiem*, secus si priori, vt benè vtrumque consideravit Tamburinus infra. Sed etsi Papa non exprimat, debere de *Requiem* esse Missam, extat Declaratio edita à Congregatione Sacra Rituum asserens, Missam, pro defunctis celebratam in altari privilegiato, non suffragari, nisi sit de *Requiē*. Ita referunt Barbosa in Summa Apostolicarum Decisionum Collectanea 478. numero 1. Diana parte 4. Tractatu 4. Resolutione 233. parte 9. Tractatu 2. Resolutione 8. Quæ Declaratio si sit authentica (quod negatur à Thoma Tamburino Libro 2. de Missa Cap. 6. §. 6. numero 2. & à Diana parte 11. Tractatu 8. Resolutione 20. relinquitur sub dubio) faciatque legem vniversalem, (quod negatur à Pellizario in Manuali Regularium Tractatu 5. Cap. 9. sect. 3. num. 81.) Capellanus obligatus à fundatore ad celebrandam Missam de *Requiem* in altari privilegiato, ob respectum, qui ad Indulgentiam plenariam à fundatore habeatur, debebit celebrare ibi Missam de *Requiem*, etiāsi in altaris Indulto non exprimat Papa conditionē Missæ dicendæ. Et hæc satis circa qualitatē Missarū; trademus plura in D. 28.

65 Quæstio duodecima, quandonam Capellanus teneatur celebrare per se ipsum Missas?

Respondeo, teneri, quando in Capellaniæ fundatione dicitur, vt Capellanus personaliter celebret, aut vt celebret per se ipsum, aut vt non celebret alius, quàm Capellanus. Nam cum hęc conditio sit honesta, & iuri conformis, debet Capellanus ex iustitia servare eā; nisi excusetur ob legitimum aliquod impedimentum, quod sit distinctum ab incommoditate, & molestia, quam non vincere sit negligentia contra obligationem suam ratione stipendij. Eo autem impedimento superveniente, & durante vltrà duos menses, incumbit Capellano iuxta communem sententiam obligatio faciendi, vt celebretur per alium, cui tradat stipendium iustum, sed non tantum, quantum respondeat sibi, vt notat Arriaga Disputatione 56. sect. 2. Subs. 3. num. 24. Censetur legitimum impedimentum ægritudo Capellani; sicut & in famulo eadem sufficit, ne apud pium herum demereatur salarium per breve aliquod tempus, vt notat Petrus à Navarra Lib & Cap. 2. de Restitutione num. 212. Qui Author, *Ob alias causas, & negotia etiam iusta, ab infirmitate*, ait, *etiam per hebdomadam, non licere Missas omittere, non enim id consentit, vel rationabile est consentire fundatorem*. Nihilominus non video potiorem rationem in impedimento ęgritudinis, quàm in alijs contingentibus primò, aut continuatis absq; culpa eiusdē Capellani. Franciscus de Lugo L. 5. Capite 11: quæstione 3. numero 34. Thomas Tamburinus Lib. 3. de Missa Cap. 5. §. 1. num. 3. & 6. Antonius de Quintanadueñas tomo, & Tractatu 2. Singularium in 25. num. 1. citans Azorem, Laram, & Marchinum eiusdem sunt censuræ, ac ego. Verùm de hoc puncto iam suprà. Et iam de impedimēto ęgritudinis, quàm de alijs dubitari potest, an excusent, quando Capellanus culpâ sua contraxerit illa, etiamsi removere illa iam non valeat? An item excusent, si Capellanus antea solit⁹ esset non celebrare, iam tamen proponeret, non deesse suo muneri, cessante impedimento? Sed de vtroque dubio alibi.

66 Nunc observo primò, si in fundatione Capellaniæ dicatur, quòd Capellanus debet residere, assistere, vel interesse in aliqua Ecclesia, denotatur his verbis præsentia personalis: quam quia non requirunt multæ Capellaniæ, ideo vnus, idemque potest obtinere plures, quæ huius conditionis sint. Si autem in institutione Capellaniæ dicatur, quòd debet servire, vel cantare, satisfacit Capellanus per aliū, qui vice ipsius serviat, vel cantet; sed non satisfaciet, si dicatur, debere adiuvare Parochum in cantando, & alijs similibus, quia verbis istis significatur servitium personale in Choro. Ita Authores graves apud Franciscum de Lugo supra num. 28. apud Perez de

Lara Libro 2. de Anniversarijs, & Capellanijs Cap. 7. num. 6. & apud Dianam parte 9. Tractatu 2. Resolutione 14. quibus & ipsi suffragantur. Sed potest dubitari de postrema interpretatione, si secunda sit admittenda, non enim apparet clarum discrimen. Et præterea non constat, cur servitium personale circa Chorum deberet in tali Capellano afferre annexum onus personalis servitij circa Missas. Sed huius puncti sit penes alios iudicium.

67 Observo secundò, si in fundatione Capellaniç dicatur, debere Missam in tali templo, vel altari celebrari, non imponitur Capellano obligatio, vt per se ipsum celebret, quia eis verbis non eligitur persona, sed locus. Et quãuis dicatur, debere Capellanum celebrare in tali templo, vel altari, dummodò non addatur, debere per se metipsum, adhuc non eligitur persona, & Sacerdos determinatus ad celebrationem, industriaque eius; sed tantùm significatur obligatio Capellani, vt ipse celebret, vel curet, celebrari ab alio Sacerdote. Quanuis item dicatur, debere Capellanum celebrare tot Missas, vel institui Capellanum cum onere tot Missarum, verificantur sufficienter hæc verba, si Capellanus per alium satisfaciat obligationi tot Missarum. Et dum non enunciatur apertè, Capellanum debere esse actu Sacerdotem, vel habere ætatem legitimam ad Sacerdotium, poterit Capellania Ecclesiastica conferri Clerico quatuordecim annorum, & quę Laica sit, poterit conferri non Clerico in qualibet parva ætate constituto, vt cum Gonzalez docet Castrus Palaus Tract. 13. Disp. 1. puncto 6. num. 4. Quando autem dicitur, debere Capellanum celebrare per se ipsum, si simul non addatur, debere esse actu Sacerdotem tempore collationis, licebit in Capellanum instituere Clericum simplicem, qui intra annum posit promoveri ad Sacerdotium; eritque è potestate Episcopi, vel Ordinarij obligare Capellanum sic institutum, vt per ipsum Capellanum non stet, quominus intra annum promoveatur; nec min⁹ erit è potestate Episcopi, vel Ordinarij, ad Sacerdotium obligare illum, cuius Capellania petit, vt celebret per se ipsũ. Enimverò Capellania tunc exigit, vt sit actu Sacerdos, quando expresis verbis fundatio id declarat; quando etiam in ea dicitur, vt ad Capellaniam præsentetur Sacerdos, aut Clericus Missam iam celebrans; quando etiam in ea dicitur per verba negativa, vt Capellania non conferatur nisi Sacerdoti; imò & quando per affirmativa dicitur, vt instituatur Capellan⁹ Sacerdos, qui Sacrificet. Postremũ id mihi magis placet cum Castro Palao suprà num. 12. & alijs, etsi non desint, quibus displiceat; atque illud etiam quod de verbis negativis diximus anteà. Mouentur autem, quia qui intra annum fieri potest Sacerdos, iudicatur habere sufficientem habilitatem, & in Iure reputatur quasi Sacerdos. Pro hac parte (quam probabilem censet Tamburinus Lib. 3. de Missa C. 4. §. 2. num. 7.) allégantur ab ipso Fagundezi⁹, & Lotherius. Sed primus loquitur, quando institutio Capellaniæ dicat, *Eligatur Sacerdos, qui quotidie celebret*: & huiusmodi Capellaniã ait, posse conferri Clerico etiam simplici quatuordecim annorum. De secundo non possum ferre iudicium, non enim habeo illum ad manus. Non apparet improbabile motivum illud. Sed desidero favẽtes Authores, quando verba sunt negativa.

68 Observo tertiò, quanquam in Capellaniæ fundatione dicatur, Capellanum debere celebrare diu, noctuq; Officia diuina, non ideo Capellanum præsentandum debere esse actu Presbyterum, nam præter Missam sunt alia Officia divina, de quibus intelligi commodè potest fundatio. Et ita declaravit Sacra Concilij Tridentini Congregatio super Ses. 25. Cap. 5. vt refert Franciscus de Lugo suprà numero 18. Qui Author est omnino videndus in tota quæst. 3. & Fagundez in 1. præceptum Ecclesię Libro 3. Cap. 9. ex numero 1. vsque ad 5. Nicolaus Garcia parte 7. de Beneficijs Cap. 1. ex num. 58. vsque ad 101. Perez de Lara L. 2. de Anniversarijs, & Capellanijs toto Capite 5. Castrus Palaus suprà in toto puncto 6. Thomasque Sanchez Libro 7. Consiliorum Moralium Cap. 1. Dub. 48.

69 Observo quartò, Capellanias in Ecclesijs Cathedralibus erectas, quarũ redditus consistant in distributionib⁹ quotidianis, debere cõferri Sacerdoti actuali, siquidem requirant præsentiã, & celebrationẽ personalem, vt

vt post alios resolvit Marchinus Tract. 3 de Ordine, parte 2. Cap. 29. num. 16. approbatque Thomas Tamburinus L. 3. de Missa C. 4. §. 1. n. 4. §. 2. n. 5. & cū alijs Barbosa ad C. *Significatum* 11 *de Praebendis*, num. 4.

70 Obseruo quintò, non sufficere coniecturas de fundatoris mēte, vt Capellanꝰ teneatur celebrare per se ipsum; atque adeò opus esse, quòd fundator exprimat quàm clarè. Hinc cū quidā, fundator disposuisset in hunc modū: * Vt Capellani deinceps Canonicè instituantur, & infrà annum à die institutionis, & pacificæ possessionis in Presbyteros se faciant promoveri, & personaliter resideant, quinque Missas qualibet hebdomada ad dictum altare celebrent, &c. nisi legitimo impedimento fuerint occupati: quo casu celebrare per alium facere sint adstricti, alioquin pro defectu cuiuslibet Missæ 12. denarios Parisienses monetæ Flandriæ, fabricæ, & mensę pauperum dictę Ecclesiæ Parochiali dare teneantur. Nec supersedere poterit idem Capellanus, qui erit pro tempore per mensem de celebrando, vel celebrare faciendo Missas huiusmodi mediante solutione dictorū 12. denariorū, &c. nisi infirmitate notabili detētus fuerit, & salva honestate.* Cum, inquam, ita disposuisset quidam fundator, & consuleretur Sacra Concilij Tridentini Congregatio, an præfati Capellani tenerentur sacrificare per se ipsos? Respondit anno 1640. die 29. Maij, non teneri, mota exinde, quòd fūdator non satis declarasset. Quæ decisio valde conducet ad similes alias difficultates; & ideò ad longum transcripta à nobis est formula fundationis, prout eā legimus in Eminentissimo Cardinali de Lugo Lib. 5. Responsorum Moralium, dubio 25. vbi doctè discutit hunc casum.

71 Sextò obseruo, Capellanum, non obligatum ex fundatione Capellaniæ ad celebrandum per se ipsum, posse loco sui substituere quem velit ex approbatis absolutè ad celebrandum, & nō posse compelli ab Episcopo, vt per se ipsum satisfaciat oneri Missarum. Ita idē Cardinalis eodem Libro, dub. & num. 9. Diana parte 2. Tract. 14. Res. 18. p. & Tract. 4. Res. 87. parte 9. Tract. 2. Res. 14. cum permultis alijs, quos allegant.

72 Obseruo postremò, eum, qui manuale recipit stipendium, non obligari, vt per se ipsum sacrificet, sed poterit satisfacere per alium, nisi expressè fuerit conuentum de celebratione exhibenda per se, & non per alium. Nam quod dictum est de Capellano, valet multò magis in Sacerdote mercenario, *Qui per alium faciens, per se ipsum facere censebitur iuxta Regulam iuris in 6.*

73 Decima tertia quæstio, vtrùm Capellanus teneatur offerre Sacrificium pro intentione fundatoris?

Respondeo cum Francisco de Lugo L. 5. Cap. 11. quæst. 1. num. 13. alijsque apud ipsum, teneri, nisi aliunde clarè constet, fundatorem reliquisse Capellano liberam applicationem Missarum, intendisseque solummodò diuinum cultum in tali Ecclesia, aut altari, vel cōmoditatem populi in copia Missarum. Ratio est, quia Capellaniæ sic regulariter fundari solent, vt Missæ offerantur pro fundatoris intentione; sicut etiam dantes eleemosynam manualem, petentesque Missas vicissim, id communiter volunt, vt pro ipsorum intentione applicentur Missæ. Et quanquàm id non exprimant, censendum est, voluisse, tum quia fortissima pręsumptio desumitur à consuetis, & communiter accidentibus; tum quia cum agatur, de salute animæ, præsumendum est, eos voluisse consulere sibi omni meliori modo, & non amittere fructum compatabilem ex Missis.

74 Dices, in dubio meliorem esse conditionem Capellani possidentis suam libertatem circa applicationem Missarum. Sed contrà, quia in hoc casu moraliter nullum est dubium. Si autem rebus omnibus prudenter, maturèque pensatis esset simpliciter, & absolutè, assentirer cum Auersa quæst. 11. sect. 18. V. *Quandonam*, & cum Bonacina apud ipsum. Dices rursus, lex quęlibet, etsi iusta, non ligat subditum, nisi sit ei sufficienter promulgata, & intimata, seu nisi habeat claram legis notitiam. Ast onus applicandi Sacrificium est quasi lex priuata, & contractus quidam onerosus, qui expressa contrahentium voluntate perficitur.

C 2 Ergo

Ergo Capellanus non est obligandus ad applicationem Missç pro fundatoris intentione, quandiu de eius volūtate clarè non constet. Sed contrà, nam de voluntate fundatoris moraliter constat in hoc casu, quantùm clarè potest. Dices iterùm, hanc regulam in onerib⁹ maximè imponendis seruandam esse ex monito Eximij Doctoris Suarij tomo 4. de Relig. Tract. 8. L. 2. C. 17. n. 7. *Si voluisset, expressisset*. Addes, *quicquid adstringendæ obligationis causa dictum, id, nisi palàm verbis exprimatur, omissum esse, intelligendum est; aut certè secundùm promissorem interpretamur, quia stipulatori liberum fuit, verba latè cōcipere*, vt habetur *l. Quicquid adstringendæ ff. de Verborum obligationibus*. Consonat textus in C. *Contra eum* 57. *de Reg. iuris in* 6. Ibi: *Contra eum, qui lēgē dicere potuit apertiùs, facienda est interpretatio*. Et hæc debet esse stricta, vbi tractatur de obligatione, quæ sine manifesta ratione non est inducenda. Sed cōtrà, quia in hoc casu palàm, & apertè moraliter iniungitur obligatio applicandi Missam pro fundatore, quandiu expressis verbis nō excluditur talis obligatio. Porrò autem si alicui hæ obiectiones propositæ à Marchino Tract. 3. de Ord. p. 2. C. 27. à Pellizario in Manuali Regul. Tract. 5. C. 9. S. 4. n. 99. & à Diana p. & Tract. 6. Res. 13. vim adhuc ingerant, posset sequi mediam viam, scilicet vt si fundationis Capellaniæ scriptura extet, & in ea non inveniatur expressa obligatio applicandi Missas pro fundatoris intentione, liber maneat Capellanus à tali onere; secus verò, si non extet scriptura, eo quòd ob antiquitatem amissa sit, quanquam iam olim consueverint dici Missç in tali templo, vel altari, tali die, vel hora. Posteriorem hanc partem efficaciùs probat nostra ratio; & priorem efficaciùs persuadere possunt rationes Marchini. Ego tamen ab hoc Authore omnino discedo; sed ad quem accedit ex parte Thomas Tamburinus Lib. 3. de Missa Cap. 1. §. 3. à numero 15. vsque ad 27.

75 Decima quarta quæstio, an Capellanus licitè possit accipere stipendium manuale pro Missis, quas ex fundatione Capellaniæ celebrat in tali templo, vel altari ad talem horam sine obligatione offerēdi eas pro fundaroris intentione, quia clarè constet de Capellani immunitate ab hoc onerē, vt si fundator expresse significarit, voluntatē suam esse, quòd Capellanus applicet Missas pro se, aut pro alio quocumque ad suū placitum?

Respondet negativè Diana parte 2. Tract. 14. Resol. 80. cum tamen Res. 26. docuisset, posse Parochum sumere stipendium manuale pro Missis, quas coram suis Paræcianis debet ex officio celebrare diebus Dominicis, & festivis; Capellani autē libertas, vt Missam applicet pro quo voluerit, manifestior est in casu à nobis proposito, quàm sit Parochi libertas; hanc enim multi Doctores negant satis probabiliter in diebus illis. Idem Diana p. 4. Tract. 4. Res. 16. visus est Cardinali de Lugo Disp. 21. sect. 1. num. 21. mutasse sententiam, & respōdisse affirmativè ad quæstionem. Sed ad quam partem propendeat ibi ille Author, nō claret, vt noravit Dicastill⁹ Tract. 5. Disp. 4. Dub. 23. num. 436. Idem Diana eodem Tract. Resol. 232. revocavit iterùm opinionem quoad Parochum, de quo ait, non posse sumere eleemosynam manualem pro applicatione Sacrificij celebrati ex officio, vt populus ei intersit diebus præcepti. Idē Diana parte 5. Tract. 14. Resol. 45. V. *Adde, quòd*, retractavit rursus sententiam quoad Capellanum obligatum dicere Missam pro sola præsentia, scribit namq; nō posse accipere aliud stipendiū pro applicatione valoris Missæ. Tot mutationes, transformationesque Dianæ indicant, variantes esse in hac quæstione opiniones Doctorum, ex quibus hos heri, illos hodie, alios cras sequeretur. Nos respondemus affirmativè ad quæstionem consequenter ad doctrinam Sectionis 2. & Declarationis cuiusdam editæ à S. Cōgregatione Cardinalium super Concilium Tridentinum ad annum 1630. die 13. Iulij apud Dianam parte 11. Tractatu 8. Resolut. 67. vbi

vbi an opinionem retexat necne? Dignosces difficulter.

76 Si opponas, ergo iam pro eadem Missa duplex stipendium refert Capellanus; quod est contra Decreta de Celebratione Missarum. Dico breviter, non reportare duplex stipendium pro applicatione vnius, eiusdemque Missæ ad diuersas personas, neque ad vnam, eandemque, nam pro applicatione vnum tantùm reportat stipendium manuale ab ea persona, quæ petit applicari sibi fructum Missæ aliàs dicendæ in tali loco ex obligatione Capellaniæ, cuius fundatio liberam relinquit applicationem fructus. Instabis, stipendium non datur pro Sacrificio ipso, & fructu spirituali, id enim esset Simonia; sed datur in sustentationem Sacerdotis, vel pro eius labore extrinseco in Missa dicenda. Ast sustentatio Capellani intuitu Missæ iam habetur per redditus Capellaniæ, & labor extrinsecus compensatur sufficienter redditibus eisdem. Ergo si simul refert Capellanus manualem pitantiam, sequitur, accipere sustentationis duplex stipendium intuitu vni⁹, eiusdemque Missæ, vel duplicem mercedem pro labore extrinseco vnius, eiusdemque Missę, alteram à fundatore, alteram ab ea persona, quæ petit offerri pro se Missam. Permitto, quòd ex causa laboris extrinseci, & non potiùs sustentationis, contribuatur Capellano pitantia manualis à persona postulante applicationem Missæ pro se; sed tamen supponi debet datum à fundatore stipendium ex alio titulo, nempe perpetuę obligationis impositę eidem Capellano ad dicendam Missam tali loco, & die: quę obligatio est pretio redditũum Capellaniæ æstimabilis; sicut obligatio Parochorum, Beneficiariorum, & Canonicorum ad celebrandas Missas determinata in Ecclesia, & stato tempore est onus dignum pretio redditũum sibi assignatorum: ideoque in Sectione 2. docui, posse, per se, sumere stipendiũ earum etiam Missarũ, quas ex debito celebrant. Fateor quidem, in Parochis, Beneficiarijs, & Canonicis plures esse obligationes, quibus respondeant redditus illi. Cæterùm cum obligatio ad præcisè celebrandum tali loco, & tempore non habeat pretium in indivisibili, neque præscriptum ex natura rei, poterit fundator deputarę pretium, quod voluerit pro tali onere, aut pretium excedens infimam, & mediam quantitatem, poteritque Capellanus præcisè adstrictus ad celebrandum tali loco, & tempore reportare iustè quidquid pretij in suprema saltem quantitate designaverit fundator. Video, obijci aliqua posse contra stipendium ex titulo obligationis præfatæ. Sed locus diluendi ea erit in Disputatione 31. Ariaga Disp. 56. sect. 1. Subs. 3. n. 13. ait, fundatoris stipendium esse ex supererogatione, & quasi ex liberalitate in casu proposito. Non sum vsus solutione hac, quia si obligatio Capellani ad Sacra facienda tali loco, & tempore est ex iustitia, ex eadem etiam erit assignatio, solutioq; stipendij consistentis in redditibus Capellaniæ.

77 Deinde oppones Declarationem editam à Congregatione Sacra Cardinaliũ anno 1625. vel 1626. transcriptamque à nobis in num. 17. Sed eius Declarationis genuinum sensum, nihil nobis officientem, patefecimus in n. 21. Quod non possumus præstare circa aliam Declarationem datam anno 1627. die 9. Ianuarij, & 6. Februarij apud Dianam parte 11. Tract. 8. Res. 67. qui ibi optat, vt à Sacra Congregatione edatur resolutio clara præsentis dubij, & vt Cardinalis de Lugo vel suam sententiã ampliùs firmet, vel faciat, vt contraria suæ, & nostræ expressiùs determinetur per Sacrã Congregationem. Quidquid sit de optatis Dianę, nos dicimus, Declarationem anni 1627. si fide digna est, & authentica, nõ fuisse pronunciatam cõsulto, & approbante Summo Pontifice, neq; de mandato eius fuisse hactenus legitimè promulgatam tanquam legem obligatoriam, & vniuersalem. Fortè fuit facta in aliquo casu particulari, qui ex quacumque circumstãtia variari potest. Et cum allegentur Declarationes oppositę, nõ possumus ex earum authoritate finem huius quæstionis facere siue pro vna, siue pro alia parte. Non absimiliter respondet novissimè Vidal in Arca vitali pag. 60. 278. 346. & 379. ad Declarationes alias magis celebres.

78 Quæstio decima quinta, an Capellanus obligat⁹ sacrificare in altari privilegiato possit vltrà fixum stipendium

fundatoris pro Missa sibi celebranda, & applicanda iuxta intentionem eiusdem fundatoris accipere aliud stipendium manuale pro applicatione Indulgētiæ iuxta intentionem alterius?

Respondeo, non posse, tū quia insuetum est, accipere stipendium ob applicationem Indulgentię, nisi vt coniunctam cum applicatione Missæ pro intentione eiusdem personæ; nec solùm est insuetum, sed etiam contra mentem Summorum Pontificum concedentium Indulgentias. Tum quia finis petentium, aut obligantium dato stipendio ad Missas in altaribus privilegiatis, similiterque finis Summorum Pontificum eas Indulgentias largientium est, vt tam Missarum, quàm Indulgentiarum fructus applicentur pro fidelibus, qui Missas celebrari petunt in eis altaribus, & conferunt stipem, vt ibi sacrificetur. Tum quia non est fundamentum, vt iudicetur fundator Capellaniæ minus exigere applicationem Indulgentię, quàm Missæ; neque item est fundamentum, vt cōferens stipendij manualis existimetur exigere minus applicationē Missæ, quā Indulgentiæ; & saltem dum non exprimit oppositum, verbisque apertis declarat, debemus præsumere, quòd postulet in primis applicationem Missæ, vtpote quę sortiatur infallibiliter effectum in subiecto disposito, cum tamen hæc efficacia respectu Indulgentiæ non sit omnino certa, sed aut negetur à nonnullis gravibus Theologis, aut de ea dubitetur. Legantur circa hanc quæstionem Diana parte 9. Tract. 2. Resol. 24. parte 10. Tract. 16. Resol. 70. Thomas Tamburinus Lib. 3. de Missa Cap. 1. §. 3. num. 49.

79 Quæstio decima sexta, num Capellanus obligatus solummodò ad dicendam Missam de *Requiem*, quin debeat dicere in altari privilegiato, possit, si in hoc dicat, applicare Indulgentiā alteri à fundatore?

Respondeo ex P. Suarez tom. 4. in 3. p. D. 58. S. 4. n. 3. attendendū esse verbis privilegij, nā si concessum sit sub hac forma, *Quoties Sacerdos Missam in tali altari celebrauerit, liberabit animam à Purgatorio*: tunc poterit Sacerdos applicare Indulgentiam, cui voluerit. Si verò sub hac alia forma concessum sit, *Quandocumque Sacerdos Missam defunctorum pro anima cuiuscumque fidelis ad præfatum altare celebrabit, anima ipsa de thesauro Ecclesiæ Indulgentiam consequetur*: tunc necesse erit ad lucrandam Indulgentiā, vt ea applicetur pro fundatore, pro quo supponimus applicari Missam. Consulatur Diana parte 9. Tract. 2. Resolutione 5. & 25.

80 Decima septima quæstio, vtrùm Capellanus obligatus celebrare in aliquo loco, & die, sed liber ad applicationem Missæ pro quo voluerit, si non celebret loco, vel die designato, & omissio contingat ex propria culpa, teneatur restituere stipendium Missæ omisse, vel satisfaciat, celebrando in alio loco, vel die?

Respondeo cum Dicastillo Tract. 5. D. 4. Dub. 21. num. 385. teneri restituere, quia nihil confert fundatori, ſinique intento ab ipso, quòd Capellanꝰ sacrificet alio loco, vel die.

81 Decima octaua quæstio, an Capellanus peccet graviter contra iustitiam, si vel vnam tantum Missam prætermittat absque rationabili causa?

Respondeo primò, peccare graviter, si stipendiū respondens vni Missæ sit tātæ quantitatis, quæ, si furto auferretur, sufficeret ad mortale peccatum. Nam omissio obligationis contractæ ex accepta quantitate gravi in materia iustitiæ non potest contra iustitiam non esse graviter peccaminosa, si absque rationabili causa contingat. Vnde Capellanꝰ debet sub pęna peccati lethalis restituere stipendium omissæ Missæ, vel resarcire omissionem alia Missa, casu quo per aliam Missam possit satisfieri fini fundatoris, alioqui retineretur sine titulo

tulo aliena quantitas gravis in materia iustitiæ. Nec docuit oppositum Pater Thomas Sanchez Lib. 1. de Matrimonio Disput. 5. num. 25. quicquid tanto Doctori affinxerit nescio quis apud Dianam parte 10. Tract. 15. Ref. 43. Legatur numerus ille 25. & pręcedens, constabitque deceptio.

82 Dices, Capellanus factus est dominus stipendij sub obligatione celebrandi semel. Sed obligatio celebrandi semel non est de materia gravi, vt probatur exinde, quòd non sit de materia gravi obligatio dicendi vnam Missam contracta per simplicem Sacerdotis promissionem acceptatam ab alio. Contrà, quia obligatio ad vnam Missam celebrandam indifferens ex genere est, vt sit gravis, vel levis penes causam, ex qua proveniat in specie, vel in individuo. Si deriveteur ex accepta quantitate notabili in materia iustitiæ, erit gravis in eadem materia; non secus ac gravis est in materia religionis; quando nascitur ex iuramento, vel voto, & in materia obedientiæ, quando dimanat ex pręcepto Superioris. Si verò ex simplici promissione facta homini, & acceptata profluat, erit levis.

83 Dices rursus, Capellanus, non obligatus celebrare per se ipsum, si acceperit stipendium maius communi, & manuali, satisfacit suæ obligationi committens alteri celebrationem Missæ, tradensque stipendij quantitatem, quę sit levis in materia iustitię, vt si tradit regalem, & dimidium, cum tamen ipse acceperit tres, aut quatuor, aut quinque regales. At qui nemo graviùs peccat, quàm sit gravitas obligationis, qua tenetur. Ergo si solùm tenetur ad id, quod in se leve est, scilicet ad tradẽdum regalem, & dimidium pro Missæ celebratione, quam ipse omittat peragere per semetipsum, non poterit committere gravem culpam, si retineat stipendium, quin ipse celebret, & quin curet celebrari per alium, cui det totũ stipendium, vel eius partem adæquantem stipendij communis, & manualis. Contrà, nam obligatio gravis in materia iustitiæ non tam pensanda est ex materiæ exequendæ gravitate, quàm ex radicis, aut causæ, vnde oritur obligatio, vt patet, casu quo Petrus conferat tibi vnum scutum sub conditione, quòd deferas Paulo epistolam officiosam, ideòque parvi momenti; tunc enim, etsi delatio epistolæ sit quid leve ratione tam ipsius epistolæ, quàm laboris impendendi, nihilominus si omittas deportationem per te ipsum, aut per aliũ, cui mercedem multò minorem concedas, manes graviter obligatus ad scuti accepti restitutionem, eo quòd pretiũ vnius scuti, ex quo nascitur obligatio ad epistolæ delationem, sit quantitatis gravis in materia iustitię. Et ita contingit in nostro casu.

84 Respondeo secundò ad quæstionem cum Castro Palao Tractatu 22. Disp. vnica, puncto 14. num. 2. Thoma Tamburino Lib. 3. de Missa Cap. 1. §. 8. num. 16. Pellizario in Manuali Regularium Tract. 5. Cap. 9. sect. 1. n. 20. Tract. 6. Cap. 3. num. 4. 5. & 6. Hieronymo Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij Distic. 10. dub. 2. num. 14. Dicastillo Tract. 5. Disp. 4. dub. 22. n. 415. post Thomam Sanchez suprà, & post Fagundez in 1. pręceptum Ecclesię Lib. 3. Cap. 8. num. 11. si stipendium datum pro vna Missa sit parvę quantitatis in materia iustitiæ, ita vt non pertingat ad quantitatem, quæ furto adempta sat foret ad lethale scelus, non delinquere graviter Capellanum omittentẽ eius Missę celebrationem, proindeque non teneri sub pœna peccati mortalis ad curandum, vt dicatur ab alio Sacerdote, vel ad restituendum stipendium. Ratio est, quia non apparet caput, vnde tunc graviter peccet Capellanus, neque vnde teneatur sub pœna peccati mortalis ad priorem, vel posteriorem satisfactionem.

85 Inquies, caput esse damnũ spirituale consistens in priuatione debiti fructus Missæ, quod damnum grave est. Sed contrà, quia alioqui omittens Missam teneretur non modò ad restitutionem stipendij, sed etiam ad satisfactionem pro damno spirituali, quod sequutum sit ob non dictam Missam: vnde non satis esset, reddere stipendium acceptum; sed prætereà opus foret, vel reparare illud damnum, si adhuc locus remedio daretur; vel exhibere pro illo compensationem, quoquo modo posset. Et quanquam neque id vtrumque necesse sit, quando, accepto etiam magnæ quantitatis stipendio, Sacrum non fuit factum, non exhinc amittit vires nostra argumentatio ab absurdo, sed

potiùs

potiùs eas auget, cùm neque in posteriori casu gravitas peccati, & obligationis metienda sit, nisi ex magna quantitate stipendij, ne similiter sequatur absurdum illud. Et quidem cum spirituale bonum excedat omne pretium tēporale, qui de illo contrahit, accipiens istud in sui sustentationē, aut ex alio titulo immuni à labe Simoniæ, non præsumitur te obligare, si contractui nō stet, ad reddendum pretium, simulque ad satis faciendum pro damno, sed vel ad primum, vel ad secundum, casu quo damnum integrè resarciri queat. Nam si nō queat, tenebitur determinatè ad primū. Si autem impotens sit ad primum, & damno ex parte saltem occurri valeat, tenebitur ad aliqualem reparationem, aut compensationem. Erit adhuc, qui replicet, potest evenire, vt ob non oblatam vnam Missam, pro qua datum sit modicum stipendium, obveniat grave damnum temporale pro missario. Dem' enim, te spopondisse Sacrum ad impetrationem sanitatis, cui restitutus fuisset, qui contulit stipendium, si liberasses tuam fidem, aut si alius ex eo fine faceret Sacrum; sed quia tu promisisti, nō curavit ille de petenda alterius Sacerdotis Missa, dato stipendio: atque adeò periculosa ægritudo diu perseverat, aut ille moritur. Respondeo primò, non constare nobis, num damnum illud temporale Impediendum re ipsa foret, celebrata Missa. Deinde quantitatem peccati non esse pensandam in hoc casu ex gravi damno temporali, quod fortè incurritur ob pactum non servatum, alioqui si, vt ad Missam se obligavit Sacerdos, se ad solam orationem Dominicam recitandam obligasset accepta modica stipe, deliquisset graviter non recitata ea oratione: quod nemo concedet. Pēsanda igitur est quantitas peccati ex eleemosynæ illius quantitate; quæ cum parva sit, exiguum etiam erit peccatum incursum ob Missæ omissionem, Vrgebit quis etiam num, promittēs Missam, accepto quantumcumque parvo stipendio, & in alterius vrgente necessitate gravi siue temporali, siue spirituali, tenetur habere respectum, seu attendere ad talem necessitatem. Ergo si Missam omittat, erit reus, & graviter ob non procuratum remedium gravis necessitatis, seu ob damnum grave sequutum ipsius de causa. Fateor, teneri ad præfatum respectum, seu attentionem, sed non sub culpa lethali, quando stipendiū est parvum. His omnibus replicis potest etiam satisfieri, si dicatur, privationem fructus Missæ vnius esse leve intra genus rerum spiritualium, & in materia etiam iustitię, quando huius obligatio, vt in pręsenti, est contracta ex stipendio parvæ quantitatis, quanquam quadruplo minor quantitas iudicetur gravis in materia iustitiæ, quàm quæ iudicatur gravis in materia fidelitatis, vt docet P. Thomas Sanchez suprà.

86 Sunt nonnulli Doctores, qui etsi censeant, omissionem vnius Missæ importare damnū spirituale graue, dicunt, non afferre restitutionis grauem obligationem, quando, qui dedit stipendium manuale parvum, noscit eā omissionem, & cum possit compensare facilè, quęsito alio Sacerdote, & collata ei exigua stipe, vt Sacrum faciat, non compensat; perinde enim id est, ac si cōdonaret debitum Missæ, vel non haberet illud magni. Non assentitur Bonacina Disput. 4. q. vltima puncto 7. §. 2. num. 6. quia Sacerdos adhuc censetur causa damni gravis. Nisi qui eleemosynam obtulit, & novit, esse Missam omissam, mandaverit alteri celebrare Sacrū, tunc enim prior Sacerdos tenetur solùm restituere pecuniam acceptā, sub mortali, aut veniali iuxta gravem, vel modicam pecuniæ quantitatem, nam censetur causa damni solùm ratione pecuniæ; cum ille, qui tradidit eleemosynam, aliunde sibi consuluerit ratione Missæ prætermissæ à priori Sacerdote.

87 Ego etiam cum Bonacina dissentior, quia si semel supponitur, priuationem fructus debiti Missę vnius esse damnum spirituale grave, vrgebit gravis obligatio restitutionis, tametsi, qui stipendium tradidit, noscat, esse omissam Missam, & nolit, cū facilè posset, commendare alteri Sacerdoti aliā Missam nova eleemosyna tradita; non enim video, cur id sit remittere debitū Missæ, vel parvipendere illud, & non potiùs velle, vt Sacerdos adimpleat suā obligationem; alioqui qui accipit ab homine divite quantitatem gravem, deobligaretur graviter à restitutione, quoties dives sciret retentionem pecuniæ commissę ad emendum librum v.g. & cum commodè posset, nolet insumere aliam pecuniam in libro emendo. Sed-

&

& quanquam vellet insumere, dicendũ est, famulum, qui accepit quantitatem gravem, non deobligari graviter à restitutione. Cuius exempli vis me movet, vt non approbem ampliationem Bonacinæ. Et sanè quòd posterior Sacerdos dicat aliam Missam ex commissione dãtis novam stipem pro ea, non est damni à priori Sacerdore illati reparatio; qualis opus est, ne prior Sacerdos maneat grauatus. Taceo, contingere posse, vt non reperiatur alius Sacerdos, qui exigua stipe contentus assumat onus Missæ. Tunc autem prior Sacerdos necessitatẽ induceret elargiendi stipem in quantitate magna, sufficienteque ad peccatũ lethale, si furto auferretur; cuius necessitatis inductio nõ potest vacare culpa gravi.

88 Contra responsionem secundam ad quæstionem restat adhuc non depretianda obiectio desumpta ex Decretis de Celebratione Missarum cõfirmatis, & approbatis ab Vrbano VIII. Papa, In quorum §. 2. Sacra Cõgregatio Cardinalium Interpretum Concilij Tridẽtini *Sub obtestatione diuini iudicij mandat, & præcipit, vt absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint; ita vt alioquin ij, ad quos pertinet, suæ obligationi non satisfaciant, quinimò grauiter peccent, & ad restitutionem teneantur.* Sic ibi. Ergo iuxta hoc Decretum reus est peccati mortalis & restitutioni obnoxius non celebrans vnam Missam, pro qua sit præscripta eleemosyna quantitatis, quę non solet esse grauis in materia iustitię, etiam quando talis eleemosyna est congrua, vti hìc Salmanticæ sunt duo regales. Dixi *Etiam quando*, nam etsi eleemosyna sit incongrua, si tamen acceptetur, comprehenditur sub hoc Decreto, vt cõstat ex prioribus eius verbis. Ibi: *Deinde vbi pro pluribus Missis, etiam eiusdem qualitatis, celebrandis stipendia, quantumcumque incongrua, & exigua, siue ab vna, siue à pluribus personis collata fuerint, aut conferentur in futurum:: Sacra Congregatio sub obtestatione*, &c.

89 Thomas Tamburinus suprà ait, non esse credibile, Sacram Congregationem velle obligare vltra ius naturale, & proinde graviter, vbi non adest gravis materia stipendij. Pellizarius eodem ferè modo respondet. Sed quanuis sic vincatur difficultas quoad punctum restitutionis, præsertim cum in Decreto non dicatur, *Et ad restitutionem grauiter teneantur*; ast non superatur quoad punctum peccati grauis, præsertim cum in Decreto exprimatur, *Grauiter peccent*, & cũ stare possit, fauente Pellizario, vt ob damnum privationis fructus spiritualis sit lethalis omissio Missæ, quin consurgat gravis obligatio restituendi stipendium, quod modicum sit. Et hęc est sententia multorũ Theologorum, sicut etiam ijdem, alijq; existimant, promittentem liberaliter alteri homini vnam Missam, ex animo se obligandi, reum esse culpæ mortalis, si fidem non servet, eo quòd inferat promissario grave detrimentum spirituale, maiusque quocumque temporali. Ita argumentãtur Petrũs Navarra Lib. & C. 2. de Restitutione dub. 6. num. 341. §. *Tertiò colligitur*, pag. (mihi) 162. in editione Toletana anni 1585. & Bonacina Disp. 4. de Sacramentis, q. vltima, puncto 7. §. 2. num. 6. & Disput. 3. de Contractibus q. 11. puncto 2. num. 8. Emmanuel Rodriguez in Summa Verb. *Missa*, Cap. 250. num. 5. pag. 445. in editione Salmantina anni 1610. quanuis 4. tomo Summæ, V. *Promissio*, Capt 107. num. 4. in editione Salmantina anni 1612. post lectum Thomam Sanchez retrocedat. Petro Navarræ assentiri videtur Suarez Disp. 88. in procemio. Potest autem eadem opinio valenter confirmari ex voto, iuramento, præceptoque Superioris de vno Sacro faciendo, si enim nõ adimpleatur votum, aut iuramentum Deo exhibitum, aut præceptum, committetur mortale peccatum iuxta concordem Doctorum sententiam apud Hieronymum Garciam de Excellentijs Sacerdotij Tract. & Difficul. 3. Dub. 4. & 5. Ergo similiter, si non liberetur fides homini data de vna Missa dicenda. Nam si hæc est materia gravis respectu promissionis Deo factę, respectuve iuramenti, aut præcepti à Superiore impositi, quidni gravis etiã erit respectu promissionis, qua quis se obstrinxerit alteri homini? Obligabit quidem magis strictè votum, aut iuramentum, aut præceptum. Sed non ideo leviter obligabit promissio homini facta, si materia vnius Missę est vtrobique gravis.

90 Respondeo, paratum me esse retractare responsionem secundam ad quæstio-

quæstionem, si constet contrariam esse Decreto Sacræ Congregationis Eminētissimorum Cardinalium, illi enim, & cæteris de Celebratione Missarum maximè cupio conformare, atque adaptare meas opiniones in tota hac Tractatione. Sed videtur, posse probabiliter respondere, sermonem ibi esse de pluribus Missis, & de restitutione stipendiorum collatorum ob eas dicendas, non autem de vna sola Missa, nec de vno solo stipēdio vnius, aut duorum regalium; atque ideo loquuntur Patres Purpurati de Missis, & stipendijs in plurali, & non in singulari.

91 Cætera addita in obiectione facilem habent solutionem ex superiùs dictis. Et quidem omissio vnius Missæ promissæ alteri homini, & ab eo acceptatæ, si præcisè sistat intra sphæram materiæ promissæ, non est gravis culpa, tum quia communiter homines non intēdunt se obligare sub mortali per promissionem simplicem, & nudam factam alijs hominibus; tum quia damnum sequutum ex non adimpleta promissione simplici, & nuda vnius Missæ nō est notabile in ratione damni spiritualis incursi ab homine, & comparatiuè ad alia damna spiritualia; quo ex capite, & nō ex comparatione ad damnum temporale pensari debet res spiritualis hominibus pollicita. Præterquàm quòd damnum spirituale ex omissione vnius Missæ, cum redimi possit levi stipendio, vt aduertit Castrus Palaus suprà, cur, rogo, sit reputandum grave absolutè, & simpliciter? Imò etsi redimi non posset nisi magno stipendio, vt si omissæ essent plures Missæ promissæ liberaliter, debent hæ tot esse, quot quadrupliciter superarent in stipendio materiā furti gravis, vt post Thomam Sanchez, & Fagundez suprà notant Marchinus Tractatu 3. de Ordine parte 2. Cap. 18. num. 5. Thomas Tamburinus suprà num. 18. & alij, eo quòd per fidem fractam in talibus promissionibus nō auferatur res aliena, sicut auferretur per iustitiam commutativam læsam; sed solummodò non præstetur quod suum est; quare vt peccetur graviter, multò plures sunt omittendæ Missæ promissæ liberaliter, quā quæ sufficerent, si essent debitæ ex iustitia, contractuque oneroso. Quanuis verò ex omissione Missarum sex v. g. quę fuerint liberaliter promissę, incursum sit grave damnum spirituale, tamē cum in stipendio sint infra materiā quadruplicē furti gravis, vacabit ea omissio lethali culpa, siquidem non sit gravis quantitas stipendij, ex qua comparatiuè ad furtum grave, & non ex damno spirituali oportet dignosci malitia mortalis in huiusmodi promissionibus non adimpletis. Nec desunt classici Theologi, qui dicant, non oriri gravem obligationem ex simplici promissione homini facta in materia quantumcumq; notabili. Iuxta quam opinionem si temeres fidem, omittendo qualcumque numero Missas promissas, non peccabis mortaliter. Quòd si ea opinio limitetur, vt non procedat, quando promissarius subeat detrimentum considerabile ob non servatam sibi fidem: liber adhuc eris in præsenti materia à culpa mortali, tum quia penes Thomam Tāburinum suprà num. 11. 18. & 20. in promissionibus, de quibus loquimur, non teneris attendere ad damnum spirituale, quod sequetur, si eas non serves: tum quia detrimentum, de quo limitatio illa à nonnullis apponitur, videtur debere esse aliud, quàm quòd nō sit perceptum commodum ex adimpleta promissione; in nostro autem casu supponim⁹, damnum spirituale revocari præcisè ad privationem fructus percipiendi ex Missis, si promissor non fefellisset fidem.

92 Iam ad confirmationem ex voto, iuramento, & præcepto occurro dicens, vnam Missam esse respectu ipsorum materiam gravem. Dubitare de hoc non licet quo ad præceptum, cum illud extet latum ab Ecclesia circa vnam Missam audiendam, vel dicendam in die festo. Hinc autem infertur à posteriori, esse etiam gravem materiam in ordine ad votum; quippe respectu voti ea reputetur gravis, de qua est, vel potest esse præceptum, quandoquidem illud obliget instar huius, vt cū Suario, Lessio, & Sanchez considerat Castrus Pala' Tract. 15. Disp. 1. puncto 11. num. 7. vbi ex honestate etiam vnius Missæ cedentis magnopere in divinum cultum, (qui per votum intendatur) infert à priori idem ipsum; indicatque breviter in loco suprà allegato eandem rationem. Quæ etiam convincit, stipendiū ordinarium Missæ vnius esse materiam gravem, si votum fiat de eo erogando

ad

ad Missam ex fine divini cultus, quanuis alioqui duorum regalium votum ex fine subueniendi pauperi non versetur in materia gravi, quoniam huius finis honestas est multò minor. Dixi *duorum regalium*, nã de quatuor erogandis pauperi votum versaretur in materia graui, et si supponatur, quatuor regales non esse per se materiam gravem respectu iustitiæ, quia ratione divini cultus, cuius causa in voto agitur, minor quantitas sufficit ad gravem materiam respectu ipsius, quàm respectu iustitiæ. Sed ex dictis convertet aliquis contra nos arma in hunc modum: ergo si Laicus petat vnam Missam à Sacerdote ex divini cultus, & non ex lucrandi fructum eius fine, saltem tam principaliter intento, Sacerdosque siue liberaliter, siue ex contractu oneroso ob acceptum ordinarium stipendium polliceatur postulatã Missam, tenebitur is graviter ad illam dicendam, vt quę in ordine ad divinum cultum intentum à petente sit materia gravis. Respondeo per instantiam in simplici ordinatione, quam faciendi Sacri ex fine divini cultus iniungat Superior subdito, & in simplici proposito, quod ex eodem fine cõcipiatur à Sacerdote de celebranda Missa, nullus enim asseret, subnasci tunc obligationem non modo sub lethali, sed neque sub veniali culpa ad Sacrum, quia scilicet non sufficit, quòd divinus cultus fuerit intentus, vt eius omissio sit peccaminosa; sed prætereà opus fuisset, quòd ex obligatione gravi, vt omissio esset lethalis, & ex levi, vt esset venialis: quarum obligationum neutra datur per simplicem ordinationem, neque per propositum. Similiter autem neque per simplicem promissionem, neq; per gravatam onere stipendij ordinarij imponit sibi obligationem gravem vnius Missæ, qui dat de vna Missa fidem petenti eam ex intentione divini cultus. Ad hæc: intentio petentis non est regula obligationis gravis, vel levis in annuente, sed huius promissio, titulusque promittendi. Superest pro pleniori confirmationis, quãtùm ad votum spectat, dilutione notare, et si per se sit materia gravis vna Missa respectu voti, posse ex intentione vouentis non resultare nisi obligationem levem iuxta generalem doctrinam plurium Theologorum, qui opinãtur, posse ex animo vouentis limitari in materia gravi obligationem ad solam culpam venialem.

93 Tandem quantùm ad iuramentum non opus est longo sermone, nã in violatione iuramenti promissorij de re etiam exigua multi sunt, qui contendunt, non posse non inesse culpam lethalem; & qui refragantur, debent prorsꝰ fateri violationem iuramenti promissorij de Missa vna esse mortalem, si illud sit factum in gratiam, & cultum Dei, nam tunc illud affert secum annexum votum, respectu cuius vnam Missam esse gravem materiam, iam diximus. Si promissio, cõfirmata iuramẽto, fiat homini de vna Missa, ait Thomas Tamburinus suprà num. 22. fore eo casu vnam Missam materiã levem. Sed nõ acquiesco, quia et si promissio fiat homini, non ideo iuramentum non fit Deo, nec ideò vna Missa non censetur materia gravis respectu iuramenti, quod tam participat essentiam iuramenti, quàm si coniunctum esset cum promissione facta Deo; videturque perspicuum, exhiberi Deo gravem irreverentiam, si contẽnatur illius authoritas non exequendo Missam vnam, cum tamen exequendi eam adductus sit Deus in testem, sicut eidem irrogatur gravis irreverentia nõ servando fidem præstitam de vna Missa dicenda, nisi vovens intendat, non obligare se graviter: quæ intentio non habet locum in iuramento promissorio de re gravi, vt scitè advertunt Eximius Doctor P. Suarez tomo 2. de Religione Tract. 6. de Voto Lib. & Cap. 4. n. 12. Castrus Palaus Tract. 15. D. 1. puncto 11. num. 5. nam iuramento de re graui exequenda adducitur Deus in testem exequutionis futuræ; qua in adductione nequit dari magis, & minus; at voto de re gravi concipitur intentio se obligandi ad eam præstandam; in obligatione autem dari potest magis, & minus, etiam si materia sit gravis.

94 Quæstio postrema (quæ Moralis non est, sed Grammaticalis) vndenam dicti sint Capellani?

Respondeo transcribens verba aliquorum veterum. Vualafridus Strabo Lib. 3. de rebus Ecclesiasticis Cap. 31. inquit, *Quemadmodùm sunt in Palatys præceptores, vel comites Palatij, qui Secu-larium*

larium causas ventilant, ita sunt & illi, quos Summos Capellanos Franci appellant, Clericorum causis prælati. Capellani minores ita sunt, sicut hi, quos Vassos Dominicos Gallica consuetudine nominamus. Dicti sunt autem primitùs Capellani à capa B. Martini, quam Reges Francorum ob adiutorium victoriæ in prælijs solebant secum habere; quam ferentes, & custodientes cum cæteris Sanctorum reliquijs Clerici, Capellani cœperunt vocari. Ita Vualafridus; qui obijt anno 849. Et post eius mortem fit de Capellis mentio in Cōcilio Triburiensi coacto anno 895. prout refertur Cap. *Concedimus* 30. de Consecrat. Dist. 1. seu potiùs in Moguntino celebrato anno 888. Cap. 9. Author Gemmæ animæ Lib. 1. de antiquo ritu Missæ Cap. 127. ait, *Minores Ecclesiæ Capellæ à caprarum pellibus vocantur.* Cap. 128. *Antiqui enim nobiles Ecclesiolas in itinere de pellibus caprarum factas habebant; quas inde Capellas vocabant, & earū custodes Capellanos nominabant. Sunt etiam Capellani à capa S. Martini appellati; quam Reges Francorum in prælijs semper habebant, & eam deferentes Capellanos dicebant. Capēnum dicitur domus, ad quam pauperes ad postulandam eleemosynam confluunt. Inde diminutùm Capella dicitur, in qua Christiani pauperes spiritu ad postulandam animæ eleemosynam conueniunt.* Sic Author ille, qui est Honorius Monachus Inclusus. Primam, & secundam etymologiam producit in medium Gulielmus Durandus in Rationali diuinorum Officiorum L. 2. Cap. 10. num. 8. cuius hæc sunt verba, *In plerisque locis Sacerdotes Capellani vocantur, nam antiquitus Reges Franciæ, ad bella procedentes, capam B. Martini secum portabant, quæ sub quodā tētorio seruabatur; quod ab ipsa capa dictum est Capella; & Clerici, in quorum custodia ipsa Capella erat, indè Capellani dicebantur; & consequenter ab illis ad cunctos Sacerdotes nomen illud in quibusdam regionibus est transfusum. Sunt etiam, qui dicunt, quòd antiquitus in expeditionibus in tentorio fiebant domunculæ de pellibus caprarum supertectæ, in quib⁹ Missæ celebrabantur, & inde Capellæ nomen tractum est.* Hęc Gulielmus Durandus, cui quoad priorem derivationem concordat Honorius in Sermone de S. Martino apud Cerdam infrà, & Monachus Sangallensis Lib. 1. de gestis Caroli Magni Cap. 4. Si ea placeat, consulendus erit quoad vocem *Capa* cum vna, vel duplici *p* Noster Cerda infrà Cap. 44. num. 25. cum alijs apud Virum clarissimum D. Laurentium Ramiresium ad Chronicon Iuliani num. 343. & ad Chronicō Luitprandi num. 110. cuius vocis vsum noto in S. Hildegardis Epistola ad Clerum Coloniensem; & in S. Isidoro Lib. 15. Orig. Cap. 12. *Capennæ* nomen apud rusticos pro tugurio, quia vnum tantū capit. Alia etymologia circumfertur ex Papia Vocabulista, & alijs apud Petrum Gregorium infra, vt dicta sit Capella, quasi *Capiens laon* Grecè, Latinè populum, vel quasi *Capiens laudem.* Illi tamen etymologi cordato cuique risum movebunt. Sed de nominis origine legantur Glossa in Cap. *Concedimus,* Azor tomo 2. Institutionum Moralium Lib. 3. C. 8. quæst. 1. Herrera L. 1. de Missæ ritibus, & cæremonijs Cap. 32. n. 10. Perez de Lara Lib. 2. de Anniversarijs, & Capellanijs Cap. & num. 1. Petrus Gregorius Syntagmatis Iuris vniversi Lib. 15. Cap. 29. num. 1. & in Capite *Conquerente* Cap. 3. num. 10. Innocentius Ciron⁹ in Paratitlis ad Decretales ad titulum de Capellis Monachorum, Glossarium ad Capitula Caroli Magni V. *Capella* pag. (mihi) 24. & 25. Fredericus Lindembrog. in Glossario Verbo *Capella* pag. 1370. Franciscus Turturetus in Sacello Regio, siue de Capellis, & Capellanis Regum, Cap. 1. n. 2. & seqq. Barbosa de Iure Ecclesiastico Lib. 2. Cap. 8. numero 19. Baronius in Martyrologio ad diem 11. Iunij, Gauantus in Rubricas Missalis parte 1. tit. 20. pag. 79. Cerda Cap. 85. Aduersariorum Sacrorum num. 19. Sebastianus Covarruvias in Thesauro Castellanæ linguæ V. *Capella.* Vicecomes Vol. 3. Obseru. Eccles. L. 2. de Mis. ritib⁹ C. 28.

SECTIO IIII.
De tempore, quo simplices Sacerdotes tenentur ad Missæ celebrationem.
Vulgatior opinio de obligatione graui celebrandi quandoque, & eius argumenta.

95 SACERDOTES simplices teneri ad Sacrificandum aliquandò, & esse sub pœna peccati lethalis obligationem hanc, defensat cōmunis sententia. Quæ solet probari primò

mò ex verbis Christi Domini Cap. 22. Lucæ, Vers. 19. *Hoc facite in meam commemorationem.* Per quæ verba, *vti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit, Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus* (quales sunt omnes, & singuli Sacerdotes) *præcepit* Christus Dominus, *vt offerrent corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini*, prout instruimur à Concilio Tridentino Sessione 22. C. 1. Quod in Canone 2. repetit inquiēs, Christum per ea verba *ordinasse, vt Apostoli, aliique Sacerdotes offerrent corpus, & sanguinem suum.* Secundò ex Cap. *Dolentes* 9. *de Celebratione Missarum*, vbi Innocentius III. dolenter refert, quòd sint aliqui Sacerdotes, *qui Missarum solemnia vix celebrant quater in anno.* Et posteà addit, *Hæc igitur, & similia sub pœnæ suspensionis penitùs inhibemus.* Tertiò ex Sancti Ambrosij vulgatis his verbis, *Graue est, quòd ad mensam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus; sed grauius, si, dum peccata metuimus, etiam Sacrificium non reddamus.*

96 Quartò, quia cum Caietanus adnotasset ad articulum 10. quæstionis 82. Sancti Thomæ, contineri duas difficultates in eo articulo, vnam, ✻ An Sacerdoti liceat totaliter à celebratione abstinere? & hanc benè solui in littera negativè :: alteram, an peccatum huiusmodi omissionis sit peccatum mortale? Et est ratio dubij, quia nec omne præceptum affirmativum, nec omne præceptum negativum obligat ad mortale: nec apparet, qua ratione charitati contrarietur talis omissio; quamuis appareat, quòd contrariatur fervori charitatis, ex negligentia enim quadam, quæ in tepore charitatis consistere videtur, talis provenit omissio. ✻ Et cum subiunxisset Caietanus, ✻ Breviter apparet mihi, peccatum hoc esse secundùm se veniale, vtpote oppositum non ipsi charitati, sed eius fervori. Attestatur autem huic sententiæ diversitas opinionum de licita, vel illicita hac omissione; parùm enim à licitò discedere videtur, quod creditum est à Doctoribus esse licitum. ✻ Cum, inquam, hæc adnotasset, & subiunxisset Caietanus, deleta sunt in editione Romana facta iussu Pij V. Papæ, & in sequentibus; quod est argumentum non leve, vt colligatur, iudicio Pontificio falsam esse, & improbabilem opinionem, quæ asserit, vacare culpa mortali in Sacerdote abstinentiam à celebrando. Hinc Ambrosius Catharinus Libro 5. Annotationum in Commentaria Caietani inquit, ✻ Conatus est Caietanus defendere, quòd Sacerdos absque crimine perpetuò possit abstinere ab huius Sacramenti confectione; quæ certè non tam sunt contra Thomam, quam contra Christi verba, & rationem evidentem. Sacerdotibus enim dicitur præcipiendo, Hoc facite in meam commemorationem. Ineptum est autem, quod quæstione 80. articulo 11. parte 3. ipse respondet, præceptum non cadere super id, quod ait, Facite, sed super id, quod sequitur, In meam commemorationem. Nam vt sibi perpetuò adversetur, ipsemet Euangelium exponens, & Apostolum ad Corinthios, apertè docet, illis verbis duo contineri præcepta, videlicet, vt & illud facerent, & in sui memoriam facerent. Est autem contra rationem, & in iniuriam donantis, & propriam, non vti tanto dono Dei, congruo loco, & tempore, vt Thomas docet. Et ideo servus ille nequam arguitur, quòd non vsus fuerat, vt oportebat, accepto talento. Miror ergo, quòd dicere talia potuerit vllus sciens, quid est Eucharistia, & quid sit ingratitudo. ✻ Sic Catharinus; cui consonat Noster Salmeron tomo 9. in Evangelia Tractatu 41. pag. 441. & 442. licet aliquantò moderatius loquatur.

97 Quintò, ex Concilio Tridentino Ses. 23. Decreto de Reformatione Capite 14. vbi Episcopi monentur curare, vt Sacerdotes simplices *diebus saltem Dominicis, & festis solemnibus Missas celebrent.* Sextò, ex Machabæorum 2. Cap. 4. V. 14. vbi reprehenduntur Sacerdotes *non dediti circa altaris officia, contempto templo, & Sacrificijs neglectis.* Septimò, ex Concilio Toletano I. Cap. 5. dicente, *Presbyter, vel Diacon⁹, vel Subdiaconus, vel quilibet Ecclesiæ deputatus Clericus, si intra ciuitatē fuerit, vel in loco, in quo Ecclesia est, vt castella, aut vici sunt, aut villæ, si ad Ecclesiam, aut Sacrificiū quotidianū non venerit, Clericus nō habeatur, si castigatus, per satisfactionē veniā ab Episcopo noluit promereri.* Concilium etiam Compostellanum anno 1056. vt testatur Baroni⁹ eo anno, n. 16. sancivit, vt Sacerdotes omnes Missā quotidie celebrārēt,

& vt saltem quater in anno, iussit Concilium aliud Toletanum anno 1322. vel 1324. Constitutione 7. saltemq; semel, Concilium Ravennatense anno 1314. Rubrica 13.

98 Octauò, quia *vnusquisque tenetur vti gratia sibi data, cum opportunum fuerit*, secundùm illud 2. ad Cor. 6. V. 1 *Adiuuantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*; & illud 1. Petri 4. Vers. 10. *Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei*; & secundùm illas parabolas apud Matthæum 25. ac Lucæ 19. ne talentum, aut mna in terra, aut sudario abscondatur. *Opportunitas autem Sacrificium offerendi non solùm attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet, Sacramenta ministrare; sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione huius Sacramenti Sacrificium offertur.* Ita Sanctus Thomas quæst. 82. articul. 10. In Corp. Et confirmatur hæc ratio, quia Sacerdotibus non competit solùm potestas sacrificandi, sed etiam eis ex officio incumbit sacrificare pro populo iuxta illud Pauli ad Hebræos 5. Vers. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in ijs, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona, & sacrificia pro peccatis: qui condolere possit ijs, qui ignorant, & errant, quoniam & ipse circumdatus est infirmitate: & propterea debet quemadmodùm pro populo, ita etiam & pro semetipso offerre pro peccatis.* Peccabit ergo Sacerdos, si non exequatur suum munus sacrificandi, sicut peccat Rex, si non satisfacit suo officio regendi. Denique nonò, quia omnes fideles tenentur ex præcepto Christi sumere aliquando Eucharistiæ Sacramentum. Ergo similiter omnes Sacerdotes tenentur ex præcepto etiam Christi offerre aliquando Missæ Sacrificium. Sic pro communi sententia. Sed nihilominus

Proposita argumenta non conuincunt obligationem grauem.

99 SI attendatur præcisè ad Sacerdotis simplicis Ordinationem, potestatem, & officium, vt patebit ex responsione ad singula. Ad primum dico, verba Christi Domini, *Hoc facite in meam commemorationem*, esse quidem præceptiva offerendi corpus, & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini, dirigique ad Apostolos, & ad Sacerdotes simplices successores eorū, non tamen ad singulos seorsim, sed ad singulos, prout componunt communitatem Cleri, obligatamque proinde curare, ne in Ecclesia desint Missarum sacrificia. Quo sensu intelligo Sanctum Gaudentium dicentem Tractatu 2. in Exodum, *Voluit Christus, beneficia sua permanere apud nos, voluit animas pretioso sanguine suo semper sanctificari per imaginem propriæ Passionis; & ideo discipulis fidelibus mandat, quos primos, & Ecclesiæ suæ constituit Sacerdotes, vt indesinenter ista vitæ æternæ mysteria exercerent; quæ necesse est, à cunctis Sacerdotibus per singulas totius Orbis Ecclesias celebrari, vsquequò iterùm Christus de Cœlis adueniat, quo & ipsi Sacerdotes, & omnes pariter fidelium populi exemplar Passionis Christi ante oculos habentes quotidie, & gerentes manibus, ore etiam sumentes, ac pectore, redemptionis nostræ indelebili memoria teneamus, & contra venena Diaboli dulcem medicinam sempiterni tutaminis consequamur.* Tantùm Sanctus Gaudentius. Quanquam verò in illis Christi verbis conferatur Sacerdotibus singulis seorsim potestas ad offerendum, non ideo debet sic intelligi impositum præceptum offerendi, alioqui cum potestas collata sit ad offerendum vnoquoque die, esset etiā impositum præceptum offerendi diebus singulis. Alia solutio satis accommoda exhiberi potest accepta exinde, quòd præceptum diuinum latum indefinitè, quantùm ad tempus, non obliget, quoad vsque accedat temporis determinatio facta à legitima potestate, vel saltem quoad vsque non superesset in vita tempus aliud, quo posset impleri; quia aliter constare nequit, quando, aut quoties obliget. Et licet determinatio temporis posset dici relicta iudicio prudentum, tamen cum in hominum etiam prudentum iudicijs sit magna varietas, durum est, premere aliquē gravi obligatione pro hoc tempore determinato, si non constet de præcepto vt obligante pro eo. Hinc concessio, vel permissio præcepto diuino imposito singulis Sacerdotibus seorsim de celebratione, cū tamen illud sit latū indefinitè

quoad

quoad tempus, & ab Ecclesia hactenus non fuit præscripta temporis determinatio, & in extremis vitæ sufficeret Sacerdoti, si more Laico susciperet Eucharistiam, quamuis alioqui posset celebrare, fit, vt nunc singuli Sacerdotes seorsim nulla ex illo præcepto graventur obligatione. Nec ideo foret inutile tale præceptum, nam deserviret ad id, vt Ecclesia, quando vellet, definiret tempus obligationis. Sed vt hæc solutio meliùs calleatur, oportebit legere Cardinalem de Lugo Disputatione 20. sect. 1. num. 9. Thomam Tamburinum Lib. 2. de Missa Cap. 2. §. 16. num. 5. Ego autem in ea proponenda præoccupavi, quidquid contra eam excogitavit Arriaga Disp. 54. sect. 1. Subs. 2. num. 5. & 6. Et notes, velim, contra Franciscum Amicum Disputatione 33. sect. 9. præceptum, de quo Concilium loquitur, fuisse semper ab Ecclesia intellectum, & doctum modo, qui ab eodem Concilio declaratur; sic enim ibi ait Concilium: ast præceptum, pro quo mordicus pugnat Amicus, non innotuit expressè, neque incæpit obligare nisi post Concilium, vt ipse Amicus fatetur in numero 300. & cum ipso Bassæus in Floribus V. *Missa* 3. num. 5.

100 Ad secundum, non constare illos, qui in Capite *Dolentes* referũtur, vix celebrasse quater in anno, esse simplices Sacerdotes, & non potiùs Ecclesiarum Prælatos, de quibus initio Capitis fuerat sermo, & de Clericis minoribus: neque item constare, an comminatoria pœna suspensionis proposita in fine Capitis cadat supra omissionem celebrandi pluries, quàm quater in anno, nam multa alia peccata gravia ibi recensentur, supra quæ cadere potest; & quamuis cadat supra eam omissionem, tanquam culpam gravem, non constare, an rei culpæ illius essent simplices Sacerdotes, & non Parochi, nec Capellani, nec Canonici.

101 Ad tertium, desiderari in Operib⁹ S. Ambrosij verba illa, antecedentiaque alia, & subsequentia transcripta ab Honcala in 3. Opusculo, Tractatu 7. fol. 48. vt notat P. Vazquez D. 232. C. 1. n. 6. Theologus, si quis ali⁹, valde versatus in lectione SS. PP. Sed quia eis vtitur S. Thomas post antiquiores alios Theologos, nõ sunt prętereunda sine interpretatione. Quæ quidẽ est omnibus difficilis. Nã si per grave peccatum non veniendi ad Eucharisticam mensam mundo corde, & manibus innocentibus intelligitur accessus cũ peccato lethali, continent ea verba falsam doctrinam, dum additur, esse gravius peccatum non sacrificare; minus enim peccat Sacerdos omittens celebrationẽ debitam, quàm si celebret in statu peccati mortalis. Sensit difficultatem Hieronymus Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij Diff. 2. dub. 1. n. 15. & succumbens oneri ait, * Sed tamen quia S. Thomas affert hanc authoritatẽ pro sua opinione, credi debet, esse ad propositum, dicat quidquid velit Vazquez. * Sic Garcia. Ego tamen, nisi in rebus fidei Catholicæ, non assequor, cur Theologi debeamus captivantes intellectum cæcè credere. Antonius Molina in Lib. aureo de Instructione Sacerdotum Tract. 7. C. 10. §. 1. interpretatur de accessu cum peccato mortali, de quo habitus sit dolor, & facta confessio. Cæterùm sic accedere, non esse graue peccatum, provt asseritur in verbis attributis S. Ambrosio, debuisset considerare Molina. Quare conueniens interpretatio est, vt non sit ibi sermo de peccato lethali, sed veniali; ita vt sensus sit: Peccatum est grave intra venialis sphęrà, accedere ad sacrificandum cũ conscientia peccatorũ venialium; sed adhuc gravius peccatum est intra eandẽ sphæram, recedere à sacrificando ob metum peccatorum ortum ex pusillanimitate vitiosa, & culpabili, vel ex negligentia, & torpore in disponendo se ad celebrandum sine eis peccatis.

102 Ad quartum fateor, expunctam esse è Caietani Commentario opinionem ipsius de non illicita secundùm se plusquàm venialiter abstinentia à celebrando. Et licet Suarez Disp. 80. S. 1. V. *Quoniam verò* hinc inferat, significatum esse satis à Pio V. quòd sentiret, nõ solùm esse minus probabilẽ, verùm etiã non esse dignam illam opinionem, quę passim circũferretur; & Vazquez suprà num. 6. colligat, existimatam esse improbabilem à Pio V. & Amicus suprà n. 297. esse iudicatam contrariam omnino Concilio Tridentino, cuius ipse Pius V. fuit immediatus executor; deducatque saltem Castrus Palaus Tractatu 21. Disputatione vnica, puncto 12. numero 2. necnon Dicastillus Tract. 5.

Disp. 4. Dub. 1. num. 10. reputatam esse contrariam doctrinæ Sancti Thomæ; nihilominus ego, dum nō constet, Pium V. iussisse illius opinionis abrasionem, (& constare facilè non potest) nihil aliud contra illam video inferri conuenienter, quàm quòd displicuerit ei, cui commissa est editio Romana Operum S. Thomæ. Sic qui curavit editionem Antuerpiensem apud Kerbergium anno 1612. expunxit 1. parte, quæst. 19. art. 8. V. *Ad primam rationem Scoti* hæc verba Caietani. * Non oportet, cum aliquis vult aliquid, seu cum Sol illuminat, primam causam præuia motione cooperari; sed sufficit, & exigitur, eam intrinsecè cooperari tali electioni, vel illuminationi; & hoc, quia cooperatio in vnoquoque est secundùm naturam vniuscuiusque; sic enim disponit omnia suaviter. Vnde siue necessariò, siue liberè cooperetur Deus, nihilominus creata voluntas liberè vtitur illa cooperatione.* Sed tamē non, quia hæc ibi deleta sunt, aut omissa post Theologorum Societatis cum Dominicanis disputationem aduersus Physicas Prædeterminationes, quibus Caietanus ibi è diametro refragabatur, ideo censenda sunt improbabilia, vel opposita Doctori Angelico. Quicquid de hoc exemplo sit, opinio Caietani, quatenus per se nō sit peccatum mortale abstinere à celebrando, probatur ab alijs Dominicanis, quin in eis sit abrasa. Nam relicto Petro de Soto, qui Lectione 13. de Ministro Eucharistiæ dimittit Deo, mortale ne sit, an veniale? Relicto etiam Bartholomæo Fumo, qui in Summa V. *Communio* num. 14. non vult præcipitare sententiam: Franciscus à Victoria in Summa num. 85. scribit. * Sed vtrùm sit mortale, omnino abstinere à celebratione? Caietanus 3. parte quæst. 82. art. 10. tenet, quòd non est mortale. Et idem videtur sentire Sanctus Thomas, cum non exprimat, hoc esse mortale. Et ita tenendum est, quia nullum est præceptum Iuris diuini, aut humani de hoc. Sed quoniam defraudat Ecclesiam suo Sacrificio, ad quod offerendum est constitutus Mininister, non excusatur à peccato. * Sic Victoria. Sed vt obiter appareat discordia ipsorum Dominicanorum in explicanda mente Sancti Thomæ, audiatur Dominicus Sotus in 4. Distinctione 13. quæstione vnica, art. 10. Vers. *Quæstio præsens*, inquiens, *Sanctus Thomas apertè videtur censere, esse peccatum mortale; nam solùm propter peccatum veniale, de quo nemo dubitare poterat, nunquam tam seriò mouisset quæstionem; definissetque adeò, quòd Sacerdos tenetur, saltem in præcipuis festis, celebrare; atque illis maximè, quibus populus communicare consueuit; vbi censura peccati mortalis insinuatur.* En pugnantes inter se Dominicanos circa sensum Sancti Doctoris. Cur ergo exteris non liceat discrepare nonnunquam ab ipsis Dominicanis in exponendo Angelico Magistro? Est ne magis ex huius obsequio, redigi exteros in eas angustias, vt desperantes de bona interpretationis venia nō vereantur profiteri apertè suum discessum à placito aliquo Sancti Thomæ? Omitto hæc, & Martinum Ledesmium 1. 4. quæstione 23. art. 10. Dubio 2. Dominicanosque alios consentientes cum Caietano, ac Victoria. Et concludo, esse nimis rigidam censuram Catharini contra Caietanum.

103 Ad quintum, dico, Concilium Tridentinum non imponere Sacedotibus præceptum celebrandi diebus Dominicis, & festis solemnibus, proindeque nullum imponere præceptum celebrandi; sed tantùm monere Episcopos, vt exhortatione, consilio, & exemplo curent, à Sacerdotibus celebrari diebus saltem Dominicis, & festis solemnibus; id enim valde expedit, tum ad perfectionem ipsorum Sacerdotum, tum ad bonum Ecclesiæ regimen. Et nonnunquam oportebit, vt Episcopi addant præceptum; imò debebunt, si Sacerdotes sint notabiliter negligentes in celebrando; cumque materia sit grauis, poterit præceptum ab Episcopis latum obligare grauiter. Videatur Bonacina Disp. 4. quæst. vltima, puncto 7. num. 3.

104 Ad sextum respondeo, in loco illo ex Machabæorum Libro 2. Cap. 4. Vers. 14. reprehendi Sacerdotes non sacrificantes ob contemptum; qui si detur in novæ legis Sacerdotibus omittentibus celebrationem Missæ, erit proculdubio lethalis. Addo, referri ibi enormia scelera Sacerdotum vltra cessationem à Sacrificijs. Rursus addo, in Testam. antiquo debuisse manè, & vespere sacrificari quotidie iuxta Exod 29. ac Num. 28. & nō à singulis Sacerdotib' seorsim.

seorsim. Vnde ad novi Sacerdotes non desumitur argumētum omnino simile; quanquam aliqui Patres, adducto in exemplum quotidiano Sacrificio veteris legis, persuadeant quotidianum in nova, non exprimentes, an à singulis Sacerdotibus sit offerendum? Legantur Primasius ad Cap. 20. Epistolæ ad Hebræos, Vualafridus Strabo Cap. 20. de Ecclesiasticis rebus.

105 Ad septimum, in Concilio Toletano I. non iuberi, vt Presbyter veniat ad quotidianum Sacrificiū, quod ab ipso fiat. Taceo, peccare hanc ex Concilijs Toletano I. & Compostellano probationem per excessum, nemo enim iam dicit, Sacerdotes singulos obligatos esse ad celebrandum quotidie. Et quanquàm alicubi, atque aliquando debuerint quotidie, vel quater, vel semel in anno sacrificare, vt ex Concilijs præfatis, & ex alio Toletano, atque Ravennatensi contenditur; at non ex iure, præceptoque Ecclesiastico vniuersali. Forsanque quotidiana celebratio non iubebatur nisi Sacerdotibus, qui Parochi essent, non secus ac Episcopis fuit imperata in Concilio Arausicano apud Burchardum Lib. 1. Cap. 105.

106 Ad octavum, non esse obligatorium vsum gratiæ sibi concessæ in aliorum bonum, nisi alij eo indigeāt. At in præsentiarum loquimur de Sacerdote simplici, cuius celebratio non est necessaria, neque debita alijs, & ob cuius cessationem à celebratione nō ideo cōmunitas Ecclesiæ carebit quotidiano Sacrificio, neque Deus cultu, qui ipsi defertur per illud in Ecclesia.

107 Ad confirmationem respondeo per instantiam in potestate, & officio Diaconi, Subdiaconi, aliorumq; Clericorum, qui non tenentur ad exercitium suæ potestatis, & officij, nisi vrgeat necessitas, vt si quia omnes excusarent se se, deesset in Ecclesia celebratio Missarum solemnium; aut nisi institutio Beneficij simplicis, quo potiantur, inducat obligationem. P. Suarez D. 87. sect. 1. V. *Dico secundò*, intelligendus est in illo casu vrgentis necessitatis, cum inquit, ✱ An verò necesse sit, Missam interdum fieri cum solēnitate? Id quæri potest. Et dicendum videtur, in primis nō esse necessariū, ita semper fieri, vt constat ex vsu Ecclesiæ, & ex facto etiam Christi Domini. Deinde satis esse consentaneum iuri etiam divino, vt interdum ita fiat; non enim sine causa distincti Ordines instituti sūt, Diaconatus, Subdiaconatus, &c. sed vt eorum munera exerceantur; maximè autem exercentur in his Missis solemnibus. Item hoc multùm refert ad splendorem, & solemnitatem Ecclesiasticorum Officiorum, & ad maiorem reverentiam huius Sacrificij, & ad differentiam festivitatum, vt cum maiori, vel minori pompa, & solemnitate fiant; ac denique ad populi instructionem, & devotionem excitandam. Vnde tandē concluditur, posse quidem alicubi esse obligationem aliquas Missas dicendi cum hac solemnitate. Sed quia de hac obligatione non est vna generalis lex pro tota Ecclesia, in diversis locis, seu Ecclesijs, iuxta diversas consuetudines, aut peculiares leges, consideranda, & servanda erit talis obligatio; & ea supposita, in modo solemnitatis adhibendo servandus erit ritus ab Ecclesia institutus. ✱ Sic Eximius Doctor. Vbi transcursim observo, non esse obiurgandas Religiones aliquas, in quibus ad Missas solemnes non solent adhiberi Diaconus, & Subdiaconus, non enim inde imminet periculum, vt In Ecclesia Dei deficiat solemnitas celebrandi cum Diacono, & Subdiacono. Quare quælibet Religio iuxta suum Institutum, & finem poterit laudabiliter eam vsurpare, aut omittere. Et in Nostra Societate, in qua solet omitti, (vt & in quibusdam alijs Religionibus, de quibus Leander Tractatu 8. Disputatione 5. quæst. 6.) sufficiunt ad omissionis rationem reddendam verba Sanctissimi Patriarchæ Ignatij parte 6. Constitutionum Capite 3. §. 4. *Quoniam occupationes* (ita S. Pater) *quæ ad animarum auxilium assumuntur, magni momenti sunt, ac nostri Instituti propriæ, & valde frequentes; cumque alioqui nostra habitatio tam sit in hoc, vel in illo loco incerta, non vtentur Nostri Choro ad horas Canonicas, vel Missas, & alia Officia decantanda; quandoquidem illis, quos ad ea audienda deuotio mouerit, abundè suppetet, vbi sibi ipsis satisfaciant. Per Nostros autem ea tractari conuenit, quæ nostræ vocationis ad Dei gloriam magis propria sunt.* Huc vsque Noster Sanctus Patriarcha. Cuius verbis apprimè consonant illa Sancti Thomæ 2. 2. quæstione 91. articul. 2. ad 3.

Nobilior modus est prouocandi homines ad deuotionem per doctrinam, & prædicationẽ, quàm per cantum :: & ideo quibus competit per prædicationem, & doctrinam animos hominum prouocare in Deum, non debent cantibus insistere, ne per hoc à maioribus retrahantur.

108 Sed vt eò, vnde digressi sumus, reuertamur, inquiet quis, Diaconum, & Subdiaconum teneri exequi aliquando sua officia, nam Tridentinũ Ses. 23. Decreto de reformatione Cap. 13. statuit in hunc modum, *Subdiaconi, & Diaconi ordinentur, vt habentes bonum testimonium, & in minoribus Ordinibus iam probati, ac litteris, & ijs, quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi. Qui sperant, Deo authore, se continere posse; Ecclesijs, quibus adscribentur, inseruiant, sciantque, maximè decere, si saltem diebus Dominicis, & solemnibus, cum altari ministrauerint, sacram communionem perceperint. Promoti ad sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annũ saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere, non permittantur.* Ex qua Tridentini authoritate, & ne Diaconi, ac Subdiaconi habeant characterem otiosum, asserit Leander suprà quæst. 7. inesse eis sub veniali obligationem exercendi interdum sua munera. Ceterùm hanc per se obligationem plerisque ignotam esse, persuadeo mihi. Et Concilium Tridentinum videtur loqui de Diaconis, Subdiaconis, alijsque Clericis inferioribus, qui adscripti sunt seruitio alicuiᵘ Ecclesiæ.

109 Iam ad confirmationem absolutè respondeo, cuiusvis Sacerdotis officium esse sacrificare pro populo, si hic indigeat opera illius. Non indiget autem ordinariè populus, vt Sacerdos simplex sacrificet pro ipso; adsunt enim alij Sacerdotes obligati aliunde, quàm ex mero Sacerdotio. Et hinc elucescit manifestè disparitas ad exemplũ Regis; qui si per se, & per alium à gubernatione supersedeat, deerit populo regimen.

110 Ad nonum dico, Sacerdotes etiam esse obligatos ad communionem Laicam ex præcepto Christi sumendam aliquando in vita, & in articulo, periculove mortis; ex præceptoque Ecclesiæ determinatiuo sumendam singulis vitæ annis in Paschate, si non possint, aut si nolint celebrare. Quare ex vno, & altero præcepto ineptè arguitur ad præceptum celebrationis, quasi & illa non comprehendant etiam Sacerdotes. Ad argumentum itaque in forma concedo Antecedens, & Consequentiam, si Sacerdotes non possint, aut non velint suscipere communionẽ Laicam; nego verò Consequentiam, si illi possint, aut velint suscipere eam communionem. Vidimus, non ostendi manifestè, reum esse peccati mortalis Sacerdotem simplicem nunquam celebrãtem, si attendatur præcisè ad obligationem provenientem ex Sacerdotio; quãquàm S. Thomas 3. p. quæst. 82. artic. 10. indicet oppositum; & in 4. Dist. 13. quæst. 1. art. 2. quæstiuncula 1. clariùs adhuc loquatur. Sed numquid Sacerdos ille peccet venialiter? Certè

Superiora argumenta neque probant conuincenter obligationem sub culpa veniali

111 SI Sacerdos simplex omitteret celebrationem non ob negligentiam, & ignaviam, sed ob reverentiam Sacrificij, ac Sacramenti, & ob indignitatis propriæ existimationem. Sicut his de causis S. Franciscus initiatus Diaconatu recusavit promoueri ad Sacerdotium. Et quidam Theodorus, de quo in Vitis Patrum, Libro 7. Cap. 33. num. 1. cum etiam esset Diaconus, adduci nunquam potuit, vt sui Ordinis munia obiret. S. Marcus Evangelista amputavit sibi digitum, vt redderet se inhabilem ad Sacerdotium, si fides adhibẽda est Authori Prologi Cõmentariorum in Evangelium eiusdem S. Marci; qui Author putatus fuit Sanctus Hieronymus, & ideo habuerunt ipsi fidem S. Isidorus de Vita, & morte Sanctorum Cap. 84. Petrus Damiani in Serm. 1. de S. Marco, Petrus Blesensis in Epist. 123. Philippus Abbas de Clericorum dignitate Cap. 79. S. Thomas 2. 2. quæst. 185. art. 2. ad 3. Glossator ad Cap. *Si quis abscidit* 4. *Dist.* 55. *V. Clericus.* Sed certè Prologus ille non est S. Hieronymi, & abscisio pollicis tribuitur fabulosè S. Marco Evangelistæ ex censura Baronij in Annalibus Ecclesiasticis anno Christi 45. num. 46. Maldonati in Cap. 1. Marci; aitque Cornelius à Lapide

à Lapide in Leviticum Cap. 22. V. 32. & Eusebius Nieremberg (cuius his diebus cum magna sanctitatis opinione ad Superos, vt piè creditur, translati, memoria in benedictione erit) Lib. 3. Doctrinarum Asceticarum in 2. Capite 25. propriam fuisse cuiusdã Marci Anachoretę. Et cuiuscumque fuerit, vt vacarit culpa, necessarium fuit singulare consilium Spiritus divini. Quo nisi tactus Ammonius, aurem vnam ferro sibi inculpatè secare nõ potuerit, ne crearetur Episcopus; & cum adhuc Clerus; & populus vrgeret, linguam, dixit, meam, propter quam vobis placeo, si me vlteriùs cogitis, proprijs dentibus rescindã, & sic tandem sibi relictus est, vt memorat Blessensis suprà post Palladium in historia Lausiaca C. 12. latiùsque Nicephorus Callistus Lib. 11. Ecclesiasticæ historiæ Cap. 37. Socrates Lib. 4. Cap. 18. Sozomenus Lib. 6. Capite 30. Refertque S. Epiphanius in Epistola ad Ioannem Episcopum Hierosolymitanũ non longè à principio, *Sanctos Presbyteros Hieronymum, & Vincentium propter verecundiam, & humilitatem noluisse debita nomini suo exercere Sacrificia, & laborare in hac parte ministerij, quæ Christianorum præcipua salus est*. Pro quorum verborum intelligentia deserviet Epistola 61. S. Hieronymi ad Pamachium contra errores Ioannis illius, nam Presbyter Hieronymus, de quo S. Epiphanius, fuit idem ipse S. Doctor: quem imitari voluit, & cæpit S. Eulogius, de quo Alvarus Cordubensis in eius vita. * Quam narrationem (cõtentam scilicet in precitata Epistola S. Epiphanij) tùm iam dictus Eulogius avida mente magis arripiens, quàm suscipiens, & sibi à Deo datam occasionem cognoscens, ingenti vulnere quasi perculsꝰ ab intimo corde trahens suspiria, meque intuens, conuersus Episcopo dixit, si lucernę Ecclesiæ, & fidei nostræ hoc egerunt columnę, quid nobis facere cõuenit, quos delicti onera graviter opprimunt, & affligunt? Cognoscat ergo Vestra Paternitas, interdictam à me ipso mihi sacrificandi licentiam. Sicque huiusmodi ingenio tempore Reccafredi se ipse suo ligavit arbitrio. Cuius professionis licet hoc modo ordinem sumeret, delectabili tamen vsu perfunctus, nolebat postea statum reiectum recipere. Sed Pontifex proprius intantum eum amissum officium sacrificandi compulit repedare, vt eum anathemate ferire non vereretur, nisi citiùs redire promitteret. * Sic S. Eulogius Martyr, motus exemplo S. Hieronymi; sed ex cuius Epistola præcitata constat, non tam abstinuisse omnino à sacrificando, quàm in publico, & coram populo, ne solitariam vitam, cui se devoverat, perderet; si in Ecclesia Antiochena exerceret Presbyteratum. Præterea in Vitis Patrum narratur de duobus Sacerdotibus Monachis, nunquàm celebrasse; eorumque vnus, qui erat Abbas Mathois, dicebat, *Credo in Deum, quia forsitan non sustineam graue iudicium propter Ordinem, quam suscepi, dum oblationem non audeam consecrare; hoc enim officium illorum est, qui sine querela viuunt*. Sic in eis Vitis Lib. 5. libello 15. num. 27. & Lib. 7. Cap. 33. num. 3. anteàq; Lib. 3. num. 188. ex editione Nostri Heriberti Rosvveydi. Quod familiari Sancti Spiritus instinctui tribuit Sanct. Thomas loco precitato in 4. Sententiarum. Et Suarez Disp. 80. S. 1. V. *Hæc res*, ait, *Hoc non debet in exemplum adduci; nam multa interdum operantur Sancti ex speciali Spiritus Sancti motione, præter communem legem, quæ nobis imitanda non sunt*. Ità Suarez. Sed nos nunc id præstamus, vt indagemus, an ex principijs intrinsecis constet de celebrandi obligatione saltẽ sub veniali? Dicunt multi cõstare, quia Sacerdos non celebrans fraudat se, & Ecclesiam fructu Sacrificiorum. Responderi potest, Sacerdotem non teneri ad procurandum sibi, & Ecclesiæ omnẽ fructum parabilem ex Sacrificijs; alioquì quisque Sacerdos delinqueret venialiter, si quotidie non celebraret. Addi valet, fructum per sacrificia adquirẽdum posse compensari per alios virtutũ actus, & præcipuè per humilitatis, & reverentię erga Sacrificium; ex quibus actibus supponitur Sacerdos omittere celebrationem, & non ex prodigalitate spirituali, ac desidia vitiosa.

112 P. Vazquez Dispat. 232. Cap. 1. num. 4. censet, procedere inconsequenter Authores, qui cum negent, esse peccatum mortale omissionẽ celebrandi, affirmant tamen, esse veniale, nam si ea omissio sit peccaminosa, erit vtique mortaliter, vtpote contra celebrandi præceptum, quod versatur in materia gravi, non minus, imò multò magis, quàm præceptum communi-

candi

candi in Paschate. Et licet iuxta plures possit Legislator præcipere, vel prohibere rem gravem sub obligatione levi, tamen nisi alicunde constet de Legislatoris voluntate imponendi tantùm obligationem levem, presumendum est, imposuisse eam, quæ gravitati rei sit proportionata, & conformis: non constat autem in præsenti de ea alia voluntate, vt addit Arriaga Disp. 54. sect. & num. 1. Ego non vtor hac ratione aduersus illos Authores, quia dicere satis probabiliter queunt, celebrationis præceptum ex fine, vt Sacerdos non defraudet se, & Ecclesiam fructu Sacrificiorum, non versari in materia gravi, etsi ex alio fine possit versari. Sic præceptum moderandi vinum aqua ex fine temperantiæ versatur in materia levi; sed ex fine significationis Mysticæ respectu Sacrificij versatur in materia gravi. Legantur Cardinalis de Lugo Disp. 20. S. 1. num. 4. Franciscus de Lugo Lib. 5. C. 5. q. 1. n. 5. Dicastillus Tract. 5. D. 4. Dub. 1. à num. 17. vsque ad 22. Qui benè notat, præceptum communionis Paschalis versari in materia gravi ratione finis. Et ego noto idem ipsum de præcepto celebrationis Paschalis, casu quo Sacerdos reliqua anni parte non cõmunicet more Sacerdotali, nec in Paschate vèlit more Laicali communicare. Hactenus tentavimus liberare à culpa mortali, & veniali omissionem celebrãdi in Sacerdote simplici, si præcisè habeatur ratio Sacerdotij. Et sunt pro hac parte

Duo argumenta non contemnenda contra communem sententiam.

113 QVORVM primum conficitur ab Henriquez Lib. 9. C. 23. §. 2. his verbis, ✻ Quidam probabiliter opinantur, quòd, secluso scandalo, & contemptu, non peccat mortaliter simplex Sacerdos, qui, cessante etiam impedimento, nunquam celebrat, si tempore præcepti communicet: quasi de tali celebratione non satis probetur, præceptum diuinum, vel humanum imponi huic; sed Ecclesiæ in communi; quale est prçceptum de Ordine, & eius Ministris, ac de Matrimonio. Sic in statu legis naturæ erat in cõmuni tantùm præceptum Sacrificij ex Dei instinctu, sed sine determinatione rerum, & rituum: & in lege veteri fuit in communi præceptum cum determinatione horum. Nam si præceptum esset divinum de celebrando impositum cuique Sacerdoti, non tam facile in pœnam privaretur aliquis celebratione in perpetuum, vt fit per censuram, vel irregularitatem; nec excusaretur, qui humiliter à celebratione cessat ob fragilem consuetudinem peccandi; vt in simili non excusat id impedimentum, quod pendet ex propria voluntate. Nec Doctores eam obligationem sub mortali declarant imponi communiter Sacerdotibus, sed Parocho. Nec ob hanc omissionem punit Ecclesia illos. ✻ Sic Henriquez. Cuius argumentum de tam facili per Ecclesiam prohibitione à celebrando in perpetuum ad delictorum pœnam confirmo ab opposito: Ecclesia regulariter in articulo mortis non priuat viatico criminosos, quia datur prçceptum Christi Domini de communione in eo articulo. Ergo cum è contrario privet tam ordinariè Sacerdotes in pœnam delictorum à celebratione in perpetuum, sumitur inde non leve indiciũ, vt putetur, non esse à Christo impositũ singulis Sacerdotibus seorsim præceptum de celebratione. Sed circa hoc argumentum consulantur Suarez D. 69. sect. 3. V. primo, & vltimo; Cardinalis de Lugo Disp. 16. sect. 2. num. 33. Dicastillus Tract. 4. D. 10. Dub. 2. num. 18. Et quatenus vltimo etiam supplicio plectendis ob anteacta crimina iam ferè vbique concedatur viaticum, audiãtur hæc Vincentij Fernandez de Heredia verba ad Repetitionem textus in Canonem 1. de Consecratione Dist. 2. parte 8. Dub. 1. numero 6. pag. 369. ✻ Re meliùs perpensa, rigor hic Orbe toto Christiano iam sublatus est, adnitentib⁹ potissimùm Societatis Iesu Patribus, verè communi in omnes charitatis desidero, & patrocinio omnium: Patribus verè filijs illius, cuius insigniuntur nomine, tam Instituto, quàm opere imitatoribus, & verè laude, & veneratione eo vel maximè dignis, quippe qui eruditione, religione, & integritate perquàm eximijs novum, & quidem præclarum in moribus, & doctrina nitorem in Ecclesiam (quod propalàm ipsa confitetur) inuexerint, nunc foveant, & in dies augeant. ✻ Hacten⁹

præclaræ

præclaræ notæ Author laudans humanissimè Societatem nostram. Sed de more illo præbendę Eucharistię afficiēdis capitali pœna, vt inducto saltem in Hispaniam industria Nostrorum, agit Franciscus Sacchinus 3. parte Hist. Societatis Lib. 1. num. 22. Digressionem hanc æqui, bonique consulat benignus Lector.

114 Iam autem è diverticulo ad viam regiam rediens efformo aliud argumentum, non parvi habendum. Si extaret Christi præceptum affirmativū de celebratione obligans singulos Sacerdotes seorsim, determinasset Christus, vel Ecclesia, pro quo tempore obligaret, tum quia præcepta affirmatiua non obligant pro semper, tum quia nisi accederet Christi, vel Ecclesiæ determinatio designans tempus adimplēdi illud præceptū, fuisset inutiliter omninò, atque frustrà latum à Christo, non enim possemus scire, quando, aut quoties obligaret. Atqui neque Christus, neque Ecclesia hactenus determinavit tempus, pro quo singuli Sacerdotes seorsim teneantur celebrare. Ergo tale præceptum non extat. Ita arguit Castro Palao Tract. 22. Disp. vnica, puncto 12. n. 2. vt probabilitatem adiudicet parti, quam promovemus. Si dicatur, extare quidem, & non inutiliter, vt posse dici significavi iam suprà, argumentum non benè tornatum hoc modo incudi reddam, & construam eo modo, quo ibi. Disputavi hæc Metaphysicè, & speculativè cum Alensi, S. Bonaventura, Gabriele, Richardo, Palatio apud Suarium Disp. 80. sect. 1. V. *Propter hæc*, & apud Fagundez in 1. præceptū Ecclesiæ L. 3. Cap. 15. n. 1. cum Baptista Trovamala in Rosellā V. *Eucharistia* 3. numero 36. Ioanne Chappuis in Commentarijs ad Summulam Raymundi Tract. 3. pagina (mihi) 135. licet in 133. indicet contrarium, cum Puteano 3. parte, q. 83. art. 2. V. *Crederem*, Ovando in 4. Dist. 3. propos. 4. Angle quæst. 7. de Ministro Eucharistiæ Diffic. 10. Conclus. 1. Emmanuele Rodriguez in Summa V. *Missa* Cap. 247. Conclus. 4. Didaco de Tapia quæst. & art. 10. de Eucharistia, Ludouico de S. Ioanne, & Speculo conscientiæ apud Leanorum Tract. 8. Disput. 5. quęst. 1. (sed Speculum si est liber quidam compositus idiomate Hispano à F. Minorita, & impress⁹ Hispali anno 1543 in Tract. 3. Cap. 13. §. 10. fol. 175. vnam, & alteram sententiam proponit, nec litem dirimit) cum Granado Controv. 6. Tract. 14. Disp. 10. numero 1. Thoma Tamburino Lib. 1. de Missa C. 6. §. 1. Cardinali de Lugo Disp. 20. S. 1. Stephano Bauny Tract. 10. de Presbyteris quæst. 4. (vbi meminit cuiusdā diplomatis Pij V. cuius scopus est, ostēdere, à Sacerdote aliquoties in anno litandū esse; sed talis bullæ nullum ego vestigium inuenire potui) cum Ioanne Sanchez in Selectis Disput. 7. num. 16. allegante Nicolaum de Orbellis; vidēturque connivere Dicastillus Tract. 5. Disp. 4. dub. 1. num. 22. & Franciscus de Lugo Lib. & Cap. 5. quæst. 1. n. 11.

Quidnam sentiendum sit quoad praxim?

115 IN ea quidem vix, aut ne vix contingere potest, vt Sacerdos totò vitæ cursu voluntariè, & sponte sua non celebret, quin peccet nō modò venialiter, sed etiam lethaliter, tum ob spirituale detrimentum suę animæ in omissione voluntaria, & spontanea celebrandi per totam vitam; tum ob periculum plusquàm probabile, cui se vltro exponit succumbendi tentationibus, & labendi in gravia peccata, deficiente præsidio, & munimine celebrationum; tum ob scandalum, & perditissimæ vitæ signum, quod fidelibus præbet nunquam sacrificans, nō habens impedimenti alicuius inuoluntarij veram, vel saltem apparentem excusationem apud homines. Quòd si quispiam Sacerdos hoc tempore, ne celebret, prætenderet indignitatem propriam, & reverentiam tremendi Sacrificij, timoremque rationis reddendæ Deo de tam sacrosancta, divinaque functione, verendum esset, ne fallo humilitatis, religionisque colore fallatur à Dęmone; & nisi Deus aliquo extraordinario signo, (quod non oportet ab ipso expectare) ostendat, gratam sibi esse cessationem à celebrando, minimè debet ea approbari. Ac sanè vera humilitas erit, si Sacerdos agnoscat se adeò pauperem, atq; indigentem, vt non audeat transigere vitam sine iuvamine Sacrificij, Sacramentique Eucharistici. Vera religio erit, offerre Deo Sacrificium præstantissimum filij sui, colereque, & celebrare

brare Mysteria sacratissima Missæ meliori modo, quo possit.

116 Huc facit doctrina Gersonis in Tract. de Præparatione ad Missam. Volui eius verba, etsi longa, hic transcribere, præcidunt enim excusationes omnes, & vt mihi fuit consolationi legisse, sic spero fore alijs Sacerdotibus. Ait itaque Gerson, * Interrogo me, si dignus sim accedere ad Dominum, si sufficienter preparatus? Hæsito primùm, tremisco, reformido; tãdem sic respondeo mihi ipsi. Interim, quantùm in me est, nihil, Deo propitio, mihi conscius sum super peccato mortali, aut peccandi proposito: peccata autem venialia, etiam non confessa, nequaquam obsistunt:: Hoc vnum scio, quòd apud Dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio; quòd pietatis eius fontem nulla potest nostra iniquitas evincere, vel siccare; quòd si decreverit salvare, nemo est, qui condemnet. Ipse præcipit, vt sperem in eo, & me totum in suas manus proijciam; obedio, vt possum. Non est crudelis, aut mendax. Venientem ad eum non eijciet foras, provolutum suis pedibus non indignanter abijciet; sed præveniet me in benedictionibus dulcedinis, dum mihi displiceo. Spero equidem, ipse qui cæpit, perficiet, & illuminabit abscondita tenebrarum, ne vnquam obdormiam in morte. O anima mea, fornicata es cum amatoribus tuis, pius sponsus iubet per os Propheticum, vt revertaris, modò etiam te suscipiet. Etsi millies abscesseris, contempseris, irriseris, te venientem non repudiabit, pœnitentem non aspernabitur. Si quis ex hominibus talia diceret, crederes, & aspirares, & accederes. Deus ipse hoc dicit, Deus hoc pollicetur, imò Deus hoc imperat, & tu diffidens non accedes? Igitur in sua veritate, non in tua vanitate fidens voluntariè illi sacrifica. Immunda es; accede mundanda ad fontem puritatis incontaminabilem. Esuris; accede pascenda ad panem vivificum, & indefectibilem. Ægrotas; erit hoc efficacissimum tuæ valetudini medicamentum. Fluxum sanguinis pateris, nec sanari potes à medicis, tuis scilicet exercitiis; tange plena fide cum muliere hemorrhoissa:: fimbriam vestimenti Iesu, sacrosanctam videlicet hostiam, vt saneris. Si percussam te sentis à serpentibus perversarum tentationum; quid restat, nisi vt serpentem Christum eleuatum inspicias? Si dicis cum Propheta, quoniam vnicus, & pauper sum ego; particeps esto sacrosancti huius Mysterij, habebis Christum comitem fidum, & hospitem ditissimum. Cæcam te fortassis, debilem, & claudam conquereris; memineris, quoniam tales ad cœnã magni Regis inuitantur, & intrare cõpelluntur. Lubrica sum, inquies, & instabilis; sed hic panis confirmat cor. Tristis es, & anxia; sed vinum hoc lætificat. Inquietant te, & turbant plurima; adhære ei, qui turbidos fluctus sedat, qui est pax nostra; qui ait, in mundo presuram, in me pacem habebitis. Peregrinaris à Domino; sed in fortitudine cibi huius ambulabis vsque ad mõtem Dei. Quid ergo tandem formidas, quid expavescis, ò anima mea? Quare, quousque conturbas me? Spera in Deo, & liberabit te, & enutriet te, & non confundet te. Suspirabunda fortè quæris, vbi est Deus tuus? In hoc certè cõuivio, in quo Christus sumitur, recolitur memoria Passionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur. * Huc vsque Gerson deuotissimè. Addo ex Petro Abbate Cellensi Lib. de Panibus Cap. 2. *Huius mēsæ edacitas inculpabilis, potiùs commendatur, quàm condemnatur. Abstinere quidem his, culpa est, & pœna; absorbere vero, gloria, & corona.* Ex Sancto Ignatio Martyre hortante vniversim Christicolas in Epist. 14. *Festinate frequenter accedere ad Eucharistiam, & gloriam Dei; quando enim assiduè hoc ipsum agitur, expellũtur potestates Sathanæ.* Ex S. Cyrillo Alexandrino in Ioannem Lib. 4. Cap. 17. *Si vitam æternam consequi volumus, si largitorem immortalitatis in nobis desideramus, ad recipiendam benedictionem libenter concurram°; caueamusque, ne loco laquei damnosam religionem Diabolus nobis prætendat.*

117 Sed cum dixerimus, contingere vix posse iam, aut ne vix quidē, vt Sacerdos sine iusto impedimento sacrificare omittens per totam vitam non peccet lethaliter, desiderabit Lector scire.

***

Quando,

Quando, & quoties Sacerdos teneatur celebrare?

S. Thomas quęst. 82. art. 10. in Corpore respondet, teneri *in præcipuis, festis, & maximè in illis diebus, in quibus fideles communicare consueuerunt.* Circa quæ verba obseruat Sotus in 4. Dist. 13. quæst. 1. art. 10. ✻ Id ergo temp⁹ S. Thomas tantùm declarat, esse festa præcipua: sed tamen subdens, maximè in illis, in quibus fideles communicare consueuerunt, videtur non obligasse nisi in solo festo Paschatis. Et certè dies illa omnium est rei illi aptissima. Attamen hac ratione videtur prȩceptum nimiùm extenuasse, sanè cum nihil Sacerdotibus præ sȩcularibus iniunxerit. Arbitror ergo, quòd non allusit ad solum nouum communicandi præceptum, sed ad priscorum morem, quando populus in festo Natiuitatis, & Paschatis, & Pentecostes communicabat. ✻ Ex qua Soti obseruatione clarescit satis sensus S. Thomæ. Cum quo consentit Sotus, quatenus Sacerdos, secluso impedimēto, debeat celebrare ter, vel quater in anno siue interruptè, siuè hoc die, siue illo. Hic celebrationum numerus valde benignus arrisit multis Doctoribus post Sotum, habetque suum fundamentum in Cap. *Dolentes*; & anno 1473. in Concilio apud Arandam iussum fuit, vt Episcopi minimùm ter, Presbyteri ter, aut quater diuina hostia annis singulis sacrificarent, vt tradit Mariana L. 23. de Rebus Hispaniæ Cap. 19. Sanè cum deficiat Christi, Ecclesiȩque prȩceptū, quo expresse declaretur numerus, videtur prudenter fuisse ternarius, vel quaternarius designatus ab illis Authoribus. Dies autem certi non definiuntur ab illis, neque qui sint interrupti potiùs, quàm continuati, neque è conuerso, quia nullum est argumentum cōuincens ad certi diei determinationem, neque ad interruptionem celebrationū præ continuatione, neque ad hanc præ illa. Etsi enim olim ex præcepto Ecclesiæ essent determinati tres dies ad cōmunionem, & nunc Paschatis tempus sit determinatum, non tenebatur olim Sacerdos celebrare tribus illis diebus, neque nunc tenetur celebrare tempore Paschatis, sed satisfaciebat, & nunc satisfacit communicans more Laicali in Parochia propria.

118 Sed notandum hìc est, Authores, qui docent, non obligari Sacerdotem sub lethali culpa nisi ad celebrādum ter, vel quater in anno, habere sermonem, attento præcisè Christi præcepto, admisso ab ipsis, de celebratione. Si enim respiciatur ad extrinsecas circumstantias spiritualis detrimenti, periculorum peccandi, sucumbendique tentationibus, necnon ad scandalum fidelium, neutiquam dicunt, sufficere tres, vel quatuor Missas in anno; sed expresse, aut tacitè aiunt, requiri plures Missas, totque, quot satis sint ad euitādam quamcumque ex prȩfatis circumstantijs. Vbi digna sunt, quæ ponderentur verba hæc Suarij Disp. 80. S. 1 in fine. ✻ Censeo, moraliter loquendo, consideranda esse principia extrinseca, qualia sunt aliorum scandalum, proprium spirituale detrimentum, aut periculum liberiùs peccandi omittendo Sacrificium, vel (quod grauius est) quòd propterea omittatur, vt peccandi licentia non impediatur, & similia; & his omnibus pensatis, prudentis iudicio committendum est tempus, & modus huius obligationis. Si autem hæ rationes extrinsecę nō intercedant, vix, credo, accidet casus moralis, in quo Sacerdos aliquoties in anno non sacrificet: quòd licet rarò faciat (vt Nauarrus dixit) non peccabit mortaliter; & si bona intentione id faciat, posset etiam à veniali excusari. ✻ Sic Suarez.

119 Notandum deinde est, siue detur, siue non detur prȩceptū Christi de celebratione impositum singulis Sacerdotibus seorsim, & siue obligatio sacrificandi proueniat ex illo prȩcepto, siue ex principijs extrinsecis præfatis, posse interuenire iustum impedimentum, ne Sacerdos vel semel celebret in anno, vt si toto eo iaceat ægrotus in lecto; & sic de similibus impedimentis, quæ solent excusare ab adimpletione præceptorum aliorum. Imò cum præceptum Christi de celebratione sit adeò expositum litigio respectu singulorum Sacerdotum seorsim, fortè sufficiet minus impedimentum, quàm quod requiritur, vt excusetur quis ab alio præcepto certo, & explorato. Illa sunt probatiora impedimēta, quę nec incurrūtur, nec conseruantur volūtate propria Quę verò è contra se habent, aut non excusabunt, aut non nisi per breue tempus.

Addo

Addo secundum id ob fragilem peccandi consuetudinem, de qua Henriquez transcriptus in num. 113. videtur supponere esse impedimentum excusans. Sed credo, Henriquezium loqui de excusatione ad breve tempus, nam vt ad longum non duret, tenetur Sacerdos curare, ne ipsum reddat indispositum ad celebrationem. Atque idipsum existimari debet de negotijs, & occupationibus externis vltrò susceptis, quæ à celebrando impediant Sacerdotem.

120 Rogabit quis,

An obligatio celebrandi incipiat intra annum Ordinationis in Sacerdotem?

RESPONDEO cum Francisco de Lugo Lib. & Cap. 5. quæst. 1. n. 11. posse sine culpa simplicem Sacerdotem non celebrare toto primo anno, vt meliùs addiscat cæremonias, & ritus Missæ; & vt ad hanc maiori cum devotione, & fervore se disponat, ac præparet, ex animoque compensandi vberiùs posteà. Consentit Filliucius tomo 1. Tract. 5. Cap. 4. num. 95. Sed notans in num. 96. dilationem debere non excedere annum. Responsio confirmari potest exemplo primæ communionis suscipiendæ ex Ecclesiæ præcepto à puero, qui ad eam non tenetur statim, ac habet sufficientem rationis vsũ, vt peccet lethaliter, imò neque vt discernat spiritualem cibum Eucharisticũ à profano, & communi; sed præceptũ illud Ecclesiæ admittit aliquam latitudinem iuxta frequentem Doctorũ sensum loquentium de prima communione pueri, vt hic consequatur vberiorẽ fructum, & maiori cum notitia, ac reuerentia accedat ad Eucharistiam. Habemus præclaram probationem responsionis datæ in Sanctissimo Patriarcha Ignatio, qui per annum, & dimidium apud Vicentiam continua oratione, & contemplatione, asperrimisque corporis afflictionibus præparavit se se ad primam Missam, vt narrant Petrus Ribadeneyra Lib. 2. Cap. 11. Maffeus Lib. 2. Cap. 4. Andreas Lucas Lib. 3. C. 9. in ipsius Vita, Orlandinus in Historia Societatis Lib. 2. num. 20. Servo apud me ingentis thesauri loco libellũ scriptum partim Hispana, partim Latina lingua, cui titulus, *Memoriale bonorum desideriorum, & cogitationum P. M. Petri Fabri ex P. Ignatij Socijs*; in eius fol. 3. lego hæc verba, *Anno 1537. post Pascha licentia suprà dicta* (Pauli scilicet III. Papæ) *accepta, perreximus Venetias, vt proficisceremur Hierosolymam, & cum non possemus ea vice, dispertiti sumus in diuersa loca, quia cupiebamus degere solitarij per tres menses, quin attenderemus alijs* (nempe proximis) *& vt sic meliùs se præpararent illi, qui non fecerant prima Sacra, disponendo se ad tantum munus. Ignatius, ego, & M. Laynez sedem fiximus Vicentiæ*, &c. Sic ibi. Sumpsit itaque S. P. Ignatius annum, & dimidium ad apparatum animi pro Sacerdotalis Ordinis diuinę Maiestati libandis primitijs; alijs verò Socijs breviùs spatium præfixit. Commẽdant S. Patris factum Cardinalis de Lugo Disp. 20. sect. 1. num. 12. Arriaga D. 54. sect. 1. Subs. 2. num. 9. & 12. Aversa quæst. 10. sect. 1. V. *Ad probationem*. Attigit illud Hieronymus Garcia Tract. 3. Diff. 2. dub. 1. num. 5. Sed absolutè dicens, S. Patrem transegisse annum sine celebratione; cum tamen sit quid longè diversum, differre hanc initio ex causa melioris dispositionis, vel posteà. Olim ordinati nov iter in Sacerdotes, & consecrati in Episcopos supersedebãt litare per quadraginta dies, vt notavi Disp. 4. num. 6. & Disp. 13. num. 40. quanquam Ordo Romanus sub titulo qualiter in Romana Ecclesia Ordines fiant, non extendat nisi ad octo dies, loquens de Neopresbyteris. Verba Ordinis Romani sunt, *Tollit Pontifex oblatas, & dat singulis Presbyteris nouitijs, vt inde communicent vsque dies octo.*

121 Sed cum de Neomystis sermonem habuerimus, quæret quis rursus,

An nouiter ordinati debeant post primam Missam celebrare tres alias?

NAM in Pontificali Romano in Ordinatione Presbyterorum ad finẽ commonetur Episcopus, vt ipsos hortetur, *quòd orent pro eo, & alijs, quos voluerit, iniungens eis Missas, & alia, quæ viderit expedire, quod si placet facere, poterit sub* his verbis: *Post primam vestram Missam in tribus immediatè tunc sequentibus diebus, videlicet vnam de Spiritu Sacto,*

aliam

aliam de B. Maria semper Virgine, tertiam pro fidelibus defunctis dicite; & Omnipotentem Deum etiam pro me orate. Quod illi de notè suscipiunt; & respondent, se facturos. Dico, videri non velle Episcopos imponere preceptum de tribus illis Missis; & saltem Pontifex Summus, cuius iussu Pontificale est compositum, non videtur velle, vt sub præcepto iubeant. Pōderentur verba omnia transcripta. Et ex eis etiam colligetur, liberum esse Episcopo, iniungere, vel non, tres illas Missas. Quod si iniungat, & aliud non exprimat, censendus est, conformare se intentioni Papæ in non iubendo, sed in ordinando simpliciter tantùm. Et respectu Religiosorum exemptorum ab Episcopi iurisdictione, quos initiaverit Sacerdotio, valent multò magis, quę dixi, nam etsi præceptum illarum Missarum, impositum ab Episcopo, posset asseri, trahere ortum à Papa, tamen quandiu hic ampliùs non declaret commissionem à se datam illi, vt præcepto ligare possit Religiosos, iudicādum est, nō conferre actu. Quòd autē Neomystæ respondent Episcopo, se dicturos tres illas Missas, nō satis est, vt affirmem⁹, ipsos manere obligatos grauiter, nā ea responsio non est strictè promissio, sed simplex quædā declaratio animi, & propositi cōcepti ex decentia quadā, & honestate, vt in nonnullis alijs casibus, etiā si verba sint magis in speciē promissoria, solēt docere Theologi, præsertim Suarez D.86. in prooemio, & cū illo Castr⁹ Pala⁹ Tract. 22. D. vnica, punct. 14. n. 1 alijsq; relatis Hieronym⁹ Garcia Tract. Dist. & dub. 3. n. 5. Sed etsi esset strictè promissio, constat ex numero 91. subterfugi adhuc posse obligationem grauem.

122 Præstita ad quæstionem resolutio accipit authoritatē ex doctrina plurium Theologorum, qui aiunt, Clericos minorum Ordinum nō teneri ad recitandos Psalmos, aliasve preces ipsis iniūctas ab Episcopo in Ordinatione. Ita Thomas Sanchez L. 7. Consiliorum Moralium Cap. & dub. 2. num. 6. cum Michaele Palatio, & Dominico Soto; Tannerus tomo 3. D. 5. quæst. 1. dub. 5. num. 137. Castrus Palaus Tract. 7. D. 2. punct. & §. 1. num. 5. cum Valentia. Atquì Episcopi iuxta Pontificale Clericis Minorum Ordinum tam intimant septem Psalmos Pœnitentiales dicēdos semel cum Litanijs, versiculis, & orationibus, quam Presbyteris tres Missas. Ergo si illi non obligantur ad Psalmos, neque hi ad Missas. Si cui tamen placeat sentire cum Bonacina Disp. 1. de Horis Canonicis q. 2. punct. 3. num. 2. & cum alijs apud ipsum, & Dianam p 2. Tract. 12. Res. 20. p. 4. Tract. 4. Res. 218. atq; Baldellium tomo 2. Theologiæ Moralis L. 3. D. 21. n. 10. peccare graviter, vel leviter Clericos in minoribus Ordinib⁹ constitutos, nisi recitent Psalmos, precesq; alias præscriptas ab Episcopo, placebit mihi, si consequēter discurrat de Presbyteris novitijs quoad Missas: quāquàm quoad has sit altum silentium in eis Doctoribus.

123 Et oportebit notare, præceptum Episcopi, si eisdem verbis pronuncietur, quibus in Pontificali, non fore absolutè de tribus Missis, sed de eis post primam. Vnde videtur non pariturum obligationē ad eas nisi ex suppositione, quòd prima sit dicta, ad quam illa verba non imponunt onus. Conducet etiam notare ex Gavanto in Rubricas Missalis p. 1. tit. 4. lit. O. Vers. *Neq; putes*, & ex Thoma Tamburino Lib. 2. de Missa C. 6. §. 5. n. 3. contra Saussayū in Panoplia Sacerdotali p. 2. L. 1. C. 10. art. 2. §. 3. Missas eas de Spiritu Sancto, de B. Virgine, & de defunctis nō esse celebrandas in diebus, in quibus non licet dicere Missas votiuas, & de defunctis; nam absurdum esset, celebrata prima Missa in Natali Domini, recitare eas alias in tribus festis sequentibus. Si autē, post diem primæ Missæ sequantur alij, in quibus concessum sit, vel permissum alijs de causis eas recitare, tenebitur novellus Sacerdos ad talium Missarum qualitatem, quia, vt ait Tamburinus, servabitur tunc sine inconuenienti qualitas præscripta ab Episcopo, cuius iussio dimanat ex facultate data à Summo Pontifice, & proinde à potente dispensare, ne Missæ concordent cum Officio Canonico. Adhęreo Tamburino quantùm ad diem permissum, non tamen quantùm ad concessum, nisi ratio concedendi valeat respectu eiusdemmet Neopresbyteri. Exēpli gratia, dies insepulti corporis præsentis in Ecclesia concessus est, etiamsi Dominicus, vel festus non multùm solemnis, vt dicatur Missa de defuncto; poterit celebrare eā Neopresbyter, sicque exequi mandatū Episcopi,

Episcopi, si facturus est Sacrum coram corpore emortuo; secus si non ipse, sed alius, nā si alius, erit absurdum, vt corpore nō pręsente dicat Neomysta eo die Missam funebrem in eodem etiam templo, in quo corpus fuit humatum, aut in quo sepelietur. Tandem animaduertēdū est, non patere omnino clarè ex verbis Pontificalis, quòd pręfatæ tres Missę offerendę sint pro intentione Episcopi. Tertia quidem videtur applicanda pro defunctis, nec tantùm dicenda est de eis, seu de *Requiem*; duæ aliæ etsi iubeātur dici de Spiritu Sancto, & de B. Virgine, non ideo sequitur, debere offerri pro intētione Episcopi imperantis earū qualitatem. Nihilominꝰ quia videri potest, pręcipi eas frustrà ab Episcopo nisi ex attentione ad suum emolumentū spirituale, quod sit aliqualis compensatio, & retributio beneficij collati in Ordinatione, ideo rē in medio relinquo sapiētum Theologorū iudicio decernendam.

124 Percontabitur quis iterùm,

An Sacerdos simplex debeat celebrare die festo, quando, nisi ipse celebret, manebit populꝰ sine Missa, quam audiat?

RESPONDEO, debere, si non excusetur iusto aliquo impedimēto, neq; sit subiturus notabile aliquod Incommodum. Ratio est, tum quia, si tunc non celebret, sequetur scandalū in populo, & Sacerdos incurret notam corruptæ vitæ, pravæq; conscientiæ. Tum quia officiū Sacerdotale, vel saltē charitas obligat eo casu Sacerdotē, vt subueniat spirituali proximorū necessitati audiendi Sacrū, & ne privet illos fructū percipiendo ex Sacri auditione præcepta, cogatve illos conferre se in locum distantem ad Missam inueniendam. Tū quia forsan ipsum præceptum Ecclesiæ de Sacro audiendo obligat Sacerdotem, vt in alteriꝰ defectu Sacrum faciat, quo populus adimpleat illud præceptū. Etsi autem populus non peccaret non audiēs Missam, non sufficit id, quo minus censeretur magna, & gravis necessitas, in qua esset constitutus ob defectum alterius Sacerdotis. Ita Moure in Examine Theologiæ Moralis p. 3. C. 5. §. 8. n. 1. Emmanuel Rodriguez tom. 1. Summæ C. 247. n. 6. (nisi intelligēdus sit in sēsu casus sequentis) Franciscus de Lugo L. 5. C. 5. q. 1. n. 15. Dicastillus Tract. 5 D. 4. dub. 1. n. 13. Discordat Pellizarius infrà n. 9. quia pręfata populi necessitas nō est gravis, vt colligitur exinde, quòd tunc Sacerdos, si esset conscius peccati mortalis, & deesset illi Confessoris copia, non posset cum sola contritione celebrare ad effectum de auditione Sacri à populo. Sed contra, nā in primis posset, si alioqui sequeretur scādalum, vel nota. Deinde secluso etiam scandalo, vel nota, posset, vt pluriū fert opinio. Tertiò, etsi non posset, est in promptu patēs discrimen ob impedimentum præcepti divini de præmittenda confessione ante celebrationem à Sacerdote conscio peccati lethalis; quod præceptum vrget magis, quàm illud aliud Ecclesiasticum de auditione Missę à populo. At quęstio præsens, resolutioque nostra procedit, quando ex parte Sacerdotis non inuenitur notabile aliquod impedimentum, neq; ipse incurret cōsiderabile aliquod incōmodum. Ex dictis colligitur à fortiori, vel ęquè forti ratione contra eundem Pellizarium n. 11. obligari graviter simplicē Sacerdotē ad celebrandū, si proximus obiturus esset sine viatico, nisi ipse celebraret, nam in proximo necessitas suscipiendi viaticum gravis est, etiam si neque confessionis, neque extremæ vnctionis copia desit illi. Et arguo ad hominem contra Pellizarium, nam non negabit, necessitatem viatici sufficientem esse, vt Sacerdos conscius culpæ mortalis celebret contritus non præmissa confessione, si desit Confessoris copia. Ego saltem nullum legi, qui neget. Et Eximius Doctor Suarez D. 66. sect. 4. V. *Ergo prima*, testatur, esse ab omnibus receptam sufficientiam dictę necessitatis.

125 Vlteriùs interrogabit quis,

An si non sit Sacrū, quod audiri possit in die festo, debeat celebrare Sacerdos simplex, vt ipsemet adimpleat præceptum audiendi Sacrum?

VIDETVR enim non debere, nam vnum pręceptum est distinctum ab alio, & obligatio celebrandi est magis onerosa, quàm obligatio audiendi merè Missam. Nihilominus respondeo affirmatiuè cum Angle q. 7. de Ministro Eucharistię, Diff. 10. Conclus. 1. Cvādo

do in 4. Dist. 13. propos. 4. Pellizario in Manuali Regularium Tract. 5. Cap. 9. sect. 1. numero 8. Francisco de Lugo supra num. 16. Ludovico de Conceptione in Examine veritatis moralis Tractatu 5. casu 2. num. 6. contra Moure supra numero 2. quia etsi maius sit onus celebrare, quàm merè audire Sacrum; non est tamen tantum onus celebrare, vt ob præcepti de auditione Missæ adimpletionem non debeat subiri à Sacerdote, qui aliunde non patietur incommodum notabile, neque sit iustè, legitimèque excusatus à celebratione; & quia in isto casu celebratio Missæ est medium deseruiens ad finem audiendi eam, estq; medium non extraordinarium.

126 Confirmo resolutionem hanc exindè, quòd Sacerdos, qui in Paschate non haberet copiam Parochi, neque Sacerdotis alterius, de cuius manu acciperet communionem annuam præceptam, teneretur celebrare ad satisfaciendum præcepto communionis annuę Paschalis. Alia etiã peti potest cõfirmatio ex obligatione Sacerdotis ad celebrandum, si constitutus in articulo, periculove mortis non haberet alium Sacerdotem, de cuius manibus susciperet viaticum, neque haberet hostiam præconsecratam, quam proprijs manibus sumeret, & ipse posset peragere ritè diuinam rem. Nec plura de obligatione simplicium Sacerdotum ad celebrandum.

SECTIO V.

De frequentia celebrationis ex deuotione, & consilio.

127 OPTANDVM profectò est, vt, exceptis diebus (de quibus in Disputatione sequenti) & secluso impedimento Canonico censuræ Ecclesiasticæ, atque irrigularitatis, deficienteque obice peccati lethalis, & præcepto Superioris iustis de causis inhibentis celebrationem, Sacerdotes Sacris quotidie operentur; nisi rarè, & extraordinariè consulendum aliquib⁹ sit, vt ex reverentia, & timore intermittant vno, vel altero die celebrare, provt notat Suarez D. 80. sect. 2. V. *Dico quartò*. Ratio nostri desiderij cũ communi Theologorum est, quia sacrificare quotidie, non est prohibitum iure diuino, vel humano, nullibi enim extat tale ius. Cũ igitur sacrificare quotidie, non sit malum, quia prohibitum, restat, vt vndequaque sit bonum; nã ex natura rei esse bonum, dubitari nõ potest, quãdoquidem cedat in honorem Dei, & in vtilitatem Ecclesiæ, congruatq; dignitati, atque excellentiæ huius Sacrificij. Quibus rationibus simul probatur, esse per se melius, atq; ideo potiùs laudandũ & comendandum, quòd Sacerdotes celebrẽt quotidie, quã quòd nõ celebrẽt.

128 Et vt ad quotidianam celebrationẽ excitentur Sacerdotes, eamq; ex pigritia non intermittant, legant hęc S. Bonaventurę verba Tract. de Præparatione ad Missam C. 5. * Cũ Sacerdos absque peccato mortali, & in proposito bono, non habens legitimũ impedimẽtum, & non ex reverentia, sed ex negligentia celebrare omittit, tunc, quantũ in ipso est, priuat Trinitatem laude, & gloria, Angelos lętitia, peccatores venia, iustos subsidio, & gratia, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi spirituali beneficio, & se ipsum medicina, & remedio cõtra quotidiana peccata, & infirmitates. Quia, sicut ait Ambrosius, si quotiescumq; effunditur sanguis Christi, toties in remissionẽ effunditur, debeo illum semper accipere, vt sẽper mihi peccata dimittantur: qui sẽper pecco, sẽper debeo accipere medicinam. Item privat se omnib⁹ talib⁹ provenientib⁹ ex sacra cõmunione, quę sunt peccatorũ remissio, fomitis mitigatio, mẽtis illuminatio, interior refectio, Xpi, & corporis eius mystici incorporatio, virtutũ roboratio, contra Diabolum armatio, fidei certitudo, spei elevatio, charitatis excitatio, devotionis augmentatio, & Angelorum conuiuatio. Item non complet sibi iniunctum magnæ dignitatis obsequium, nec officium exercet debitæ seruitutis Dei; & tamen scriptum est, Maledictus, qui facit opus Dei negligenter. Item contemnit Christi præceptum de obseruantia huius Sacramenti. Ideo Christus comminatur, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Itẽ abijcit viaticum suæ peregrinationis, exponens se periculo mortis, quia nisi recipiat alimentum corporis Christi, & vitæ vegetationem, efficitur sicut aridum membrum, ad quod non transmittitur corporalis cibi nutrimentum. Vltimò, quantùm in se est, evacuat divi-

Episcopi, si facturus est Sacrum coram corpore emortuo; secus si non ipse, sed alius, nā si alius, erit absurdum, vt corpore nō præsente dicat Neomysta eo die Missam funebrem in eodem etiam templo, in quo corpus fuit humatum, aut in quo sepelietur. Tandem animaduertēdū est, non patere omnino clarè ex verbis Pontificalis, quòd præfatæ tres Missę offerendę sint pro intentione Episcopi. Tertia quidem videtur applicanda pro defunctis, nec tantùm dicenda est de eis, seu de *Requiem*; duæ aliæ etsi iubeātur dici de Spiritu Sancto, & de B. Virgine, non ideo sequitur, debere offerri pro intētione Episcopi imperantis earū qualitatem. Nihilominus quia videri potest, præcipi eas frustrà ab Episcopo nisi ex attentione ad suum emolumentū spirituale, quod sit aliqualis compensatio, & retributio beneficij collati in Ordinatione, ideò rē in medio relinquo sapiētum Theologorū iudicio decernendam.

124 Percontabitur quis iterùm,

An Sacerdos simplex debeat celebrare die festo, quando, nisi ipse celebret, manebit popul⁹ sine Missa, quam audiat?

RESPONDEO, debere, si non excusetur iusto aliquo impedimēto, neq; sit subiturus notabile aliquod incommodum. Ratio est, tum quia, si tunc non celebret, sequetur scandalū in populo, & Sacerdos incurret notam corruptæ vitæ, pravæq; conscientiæ. Tum quia officiū Sacerdotale, vel saltē charitas obligat eo casu Sacerdotē, vt subueniat spirituali proximorū necessitati audiendi Sacrū, & ne privet illos fructū percipiendo ex Sacri auditione præcepta, cogatve illos conferre se in locum distantem ad Missam inueniendam. Tū quia forsan ipsum præceptum Ecclesiæ de Sacro audiendo obligat Sacerdotem, vt in alteri⁹ defectu Sacrum faciat, quo populus adimpleat illud præceptū. Etsi autem populus non peccaret non audiēs Missam, non sufficit id, quominus censeretur magna, & gravis necessitas, in qua esset constitutus ob defectum alterius Sacerdotis. Ita Moure in Examine Theologiæ Moralis p. 3. C. 5. §. 8. n. 1. Emmanuel Rodriguez tom. 1. Summæ C. 247. n. 6. (nisi intelligēdus sit in sēsu casus sequentis) Franciscus de Lugo L. 5. C. 5. q. 1. n. 15. Dicastillus Tract. 5 D. 4. dub. 1. n. 13. Discordat Pellizarius infrà n. 9. quia præfata populi necessitas nō est gravis, vt colligitur exinde, quòd tunc Sacerdos, si esset conscius peccati mortalis, & deesset illi Confessoris copia, non posset cum sola contritione celebrare ad effectum de auditione Sacri à populo. Sed contra, nā in primis posset, si alioqui sequeretur scādalum, vel nota. Deinde secluso etiam scandalo, vel nota, posset, vt pluriū fert opinio. Tertiò, etsi non posset, est in promptu patēs discrimen ob impedimentum præcepti divini de præmittenda confessione ante celebrationem à Sacerdote conscio peccati lethalis; quod præceptum vrget magis, quàm illud aliud Ecclesiasticum de auditione Missę à populo. At quæstio præsens, resolutioque nostra procedit, quando ex parte Sacerdotis non inuenitur notabile aliquod impedimentum, neq; ipse incurret cōsiderabile aliquod incōmodum. Ex dictis colligitur à fortiori, vel ęquè forti ratione contra eundem Pellizarium n. 11. obligari graviter simplicē Sacerdotē ad celebrandū, si proximus obiturus esset sine viatico, nisi ipse celebraret, nam in proximo necessitas suscipiendi viaticum gravis est, etiam si neque confessionis, neque extremæ vnctionis copia desit illi. Et arguo ad hominem contra Pellizarium, nam non negabit, necessitatem viatici sufficientem esse, vt Sacerdos conscius culpæ mortalis celebret contritus non præmissa confessione, si desit Confessoris copia. Ego saltem nullum legi, qui neget. Et Eximius Doctor Suarez D. 66. sect. 4. V. *Ergo prima*, testatur, esse ab omnibus receptam sufficientiam dictę necessitatis.

125 Vlteriùs interrogabit quis,

An si non sit Sacrū, quod audiri possit in die festo, debeat celebrare Sacerdos simplex, vt ipsemet adimpleat præceptum audiendi Sacrum?

VIDETVR enim non debere, nam vnum pręceptum est distinctum ab alio, & obligatio celebrandi est magis onerosa, quàm obligatio audiendi merè Missam. Nihilominus respondeo affirmatiuè cum Angle q. 7. de Ministro Eucharistię, Diffi. 10. Conclus. 1. Cvādo

do in 4. Dist. 13. propos. 4. Pellizario in Manuali Regularium Tract. 5. Cap. 9. sect. 1. numero 8. Francisco de Lugo suprà num. 16. Ludovico de Conceptione in Examine veritatis moralis Tractatu 5. casu 2. num. 6. contra Mourc supra numero 2. quia etsi maius sit onus celebrare, quàm merè audire Sacrum; non est tamen tantum onus celebrare, vt ob præcepti de auditione Missæ adimpletionem non debeat subiri à Sacerdote, qui aliunde non patietur incommodum notabile, neque sit iustè, legitimèque excusatus à celebratione; & quia in isto casu celebratio Missæ est medium deserviens ad finem audiendi eam, estq; medium non extraordinarium.

126 Confirmo resolutionem hanc exindè, quòd Sacerdos, qui in Paschate non haberet copiam Parochi, neque Sacerdotis alterius, de cuius manu acciperet communionem annuam præceptam, teneretur celebrare ad satisfaciendum præcepto communionis annuę Paschalis. Alia etiã peti potest cõfirmatio ex obligatione Sacerdotis ad celebrandum, si constitutus in articulo, periculove mortis non haberet alium Sacerdotem, de cuius manibus susciperet viaticum, neque haberet hostiam præconsecratam, quam proprijs manibus sumeret, & ipse posset peragere ritè diuinam rem. Nec plura de obligatione simplicium Sacerdotum ad celebrandum.

SECTIO V.

De frequentia celebrationis ex deuotione, & consilio.

127 OPTANDVM profectò est, vt, exceptis diebus (de quibus in Disputatione sequenti) & secluso impedimento Canonico censuræ Ecclesiasticæ, atque irrigularitatis, deficienteque obice peccati lethalis, & præcepto Superioris iustis de causis inhibentis celebrationem, Sacerdotes Sacris quotidie operentur; nisi rarè, & extraordinariè consulendum aliquib⁹ sit, vt ex reverentia, & timore intermittant vno, vel altero die celebrare, provt notat Suarez D. 80. sect. 2. V. *Dico quartò.* Ratio nostri desiderij cũ communi Theologorum est, quia sacrificare quotidie, non est prohibitum iure diuino, vel humano, nullibi enim extat tale ius. Cũ igitur sacrificare quotidie, non sit malum, quia prohibitum, restat, vt vndequaque sit bonum; nã ex natura rei esse bonum, dubitari nõ potest, quãdoquidem cedat in honorem Dei, & in vtilitatem Ecclesiæ, congruatq; dignitati, atque excellentiæ huius Sacrificij. Quibus rationibus simul probatur, esse per se melius, atq; ideo potiùs laudandũ & comendandum, quòd Sacerdotes celebrẽt quotidie, quã quòd nõ celebrẽt.

128 Et vt ad quotidianam celebrationẽ excitentur Sacerdotes, eamq; ex pigritia non intermittant, legant hęc S. Bonaventurę verba Tract. de Præparatione ad Missam C. 5. ✻ Cũ Sacerdos absque peccato mortali, & in proposito bono, non habens legitimũ impedimẽtum, & non ex reverentia, sed ex negligentia celebrare omittit, tunc, quantũ in ipso est, priuat Trinitatem laude, & gloria, Angelos lętitia, peccatores venia, iustos subsidio, & gratia, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi spirituali beneficio, & se ipsum medicina, & remedio cõtra quotidiana peccata, & infirmitates. Quia, sicut ait Ambrosius, si quotiescumq; effunditur sanguis Christi, toties in remissionẽ effunditur, debeo illum semper accipere, vt sẽper mihi peccata dimittantur: qui sẽper pecco, sẽper debeo accipere medicinam. Item privat se omnibus talib⁹ provenientib⁹ ex sacra cõmunione, quę sunt peccatorũ remissio, fomitis mitigatio, mẽtis illuminatio, interior refectio, Xpi, & corporis eius mystici incorporatio, virtutũ roboratio, contra Diabolum armatio, fidei certitudo, spei elevatio, charitatis excitatio, devotionis augmentatio, & Angelorum conuiuatio. Item non complet sibi iniunctum magnæ dignitatis obsequium, nec officium exercet debitæ seruitutis Dei; & tamen scriptum est, Maledictus, qui facit opus Dei negligenter. Item contemnit Christi præceptum de obseruantia huius Sacramenti. Ideo Christus comminatur, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Itẽ abijcit viaticum suæ peregrinationis, exponens se periculo mortis, quia nisi recipiat alimentum corporis Christi, & vitæ vegetationem, efficitur sicut aridum membrum, ad quod non transmittitur corporalis cibi nutrimentum. Vltimò, quantùm in se est, evacuat diui-

num cultum, & latriam Creatori debitam, Ingratus de beneficijs. Vnde dicitur in Numeris, si quis mundus est, (scilicet à peccato mortali.) & in itinere non fuerit (scilicet aliter impedit⁹) & non fecerit Phase, anima illa de populo suo exterminabitur, quia Sacrificium non obtulit Domino in tempore suo. Ergo, quantùm potes, toto conatu per exercitium boni operis, lachrymarum contritionem, & devotionis flammam, expelle à te omnem teporem, & negligentiam, ne inueniaris respuere tantorũ charismatum dona. * Sic Doctor Seraphicus. Qui in prioribus verbis insistit Bedę, provt communiter ex hoc referuntur, quanquam ego in Bedæ Operibus inuenire hactenus nõ potuerim. Similia habet Thomas de Kempis Lib. 4. de Imitatione Christi Cap. 5. seu Libello de Sacramento altaris Capite 5. Sunt autem eò maioris ponderis in hanc rem verba Sancti Bonaventuræ, quò ipse ex humilitate abstinuit per dies multos à celebratione. * Sed cum vna die Missam audisset deuotiùs, ad eius confortationem vna de particulis hostiæ consecratæ, etiam per Sacerdotem divisæ, solo Domini iussu in os eiusdem intravit, & ipsum gustu suavissimo saginavit. * Vt refert S. Antoninus 3. parte Hist. tit. 24. Cap. 8. Porrò autem idem Sanctus Bonaventura in Lib. de profectu Religiosorum C. 77. ait, * Circa Sacerdotes potest hæc forma teneri, vt nec nimis rarò, nec sẽper continuè, & impræter missè sacram hostiam studeant immolare. Nimis enim continuè celebrare, aliquam videtur notare irreverentiam, cum vix aliquis tam devotus sit, quòd semper eadẽ devotione ferveat, quòd semper illud cum debita reverentia faciat, & cordis ardore, quin aliquid tepeat quãtulumcumque. Nimis etiam rarò celebrare, quamuis ex reverentia soleat aliquando fieri, & humilitate, tamen quandoque torporem nutrit, quia minus circumspectus est homo in omnibus, quasi non indigere videatur sui custodia, cum non proponit accedere ad mensam Christi. Humilitas etiam non est vsquequaque secura, propterquàm diu se subtrahit, quia sicut non est dignus sæpe corpus Christi percipere, ita nec semel. Ideo non recipimus illud, quasi digni simus, sed vt illo nos sæpe visitante, & habitaculum cordis, & corporis nostri subintrante, magis, ac magis digni efficiamur. * Hactenus Sanctus Bonaventura, de cuius verbis prioribus feremus iudicium postea.

129 Sunt, qui movere conantur ad celebrationem quotidianam proposito exemplo antiquiorum Sacerdotum, qui priscis Ecclesiæ temporibus quotidie sacrificabant ex pręcepto. Verumtamẽ hoc præceptum nusquam extat impositũ singulis Sacerdotibus seorsim, quicquid dixerint Canonistæ nonnulli veteres apud S. Antoninum, & apud Sylvestrum, vt refert Suarez D. 80. sect. 1. V. *Sed quæres*, improbando Canonistas illos. Præterea Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 1. n. 12. eruditè probat, non fuisse facile privatis Sacerdotibus antiquis celebrare quotidie, sicut modò; quicquid sit, an tunc ex pręcepto, vel ex devotione communicarent more Laico, quando deficiebat celebrãdi facultas. Qui illo vtuntur exemplo, adducunt duplicem textum, vnum Cõcilij Toletani I. alterum Concilij Arausicani apud Burchardum. Sed prior textus nullatenus favet, vt in n. 105. visũ est. Secundus verò loquitur de Episcopis, & non de reliquis Sacerdotibus, vt notavi in eodẽ n. Quòd autem Episcopi deberẽt sacrificare quotidie, potest occasionem nobis præbere, vt inde conijciamus, non debuisse Sacerdotes cæteros eiusdẽ Ecclesiæ, nam primò in qualibet Ecclesia non erat nisi vnum altare, vt infertur ex C. *Nullus Presbyter in Ecclesia* 25. de Consecratione Dist. 1. notaturque à Rosvveido circa Epist. 12 S. Paulini, quãquam, vt probat Bellarminus L. 2. de Missa C. 9. & ex eodem S. Paulino in Natali 9. S. Felicis Versu 402. comprobari potest, non id semper olim inuiolatè fuerit servatum. Deinde in vno altari non licebat offerre duplex Sacrificium eadem die, vt constat ex Concilio Autissiodorensi C. 10. Ibi: *Nõ licet super vno altario in vna die duas Missas dicere*: tametsi Basilius Legionensis p. 1. Disputationum variarum q. 2. Scholastica Capite 2. pag. 132. interpretetur limitando ad vnum, eundemque Sacerdotem; sed sine sufficienti fundamento. Si igitur Episcopus tenebatur immolare quotidie in eo altari, sequitur, non potuisse reliquos Sacerdotes pertinentes ad eandem Ecclesiam sacrifi-

sacrificare eadem die in illomet altari, nisi ob aliquod legitimum impedimentum Episcopus non celebrasset. Præterea Cap. 10. præcitato Concilij Autiisidorensis additur, *Nec in altario, vbi Episcopus Missas dixerit, Presbyter in illa die Missas dicat.* Cui decreto consonat Cap. *In altari* 97. de Consecratione Dist. 2. vbi dicitur, *In Altari, in quo Episcopus Missam cantauerit, Presbyter eodem die aliā celebrare non præsumat.* Quare etsi in vno altari non essent aliunde prohibitæ duæ Missæ eadem die, tamen in altari, in quo Episcopus celebrasset, ex præcepto non esset fas alijs Sacerdotibus eadem die celebrare. Canon *In altari* approbatus est, & confirmatus à Concilio Mediolanensi III. titulo de ijs, quę pertinent ad Missę Sacrificium, his verbis, *Quod ad Episcopalis Ordinis obseruantiam in Ecclesia institutum est, id deinceps seruetur, vt quo in altari Episcopus Missæ Sacrificium fecit, ne illo die in eodem alius quiuis Sacerdos faciat, nisi illius concessu.* Plures etiam Theologi dicunt, parendum esse Canoni *In altari*, nisi Episcopus dispensationem, licentiamve saltem tacitè cōcedat; nam si ille consentiat, non fit cōtra reuerentiam ipsius, cuius de causa conditus est Canon ille, vt admonet Glossa. Iidem Theologi dicunt, obtemperandum esse Canoni illi, nisi Episcopus finire non possit incæptum Sacrificium, ideoque necesse sit, vt alius Sacerdos succedat vice eius. Aliqui addunt casum iustæ cuiusvis alterius causæ; moventurque ex verbo *Præsumat.* Quidamque volunt, Canonem intelligendum esse de altari, in quo Episcopus fecit Sacrum solemne, seu Pontificale; & ex verbo *Cantauerit* sumunt fundamētum; sed certè non solidum, nam cantare Missam, perinde ibi est, ac eam dicere siue cum cantu (cuius in omnibus Missis fuit olim vsus, vt notat Baronius anno 418. num. 38. colligens ex Sancto Augustino Serm. 251. de Tempore) siue sine cantu, quo etiam deficiente Galli nunc vsurpant cantare Missam pro celebrare, vt observat Lorinus Præfatione in Psalmos Cap. 14. pag. 11. Demum multi monent, præfatum Canonem derogatum esse desuetudine plerisque in locis. Ita Azor tomo 1. Lib. 10. C. 27. quæst. 10. Scortia Lib. 2. de Sacrificio Missæ Cap. 14. num. 6. Layman Lib. & Tract. 5. Cap. 6. num. 9. Castro Palao Tract. 22. Disp. vnicâ, puncto 9. n. 11. Franciscus de Lugo L. 5. C. 7. q. 3. n. 32. Diana parte 10. Tract. 12. Res. 24. Quod advertere in transitu libuit, quādo ad calamum venerit Canon *In altari.*

130 Pro instituto autem præsenti sunt alia indicia nō admodùm frequentis celebrationis à Sacerdotibus antiquis, nam ordinariè vna tantùm Missa singulis diebus in vno templo peragebatur, vt noscitur ex Epist. 81. Sancti Leonis ad Dioscorum Episcopum Alexandrinum Cap. 2. & concurrentibus pluribus Presbyteris vnus tantùm, & qui dignitate maior, sacrificabat, vt videre est in Epistola quadam S. Irenæi relata ab Eusebio Cæsariensi Lib. 5. Ecclesiasticæ historiæ Cap. 24. & in Epist. 5. S. Cypriani ad Clerum de cura pauperum, & quiete plebis, necnon ex Palladio in Lausiaca historia Cap. 17. vbi de vita Abbatis Arsisij, & eorum, qui cū eo erant in monte Nitriæ. Quæ antiquitatis monumenta collegit Ioseph. Vicecomes Volumine 3. Ecclesiasticarum Observationum Lib. 3. Cap. 29. refertque ex Pontificali, Papā Deusdedit *constituisse secundam Missam in Clero, quia eo vsque ad instar Græcorum non cantabatur in vna Ecclesia nisi forsan vna Missa, quod magis ædificabat secundū antiquos,* vt notat ibi eruditus Scholiastes. Probatque idem Vicecomes Lib. & Cap. 1. in primitiva Ecclesia Presbyteros non fecisse rem divinam, vbi aderant Episcopi. Et saltem ne ijs inconsultis celebrarent Presbyteri, prohibitum fuit in Concilio Carthaginensi 2. Cap. 9; & in Laodicensi Cap. 56. ne Presbyter ante Episcopum intraret Ecclesiam; & in Neocæsariensi Cap. 13. ne extraneus Presbyter operaretur Sacris, si præsens esset Presbyter ipsius vrbis. Et quod magis mirere, S. Franciscus in Epistola 12. ad Sacerdotes sui Ordinis scribit, *Moneo, & exhortor in Domino, vt in locis, in quibus morantur Fratres, vnā tantùm celebretur Missa in die, secundùm formam S. Romanæ Ecclesiæ. Si verò in loco plures fuerint Sacerdotes, sic sit, per amorem charitatis, alter Conuentus audita celebratione Sacerdotis alterius: quia absentes, & præsentes replet, qui eo digni sunt, Dominus noster Iesus Christus.* Sic S. Franciscus. Sed Ioanni Echio in Enchiridio locorum communium aduersus Lutherum, & alios Ecclesię hostes visum est, vel citatam Epistolam

ſtolam non eſſe S. Franciſci, vel hunc loqui de vna ſola Miſſa in die Cœnæ Domini. Aſſentitur Bellarminus Lib. 2. de Miſſa Cap. 10. ad 10. obiectionem, & Poſſevinus in Apparatu ſacro agens de S. Franciſco. Sed certè poſterior reſpõſio eſt omnino contra litteram; & priorem ægrè ferunt Franciſcani, ſiquidem illa Epiſtola vt genuina Sanctiſsimi Patris agnita ſit ſemper ab eis, & ex illa S. Bernardinus Senenſis tomo 1. Sermone 20. art. 2. Cap. 7. pag. 115. nominato Authore verba depromat. Commodior interpretatio eſſet de Miſſa Conuentuali, & ſolemni, quam vnoquoque die voluerit S. Pater fore vnicam ordinariè; vel ex humilitate, & affectu reverentiæ ſuaſiſſe vnius tantùm Sacri ſingulis diebus celebrationem in Eccleſijs ſuæ Religionis, fierique eam ritu, cæremoniiſque Romanis. Et in vtrovis ſenſu intellexerunt S. Franciſcum Aluarus Pelagius Lib. 2. de planctu Eccleſiæ Cap. 5. Doctor Margallus in Expoſitione tituli de Celebratione Miſſarũ in 1. p. Rubricæ, Lucaſque Vvadingus in annotatione doctiſsima ad illam Epiſtolam, quē laudat, & ſequitur Benedictus Haeftenus prologomeno 18. in S. Benedicti vitam §. 4. Sed crediderim cum eodem Vvadingo in Annalibus Minorum anno Chriſti 1226. num. 11. & cum Ioſepho Vicecomite ſuprà Lib. 3. Capite 29. reſpexiſſe S. Franciſcum ad morem, qui etiam tunc in multis Religioſorum domibus vigebat, vt vna tantùm Miſſa in die conficeretur. Vnde Philippus Abbas Lib. de dignitate Clericorum Capite 81. aiebat de Monachis antiquis, *Neque tunc temporis mos erat apud illos, vel Miſſas frequenter celebrare, vel ad ſacros Ordines paſsim Monachos ſublimari*; & Cap. 80. *per hebdomadæ dies reliquos* (à Sabbatho, & Dominica) *nulla Miſſarum ſolemnis requiſiuiſſe*. Et ex Epiſt. 86. Petri Bleſſenſis conſtat, Carthuſiẽſes Sacerdotes ſingulis diebus Miſſam non celebraſſe, quanquã iam diu à quotidiano Sacrificio non arceantur, vt diximus ſuprà num. 29. traditque Noſter Ioannes Buſlæus in notis ad præcitatam Epiſtolam, & ex illo Benedictus Haeftenus Lib. 3. Diſquiſitionum Monaſticarum Tract. 7. Diſquiſitione 2. pagina 339. Qui in prologomeno prælaudato ad S. Benedicti vitam §. 3. extenſiùſq; Vicecomes ſuprà Lib. 1. Cap. 3. 4. & 5 probant, veteres Monachos neque promotos fuiſſe ad Sacerdotium. Ex quibus omnibus concludo, inefficax eſſe motiuum, quod ad quotidianam celebrationem deſumitur ex ea vt olim omnibus præcepta. Si autem vt à multis vſitata quondam ob devotionem, non refragabor, neque diſſentiet, quiſquis legerit Ioannem Stephanum Durantum Lib. 2. de Eccleſiæ Catholicæ ritibus Cap. 4. num. 5. Democharem Lib. de obſervãda Miſſarum celebratione C. 34. Sauſſayum parte 2. Panopliæ Sacerdotalis Lib. 1. Cap. 10. art. 2. §. 1. Herreram Lib. 1. de Miſſæ ritibus, & cæremoniis Cap. 17. Bellarminum Lib. 2. de Miſſa Cap. 9. Haeftenum ſuprà pag. illa 339.

131 Adeſt prçterea aliud motivum ſatis vrgens, ſi enim quotidiana Laicorum communio melior per ſe eſt, perfectiorque, ac optabilior, quàm quç non eſt quotidiana, vt conſtat ex Concilio Tridentino Seſ. 22. Cap. 6. idem à fortiori cenſendum eſt de quotidiana Sacerdotum celebratione. Imò hçc poteſt regulariter, & indifferenter conſuli omnibus Sacerdotibus iuſtis, & aliũde non impeditis, cum tamen illa non ſit omnibus Laicis exiſtentibus in gratia, & aliunde non prohibitis ſuadenda, vt ſuppono contra Petrum Vinçentium de Marzilla, Mautum de Valderas, Alfonſum de Chinchilla Benedictinos Hiſpanos, & contra Ioannẽ Sanchez, atque Ludovicum de Conceptione, alioſque apud Dianam parte 11. Tract. 7. Reſol. 15. & apud eundem Ludovicum in Examine veritatis Moralis Tractatu 2. caſu 45. Ratio enim diſcriminis eſt, tũ quia Sacerdotes habent per ſe ratione vitæ ſuæ, officij, & ſtatus maiorem commoditatem, & diſpoſitionem, vt quotidie celebrent, quàm Laici, vt quotidie cõmunicent, ſunt enim illi magis expediti à curis ſçcularibus, magiſque intenti orationi, lectionique ſacræ Officij diuini; & ea ipſa, quæ in Miſſa præcedunt conſecrationem, ac ſumptionem, habent ex ſe maiorem efficaciam diſponẽdi animum ad hanc dignè exequendam, quàm meditationes piæ Laicorum prçeuntes communionem. Tum quia Sacerdotes ſunt conſecrati; & deputati Miniſtri publici ab Eccleſia ad celebrãdum, offerendumq; Deo Sacrificia pro peccatis; indèque præſtò eſt illis auxilium ſpeciale divinum, vt ſanctè conficiant.

ciant. Si autem eo non omnino vtantur aliqui, contingatque cum pari puritate celebrare frequentiùs, quàm Laici aliqui communicent, compensat maioris puritatis defectum consecratio, ac deputatio ad eiusmodi munus. Sic magis decet, vt hostia consecrata ponatur in corporalibus benedictis, quàm in linteo alio communi, pretiosoçquè, ac nitido. Quo exemplo res hæc declarata est cœlitùs (provt piè putamus) Venerabili Virgini Marinæ de Escobar Fundatrici Recollectarum Birgittensium in Hispania. Tum quia, vt inquit P. Suarez D. 80. sect. 2. V. *Dico quartò*, * Licet Laicis non sit regulariter cõsulendum, vt quotidie communicent; Sacerdotibus autem consulendum est, vt quotidie sacrificent, est enim id, per se loquẽdo, melius, nam munus sacrificandi non est privatum, sed publicum, nec prodest soli sacrificanti, sed toti Ecclesiæ; & ideo Sacerdos, dummodò indignus non sit, & moralem, ac humanam diligentiam adhibeat, quamuis sit imperfectus, nõ debet ab hoc sacro munere cessare.* Quam rationem expressit etiam Sanct⁹ Thomas in 4. Dist. 12. quest. 3. artic. 1. quæstiuncula 4. ad 1. his verbis, *Sacercerdos est quasi persona publica; & ideo oportet, quòd non solùm pro se, sed etiam pro alijs celebret. Sed non est eadem ratio de illis, qui non sumunt, nisi ratione sui.* Ita Angelicus Doctor. Et B. Alano de Rupe dixit Christus D. *Disparitas permagna est communicantes inter, & celebrantes. Illi solis sibi proficiunt: hi bona optima, & infinita Orbi toti distribuentes administrant. Quæ causa Laici ipsa sibi abstinentia meritum adquirunt; Clerici dispendium toti faciunt Ecclesiæ, operatione diuinorum illi subtracta.* Sic refert sibi in tertia persona responsum à Christo ipse B. Alanus apud Eusebium Nierembergium Lib. 2. Doctrinarum Asceticarum in 4. C. 23. Legantur Vazquez Disp. 232. Cap. 1. in fine, Ochagavia Tract. 2. de effectibus Euch. q. 16 num. 5. Petrus de Ledesma in Summa Tract. de Euch. C. 14. Conclus. 4. Castrus Palaus Tract. 22. Disp. vnica, puncto 7. num. 1. Cardinalis de Lugo Disp. 17. sect. 4. num. 45. Dicastillus Tract. 4. Disp. 9. Dub. 18. num. 463. Arriaga Disp. 47. sect. 5. num. 29. Franciscus de Lugo Lib. 4. Cap. 9. quest. 6. num. 84. Martinonus Disp. 35. sect. 8. n. 97. Ludovicus de la Puente tomo 1. Perfectionis Christianæ Tract. 4. Cap. 6. §. 2. Hieronymus Garcia de Excellentijs Sacerdotij Tract. 3. Diff. 4. dub. 5. puncto 2. num. 19. Villalobos tomo 1. Tractatu 7. Diffic. 41. num. 2. & 3. Trullench Lib. 3. de Sacramentis Capite, & dubio 6. num. 6 & 7. Didacus de Tapia quæst. 8. de Euch. art. 12. Fagundez L. 3. in 3. præceptum Ecclesiæ Cap. 7. n. 1. Ioannes Perlinus in Conuivio sacro Dist. 5. Capite 4. num. 9. Ferdinandus Chirinus de Salazar in Praxi de frequẽtia Communionis sacræ Cap. 13. §. 6. Paulus Sherlogus in Anteloquijs ad Cãtica Canticorũ, Anteloq. 4. S. 11. n. 88.

132 Qui Theologi, alijque innumeri, quos omitto, assignant disparitatem inter Sacerdotes, & personas Laicas, vt illis regulariter conueniens sit, sacrificare quotidie, his verò quotidiana communio non sit consulenda communiter, etiamsi fiat comparatio inter illos, & has vt æquali devotione dispositos; imò etiam si illi minori deuotione sint dispositi. Vnde sine causa Ioannes Sanchez in Selectis Disput. 22. num. 45. Ludovicus de Conceptione in Examine veritatis moralis Tract. 2. casu 45. num. 16. Saussayus p. 2. Panopliæ Sacerdotalis Lib. 1. Cap. 5. art. 1. §. 2. sugillant penè doctrinam hanc: quæ certè receptissima est inter Theologos, & iuxta communem sensum fidelium. Si enim videant coniugatã fœminam communicantem singulis diebus, demirantur; non tamen si conspiciant sacrificantem quotidie Sacerdotem aliquem, de cui⁹ devotione, & feruore spirituali tantam existimationem non habeant. Sed inquit Saussayus, siquidem Sacerdos non tenetur operari Sacris quotidie, debet, si operatur, prospicere sibi. Fateor, debere prospicere, operando salva honestate, & debita devotione, ita vt nec mortaliter, nec venialiter peccet in exercendo divino ministerio; sed non ita vt superet, imò neque vt adæquet devotionem, quam habere oportet Laicum, qui admitteretur ad communionem quotidianam. Vnde S. Bonaventura Lib. 2. de profectu Religiosorum Cap. 77. post expressè exceptos Sacerdotes inquit, *Vix aliquem ita religiosum videri, & sanctum, quin semel in hebdomada sufficiat ei ex consuetudine communicare, nisi specialis causa quandoque, & rarò plus suadeat, vt infirmitas*

superue-

superueniens, vel singulariter solemnis festiuitas, vel insitatæ deuotionis feruor, & intemperata desiderij sitis pro illius susceptione, qui solus sufficit ardorem animæ se amantis refrigerare: & quia talis ardoris impetus non nisi à Spiritu Sancto infunditur, ideo legibus humanæ consuetudinis, & statutis mortaliũ non arctatur. Hactenus Seraphicus Doctor. Cuius verbis attexo hæc B. Alberti Magni Dist. 6. de Eucharistia, Tractatu 4. Cap. & num. 3. *De his, qui mulieres omni die communicant, videtur mihi, quòd acriter reprehendendi sunt, quia nimio vsu vilescere faciunt Sacramentum; vel potiùs ex leuitate mulierum putatur esse desiderium, quàm ex deuotione causarum.* Quæ verba sunt maximè notanda, & intelligenda de data communione quotidiana mulieribus indifferenter.

133 Et quidem In Societate nostra (à cuius Gloriosissimo S. Fundatore frequentia Sacramentorum incrementum accepit in Ecclesia, vt in Lectione 6. de ipsius festo recitatur, & cuius Religiosi ob liberaliter dispensata, & ministrata Sacramenta agunt festum Dei, & recreant amorem cordis divini, vt apud Eusebium Nierembergium L. 1. Doctrinarum Asceticarum in 6. Cap. 60. refertur revelatum cœlitùs cuidam eximiæ sanctitatis fęminæ) maturo cõsilio, ✱ Decretum est, modum præfinire in sanctissimę vsu Eucharistię Laicis apud Nostros confitẽtibus concedẽdo:: Tametsi autem divinissimi eius cibi vsurpatione frequenti immensi existant fructus: quia tamen nisi ea quoque in re modus adhibeatur, haud levia, nec pauca præter decorum admittere, pronum est, moderationem iustam videri, si Laici octauo quoque die vsurpent. Quòd si quem præcipua eò pietas ferat, vt aliquando etiam inter hebdomadam cupiat sacris mysterijs frui, ei festo, seu profesto die posse concedi. Cæterùm vt singulis diebus mysteria divinissima Laici sumant, permitti nequaquam debere, nisi si quis fortè ita vivat, vt vita eius perpetua ad sacrosanctam communionem præparatio videatur. Ac ne huiusmodi quidem hominibus id concedendi potestatem in manu Confessarij esse oportere; sed consilium exquirendum, consensumque expectandum Rectoris, quandoquidem B. Ignatius etiã eos, quibus quotidiana divinæ mensæ consuetudo iam erat, quanquam non cogendos, tamẽ adhortandos aiebat, vt id rariùs factitarent. ✱ Ita statutũ esse, gubernante Societatem R. admodum P. Iacobo Laynio, anno 1559. enarrat Franciscus Sacchinus Lib. 3. Hist. n. 6. Consonatque 26. Regula Sacerdotum Nostrorum, & 3. Instructio pro Confessarijs num. 8. Quanuis vero P. Dicastillus Tract. 4. Disp. 9. dub. 18. num. 420. dicat, non esse præsenti vsu receptam cum tanta restrictione eam Regulam in Societate; crediderim, morem, qui nunc viget, conformem esse menti Legislatoris apertiùs declaratæ in Decreto memorato. Hæc ex occasione reddendi discriminis inter Sacerdotes, & Laicos. Libetque confirmare illud exinde, quòd Ecclesia permittit illis, vt aliquando ter etiam in die celebrent; at his nunquam per se indulget repetitam communionem eodem die. Ideo autem illis permittit, quia sunt personæ communes, vt advertit S. Bonaventura in 4. Dist. 12. parte 2. dub. 3. V. *Respondeo dicendum.* Non igitur ex consilio celebrationis quotidianæ in Sacerdotibus cogimur ad consulendam Laicis indifferenter communionem quotidianam. Neque benè Ioannes Sanchez, sequacesque alij arguunt ex illis ad hos.

134 Notare tamen oportet, si Sacerdos aliquis *sentiret, per quotidianam frequentationem, reuerentiam minui, & feruorem non multùm augeri, talis deberet interdum abstinere, vt cum maiori reuerentia, & deuotione postmodùm accederet.* Quæ sunt verba S. Thomę suprà, quęstiuncula 2. in Corp. tametsi loquatur de communione Laicorum. Eademque ferè habent S. Bonaventura in 4. Dist. 12. p. 2. art. 2. quæst. 2. V. *Respondeo ad argumentum,* Alensis 4. p. Summę, membro 2. art. 4. §. 1. V. *Consequenter quæritur,* vbi de Sacerdotib⁹ speciatim loquitur, vt & Aureolus in 4. Dist. 9. quęst. 2. articulo vnico § *Sed numquid*, atque Richardus in 4. Dist. 12. art. 6. quæst. 1. Hoc tamen cõsilium extendendum minus est ad Sacerdotes, quàm ad Laicos, quia in illis valere debent frequenter, & ordinariè pro quotidiana celebratione non intermittenda ratione: expensæ de proximo: & inter Sacerdotes extendendum minus ad Religiosos, quàm ad Sæculares, quia in Communitate erit plerumque periculum notæ apud cæteros, quibuscum commorantur. Et si vero

rò S. Bonaventura transcriptus in num. 128. dicat, nullum ferè esse Sacerdotē, quem continuè, & imprætermissè semper celebrare expediat, loquitur Sanct⁹ Doctor, attenta præcisè devotione, & fervore spirituali, cum quo decet peragere rem divinam; nam si attendatur ad alias circumstantias, v.g. ad regulam, aut ad morem Religionis de celebratione quotidiana, existimo approbaturum, vt sine intermissione exhibeatur. Quāuis etiam occupationes in Religiosis, & in Secularibus Sacerdotibus tales quandoque esse possint, vt, etsi non dedeceant statum ipsorum, dissuadere videantur celebrationem vno, vel altero die, enitantur ipsi, oportet, ne desit hora, qua valere, iussis omnibus alijs curis, tractent sacrosancta mysteria. Meminerint illius celebratissimi primi Archiepiscopi Granatensis Ferdinandi de Talavera, qui cum à Regib⁹ Catholicis Ferdinando, & Elisabetha in gravibus, arduisque negotijs distineretur in aula, tamen tam quieto, compositoque animo sacrificabat quotidie, ac si in secessu cellæ viveret; significantique amicè magno Hispaniæ Cardinali, Archiepiscopo Toletano Petro Gundisaluo de Mendoza, quanta hominum inde admiratio, imò & submurmuratio orieretur, respondit, non superesse sibi aliud fulcrū, ne oneri succumberet, nisi quotidianam altaris frequentationem. Sic refert P. Ildephonsus Rodriguez parte 2. Exercitij perfectionis Tract. 8. Cap. 16. & Iosephus de Siguenza in Hist. Ordinis S. Hieronymi Lib. 2. Cap. 34. pijssimum Antistitem solitum dicere, dignum esse ingenti pœna Sacerdotem, qui vel vno die cessaret à sacro ministerio.

135 Me iudice, ad Sacerdotes meliùs dirigitur, quod ad Laicum abstinentem à communione prætextu accedendi postea quietiùs, devotiùs, ac reuerentiùs, ait Noster Christophor⁹ Madridius Lib. de frequenti vsu Sanctissimi Eucharistiæ Sacramēti C. 7. fol. 71. * Sed tu quomodò scis, te per abstinentiam, eam devotionem, & reverentiam adepturum, quam in frequētatione inuenire non possis? Cum talis deuotio, & reverentia ex ipsa, vel in ipsa sumptione à Deo sæpissimè conferatur; sæpissimèq; contingat, vt quantò quis magis abstinet à cōmunione, tantò frigidior, & magis indevotus reddatur. Nimi⁹ autem irreverentiæ timor stultus est, qui Domino se inuitanti nō credit. Vnde Ioannes Gerson in Magnificat, stultus, inquit, est timor, & reverentia minus prudens illius, qui ad Dominum se vocantem, & inuitantem nō accedit, sed procrastinat. Vnde sæpe euenit illud,

Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Ait prætereà, illos, qui nolunt ad Eucharistiam accedere, nisi sint actu devoti, ac fervidi, similes esse frigidis, qui nolunt accedere ad ignem, nisi priùs sint calidi; & infirmis, qui nolunt adire Medicos, nisi priùs sint sani. Quibus ex iustitia divina sæpenumerò contingit, quod accidit Adæ; qui, cum erat in Paradiso, noluit de ligno vitæ comedere; cum verò voluit, non potuit. * Plura habet idem Ioannes Gerson toto Tract. 9. super Magnificat ex Col. 874. vsque ad 942. partis 3. & Consideratione 4. de præparatione ad Missam, necnon in Regulis moralibus titulo de Sacramento Eucharistię, parte 2. Gabriel Biel Lect. 87. in Canonem Missæ lit. *P.* & *Q.* Ludovicus Blosius in Sacello animę fidelis p. 3. C. 16. §. 5. Nosterque Alphonsus Salmeron tomo 9. in Euangelia Tract. 41. pag. 437. Et in hoc puncto multus est, & efficax Antonius de Molina Tractatu 7. Instructionis Sacerdotum C. 10. Sanctusque Antoninus 3. parte Summæ Theologiæ tit. 13. C. 6. §. 15. proponit, atque expendit complura motiva frequentis celebrationis. Quare cōmuniter consultius est, vt Sacerdos quotidie immolet, nisi aut ęgritudo, aut obedientia, aut charitas aliud dictet, vt cōcludit idem Salmeron pag. 441. Et vt ego concludam dissuasionem cunctationis in sacrificando, refrico lectori memoriam monitionis, quam præbuit S. Petro Cœlestino, statuenti apud se ab altaris oblatione abstinere, anima sancti cuiusdam, & venerabilis Abbatis apparens ipsi, * Persuasit quippe, oblationem salutarem ne omitteret. Obijciente autem Petro, Sanctissimos Patres, Benedictum institutorem Monachorū sapientissimum, & Antonium illum magnum, ac Seraphicum Franciscum, cæterosq; quàm plurimos tanto se ministerio reputasse indignos; se autem vermiculum esse, ac peccatorem abiectissimum. Tum ille, quis (inquit) ò fili, vel Angelus satis hac maiestate dignus.

nus. Sacrifica, fili; sed sacrifica cum timore, ac reverentia. * Ita legitur in Benedicto Gonono Lib. 6. Vitarum Patrum Occidentis, Cap. 5. Vitæ S. Petri Cœlestini.

136 Celebret itaque quotidie Sacerdos, sed cum timore, ac reverentia; curetque, ne familiaritas, seu assiduitas pariat contemptum, seu minorē obseruantiam erga tam divinā functionem. Curet, ne ad altare accedat quasi ex sola consuetudine, absque diligenti præparatione, recta vndequaque intentione, exacta attentione, vehementiq; desiderio fructuum tanti Sacrificij. Sanctus Chrysostomus, vt ipse refert Homilia 61. ad Antiochenum populum, & Homilia 3. in Epistolam ad Ephesios, videbat suo tempore *multos Laicos Dominici corporis participationem temerè sumētes, vt à casu, & consuetudine potiùs, quàm cogitatione, & mente.* Sanctus etiam Bonaventura In Tractatu de Præparatione ad Missam Cap. 8. monet Sacerdotem, *Vide, quid desideres, ne propter vanam gloriam, aut consuetudinem accedas; sicuti multi diebus istis abutuntur ad sui perditionem, quod est datum ad salutem.* Sic Doctor Seraphicus. Et vtinam ad nostrum vsque tempus non serpserit idem abusus! Illudque valde cavendum est Sacerdoti, ne ob stipendij lucrum Ita celebret, vt si deficeret emolumentum temporale, desisteret ipse omnino à faciendo rem divinam, quatenus habeat illud vt finē principalem, id enim vt minimum est peccatum veniale, & iuxta plures mortale; imò suadeo, ne habeat illud vt causam impulsivam, & motivam, qua deficiente omitteret Missam. Audiat gravia hæc verba S. Antonij Patavini Serm. 2. Dominicę V. post Trinitatem, *Aliqui Sacerdotes nostri temporis, & (vt veriùs dicam) mercatores expandunt rete suæ auaritiæ ad congregationem pecuniæ. Celebrant enim Missas propter denarios, quos si se recepturos non crederent, minimè Missam celebrarent. Et sic Sacramentum salutis vertunt in fimum cupiditatis.* Salmeron supra pag. 447. reddens rationem, cur nonnulli Sacerdotes, etsi quotidie sacrificent, meliores non sint Laicis quibusdam rariùs communicantibus, imò interdum deteriores existant, inquit, * Nonnulli Sacerdotes non intrant per ostium; aut si intrarunt, non tamen proponunt sibi scopum, quem deberent in sacrificando, sed emolumenta temporaria spectant, & quæstum ex pietate faciunt; vt mirum non sit, progressus nullos in via Dei facere, qui mysterijs celebrationem tanquam artificium aliquod mechanicum ad vitam corporis tuendam referunt. * Hactenus Salmeron. Legendi etiam sunt Didacus de Guzman ex Ordine Sanctissimæ Trinitatis parte 3. de Excellentia Sacrificij legis Evangelicæ Cap. 7. in fine, V. P. Ludovicus de la Puente tomo 4. Perfectionis Christianæ Tractatu 2. Cap. 15. §. 2. Nos annectimus exhortationem, quam S. Franciscus in Epistola 12. fecit ad Sacerdotes sui Ordinis, *Rogo* (ait) *in Domino omnes fratres meos Sacerdotes, qui sunt, & erunt, & esse cupiunt Altissimi, quòd, quandocumque voluerint Missam celebrare, purè faciant, cum reuerentia verum Sacrificium sanctissimi corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, sancta intentione, & munda, non pro vlla re terrena, neque timore, vel amore alicuius hominis, quasi placentes hominibus.* Sic S. Franciscus; cuius verba omnium Sacerdotum cordibus infixa esse deberent, vt & hæc S. Methildis Lib. 5. Spiritualis gratiæ visionum, ac revelationum, seu hęc Christi apud ipsam, *Oblatio fidelium, quam Sacerdos gaudens non amore pecuniæ, sed purè pro animarum salute suscipit, & mihi libens offert, multùm proficit animabus.* Ita ibi. Vtinam cum debita, ritèque peracta frequentatione tanti mysterij crescat nostræ salutis effectus! Quod votum sit clausula huius Disputationis.

DIS-

DISPVTATIO XX.

DE

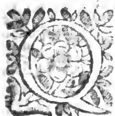
DIEBVS, IN QVIBVS NON licet celebrare Missam.

1 
RACTAT SANCTVS Thomas de materia huius Disputationis (quæ recto ordine præcedentem subsequitur) in 3. parte quæst. 83. articulo 2. ad 2. Tractat quidem quãtùm ad vnum diem; sed nos de alijs etiam mouebimus quæstionem, adiungemusque plura concernentia eandem materiam.

SECTIO I.

Non licet in feria sexta Parasceues.

Subtexuntur adnotationes aliquæ non inutiles.


VIDAM innominati apud Emmanuelem Sà V. *Missa*, num. 23. & Author Summæ Confessorum apud Scortiã Libro 2. de Sacrificio Missæ Cap. 5. num. 9. Anthor Margaritæ Confessorum apud Leandrum Tract. 8. Disp. 5. quæst. 22. dixerunt, licitum esse celebrare Missã feria sexta in Parasceve; Missam, inquã, in qua fiat Sacramenti Eucharistici cõsecratio. Cæteri autem Doctores constanter pronunciant, non esse licitam eo die publicam, nec privatam celebrationem Missę, & non fore immunem à culpa gravi. Probatur primò ex C. *Sabbatho* 13. de Consecratione Dist. 3. vbi Innocentius I. ait, *Vtrique constat, Apostolos biduo isto*, id est, feria sexta in Parasceve, & Sabbatho sancto, *& in mœrore fuisse, & propter metum Iudæorum se occultasse: quod vtique non dubium est, in tantùm eos ieiunasse biduo memorato, vt traditio Ecclesiæ habeat, isto biduo Sacramenta penitus non celebrari.* Traditio scilicet ab Apostolis accepta iuxta Glossam Ordinariã ad Threnorum 2. V. 7. Probatur secundò ex Concilio Arausicano I. Can. vltimo, ibi; *Nec diuina mysteria his duobus diebus*, videlicet Parasceve, & Sabbatho; *celebrantur, Canonibus quippe iubentibus, in biduo isto, id est, Parasceue, & Sabbatho, Sacramẽta penitus non celebrari.* Extat hic Canon inter adscriptos Concilio Arausicano I. parte 2. tomi 1. editionis Binianæ Conciliorum. Tertio, ex Cõcilio Toletano XVI. Can. 8. cum enim Patres præciperent, Missas pro Rege, eiusque coniunctis celebrari quotidie, exceperunt *Passionis Dominicæ diem, quãdo altaria denudata persistunt, nec cuiquam in eodem die Missarum licet solemnia celebrare.* Horum Canonum obseruantia ad hodiernũ vsque diem inuiolata floruit in Ecclesia Dei, quantùm ad feriam sextam in Parasceve. Et hęc est quarta probatio sententiæ communis.

2 Quintam ex Sancto Ioanne Chrysostomo Homilia 5. in 1. Epistolã Pauli ad Timotheum addit Iosephus Viceecomes Volumine 3. Obseruationũ

Ecclesiasticarum Libro 3. de antiquis Missæ ritibus Cap. 14. desumptam ex his eius verbis, *Quid igitur hanc rem* (nempe susceptionem Eucharistiæ) *temporis lege metimur? Tempestiuum accedendi tempus munditia conscientiæ faciat. Nihil habet amplius, quod in Pascha consummatur mysterium eo, quod continuò celebratur.* Vbi per vocem *Pascha* intelligit Vicecomes anniuersariam diem mortis Christi, non secus ac in eodem sensu vsurparunt eam Tertullianus Lib. aduersus Iudæos, & Lib. 4. contra Marcionem, Lib. etiam de Oratione C. 14. necnon S. Ambrosi⁹ in Obitu Theodosij Imperatoris; rursus per *Consummare mysterium* intelligit idē ipsum, ac non celebrare Missam. Sed certè si considerētur subsequentia verba, constabit, significari à S. Chrysostomo Resurrectionis diem, & Liturgiam tunc peractam. En illa, *Vnum quippe, atque idem est, eadem est S. Spiritus gratia, semper Pascha est. Nostis profectò, qui iam initiatis estis id, quod dicimus; siue sexta feria, siue Sabbatho, siue Dominica die, siue in celebritate Martyrum, eadem litatur hostia, idem Sacrificiū consummatur:: Nulla obseruatione temporis Sacrificium circumscribere voluit Christus. Cur igitur, inquies, tunc solùm dicitur Pascha? Quia tunc pro nobis Christus mortuus est. Nemo igitur illo tempore aliter accedat, & aliter nunc. Vna virtus est, vna dignitas, vna gratia, vnum, atque idem corpus. Non illud hoc sacratius, neque istud illo inferius est. Atque hoc vos etiam nostis, qui nihil nouitatis inspicitis præter secularia ista velamina, & multitudinem solito latiorem. Habent aliquid amplius dies illi, quia scilicet ex illis initium cepit salus nostra, quia in ipsis immolatus est Christus. Iam verò quod ad Sacramenta attinet, nihil amplius habent, nullam dignitatem, nullum priuilegium.* Hactenus S. Chrysostomus, cuius integra verba transcripsi non explendæ paginæ causa, sed ne quem, vt me ante recensionem huius Operis, fallat testimonium Vicecomitis.

3 Cessationis à consecrando in ea feria affert quatuor causas Ioannes Belethus in Explicatione Officiorum diuinorum C. 97. quarum * Prima est (approbataque à S. Thoma suprà) quia Christus hoc die pro nobis re vera immolatus est, &, veritate veniente, debet cessare figura, ac ei dare locum. Secunda, quòd istiusmodi die re ipsa Ecclesiæ Sponsus sublatus sit. Descendit enim ad Inferos. Tertia est, quoniam tunc temporis velum templi diruptum est, & cornua altaris sunt transuersa, ita vt nobis non esset, vbi corpus Christi conficeretur. Quarta, quia Moyses dixit in Exodo, Alius pugnabit pro vobis, & vos tacebitis; alius, id est, Christus* Sic Belethus, qui claruit anno 1162. Easdem rationes repetit, adiungitque alias Guilielmus Durandus in Rationali diuinorum Officiorum Lib. 6. C. 77. ex num. 32. Nec silenda est, quam Alcuinus L. de diuinis Officijs C. 18. & Amalarius Lib. 1. de Ecclesiasticis Officijs Cap. 13. assignant. Ideo, inquiunt eisdem penè verbis,* In die Parasceves non cantatur Missa, quia ipsa die Iesus Xps se ipsum hostiam obtulit Deo Patri pro nobis, & ipsa oblatio sufficit ad salutem credentium. * Cæterùm ea mihi causa valde arridet, quæ ex verbis Innocentij I. in Can. *Sabbatho*, non obscurè colligitur. Voluit nimirùm Ecclesia, vt fideles imitarētur Apostolos in mœrore, & ieiunio per biduum feriæ sextæ, & Sabbathi; vel saltem voluit, repræsentare tristitiam, & inediam Apostolorum: celebratio autem Sacrificij, & dispensatio Eucharistiæ non congruebat ex vsu Ecclesiæ in dies mœstitiæ, neque in eos, in quibus continuabatur, vel cōtinuatum repræsentabatur ieiunium: de quo vsu volupe erit legere Aurelianensem Episcopum Gabrielem Albaspinæum Lib. 1. Obseruationum de veteribus Ecclesiæ ritibus in 12. & sequentibus vsque ad 17. Ego eum morem illustrabo solummodò verbis Balsamonis in Canonem 52. Synodi Trullanæ, vbi decernitur, sicut & in Laodicena C. 49. *Vt in omnibus sanctæ Quadragesimæ ieiunij diebus, præterquàm Sabbatho, & Dominica, & sancto Annunciationis die, fiat Sacrum præsanctificatorum mininisterium.* Ad quē Canonem ait Balsamon, * Statutum est, vt ieiuniorum dies, luctus, & compunctionis dies sint, ad sua vniuscuiusq; expianda peccata. Deo autem Sacrificium peragere, est panegyrim agitare; panegyris autem, siue festiuus dies nihil est aliud, quàm gaudium. Cum ergo nemo possit, mœrore, & gaudio simul affici, statuerunt Patres, ne conficeretur Sacramentum tota Quadragesima, exceptis Sabbatho, Dominico, & Annunciationis festo. In ijs enim festum agitare, nō flere, aut ieiunare, aut genu flectere

flectere iussi sumus. * Cum Balsamone concordat Zonaras. Legendusque est Arcudius in Concordia Ecclesię Occidentalis, & Orientalis L. 3. Cap. 57. Eadem ex causa die Veneris sancto abstinebant fideles à pacis osculo, quod alijs diebus erat signum lætitiæ. Vnde Tertullianus Lib. de Oratione Cap. 14. ait, *Sic & die Paschæ, quæ communis, & quasi publica ieiunij religio est, meritò deponimus osculum, nihil curantes de osculando, quod cum omnibus faciamus.* Cessabatur etiam ab osculo in Sacris pro mortuis, vtpote quod esset argumentum gaudij, animæque gestientis.

4 Iam verò cum Innocentius Papa in Can. *Sabbatho* dicat, *Sacramenta penitus non celebrari*, indicare videtur, morem Ecclesię Romanę fuisse, vt nulla ratione res diuina perageretur in feria sexta; & tamen nunc, & iam olim ex præsanctificatis fit. Attigit difficultatem Amalarius Libro 4. de Ecclesiasticis Officijs Capite 20. his verbis. * Innocentius Papa scripsit, non Missam celebrari in Parasceve, & in Sabbatho sancto; tamen celebratur Missa, quę celebrabatur ab Apostolis, scilicet per solam Orationem Dominicam. Si hoc voluit monstrare verbis suis, vbi dicit, Sacramenta penitus non celebrari, vt nullo modo celebrarentur, nemo id seruat apud nos. Sed vt populus, qui reficiendus erat ipso die, haberet in fundamentum corpus Dominicum, & nihilominus reducatur nobis ad memoriam Missa Apostolorum, celebratur eadem. Quod nō est necesse fieri in Sabbatho S, quia expectant omnes ieiuni vsque ad noctem, quādo Missa celebratur Resurrectionis Domini. * Sic Amalarius minus rectè adæquans Missam imperfectā nunc, & suo tempore vsitatam feria sexta cum Apostolorum Missis; discrimen enim est magnum ob consecrationem, qua non carebant Apostolum Missæ, quamuis in reliquis similes essent. Quo loci corrigendus venit Ioannes Bohemus dicens Libro 2. de moribus Gentium Capite 12. * Missam à lectione primū eo simplici apparatu, tenoreq; quo adhuc S. Paschę Sabbatho fit, celebratā * in primitiva Ecclesia. Posuit nimirùm præposterè Sabbathum sanctum pro feria sexta in Parasceve. Sed vt redeam ad Innocentium; vel suo tempore neque Missa imperfecta celebrabatur in ea feria; vel per *Sacramenta penitus non celebrata* significat solummodò, quòd non fieret consecratio corporis, & sanguinis Christi. Non secus ac de Alexandrina Ecclesia refert Socrates Libro 5. Historiæ Ecclesiasticæ Capite 21. * Quarta feria, & ea, quæ dicitur Parasceve, & leguntur Scripturæ, & Doctores eas interpretantur: omniaque, quæ ad Synaxim pertinent, administrantur, præter celebrationē. * Alij legunt, *Consecrationem.* Transcripsit Socratem Nicephorus Libro 5. Historiæ Ecclesiasticæ Capite 21. Et per Parasceven denotant quamcumque feriam sextam hebdomadariam, & non tantùm anniversariam Passionis Christi. Et hæc ad elucidationem Can. *Sabbatho*, si addamus vulgata illa Hugonis de Sancto Victore verba ex Miscellaneorum 2. Libro 5. Capite 43. *Hodie non sacrificemus, dum nobis hostia de manibus tollitur. Non sacrificent amici, dum trucidant inimici: differatur vsque in diem illum, quo tantus victor resurgens suam nobis victoriam nunciabit. Profundum interim teneamus silentium mærori amicum,* &c. Legatur idem Victorinus Libro 3. de specialibus Missarum obseruationibus Capite 20. necnon Rupertus Libro 6. de diuinis Officijs Capite 2. & 3. vbi eadem illa verba invenientur, proindeque ex Ruperto mutuata ab Hugone, qui fuit tempore posterior.

5 Prohibitio celebrandi in feria sexta præfata tanti momenti est, vt iuxta Hieronymum Llamas 3. p. Methodi curationis animorum Capite 5. §. 18. incurreret irregularitatem, qui contra operaretur. Sed ego huiusmodi pœnæ vestigium nusquam comperire potui in Iure Canonico. Iuxta Ioannem Belethum Capite 67. de diuinis Officijs, , præsente etiam cadavere, non licet in Parasceve celebrare Missam pro defunctis. Consentit Durandus in Rationali Libro 7. Capite 35. numero 17. necnon Gavantus in Rubricas Missalis parte 1. tit. 5. num 2. lit. X. & Emmanuel de Herrera in Cœremoniali Premonstratensi L. 3. C. 12. Iuxta Amicū D. 33. S. 10. n. 307. neque item licet ob infirmum morti proximum cōmunicādum; quanquā Peña Dominicanus, & alij Recentiores innominati apud Henriquez Lib. & C. 9. §. 6. lit. S. in Glossa contrarium dixerint. Sed quod ego non auderem

auderem asserere, nec video approbatũ ab vllo Authore, cuius scripta in lucem publicam prodierint.

6 Est tamen prohibitio, in quam cadere potest dispensatio Summi Pontificis, vtpote quæ sit solius iuris Pontificij. Et de facto in quibusdam Galliæ locis Deo dicatis sub inuocatione Virginis Deiparæ, quoties festum Annunciationis Dominicę Incarnationis incidat in diem Parasceves, licet ex singulari privilegio, & dispensatione Papæ omnibus Sacerdotibus eo conuenientibus celebrare; vt testantur Nicolaus Ysambertus 3. parte ad quæst. 80. Disp. 5. art. 1. Ioannesque Martinonus Disp. 40. sect. 1. num. 4. Imò Homobonus apud Barbosam de Officio, & potestate Parochi Cap. 11. num. 48. ait, posse Episcopum in prædicta circumstantia festi Annunciationis dare licentiam Sacerdotibus ad Missas celebrandas, quibus assistant fideles adimpleturi præceptum de auditione. Sed minimè assentiendum est, nam non potest inferior dispensare in lege superioris, nisi iure, vel consuetudine sit permissum; quorum tam vnum, quâm alterum desideratur in hoc casu; de quo forsan non loquitur Homobonus, sed de die Sabbathi sancti.

7 Pro Sectionis fine duas adnotationes adiungam. Prima est S. Thomæ suprà de vino inconsecrato manẽte, quamuis ipsi in Officio feriæ sextæ immittatur particulâ hostiæ præconsecratæ. Cui doctrinæ non obstat, quod cum Guilielmo Durando Lib. 6. Rationalis Cap. 75. num. 11. observat Vaquez D. 232. Cap. 2. num. 19. nimirùm per mistionem illam aliquo modo sanctificari vinum, licet non consecretur. Et id dictum fuerat in Ordine Romano de Officijs diuinis, cum agitur de Ordine in die Parasceves, per hæc verba, * Sanctificatur autem vinum, non consecratum, per sanctificatum panem. * De quo puncto agens Belethus Capite 99. Officiorum diuinorum ait, * Est differentia inter consecratum, & sanctificatum. Consecratum dicitur, quod in consecratione, vt ita dicàm, transubstantiatur. Sanctificatum verò est, quod per verborum sanctificationem efficitur sãctum sine aliqua transubstantiatione, vt aqua lustralis, quam ideo benedictàm dicimus. Rursus sanctificatum dicitur, quod à tactu rei sanctificatæ efficitur magis reverendũ. * Hactenus Beleth.

8 Sed Amalarius Fortunatus Lib. 1. de Ecclesiasticis Officijs C. 15. refert, quòd ipse invenerit scriptum in memorato Lib. Ordinis Romani, * Vt duo Presbyteri afferant post salutationẽ Crucis corpus Domini, quod pridie reseruatum fuit, & calicem cum vino non consecrato, quod tunc consecretur, & inde communicet populus. De qua obseruatione (prosequitur Amalarius) interrogavi Romanum Archidiaconũ, & ille respondit, in ea statione, vbi Apostolicus salutat crucem, nemo ibi communicat. Qui iuxta Ordinem libelli per commistionem panis (seu potiꝰ specierum panis) & vini consecrat vinum, nõ observat traditionem Ecclesiæ, de quo dicit Innocentius, Isto biduo Sacramẽta penitus nõ celebrari; &c. * Sic Amalariꝰ; & simile quid tribuit Ordini Romano Micrologus C. 19. de Eccles. Obseruationibus. Sed in Ordine nihil tale lego. Audiãtur eiꝰ verba, * Istis verò versiculis in finem perductis, & cruce salutata, & in suo loco reposita, duo Subdiaconi, & Presbyteri duo priores intrant in Sacrarium, vel vbi positum fuerat corpus Domini, quod pridie remansit, ponentes illud in patenã. Et Subdiaconus teneat ante ipsos calicẽ cum vino non consecrato, & alter Subdiaconꝰ patenam cum corpore Domini. Quibus tenentibus, accipit vnus Presbyter prior patenam, & alter calicem, & defertur super altare nudatum. Tunc descẽdẽs Pontifex ante altare inclinat se, & iterũ elevans dicit, Oremus, &c. Sumit de sancta, & ponit in calicem, nihil dicens, nisi fortè aliquid secretè dicere voluerit. Pax Domini non dicit, quia non cõsequuntur oscula circumadstantium, &c. * Hucvsque Romanus Ordo; quin de consecratione vini ne vnum quidem verbum proferat.

9 Nec de ea quidpiam reperio in Lib. Bernonis de quibusdam rebus ad Missæ Officium spectantibus, tametsi Salmeron tomo 9. in Evangelia Tractatu 35. pag. 367. reprobet in Bernone, quòd dixerit, vinum fieri sanguinem per immistionem cum speciebus panis in Parasceve. Refert idem ipsum ex Petro Damiani in L. de Officijs Romanæ Ecclesiæ, & allegato Ordine Romano, Tho. Vvaldensis tom. de Sacram. C. 89. sed nec reprobãdo, nec approbando,

do, desideraturq; Petri Damiani liber iste. Claudius Sainctes Repetitione 10. de Euch. fol. 370. tribuit Bernoni idē, quod Salmeron; & vlteriùs Petro Cātori Parisiensi, qui floruit anno 1200. Fuit forsan & aliorum eadem sententia, nā in Rubricis Missalis Muzarabici pertinentibus ad feriam sextam dicitur, * Secundùm quosdam consecratur vinum in calice. * Simile quid videtur asserere Simeon Thessalonicensis in L. de Diuino templo ad finem, cū scribit, * Pars panis pro quopiam oblata, propè diuinum panem iacens, dum ille sacrificatur, & corpus fit, statim sanctificationem & ipsa participat. * Nisi accipiēdus sit Simeon de sanctificatione, vt explicata fuit suprà à Beletho. Sed quorumcumque fuerit sententia illa, refellitur manifestè ratione S. Thomæ, conuersio namque vini in sanguinem non aliter fieri potest, quàm per cōsecrationem sub debita verborum forma. Et alioquì post iniectam particulam hostię consecratæ in calicem, si notetur defectus vini in eo, non opus esset consecrare vinum, quod denuò inijceretur, sed sufficeret commistio cum ea particula, vt conuerteretur in Christi sanguinem. Quare frustrà iuberet Ecclesia, vt consecrationis verba pronunciarentur.

10 Dominicus Soto in 4. Dist. 13. quæst. & art. 2. post adnotationem S. Thomæ addit aliam, scilicet * Rationem custodiendi hostiam in die Cœnæ in monumentis hanc esse vnicam, vt altera die sumatur, quando consecrari non potest. Sed inde cæpit in opinionē venire, quòd custodia illa esset sepulchri effigies, cum tamen Christus non expiraverit nisi sequenti die serò. * Sic Soto. Sed de his latiùs Durandus supra Cap. 75. num. 9. Ioannes autem Filesacus C. 15. de Quadragesima Christiana vult, quòd cum olim in secretiori Ecclesiæ loco ex die Cœnę asseruarentur tres lampades, de quibus Sabbatho sancto pro sacri fontis baptismate sumptus ignis per Sacerdotem renovaretur, vt ait Zacharias Papa in Epist. quæ est 142. inter alias S. Bonifacij Archiepiscopi Moguntini, postmodùm mos ille ad maiorem pietatem, & devotionem acceperit auctarium istud recondendę Eucharistiæ tanto cum apparatu, torque cum luminibus.

SECTIO II.

An in Sabbatho sancto liceat celebratio alterius Missæ præter eam, quæ publicè, & solemniter peragitur post dictas Prophetias, & Litanias?

11 NON licere, affirmant Navarrus, etsi non omnino clarè, in Enchiridio Cap. 25. num. 88. Marcellus Francolinus p. 1. de Horis Canonicis C. 30. Vazquez D. 232. C. 2. n. 24. & 25. Henriquez L. 9. C. 24. §. 3. Layman L. & Tract. 5. C. 4. num. 8. Castro Palao Tract. 22. Disput. vnica, puncto 6. num. 4. Bonacina Disputatione 4. quæstione 7. puncto 2. num. 17. Fernandez de Heredia ad Repetitionem textus in Can. 1. de Cons. Dist. 2. parte 7. dub. 2. num. 6. Reginaldus L. 29. Cap. 9. numero 170. Emmanuel de Herrera in Cœremoniali Præmonstratensi Cap. 11. n. 26. Villalobos tomo 1. Tract. 8. Diff. 20. n. 4. Iosephus Angles q. de Valore Missę art. vlt. Diff. 3. Cōcl. 1. Hieronymus Llamas 3. parte Methodi curationis animarum Cap. 5. §. 18. Azor tomo 1. Lib. 10. C. 24. quæst. 4. etsi Lib. 2. Cap. 10. adhæsisset contrariæ opinioni; Gavantus in Commentarijs ad Rubricas Missalis parte 4. tit. 10. num. 45. Moventur hi Authores primò, quia in Cap. *Sabbatho*, & in Concilio I. Arausicano non minus prohibetur celebratio Missæ die Sabbathi sancti, quàm die Parasceves. Etsi autem prohibitio de celebratione in die Sabbathi sancti revocata sit per contrariam consuetudinem, non tamen nisi quoad vnicam Missam, eamque solemnem ab vno dumtaxat Sacerdote peragendam in quauis Ecclesia tempore matutino. Neque obstat, Sacerdotes aliquos eo die celebrare Missas privatim. Nam, vt ait Vazquez, neque frequenter, sed rarissimè, neque manifestè, sed occultè vllus alius Sacerdos celebrare solet eo die: vt autem censeretur introducta consuetudo, quæ iuri scripto, & traditioni antiquæ derogaret, frequentior

vsus, & magis manifestus esse deberet.

12 Secundò, quia nunc per anticipationem celebratur ante Sabbathi sancti meridiem Missa, quæ olim dicebatur post mediam noctem prope auroram Resurrectionis Dominicæ; & quæ vnicè dicebatur ab vno Sacerdote in quauis Ecclesia, alioquin si reliqui omnes Sacerdotes celebrarēt tunc Missas privatas, sequeretur, aut neminem potuisse dicere Missam Resurrectionis Dominicæ, orto iam Sole, aut omnibus Sacerdotibus liberum fuisse, facere duo Sacra eò die post mediam noctem; quorum vtrumlibet continet manifestam absurditatem. Ergo introducta anticipatio solùm licebit quoad vnicam Missam solemnem, qualis quondam dicebatur post mediam noctem.

13 Tertiò, quia si in animò Pontificum esset velle, aut permittere Missas privatas in die Sabbathi sancti, apposuissent Introitum pro eis, sicut apposuerunt pro Missis privatis in Vigilià Pentecostes, etsi Missa solemnis in hac Vigilia careat Introitu æquè, ac Missa solemnis in die illo Sabbathi sancti, neque enim lectiones, & cætera, quæ præmissa sunt, appellari debent propriè Introitus; tametsi huius locum tenere, asseveret Hugo Victorinus Lib. 3. de Missæ specialibus Obseruationibus C. 28.

14 His non obstantibus, amplector contrariam sententiam, quæ placuit plerisque Theologis post Maiorem in 4. Dist. 12. q. 5. §. *Dubitatur primò*, & post Dominicum Sotum in 4. Dist. 12. quæst. & articul. 2. §. *Hic primùm adnotato*. Prioris verba sunt, * In die Parasceves Presbyter non debet celebrare, quia tunc Apostoli latuerunt propter metum Iudæorum, & quia Missa instituta est ob memoriam Passionis Dominicæ; cuius illo die est specialis memoria. Quælibet autem alia dies est conueniens celebrationi. * Hactenus Maior. Sed & Dominicus de Soto expressiùs ait, * Hinc secundò colligito, peccatum esse mortale in die Parasceve consecrare; atque adeò privatim celebrare, nam esset contraire iustissimæ cæremoniæ Ecclesiæ, quæ plurimū refert. In alijs verò duobus diebus, scilicet Cœnæ, & Sabbatho sancto, licet ritus etiam Ecclesiasticus habeat, vt solà vna celebraretur Missa, non tamen eius obseruantia tanti refert, quin privatim, saltem ex facultate Prælati, præter Missam solemnem, possit quispiam celebrare. * Hæc Sotus; cuius, & Maioris præsentavi verba, vt quæ sint Principum huius opinionis.

15 Melior eius probatio consurgit ex plena satisfactione ad motiua aduersantis sententiæ. Quare ordine retrogrado ad tertium respondeo primò, nō constare, quòd omnis Missa privata debeat habere Introitum. Sicut enim aliquæ sunt Missæ solemnes, quæ illo carent; quidni poterunt aliquæ privatæ illo etiam carere? Atque adeò non esse appositum ab Ecclesia Introitū pro Missis privatis in Sabbatho sancto, non est parens indicium, quòd dici non debeant in eo Sabbatho, sed quod non debent celebrari cum Introitu, licet Ecclesiæ visum fuerit, privatas Missas Vigiliæ Pentecostes, cæterasque anni incipiendas cum Introitu. Respondeo secundò, privatas Missas Vigiliæ Pentecostes habuisse forsan iam olim assignatum Introitum, quia iam olim dicebantur ex institutione Ecclesiæ; at cū privatæ Missæ in Sabbatho sancto ante meridiem nō cœperint dici ex institutione expressa Ecclesiæ, sed ex permissione, & vsu paulatim introducto, nihil mirū, si Ecclesia non deputaverit Introitum pro illis. Præterquam quòd vt non desunt rationes, ne Missa solemnis in Sabbatho sancto inchoetur cum Introitu, sic etiam ne privatæ.

16 Quondam post solemnem Missam Sabbati sancti celebratam tempore nocturno privatæ aliæ, quæ dicebantur, incipiebant à Litanijs, vt tradit Micrologus de Ecclesiasticis Observationibus C. 53. vbi agens de Sabbatho sancto inquit, * Duodecim lectiones iuxta Romanum Ordinem legendæ sūt absque titulis ante Baptismum. Post Baptismum Presbyteri demùm possunt Missam, si necesse fuerit, privatim celebrare, quia iam renati sunt, de quibus specialiter in Missa agere debemus, nec posteà à Lectionibus, quas iam audiuimus, sed à Litania incipere solemus. * Sic Micrologus, qui scripsit circa annū 1077. vt deducitur ex eius libro Cap. 14. ac 17. Gavantus suprà n. 44. citat Gemmæ animæ Authorem L. 4 C. 118 quatenus hic Author ibi dicat, Officiū huius Missæ per Kirie eleyson inchoari; nisi

nisi per Kirie eleyson intelligat cum Micrologo Litaniam. Et ipsi Gavanto, vt & Ioanni de Bustamante in Cæremoniali Lib. 4. Cap. 16. num. 13. non displicet, si Missa privata incipiatur à Cōfessione, qua finita, dicat Sacerdos Kirie eleyson de more, & reliqua cū Vesperis vsque ad finem Missæ. Concordo cum Gavanto, & Bustamante, nam nec Litaniæ, nec Prophetię, nec benedictio cerei sunt pars Missæ etiam solemnis, sed pertinent ad Officium cantandum solemniter cum Choro. Vnde infertur, si Sabbatho sancto audiatur ex obligatione Missa, quia simul sit dies festus dicatus Annunciationi Deiparę Virginis, non teneri populum assistere in Ecclesia nisi à Kirie eleyson decātatione in Choro post absolutas Litanias. Quod verò attinet ad patrocinium petitum ex Authore Gemmæ animæ, non consentio cum Gavanto, nam ille Author Capite (mihi) non 118. sed 117. tit. de Cœna Domini hæc habet, ✠ In Cœna Domini, & in Parasceve, & in Sabbatho sancto post Benedictus, Kirie eleyson, & preces, & oratio secundùm ordinem sub silentio est dicendnm. ✠ Vbi loquitur de laudibus, & non de Missa.

17 Aliqui pro privatis Missis in Sabbatho sancto præsumunt Introitum Missę de Dominica Resurrectionis. Sed sine sufficienti authoritate. Alij dicunt Missam votivam, præsertim Beatę Virginis, Missamque Annunciationis Virginis eiusdem, quando hoc festum incidit in diem Sabbathi sancti. Sed non benè se gerunt, siquidem is dies, cum celebretur ritu duplici, non admittat Missas votivas; & Annunciationis in Missis solemnitas, si festum incidat in eum diem, transferatur ad alium. Adde, Sabbatho sancto non legi Martyrologiū, nec duobus diebus antecedentibus: quo significatur ab Ecclesia, debere cessare in eis Officia sacra de alijs Sanctis. Hinc à fortiori colligitur, Missas privatas, quæ celebrentur feria V. in Cœna Domini, debere esse diei currentis. Videatur Diana parte 11. Tract. 5. Resol. 32. Tract. 8. Res. 66.

18 Ad secundum respondeo primò, etsi verum esset, quòd Missa illa solita fuisset celebrari post mediam noctem propè auroram Resurrectionis Dominicæ, vt aiunt Suarez Disput. 80. sect. 4. §. *Secunda exceptio*, Fagundez Lib. 3. in 1. Ecclesiæ præceptūm C. 5. num. 18. Gaspar Hurtadus Disp. 4. Diff. 2. & 4. Emmanuel Rodriguez in Summa, tomo 2. V. *Missa* Cap. 247. Concl. 3. Lessius 3. parte quæst. 83. art. 2. numero 72. Dicastillus Tract. 5. Disp. 4. dub. 2. num. 34. malè tamen inde deducitur, vnicam tantùm Missam tunc celebratam, vt cęterę peragerentur in die Resurrectionis Dominicæ. Nam ad seruandas Missas, post ortum iam Solem faciendas, non erat opus, vnam tantùm dici post mediam noctem circa auroram, quia etiam si plures dicerentur, possent servari aliæ sufficientes pro die Resurrectionis Dominicę, vbi adesset frequēs Sacerdotum copia.

19 Respondeo secundò, alienum esse à veritate, Missam Sabbathi S. fuisse olim celebratam post mediam noctem, non enim fuit celebrata nisi circa initium noctis Sabbathi eiusdem, vt cōpertum est ex Authoribus antiquis collectis à Cardinali de Lugo Disp. 20. S. 1 num. 16. de quo puncto nos in Disputatione sequenti. Ex quibus etiam liquet, Missam vtramq; Sabbathi sancti, & diei Resurrectionis Dominicæ solitam dici ab Episcopo; atque hinc probatur, priorem Missam celebratam fuisse ante mediam noctem, ne sequatur, Episcopum bis operatum esse Sacris intra eundem diem; quod tamen in nulla historia, aut Scriptore antiquo, aut rituali Ecclesiastico obseruatum legimus, vt ait Vazquez suprà num. 25. In parvis autē oppidis, vbi non adesset præter Parochum alius Sacerdos, si Parochus celebrasset post mediam noctem, fieret, vt aut deberet dicere duas Missas, alteram Sabbathi sancti, alteram Paschatis, aut vt populus carere deberet Missa Paschatis. Præterea cum Vespere breves cantarētur post missam Sabbathi sancti, absonū ex se apparet, cantatas eas fuisse post mediam noctem circa auroram diei Resurrectionis. Ad hæc: si post mediam noctem dicebatur Missa, quid opus erat protrahere ieiuniū per totum Sabbathū sanctum? Etsi enim Sacerdos, & populus prandissent, aut cœnassent, id non obstaret Missę dicendę, neq; cōmunioni accipiendæ post mediam noctem. Quas omnes rationes expendit latè, & optimè Lugo contra Vazquium, & præcitatos alios in num. 18. vt fatetur Dicastillus suprà num. 36. & consequenter

tenetur fateri, expensas esse optimè contra semet ipsum in num. 34. vbi Dicastillus scripserat, * Non dubito, quin olim prohibitum etiam fuerit, in Sabbatho sancto celebrare, cõstat enim ex citato testimonio Innocentij, cum tamen postea progressu temporis Missa, quæ inchoante iam die Dominica post mediam noctẽ celebrari solebat, dispensatione, & vsu anticipandi in Sabbatho ipso celebretur. *

20. Respondeo tertiò, alienum etiam esse à veritate, post solemnẽ Missam Sabbathi sancti non esse celebratas alias privatas, Micrologus enim, cuius verba superiùs transcripsim⁹, docet oppositum. Addo nunc Authorem Gemmæ animæ, qui Lib. 4. de antiquo ritu Missæ Cap. 117. titulo de Lectionibus, ante Baptismum in Sabbatho sancto ait, * Ante Baptismum duodecim lectiones secundùm ordinem leguntur, sed tituli non pronunciantur. Post Baptismũ præsentant Presbyteri Missam celebrare, qui volunt. Ad Missam Offertoriũ, & communio, & Agnus Dei non cantãtur, & Ite, Missa est, non dicitur * Hęc Gemmæ animę Author, qui non est Honorius Presbyter Augustodunensis, sed Honorius Inclusus Monachus in Anglia, & florebat anno 1080.

21 Ad primum respondeo primò, derogatum esse antiquæ prohibitioni de celebratione in die Sabbathi S. non solùm quoad Missam solemnem, sed etiam quoad privatas; imò quoad has derogatum esse eo ipso, quòd quantùm ad illam, tum quia quondam simul, aut post Missam solemnem poterãt dici priuatę: tum quia iam cessavit in particulari, & in generali ratio, ac finis precepti prisci non celebrandi die Sabbathi sãcti, siue solemniter, siue privatim, ratio enim, ac finis fuit, vt Ecclesia mœrens, ac lugens biduo feriæ sextę, ac Sabbathi repræsentaret Christum mortuum, ac sepultum. Sed iam ante meridiem Sabbathi desistit Ecclesia ab ea repræsentatione, vt demonstrat Missa solemnis, quam anticipat, & cum gaudio peragit.

22 Respondeo secundò, præsentem consuetudinem celebrandi manè Sabbathi sancti Missas privatas esse virorum præstantium pietate, ac litteris; esse non raram, neq; occultã Summis Pontificibus, Pastoribusq; alijs Ecclesiæ; esse non improbatam, vt illicitam, sed potiùs probatam vt licitam in publica tot librorum luce à gravissimis Theologis, quin Ecclesiastici Principes reclament, & quin nova lege interdicant. Igitur satis probabiliter, & tutò existimari potest, veterem consuetudinem esse abrogatam.

23 Opponet quis, multò communiorem esse consuetudinem non celebrandi manè Sabbathi sancti Missas privatas. Non possum negare id. Sed inficior, huiusmodi consuetudinem habere vim legis; sicut eam vim non habet similis alia communior non dicendi feria quinta hebdomadę maioris Missas privatas. Et quidem illa alia consuetudo duplici ex causa potuit derivari. Prima causa est, quòd licet antiquis sæculis Sacerdotes, si vellent, possent celebrare privatim sub vesperum Sabbathi sancti, apparente prima stella, attamen credibile est, non admodùm plures vsos esse hac facultate ob brevitatem temporis (cum finiendæ essent Missæ ante mediam noctem) ob occupationem etiã baptizandi Catechumenos, & ob difficultatem naturalis ieiunij tandiu seruãdi. Et hinc prudenter præsumi potest, remansisse, etiam anticipata iam celebrationis hora, consuetudinem hodiernam, ne communiter celebrent Sacerdotes: quæ consuetudo sicut voluntaria erat olim, ita & talis nunc censeri oportet. Secunda causa est occupatio Ecclesiarum in publicis Sabbathi sancti Officijs, ac cæremonijs, & adhuc perseverans mœror Passionis Christi, ob quem nec luminaria accendi, nec præsens Dominus in Eucharistia ostendi expedit in Ecclesijs, donec mysticis cæremonijs accensum lumen, & noviter adueniẽs Dominus triumphalem eius Resurrectionem populo significent. Ob hæc in Ecclesia mos est, coram populo non celebrari, toto matutino tempore prædictis occupato. Et licet circa meridiem, illis iam finitis, detur commoditas celebrandi, vsus iam obtinuit, ne absque aliqua speciali necessitate, vt si Sabbathum v.g. esset dies festus, celebretur in Ecclesijs, nam cum pauci intra tam breve tempus celebrare possent, comitas, & humilitas omnes in omissione celebrandi pares fecisse videtur.

24 Porrò autem ex dictis infertur primò, nihil obesse, quominus in Oratorijs

Oratorijs priuatis celebrari possit à quouis Presbytero Sacrum matutino tempore Sabbathi sancti, quia in eis Oratorijs luminaria accendi possunt quouis tempore, & Eucharistia biduo illo feriæ sextæ, ac Sabbathi sancti seruari potest iuxta præscriptum Ecclesiæ. Infertur secundò, celebrari etiam posse in Ecclesijs matutino tempore Sabbathi sancti, quādo absque perturbatione cæremoniarum, & scandalo fundato in ea perturbatione posset fieri; vt quando in Ecclesia nullus adesset Laicus, qui scandalizandus timeatur. Infertur tertiò, ante peractas Ecclesię cæremonias, & Officia non licere absque speciali necessitate, & Pastorum dispositione celebrare matutino Sabbathi sancti tempore Missas priuatas in templis coram populo, quia hoc esset perturbare grauiter ordinem Ecclesiasticum, reddereque intempestivum Passionis mœrorem, & Resurrectionis expectationem. Audito enim à fidelibus triumphali Alleluia, & triumphatore per Missæ *Gloriam* salutato, præpostera ipsis videri posset mœroris, & expectationis repręsentatio, inefficaxque ad pręparatorios effectus, quos Ecclesia in animis fideliū excitare intendit. Ideoque hi iure offendi possent prædicta celebratione sic anticipata. Si verò fieret post peracta Officia, & *Gloriam* decantatam, non deberet vllus offendi. Si tamen de facto infirmi aliqui offendendi sint, tenentur Sacerdotes non celebrare tunc, quia sapientibus, & insipientibus debitores sunt; & quæ cōmuniter non fiunt à perfectis etiam Sacerdotibus, oportet, vt secretò fiant ab alijs, quos excitet vera devotio, nisi gravis aliqua causa exigat contrarium.

25 Infertur quartò, Superiores in Communitatibus Religiosis debere esse parcos in cōcedenda licentia Sacerdotibus, qui eam petant ad celebrationem secretam die Sabbathi sancti, & feria quinta hebdomadæ maioris, nam vnius, vel alterius singularitas offendere solet alios, qui fortè nō sunt minus perfecti, nec minus avidi frequentationis Missarum, & se continent, vt se conforment consuetudini magis receptæ. Illi verò alij, qui prætextu devotionis, ac fervoris volunt, clam operari Sacris, curent medijs alijs orationis, ac mortificationis compensare fructum ex celebratione comparandum. Quare in præsentiarum consulō, quod in Societatis Nostræ Constitutionibus animaduertitur parte 4. Cap. 4. §. 3. littera *B.* cum enim S. Patriarcha Ignatius iubeat, vt octavo quoque die Scholares Societatis ad communionem accedant, additur in margine, *Frequentiùs, quàm octauo quoq; die communicare, non nisi peculiares ob causas, & potiùs necessitatis, quàm deuotionis habita ratione permittatur.* Vt ergo ad cōmunionem vnius Scholaris, quando alij non communicant, habenda est potiùs necessitatis, quàm devotionis ratio, & concurrere debent peculiares causæ; sic in nostro proposito ęquum videtur, vt si alicui Sacerdoti Religioso permittatur celebrare privatim feria quinta, aut Sabbatho maioris hebdomadæ, quibus diebus cæteri Sacerdotes Religiosi non assuescunt facere privatim Sacra, attendat Superior necessitati potiùs, quàm devotioni eius, cui facultatem præbet, habeatque benè perspectas, & examinatas peculiares causas.

26 Infertur quintò, Missam privatam in Sabbatho sancto posse dici ante celebratam in Ecclesia solemnem, vel ante tempus, in quo solet celebrari hæc; quæ, vt notat Coninch quæst. 38. art. & dub. 2. num. 211. ex generali cōsuetudine nō nisi vnica potest esse in singulis Ecclesijs, quę item debet celebrari post Nonam recitatam in Choro, vbi ad hunc detur obligatio. Loquor in illatione de privata ante solemnem Missa non publicè, sed secretò dicta, proindeque sine perturbatione Officiorum, & sine offensione fidelium. Ratio illationis est, quia, cum iam tempus Missæ in Sabbatho sancto anticipatū sit ante meridiem, nullaque determinata hora ante meridiem designata sit ab Ecclesia, habemus sufficiens fundamentum, vt præsumamus, relictam esse cōmuni iuri inceptionem Missæ solemnis, & privatarum in eo die. Commune autem ius est, vt Missæ privatæ quocumque die possint dici ex aurora vsq; ad meridiē. Neque apparet, cur in tali die tempus earum debeat non anteà esse, quàm post inceptam Missam solemnem, aut solitā incipi, vt attingam rursus in num. 33. Confirmatur ex vsu piorum, doctorumque hominum, qui, si celebrent privatim eo die, solent celebrare summo manè. Confirmatur etiam ex vsu Episcoporum

porum conferentium Ordines eo die, solent enim statim post auroram, vel ortum Solis facere Sacrum in Oratorio ad conferendos Ordines, vt ab hac occupatione quantocyùs expediti valeant postea in Ecclesia interesse Missæ solemni.

27 Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 1. num. 23. indicare videtur, requiri iustam aliquam causam, vt sine peccato veniali dicatur Missa privata ante solemnem. Asserunt id ipsum Martinonus D. 40. sect. 1. num. 5. nonnullique alij apud Leandrum Tract. 8. D. 5. quæst. 28. qui cum Gaspare Hurtado negat expressè. Ego dico, vix vnquam fore, vt desit causa aliqua iusta; qualis est, quòd celebraturus Sacerdos, aut alij audituri Sacrum maneant expediti ad functiones Ecclesiasticas illius diei, aut ad familiares, & domesticas. Si ministrandum sit viaticum infirmo, nec possit, nisi in Missa consecretur formula, abs dubio erit iusta causa. Similiter etiam, si in Sabbathum sanctum incidat festum Annunciationis Virginis Matris, & tempus reliquum antemeridianum post Missam solemnem non sit sufficiens ad hoc, vt populus (qui totus non potest interesse Missæ solemni) impleat præceptum audiendi Sacrum. Tunc quidẽ debent curare Pastores, vt ante Officia celebrentur aliquæ Missæ privatæ etiã in publico; debent, inquam, id curare, nisi conuenientius videretur, anticipare Officia, & Missam solemnem, vt post hanc incæptam esset satis temporis ad Missas privatas. Et esset quidem, si possent celebrari vsque ad horam quartam pomeridianam, vt ait Sà V. *Missa* n. 23. casu quo absit scandalũ. Sed tanta postpositio videtur nimia etiam in die Sabbathi sancti, siue Sà loquatur de Missa solemni, siue de privatis, iam enim cessavit antiqua consuetudo celebrandi tã serò in Sabbatho sancto. Forsan Sà respexit ad Navarrum, qui in Miscellaneo 76. de Oratione num. 6. dixit, * Puto honestam illam causam, qua multi Parochi protelant Sabbatho sancto Missam vltra meridiem, eo quòd non possunt audire ante illum reconciliationes eorum, qui ob honestam causam communicare cupiunt. * Hactenus in favorẽ sententię, quę affirmat, licitas esse Missas privatas in Sabbatho sancto.

28 Sed aduertendum est, Authores aliquos, quos citavimus pro negante sententia, fateri nobiscum, licitas esse eas Missas illo die tum pro defuncto, cuius corpus sit præsens, si mos sit non sepeliendi sine Missa: quæ tunc dicenda est post solemnem. Ita Gavantus in Rubricas Missalis parte 1. titulo 15. num. 2. post Beletum, & Durandum citatos à nobis in num. 5. discordante Emmanuele de Herrera ibidem: tum ad communicãdos infirmos morti vicinos. Ita Henriquez, & Layman. Quorum secundus addit, licitam etiam esse Missam privatam eo die in sacello secreto cum Prælati consensu, *Si multi solemni Officio interesse non potuerunt, qui in priuato sacello sacrificari postulent*. Qua in additione imitatur P. Ioannem Azorium tomo 1. L. 10. Cap. 14. quæst. 4. Et hic à fortiori sentit, licitam esse celebrationem Missę privatę in Sabbatho sancto, si in ipsum diem incidat festum Annũciationis Virginis Deiparæ. Sed requirit Azor consensum Superioris, cuius erit videre, an expediat id concedere? Non declarat Azor, an Missæ illæ dici possint in publico? Et posse sic dici, inficiantur Hẽriquez Lib. 9. Cap. 24. §. 3. littera *B*. Villalobos tom. 1. Tract. 8 Diff. 20. n. 4 testans anno 1606. Salmanticæ, & Vallis-Oleti non fuisse dictas ex consultatione gravissimorum Theologorum totius Hispaniæ. Cæterùm posse dici, & in publico, vt populus eas audiens satisfaciat pręcepto, cum difficile sit, omnes interesse vni Missæ solemni, opinio est multò plurium apud Dianam p. 2. Tractatu 14. Resol. 21. parte 9. Tractatu 7. Resol. 24. Leandrum Tract. 8. Disp. 5. quæstione 25. Quintanadueñas tomo 2. Tract. 1. Singulari 10. num. 2. & apud Franciscum de Lugo L. Cap. & quæst. 5. num. 35. Testanturque ex eis nonnulli, ita fuisse practicatum anno 1617. in Toletana Diœcesi, & anno 1639. in Cæsaraugustana, necnon in Neapolitana Vrbe, non sine consilio doctissimorũ virorum. Quod consilium fuit datum consequenter ad nostram sententiam de non prohibita iam ab Ecclesia celebratione Missarum privatarum in Sabbatho sancto. Ac sanè si vetita nunc esset vniuersaliter, non obstante prævisione occursuri sępiùs festi Annunciationis in eo die, nihil efficeret Episcopi, aut Prælati licentia, vt benè considerauit Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 1. num. 20.

SECTIO III.
Num liceat priuatas celebrare Missas feria quinta in Cœna Domini?

29 NEGAVIT Marcellus Francolinus parte 1. de Horis Canonicis Cap. 30. Communis tamen sententia est, cuivis Sacerdoti eo die licere privatam celebrationem, quia nullo Ecclesię decreto, aut consuetudine habente vim legis prohibetur. Nam licet negari nō possit; consuetum esse Sacerdotibus, prę sertim Regularibus, non celebrare ob sacram illam cæremoniam recipiendi corpus Christi de manu Prælati ad imitationem communionis Apostolorum de manu Christi; hæc tamen consuetudo nascitur ex deuotione, & non ex obligatione, præsertim quoad Sacerdotes in singulari, vt Doctorum, & piorum praxis ostendit; illi enim nequaquam verentur eo die celebrare, maximè quando ad cæremoniam communionis de manu Prælati restat sufficiens Sacerdotum numerus. Quare consuetudo illa non est obligatoria, siue ex eo, quòd sit omnium; siue ex eo, quòd inducta sit cum intentione obligandi; nam vt constat, non est omnium, neque incæpit, neque retinetur tanquam obligatoria, sed ob finem prænotatum; & ob nimias illius diei occupationes circa confessiones, & monumenti, seu sepulchri fabricam.

30 Etsi verò referatur à Francolino quædam prohibitio facta Romæ à Cardinali Sabellio Vicario Summi Pōtificis; ne quidam Sacerdotes celebrarent privatim feria quinta hebdomadæ maioris, & in Decretis Diœcesanæ Synodi Neapolitanę celebratę anno 1627. necnon à Persico Lib. 1. de Officio Sacerdotis dub. 6. n. 40. afferatur quoddam Decretū Congregationis Rituum vetans privatas celebrationes ea feria; adhuc Cardinalis de Lugo Disp. 20. S. 1 num. 14. inquit, non extare vllum Decretum legitimè promulgatum, quod suæ, & nostræ decisioni officere queat. Refert quidem Gavant⁹ parte 5. in Rubricas Missalis tit. 8. n. 7. Sacram Rituum Congregationem anno 1608. die 27. Septembris iussisse communionem Cleri ad Missam solemnem feriæ quintæ in memoriam, quòd Christus communicavit Apostolos. Hoc tamen Decreto non tollitur, quominus vnus, aut alter Sacerdos possit sacrificare privatim, dummodo pars maior Cleri communicet ad Missam solemnem. Forsan & de hoc Decreto Cardinalis Lugus sermonem habuit.

31 Eximio Doctori P. Suarez Disp. 80. sect. 2. V. *Superest*, arridet superior nostra decisio per se loquendo, id est, * Secluso scandalo, si alicubi fortasse sit, vel propter pusillorum ignorātiam, vel propter aliquam consuetudinem. * Sed certè scandalum vix sequi potest etiam in pusillis, cum hi non rarò videant, Sacra privata fieri eo die. Et vbi timeri posset scandalum, aut admiratio, quia nunquam anteà coram populo celebratæ sint Missæ privatæ eo die, poterit vel reddi facti ratio, instruique populus rudis, vel Sacra agantur in Oratorijs, & Sacellis secretis. Layman Lib. & Tract. 5. Cap. 4. num. 8. scribit * Si communicandi de Prælati manu consuetudo in aliquo Sacerdotum Cōuentu quasi sub præcepti obligatione vigeat, obseruanda erit, vt sine Prælati licentia privatam Missam celebrare non liceat. * Sic ille; & benè. Sed communiter nō vigebit consuetudo nisi sub ordinationis simplicis vi; cui parendū erit iuxta cuiusque Communitatis stylum; & in illa, qua quisque Sacerdos vivat, sciet, petenda sit, necne licentia à Prælato? Azor tomo 1. Lib. 10. Cap. 24. quæst. 7. inquit, * Vbi est ea consuetudo recepta, servari debet, nec permittendum, vt Sacerdotes privatim immolent. Oportet enim, consuetudines moribus vtentium comprobatas observare. Nec est, cur dicamus, eas per errorem, vel ignorantiam introductas, aut piè tantùm, non in modum legis esse servandas. * Hæc Azor subscriptus à Bonacina Disp. 4. quæst. 7. punct. 2. n. 17. Sed dubito, num alicubi vigeat tam constans, tam perpetua, tamque invariata consuetudo? Nam etsi in templis non soleat peragi à Religiosis nisi Missa solemnis; at in Capellis secretis vna, aut altera privata Missa solet celebrari pro Officialib⁹ domesticis, aut pro infirmis, aut quia aliquis Sacerdos expectare nō potest ad communicandum cum cæteris.

32 Si cum feria quinta concurrat festum

festum aliquod, vt Annunciationis Virginis Deiparentis, provt proximè accidit anno 1655, oportebit, vt in templis privata Sacra fiant, ne populo, obligato audire Sacrum, desit copia, & commoditas Missarum. Et ita factum est, me disponente in templo Methymnensis Collegij commissi tunc meæ curæ, seruata cautione P. Vazquez Disput. 232. Cap. 2. num. 17. Castri Palai Tract. 22. Disp. vnica, puncto 7. num. 2. Quintanadueñas tomo 1. Tract. 4. Singulari 5. num. 6. Caspensis Tract. 23. Disput. 3. sect. 1. num. 49. Pellizarij in Manuali Regularium Tractatu 8. Cap. & sect. 2. Subs. 1. num. 108. & plurium aliorum apud Dianam parte 11. Tract. 5. Resol. 32. vt Missæ privatæ sint finitæ ante reconditum Christi corpus in loco designato, seu in monumento, vt vocant, rā extunc incipit Officium Parasceves, cū statim Vesperæ dicantur, & in Parasceue non licet celebrare, provt dictum est. Filliuclus tomo 1. Tract. 5. Cap. 4. q. 5. vult, absoluendas esse Missas priuatas, antequàm ligentur campanę, decātata *Gloria* in Missa solemni. Sed congruentior est terminus assignatus ab illis alijs Authoribus, siquidem vsque ad Vesperarum initium duret celebritas feriæ quintæ, & non incipiat Officium feriæ sextæ in Parasceve.

33 Ioannes Præpositus 3. parte quæst. 83. art. & dub. 2. num. 128. notat, esse quidem decentius, sed non necessarium, vt privata Sacra celebrentur ante solemne in feria quinta. Dicastillus Tract. 5. Disput. 4. dub. 2. num. 29. & 32. quanquam concedat, conueniens esse, attento vsu, & decentia, vt in templo, in quo Vesperę sunt inchoatæ, non vltrà eodie celebrentur privatæ Missę, negat, non posse celebrari in Oratorijs vsque ad tempus, in quo aliàs licet, quia non ex eo, quòd inceptæ sint Vesperæ, cessat feria quinta, aut prohibemur dicere Missam ei respondentem, vt videre est in Quadragesima, etsi enim cantētur, aut etiam cantatæ sint Vesperæ in Choro hora decima, aut vndecima antemeridiana, adhuc fas est vsque ad meridiem inchoare Missas privatas. Nec verum est, Vesperas, quę dicuntur post Missam solemnem feriæ quintæ, pertinere ad feriam sextam. non enim pertinent nisi ad quintam, nam hęc, & sexta, ac Sabbathum non sortiuntur primas Vesperas, sed vnaquæque suas in ipsa feria, vt constat in eadem feria quinta, quæ quamuis habeat Officium duplex, non habet primas Vesperas; quas si haberet, dicēdę essent in feria quarta pręcedenti, & ritu duplici, cum tamen non dicantur, nisi Vesperæ feriæ quartæ, & ritu simplici. Ita Dicastillus, in cuius favorem addi potest paritas ex Sabbathi sancti privatis Missis, quas celebrare fas est ante solemnem, & ante inceptam festivitatem Resurrectionis Dominicæ, durante adhuc tempore, mœroreque publico Passionis. Sed contra, quia Vesperæ, quæ dicuntur in feria quarta, sunt etiam Vesperæ feriæ quintæ, vt colligitur ex Oratione *Respice, quæsumus, Domine, super hanc familiam tuam*, &c. quæ est Oratio repetita in omnibus Horis Canonicis feriæ quintę. Et Vesperæ, quæ dicūtur in feria quinta, sunt quidem feriæ quintæ, vt colligitur ex Antiphona *Cœnantibus autem illis*, sed simul etiam sunt primæ Vesperæ feriæ sextæ. Contra rursus, & efficaciùs, quia quantùm attinet ad celebrationem Officiorum divinorum, dies incipit à Vesperis, vt notant omnes Doctores ad Cap. 1. & 2. de Ferijs, ad Cap. *Pronunciandum* 1. de Consecratione Dist. 3. & S. Thomas 5. Quodlibero, q. 13. articul. 28. in Corp. alijsque relatis, Thomas Sanchez Lib. 7. Consiliorum Cap. 2. Dub. 37. Rursus contra paritatem additam facit, quòd Ecclesia non anticipavit Officiū solemne ferię quintæ, vti anticipavit Officium Sabbathi sancti. Fateor tamen, paritatem esse valde vrgentem. Sed cuius assumptum negatur à Castro Palao Tractatu 22. Disp. vnica, puncto 7. num. 5. à Pellizario in Manuali Regularium Tractatu 8. Cap. & sect. 2. Subs. 1. num. 108. quia vsque ad tempus Missæ solemnis colitur realis Passionis Christi memoria; quo cultu durante nullum est Sacrificium celebrandum.

SECTIO IV.

Quæstiones nonnullæ decisæ.

34 PRIMA, an Capellanus, qui ex fundatione Capellaniæ tenetur celebrare quotidie, vel feria quinta, & sexta, ac

ac Sabbatho singularum hebdomadarum, debeat in Maiori sacrificare feria quinta, & Sabbatho, vel saltem pro his diebus subrogare alios?

Quod secundum quæritur etiam de feria sexta; non autem primum, nam certum est, nec debere, nec posse celebrare feria sexta. Respondeo ad vtrumlibet negatiuè. Ad primum quidem, quia etsi simpliciter, & absolutè possit Capellanus celebrare privatim feria quinta, & Sabbatho hebdomadę maioris; ast communior consuetudo est, eaq; laudabilis, nō sic celebrare diebus illis; nec credendum est, fundatorem Capellaniæ voluisse opponere se ei consuetudini, aut discrepare Capellanum ab ea. Notare tamen oportet, quòd si Capellanus actu celebraret, deberet offerre Sacrificium pro debito fundationis, nā tunc consuetudo iam nō favet ipsi, & aliunde Missę omnes ipsius obstrictę sūt, vt cedant in fundatoris emolumentum: quanquam Pellizarius in Manuali Regularium Tractatu 5. Cap. 9. sect. 4. n. 130. dicat, non comprehendi sub generali obligatione Missas illorum dierum, vtpote valde extraordinarias; sicut sub lege generaliter loquente non comprehenduntur casus extraordinarij, sed tātùm ordinarij.

35 Ad secundum respondeo etiam negatiuè, tum quia cum omissio celebrationis in feria quinta, & Sabbatho non provenerit ex culpa Capellani, sed ex laudabili consuetudine Ecclesiæ; & in feria sexta ex eiusdē Ecclesiæ præcepto, non est, cur teneatur supplere alijs diebus: tum quia alioqui Capellanꝰ sine culpa sua sentiret novū onus, quale esset obligatio non accipiendi stipendiū pro Missis in tribus alijs diebus: tū quia si à divinis cessatio sit imposita, & ob illam Capellanus nō immolet diebus pręscriptis, minimè tenetur aliis diebus compensare celebrationes omissas. Ergo similiter, &c. Tum postremò quia privatarum Missarum in triduo omissio contingit quasi per se, estque omnibus nota. Ergo fundator Capellaniæ censēdus est prænovisse illam, & non voluisse, vt compensaretur per Missas celebratas alijs diebꝰ. Ita Cardinalis de Lugò Disput. 20. sect. 2. num. 46. & 47. Franciscus de Lugo Lib. 5. Cap. 11. q. 6. num. 61. & 62. Raphael Averla q. 11. sect. 18. §. *Item posse*, Thomas Tamburinus Lib. 3. de Missa Cap. 3. §. 2. n. 3. & Pellizarius suprà.

36 Secunda quæstio, an Sacerdotes non celebrantes solemniter in Sabbatho sancto, & quicumque alij possint more Laico communicare eo die?

Respondeo primò, fuisse morem antiquis sæculis, vt in Sabbathi sancti Missa celebrata post primę stellę ortum cōmunicarent, qui vellent. Quod colligo ex Eusebio Cęsariensi in Historia Ecclesiastica Lib. 6. Cap. 27. vbi refert de Philippo Imperatore interfuisse Sacris *In die Paschæ, id est, in ipsis Vigilijs, in die postremæ Vigiliæ Paschatis*, & voluisse *cōmunicare mysterijs*. Idem ipsum significat Rupertus Abbas Lib. 6. de Officijs diuinis Cap. 22 inquiens, * Nunc autē è contra die septima apud nos inuenitur, quia post meridiem corpus solemniter in voce exultationis, & laudis cōficimus. Hac verò die sexta (in Parasceve) quodammodò nō inuenitur, quia non conficitur; sed pridie (id est, feria quinta) illatum, & reconditū est, quod hodie sumimus. * Sic Rupertus; & in fine Capitis addit, * Itaque quomodò hac die, quæ est feria sexta, qua Christi hostia salutaris à suis trucidatur inimicis, rectè à nobis quasi sepultum est Sacrificij decus, & cœleste illud manna, quia hodie non inuenitur, feria quinta paravimus, & intulimus, quod hac die sumamus, fuitque duplum, quàm per singulos dies colligere consuevimus. * Berno Augiensis Abbas Libello de quibusdam rebus ad Missę Officium spectātibus ait, Cap. 1. * Veraciter credi potest, priores Sanctos silentio obtulisse, vel communicasse. Quod etiam hactenꝰ in Sabbatho S. Paschę solemus obseruare. * Sic Berno: consonatq; Radulphus Tungrensis propositione 23. de Canonū obseruantia. Sed fortè loquūtur de cōmunione solius Sacerdotis in Missa. Rabanus Maurus Lib. 2. de Institutione Clericorum Capite 38. clarè effatur. * Post Baptismum verò, & Litanias sequitur sancta Missarum celebratio. & com-

communicatio corporis, & sanguinis Domini: cuius participatione quicumque fidelium se hac nocte abstinuerit, nescio, quomodò dicam illum Christianum, exceptis his, qui pro capitalibus criminibus excommunicati pœnitentiā gerunt. * Eodem tempore Theodulphus Episcopus Aurelianensis in Epist. ad Clerum suæ Diœcesis recitata ab Annalista Ecclesiastico anno 835. dicebat, * Singulis diebus Dominicis in Quadragesima præter hos, qui excommunicati sunt, Sacramenta corporis, & sanguinis Christi sumenda sunt; & in Cœna Domini, & in Paraceve, in Vigilia Paschæ, & in die Resurrectionis Domini penitus ab omnibus communicandum. * Amalarius Fortunatus L. 4. de Officijs Ecclesiasticis Cap. 20. habet ea verba, quæ in num. 4. sunt iam à nobis exarata. Illud autem, vt ait Amalarius, quod omnes ieiuni expectarent vsque ad Missam noctis Sabbathi sancti, videtur fuisse propter communionem. Alcuinus Lib. de Officijs diuinis, titulo de Sabbatho sancto, seu Cap. 16. iuxta recensionem Andreæ Quercetani inquit, * Sequitur ad complendam Oratio. Postquàm omnes comunicaverint, dicit Diaconus, Ite, Missa est. In hac nocte de Vespertinali Synaxi apud Romanos nihil agitur, neque ante Missam, neque post Missam, quia secundùm Augustinum, & alios Doctores istud Sabbathum non habet Vesperam. * Hos ego Authores colligere potui, qui, vt & alij apud Haeftenum infrà n. 41. Ioannesque Belethus Cap. 99. diuinorum Officiorum testentur de antiquo more communicandi in Sabbatho sancto. Indicatq; eum Oratio vltima Missæ, *Spiritum nobis, Domine, tuæ charitatis infunde, vt quos Sacramentis Paschalibus satiasti, tua facias pietate concordes*; quæ Oratio legitur etiam in Sacramentorum libro, Authore S. Gregorio, apud Pamelium tomo 2. Liturgicon Ecclesiæ Latinæ pag. 272.

37 Nihilominus Gavantus in Rub. Missalis parte 4. tit. 10. num. 38. lit. O. & num. 46. censet, non esse suscipiendam Eucharistiam ab alio vltrà Sacerdotem solemniter celebrantem; ad quod denotandum omittitur nunc in Sabbathi sancti Missa *Postcommunio*, & omittebatur tempore Gullielmi Durādi, vt constat ex eius Lib. 6. Rationalis Cap. 75. num. 7. Vbi inter alias causas assignat hanc, quòd baptizati non communicarent eo die, sed sequenti; & ante ætatem Durandi, non dicebatur *Postcommunio*, vt noscitur ex Bernone suprà, qui vivebat anno 1014. Verumtamen cum olim, & nunc etiam dicatur Oratio significans, communicasse alios vltrà Sacerdotem sacrificantem, cogitari potest, quondam, & modò omitti *Postcommunionem* causa tantùm brevitatis. Nisi Magis placeat affirmare, omissionem *Postcōmunionis*, vel Orationis verba referri ad tempus, non in quo proferuntur, sed ad quod repræsentandum, & commemorandum diriguntur, vt cōtingit in nonnullis alijs ritibus, & Orationibus Missarum. Vnde siue omissa sit *Postcommunio* tempore, quo solus Sacerdos communicabat, siue dicta sit Oratio tempore, quo non ipse solus, arguitur inde inefficaciter ad statum præsentem rerum.

38 Quibus consideratis, respondeo secundò ad quæstionem, non esse dandam in Sabbatho sancto communionem Laicalem absque magna discretione, ac delectu. Nam cum eo die non soleant nunc temporis Sacerdotes celebrare Missas privatas, regulariter non decebit, vt siue ipsi, siue Laici communicent more Laico; expedietque ordinariè, ne Sacerdos, vel Laicus sit singularis. Et ego tam vni, quàm alteri suaderem, vt loco Sacramentalis communionis, quæ sine nota non fiet, adhibeat spiritualem. In nostra Hispania videtur non fuisse antiquitus vsitatam communionem post diem Cœnæ Domini vsque ad diem Resurrectionis, nam in Concilio Toletano IV. Cap. 7. dicitur. *Oportet, eodem die* (feriæ sextç Passionis Domini) *mysterium crucis, quod ipse Dominus cunctis nunciandum voluit, prædicari, atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum postulare, vt pœnitentiæ compunctione mundati, venerabilem diem Dominicæ Resurrectionis, remissis iniquitatibus, suscipere mereamur; coporisque eius, & sanguinis Sacramentum mundi à peccatis sumamus.*

39 Tertia quæstio, an communio Laicalis sit permissa in feria sexta Parasceves?

Respondeo primò, fuisse olim vsitatam.

tatam. Sanctus Dorothæus Serm. 9. de mendacio refert quendam casum, satis longũ, ex quo constare videtur. Transcribo tantùm quædam verba, *Erat autẽ Parasceue, hora nondum secunda. Vt igitur sibi ipsi persuasit* (Monachus) *rem illam verè vidisse, egressus est cum silentio, ac rursus obseruabat ad horam Synaxeos; id est, quando Monachi ad sacram communionem percipiendam congregabantur*, &c. Si per Parasceven interpretetur quis non anniversariam diem Passionis, sed ordinariam feriam sextam hebdomadę, non multùm contendam. Ordinis Romani de Officijs divinis in Cœna Domini testimonium est quàm oppidò expressũ, ✻ Pontifex veniens ad altare dividat oblatas ad frangendum, & communicet omnis populus ordine suo, & sumat de ipsis oblatis integras ad servandum vsque mane diei Parasceves, de quibus communicent absq; sanguine Domini. Sanguis verò eadem die penitus consumatur. Et Schola dicat, Agnus Dei, absque osculo, & communionem, Dominus Iesus cum Psalm. & Gloria. Fractis autem oblatis communicent Presbyteri primò, posteà Diaconi, & cęteri omnes. Et ita perficiatur Missa pleniter ordine suo. ✻ In quib⁹ verbis innotescit, oblatas servatas esse ex feria quinta in VI. vt cõmunicarent omnes absque sanguine Domini. Rursus in Officio diei Parasceves, ✻ Cum dixerint, Amen, sumit de Sancta, & ponit in calicem, nihil dicens, nisi fortè aliquid secretè dicere voluerit. Pax Domini non dicit, quia non sequuntur oscula circumadstantiũ. Sanctificatur autem vinum non consecratũ per sanctificatum panem. Et cõmunicant omnes cum silentio. Et sic expleta sunt vniversa. Et post paululùm Vesperos dicit vnusquisque privatim, & sic vadunt ad mensam. ✻

40 Alcuinus Lib. de Officijs divinis, titulo de Cœna Domini, seu C. 17. scribit; ✻ De eodem die legitur in Ordinibus; quòd reservandum sit de corpore Domini ad communicandũ in crastinum. Augustinus ad Ianuarium, Sunt, qui quotidie Eucharistiam volũt sumere. Et quia in Parasceve non conficitur corpus Domini; necesse est, vt hi, quibus est voluntas communicandi, habeant Sacrificium ex priori die. Quod tamen Romani non faciunt. In isto enim die consumitur agnus typicus, consummaturque modus communicationis, & illud vetus Sacramentum per calicem, quem porrexit discipulis suis, Deo gratias agendo, quòd vetera transitura, & ventura nova, quę debemus expectare, vsq; in Resurrectionem Domini. Dixit enim Dominus, Non bibam de hoc genimine vitis, vsque in diem illum, & reliqua. Dehinc transitur ad conviviũ, ex quo Cœna Domini vocatur. ✻ Sic Alcuinus; ex cuius verbis liquet, visitatam fuisse suo tempore in Germania, & Gallia communionem Laicalem feria sexta Parasceves; non autem Romę. Amalarius Fortunatus Lib. 1. de Officijs divinis Capite 12. transcripsit Alcuinum, ✻ Panis Cœlestis, id est, corpus Domini (inquit Amalarius) reservatur à feria quinta vsque in Parasceuen. Secundùm Augustinum ad Ianuarium, Sunt, qui quotidie volunt Eucharistiam sumere. Valet etiã, inquit, ad hanc similitudinem, quòd in primo populo vnicuique fidelium manna secundùm propriam voluntatem in ore sapiat; sic vniuscuiusque in ore Christiani Sacramentum illud, per quod saluatus, ac subiugatus est mundus. Nam & ille honorando non audet quotidie sumere; & ille honorando non audet quotidie prætermittere. Contemptum solũ non vult cibus iste, sicut manna fastidium. In Parasceve non conficitur corpus Domini. Necesse est, vt hi, quibus est voluntas communicandi, habeant Sacrificium ex priori die. Dein transitur ad convivium, ex quo Cœna Domini vocatur. ✻ Ita Amalarius. Qui in C. 15. videtur approbare magis, si in Parasceve nõ sumatur communio, nisi à celebrante. Nam scribit, ✻ Percussꝰ est Pastor, oves gregis dissipatę sũt. Pastores, qui videntur esse in Ecclesia, declinatione sui Officij demõstrant statũ illi⁹ temporis, qui tũc agebatur apud discipulos Xpi. Dominus enim dixit pridie, Non bibam de hoc genimine vitis, donec bibam illud vobiscum novũ. Quod manifestat actũ esse lectio, quę legitur secunda feria post Pascha Domini, dicẽte Petro, Nobis, qui manducavimus, & bibimus cum illo, postquàm resurrexit à mortuis. Ratus ordo est, vt expectemus vsq; dũ Dns noster consecrat Sacramẽta corporis, & sãguinis sui in cruce, & nova ea faciat per Resurrectionem suam, & sic tandem manducemus, & bibamus

bamus saluberrimum illud Sacramentum, non iam pransi, quod Apostoli fecerunt in Cœna Domini, sed ieiuni. Et isto ordine post salutationem crucis oportet, singulos remeare ad sua. * Hactenus Amalarius; & paulò anteà scripserat ex responsione Archidiaconi Romani. * In ea statione, vbi Apostolicus salutat crucem, nemo ibi communicat. *

41 Micrologus de Ecclesiasticis obseruationibus Cap. 19. ait, * Nõ est autem authenticum, quòd quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo distribuunt. Nam Ordo Romanus contradicit, quia & in Parasceve vinum non consecratum cum Dominica Oratione, & Dominici corporis immissione iubet consecrare, vt populus plenè possit communicare. Quod vtique superfluò preciperet, si intinctum Dominicũ à priori die corpus servaretur, & ita intinctum populo ad communicandum sufficere videretur. * Ita Micrologꝰ cautè legendus. Prætereà Sanctus Gregorius Magnus in Sacramentorum Libro edito à Iacobo Pamelio tomo 2. Liturgicon Ecclesiæ Latinæ pag. 256. agens de feria sexta in Parasceve, & de adoratione crucis addit, * Quam vt adoratam habuerint, Diaconus cũ Subdiacono, & Acolythis pergant in Sacrarium, vel vbi positum fuerat corpus Domini, quod pridie remanserat, illudque cum calice, & patena, summo cum honore, & reverentia, ad altare deferant. Quo supermisso, Sacerdos stans ante altare dicat, Præceptis salutaribus moniti, &c. Pater noster. Sequitur, Libera nos, quæsumus, Domine. Et cum dixerint, Amen, sumet Sacerdos de Sancta, & ponet in calicem, nihil dicens. Deinde communicat ipse, & omnis Clerus. Et fiant Missæ. * Sic in Sacramentorum L. Durandus Lib. 6. Rationalis divinorum Officiorum Capite 75. numero 9. hæc habet, * Innocentius Papa statuit, hac feriæ quintæ die corpus Christi sub specie panis reseruari, vt infirmi, & religiosi, quibus est necessitas communicandi, habeant ipsum; & propter Officium adimplendum, nam in duobus diebus sequentibus non conficitur corpus Christi. * Quibus verbis desumptis penè ex Belethio Capite 99. divinorum Officiorum, videtur nomine religiosorum non tam intelligendos eos, qui sunt statu, quàm qui sunt actu, ac pietate; & cum distinguat illos ab infirmis Durandus, denotat, necessitatem communicandi non debere esse talem, vt Eucharistia suscipienda sit tanquam viaticum. Sancta Gertrudis Mansfeldensis in die Parasceves suscepit Eucharistiam, vt legitur Capite 26. Libri 4. Insinuationum divinæ pietatis. B. Thomas Villanovanus Concione 2. in die sancto Corporis Christi prodit memoriæ insigne quoddam miraculum, quod sua ætate contigit pro communione devotæ cuiusdam Monialis, cui non fuerat seruata formula accipienda in die Parasceues. Omitto Theodulphum Episcopum Aurelianensem, cuius verba dedi in numero 36: item Regulam Magistri, Statuta Sancti Dunstani, Lancfrancum, Boerium, Ordinationes Benedictinorum Bursfeldensium, & Vallis-oletanorum, de quibus Benedictus Haeftenꝰ in Disquisitionibus Monasticis Capite 3. Tractatu 7. Disquis. 3. Hugo Menardus in Lib. Sacramentorum Sancti Gregorij Papæ, pag. 87. & Andreas Mendus Disput. 12. de Ordinibus Militaribus quæst. 11. num. 129. ex Haefteno.

42 Hinc plurimi modernorũ Doctorũ contendunt, veterem consuetudinẽ renovari posse nostro tempore. Diana parte, & Tractatu 4. Resolutione 237. parte 6. Tractatu 6. Resol. 19. parte 9. Tractatu 7. Resol. 24. refert viginti, & vnum Doctores; quibus addo Franciscum de Lugo Libro 4. Capite 9. quæst. 5. num. 43. Auersam de Eucharistia q. 8. sect. 3. V. *In primis*, Ioannem Sanctiũ In Selectis D. 22. num. 20. Granadum de Eucharistia Tract. 14. D. 10. num 2. Dicastillum Tract. 5. Disp. 4. dub. 2. n. 32. Scortiam de Sacrificio Missæ Lib. 4. Capite 29. num. 10. Quintana Dueñas tomo 1. Tractatu 4. Singularium in 6. Ysambertum 3. p. ad q. 80. D. 5. art. 1. Trullench. Lib. 3. de Sacramentis C. 8. dub. 9. n. 19. Caspensem Tract. 23. D. 3. sect. 1. n. 50. Amicum D. 33. S. 10. n. 309. Pellizarium in Manuali Regul. Tract. 8. C. & S. 2. Subs. 1. n. 108. Tãburinum L. de Communione C. 6. §. 1. num. 4.

43 Contrariam partem defendant Francolinus de Horis Canonicis C. 30. Petrus Ciruelꝰ in Expos. Missalis Rom.

L. 2.

L. 2. C. 68. Hieronymus Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij, Diffi. dub. & punct. 2. n. 10. cū Candido, & Bauny; itē Pasqualig.⁹ in Doctrina Mor. D. 19. S. 3. n. 15. Marchin.⁹, Megalius, Gavant.⁹, Barbosa, Leon apud Dianam parte, & Tract. 6. Ref. 19. Adestq; in huius partis favorem duplex Declaratio Sacræ Congregationis Rituum, quarum prima facta est anno 1606. die 9. Maij, & secunda anno 1622. die 19. Februarij. Sed non adest S. Augustinus in Epistola ad Ianuarium, vt iam notavit Vazquez Disp. 232. C. 2. num. 10. Quare S. Augustinus malè citatur à Gavanto in Rubric. Miss. parte 4. tit. 9. num. 20. lit. Y. & num. 25. quem fefellerunt Alcuini verba supra adducta, inter quę ponūtur aliqua S. Augustini, hæc scilicet, *Sunt, qui quotidie Eucharistiam volunt sumere.* Ast hæc sola sunt S. Doctoris; & reliqua sunt Alcuini. Quid is dicat de vsu Romanorum non communicandi feria sexta in Parasceve; quid etiam dicat Amalarius, visum est suprà. Testaturq; Albertus Magnus de Euch. Dist. 3. Tractatu 2. Cap. 4. num. 2. * Ecclesiam non porrigere illo die corpus, vel sanguinem ad sumptionem alicuius. * Et quod dicitur in Can. *Sabbatho*, nimirùm *Sacramenta penitus non celebrari*, quodq; quoad feriam sextam permanens in suo vigore intelligitur, favet non leviter, nam dispensatio Eucharistiæ esset non modica celebratio Sacramenti. Favet, etiam, quòd in Officio feriæ sextæ non dicatur *Postcommunio*: quòd item nō soleret distribui Eucharistia in diebus ieiunij continuandi, & mœstitiæ, vt notabam in num. 3. Vnde in Sacris pro defunctis nulla fiebat adstantium fidelium communio: quæ est observatio Albaspinæi Lib. 1. de veteribus Ecclesiæ ritibus in 17. Raynaudi contra errorem popularem de communione pro mortuis, num. 12. & 13. neque item dabatur osculum pacis, neque huius apprecatio pronunciabatur: quod vtrumque etiamnum prętermittitur in eis Sacris, & similiter in Officio feriæ sextæ; in Sabbathi autem sancti Missa etsi dicatur, *Pax Domini sit semper vobiscum*, sed osculum nō figitur. Quare idem Albaspinæus in 14. Obseruatione peritè reuocat ad veterem primorum temporū memoriam, quòd die Veneris sancto neque Missa dicatur, neque sacrificetur, neque quisquam de Eucharistia sumenda more Laico cogitet. Auxiliatur Concilium Toletanum IV. in verbis relatis num. 38. necnon XVI. in verbis adductis num. 1. maximè si Eucharistia susciperetur extra tempus Officij feriæ sextæ; alioqui altaria non persisterent denudata in ea feria.

44 Pervia omnibus sunt verba Missalis Romani in Rubricis ferię quintæ: *Hodie Sacerdos consecrat duas hostias, quarum vnam sumit, alteram reseruat pro die sequenti, in quo non conficitur Sacramentum: reseruat etiam aliquas particulas consecratas, si opus fuerit pro infirmis.* Sic ibi. Si autem sanis liceret communio ex devotione in die sequenti, diminutè dictū fuisset pro solis infirmis. Quòd si ita dictum est, quia sani non solent die sequēti communicare ex devotione, efficax inde sumitur ratio, atque motivum, ne quis Sacerdos, aut Laicus communicādo velit singularis esse contra præsentē vniuersalis Ecclesiæ consuetudinem. Et hoc modo eam cōpellat Declaratio posterior Sacræ Congregationis Rituum; fateturque Vazquez Disp. 232. C. 2. num. 21. * Nunc vt plurimùm in tota Latina Ecclesia obseruari, vt solus Sacerdos solemniter celebrans communicet ex pręsanctificatis; * & Suarez D. 80. sect. 2. V. *Secundus dies*, ait, * Nullum iam communicare feria sexta. *

45 Vlteriùs, si in feria sextâ Parasceves fas non est Sacerdotibus celebrare, videtur, fas ipsis non fore, neq; alijs, communicare more Laico, tum quia eadem ratio militat vtrobique; tum quia sicut ex non permissa Sacerdotibus repetita celebratione in eodem die colligitur, interdictam etiam esse ipsis, & alijs iteratam communionem, infertur similiter ex denegata celebratione Sacerdotibus in die sancto Veneris incōcessam esse eis, & Laicis tali die communionem. Si dicas, non deduci benè vnum ex alio, alioqui sicut illo die non licet celebrare ob dandum etiam viaticum, ita neque liceret communicare ob providendum sibi de eo; & alioqui sicut nefas est, celebrare ante auroram, & post meridiem, ita & nefas esset, communicare more Laico. Insurgitur contra, tum quia ipsa Ecclesia exceptionem fecit disertè de viatico ex formula præconsecrata: tum quia Pasqualigus suprà num. 17. agnoscit diffi-

G 2 cultatem

cultatem in communione ante aurorã, & post meridiem, nisi ex causa viatici: tum quia si non sit agnoscenda, prouenit vel ex consuetudine, vel Doctoribus concorditer interpretantibus, & declarantibus, prohibitionem legis de celebratione ante auroram, & post meridiem non extendi ad communionem; vt autem lex de non celebrando in die sancto Veneris non extendatur ad communionem, neque iuvat consuetudo, quin potiùs adversatur; neque item iuuat concors sensus Doctorum, nam non vnus, vel alter, sed multi refragantur. Quibus omnibus attentè perpensis, respondeo secundò ad quæstionem, non esse licitam, vel non esse nunc consulendam communionem Laicalem in feria sexta Parasceves.

46 Sed aduerto, quod si in aliqua Provincia, aut Regno sit iam introductum communicare more Laicali in tali die, proindeque citra singularitatẽ fiat, vt de Germania testantur Dicastillus suprà, Tannerus tomo 4. D. 5. q. 10 dub. 4. n. 57. & Arriaga D. 54. sect. 2. n. 13. nõ est mihi in animo damnare eos, qui ita ibi communicant illo die, quandiu non constet authenticè de præfatis duabus Declarationibus Sacrę Congregationis Rituum vt obligantibus vniuersaliter, & vbique, quia prędit æ sint conditionibus ad id requisitis. Nisi constare iam, persuasum sit alicui ex his Dianæ verbis p. 9. Tract. 7. Resol. 24. * Suppositis dictis Declarationibus, ego nunc existimo, in feria sexta Parasceves, non esse administrandam Eucharistiam, nisi infirmis. Purpuratorum Patrum Oracula venerari oportet, nec sapere plus, quàm oportet sapere. * Qui rursus parte 11. Tractatu 7. Resol. 22. ait, * Sed quia nunc existimo, cõtrariam sententiam de prohibita cõmunione Laicorũ in die Parasceves tenendam esse, stante Declaratione Congregationis Sacrorum Rituum. * Tãtùm Diana.

47 Porrò autem quod ad Hispaniam attinet, non est introducta communio Laicalis tali die, quantùm noscere potui; etsi enim pietate ducti nonnulli conati fuerint introducere, hactenus non habuerunt imitatores in administranda Eucharistia die illo. Neque pauci, qui administrant exteris, suscipiunt ipsi eam, aut suis domesticis distribuunt; Benedictusque Haeftenus suprà indecisum relinquit, an Declaratio Sacræ Congregationis Rituum abroget consuetudinem, quam habuerunt Monachi Benedictini nonnullis in Monasterijs? & optat, vt ad Sacram Congregationem referatur dubitatio. Noster etiam Amicus suprà cupit, * Pro Ecclesię vniformitate, vt tali die vbiq; Laica communio populo prohiberetur, cum hæc ipsa à communione cessatio magis conducat ad Christi Passionem celebrandam. * Et ego quidem vbi Sacerdotes etiam Religiosi eo die non communicant, neque Laici Religiosi, non video, cur admittendi sint ad communionem Laici Sæculares. Nam si vt satisfaciant præcepto Paschatis, habent dies antecedentes, & ipsos dies Paschatis vsque ad Dominicam in Albis; si vt deuotioni suę indulgeant, edocendi sũt temperare eam iuxtà generalem nunc temporis consuetudinem Ecclesiæ, vitareque singularitatem; & cùm sit, vt docet expertissimus Magister vitę spiritualis P. Franciscus Arias 2. p. Profectus spiritualis in Appẽdice de bono Sacramentorum vsu, Capite 18. & 22. expediens plerisque Laicis intermissio ex Confessariorum consilio quandoque facta communionum ordinariarum (quæ quotidianæ sint, aut frequentes in hebdomada) esse maximè conuenientem eam, quæ fiat in die sancto Veneris. Monendi etiam sunt, vt spiritualem communionem substituant loco Sacramentalis, piasque meditationes de Passione Christi, ieiunium seuerius, castigationes, mortificationesque corporis, quibus omnibus compensabunt fructũ alioquì comparandum ex communione. Tandem instruendi sunt, si Ecclesia ob luctum, & mœrorem de Passione Christi privat Sacerdotes, fidelesque omnes vivos, ac defunctos fructu, quem ex opere operato tot Sacrificiorum, quot eo die omittuntur, possent comparare, æquum esse, vt ipsi eadem de causa patienter ferant denegationẽ accessus ad Eucharisticam mensam.

48 Quarta quæstio, quanta fuerit celebritas Communionis Laicalis feria quinta in Cœna Domini?

Seu

Seu In Natali calicis, vt vocant S. Eligius Homilia 10. Paschasius Lib. de Corp. & sang. Domini Cap. 11. Petrus Blesensis in Tract. de Euch. Capite 23. Ludulphus Saxo 2. p. Vitæ Christi C. 56. Respondeo, fuisse semper celeberrimam, imò & obligatoriam quondã de præcepto, vt constat ex C. *In Cœna* 17. de Consecratione Dist. 2. ex Cabilonẽsi Concilio 2. Cap. 47: vultque Vazquez Disp. 214. C. 3. num. 25. præceptum Soteris Papæ, de quo in Canone *In Cœna*, nõ esse distinctum a præcepto Fabiani Papæ quoad communionem in Paschate, de quo in Can. *Etsi non frequẽtius* 16. & in Can. *Sæculares* 19. Dist. eadem, & in Concilio Turonensi sub Carolo Magno, C. 50. quanquam S. Thomas 3. p. quæst. 80. art. 10. ad 5. videatur distinguere vnam communionem ab alia, vt observat Suarez Disp. 70. sect. 1. V. *Dico primò.* Accipiebatur autem Eucharistia de manu solemniter celebrantis tam à Laicis, quàm à Sacerdotibus, cæterisque Clericis. Et quoad vtrosque aperta sunt testimonia Ordinis Romani, atque Alcuini. Hic enim L. de divinis Officijs titulo de Cœna Domini ait, *His expletis, sequitur Oratio Dominica, Libera nos, quæsumus, Domine. Pax Domini. Et Agnus Dei.* Et *communicat Pontifex solus, & redit ad sedem suam. Et sequitur ad Commun. Dominus Iesus, postquàm cœnauit. Psalmus, Beati immaculati, ad repetendum, quantùm necesse erit. Interim cõmunicat Clerus, seu omnis populus.* Sic Alcuinus. Dedi in num. 39. verba Ordinis Romani. Andreas Saussay in Panoplia Sacerdotali parte 2. Libro 1. C. 9. art. 2. §. 1. affert ex Sacramentario S. Gregorij hæc verba in feria 5. *Pontifex vadit ante altare, & communicat omnis populus in ordine suo.* Non lego ea in Sacramentario evulgato à Iacobo Pamelio, sed in edito ab Hugone Menardo, vbi additur, *Et seruent de ipso Sacrificio in crastinum, vnde communicent.* Idemque Menardus profert hæc ex Rubricis Missalis manuscripti S. Eligij, *In feriâ sexta sumit de Sancta Pontifex, & ponit in calice, nihil dicens, & communicant omnes cum silentio.* Quod vtrumque testimonium vtile erit pro notitia antiqui moris communionis Laicalis in die sancto Veneris, addique potest alijs quæst. præcedentis. Quod ad hanc pertinet, est, referri in vita S. Vvillelmi Abbatis 6. Aprilis apud Surium, porrexisse Eucharistiam omnibus fratribus die Cœnæ Domini; & in vita S. Mariæ Ægyptiacę 9. Aprilis apud eũdem Surium, solitos conuenire fratres cuiusdam Monasterij, vt communicarent in die Cœnæ Domini, quanquàm reliqua anni parte vnusquisque discedebat in loca remota, ac solitaria. Albertus Magnus in 4. dist. 13. art. 28. q. 1. ait, *In Religionibus quibusdam obseruatur in tantum, vt illa die nullus subditorum celebret, sed omnes communicent de manu Superioris.* Indicat posteà Albertus, populum non solitum accipere Eucharistiam sequentibus duobus diebus.

49 Communio feriæ huius V. id habuit olim peculiare alicubi, vt fieret post communicantium cœnam vsualem, provt scitur ex Concilio III. Carthaginensi Cap. 29. relato C. *Sacramenta altaris* 49. de Consecratione Dist. 1. ex Concilio Africano sub Bonifacio Papa I. C. 8. ex Concilio Bracarensi I. C. 16. ex Matisconensi II. Cap. 6. ex C. 29. Trullano Synodi sextę, ex S. Augustino Epist. 118. C. 6. & 7. ex Amalario Lib. 1. de Officijs Ecclesiasticis C. 12. Sed in Concilio Bracarensi, & in C. 29. Trullano abrogatur ea consuetudo, quę præcipuè viguit in Africana Ecclesia. Meminit S. Augustinus in Epistola illa 118. Cap 5. alterius consuetudinis Ecclesiæ eiusdem, quòd bis sacrificaret solemniter in feria quinta Cœnæ Dominicæ, primùm manè, secundùm vespere. Nunc in singulis Ecclesijs solemnis vna celebrari solùm potest.

50 Vbi adverto cum Marchino infra, & Leandro Tract. 8. D. 5. q. 21. Sacram Congregationem Rituum anno 1602. die 18. Maij declarasse, non posse celebrari eiusmodi Missam, nec confici sepulchrum cum asservatione Eucharistiæ, nec peragi Sacrum solemne die Sabbathi sancti in Oratorijs Confraternitatum, nisi de licentia Episcopi, vt colligit ex eadem Declaratione Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 3. C. 8. num. 6. Admoneo etiam cum Gavanto p. 4. in Rub. Missalis tit. 8. numero 9. lit. T. prodijsse ab eadem Sacra Congregatione Decretum anno 1610. die 30. Ianuarij, ne clavis capsulę, in qua ponitur Eucharistia, detur Laico, quantumvis nobili, & illustri, sed ei potiùs, qui sequẽti die est celebraturus; & hoc in omnibus Ecclesijs tam Sæcularibus, quàm

Regularibus quovis modo à iurisdictione Ordinariorum exemptis, non obstante quavis consuetudine in contrarium, vt eadem Sacra Congregatiò ampliùs expressit in alijs Declarationibus posterioribus apud Barbosam in Summa Apostolicarum Decisionum Collectan. 335. num. 13. & de Officio, potestateque Episcopi parte 2. Alleg. 27. num. 4. Cuius Decreti observantiam desideramus in plerisque Hispaniæ Oppidis; patronique Ecclesiarum non semel litem mouerunt ob denegatam sibi clavem; audioque, causa non cecidisse quandoque, allegant namque, pertinere ad ius Patronatus, & ex tempore immemorabili esse sibi collatam. Sunt qui, vt videantur esse eius inter cæteros Laicos conditionis eximiæ, cuius habeatur peculiaris ratio in Ecclesijs, simulant acceptam clavem monumenti Dominici, præferuntque ligatam vitta serica ante pectus, nam sæpè clavigeris numeratis, qui in stationibus monumentorum occurrebant, superavit longè claviũ multitudo sacras capsellas Civitatis. Demũ aduerto, singulare fuisse in Congregatione Cluniacensi, vt ad Missam diei Cœnæ Domini adhiberetur vinum mistum melle, quanquam sine speciebus, vt in eius Congregationis Statuto 11. refert V. Petrus Mauritius, cuius hæc sunt verba, * Statutum est, vt ab omni mellis, ac specierum cum vino confectione, quod vulgari nomine pigmentum vocatur, Cœna Domini tantùm excepta, qua die mel absque speciebus Antiquitas permisit, omnes Cluniacensis Ordinis fratres abstineant. * Notētur illa, *Antiquitas permisit*, committanturque cum Can. 8. Concilij Autisidiorensis, in quo dicitur, *Non licet in altario in Sacrificio diuino mellitum, quod mulsum appellatur, nec vllum aliud poculum extra vinum cum aqua mistum offerre.* Sic Concilium illud habitum anno 590. Cōmitantur etiam cum Canone 3. Apostolorum, & cum ijs, quæ dicit Paschasius Rathbertus in Epist. ad Frudegardum.

51 Quinta quæstio, an si cum feria sexta in Parasceve concurrat festum Annunciationis Virginis Matris, teneātur fideles assistere Officio feriæ sextæ ab illo tempore, quo Eucharistia ponitur in altari?

Respondeo, non teneri, vt iam dixi in Disp. 3. num. 35. repetamque in Disputatione 30. Legatur Diana parte 12. Tract. de Colloquutionibus, & scriptionibus vetitis tempore Cōclavis, Resolutione 18. Nunc obseruo, Micrologum de Ecclesiasticis Observationibus Cap. 48. scribere, * Synodaliter autē legitur statutum, vt Annunciatio, si in triduo, ante Pascha occurrat, in Sabbatho ante Palmas anticipetur, qui dies & proprio Officio caret, & per totum annum venerationi S. Mariæ solet obsecundare: quæ anticipatio & omni necessaria videretur anno, dum eadem festivitas idem Sabbathum subsequitur, eo quòd duæ subsequentes septimanæ proprijs Officijs in tantum sunt occupatæ, vt tantæ solemnitati dignè nequeāt deservire: sed nos nihil in hac editione temerè canonizatum deprehendimus * Ita Micrologus. Et Ioannes Belethus de Officijs divinis Cap. 57. ait, * Si contingat dies Annũciationis in Ramis Palmarum, aut ipso die Resurrectionis, de eo penitus tacebitur; ac die Sabbatho, qui præcedit Dominicam, quam in Ramis Palmarum vocatam diximus, vniuersum Annũciationis fiet mysterium * Hæc Belethus. Iam certùm omnino est, neque anticipandum, neque postponendum, nisi de Maiorum authoritate, diem festum Annunciationis. Videatur Gauantus in Rub. Missalis parte 4. titulo 9. num. 24. loquens de quodam Episcopo, qui, proprianc, an Summi Pontificis authoritate? incertum, postposuit, cū incidisset in feriam sextam. Sic scripseram, antequàm vidissem, quod ex Nostro Georgio Gobat refert Diana parte 10. Tractatu 16. Resol. 7. nempe multarum Germaniæ, Galliæ, & Belgij Diœceseon vsu receptum, vt quando id festum occurrit in hebdomada sancta, integrè transferatur vel in Sabbathum Palmarum, vel in feriam sextam post Dominicam in Albis. Quare addo, non esse hunc vsum damnandum, vbi preualuit, sed debere non introduci ab Episcopis in alijs locis, non enim habent ad id potestatem, vt contra illum Authorem probat Diana. Ac sanè cum præfatũ festum institutum à Summo Pontifice incidat

incidat sæpe in hebdomadam maiorem, quin ipse sciens, & videns moveatur ad imperandam translationem pro tota Ecclesia, signum vtique manifestum est, se nolle, vt Episcopi eam pro suis Diœcesibus disponant per interpretationem, aut dispensationem in lege vniuersali Pontificia.

52 Sexta quæstio, si die Parasceves intermitti debet Missæ Sacrificium, qui erit hoc iuge, & quotidianum?

Iuxta Danielem C. 12. & Matthęũ Cap. 6. necnon Can. *Visum* 72. de Consecratione Dist. 1. Can. *Iteratur* 71. de Consecratione Dist. 2. S. Augustinum Lib. 10. de Ciuitate Dei Cap. 20. vbi ait, *Per hoc & Sacerdos est Christus, ipse offerens, ipse & oblatio. Cuius rei Sacramentũ quotidianum esse voluit Ecclesiæ Sacrificium: quæ cum ipsius capitis corpus sit, se ipsam per ipsum discit offerre.* Et ex Epist. 118. C. 2 referuntur hæc verba à Suario Disput. 75. sect. 4. V. *Prima sententia*: *Omnibus diebus offertur Deo Sacrificium in Ecclesia.* Respondeo cum Henriquez Lib. & C. 9. num. 6. vnius diei defectum pro nihilo reputari; cum Suario supra V. *In confirmatione*, generales loquutiones nõ excludere singularem exceptionem, quamuis non exprimant illam. Sed quòd ad S. Augustinum attinet, non lego in Epistola 118. Cap. 2. verba, quæ allegantur; sed hęc, *Per loca terrarum, regionesque variantur alia, sicuti est, quòd alij ieiunant Sabbatho, alij verò non; alij quotidie communicant corpori, & sanguini Dominico; alij certis diebus accipiunt: alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur; alibi Sabbatho tantùm, & Dominico; alibi tantùm Dominico.* Sic S. Augustinus ibi. Nec plura nos de hac Disputatione.

DISPVTATIO XXI.

DE HORA, IN QVA LICET CELEbrare Missam.

1 D*OCTRINA SANCTI THOMÆ 3. parte, quæstione 83. toto ferè articulo 2. enucleabitur in hac Disputatione, quæ recto ordine sedem habet post eam, quam finiuimus.*

SECTIO I.

Qua hora post mediam noctem liceat inchoare Missam? Qua hora regulariter?

RESPONDEO, regulariter non esse nunc licitam celebrationem Missæ ante auroram, vt constat ex præsenti vsu Ecclesię, ex priuilegijs Pontificum, vt possit ab eo vsu deflecti, & ex regulis Missalis Romani: quo ex triplici capite, siquidẽ alia desint, dignoscendę sunt debitæ horæ celebrandi, quarum à Sacerdotibus servandarum Episcopos habere diligẽtem curam, voluit Synodus Tridentina Ses. 22. Decreto de Obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ. Igitur in

in Rubricis generalibus §. 15. num. 1. dicitur, *Missa priuata quacumque hora ab aurora vsque ad meridiē dici potest.* Rursus titulo de defectibus in celebratione Missarum occurrentibus, §. 10. num. 1 numeratur inter defectus, *Si non sit debitum tempus celebrandi; quod est ab aurora vsque ad meridiem communiter.* Ita ex recognitione Clementis VIII. & Vrbani VIII. concordante cum editione Pij V. titulo de ritu seruando, §. de hora celebrandi Missam, titulo de defectibus, §. de occurrētibus in ministerio ipso. Addo Concilium Toletanum celebratum anno 1583. Actione 3. Cap. 41. decernens, *Nullus ante auroram, vel post meridiem celebret.* Item Concilium Mediolanense I. parte 2. titulo de pertinentibus ad celebrationem Missæ statuens, *Vt nec ante auroram, nec post meridiem celebrentur Missæ.* Non itaque licet regulariter ante auroram celebrare.

2 Eritque ex communi Doctorum sensu peccatum mortale, si notabili tempore ante illam fiat Sacrum; non autem si modico, vel quia præceptum de non celebrando ante auroram habeat parvitatem materiç in termino, ante quem fas non est sacrificare, vel quia, etsi non habeat, tamen præceptū, vel consuetudo, quç designavit, vel agnovit auroram vt terminum, interpretatur hunc cum aliqua latitudine, eo quòd punctum fixum auroræ non sit facilè noscibile. Variant Doctores in determinanda temporis quantitate auroram antecedente, quæ sit materia grauis respectu anticipationis Missæ, seu potiùs respectu auroræ vt termini designati, ante quem non celebretur.

3 Censeo, tres horæ quadrantes fore materiam gravem; duos levē; & vnum plus, minusve non fere materiam peccati etiam venialis. Cum enim plerique Doctores sentiant, auroram vt terminum esse hîc sumendam nō mathematicè, sed moraliter, videtur, tres horæ quadrantes antecedentes distare notabiliter à tali termino, duos leviter, & vnum nihil quoad considerationem moralem in hac materia, in qua vel pūctum indiuisibile non est præscriptum, vel est admodùm difficile cognitu in vno mense præ alio, & in vno loco præ alio. Si discordes à postrema parte censuræ nostræ, non contendam nimis, dūmodò approbes, quod secundò iudico cum Suario Disp. 80. sect. 4. V. *Secundò inquiri*, vbi citat Paludanum, & Victoriam, cum Cardinali de Lugo Disp. 20. sect. 1. num. 32. Francisco de Lugo Lib. & Cap. 5. q. 6. num. 61. vbi citat Reginaldum, Bonacinam, Henriquez, Aversam, & communiter cum alijs Modernis apud Barbosam Libro 1. de Iure Ecclesiastico Cap. 11. num. 25. & apud Bardi parte 3. in Bullam Cruciatę Tractatu 4. Cap. 1. num. 3. Missam scilicet posse licitè inchoari ante auroram, ita tamen vt sub eius initium finiatur; quarè poterit incipi ante aurorā per dimidiam ferè horam, quod est tempus, vt Missa conuenienti gravitate, ac pausa dicatur. Ratio est, quia dummodo finis Missæ contingat initium auroræ, iam salvatur, celebrari in aurora, & ex aurora; non secus ac salvatur, non celebrari post meridiem, si initium Missę contingat meridiem; ideoque vix est, qui neget, posse inchoari Missam in fine meridiei, & absolvi post dimidiam ferè horam à meridie. Ex his sequitur, regulariter posse absque peccato aliquo inchoari Missam per tres quadrantes ante auroram, si non displiceat vltima pars censuræ nostrę antecedentis. Sed notādum est, si quis velit dicere Missam, quę duret vltrà dimidiam horam consuetā, debere nō incipere ante dictos tres quadrantes, aliequi posset exordiri proximè post mediam noctem, & dummodò protraheret Sacrum vsque ad principiū auroræ, gereret se rectè. Quod nemo concedet. Eadem notatio adhibenda est, ne quis inchoet in meridie Missam, quam prolonget per tres, aut duas, aut vnam horam integram.

4 Est autem aurora, vt advertit S. Thomas ad 4. & Scotus in 4. Distinctione 13. q. 2. art. 3. non ortus Solis, sed prima lucis irradiatio in nostro Emisphærio, primumque crepusculū. Quod in nonnullis anni temporibꝰ plus antecedit Solis ortum, in alijs minus, eo quòd incipiat, quando Sol in verticali, qui per eum transit, distat tantùm octodecim gradibus ab Horizonte Orientali; & hoc spatium percurratur ab ipso propter obliquum suum cursum in nonnullis anni temporibus, scilicet in Solstitijs, & in proximioribus ad hæc, maiori tarditate; in alijs, nempe in Æquinoctijs, & in vicinioribus ad hęc, minori: in nonnullis, vt mensis Iunij fine, &

& initio Iulij per duas horas; & ferè quadrantem; in alijs, vt mensis Martij fine, & initio Aprilis, per horam, & quadrantem. Quare crepusculum matutinum durat vt minùs per horam, & dimidiam in omnibus mensibus, excepto Martij fine, & initio Aprilis: ideò ordinariè per horam, & dimidiam ante Solis ortum poterit celebrari extra finē Martij, & initium Aprilis: cui horæ, & dimidiæ si addas dimidiam alam, in qua ad exordiū auroræ absolvatur Missa, item si addas quadrantem iuxta dictā in præcedenti numero, sequitur, posse celebrari ordinariè per duas horas, & unum quadrantem ante Solis ortum extra finem Martij, & principium Aprilis; ex quibus sicut adimendus est vnus quadrans, ita potest tutè addi fini Iunij, & principio Iulij. Loquutus sum de crepusculo matutino in climate altitudinis poli à trigesimo nono vsque ad quadragesimum, & secundum (intra quam latitudinem sita est Salmantica, vbi hęc scribo), quę existit in gradu quadragesimo, & vno, minutisque viginti; Vrbesque aliæ Castellæ veteris, & novæ neque gradum hunc superant, neq; inferiores sunt illo) nam si altitudo sit ad gradum circiter quinquagesimum, erit ibi maius crepusculi spatium; nimirùm trium horarum in mensibus Maio, & Augusto, ferèque tota æstate, ac vere, vt ex P. Clavio notat Arriaga D. 54. S. 2. num. 17. Vt autem singulis mensibus hora matutini crepusculi, & ortus Solis cognoscatur à Sacerdotibus, qui Castellæ veteris, & novæ incolant loca, sicq; sciant, quo tempore valeant celebrare, apponam in fine Operis tabulam elaboratam in hunc finem à P. Martino Stephano Nostræ Societatis, conformemque doctrinæ P. Clavij; quæ pro tota Hispania parùm plus, minusve deservire potest. Pro alijs verò climatibus adhibendæ erunt similes aliæ tabulæ, quæ circumferuntur, consulendaque erit doctrina P. Clavij in Cap. 3. Sphæræ Ioannis de Sacrobosco. Notandum hìc est, P. Suarium Disp. 80. sect. 4. V. *Secundò inquiri*, habere hęc verba: ※ Hinc Gabriel suprà (id est, Lect. 14. in Canonem Missæ, lit. C.) cum Scoto in 4. Dist. 13. quęst. 2. dicit, licitum esse inchoare Missam vna hora, & quarta parte alterius ante ortum Solis. ※ Sic ibi Suarius; quem de non rectè viso Scoto culpat Antonius Hiquæus post Fabrum Disp. 54. Cap. 2. num. 20. Sed Eximius Doctor optimè vidit Gabrielem, quem citat, & ex eo Scotum, nam Gabriel cū ipso vnam horam, & quintam partem horę designat. Et licet in textu Oxoniēsi lecto à Fabro, & in novissimè edito ab Antonio Hiquęo nō designetur nisi spatium vltra medietatem horæ, & quintā vnius horæ; ast in Reportatis ad 4. Dist. 13. q. 2. §. *Requiritur etiam* ex editione Lucæ Vvadingi pag. 707. exprimit vnā horam ęqualem, & quintam partem alterius Doctor Subtilis.

5 Diximus, non esse licitum celebrare regulariter ante aurorā, eisdemque fundamentis, quibus id probavimus, ostenditur, licitum esse è contra incipere privatas Missas statim post auroram. Et quamuis Telesphorus Papa dicat Cap. *Nocte sancta Natiuitatis Domini Saluatoris* 48. de Consecratione Distinct. 1. *reliquis* vltra hanc noctem *temporibus Missarum celebrationes ante horam diei tertiam* (numerando ab ortu Solis) *minimè esse celebrandas*; oportet explicare Telesphorum Papam de Missis solēnibus, & conuentualibus; vel si de omnibus, oportet dicere, prohibitionem illam fuisse iam contraria consuetudine abrogatam quoad privatas Missas. Et verò circa Missas solemnes, & conuentuales, horamq; celebrandi ipsas olim, legatur Suarez Disp. 80. sect. 4. V. vltimo, necnon Scortia Lib. 2. de Missæ Sacrificio Cap. 15. num. 2. nosque dicemus multa in Sectione 3. Nunc seruāda est regula præscripta in Missalis Romani Rubricis generalibus §. 15. à n. 2. vbi non designatur diei, sed Officij hora, post quam dicendæ sunt; hora autem Officij anteponi aliquantulū potest, & postponi horę diei pro comoditate Cleri, & populi ex rationabili causa, vt observat Suarez suprà, & demōstrat praxis; potestque aliquando ex gravi causa, & cessante scandalo, dici Missa solemnis, & conuentualis, quin precesserit recitatio Officij, quod respondet horæ in Choro Ecclesiarum, vbi datur obligatio canendi divinum Officium; nam si hęc obligatio non detur, necesse non est attendere siue horæ Officij, siue horæ diei, vt ab aurora vsque ad meridiem cantentur Missæ solemnes, & conuentuales. Quod à fortiori verum est de Missis non diei, etiamsi cum cantu dicantur.

cantur. * Hæ enim Missæ, iuxta vari. consuetudines, & devotiones, ferè in differenter toto matutino tempore dici possunt, sicut Missæ privatæ. Ita enim habet consuetudo, neq; aliqua Ecclesiastica constitutio in contrarium obstat. * Quæ sunt Suarij verba in loco præcitato. Sed iam ex Missali Romano recognito à Clemente VIII. & Vrbano VIII. §. 15. Rubricarum generalium num. 5. *Missæ votiuæ, si solemniter celebrentur pro re graui, vel publica Ecclesiæ causa, cum populi frequentia, dicendæ sunt post Nonam,* videlicet Officij recitati in Ecclesijs, in quibus Chorus est ex obligatione.

Exceptiones generalis regulæ non dicendi Missam ante auroram.

6 Prima est in nocte Natalis Christi Domini. Quam exceptionem ponit Telesphorus Papa Cap. *Nocte sancta*, confirmatque Ecclesiæ consuetudo celebrandi primam Missam statim post mediam noctem. Num verò duæ aliæ possint dici ante auroram? Tractabo in D. sequenti.

7 Secunda est in necessitatis casu dandi viaticum ægroto, nam si probabiliter, prudenterque timeatur, esse obiturum sine viatico, nisi anticipetur celebratio Missæ, poterit hæc dici statim etiam post mediam noctem, quin desideretur Prelati licentia, siquidem præceptum, seu consuetudo Ecclesiæ non celebrandi ante auroram non sit introducta cum tanto rigore, vt per illam intendat Ecclesia, ne fieri possit aliud, vrgente præfata necessitate: quæ si valet ad vnam horam, quid ni ad duas, vel tres? cum non sit facta specialis prohibitio pro duabus, vel tribus, vel potiùs pro his, quàm pro vna, maximè in necessitate tam privilegiata, qualis est viatici: ex cuius denegatione timeri magis debet scandalum, quàm ex Missa dicta post mediam noctem proximè ob eius concessionem. Ita Cardinalis de Lugo Dispur. 20. sect. 1. num. 26. post Vazquium Disp. 232. Cap. 3. num. 29. Victoriam, Laymanum, & alios apud Dianam parte 2. Tract. 14. Res. 33.

8 Tertia est ratione consuetudinis contrariæ vigentis iam diu alicubi, vt in aliquibus Provincijs Septentrionalibus, in quibus, quia Sol multò seriùs, quàm alibi, oritur, proindeque matutinum tempus est valde breve ad celebranda, & ad audienda Sacra, in vsu est, vt tempore hyberno inchoentur Sacra notabiliter ante auroram. De qua consuetudine testantur Amic. Disp. 38. sect. 12. num. 328. Arriaga Disput. 54. sect. . num. 15. Dicastillus Tractatu 5. D. & dub. 4. num. 56. & de simili alia Belgij, & Galliæ Aquitanicæ testatur Navarrus in Enchiridio Cap. 25. n. 85. vt operarij & famuli queant Sacris interesse: nec damnant eas cõsuetudines vt neque alij Authores, qui earum meminerunt.

9 Quarta est Episcopi agentis iter; ait enim Glossa ad Cap. finale de Privilegijs in 6. *Cum altari viatico poterit Episcopus (pone, vadens ad Curiam) de manè ante campanam diei dicere, vel facere dici Missam, & pergere vias suas; & sic non impedietur in dicta: quod fieret, si haberet necesse, expectare diem, & horam solitam, & opportunitatem Ecclesiæ.* Sic Glossa communiter recepta, quin designet, quota hora ante auroram possit Episcopus ipse, vel alius coram ipso celebrare. Vnde non video, quo fundamento Cardinalis de Lugo supra num. 27. restringat ad vnam horam ante; neque cur Dicastillus supra num. 57. asserat, Glossam attribuere Episcopis facultatem dispensandi pro aliquo casu cum alijs ex rationabili causa in lege, quantumuis Pontificia, non celebrandi ante auroram. Nullum quidem est in Glossa verbum de tali facultate. P. Vazquez supra num. 28. fatetur, Episcopos habere eam facultatẽ ex interpretativa concessione Pontificis. P. Suarez Disp. 80. sect. 4. V. *Tertia exceptio*, ait, competere ipsis vel ex ordinario iure, vel ex consuetudine introducta sic intelligente, aut declarante legem illam. Sed siue vnum, siue alterum magis approbetur, ad rem moralem parùm interest; nisi quod Suarez, & Vazquez convenire in eo videntur, vt possint Episcopi dispẽsare cum alijs. (non per privilegium generale, sed in particulari casu occurrente) non tantùm ex itineris, sed etiam ex cuiusuis alterius negotij rationabili causa. Quod si cum alijs possunt, multò potiùs secũ; quanquam Glossa non loquatur nisi de rationabili causa itineris. Quæ causa, similisque alia satis est, vt vi ordinariæ

potestatis,

potestatis, quam habent dispensandi cũ suis, possint Provinciales, & Superiores locales, dare eandem licentiam suis subditis, sumereque sibi, iuxta Thomã Tamburinum Lib. 1. de Missa C. 6. §. 4. num. 6. cum Suario tomo 4. de Religione Tract. 8. Lib. 2. Cap. 8. n. 18. iuncto Cap. 13. & cum Hieronymo Rodriguez in Compẽdio, Resolutione 25. num. 3. alijsque citatis, & subscriptis à Hieronymo Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij, Diff. 8. dubio 1. puncto 2. num. 3. Sufficit etiam iuxta Henriquez, & Sà, vt quilibet Sacerdos celebret ante auroram sine dispensatione, aut privilegio. Scribit enim Henriquez Lib. 9. C. 24. §. 5. * Inter Episcopi prærogativas numeratur, vt ante lucẽ celebret, iter facturus: Idem possent alij Clerici, quando ex honesta causa indigent, vt commodè iter agant. * Sà vero ait V. *Missa*, num. 27. in editione antiqua, * Ante autoram celebrare licet ob necessitatem, aut vrgentẽ causam, vt ob iter faciendum. * Ambo sequuti sunt Dominicum Soto in 4. Distinct. 13. quæst. 2. artic. 2. dicentem, * Propter causam verò legitimam, vt causa celebrandi in die festo, quando quis iter facit, licet paululò, vel ante auroram, vel post meridiem celebret, quamuis sine dispensatione id fieret, non condemnarem ad peccatum, saltẽ mortale; secus si anticipatio, vel postpositio longior esset. * Sic Soto. Et in eodem sensu intelligẽdi sunt Henriquez, atque Sà, nam notabilis anticipatio sine privilegio, aut dispensatione, neque est consueta, vt cum Layman, & Diana ait Aversa quæst. 11. sect. 15. V. *Deinde*, neque licet ob specialem vnius, alteriusve commoditatem; secus ob communem populi instituturi peregrinationem, tunc enim vna hora ante aurorã celebrare, fas erit, nam cum ex dispensatione, & privilegio sępe eo tempore celebretur, credendum est, stante ea vrgenti causa communi, nolle Pontificẽ, vt vim habeat consuetudo celebrationem ante auroram prohibens. Ita Castro Palao Tractatu 22. D. vnica, puncto 7. num. 13.

10 Quinta exceptio est ratione privilegij. Refert autem ex Paludano Dominicus Sotus supra, * Papam dispensare cum Cardinalibꝰ, vt antelucanas Missas celebrent, hoc est, paulò ante auroram. * Notatq; Henriquez supra, gaudere hoc privilegio, etiam quando iter non faciunt. Videantur alij Authores apud Dianam parte 5. Tract. 2. Resol. 77. parte 6. Tract. 8. Resolutione 40.

11 Sunt prętereà pro Religiosis multa privilegia, vt possint celebrare ante auroram. Paulus III. in Brevi expedito anno 1545. Presbyteris Societatis Nostrę facultatem concessit, *Missas ante diem, circa tamen diurnam lucem, & etiam infra horam post meridiem, quando, & quoties, stante legitimo impedimento, moderno, & pro tempore existenti Præposito Generali id necessarium, vel aliàs in Domino expedire visum fuerit, celebrandi.* Ita in Brevi incipiente, *Inter cunctas.* Rursus Gregoriꝰ XIII. in Bulla data anno 1579. exordienteque, *Quanta in vinea Domini* indulsit maiori cum extensione Presbyteris Societatis Nostrę, vt *Missas per horam ante auroram, & infra horam post meridiem, itineris, vel alterius legitimi impedimenti causa de Præpositi Generalis, vel cuiuslibet alterius ad id ab eo deputati licentia, celebrare valeant.* Hæc facultas, vt aduertitur in Cõpendio privilegiorũ Nostræ Societatis, V. *Missa*, §. 3. communicatur à R. admodùm P. N. Generali omnibus Superioribus Societatis, & ijs, quibus ipsi commiserint. Sed ad eius vsum opus est, intervenire causam itineris, vel alterius legitimi impedimẽti, vt constat ex tenore Bullæ, ideoque vi huius non possunt Sacerdotes Societatis pro mero suolibito celebrare vna hora ante auroram, vel post meridiem; sed debet adesse rationabilis aliqua, & iusta causa.

12 Iam tamen per communicatiõnẽ factam à P. N. Generali fruimur privilegio Bullę Sixti V. incipiẽtis, *Decet R. Pontificem*, datę die 5. Septembris anno 1588. Congregationi Oratorij in Vrbe, iuxta quod Sacerdotes omnes Societatis (vt significavit P. N. Generalis) possunt celebrare per semihoram *ante auroram*, quin necessaria sit licentia Superioris, & quin opus sit causa itineris, vel alterius legitimi impedimenti. Cętetùm quia Pontifex addit in ea Bulla, *Volumus, quòd hoc Indultò parcè vtantur*, debent Nostri Sacerdotes nosse, esse etiam id sibi iniunctum.

13 Similiter per communicationem factam ab eodem P. N. Generali

li videmur gaudere privilegio Brevis dati à Gregorio XIII. die 14. Augusti anno 1583. Sacerdotibus Ordinis Sancti Hieronymi in Hispania, vt pro commoditate familiarium, & servientium, sicut refert Garcia eiusdē Ordinis Tractatu 3. Diff. 8. dub. 1. punct. 2. n. 15. In Summa de Excellentijs Sacerdotij, possint Missam etiam per horam ante crepusculum diei celebrare sine scrupulo. Sic traditur in Compendio privilegiorum illius Ordinis V. *Celebrare*, §. 8. & quamuis ibi nō explicetur, concessum fuisse hoc privilegium per Breve, extat tamen Romæ apud Nostros authenticum eius transumptum, vt testatur, qui M. SS. additiones ad Compendium nostrorum privilegiorum concinnavit iussu P. N. Generalis post revocata ab Vrbano VIII. vivæ vocis Oracula. Apposui supra, *Videmur gaudere*, &c. nam in eis additionibus tacetur, (nisi omissum sit ex transcribentis incuria) P. N. Generalem voluisse, vt adderetur communicatio eius privilegij; sed cum dicatur, voluisse, vt adderetur ipsum privilegium, videtur non alia ex causa, quàm communicationis.

14 P. Dicastillus Tractatu 5. Disp. & dub. 4. num. 65. existimat, Sacerdotes Societatis communicare in quodam privilegio celebrādi causa itineris statim post mediam noctem; quod privilegium dicitur esse concessum Benedictinis. Ego hactenus in Societate non vidi vsum talis privilegij; nec eius fit mentio in additionibus illis M. SS. & nisi loquatur de concesso Benedictinis Congregationis S. Iustinæ, de quo posteà, dubito, an tale sit, quale refertur à Dicastillo; sed vt post duas horas à media nocte celebrent Monachi Montis serrati in Ecclesia sui Monasterij ob multitudinem confluentium ad illam: quę Bulla est Alexandri VI. & in ea sub nomine Ecclesiæ posse intelligi quemlibet locum, vbi erectum sit altare intra Monasterium, probabile videtur Thomæ Tamburino supra num. 12. cum Peyrino; posseque in ea communicare alios Religiosos participantes, quamuis pro illis desit illa causa multitudinis concurrentis, docet Cardinalis de Lugo supra num. 27. & Thomas Tāburinus num. 11. Qui à num. 8. vsque ad 15. expendit alia privilegia Mendicantium, nempe illud Gregorij XIII. concessum Congregationi S. Iustinæ, vt Religiosi, *Dum sunt in itinere* (vti videntur etiam esse, qui sunt in procinctu ad viam) *possint celebrare inter auroram, & mediam noctem*: illud item concessum vivæ vocis Oraculo a Leone X. Fratribus Minoribus, *Vt de Superiorum suorum licentia* (*quorum conscientiȷs remittit, quomodò Fratres debeant vti hac gratia*) *possint celebrare illicò post Matutinum, & post meridiem, præsertim dicbus, quando est de audienda Missa præceptum, quando Fratres debent ambulare, seu quando de via veniunt, & non possunt ante meridiem applicare ad locum, vbi commodè possint Missam audire, vel honestè celebrare. De æstate verò, quando noctes sunt breuiores, etiam ante Matutinum Chori, vel infra, dummodò celebraturus illud per se, aut cum socio dixerit, prout consuetum est in Ordine, cum Prima*. In quibus verbis particulam *Præsertim* non excludere alios casus, & *Matutini* nomine non requiri, quòd sit finitum; imò neq; iam requiri, quòd sit recitatum ab ipsis, sunt, qui affirment apud Tamburinum; ad quem remitto Lectorem, & ad alium Tamburinū, Ascanium nomine, tomo 2. de Iure Abbatum Disp. 5. quæsito 7. Dianam parte 11. Tractatu 2. Res. 3. Lezanam tomo 1. Quæstionū Regularium Cap. 21. num. 2. Azorium tomo 1. Lib. 10. Cap. 25. q. 5. Ioannem de la Cruz Lib. 2. de Statu Religionis, Cap. 5. titulo de privilegijs circa Missam, Ludovicum de Miranda tomo 1. Directorij Prælatorum Regularium q. 40. artic. 10. Brunonem Chassaing de Privilegijs Regularium parte 2. Tract. 8. Propositione 2. Emmanuelem Rodriguez tomo 1. Quæstionū Canonicarum, & Regularium quæst. 43. art. 1. 2. & 3. nam ego in materia Pontificiarū Bullarum, privilegiorum, & Oraculorum pro Religiosis didici ex aliorū periculo, non interponere meum iudiciū, affirmando, vel negando, fuisse aliquid indultum, nisi eis lectis vsque ad apicē, & iota vnum; secus ac deprehendi factum ab aliquibus Authoribus, qui ex fide aliena attribuunt Bullis multa lōgè extranea à Pontificum mente, nec discernunt (vti iam opus est) inter privilegia bullata, & vivæ tantùm vocis Oraculo concessa.

15 Sed non omittam dicere, Religiosorum privilegia, antiquiora Tridentino Concilio, non esse per hoc revocata

revocata Sessione 22. Decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missæ, vbi habetur, *Ne superstitioni locus aliquis detur, edicto, & pœnis propositis caueant, ne Sacerdotes alijs, quàm debitis, horis celebrent: non obstantibus priuilegijs, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque.* Non sunt; inquam, revocata, tum quia, vt ait Cardinalis de Lugo suprà num. 29. Concilium ibi solùm imponit Episcopis, vt illis omnibus remedium adhibeant, & curent obseruari: vbi ergo Episcopi nō repugnent, non est, cur Regulares amittant sua privilegia. Tum quia non sunt horæ indebitę, in quibus licet ex facultate Pontificis celebrare, vt inquit Dicastillus supra numero 69. Tum quia in anticipatione horarum ad celebrationem à Religiosis nullus superstitioni locus timeri communiter potest ab Episcopis; quare, deficiente eo timore, non videtur Concilium pręcipere Episcopis, vt caveant, ne Sacerdotes Religiosi alijs, quàm debitis, horis celebrent. Neque obstat quædam Declaratio Cardinalium Interpretum Cōcilij Tridentini dicens, *Ante diem, & horis indebitis celebrare non licet etiam vigore priuilegiorum à Sede Apostolicâ ante Concilium Tridentinum concessorum.* Nam de talis Declarationis authentica authoritate nō constare, responderi potest cum Thoma Tamburino supra num. 17. Neque item obstat, quod addit Arriaga Disputatione 54. sectione 2. numero 16. scilicet mandatum Concilij non posse esse vllius momenti, si per illud non sint revocata Religiosorum privilegia. Nam respondere in promptu est, magni ponderis, & efficaciæ fore in casu, quo videant Episcopi, dari locum aliquem superstitioni, aut gravi alij incommodo contrà decentiam Sacrificij divinissimi, tunc enim Religiosi debebunt, non se protegere suis privilegijs.

16 Bulla Cruciatæ concedit facultatem Commissario, vt dispenset cum personis nobilibus, & quæ iuxta ipsius arbitrium qualificatę sint, quatenus possint Missas per horam, ante lucē, & post meridiem audire, & celebrare facere. In quibus verbis tacitè subintelligitur facultas Commissarij ad dispensandum cum Sacerdote præfatæ cōditionis, vt celebret vna hora ante lucem, & alia post meridiem. Ita Bardi supra Capite, & num. 2. Mendo Disp. 37. Cap. 12. num. 99. alijque scribentes in Bullam Cruciatæ. De illa autem conditione memorata agemus cum ipsis in Disp. 23. Et hæc de exceptione quinta ob privilegia.

17 Quæ penes multorum sententiam sic intelligenda sunt, vt anticipatio, quam concedunt, sit supra tempus, in quo sine privilegijs celebrare liceret ex iure communi, aut ex consuetudine recepta. Vnde si privilegium concędat facultatem celebrandi vna hora ante auroram, poterit inchoari Missa vna hora, & tribus quadrantibus parùm plus, minusve ante auroram, iuxta dicta in numero 3. Pręcipuus Author sententię memoratę est Pater Suarez tomo 3. in 3. partem, Disputatione 80. sect. 4. Vers. *Tertia exceptio*, & tomo 4. de Religione Tractatu 10. Libro 8. Capite 3. numero 6. quia privilegiū tantùm operatur (scilicet vltra ius cōmune) quantùm sonat, & quia alioqui illud esset inutile, nihilque operaretur, si privilegiato non permittat extensionem supra tempus iure communi concessum. Responderi potest, dari sæpe privilegia, vt certiùs, magisque sine scrupulo procedatur in ijs rebus, quæ etsi opinione compluriū sint de iure communi, non tamen in aliorum; non secus ac ipsemet Eximius Doctor in secundo loco præcitato, numero 7. docet, non esse inutile privilegium indultum Societati de anticipatione Missæ ex licentia Superioris, tametsi hic, quà habet iurisdictionem quasi Episcopalem, posset suo iure, & sine novo privilegio præbere licentiam in particulari casu ad anticipandum ratione itineris, vel communicandi infirmum, vel alterius necessitatis non valde magnæ. Responderi secundò potest ex eodem Suario Libro 8. de Legibus Capite 22. ex numero 3. extare plura privilegia, quę solummodò concedant potestatem, vel actionem novo modo, vel novo titulo aliquam vtilitatem moralem secum adducente in habitu saltem, & aptitudinaliter pro casu, in quo ius generale decerneret posteà contrarium; & huius genij, ac qualitatis videri privilegia sermoni subiecta, cum verba nō sonent nisi anticipationem Missæ per horam ad aurorā;

quæ iure communi, vel consuetudine est alioqui præscripta vt terminus, ante quem non est celebranda Missa. Etsi vero Theologi probabiliter discurrãt in trium illorum quadrantum designatione ad inchoandam Missam ante auroram, discursus ille non est ius commune, neque consuetudo vicem communis iuris sortita, neque Pontifices habuerũt respectum ad concedendum aliquid vltrà illum. Et videtur præseferre absurditatem, vt die Iunij 22. in qua crepusculum incipit hora secunda, & dimidia noctis, possit à Religioso inchoari Missa quadrante vno ante primã noctis horam. Nihilominus sententia Suarij est admodùm probabilis, tutaque in praxi, & multorum Doctorum suffragio comprobata. Quòd si Religiosus Sacerdos operetur iuxtà eam, adsintq; Sæculares, qui scandalizari possint, oportebit, vt sui facti rationem reddat fundatam in privilegio. Si autem illi necdum sedentur, scandalum erit passivum ex ignorantia affectata, & proindè habendum insuper à Sacerdote Religioso, maximé si sua intersit sacrificare tunc.

SECTIO II.

Vltrà quam in die horam non liceat differre Missam? Vltrà quam regulariter?

18 RESPONDEO, non esse regulariter licitum celebrare post meridiem. Responsi probationes eædem sunt, quæ alterius in sect. 1. de non licita regulariter celebratione ante auroram. Addo Motum proprium Pij V. editum anno 1566. die 29. Martij, incipientemq; *Sanctissimus in Christo Pater*, estque Bulla IV. in novissimo magno Bullario Romano, vbi præcipitur *In virtute sanctæ Obedientiæ, & sub indignationis Pontificiæ, ac perpetuæ suspensionis à diuinis pœna districtiùs inhibetur, ne deinceps Missas vespertino tempore, licentiarum, ac facultatum, aut alio quouis prætextu celebrare, vel celebrari facere præsumatur*. Vlteriùs aduerto, Pontificum privilegia, in quibus conceditur facultas celebrandi vna hora post meridiem, indicium esse tam mentis Pontificum, quàm eorum, qui talia privilegia postulant, quatenus regulariter, & communiter, iureque ordinario non liceat celebrare post meridiem; frustrà enim precibus impetratur, quod iure communi est concessum, *l. 1. Codice de Thesauris, Capite Si Papa 10. de Privilegijs in 6*.

19 Sed tamen Navarrus in Enchiridio Cap. 25. num. 85. scribit, * Non esse suo iudicio illicitum, celebrare post præteritam notabiliter horã sextam (id est, horam meridianam) tum quia non est textus, neque ratio, quæ prohibeat ieiuno, vbi sine scandalo potest, facere Missam ante nonam, id est, ante horam tertiam pomeridianam: tum quia est oblatio, & Sacrificium incruentum à Sacerdote in persona Christi oblatum, & idem, quod ea hora ab Ipsomet Christo fuit oblatum cruentum :: & frequenter id feci, præsertim diebus festis, vt ego, & mei iter facientes, & post meridiem peruenientes ad loca intenta, satisfaceremus præcepto. * Ita doctissimus, iuxtaque pijssimus Navarrus; & ex eo Emmanuel Sà in editione priori ait, V. *Missa* num. 27 * Ante auroram celebrare licet ob necessitatem, aut vrgentem causam, vt ob iter faciendum; &, si absit scandalum, licet etiam hora nona, scilicet tertia hora post meridiem. * Cocordant Martinus Alfonsus de Vivaldo in Candelabro aureo inquiens 1. parte numero 151. de Sacramento Eucharistiæ, * Imò (quod plus est) quod ait Navarrus, posse quemlibet Sacerdotem absque vllo privilegio Missam celebrare, etiam post meridiem vsque ad horam nonam, quæ durat à meridie vsque ad tres horas post meridiem. Quam opinionem vltra rationes, quas ibi tradit, amplector, quia rationi videtur esse conformis. * Consonant Pitigianus, Llamas, & Salzedus citati à Leandro Tractatu 8. Disputatione 6. quæstione 9. à Diana parte 11. Tractatu 1. Resolutione 10. Vers. *Ex his*; fauent etiam Hieronymus Columbus L. 4. de Angelica, & Humana Hierarchia Cap. 72. numero 17. Franciscꝰ Ovandus in 4. Distinctione 13. propos. 11. aitque Noster Tannerus tom. 4. D. 5. q. 9. dub. 4. n. 61. non esse condemnandũ peccati

peccati mortalis, qui privatim, citra scandalum, celebraret ad horam tertiã pomeridianã. Hi Authores scripserunt post Navarrũ, & ex antiquiorib⁹ Theologis adducũtur alij à Raphaele Aversa q. 11. S. 15. §. *Quintò ex*, à Dicastillo Tract. 5. D. 4. dub. 5. num. 75. qui in num. 78. propendet penè in sententiam Navarri, eamq; non admodùm improbabilem censet Azor tomo 1. Lib. 10. C. 25. quæst. 2. Audiatur vnus Scotus inter veteres, qui in 4. Dist. 13. quæst. 2. art. 3. §. *Tertium principale*, num. 18. ait; *A principio dici vsque ad nonam Missa congruè celebratur: Terminus celebrationis, scilicet hora nona, colligitur ex consuetudine Ecclesiarum: & ille terminus maximè attenditur in diebus ieiuniorum, quando regulariter in Ecclesijs Collegiatis consuevit circa horam nonam Missa de ieiunio celebrari.* Sic Doctor Subtilis. Legatur Alexander de Ariostis in Summa Confessorum Lib. 3. tit. de Clericis, pag. 624.

20 Cæterùm etsi fateamur, Missarum celebrationem olim peractã fuisse hora nona, quæ est tertia post meridiem, imò & serius (de quo in Sectione sequenti) tamen jam regulariter non licet, eò vsque differre, obstat enim consuetudo contraria multis abhinc annis vigens, obstant semel, & bis Rubricæ Missalis Romani approbantes eam consuetudinem; & cum in eis Rubricis dicatur, Missarum debitum tempus esse ab aurora vsque ad meridiem; & in Concilio Tridentino Sessione 22. Decreto de obseruandis, & evitandis in celebratione Missarum moneantur Episcopi cavere, *Ne Sacerdotes alijs, quã debitis, horis celebrent*, videtur Concilium reputare, alias à debitis esse regulariter eas horas, quæ sunt ante auroram, & post meridiem, & quę excluduntur per Missale Romanum. Vnde nullus non Episcopus graviter puniret Sacerdotes frequenter celebrantes hora tertia pomeridiana. Et populus offenderetur, atque scandalizaretur videns, aut sciens celebrationes tam serotinas, ac vespertinas.

21 Stet itaque, Missam regulariter non esse celebrandam hora tertia pomeridiana, imò neque secunda; illa enim, & hæc hora longè distant à meridie, qui est terminus regulariter præfixus Missæ, vltra quem non licet ordinariè, eam celebrare. Sed est terminus non sumptus rigidè, atque exactè pro puncto meridiano Solaris altitudinis, prout de aurora diximus. Quare admittit aliquam latitudinem, & extensionem vltra illud punctum; sic declarante consuetudine Ecclesiæ, quæ meridiem præfixit vt terminum. Imò huiusmodi terminus admittit maiorem latitudinem, quàm aurora; sic concorditer censentibus cunctis Theologis, motis exinde, quòd, vt sapienter ait Cardinalis de Lugo Disputatione 20. Sectione 1. num. 41. * Terminus ille meridianus olim non erat; imò Missa dicebatur post meridiem, & aliquando post nonam. Posteà verò quia hora fortasse prandij cæpit anteponi, & minus patienter sustinebatur ieiunium, cæpit etiam anteponi hora celebrandi: aliquali tamen libertate retẽta, præsertim cum non omnes ita tempestiuè prandere vellent; sed aliquando vel propter negotia, vel propter festivitatem oporteret, quòd Officia longiùs protraherentur; ideo antiqua illa libertas tardiùs celebrandi non fuit omnino reducta ad terminum indivisibilem. At verò terminus auroræ semper fuit præfixus; neque enim scimus, vnquam licuisse celebrare tempore nocturno, nisi ex speciali privilegio: ideò aurora minus moraliter accipitur, quã meridies: ad quem cum homines sponte sua, & ob propriam commoditatem se induxerint, potuerunt sibi illum terminum statuere cum aliqua maiori latitudine. * Sic Eminentissimus Cardinalis.

22 Sed continuò sciscitabitur quis, quanta possit esse latitudo sine peccato etiam veniali, & sine speciali aliqua causa vltra libitum Sacerdotis celebraturi? Mihi videtur, posse esse ad duos horæ quadrantes parùm plus, minusve. Idque assero post lectos, & expensos plures ex Authoribus, quos adducit Diana parte 2. Tractatu 14. Resolutione 34. parte, & Tractatu 4. Resolutione 105. parte, & Tractatu 5. Resolutione 58. Tractatu 13. Resolutione 7. parte 10. Tractatu 12. Resolutione 26. & quos affert Leander Tractatu 8. Disputatione 6. quæstione 11. agentes de hoc casu. Ratio est, quia vnus horę quadrans parùm plus, minusve, non est latitudo sufficiens ad peccatum veniale respectu auroræ vt termini.

Ergo cum iuxta dicta paulò ante terminus meridiei possit accipi maiori cum latitudine, videtur, duos horæ quadrantes parùm plus, minusve fore, vt non sufficiant ad peccatum veniale. De Antecedenti dixi in Sectione proximè elapsa. Et consequẽter ad discursum inibi factum, celebratio Missæ vltra duos quadrantes facta pro mero libito Sacerdotis non erit immunis à peccato veniali; si autem fiat vltra tres quadrantes, non erit immunis à lethali. Si horologia discordent, poterit Sacerdos conformare se tardiori; quia probabiliter indicat meridiem, dum non constat esse malè compositum, aut ex industria retardatum, sicut solet fieri in magnis solemnitatibus ea de causâ, vt maior sit ob expectationem concursus ad Missam solemnem, & ad concionem. Tunc quidem si horologium nimis retardetur, & cum sit re apse hora v. g. prima post meridiem, sonet duodecimam, non licebit Sacerdoti inchoare Missam hora verè prima in alia Ecclesia, vbi festivitas non agitur, neque populus confluit. Ast vbi agitur, licebit; vt posteà notabo.

23 Rursus quæret quis, an latitudo, concessa à nobis in termino meridiano, sit ad finiendam Missam, vel etiam ad inchoandam? Respondeo, esse etiam ad inchoandam, vt iam animaduerti in Sectione vicina. Vnde Missa incipi poterit ex mera Sacerdotis volũtate, & sine peccato aliquo hora duodecima, ac dimidia inchoante. Hactenꝰ de hora, vltra quam regulariter, & cõmuniter debet non differri incæptio Missæ.

Exceptiones generalis regulæ non dicendi Missam post meridiem.

24 IN raro aliquo casu posse dici Missam post meridiem, docet Suarez Disp. 80. sect. 4. V. *Quocirca* his verbis, * Si festum sit solẽne, & Missa publica, & concio non finiãtur vsque ad vnam, vel duas horas post meridiem, tunc posset Missa privata inchoari post finitum solemne Officium, maximè ne aliqua pars populi Missa priuetur, iuxta doctrinam Leonis Papæ Epistola 81. ad Dioscorum Cap. 2. Idemque permitti potest, si ratione itineris occurrat necessitas celebrandi in die festo, paulò post meridiem, dummodò vnius horæ tempus nõ excedatur. Quod significavit Soto supra; & favet consuetudo, imò est regula Missalis, in qua non sine causa additur illa particula Cõmuniter. * Ita Eximius Doctor, Cõtra quem aduertunt Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 1. num. 24. Arriaga D. 54. sect. 2. num. 14. particulam illam *Communiter* non haberi in Missali edito à Pio V. neq; in reformato à Clemente VIII. Et Dicastillus Tract. 5. Disp. 4. dub. 5. num. 82. dubitat, num habeatur? Sed immeritò, nam extat in Missali Pij V. & Clementis VIII. titulo de defectibꝰ §. 10. num. 1. Decisio Suarij in primo casu est etiam multorum aliorum Doctorum; seruaturque passim in praxi, vt Missa privata inchoetur post concionem, etiam si hæc finiatur hora prima pomeridiana, quia cum tunc duret Missa solemnis, nihil mirum, si illud tempus reputetur idoneum ad Missam privatã. Imò paulò post Missam solemnem inchoari etiam posse privatã, docet Suarez, consentitque Vazquez D. 232. C. 4. num. 37. ast refragatur Bonacina D. 4. q. vltima, puncto 9. n. 6. vbi requirit licentiam Episcopi ad hanc postpositionem vltra tempus Missæ solemnis. Sed frustrà, nam necessitas populi expectantis, vt audiat Sacrũ die illo festo, ac solemni, excusat sufficienter à petitione licentiæ. Et prætereà laberetur tempꝰ, abiretque populus, interim dum nuncius adiret Episcopum, rediretque inde.

25 Decisio Suarij in secundo casu plures etiam habet patronos tã ante, quã post ipsum, vt videre est in Castro Palao Tractatu 22. Disput. vnica, puncto 7. num. 14. in Francisco de Lugo Libro 5. Cap. 3. quæst. 7. num. 78. in Thoma Tamburino Lib. 1. de Missa, Cap. 6. §. 4. num. 23. Probantque tum ex consuetudine, tum ex eo, quòd ratione itineris, vel similis alterius necessitatis, causæve iustæ licet aliquantò anteponere Missam auroræ; quæ est terminus admittens minorem latitudinem, quàm meridies. Ergo eadem ratione itineris licebit postponere meridiei Missam per horam. Ego fateor, licere postponere per maius temporis spatium, quàm sit illud, per quod anteponere auroræ Missam licet. Sed vna

vna hora videtur esse valde magnum spatium, maximè si hora computanda sit vltra duos quadrantes, post quos à meridie fas esse dixi inchoare Missam ex mero libito Sacerdotis, & absq; causa aliqua necessitatis. Insuper si Sacerdoti simplici liceret ratione itineris incipere Missam vna hora post meridiem; frustrà inter Episcoporum prærogatiuas recenseretur hęc ab Authoribus communiter, quòd Episcopi possint ratione itineris celebrare, vel facere celebrari coram se vna hora post meridiem: Nisi dicatur, hanc prærogatiuam valere pro quouis die indiscriminatim; cum tamen Sacerdos simplex possit solùm pro die festo. Cęterùm multi Authores non restringunt simplicis Sacerdotis potestatem ad solum diem festum. Nisi itẽ dicatur, Episcoporum prærogatiuam deseruire, vt vltra horam permissam cuiuis simplici Sacerdoti ratione itineris, possint Episcopi, vrgẽte eadem itineris ratione, postponere per aliam horam, atque adeò exordiri Missam hora secunda, & semis pomeridiana. Sed hęc extensio apparebit ex se se nimia; & similiter respectu Religiosorum, quibus Pontifices Summi concesserunt priuilegium, vt per horam post meridiem celebrare valeant itineris, vel alterius legitimi impedimenti causa; prout Sacerdotibus Societatis indulsere Paulus III. & Gregorius XIII. quanquam Arriaga D. 54. sect. 2. num. 20. Franciscus de Lugo Lib. & Cap. 5. quęst. 7. n. 79. Gavantus in Rubricas Missalis parte 1. titul. 15. num. 1. lit. Y. non vereantur admittere, posse Sacerdotes nostros, stante ea causa, celebrare ex hora secunda.

26 Privilegio præfato dato à Paulo III. & Gregorio XIII. vti possunt Superiores Societatis, & ij, quibus ipsi commiserint; opusque est ad licitum eius vsum, vt adsit causa itineris, vel iusta alia, nec sufficit merum arbitrium Superiorum, siue Prouincialium, siue localium. Porrò autem circa postpositionem Missæ non est [quod sciam] facta generaliter in Societate communicatio aliorum privilegiorum, qualia sunt duo concessa Benedictinis, & præsertim Congregationis S. Iustinæ, vt queant ob causam itineris, vel ob iustã aliam celebrare vsque ad nonam inclusiuè, numeratam ex Solis ortu;

27 Quorum privilegiorum occasione notat Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 1. num. 42. post Francolinum, non esse vniuersaliter verum, sed tantũ in Æquinoctijs, nempe die 24. Septembris, & die 21. Martij, nonam numeratam modo dicto coincidere cum hora tertia post meridiem; nam in Solstitio hyemali, propter diei breuitatem, scilicet die 22. Decembris, nona attingit solùm ad horam secundam post meridiẽ cum quadrante; in Solstitio autem ęstiuo, nimirùm die 22. Iunij, propter maiorem diei longitudinem, attingit vsq; ad horam tertiam post meridiem cum tribus quadrantibus, quippe nona occupet dimidiam partem temporis fluẽtis à puncto meridiei vsque ad occasum Solis. Hęc adnotatio vtilis est Religiosis, qui prædictis privilegijs concessis, siue ante, siue post Concilium Tridentinum, à quo non sunt reuocata anteriora iuxta probabilem sententiam in Sectione antegressa, vti possint, & velint; conducit enim, vt sciant, quo tempore fas sit ipsis ratione itineris, vel alterius iustæ causæ celebrare Sacrum post horã etiam tertiam, & quo tempore non liceat post horam secundam cum quadrãte. Dicastillus supra dub. 5. num. 74. & 84. ait, curandum non esse multùm de hac adnotatione, quia nona in eis priuilegijs sumenda est moraliter, sicque accipienda pro tertia pomeridiana, non secus ac aurora, & meridies sumuntur moraliter prout termini Missarum. Iudicent alij de exempli efficacia.

28 Interim dum ego moneo, privilegia concessa ante Motum proprium Pij V. anno 1566. caute esse prædicanda, ne Missæ vergant in vespertinas. Ita Pellizarius Tract. 8. C. & sect. 2. Subs. 1. num. 99. cum Naldo, dicunt namque, ea esse abrogata per illum Motum proprium. Moneo etiam, vi privilegiorum post concessorum posse probabiliter Sacerdotes Regulares differre Missam ad horam v.g. vltra totum illud tempus pomeridianum, in quo eis liceret, si non essent privilegiati. Valet enim & hic opinio Suarij, complurimumque aliorum, de qua in Sectione superiori. Et hæc satis de privilegijs Regularium ad postpositionem Missę, ob causam datam in num. 14.

29 Inter occasiones licitas postponendi Missam meridiei omittenda nõ

est memoria necessitatis moribundi, qui aliàs decedet sine viatico, est enim maximè privilegiata; proindeque ad viaticum tunc ministrandum poterit à Sacerdote ieiuno celebrari Sacrũ quacumque hora post meridiem, si absque Missa non valeat provideri ei de viatico ob defectum formularum præconsecratarum. Quæ facultas conformis est doctrinæ num. 7. & conformior rationi, quò postpositio Missę ad meridiem vsitatior quondam fuit, quàm antepositio ad auroram. Patrocinanturque expressè Franciscus de Lugo Lib. & C. 5. quęst. 7. num. 77. Arriaga D. 54. sect. 2. numero 20. qui citant Auersam, & alios.

30 S. Thomas ad 3. addit alios casus irregulares, seu extraordinarios celebrationis post meridiẽ, imò & post nonam horã ab ortu Solis, vt patet ex cõtextu. Verba S. Doctoris hęccine sũt, *Potest tamen tardari, maximè quando sunt Ordines faciendi, & præcipuè in Sabbatho sancto, tum propter prolixitatem Officij, tum quia Ordines pertinent ad diem Dominicum, vt habetur in Decreto Dist. 75. Cap. Quod à Patribus. Possunt tamen celebrari in prima parte diei propter aliquam necessitatem, vt dicitur de Consecratione Dist. 1. Cap. Necesse est*, &c. Sic S. Thomas. Et quoad primum casum de die Ordinationum ait Layman Lib. & Tract. 5. C. 4. num. 4. nihil obstare, quin hodie etiam possit in die Ordinationum cantari solemne Officium Missæ post nonam horam ab ortu Solis. Sentit id ipsum Navarrus apud Suarium D. 80. S. 4. V. *Quo circa*, & antiquiores alij apud eundem Laymanum. Nihilominus cum Suario existimo, morem illum antiquum esse iam omninò abrogatum, & debere non revocari propria cuiusque authoritate. Mirorque, Laymanum eius sententiæ fuisse post visum Pij V. Motum proprium, cuius mentionem ipse facit num. 3. & nos supra retulimus verba omninò inhibentia vespertinas Missas. Non igitur iam seruandum est, quod tradebatur in C. *Quod à Patribus* 4. Dist. 75. in C. *Ordinationes Presbyterorum* 7. ibidem.

31 Quoad secundum casum de die Sabbathi sancti existimo similiter, non esse iam licitum celebrare Missam siue privatam, siue solemnem post horã nonam ab ortu Solis. Olim in Sabbatho sancto celebrabatur circa noctis principium, vt constabit ex Sectione proxima; sed iam diu cõsuetudo illa obsolevit, & Missa solemnis, quæ sub noctis initium celebrabatur, dicitur per anticipationẽ matutino tempore, atque ante meridiem. Hugo Victorinus Lib. 3. de specialibus Missarum obseruationibus Capite 21. testatur, *Modernorum debilitatẽ ad epulas festinantem tempus præuenisse constitutum*, cum tamen *verè antiqui, iam ferè transacto die Sabbathi, Officium hoc celebrarent*. Quod Hugonis testimonium intelligendum est de aliquarum Ecclesiarũ vsu, non autem de omnium, siquidem ætate S. Thomæ, qui centum propè annis posterior fuit Hugone, retineretur alicubi vetus mos celebrandi sub noctis initium.

32 Tertius casus subiunctus à S. Thoma pertinet non ad postpositionem, sed ad antepositionem Missæ. Et in Cap. *Necesse est* 51. de Consecratione Dist. 1. (quod Caput adducitur à Sancto Thoma) supponitur vsus dicendi Missam prima diei parte, quin constet, sic vocari ibi spatium temporis, quod antecedit auroram: fortè sic appellatur tertia hora ab ortu Solis respectiuè ad sextam, & nonam, quatenus tertia hora esset prima diei pars deputata ad celebrandas Missas in diebus solemnibus: multòque minus constat, celebrationẽ Missæ ea prima diei parte fuisse propter aliquam necessitatem. Legatur Caput 2. Epistolæ 81. S. Leonis Magni, ex quo desumptum est à Gratiano C. illud *Necesse est*, & innotescet sensus verborum S. Leonis. Vult certè S. Leo, vt si Missa celebrata sit parte prima diei coram his, qui primi aduenerint, & postea ratione festivitatis solemnioris ingens multitudo populi conueniat, iteretur Missa. Quare necessitas, de qua ibi habetur sermo, non est ad Missam in prima diei parte, sed ad iterationem Missæ in alijs diei partibus. Non subticebo hic, Pium V. in Motu illo proprio, quem citaui, mentionem facere consuetudinis quarundam Ecclesiarum dicendi *Missas media nocte, & seu in aurora Natiuitatis, ac de mane Resurrectionis Domini Nostri Iesu Christi, & forsan aliarum festiuitatum*. Pius autem prohibet vespertinas Missas, ad quas occasionem arripuerant ex illis alijs, & nec reprobat, nec approbat illas alias, vt admonent Vazquez D. 232. C. 3. num. 33. Amicus D. 33. sect. 12. numero 326. & manifestum erit legenti

totum

totum Motum proprium. Vnde minus benè scripsere Suarez Disp. 80. sect. 4. V. *Sed quæres primò*, & Tannerus tomo 4. D. 5. quæst. 9. dub. 4. num. 64. Pium V. vetuisse omnes nocturnas, vel matutinas Missas.

33 Casibus allatis à S. Thoma adiungit alium P. Henriquez Lib. 9. C. 24. §. 6. & cum eo Layman supra, Fagundez in preceptum primum Ecclesiæ Lib 3. C. 17. num. 19. necnon Leander Tract. 8. D. 6. quæst. 13. de die funebri Regis, aut Principis, tunc enim propter funus licebit inchoare Missam longè post meridiem, si Officium defunctorũ sit ante inceptum, quia hoc Initiato, cẽsetur & illa inchoari. Sed securius erit, incipere Missam in meridie, tametsi posteà interrumpẽda sit iustis exequiarum, & absoluenda valde serò. Atque ita in funere Regum factum fuisse Salmanticæ, finitamque esse Missam horà quarta post meridiem, asseverat Henriquez supra in glossa; littera *A*. Et ita practicari, æquum esset, quando Academia magnificè impendit exequias mortuo Regi, aut Reginæ, aut Principi. Hoc tamen anno 1658. die 31. Martij in celeberrima festivitate actionis gratiarũ pro nativitate desideratissimi Principis Philippi Prosperi (quẽ Deus multos annos servet!) incæptæ simul sunt in Scholarum atrio maximo solemnes Missæ Vniuersitatis, Collegiorumque quatuor Maiorum ad horam secundam, & absolutæ sunt paulò post horam quartam, interposita elegantissima Oratione gratulatoria; concentibusque Musicis gratissimis.

34 Sed cum de Principibus inciderit sermo, notent Magnates, quæ ait Dominicus Soto in 4. D. 13. quæst. & art. 2. circa finem, * Sunt Magnates (sic ille) qui habent privilegium, vt eis per horam à meridie celebretur. Neque verò ita multum grave est, quãdoquidem in primitiva Ecclesia etiam tardiùs celebrabatur. Attamen quòd hoc fiat ad inseruiendum delitijs eorũ, qui noctes, aleis, & crapulis vacando, in dies vertunt, diesq; dormiendo, in noctes, non potest non esse vituperio dignum. * Hucusque Sotus, quem imitatur Petrus Matthæus in annotatione ad Const. 2. Pij V. & quia in Regis Catholici Curia multi abvtebantur huiusmodi privilegijs, revocavit ea Sixt⁹ V. per suum Nuncium, vt predit memoriæ P. Suarez Disput. 80. sect. 4. V. *Quòd autem.*

SECTIO III.

De hora celebrandi antiquitus.

35 S. Telesphorus Papa, qui anno 142. sedem Apostolicam Romanam tenuit, scripsit in Epistola ad omnes vniuersaliter C. 2. *Reliquis temporibus (à nocte sancta Natiuitatis Domini Saluatoris) Missarum celebrationes ante horam diei tertiam minimè sunt celebrãdæ.* Referuntur hæc verba à Gratiano Can. *Nocte sancta* 48. de Consecratione Dist. 1. Non constat ex eis clarè, an Telesphorus quasi de novo decreverit horam tertiam ab ortu Solis, vt ex illa, & non anteà posset celebrari, an solummodò supponat frequentiorem vsum iam receptum non sacrificandi ante illam, faciatque exceptionem anniuersariæ noctis natalitiæ Christi Domini? Posterius id indicat Damasus in Lib. Pontificali dicens de Telesphoro, * Hic fecit, vt in Natali Domini nostri Iesu Xpi noctu Missæ celebrarentur; cum omni alio tempore ante horã tertiæ cursum nullus præsumeret Missas celebrare, quia ea hora Dominus noster ascendit in crucem. * Similia habet Anastasius Bibliothecarius in vita eiusdem Thelesphori. Sed prius illud innuitur ab Amalario Libro 3. de Ecclesiasticis Officijs C. 42. his verbis, * Memoratus Papa Telesphorus scripsit, quo tempore primo diei liceret Missam celebrare. Legitur in gestis Pontificalib⁹, dixisse memoratum Papam, vt ante horæ tertiæ cursum nullus præsumeret Missas celebrare. * Consonat Vvalafridus C. 23. de Ecclesiasticis rebus; & Luitprandus C. 9 de Vitis Pontificum Romanorum ait, * Ante horam diei tertiam, Missã celebrari prohibuit. * Et quidem initio nascentis Ecclesiæ nulla fuit prẽfinita hora ad sacrificandum, & siue noctu, siue interdiu divina Liturgia peragebatur, provt occasio se offerebat, & per Gentilium in Christianos tyrannidem, persequutionesque licebat, vt Ioseph⁹ Vicecomes Volumine 3. Obseruationũ Ecclesiasticarum, Lib. 3. de Missæ antiquis ritibus C. 1. confirmat luculentis testimonijs.

De

36 De Missis solemnibus, & conuentualibus solùm, an etiam de priuatis loquatur Telesphorus? Indecisũ relinquunt multi Theologi, & Canonistæ. Sed certè de omnibus indiscriminatim videtur loquutus, nam rationes valent æquè pro omnibus, vt notavit Vazquez D. 232. C. 3. num. 30. & tempore illo primitivæ Ecclesiæ, quotquot poterant fideles, conveniebant ad Missas singulis diebus; nec introducta erat diuersitas accidentalis Missarum in solemnes, & privatas, vt nunc viget. Quare quod modò celebretur ante horam tertiam siue in multorum, siue in paucorũ præsentia, siue in publico templo, siue in privato sacello, siue in summo altari, siue in minori, siue cum cantu, siue sine illo, fatendum ingenuè est, opponi decreto Telesphori, aut vsui illi antiquissimo, contra quem iam diu prævaluit consuetudo nunc etiam iustis de causis obseruata in tota Dei Ecclesia.

37 Antiquissimus ille vsus retentus per longa sæcula fuit, quoad Missas solemnes, seu quoad eas, quibus frequens popul⁹ præsens futurus erat. Vnde lucem accipit C. *Et hoc* 52. de Consecratione Dist. 1 cuius verba à Gratiano, Burchardo, & Ivone tribuuntur S. Augustino, sed sunt Theodulphi in Epist. ad suos Compresbyteros num. 45. & 46. *Missæ* (inquit Aurelianensis Antistes Theodulphus) *quæ per dies Dominicos peculiares à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt per eas populus à publicis Missarum solemnibus, quæ hora tertia Canonicè fiunt, abstrahatur, quia pessimus vsus est apud quosdam, quòd in diebus Dominicis, siue in quibuslibet festiuitatibus, mox vbi Missam celebrare, etiamsi pro defunctis sit, audierint, abscedunt, vt per totũ diem à primo mane ebrietati, & commessationi potiùs, quàm Deo deseruiant. Admonendus est populus, vt ante publicum peractum Officium ad cibum non accedat, & omnes ad sanctam matrem Ecclesiam Missarum solemnia, & prædicationem audituri conueniant; & Sacerdotes per Oratoria nequaquam Missas nisi tam cautè ante secundam horam celebrent, vt populus à publicis solemnitatibus nõ abstrahatur. Sed siue Sacerdotes, qui in circuitu Vrbis, aut in eadem Vrbe sunt, siue populus, vt prædiximus, in vnum ad publicam Missarũ celebrationem conueniant.* His ex verbis redditis sine hiatibus, quibus laborat collectio Gratiani, constat hora tertia pro solemnibus Missis ætate Theodulphi florentis ad annum 835. simulque perspicitur, privatas alias, & peculiares fuisse tunc celebratas valde mane. Sed & anno 540. Concilium Aurelianense 3. Can. 14. decrevit, *De Missarum celebritate in præcipuis dumtaxat celebritatibus id obseruari debebit, vt hora tertia Missarum celebratio in Dei nomine inchoetur, quò faciliùs intra horas competentes, ipso Officio expedito, Sacerdotes possint ad vespertina Officia, id est, in vespertino tempore conuenire: quia Sacerdotem vespertinis Officijs ab Ecclesia talibus præcipuè diebus nec decet deesse, nec conuenit.* Vbi Concilium Aurelianense, dummodò in diebus festis Sacerdotes auspicentur Missam ab hora tertia, videtur permittere, vt siue seriùs, siue citi⁹ rem divinam faciant alijs diebus.

38 S. Sidonius Apollinaris L. 5. Epist. 17. ad Eriphium scribit, *Conueneramus ad S. Iusti sepulchrum; sed tibi infirmitas impedimento, ne tunc adesses: processio fuerat antelucana, solemnitas anniuersaria, populus ingens sexu ex vtroque, quem capacissima Basilica non caperet, & quamlibet cincta diffusis crypto-porticibus. Cultu peracto Vigiliarum, quas alternante mulcedine Clerici, Monachique psalmicines concelebrauerant, quisque in diuersa secessimus, non procul tamẽ, vtpote ad tertiam præsto futuri, cum Sacerdotibus res diuina facienda.* Ioannes Savaro in notis ad hunc locum adducit S. Gregorium Turonensem, qui in Vita S. Nicetij Lugdunensis ait, *Facta quoque hora tertia, cum populus ad Missarum solemnia conueniret.* S. etiam Gregorius Romanus Papa L. in Homilia 37. inquit de S. Cassio Antistite Narniensi, *In oratione se cum magna cordis contritione prostrauit, & qui oblaturus Sacrificium ad horam tertiam venerat, hoc pro extensæ orationis magnitudine ad horam nonam vsque produxit.* In Prato spirituali C. 27. dicitur quidam Sacerdos accusatus, quod die Dominica celebraret *nunc hora tertia, nunc hora nona, vt sibi visum fuisset, neque seruaret solemnem, ac legitimum ordinem sanctæ oblationis.* Quæ expostulatio supponit horam tertiam fuisse præscriptã. De eadem hora intelligendus est Sanct⁹ Gregorius Turonensis, cum in Lib. de Vita SS. PP. C. 11. ait de S. Monegunde, *Venit ad vicum Vrbis Turonicæ, cui nomen est Euena, in quo B. Medardi Suessonici Confessoris reliquiæ continentur, cuius & Vigiliæ*

giliæ ea nocte celebrabantur; *in quibus illa attentè excubans in oratione, hora debita cũ reliquo populo ad Missarum accessit solemnia.* Hanc eandem horam tertiam prę terijsse, vtpote designatam pro Missarũ solemnibus in die Dominico, subintelligendum est in eodem S. Gregorio Turonensi Lib. 1. Miraculorum S. Martini C. 5. referente modum, quo S. Martini transitus fuerit ostensus S. Ambrosio, *Cui* (inquit) *celebranti festa Dominici diei illa erat consuetudo, vt veniens Lector cum libro non antè legere præsumeret, quàm Sanctus nutu iussisset. Factum est autem, vt illa Dominica, Prophetica lectione iam lectâ, ante altarium stante, qui lectionem B. Pauli proferret, beatissimus Antistes Ambrosius super sanctum altare obdormiret. Quod videntes multi, cum nullus eum penitus excitare præsumeret, transactis ferè duarum, aut triũ horarum spatijs, excitauerunt dicentes, iam hora præterijt, iubeat Domin.⁹ Lectori lectionem legere, expectat enim populus valde iam lassus*, &c. Sic ibi. Quapropter meritò Durantus Lib. 2. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ C. 7. num. 1. & Savaro suprà existimant, in Can. *Non liceat* 12. Dist. 44. horam tertiam *Sacram* appellari, quia sacris Missarum solemnijs dicata erat: Et quod nunc solemnis Missa in festis Duplicibus, & Semiduplicibus, in Dominicis, & infra Octavas succedat post tertiam decantatam in Choro, sapit morem illum antiquum.

39 Telesphorus duas causas exhibet celebrandi ab hora tertia. Prior est, *Quia & eadem hora Dominus crucifixus est*, linguis scilicet Iudæorum, vt interpretantur S. Thomas ad 3. Belethus C. 50. de Officijs diuinis, & Micrologus C. 58. de Ecclesiasticis Obseruationibus; atque de huiusmodi crucifixione explicant non sine S. Augustini, & veterum aliorum exemplo S. Marcum C. 15 V. 25. dicentem, *Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum*; de crucifixione autem manibus militum accipiunt S. Ioãnem Cap. 19. V. 14. narrantem eam ex hora sexta. Cæterùm ego dubitare non possum, quin Marcus, & Ioannes loquãtur de eadem vera, & reali crucifixione manibus militum. Quo autem pacto cõciliandi sint Marcus, & Ioannes, quatenus vnus horà tertia, & alter ex sexta ipsam referant, tractant Baronius anno Christi 34. ex num. 162. Torniellus in Annalibus anno mundi 4084. ex num. 19. Salianus in Annalibus anno Christi 34. num. 51. Petavius Lib. 12. de doctrina temporum C. 19. Suarez tom. 2. in 3. p. D. 40. sect. 6. Maldonatus in C. 27. Matthæi V. 45. Toletus in C. 19. Ioannis annotatione 7. & 8. Iansenius in Concordia C. 142. Barradas in Concordia Lib. 7. C. 13. & 20. alijq; Evangeliorum Interpretes, & qui non minus divinis, quàm humanis litteris excult⁹ maior est nostro elogio D. Laurentius Ramirez de Prado in Pentecontarcho C. 38. Nobis satis est in præsentiarum dicere, Christum fuisse affixum cruci hora tertia desinente iuxta Marcum, & sexta inchoante iuxta Ioannem.

40 Posterior ratio S. Telesphori est, *Quia eadem hora tertia Spiritus Sanctus super Apostolos descendisse legitur*, videlicet C. 2. Act. V. 16. vbi de hora tertia incipiente censeo sermonem esse. Cui rationi assentiuntur Rupertus Lib. 10. diuinorum Officiorum C. 18. S. Thomas ad 3. & alij. Addique potest ex Isychio ad C. 9. Levitici Lib. 2. *Agentibus Apostolis sanctum mysterium, & Dominicam Cœnam celebrantibus, aduenisse Spiritum Sanctum.* Imò Démochares C. 4. & 5. de Sacrificio divino Missæ, Iosephusq; Vicecomes Volumine 2. Ecclesiasticarum Obseruationum Libro 1. de Missæ ritibus C. 16. latè contendunt, primam Missam celebrari cæptam ab Apostolis in die Pentecostes: quo de puncto consulantur Herrera Lib. 1. de Origine, & progressu Cœremoniarum Missę C. 16. Iacobus Pamelius tom. 1. Liturgicon Ecclesiæ Latinæ ex pag. 34. eruditissimusque P. Raynaudus per integrum Opusculum recenter editum de prima Missa.

41 Micrologus suprà assignat & hanc rationem, *Quia inter reliquas Pessionis horas tempori Dominicæ Resurrectionis, siue Natiuitatis propinquior esse videatur hora tertia.* Ex Concilio Aurelianensi, & ex Theodulpho suprà transcriptis habemus duas alias causas pro Missis talrem solemnibus non differendis vltrà horam tertiam in diebus festis, nimirũ vt Sacerdotes, absoluto citiùs Missarum Officio, possint commodiùs ad Vesperas conuenire, & vt populus possit meridiano tempore, seu horà sexta prandere, si ex tertia interfuerit solemnijs Missarum, & prædicationi. Nunc ad tertiam anticipantur Missę tum ob maiorem

iorem numerum Sacerdotum; tum ob minorem devotionem fidelium, qui nõ vt olim, frequentarent eas, post politis privatis laboribus, si tantùm ab hora tertia inchoarentur; tũ ob alias circumstantias magna ex parte variatas. Quare ab aurora communiter incipiunt. Et non antea, atque de nocte, quia neque Sacerdotes, neque cæteri fideles essent ordinariè tam conuenienter dispositi nocturno tempore, somnoque vix excusso ad operandum, vel interessendum divinissimo Sacrificio; & quia ex conuenticulis antelucanis timeri plerumq; possent abusus, superstitiones, multaq; alia incommoda; & quia æquum est, vt præstantissimus Christianæ Religionis cultus exhibeatur Deo in eis horis, quæ magis aptæ sint, vt publicitùs, & devotè peragatur, quales proculdubiò sunt diurnæ. S. Thomas ad 4. præbet mysticam hanc causam, *Quia ipse Christus est præsens in hoc Sacramento; qui dicit Ioannis 9. Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari: quandiu in mundo sum, lux sum mundi.* Adiungit Suarez D. 80. S. 4 V. *Supponendum est*, aliam, * Quia hoc Sacrificium est legis gratiæ, in qua diuina claritas illustriùs communicatur. *

42 Excepit Telesphorus noctẽ anniuersariam Nativitatis Dominicæ ob tantæ festivitatis honorem, & ob tã læti mysterij memoriam. Post aliquot sæcula celebratum fuisse primò diluculo propter aliquam necessitatem coram frequenti populo, persuadent sibi multi ex Can. *Necesse est* 51. de Consecratione Dist. 1. Sed iã diximꝰ in S. proxima nihil inde probari. Nihilo magis probatur ex Can. *Conuenit* 13. de Consecratione Distinct. 5. ex Concilio Aurelianensi III. C. 28. ex Vasensi I. C. 2. ex Capitulis Græcarum Synodorum collectis à Martino Bracarensi C. 37. ex S. Cypriano in Epist. 63. vbi fit mentio de Missis matutinis. Nam sic vocantur per contrapositionem ad vespertinas; & vt ab his discernantur, sufficit, quòd hę celebratæ sint ex sexta, & vltra, illæ verò ex tertia hora vsque ad sextam. Meliùs probatur ex Theodulpho adducto in n. 37. vbi meminit privatarum Missarum ante horam etiam secundam, necnon ex Lib. Sacramentorum S. Gregorij, qui in Natali S. Ioannis Baptistæ præscribit Missam sub hoc titulo, *In mane prima*, id est, *In prima aurora*, seu *In prima Missa de nocte*, vt habet Pamelius in margine tomo 2. Liturgicon Ecclesiæ Latinæ pagina 311. & posteà S. Gregorius designat Missam in die. Amalarius Lib. 3. C. 58. de Ecclesiasticis Officijs inquit etiam, *Beatus Ioannes Baptista legitur in Euangelio Lucæ repletus esse Spiritu Sancto ex vtero matris. Quapropter in exordio lucis diei, quasi in exordio Natiuitatis, Sacrificiũ Deo offertur in honorẽ eius ad laudem Creatoris, qui illum dignatus est honorare ex vtero matris.* Amalarij verbis insistit Hugo Victorinus Lib. 3. de specialibus Missarum Obseruationibus C. 6. Idem Amalarius C. 41. eiusdem Libri scribit, *Quod superiùs prætulimus de Natiuitate Ioannis, quæ habet Missam in initio lucis, hoc & in ista* (Christi Domini) *retinemus, quamuis multùm distet inter seruum, & dominum.* Durandus Libro 7. Rationalis C. 13. num. 2. & 3. Radulphusque infra testantur de vsu aliquarum Ecclesiarum quoad Missam S. Ioannis Baptistæ in ortu diei. Constat præterea ex Lib. Sacramentorum S. Gregorij pag. 190. & 327. Radulphoque Decano Tungrẽsi propositione 23. de Canonum obseruãtia ad finem, in festiuitate S. Ioannis Euangelistæ celebratam fuisse vnam Missam primo diluculo, vt & in festiuitate S. Laurentij: concordatque Amalarius Lib. 4. C. 40. quantùm ad vtrumque diem. De Missa Resurrectionis Domini in mane apud aliquas Ecclesias loquitur Pius V. relatus superiùs: & Suarez D. 80. sect. 4. V. *Secunda exceptio*, atque Vazquez D. 232. C. 3. num. 32. aiunt, esse vsu receptum in aliquibꝰ Ecclesijs, etiam Romæ, solemnem Missam ea nocte iam prope auroram cantari. Videatur, quæ de ista Missa obseruabo in Disputatione seq.

43 Non expressit Telesphorꝰ quousque ex hora tertia possent celebrari Missæ, sed tantùm dixit, non esse inchoandas ante eam horam. Et quidẽ olim post meridiem, seu horam sextam, imò & post nonam sæpe incipiebãt Missæ. S. Thomas in Corp. ait, *Quia Dominica Passio celebrata est à tertia hora vsque ad nonam, ideo regulariter in illa parte diei solemniter hoc Sacramentum in Ecclesia celebratur.* Quare Angelici Doctoris tempore celebrabantur regulariter Missę siue solemnes, siue privatæ ex tertia hora vsque ad nonam. Quod etiam innotescit

tescit ex coætaneo Regē Alfonso Sapiēte l. 47. & 48. tit. 4. Partita 1. atque ex paulò antiquiori S. Hildegardi L. 2. Visione 6. num. 38. & Innocentius IV. Papa anno 1254. apud Bzovium cōtentus fuit cavisse, ne Græci horam nonam transgrederentur in celebrando. Sever⁹ Minoricensis in Epistola ad omnes meminit Missæ cœptæ celebrari hora circiter septima. Ità apud Coccium in Thesauro Catholico Lib. 6. art. 8. pag. 697. traditq; Coccius, Severum scripsisse, vel vixisse anno 408. S. Ambrosi⁹ Serm. 8. in Psalmum 118. ad V. 62. inquit, *Plerique sunt eiusmodi dies, vt statim meridianis horis adueniendum sit in Ecclesiā, canendi hymni, celebranda oblatio. Tunc vtique paratus assiste, vt accipias tibi munimentum, vt corpus edas Domini Iesu, in quo remissio peccatorum est, postulatio diuinæ reconciliationis, & protectionis æternæ.* Ætate igitur S. Ambrosij inter horam sextam, & nonam fiebant Sacra plerisque diebus, nempe in omnibus, qui non erāt dicati ieiunio, neque solemni alicui festivitati. Hinc ad nostra tempora emanavit, vt in festis Simplicib⁹, & in ferijs per annum canetur Missa post sextam in Choro decantatam.

44 Cæterùm in diebus ieiunij fuit antiqui moris, vt Missa non celebraretur nisi ex horâ nonâ, tamdiuque protraheretur ieiunium, præsertim in Quadragesima, quandiu vespertinum Officium esset absolutum, vt compertum est ex Can. *Solent* 50. de Consecratione Dist. 1. (qui Canon est Theodulphi Episcopi Aurelianensis in Epistolâ ad Compresbyteros num. 39. attamen à Gratiano tribuitur Concilio Cabilonensi, & à S. Thoma 2. 2. quæst. 147. art. 7. adscribitur Chalcedonensi, sed neque in vno, neque in alio reperitur) item ex Bracarensi 1. Can. 16. 2. Can. 9. Gerundensi Can. 3. Sancto Ambrosio in verbis immediatè antecedentibus ad ea, quę proximè exaravi, Heliodoro, & Chromatio in Epist. ad S. Hieronymū, S. Paulino in Natali 7. S. Felicis, Sancto Epiphanio, & Authore Vitæ Macarij Romani apud Cerdam ad C. 14. Libri Tertullianici de Oratione num. 156. Petro Blesensi Serm. 11. in Quadragesima, S. Bernardo Serm. 3. de Quadragesima, Micrologo C. 49. de Ecclesiasticis Obseruationibus, Ruperto L. 10. de Officijs C. 18. Petro Abaelardo in Epistola 8. seu in Regula Sanctimonialium pag. 105. Authoreque Regulæ Monachorum tom. 9. Operum S. Hieronymi, C. 34. & ex alijs relatis à Cerda in Aduersarijs C. 138. num. 5. ab Albaspineo Lib. 1. de veteribus Ecclesiæ ritibus in Obseruatione 14. à Ioanne Filesaco in Quadragesima Christiana C. 5. ab Heriberto Rosvveydo in Onomastico ad Vitas Patrum Verb. *Hora nona*, pag. 1043. & à Baronio Cap. 7. in notis prævijs ad Martyrologium, & tomo 1. Annalium, anno Christi 34. num. 61. Vnde derivatum est ad hodiernum vsque tempus, vt post Nonam Ecclesiastici Officij cantetur Missa in diebus ieiunij, & in Quadragesima dicantur post Missam Vesperæ ante prandium.

45 S. Ambrosius in loco citato significat satis clarè, non longè fuisse finem diei post communionem in diebus ieiunij. Concilium Bracarense II. in Can. illo 9. horam decimam non recusat ad inchoandum Sacrum in die anniuersaria Cœnæ Domini. Berno Augiēsis in S. Vdalrici vita apud Surium Iulij 4. refert de ipso, ✻ Quodam tempore ad Monasterium Campidonense veniens tanta infirmitate tenebatur, vt non nisi inter aliorum manus sustentat⁹ quoquàm posset gressum movere, vel quid cibi pro recreatione virium percipere. Tunc sub omni celeritate Augustam remittitur; oleum ab eo consecratum defertur. Quo in ipsa sanctæ Pentecostes Vigilia hora diei nona delibutus, in tantùm per gratiam Dei contra spem omnium subitò convaluit, vt se reficeret cibo, ac cum fratribus vespertinæ synaxi incolumis interesset, totāque instantis festivitatis diem spirituali iucunditate celebraret. ✻ Quæ narratio abundè ostendit, quàm serò in Vigilia Pentecostes perageretur publicè Sacrificium Missæ.

46 Sed & in Vigilia Paschę multò tardiùs fuit peractum, saltem ad noctis principium, vt ex Ordine Romano de Officijs divinis in titulo *Ordo in nocte Sabbathi sancti*, ex Rabano Mauro de Institutione Clericorum Lib. 2. C. 37. & 38. Hugone Victorino Lib. 3. de specialibus Missarum Obseruationibus C. 21. probat Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 1. num. 16. Ego addo Canonem *Quod à Patribus* 4. Dist. 75. Gratianum sub finem Cap. *Solent* 50. de Consecratione Dist. 1.

Dist. 1. Prudentium in Ode ad accensionem lucernæ, Alcuinum Lib. de Officijs diuinis tit. de Sabbatho sancto Paschæ, Amalarium Lib. 1. de Ecclesiasticis Officijs C. 12. 16. & 31. Lib. 4. C. 20. & 40. Rupertum Lib. 6. de Officijs diuinis Cap. 22. & 32. Lib. 7. Cap. 11. Gemmam animæ de antiquo ritu Missæ Lib. 4. C. 117. Authorem Anonymum vitæ S. Theodosij Cœnobiarchæ C. 5. in Actis Sanctorum apud Ioannem Bollandum 11. Ianuarij, Authorem incerti nominis de vita S. Vldarici Augustanorum Vindelicorum Episcopi C. 4. vbi refert, fuisse ex hora diei nona inceptum Officium Sabbathi sancti; additq; * Missarum verò solemnijs solemniter cum Vespera peractis, corporeque Christi dispensato, & sacris vestibus depositis, eo die mensa apposita ad refectionem cum magna multitudine consedit, & omnibus abundanter refectis cū gaudio ad mansiunculas redire permisit. * Sic ibi. Et ex antecedentibus confirmatur dispensatio corporis Christi populo facta in feria quinta, & sexta hebdomadæ maioris, sicut & ex verbis transcriptis innotescit in Sabbatho sancto. Id quod obseruatu dignum est pro Disputatione præcedenti. Rursus addo Concilium Rothomagense pag. 147. Hugonis Menardi infrà, Ioannem Belethum de Officijs diuinis C. 99. Guilielmum Durandum in Rationali Lib. 6. C. 78. num. 2. & 3. Radulphum Decanum Tungrensem Propos. 23. de Canonum obseruantia, S. Thomam in præsenti ad 3. & ad 4. necnon super 4. Sent. Dist. 13 quæst. 1. art. 2. quæstiūcula 4. in Corp. Scotum quæst. 2. art. 3. n. 18. §. *Tertium principale*, Richardum de Mediavilla art. 2. quæst. 3. Paludanum quæst. 2. art. 2. num. 8. Tabienam V. *Missa*, §. 5. Gabrielem Lectione 14. in Canonem Missæ lit. *A.* & *C.* Claudium Sainctesiū Repetitione 10. de Euch. C. 2. fol. 370. Hieronymum Llamas 3. parte Methodi curationis animorum C. 5. §. 18. Gauantum in Rub. Mis. parte 4. tit. 10. n. 1. & 45. Ioannem Filesacum in Quadragesima Christiana C. 15. pag. 496. Iosephum Vicecomitē Volumine 2. Ecclesiasticarum Obseruationum L. 3. de Missæ ritibus C. 30. & Volumine 3. L. 3. C. 6. licet in C. 16. ad finem addat, Missam celebratā in pervilegio Dominicę Resurrectionis imperfectam fuisse, & ex præsanctificatis; quod absque vllo prorsus fundamento excogitatur; vt & quod ibidem ab eodem dicitur, necnon à Sainctesio supra de matutina alia Missa imperfecta, & ex præsanctificatis in eodem Sabbatho; quędam enim Ruperti verba Lib. 6. de diuinis Officijs Capite 32. quæ Vicecomiti ansam dederunt, intelligenda sunt de matutino Sacrificio in die Resurrectionis, vt ipse contextus demonstrat.

47 Confirmo principale intentum, tū exinde, quòd celebratio Missæ succedebat in Sabbatho sancto post Baptismum ministratum; hic autem hora nona solemniter ministrabatur, vt multis ostendit Vicecomes Volumine 1. Ecclesiasticarum Obseruationum Libro 1. de Antiquis Baptismi ritibus Cap. 26. alijsque antecedentibus: tum etiam exinde, quòd ieiunium in Sabbatho sancto soluebatur, quātò seriùs, ad mediam noctem, vt non minus copiosè comprobat Filesacus suprà pag. illa 496. & duabus sequentibus; si verò fideles expectassent celebrationem Missæ post mediam noctem, continuarent post hanc ieiuniū per aliquot horas; quod certè fuisset nimis prolixum. Dixi *Quantò seriùs*, nam temporum decursu vti Officium Ecclesiasticum fuit anticipatum multò ante mediam noctem, ita & comestio. Vnde apud Iuonem parte 4. C. 42. legimus, in Concilio Arausicano 1. C. 2. decretum esse, *Vt in Sabbatho sancto, hoc est, in Vigilia Paschæ, ieiunium ante noctis initiū nisi à paruulis, aut infirmis non soluatur*; & in Concilio Claramontano ad annum 1095. statutum est, *Vt in Sabbatho sancto protraheretur ieiunium circa noctem*; quanquam iam tunc iudicarint Patres, satis esse, si ante horam nonam matutinam non celebraretur eius diei Officiū, nam & hoc decreverunt, vt noto apud Baronium illo anno, num. 27. & 32. Id quod iussum etiam fuit in Concilio Rothomagensi, si credimus Hugoni Menardo ad Librum Gregorianum Sacramentorum pag. 89.

48 Ex his omnibus non immeritò mirabitur quis, P. Suarium tomo 2. in 3. p. Disp. 46. sect. 2. V. *Ad aliud fundamentum*, & tomo 3. Disput. 8. sect. 2. V. *Tertius dies est*, S. 4. V. *Secunda exceptio*, Vazquium Disput. 232. C. 2. n. 24. Sausayum parte 2. Panopliæ Sacerdotalis Lib. 1. Cap. 9. art. 2. §. 3.

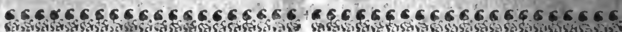
Hiquæum

Hiquæum in nota marginali ad Scotum in 4. Dist. 13. quæst. 2. art. 3. num. 18. §. *Tertium principale*, & in Commentario num. 152. & 153. Binium in notis ad Epistolam Telesphori Papæ, & alios memoratos in Disp. confini num. 18. dixisse, non fuisse inchoatam Missam ante dimidiam noctem. Id certè est contra tot Scriptorum Ecclesiasticorum nubem, qui non solùm de Prophetijs, & alijs cæremonijs; sed etiam de Missa ante primum gallicinium loquuntur, & contestantur. Neque opponas S. Hieronymum dicentem ad C. 23. Matthæi V. 6. *Reor; traditionem Apostolicam permansisse, vt in die Vigiliarum Paschæ ante noctis dimidium populos dimittere nõ liceat, expectantes aduentum Christi; & postquam illud tempus transierit, securitate præsumpta festũ cunctos agere diem.* Et in Ordine Romano asseritur, esse iuxta Canonum sanctiones, ne populus dimittatur de Ecclesia in Vigilia Resurrectionis Domini ante mediam noctem. Non, inquam, obijcias, nam hinc neutiquam deducitur, non fuisse peractam Missam ante mediam noctem; imò ego inferam oppositum, si enim ad mediam noctem fiebat populi missio, iam prius interfuerat Sacro. Neq; rursus opponas, Christum non surrexisse ante dimidiam noctem: quo fundamento videtur motus P. Suarez in Vers. illo *Secunda exceptio.* Contra namque est, quòd iuxta eundẽ Suarium Christus non surrexit vsque ad auroram paulò post initium lucis diei Dominici, & tamen non eò vsque differebatur Missa. Neque verisimile est, Ministros Ecclesiæ, & fideles cæteros mansisse in Ecclesia ex initio noctis Sabbathi vsque ad auroram diei Dominici, imo & vsq; ad ortum Solis, continuasseque plerosque ieiunium ex posteriori vespere sancti diei Veneris vsque ad matutinum tempus diei Dominici, imò ex posteriori vespere sancti diei Iovis, ab eo enim * Vsque ad Sabbathum nõnulli serui Dei imitantes Apostolos ieiuni permanebant; aliqui verò contenti erant pane tantùm, & herbis, atque leguminibus, seu sicera, * vt testatur Alcuinus Lib. de Officijs diuinis C. 17. Quare omnes fateri debemus, solemnitatem Christianæ Resurrectionis anticipatam fuisse per aliquot horas; & sicut nunc retracta est ad matutinum tẽpus Sabbathi, ita olim ad noctis principium, quanquàm resurrectio Christi contigerit in aurora diei Dominici, vel prima hora post mediam noctẽ, vt multi Patres significant.

49 De vespertinis Missis quondam vsitatis ratione Ordinum conferendorũ egimus iam suprà quantùm satis est. Legendusq; est Micrologus Cap. 29. Ecclesiasticarum obseruationum. De alijs vespertinis in Sabbathis singulis, & post epulas habitis ab incolentib⁹ Thebaidem, & ab Ægyptijs, qui finitimi sunt Alexãdrinis, extat notitia apud Socratem Libro 5. Hist. Eccles. Capite 21. Sozomenum Libro 7. Capite 19. Nicephorum L. 12. Capite 34. De alijs etiam vespertinis in die Cœnæ Domini loquuti sumus in numero 48. Disputationis superioris. Nec quicquam, quod momenti sit, addendum occurrit. Ex Actis Apostolorum Capite 2. V. 42. & 46. colligi potest, vespertino tempore sacrificatum esse ab Apostolis, siquidem tunc primũ fideles sumebãt Eucharistiam. Ex eisdem Actis Capite 20. V. 7. inferri potest, celebratum esse à S. Paulo vel paulò ante mediam noctem, vel paulò post. Legantur S. Augustinus In Epist. 86. ad Casulanum Presbyterũ, & Pater Lorinus ad eum locum. De nocturnis sacris Christianorum sermo est Prudentio in Hymno de S. Laurentio. De antelucanis cœtibus ad eadem sacra Tertullianus agit in Lib. de Corona militis Cap. 3. necnon Plinius Iunior Lib. 10. Epist. 101. Tandem de Missis valde diluculò inchoatis à Leone Papa III. instituam sermonẽ in D. succedẽti.

50 Et hæc, qua diligentia potuimus, collegimus de hora celebrandi antiquitus, speramusque, fore non ingrata studiosis antiquitatis Ecclesiasticæ. Quos monitos volumus in fine Disputationis, vt de hora nona ab ortu Solis intelligant Theologos veteres, dum hi dicunt apud Vazquium D. 232. C. 4. num. 34. & 35. tempus idoneum celebrationi esse vsque ad horam nonam, præsertim in diebus ieiunij. Nam etsi Vazquius n. 39. & 40. necnon Hiquęus in 4. Scoti Dist. 13. q. 2. art. 3. n. 154. conẽtur, eos interpretari de Nona Officij Ecclesiastici recitata, vel cantata in Choro valde ante horã tertiã pomeridianã, att illi loquuti sunt pro suę ętatis more de hora nona diurna, seu de tertia pomeridiana; vt cõpertum erit legenti

ipsos; & quę ijdem, alijq; apud Azoriū tomo 1. L. 7 Cap. 22. quæst. 1. & 2. & apud Benedictum Haeftenum Lib. 10. Disquisitionum Monasticarum Tract. 1. Disquis. 2. scribunt de hora nona, & de vespertina ad refectionem in diebus ieiunij. Præterea cum de aurora loquantur vt de temporis termino, à quo licet auspicari Missas, quidni de nona vt de temporis termino, vltra quem non liceret producere nisi in Quadragesima? Et cur pro priuatis Missas haberent curam Nonæ Officij Ecclesiastici cantati in Choro valde ante nonam temporis? Imò videntur, nō potuisse habere, tum quia alioqui censerent, priuatas Missas debuisse finiri multò ante meridiem, vel Nonam Officij publici Ecclesiastici debuisse cantari multò post meridiem. Si hoc secundum, Nona Officij, & temporis coinciderent. Vnde nihil deseruiret distinctio proposita à Vazquio inter vtramque Nonam pro interpretandis illis priscis Theologis. Si primum, est valde alienum ab illorum mente, vt qui disertis verbis pronuncient, posse ordinariè celebrari vsque ad meridiem, & in diebus ieiunij vsque ad Nonam, tanquam tempus posterius meridie.



DISPVTATIO XXII.

DE VNIVS TANTVM MISSAE celebratione singulis diebus ab vno Sacerdote.

1 *ERSABITVR HÆC DISPVTATIO circa Sancti Thomæ doctrinam 3. p. quæst. 83. art. 2. ad 2. ad 4. & ad 5. meque tacente, res ipsa loquitur, quàm apta connexione succedat post præcedentes.*

SECTIO I.

Vnius tantùm Missæ celebratio singulis diebus regulariter nunc permissa est cuilibet Sacerdoti.

EGVLARITER nunc non licet Sacerdoti sæpiùs, sed semel in die celebrare Missam. Nam Alexander II. Papa Capite *Sufficit Sacerdoti* 53. de Consecratione Dist. 1. edidit Decretum, quod huiusmodi est, *Sufficit Sacerdoti vnam Missam in die vna celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est, vnam Missam facere; & valde fælix est, qui vnam dignè celebrare potest.* Innocentius III. Cap. *Consuluisti* 3. de celebratione Missarum, & Honorius III. C. *Te referente* 12. titulo eodem insiterunt verbis Alexandri II. Ait namque Innocentius, *Excepto die Natiuitatis Dominicæ, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die vnam missam solummodò celebrare.* Honorius verò III. inquit, *Cum cuilibet Sacerdoti, quacumque dignitate præfulgeat, vnam in die celebrare Missam sufficiat, nam & valde fœlix est, qui celebrat dignè*

ni vnam; Fraternitati tuæ mandamus, quatenus die Cœnæ Domini in Ecclesia Sypōtinā dumtaxat, in qua teneris Chrisma conficere, Missarum studeas solemnia celebrare. Habetur ex hoc C. aperta prohibitio, quā exprimit verbum *Mandamus*, etsi neget I. Bernardus Diaz in Practica criminali Canonica C. 30. & cum Honorius vtatur verbis C. *Sufficit Sacerdoti*, videtur & illud C. sic communiter fuisse olim acceptum, vt contineret prohibitionem; quanquam fatear, in eius verbis dici poti⁹, quid sufficiat, quàm quid deberet non fieri; quin aliud posset fieri licitè: & similiter in C. *Te referente*, non omnino clarè significetur celebrationis plurium Missarum prohibitio. Colligit & hanc Scortia Libro 2. de Missæ Sacrificio C. 16. §. 1. exinde, quòd Alexander existimet, præsumentes contrarium nō euadere damnationem. Sed certè Alexander sic existimat de celebrantibus vna die plures Missas prō pecunia, aut adulationibus Sæcularium, quin declaret, existimari sic à se de celebrantibus ex devotione, & non ex cōmodo temporali, aut vano aliquo fine. Nā post verba suprà transcripta sequuntur hæc, *Quidam tamen pro defunctis vnā faciunt, & alteram de die, si necesse fuerit. Qui verò pro pecunijs, aut adulationib⁹ Secularium vnā die præsumunt plures facere Missas, non existimo euadere damnationem.*

2 Quicquid sit de verborum cortice, vsus Ecclesiæ, & consuetudo multis abhinc annis, necnon communis Theologorum consensus cōfirmant indubitanter prohibitionem expressam in Vvilielmi Episcopi Parisiensis ad Galonis Cardinalis Constitutiones additionibus circa annum 1101. in Odonis Episcopi etiam Parisiensis Synodalibus Statutis ad annū 1187. in Concilio Lōdiniensi, anno 1200. in Oxoniensi, anno 1222. in Constitutionibus Ioannis Episcopi Tusculani, anno 1287. in Concilio Ravennatēsi II. anno 1311. Rubrica 9. in Cōc. Toletano, an. 1324. apud Binianam editionem Conciliorū p. 2. tomi 3.

3 Eius prohibitionis transgressio est mortalis ob materiæ gravitatem; sicut mortalis est etiam transgressio præcepti, ne Laici communicēt sæpe in eodem die. Vtrumque præceptum eò respicit, vt repetitione diurna Sacrificij Missæ, & communionis Eucharisticæ ab eodem Sacerdote, & Laico nōn vilescat Missæ Sacrificium, & Sacramentum Eucharisticum. Præterea, vt ait Suarez Disp. 80. sect. 3. V. *Primò certum est*, * Supposita hominū fragilitate, & cura, ac solicitudine humanarum rerum, vix possunt homines dignè ad vnum Sacrificium se præparare, & ideo vt maiori cum reverentia sacrificent, meritò eis præscribitur, vt semel tantùm vno die sacrificent. * Sic Doctor Eximius.

4 Pœna transgressionis non est statuta in Iure Canonico. * Sed quia tale facinus in conspectu populi gravè solet iudicari, idque aliquando avaritiæ causa à pauperculis, & parùm doctis Sacerdotibus perpetratur, non debent Ecclesiastici Iudices illud leve reputare; sed attentā facti notorietate, populique scandalo, personæque perpetrantis moribus, & qualitatibus consideratis, sic in hoc errantes corrigere, vt cœteri pœnæ metu à similibus cohibeantur. * Ita sapientissimus Ioannes Bernardus Diaz suprà, & post ipsum Bonacina D. 4. de Sacramentis q. vlt. puncto 7. in fine, citatis alijs. Vnde cum Diaz, & cum Machado ait Hieronym⁹ Garcia Tract. 3. de Excellētijs Sacerdotij Diff. 2. dub. 5. n. 1. punitionem huius delicti pertinere ad Ecclesiasticos Iudices Ordinarios; refertque ex Alfonso de Leone, sacræ Inquisitionis Tribunal posse de eo cognoscere: consentitque Quintanaduenas tom. 1. Singul. Tract. 4. Singulari 10. n. 4. Latet me, an aliquando directè cognoverit? Nec cōtinetur inter cætera delicta reservata iudicio Sacræ Inquisitionis, quantū scire possum ex edicto quotanis lecto. Si alicubi iudicarit, aut in posterū nonnunquā de illo iudicet, erit ob suspicionē, quam de heresi ingeneret, vel ob Summi Pontificis concessionē, cui⁹ ego notitiā nō habeo.

SECTIO II.

Prisca exempla non vnius tantùm Missæ celebratæ regulariter eodem die ab vno Sacerdote.

5 SED licet hæc ita sint, ast antiquioribus tēporibus celebratio pluriū Missarum eodem die ab vno Sacerdote non fuit insolita. S. Cyprianus in Epist. 63. scribit, *An illa sibi aliquis contemplatione*

tione blanditur, quòd etsi mane aqua sola offerri videtur, tamen cum ad cœnandum venimus, mistum calicem offerimus? Quibus ex verbis colligit Iacobus Pamelius, cõsueuisse quosdam offerre mane, & vesperi. Concilium Toletanum XII. celebratum anno 681. Canone 5. qui refertur C. *Relatum est nobis* 11. de Consecratione Dist. 2. redarguit quosdam Sacerdotes, *Qui non tot vicibus communionis sanctæ gratiam sumerent, quot Sacrificia in vno die viderentur offerre; sed si in vno die plurima Deo Sacrificia offerebant, omnibus se oblationibus à communione suspendebant; & in sola tantùm extrema Sacrificij oblatione communionis sanctæ gratiam sumebant.* Hæc ibi. Nec reprehendũtur ob multas Missas in vno die celebratas, sed quia in singulis sacram communionem non percipiebant. Conciliũ Salegunstadiense coactum anno 1022. C. 5. decreuit, *Vt vnusquisque Presbyter in die non ampliùs, quàm tres Missas celebrare præsumat.*

6 Leo III. Papa, qui gubernavit Ecclesiam ab anno 796. vsque ad 816. celebrabat aliquando septies, aliquando novies vna die; vt tradunt Vvalafridus Strabo de Ecclesiasticis rebus Cap. 21. Gemma animæ de Missæ ritu antiquo Libro 1. Capite 114. Guilielmus Durandus in Rationali Officiorum diuinorum Libro 4. Capite 1. numero 26 Transcribo verba Vvalafridi, * Fidelium relatione virorum in nostram vsque peruenit notitiam, Leonem Papã, sicut ipse fatebatur, vna die septem, vel novem Missarum solemnia sæpiùs celebrasse. Bonifacium verò Archiepiscopum, & Martyrem semel tantùm per diem Missas fecisse. Qui & non longè ante nostra fuerunt tempora, & ambo tam scientia, quàm gradu præcipui. * Sic Vvalafridus. Ex cuius testimonio constat, Leonem illum Papam non fuisse I. sed III. nam I. valde longè vixit ante tempora Vvalafridi, quippe tenuit Apostolicam sedem ab anno 440. vsque 461. qui annus valde præcessit annum 849. in quo decessit Vvalafridus. Idcirco Baronius in Annalibus Ecclesiasticis anno 816. num. 54. ait, spectare ad Leonem III. eo defunctum anno, quæ Vvalafridus scribit. Notatio hæc detegit deceptionem Duranti Libro 2. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus C. 7. num. 9. Martinoni Disp. 40. sect. 1. num. 8. Thomæ Hurtadi parte priori Resolutionum Moralium Tractatu 2. Capite 7. Resolutione vltima, num. 426. qui ansam arripientes ex Epistola 81. Leonis I. seu Magni attribuunt ipsi, quòd septies, ac novies celebraret, quando videbat, Basilicam vnam capere non posse multitudinem populi confluentis. Cavendum etiam est, ne eidem Leoni I. affingatur, quòd sacrificaret primo mane ante horam tertiam matutinam. Non enim fuit nisi Leo III. vt compertum est ex Amalario Lib. 3. de Ecclesiasticis Officijs C. 42. & L. 4. Cap. 40. ait namq; in priori loco, * Vidi Leonem Apostolicum diluculò intrare ad Missam, nescio, vtrùm causa necessitatis intercedente hoc ageret, an sola potestate? * Ita Amalarius coætaneus non alterius Leonis Papæ, quàm III. & defunctus aliquot annis post 831. Nec mirùm, si Leo III. exordiretur Missam diluculò, præsertim diebus, quibus sacrificaturus esset septies, aut novies, Compertum etiam est ex superiori illo Vvalafridi testimonio, S. Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum, & Martyrem non sæpiùs, sed semel tantùm litasse eodem die, etsi primum asseveretur à Vazquio D. 232. C. 5. n. 43. ex fide Vvalafridi.

7 S. Vdalricus Episcopus Augustanus circa annum 940. * Missas tres, aut duas, aut vnam, secundùm spatium temporis cantare quotidie non desijt, si infirmitas corporis, aut aliquod studiũ bonũ ei non subtraxit, * vt ex eius vita narrat Baronius tom. 10. Annal. Eccles. anno Christi 940. n. 6. Et in eiusdẽ vita apud Surium tom. 4. de probatis Sanctorum Historijs Iulij 4. lego, * Quòd dũ quadã die ipse venerandus Pater cũ Cõrado divæ memoriæ Constantiensis Ecclesiæ Episcopo ad prandiũ apud S. Afrã Martyrem consedisset; postquàm consumptis cibis ab vtrisque discessum est, quædã causa extitit, qua prædictus Põtifex ad virum Dei mittere debuisset; ad quẽ cum legatus ipsius venisset, invenit eũ sacro altari adstantẽ, ac salutarẽ hostiã Dño immolantem. Quo peracto nũcium audivit, atq; absolutum redire ad dominum suum permisit. Cumque reuersus interrogaretur, cur tamdiu moratus fuisset? respondit, quia virum Dei tamdiu expectasset, donec ter Missarum solemnia peregisset. At ille ipsum verbum ab ipsius ore arripiens,

Missarum

Missarum, inquit, solemnia celebravit. Tunc quasi subridendo intulit: ecce verò nullus saturior ad mensam altaris hodie accessit. Sed vtrumnam ioco, an serio hoc protulerit, tamen verum fuit, quod dixit. Cibavit namque Dominus illum pane vitæ, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potavit illum, ita vt rectè cum Psalmista posit proclamare, & dicere, Eructavit cor meum verbum bonum. Et iterùm, Poculum tuum Inebrians quàm præclarum est. ✻ Baronius supra ex Vita eiusdem S. Vdalrici transcribit hæc verba num. 4. ✻ Cum ille totam noctem in Dei laudibus ibi, (id est, in Agaunensi loco) permaneret, & manè cum radius Solis primùm latitudini terræ lucem diffunderet, Missam de sancta Trinitate celebravit. Qua expleta, cum alteram statim venerationi diei Dominicæ congruentem celebrare cæpisset, duodecim Clerici cum multitudine populi advenientes, ministerij sui celebrationem audientes perstiterunt. ✻

8 S. Libentius Episcopus Bremensium ægrotans in festivitate S. Bartholomæi duas celebravit Missas, finitoque pro more Psalterio eadem die gaudens ad Dominum migravit anno 1033. vt narrat Albertus Krantzius L. 4. Metropolis C. 11. S. Albertus Monachus duas in die celebrabat Missas, vnam pro vivis, alteram pro defunctis. S. Nortbertus in die Sabbathi vnam Beatę Mariæ, alteram defunctorum; vt constat ex prioris Vita apud Surium 7. Aprilis, & ex posterioris C. 13. apud eundem, Iunij 6. Obijt S. Nortbertus anno 1134. S. Albertus Syncronus fuit Summorum Pontificum Paschalis II. & Innocentij II. vt noscitur, ex eius vita, proindeque floruit post Alexandrum II. qui Pontificatum inivit anno 1061. Quare mirum est, SS. Albertum, & Nortbertum celebrasse bis eodem die post Alexandri II. Decretum. Fortè tunc nō invaluerat tanquam obligationem inducens.

9 Et ante eiusmodi Decretum anno 800. in formula fraternitatis inter Monasteria Sangallense, & Augiense dicitur, ✻ Quandocumque frater aliquis obierit, & loco, vel senioribus ibidem commorantibus annunciatum fuerit, eo die Presbyteri tres Missas, & cæteri fratres pro eo Psalterium, ac celebrationē Vigiliæ decantent, communisque oblatio ab omnibus fiat. ✻ Et inferiùs, ✻ Semel in anno sub die 18. Kal. Decembris commemoratio omnium simul fiat pro annuali videlicet singulorū defunctorum memoria, ipsoque die Presbyteri ternas Missas, & cæteri fratres Psalterium decantent, ac celebratio Vigiliæ, communisque oblatio ab omnib⁹ fratribus fiat. ✻ Ita apud Benedictum Haeftenum L. 8. Disquisitionum Monasticarum Tract. 1. Disquisitione 4. pag. 792.

10 In C. *Presbyter* 2. Dist. 91. (qui Canon reperitur sub eodem principio, & 1. loco in titulo de Celebratione Missarum, tribuiturque Nannetensi Concilio à Gratiano, & Agathensi à Gregorio IX. Papa, cum tamen in editis non reperiatur) dicitur, *Presbyter manè, Matutinali Officio expleto, pensum seruitutis suæ, canendo Primam, Tertiam, Sextam, Nonamque, persoluat: ita tamen vt posteà horis competentibus, & signis designantibus iuxta possibilitatem aut à se, aut à Scholaribus publicè compleantur. Deinde peractis horis, infirmis visitatis, si voluerit, ad opus rurale exeat ieiunus, vt iterùm necessitatib⁹ peregrinorum, & hospitum, siue diuersorum commeantium, infirmorumquoque, ac defunctorum succurrere possit vsque ad statutam horam pro qualitate temporis, & opportunitate.* Vbi quod Presbyter maneat ieiunus, vt subuenire possit necessitatibus, explicatur ab Antonio Rubio in Assertionibus Catholicis contra Erasmum L. 5. Errore 9. fol. 138. de subuentione per Sacrificium, & à Margallo in Expositione tituli de Celebratione Missarū, per iteratam oblationem Sacrificij. Quę secunda explicatio singularis est. Nam in textu non supponitur Presbyter celebraturus, antequàm exiret ad opus rurale; olimque in diebus profestis multò seriùs, quàm nunc Sacrum fiebat, vt visum est in anteriori Disputatione; quare post reditum ex agro posset Presbyter litare hora tertia pomeridiana, & tardi⁹ in diebus ieiunij cōmunis, etiamsi nulla peregrinorum, aut infirmorum necessitas occurreret. Fateor tamen, probabilē esse intelligentiam Margalli; ideoque nolui omittere exemplum hoc repetitæ celebrationis prisco ęvo; atq; ita mihi suasit post familiarē consultationē Doct. D. Ioan. Rodriguez Armenteros, qui vt est antiquior Antecessor in Pri-

maria Salmanticensi Canonum Cathedra, Ita in eorum penitissima notitia nulli siue præsentium, siue veterum Professorum secundus. Post hæc scripta inueni consentire cum Maragallo Speculum conscientiæ Tract. 3. C. 13. §. 9.

11 Sunt & alia exempla. Belethus C. 71. de Officijs diuinis scribit, * In Circumcisione duo simul facta cõcurrunt, parturientis scilicet, & partus, propter Octavas. Vnde sanè est, quòd eo die duas Missas celebrare debeamus, primam de Beata Virgine, aliam de Octauis, &c. * Durandus L. 6. Rationalis C. 15. num. 16. tantùm ait, celebrari duas Missas. Non declarant, an ab eodem Sacerdote. Sed ex ijs, quę paulò post adnotabimus, colligitur, posse sic intelligi. In die S. Ioannis Baptistæ tres Missas fuisse olim peractas ab vnoquoque Sacerdote, vulgatissimum est, traditurq; inter alios à Petro Galesino in notationibus ad Martyrologium Romanũ 9. Kal. Iulij, Petro de Ribadeneyra in eius festo, & à Paulo Roterigio in Triumpho verę glorię vtriusque Ioannis Curru 1. Laurea 29. num. 183. indicareque videtur Baronius inquiens in Martyrologio, * Olim Latini tribus Missis huiusmodi celebritatẽ agere cõsueverunt, vt Ordo Romanus, Albinus Flaccus, & Amalarius testantur. * Quod eatenus verum est, quatenus prima dicta sit in Vigilia, secunda in exordio lucis, tertia in die. Ita laudati à Baronio, Author Ordinis Romani in S. Ioannis Natali, Albinus Cap. 30. non tàm clarè, Amalarius clarissimè L. 3. Cap. 38. de Officijs Eccles. Hugo Victorinus L. 3. de Missæ specialibus observationib⁹ C. 6. Durandus in Rationali L. 7. C. 13. num. 2. & 3. Radulphus de Rivo propositione 23. de Canonum obseruantia. Triplicis Missæ, quarum vna est in Vigilia, formula extat in Libro Gregoriano Sacramentorum apud Pamelium tomo 2. Liturgicon Ecclesiæ Latinæ ex pag. 310. necnon in S. Hieronymi Comite, siue Lectionario, pag. 39. Sanctus Vdalricus Antistes Augustanus sacrificavit semel, & iterùm in die S. Ioannis Baptistæ, vt refert incerti nominis Author in eius Vita C. 27. & Berno Abbas in eiusdem S. Vita C. 23. addit, * Bis, sicut ea die statutum est, sacra Missarum solemnia celebravit. * Vnde infertur contra Azorem tomo 2. L. 1. C. 25. & contra Antonium de Herrera L. 1. de Origine, & progressu Cœremoniarum Missę C. 18. tertiam Missam S. Ioannis nõ fuisse celebratam in die proximè sequenti ad eius diem festum natalem. Azor allegat Ordinem Romanum dicentem, * In Natali S. Ioannis ideo tres Missæ celebrantur, id est, vna in Vigilia eiusdem, duę in diebus sequentibus, quia tribus triumphis refulsit insignis, id est, officio Præcursoris, Baptistę ministerio, & quia Nazaræus ex vtero matris permansit. * Sed ego non lego nisi * Duæ in die Nativitatis eius. * Prętereà in S. etiam Ioannis Evangelistæ festo duplex Missa fuit quondam facta, vna de mane, altera de die, vt in numero 42. Disputationis pręcedẽtis adstruxi ex probatis Authoribus, simulque in festo S. Laurentij. Prudentius in Peristephano Carm. 12. canit de Pontifice Romano,

Transtyberina priùs soluit sacra peruigil Sacerdos,
Mox huc recurrit, duplicatque vota.

Nam in die SS. Apostolorum Petri, & Pauli operabatur Sacris Pontifex primò in Basilica S. Petri, secundò in S. Pauli, antequàm à S. Gregorio instituta fuisset commemoratio S. Pauli in Missa S. Petri. Notaturq; in Sacramentario Gregoriano publicato à Menardo pag. 112. * Quando Apostolicus duas Missas celebrat vna die, inter eas nõ lavat os, nisi post Officium: sed absque interuallo finita priore incipitur altera. *

12 Micrologus C. 58. de Ecclesiasticis Obseruationibus indicat, duas Missas ab eodem Sacerdote fuisse sæpe peractas, cum inquit, * Quidam satis aptè in hoc ieiunio (hebdomadæ Pentecostes) duas Missas cantant, vnam ad Tertiam solemniter, cum Gloria in excelsis, vt festo Spiritus sancti satisfaciant, alteram post Sextam pro ieiunio, sicut festo S. Thomæ satisfaciunt in ieiunio hyemali, & festo S. Matthæi in ieiunio autumnali. Item S. Marco in Litania maiore, & Annuntiationi S. Marię in Quadragesima, videlicet vt prior Missa festo, secunda verò satisfaciat ieiunio. * Sic Micrologus. Et saltem quando vnus tantùm aderat Sacerdos, videtur vtriq; satisfecisse Missę. Nunc autẽ in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis cantantur duæ Missæ à diuersis Sacerdotib⁹ in occasionib⁹ similibus.

Ad

13 Adhæc: Resurrectionis Dominicæ die bis celebrare permissum erat iuxta Concilium Oxoniense anno 1222. inhibetur enim ibi, *Ne Sacerdos quispiam Missarum solemnia celebret bis in die, excepto die Natiuitatis, vel Resurrectionis Dominicæ.* Et Scotus in Reportatis ad 4. Dist. 13. quæst. 2. V. *Respondeo; quòd,* ait, *In die Paschæ, & Natalis potest bis vti Sacerdos; sed non censetur non ieienus pro prima.* Non loquitur autem de Missa prima, quæ fuerit celebrata in Sabbatho sancto post nonam horam, & circa principium noctis præcedentis diē Dominicum, vt ipse inquit in Scripto Oxoniensi super 4. Dist. 13. quæst. 2. art. 3. §. *Tertium principale*, num. 18. nam talis Missæ celebratio, vtpote ante mediā noctem diei Dominici, & celebratio alterius in hoc die non sufficeret, vt diceretur Sacerdos sacrificare bis eodē die. Quare etsi affirmet Vazquez D. 232. C. 2. n. 15. in nulla historiā, aut scriptore antiquo, aut rituali Ecclesiastico legi, quòd idem Sacerdos bis, primùm in aurora, deinde consuetā horā, litarit die Resurrectionis Dominicæ, lectum à nobis, & obseruatum est in Concilio Oxoniensi, & in Scoto. Nunc in nonnullis Ecclesijs permanet vestigium præfati moris antiqui, siquidem, vt iam dixi in D. superiori n 42. offertur Sacrificiū solemne valde manè in die Resurrectionis Dominicæ. Author innominatus vitæ S. Vdalrici C.4. narrat, ipsum in die Paschali post Primam celebrasse vnam Missam de S. Trinitate, adstantibus paucis Clericis, & post Tertiam, frequenti populo, cantasse aliā solemnem de festo. S. hic Episcopus toties erat assuetus iterare in die Sacrū, vt non videatur respexisse specialiter ad festum Resurrectionis Dominicæ in duplici illa Missa.

14 Tandem Vvalafridus Strabo loco præcitato scribit ante Alexandri II. sanctionem, * Diuersitas quędā inter Sacerdotes oboriri solet. Quia est talis, qui semel tantùm in die Missā celebrare velit, nimirùm credentes, idē mysterium Passionis Christi cunctarū necessitatum esse generale subsidium, quia vnus, qui dominator, & iudex est viuorum, ac mortuorū, semel pro peccatis nostris mortuus est, ad multorum exhaurienda peccata. Alius bis, ter, vel quoties libet, eadem mysteria iterare in die congruum putat, credentes tantò ampliùs Deum ad misericordiam flecti, quantò crebriùs Passio Christi commemoratur. Et fortassè consuetudinem suam inde confirmandā existimat, quia Romanorum vsus habet, duas, vel tres interdū vnius solemnitatis facere Missas, vt in Natiuitate Domini Salvatoris, & aliquorum festis Sanctorum. Siquidem Telesphorus nonus in Ordine Romanæ Sedis Episcopus in Natali Domini noctu tres Missas celebrari constituit. Et re vera non esse absurdum crediderim, si dum plures in vna die faciendæ sunt Missæ, vnus Sacerdos duas, vel tres, necessitate persuadente, vel volente, celebret potiùs, quàm quasdam dimittat. Ad hoc accedit, quòd totius Ecclesiæ vsus habet, sæpius Missas agere pro viuis, pro defunctis, pro eleemosynis, & alijs diuersis causis; quod etiam Officia his attributa testantur. In diebꝰ itaque publicā celebritate conspicuis, aut illæ diuersarum rerum necessitates sunt intermittendæ, aut concurrentibꝰ sibimet, publica obseruatione, & priuata necessitate, vtriusque expletio suis est discernenda Officijs, vel (quod superiùs commemoravimus) vna oblatione diuersę causę sunt explendę. Itaque vnusquisque in suo sensu abundet, dum fides concordet, vt nec sępiùs offerentes æstiment, Deum aliter petitiones non posse discernere: nec semel hostias per diem immolātes putent, suę fidei subtilitatem potiùs, quàm superiorum deuotionem diuinis acceptam. * Hactenus Vvalafridus Strabo, qui dicitur obijsse anno 849. & iam est cautè legendus.

15 Vt & cum in C. 22. scribit, * Esse quosdam, qui semel in die communicare, etiamsi pluribus interfuerint Missis, pro dignitate Sacramentorum sufficere credant: esse verò alios, qui sicut in vna, sic in omnibus, quibus affuerint Missis, in die communicare velint. Quorum neutros culpandos existimo. Quia sicut Augustinꝰ ait de his, qui quotidie communicant, & illis, qui rariùs, istos reverentia sanctarum retrahit rerum; illos verò amor salubrium inuitat Sacramentorum. * Sic ille. Nec imitandus est Georgius Abbas, qui semel, & iterùm communicavit in festo Resurrectionis Domini, referente Prato spirituali C. 127. quia, vt ait S. Vincentius Iustinianus L. de perfectionis

nis gradibus C. 3. *Altaris sacrosancta mysteria non frequenter ad libitum, sed sanctitatis interueniente munditie semel tantùm in die valent assumi.* Videantur Alensis p. 4. quæst. 11. membro 2. art. 4. §. 2. Sanctus Thomas 3. p. quæst. 80. art. 10. ad 4. & in 4. Sent. Dist. 12. quæst. 3. art. 1 quæstiuncula 4. ad 1. Vazquez Disput. 214. C. 3. num. 30. Suarez D. 69. sect. 4. Vers. *Dices saltem.* Ex quibus primus perstrinxit breviter rationes prohibitionis his verbis, * Non est licitum simplici personæ pluries sumere in die, nec communi, sine necessitate. Et hoc propter plures causas: quæ sunt defect⁹ debitę reverentię, pręsumptio proprię dignitatis, & insufficientia gratitudinis. Ad hoc enim; quòd quis sumat corpus Christi dignè, requiritur cogitatio excellentiæ Sacramenti, vt ex hoc excitetur ad sumendum cum reverentia; requiritur etiam reputatio propriæ indignitatis, vt ex hoc excitetur ad sumendum cum timore; requiritur nihilominus consideratio divinę beneficentiæ (quæ maxima est, & multiplex apparet in beneficio huius Sacramenti) vt ex hoc excitetur ad sumẽdum cum gratiarum actione. Qui autem dignè sumit corpus Christi, debet sumere cum reuerentia, & timore, & gratiarum actione, quæ ex tribus dictis proveniunt, & etiam debet se reputare insufficientem in reverentiæ exhibitione, & gratiarum actione, & deficientem in timoris affectione. Si ergo hęc requiruntur in sũptione, quantumcumque sit rara, necesse est, opposita contingere in sumptione bina, vel trina, si in vna die accederet, scilicet defectus reverentiæ debitæ, præsumptio propriæ dignitatis (nullo enim modo sumeret quis bis in die, nisi præsumeret se dignum aliquo modo) & insufficientia gratitudinis, seu actionũ gratiarum. Propter hæc ergo illicitum est, & non permissum in Ecclesia, pluries in die sumere. * Hactenus Alensis sapientissimè; cuius rationes attigit Biel Lect. 87. in Canonem Missæ lit. *R.* deseruiuntque ęquè, ne Sacerdos celebrando sumat in die pluries, nisi favẽte speciali privilegio, vel nisi suadente necessitate, quà ipse est persona communis, & publica. Tam autem pro Sacerdote, quàm pro Laico facit etiam ea ratio mystica, quam in C. *Sufficit Sacerdoti* 53. de Consecratione Dist. 1. assignat Alexander II. Papa, quòd scilicet vnica in die sumptio siue Sacerdotalis, siue Laicalis exprimat sufficienter Passionem Christi, & mortem; quæ, cum vnica fuerit, totum tamen mundum redemit. Relegatur numerus 45. Disputationis 20.

SECTIO III.

De tribus Missis olim, & nunc celebratis ab vno, eodemque Sacerdote in Natali Domini.

Vbi de priuilegijs quibusdam ad tres, vel ad duas Missas in alijs diebus.

16 HACTENUS de priscis exemplis, quæ antiquata iam sunt. Viget tamẽ alia satis antiqua consuetudo, & à S. Hieronymo in Comite, seu Lectionario, à S. Gregorio in Libro Sacramentorum, in Antiphonario, & in Homilia 8. Venerabiliq; Beda in Homilia de Nativitate iam olim contestata celebrandi ter in die Nativitatis Christi Domini: quem diem excipit Innocentius III. in C. *Consuluisti*; sed non exprimit ad trinam in eo celebrationem. Allegari solet C. *Nocte sancta* 48. de Consecratione Dist. 1. vbi Telesphorus Papa inquit, *Nocte sancta Saluatoris Domini Missas celebrent Presbyteri.* Cœterùm neque significatur, fore tres, neque duas; sed ad C. sensum satis est, si singuli Presbyteri suam celebrẽt Missam nocte illa, cum tamen alijs temporibus Sacrum nõ sit faciendum ante horam diei tertiam. Qui est scopus C. illius; in quo non dicitur, vt Presbyter, sed vt Presbyteri celebrent, neque exprimitur numerus trium Missarum; & hæ respectu plurium Presbyterorum possunt esse multæ, etsi singuli vnã tantùm exequantur.

17 Præfata consuetudo non est præceptiva, sed permissiva tam respectu simplicium Sacerdotum, quàm Parochorum, nec fideles tenentur audire tres Missas. Sed aduertendum est cum Pellizario in Manuali Regularium Tractatu 5. C. 9. sect. 1. num. 23. obligatũ iri peraccidens Parochum ad tres, vel ad

ad duas, si, nisi ipse ter, vel bis sacrificet, notabilis pars populi non poterit vni Sacro interesse, neq; satisfacere præcepto. Porrò autem trium Missarum prima Conuentualis dicenda est *Post mediam noctem, finito Te Deum laudamus in Matutino; secunda in aurora, dictis Laudibus, & Prima; tertia verò in die post Tertiã, vel vbi aliter ex dispensatione Apostolica disponatur.* Ita præscribit Missale Romanũ in Rubricis generalibus titulo 15. numero 4. Cæterùm si privatim celebretur, possunt omnes tres Missę dici in nocte, & omnes tres in die, vt post Suariũ Disp. 80. sect. 4. V. *Tertiò inquiri potest,* docent plures, & ante ipsum Margallus in Expositione tituli de Celebratione Missarum, necnon Tapia Augustinianus q. 8. de Eucharistia, artic. 10. suffragaturque praxis Sacerdotum timoratæ conscientiæ, & præstantis doctrinæ. Quare immeritò Nuñus Cabezudus 3. parte quæst. 83. art. 2. pag. 971. dixit, improbabilem esse opinionem Suarij, (quem vocat semper *Illum Modernum*) & praxim tantùm esse aliquorum Sacerdotum idiotarum. Sed *Ille Modernus* (cuius nomen celeberrimum est vbique gentium) traxit post se sexcentos alios, eiusque sententia in ipsa etiam Romana vrbe sub oculis Pontificis est hodie vsu adeò recepta, vt non possit de illius veritate dubitari iudicio Cardinalis de Lugo Disp. 20. sect. 1. n. 25. Raphaelis Aversæ quæst. 11. sect. 15. V. *Admittitur,* Ludovici Caspensis Tract. 23. D. 3. sect. 2. n. 61. præsertim vbi magnus est Sacerdotum numerus, & parvus altarium, vt notat Gavantus in Rubricas Missalis parte 4. tit. 3. num. 6. Hinc incassum, & quasi contra impetum fluminis Fagundez in 1. Præceptum Decalogi Lib. 1. C. 34. ex num. 12. adnititur firmare contrariam opinionem. Quòd si C. *Nocte sancta* loquatur de tribus Missis, habetur potiùs ex eo (vt videtur intelligere Rabanus Lib. 2. de Institutione Clericorum. C. 31.) celebrandas esse omnes in nocte, seu saltem ante horam diei tertiam. Amalarius Fortunat⁹ in præfatione secunda ad Libros de Ecclesiasticis Officiis vocat secundam in Natiuitate Domini *Missam de nocte*, quãquàm Lib. 3. C. 41. dicat, Authorem Officij statuisse celebrari manè eã Missam; & L. 4. C. 40. repetit, fieri manè eandem Missam. Sed Alcuinus Lib. de Officijs divinis in principio tradit, Romanos suo tempore solitos peragere nocte tres Missas de Nativitate. S. Bernardinus in Seraphim Quadragesimali Serm. 33. parte 1. ait, *Quilibet Sacerdos celebrat nocte Natiuitatis tres Missas.* Sed fortè nomine noctis totum diem Natalem Christi significat, vt & alij antiqui, quos omitto. S. Thomas, dum ad 4. ait, *Specialiter tamen in nocte Natalis Domini Missa celebratur,* & non Missę, intelligẽdus est de vsu sui temporis, vel de Missa Conuẽtuali, seu solemni. Quo etiam in sensu accipiend⁹ est ad 2. vbi trium Missarum Conventualium tempora designat in nocte, in aurora, & in luce clara: vt & Rex Alfonsus l. 49. tit. 4. Part. 1.

18 Quanquam omnes tres nocte, aut die legantur, non est mutandum aliquod Missarum verbum, * Quia verba non semper referuntur ad temp⁹, in quo dicuntur; sed ad tempus, pro quo repræsentando, & commemorando dicuntur, * vt animaduertit Suarez suprà: & confirmatur ex Missa Sabbathi sancti, in qua ad mane iam anticipata dicuntur verba significantia noctem. Qui nolet celebrare tres Missas, sed duas, aut vnam siue in nocte, siue in die, posset eligere quas, aut quamcumque vellet; & qui non posset dicere Missas festivitatis, posset pro sua devotione dicere Missas de Beata Virgine, aut de defunctis etiam. Ita Suarez, nam privilegium non est limitatum, vt recitetur vna Missa præ alia privatim; quanquam Gavantus suprà iudicet, non esse dicendam solam primam nisi coniunctam cum Matutino solemniter cantato de more; & in die dicendam esse poti⁹ tertiam, quã secundam solam, quia tertiæ Oratio concordat cum Officio.

19 Obseruandum hic est, non licere Sacerdoti in nocte, aut die Natiuitatis Christi plusquàm vnam communionem Laicalem, si ipse more Laico communicare velit, non celebrando vllam Missam. Quare post vnam communionem Laicalem non potest bis, neque semel celebrare, neque potest è contra post vnam, aut duas celebrationes communicare instar Laici bis, vel semel. Et ratio est, quia privilegium eius festivitatis non dat facultatem ad communicandum pluries quomodocumque, sed celebrando solummodò. Sic cum Cardinali de Lugo Disp. 20. sect. 1. n. 43.

frater

frater eius Franciscus de Lugo Lib. 4. Cap. 9. quæst. 5. num. 46. vbi allegat Dianam, & Quintanadueñas. Consonãt Leander Tract. 8. D. 5. q. 31. Pellizari in Man. Regularium Tract. 5. C. 3. n. 100. Arriaga Disp. 20. sect. 3. num. 21. Thomas Tamburinus Lib. 1. de Missa C. 6. §. 3. num. 6. novissimèque iterũ Diana parte 11. Tractatu 4. Resol. 43. contra Hieronymum Columbum L. 4. de Angelica, & Humana Hierarchia C. 70. num. 14. vbi ait, Sacerdotem cõmunicantem in Missa, cui ministret more Diaconi, vel Subdiaconi, posse bis celebrare in Nativitate. Hinc ego rogatus, an posset ante professionem, aut post celebrare bis, vel semel Sacerdos Societatis, qui festo Nativitatis Christi emissurus erat professionem solemnem quatuor votorum, proindeque accepturus communionem Laicalem de manibus admittentis, provt fit in Societate iuxta eiusdem Constitutiones parte 5. C. 3. quamuis iste ritus non sit de professionis essentia, vt ibidem notatur in additione marginali littera *A*. omittendusque sit, quando Sacerdos emittit vota simplicia biennij, ne impediatur sacrificare anteà, aut post, vt habetur in Ordinationibus Præpositorum Generalium Cap. 19? Respondi negativè cum Quintanadueñas tomo 1. Singularium Tract. 4. Singulari 9. & cum Pellizario in Manuali Regularium Tract. 3. C. 1. num. 23. suadens simul, ne inconsulto P. Generali, aut Provinciali admitteretur professio sine eo ritu, & ne in alium diem à designato transferretur.

20 Occasione trium Missarum in Nativitate monet Cardinalis de Lugo suprà, posse Sacerdotes in Regno Valentiæ bis celebrare die Commemorationis omnium defunctorum, ratione privilegij à sede Apostolica concessi, esseq; in more positum respectu Sacerdotum Sæcularium, testatur Trullench L. 3. de Sacramentis C. 8. dub. 10. n. 3. scribens in eodem Regno, non revocans ad expressum privilegium, sed ad implicitum Summi Pontificis scientis, & consentientis. Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij Diff. 2. dub. 5. numero 6. extendit privilegium, aut vsũ Valentinum ad tres Missas. Credendũ magis est Ægidio Trullench quoad Sacerdotes Sæculares, nam quoad Regulares S. Dominici in Regno Valentiæ ait Petrus de Ledesma Tract. de Euch. C. 19. Conclus. 7. pag. 237. & Emmanuel Rodriguez in Summa tomo 1. Capite 247. Conclus. 5. pag. 431. gaudere privilegio ad trinam celebrationem, participareque in illo cæteros Religiosos, quibus est communicatio privilegiorum cum PP. Dominicanis; sed extra Regnum Valentiç debere non extendi. Marcus de los Huertos apud Leandrum suprà quæst. 42. & apud Garciam suprà affirmat, Monasterium Pampilonense S. Dominici frui simili privilegio, aut eodem per extensionem. De Diœcesi Tortosensi asseverat Garcia, habere in consuetudine inueterata, vt quilibet Sacerdos litet bis eodie.

21 Eadem occasione ego adverto, Paulum III. Papam anno 1549. in Bulla incipiente *Licet debitum* concessisse, vt Sacerdotes Societatis Nostræ versantes *In Saracenorum, & Paganorum, aliorumque infidelium terris, & Prouincijs alijs remotissimis, à quibus non potest adiri sedes Apostolica, vt bis eodem die Missam celebrare diuersis in locis valeant, quia in numerosis populis illarum regionum tanta est Sacerdotum raritas, vt vnus plurium curam populorum suscipere debeat.* Sic ibi. Et hoc privilegio vti posse communicãtes nobiscum in alijs, probabile est cum Portello, & Thoma Tamburino Lib. & C. 1. de Missa §. 2. num. 6. contra Fagundez, cum Peyrino, & Lezana tomo 1. Quæstionum Regularium C. 21. n. 14. contra Suárez, si communicantes degãt in locis illarum regionum, de quibus loquitur Pontifex, Missionum causa.

22 Redeo ad tres Missas in Natali Domini: quarum dicendarum causas motivas proponit S. Thomas ad 2. his verbis, *In die Natiuitatis plures Missæ celebrantur propter triplicem Christi Natiuitatem: quarum vna est æterna, quia quantùm ad nos est occulta. Et ideo vna Missa cantatur in nocte, in cuius Introitu dicitur, Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Alia autem est temporalis, sed spiritualis, qua scilicet Christus oritur tanquã Lucifer in cordibus nostris, vt dicitur 2. Petri 1. Et propter hoc cantatur Missa in aurora, in cuius Introitu dicitur, Lux fulgebit hodie super nos. Tertia est Christi Natiuitas temporalis, & corporalis, secundum quam visibilis nobis processit ex vtero Virginali carne indutus, & ob hoc cantatur tertia Missa in clara luce, in cuius Introitu dicitur,*

Puer

Puer natus est nobis. Licet è conuerso possit dici, quòd natiuitas æterna secundùm se est in plena luce, & ob hoc in Euangelio tertiæ Missæ fit mentio de natiuitate æterna. Secundùm autem natiuitatem corporalem, ad litteram natus est de nocte, in signum quòd veniebat ad tenebras infirmitatis nostræ. Vnde & in Missa nocturna dicitur Euangelium de corporali Christi natiuitate. Hactenus Angelicus Doctor. Sed & Hugo de Sancto Victore Lib. 3. de specialibus Missarum Obseruationibus C. 5. Authorq; Glossæ in C. *Consuluisti*, alias reddunt causas petitas ex significatione tēporis, quod fluxit ante legem, & sub lege, & quod nunc decurrit, estque tempus gratiæ, ac lucis plenæ. Tandem pro Missa prima in nocte Natiuitatis fuit motiva causa, iuxta Amalarium L. 3. C. 41. de Ecclesiasticis Offic. * Recordatio Angelorum, qui nocte illa cecinerunt; Gloria in excelsis Deo, * Et iuxta Rabanum Maurum Lib. 2. de Institutione Clericorum C. 31. * Vt ea hora fideles quoque Sacramentum corporis, & sanguinis Christi perciperent; qua eum inter homines misericorditer natum scirent. *

SECTIO IIII.

De casibus, in quibus irregulariter celebrari potest plusquàm semel in die ab vno, eodemque Sacerdote.

23 INNOCENTIVS III. in Cap. *Consuluisti* excipit causam necessitatis, vt Sacerdoti nō sufficiat semel in die vnam Missam solummodò celebrare. Non est Pontifici sermo magis de duplici, quā de triplici, aut multiplici Missa, etsi interrogatio Episcopi Vvigorniensis fuerit, vtrùm Presbyter duas Missas in eadem die celebrare valeat? Vnde iudice Didaco de Tapia q. 11. de Euch. art. 5. Suario D. 80. sect. 3. V. *Vtautem*, Petro de Ledesma Cap. 19. de Euch. pag. 240. alijsque Modernis communiter contra plures ex Antiquis apud Cenedum Collectanea 175. ad Decretales num. 4. & apud Gregorium Lopez in Glossa ad l. 50. titulo 4. Partita 1. necnon apud Dionysium Cistercienscm in 4. Dist. 8. quæst. & art. 3. parte 1. dubitatione 2. si suadeat causa necessitatis, fas erit celebrare non tātum duas, sed etiam tres; aut quatuor Missas, requisita quidem maiori causa ad tertiam, quàm ad secundam, & grauiori adhuc ad quartam, quàm ad tertiam.

Aliqui casus omnino non approbantur.

24 NON est causa necessitatis paupertas Sacerdotis subleuanda per repetitæ celebrationis stipendium; obstat enim Caput *Sufficit Sacerdoti*. Ibi: *Qui verò pro pecunia :: vna die præsumunt plures celebrare Missas, non existimo, euadere damnationem*, peccati scilicet venialis ex pravo illo fine, vt commentatur Vazquez D. 232. C. 5. n. 43. addens; si de damnatione peccati lethalis intelligendus sit Innocentius, revocandum id esse ad antiquis præceptum prohibens, de quo tamen nō constat. Sed certè Innocentius videtur loquutus de peccato posteriori, nam pro pecunia repetere celebrationem iudicatum fuit quid grave tā ab Innocentio, quàm ante ipsum in Ecclesia; voxque *Damnatio* ita significat prolata absolutè.

25 Colligitur ex eodem Cap. non esse causam necessitatis, si post cōsumptas species Sacramentales, & ante purificationē sumptam adveniat in Ecclesiā magnus aliquis Princeps Sæcularis auditurus Sacrum in die etiam festo, & desit alius Sacerdos, qui celebret, Nam repetita celebratio videtur fore tunc pro adulationibus Sæcularium; talis autem celebratio damnatur in Cap. *Sufficit*. Ibi: *Qui verò pro :: adulationibus Sæcularium vna die præsumunt plures celebrare Missas, non existimo, euadere damnationem.* Dices, eam repetitam celebrationem non esse nisi pro devotione, & decentia Principis Sæcularis. Sed contrà, quia huius devotioni (quę tunc indiscreta erit) & decentiæ præponderat obseruantia consuetudinis Ecclesiæ in celebratione præscripta. Et quid refert, quòd Princeps non audiat illa die Sacrum? Nam si inculpabiliter venit tardè, non peccavit; si culpabiliter, iam peccatum commissum est, nec tolletur per

per auditionem Missæ, sed per pœnitētiam, vt ait Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 1. num. 45. quę tamen ratio nō est omnino conuincens; vt constabit ex nonnullis casibus, de quibus infra, & qui à Cardinali de Lugo admittuntur, infirmatur enim manifestè in eis. Quare vrgētior ratio est ea alia à nobis assignata; nisi quis adhuc contendat, æquum esse, vt ad repetitam celebrationem; in die præsertim festo, moueret nomine devotio Regis Hispaniæ, aut Galliæ, non audituri alioqui Sacrum, vt supponitur; quàm spiritualis consolatio populi alicuius, multitudinisve magnæ peregrinorum, pro quibus duobus casibus dicunt communiter Doctores fas esse iterare Missam. Nō absimiliter, ac de Principe Sæculari, sentiendum est, quando adueniat Cardinalis, aut Episcopus aliquis. Et *cum cuilibet Sacerdoti, quācumq; dignitate præfulgeat, vnam in die celebrare Missam sufficiat*, vt asseritur Cap. *Te referente*, videtur etiam ob quemlibet Sacerdotem, quacumque dignitate præfulgeat, non esse iterandam celebrationem Missæ. Vnde à fortiori displicet nobis Sà dicens absolutè V. *Missa* n. 24. post Siluestrum, & Maiorem, illum V. *Missa* 1. quæst. 7. §. *Septimò si eodem die* hunc in 4. Dist. 12. & post eos Becanus Cap. 25. de Sacramentis p. 2. quæst. 3. num. 2. repeti posse Missam, ✠ Cum aduenit (privatus) qui Missam in festo non audivit. ✠

26 Displicent etiam, qui inquiunt id ipsum, quando Parochianus petit Missam pro defuncto. Alexander C. *Sufficit*, non improbavit *quosdam, qui pro defunctis vnam faciebant Missam, alteram de die, si necesse esset.* S. Thomas ad 2. ait post sermonem immediatè habitum de trib⁹ Missis in die Natiuitatis ab eodem Sacerdote, *Sicut etiam in alijs dieb⁹, in quibus occurrunt plura Dei beneficia vel recolenda, vel expetenda, plures Missæ celebrantur in die, puta, vna pro festo, alia pro ieiunio, vel pro mortuis.* Videtur loqui Angelicus Doctor de duplici Missa ab eodem Sacerdote; & non declarat, an solùm in casu, quo desit alius Sacerdos. Eodem ferè modo loquitur Rex Alfonsus Sapiens l. 50. tit. 4. Partita 1. proximè post annum 1255. quo tempore & florebat S. Thomas, & iteratio Missarum minoribus de causis, quàm modò, ysuveniebat. Nihilominus iuxta præsentem Ecclesiæ morem concurrentia duorum Officiorum eodem die non est iam causa necessitatis, quanquam vnus solus Sacerdos adsit, hic enim potest dicere Missam, cuius potior detur obligatio, & aliam, cuius levior detur, omittere; vel differre in diem sequentem. Si festum sit valde solemne, non oportebit dicere in eo Missam de *Requiem*; si tam celebre non sit, & aliunde posset occurrere necessitas dicendi Missam de *Requiem*, absurdo vacaret omissio Missæ de festo. Hinc si ex duobus Sacerdotibus vnus ægrotaret, non liceret alteri celebrare bis, etiāsi in templo, cui seruiunt, consuetum foret, facere duo Sacra, quia particulari huic consuetudini prævalere debet vniuersalis de non iteranda celebratione ab eodem Sacerdote: præterquàm quod particularis consuetudo minimè foret de duplici Missa ab eodem Sacerdote, sed à duobus, si eorum copia habeatur.

27 Non est causa necessitatis corpus defuncti sepeliendum, quanquā extet consuetudo, aut constitutio Synodalis, vt sepeliatur defunctus cū Missa. Nam servanda est talis consuetudo sine præiudicio præcepti generalis, seu quando adest Sacerdos, qui non sacrificavit. Et raro continget, vt Sacerdos non præmoneatur de corpore tumulando; & tunc poterit, & debebit expectare, vt celebret, præsente corpore, nisi iudicetur, consuetudinem memoratā, aut constitutionem nō obligare in præsentiarum, cum iam sæpe sæpiùs fiant vbivis funera vespertino tempore.

28 Non est causa necessitatis benedictio nuptiarum, quia hæc differri potest in diem sequentem. Quod si sequens dies sit prohibitus ad benedictiones nuptiales, non obinde honestatur Sacri repetitio, non enim illa digni sūt coniuges intempestiuè petentes nuptiarum benedictionem, vt inquit Castro Palao Tract. 13. D. vnica, punct. 7. n. 9. Si autem fingatur, ex dilatione magnum detrimentum sequi, & Sacerdos adhuc sit ieiunus, non videt Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 1. num. 47. cur hic casus non comprehendatur sub necessitate, quam iura excipiunt. Sed cōtra, quia tunc poterit admonere Parochus, fore licitum omittere benedictiones nuptiales, eo quod præceptum, ne ipse celebret bis, præponderet præcepto illarum

illarum benedictionum. Multi existimant, non esse peccatum lethale, omittere etiam sine causa benedictiones illas; sed tantùm esse veniale; iuxta quos nec veniale foret in circumstantiis propositis. Quid verò sentiendum est, si ex dilatione, aut omissione benedictionū sequatur magnum detrimentum, ingensve populi perturbatio, aut scandalum, aut querimonia? Respondeo, sentiendum esse, quòd tunc liceat Sacerdoti celebrare secunda vice, si omnino desit alius Sacerdos, quia arbitrio prudentum hęc est sufficiens causa necessitatis. Ita Coninch quæst. 83. art. 2. dubio 3. numero 216. & cum eo, alijsque, Franciscus de Lugo Libro 5. Capite 5. quæst. 5. num. 58. quin ad hunc casum limitent, vt fecit Cardinalis de Lugo, repetitam Missam, sed extendant prædictarum circumstantiarum ratione ad aliquos alios ex adductis casibus.

Approbantur alij casus.

29 CAVSA necessitatis est, quam proponere videtur Sanct. Leo I. in Epist. 81. ad Dioscorum Episcopum Alexandrinum Cap. 2. his verbis; *Vt autem in omnibus obseruantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri, vt cum solemnior festiuitas conuentū populi numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo conuenerit, quam recipere Basilica simul vna non possit, Sacrificij oblatio indubitanter iteretur, ne his tantùm admissis ad hanc deuotionē, qui primi aduenerint, videantur hi, qui postmodùm confluxerint, non recepti; cum plenum pietatis, atque rationis sit, vt quoties Basilicam, in qua agitur, præsentia nouæ plebis impleuerit, toties Sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem, vt quædam pars populi sua deuotione priuetur, si vnius tantùm Missæ more seruato Sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte conuenerint. Studiosè ergo Dilectionem tuam, & familiariter admonemus, vt quòd nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat, vt per omnia nobis & fide, & actibus congruamus.* Quibus in verbis relatis ex parte à Gratiano Capite *Necesse est* § 1. de Consecratione Dist. 1. Sanctus Leo agit de pluribus Missis ab eodem Sacerdote dicendis, vt multi censent, nam à diversis dici posse, siue conuenirer, necne, numerosior populus, indubitatum erat. Sed adhuc iuxta dicta in num. 130. Disp. 19. contendi valet, S. Leonem non agere, nisi de iterata celebratione in festis solemnioribꝰ à diversis Sacerdotibus, quia moris foret in Ecclesia Alexandrina, vt vna sola Missa perageretur vnoquoque die in quolibet templo, aut in omnibꝰ eiusdem oppidi. Ambiguus proculdubiò est Sancti Leonis sensus; & ideo propter tāti Pōtificis authoritatem, concedentis satis verosimiliter tunc repetitam celebrationem ab eodem Sacerdote, & propter ingentem populi concurrētis devotionem, ac similium dierum celebritatem, putarem eo casu (inquit perdoctus Coninch supra num, 216.) etiam modò licere secundò celebrare, quià illa lex S. Leonis non potest verè dici contraria consuetudine abrogata, cum casus ille rarissimè occurrat, nam in eiusmodi solemnitatibus communiter est abundantia Sacerdotum. Ita Coninch, non declarans, vt neque plures alij, an id possit fieri in solo die festo, in quo sit obligatio audiendi Sacrum. Et confirmatur data resolutio, nam si Parochus potest bis celebrare, quando Parochiani omnes nequeunt ad eandem Ecclesiam conuenire ob distantiam eorum inter se, quidni, & quando eadem Ecclesia non capit omnes illos? Antecedens autem est in confesso apud Doctores. Consequentiam suadet paritas rationis.

30 Sed opponet quis, non esse opus repetita celebratione ab eodē Sacerdote in casu præsenti, restat enim aliud medium facilius, vniversalius, & vsitatius, minoribusq; incōmodis expositū, videlicet facere Sacrū in altari portatili ad fores Ecclesiæ. Fateor, restare hoc medium; sed & illud aliud est eligibile; præsertim, si populi devotio esset audire Missā intra ipsam Ecclesiam ob alicuiꝰ imaginis inibi venerationē, aut si inclementia Cœli non permitteret dici Missam, audireve sub dio.

31 Objiciet rursus quis, neutro medio opus esse, quia etsi totus populus non existat intra Ecclesiā, poterit pars extra manens habere sufficientē præsentiam humanam, & moralem ad Missam intrò celebratā. Non nego, superesse & hoc medium, si ratione Cœli, aut soli nō suboriatur impedimentum. Est tamen eligibile alterutrum aliud iam propositum; postremoque huic non facilè acquiescet multorum devotio.

32 Æqualitas rationis me mouet, vt admittam, superuenientibus multis peregrinis, qui aliàs Sacrum audire non possent die festo, facturum rectè Sacerdotem, si Sacrum repetat, vt satisfaciat devotioni ipsorum, tollatq; scrupulos de Missa non audita, nam casus iste est eiusdem necessitatis cum proximè expenso, & vterque est accidentaliter, raròque occurrens. CastroPalao suprà num. 9. notat, fidelium multitudinem superuenientem debere esse ingẽtem, nec sufficere, si numerum decimum, vel vigesimum attingat. Certè multitudo deberet esse ingentissima, vt ex vno casu ad alium conueniens illatio fiat. Et quando ea adueniret, Inceæpta Missa, sed ante Offertorium, melius foret, repetere ab initio Missam, quàm prosequi ipsam, & celebrare posteà secundã, quia maioris momenti, graviorisque est præceptum de non celebrando bis, quàm de non resumenda Missæ parte, quæ præcedit Offertorium. Ita Dicastillus Tract. 5. D. 4. Dub. 3. n. 47.

33 Causa necessitatis est, si Parochus habeat duas Parochias in diuersis oppidis, & ob ipsarum tenuitatẽ careat coadiutore, desitq; ordinariè alius Sacerdos, qui celebret. Colligunt aliqui ex C. *Vnio nostræ* 10. quæst. 3. ex C. *Qui plures* 21. quęst. 1. ex C. *Dudum* 3. aut 54. de Electione, & electi potestate. Sed in his textibus nihil dicitur de multiplici celebratione. Certiùs adducitur Canon 19. Concilij Emeritensis congregati era Hispana 704. seu anno Domini 666. vbi ab Hispanis Patribus statutum est, vt cui ob paupertatem ipsarum plures Ecclesiæ essent creditę, in illis singulis singula Sacrificia Dominicis diebus deberet offerre. Ratio est; quia vterque populus habet ius, vt à cõmuni Parocho audiat Missam in diebus festis, & in sua Parochia; durũmq; esset, obligare gentem vnius oppidi, vt alterius Parochiam distãtem adiret auditura Sacrum. Imò Suarez D. 80. S. 3. V. *Vt autem*, censet, si in vtraque Parochia sit sufficiens populi multitudo, nõ esse hoc limitandum ad dies festos, & ad necessitatem præcepti audiendi Missã; quia satis est gravis causa, quòd popul⁹ non solùm alternis diebus, sed etiã singulis non priuetur suo Sacrificio, & opportunitate audiendi Missã. Sequuntur Ioannes de la Cruz Dominicanus q. 2. de Sacrificio Missæ, dub. 3. Conclus. 2. multiq; alij recensi à Diana p. 10. Tractatu. 16. Resol. 22. & à Francisco de Lugo L. & C. 5. q. 4. n. 44. hanc sentẽtiam Eximij Doctoris, etsi à Nuño Cabezudo 3. p. q. 83. art. 2. singularitatis, & improbabilitatis notetur pro suo erga *Modernum illum* (vt vocat) affectu. Sed *oportet, candidos non tam ad reprehensores respicere, quàm etiam eos, qui laudes eius magno imitandi studio decantarunt, quorum multò plures inuenire est.* Quæ verba dicta ab Eusebio L. 15. Præparationis Evangelicę C. 1. cum ageret de obiurgatoribus Aristotelis, quadrant aptè ad causam Suarij. Qui monet, fore optimũ consilium, servare consuetudinem, cuius magna vis est in his rebus. Attendẽdum etiam erit constitutioni Synodali; aut consulendus erit Episcop⁹; debetq; considerari, num vtrobique pars non exigua incolarum confluat ad Missam, si eius audiendæ in diebus profestis copiam habeat; nam si non confluat, cessat causa necessitatis, sicut prudenter aduertit Cardinalis de Lugo L. 1. Respõsorum Moralium dub. 12. n. 3.

34 Porrò autem cum assignatio duarum Parochiarum vni Sacerdoti fiat ab Episcopo, si hic non obliget expressè ad coadiutorem, videtur eo ipso æqui, bonique habere, vt vtrobique celebret dieb⁹ saltem festis, quicquid sit, an aliquando adesset alius Sacerdos, qui gratis in vna celebraret, aut quòd aliquando ipse Parochus posset sine dispendio congruæ suæ sustentationis invitare alium Sacerdotem dato stipendio, vt faceret Sacrũ in vna? Si Sacerdos vni Ecclesiæ præfectus ægrotaret, aut abssit, posse alium oppidi vicini Parochum celebrare in sua, & in aliena Parochia, casu quo nõ inueniatur simplex Sacerdos, qui defectum suppleat, docet CastroPalao supra num. 9. & Dicastillus supra n. 39. addens; posse à Clerico non Parocho dici duas, vel tres Missas, vbi magna fuerit Sacerdotum penuria. Ego quidẽ pro vno, aut altero die infirmitatis, aut absentiæ Parochi non video esse tantam rationem, vt Parochus vicinus bis celebret, quanta est, vt Sacerdos præpositus duabus Ecclesijs faciat Sacrum diebus festis in vna, & altera, quia in posteriori hoc casu necessitas communitatis est habitualis; in priori autem est transiens, & extraordinaria; videturque

videturque, non esse necesse, providere iis, qui semel, aut iterùm per accidens non audient Sacrum, & ob eos mutare ritum adeò iam strictè obseruatum sacrificandi semel; sicut non est necesse, providere iis, qui in pagis, vbi vnus tantùm est Parochus, non possunt aliquando audire Sacrum, eo quòd vnicum celebretur; possent autem semper, si Parochus bis, aut ter sacrificaret. Nihilominus ob paritatem illius casus, in quo magna hominum multitudo concurrit ad aliquam solemnitatem; & illius etiã, in quo perplures peregrini superueniunt, non improbo quod aiunt Castro Palao, & Dicastillus de celebratione duplici à Parocho vicino. Illud autem, quod inquit Dicastillus de Clerico non Parocho, valde probabile est in Provinciis, vbi ob hæreticorum oppressionẽ, & difficultatem celebrandi, multis simul Catholicis confluentibus, audirent pauci Sacrum diebus festis, si Sacerdotibus, qui rari ibi sunt, non liceret pluries celebrare in domibus privatis. Valde etiam probabile est, licere diebus profestis, si ingruat magna persecutio; aut si Catholicorum afflictiones, & ærumnæ solatio Sacrificij Missæ, cui intersint, aut sacra communione, quam accipiant, videantur sublevandæ.

35 Cæterùm cum in isto casu, & alijs superiùs propositis debeat non sumi tam purificatio calicis, quàm ablutio digitorum nisi in vltima Missa, vt inferiùs notabimus, infertur, Parochũ præfectum duabus Ecclesijs non posse die cœnę Domini celebrare in vtraque, alioqui cogeretur feria sexta in Parasceve celebrare secundum Officium, sumereque præconsecratam particulam immissam vino, postquam in primo Officio sumpsisset alteram particulã præconsecratam, vino etiam immissam. Inquies, posse in priori Officio omittere vsum calicis, & nõ immittere vino particulam. Sed contra, quia id contra Ecclesiæ morem, & ritum est. Si tamen incautè Parochus die Cœnæ Domini celebrasset vtrobique, nec possit sine scandalo, aut nota nõ facere vtrobique Officium feria sexta in Parasceve, licebit in priori Officio huius feriæ non immittere vino particulam, nam omissio illius cœremoniæ postponẽda est sumptioni præconsecratæ particulę vino immissæ, quam sumptionem non præcesserit similis alia, vi cuius fractum sit ieiunium. Legatur Diana parte 11. Tractatu 5. Resol. 33. vbi refert plures Authores agentes de illo casu; possentque addi alij. Deinde infertur, gessisse se nimis animosè quẽdam hominẽ doctum, & religiosum, de quo Arriaga D. 44. sect. 3. Subs. 4. num. 41. D. 54. sect. 3. num. 22. dum ob adventum Principis imperavit Sacerdoti, vt Iniciunus celebraret, ne Princeps careret optata auditione Sacri, quin aliunde timeretur grave scandalum, & quin ipsi Sacerdoti immineret infamia. Et addo id, nam si Capellanus Magnatis alicuius violasset casu ieiunium, & ex non celebratione coram Principe sequeretur scandalum, aut admiratio, vel occasio sinistrè suspicandi de Capellano, affirmat cum Ludovico à S. Ioanne Pasqualigus in Doctrina Morali D. 111. S. 5. num. 25. fas ipsi fore operari Sacris. Sed certè vix moraliter contingere potest, vt, si ille de inadvertentia sua in comedendo, aut bibendo certiorem faciat Magnatem, non evitetur quodlibet incommodum.

36 Causa necessitatis est viaticum conferendum infirmo, qui, si secundò Sacerdos non celebret, privaretur tanti Sacramẽti subsidio, quod morib undo homini necessarium dicitur in C. *Si quis*, in C. *De his verò* 26. quæst. 6. Ac sanè cum in C. *Consuluisti* doceamur, ex causa necessitatis posse ab eodem Sacerdote celebrari sæpiùs in die, non determineturque ibi, quę, & qualis futura sit ea causa necessitatis, superest, vt determinetur arbitrio prudentis, *lege 1. ff. de iure delib. Cap. De causis 4. de Officio, & potestate iudicis delegati*; nullus autem videtur esse casus, in quo ad arbitrium prudentis potior queat esse causa necessitatis, quàm in viatici indigẽtia; maioris enim momenti ex se apparet (ni fallimur) quã de Missa providere ingenti hominum multitudini conuenienti ad aliquam solemnitatem. Si ergo in isto casu, alijsque supra admissis licita est Missæ iteratio ab eodem Sacerdote in eodem die, quidni licebit in casu, in quo, nisi fiat illa repetitio, decedet infirmus sine viatico? Itaque licere asserendum est cum Francisco de Lugo L. C. & q. 5. n. 47. cum Leandro Tract. 8 D. 5. q. 34. cum Dicastillo Tractatu 5. D. 4. Dub. 3. num. 43. & 45.

K 2 cum

cum Castro Palao Tract. 22. D. vnica, puncto 7. num. 9. qui allegant copiosã Doctorum phalangem contra Vazquiũ D. 232. C. 5. num. 50. Gasparem Hurtadum, & Ioannem de Cruce, & si qui sunt alij apud Leandrum. Favet nobis expressè Rex Alfonsus Sapiens leg. 50. tit. 4. Partita 1. Ibi, *Vel si non praexisteret consecratum corpus Dñi ad communicandos infirmos, ne aliquis obiret sine communione.*

37 Sed inquit Vazquez, præceptum communicandi ægrotum non obligat, nisi quando secundùm ritum Ecclesiæ commodè ei de Sacramento provideri potest; atq; maioris momenti est, hanc legem non celebrandi bis, prout moribꝰ hoc tempore recepta est, obseruare, quàm ægrotum communicare. Confirmatque à simili de ieiunij lege ante celebrationem; quo soluto non licet immolare ad dandum viaticũ moribundo. Respondeo, ritum de vnica in die celebratione à Sacerdote nõ proponi ab Ecclesia tam rigidè, vt aliquando non liceat omittere obseruantiam illius, saltem scilicet in casu Parochi habentis duas Parochias; quo ex casu satis probabiliter infertur, licitũ esse in hoc alio casu, quem tractamus; imò in hoc casu videtur vrgere fortior ratio, maximè si moribundus impeditus sit recipere aliud Sacramentum, consciusque sit peccati lethalis, de quo attritionem solam concipiat. Confirmatio assumit exemplum, quod neque est apud omnes constans, vt videre est in Palatio super 4. Dist. 8. D. 5. pag. 268. Ioanne Maiori in 4. Dist. 9. q. 3. §. *Quintò arguitur*, Margallo in Expositione tituli de Celebratione Missarum, Pasqualigo D. 111. Doctrinę Moralis sect. 7. & in alijs apud ipsum, quibus cum negat illud; neque caret disparitate, quãuis constans esset. Non, inquam, caret disparitate, nam quod pransus, aut potꝰ celebret, vt ministret viaticum moribundo, non possumus inferre ex aliquo casu æquè, aut minus vrgente, in quo Ecclesia concedat, vel permittat celebrationem fracto ieiunio; ast quòd Sacerdos bis sacrificet, vt moribundo prębeat viaticũ, possumus deducere ex alijs casibus minus, vel saltẽ non magis vrgentibꝰ, in quibꝰ disponit Ecclesia repetitam celebrationem.

38 Cardinalis de Lugo D. 20. S. 1. n. 44. patrocinatur sentẽtiæ, cui non adhæremus. Notat tamen, fore, vt rarissimè, aut nunquam contingat causa necessitatis ad celebrandum secũdò pro viatici administratione, quia si Sacerdos iam accepit Sacramentum, & purificationem, vel etiam ablutionem, non poterit, vtpote ieiunus, iterùm celebrare. Si verò non accepit Sacramentum, potest, & debet partem suæ hostię reseruare, quam ad infirmum deferat. Solùm ergo potest fingi, quòd accepta hostia, & nondum acceptá purificatione nunciatur ei de periculo ægroti, & nõ sint aliæ particulæ consecratæ in Ecclesia: & tunc abstineat à purificatione, & iterùm celebret. Qui casus magis est Metaphysicus, quàm Moralis. Sic Purpuratus Pater. Cęterùm eius pace casus est Moralis, seu potest esse non rarò cõtingens. Demus, Parochum teneri celebrare tali hora, ne populus in die festo careat auditione Sacri, vel ob aliam grauem causam, quæ frequens esse potest. Demus etiam, ægrotum existere ruri, aut in vrbe hæretica, quem in locum deferre Eucharistiã ex loco, in quo Missa celebratur ad præscriptam horam, nõ caret magnis incommodis. Tunc secunda Missa peragenda in domò ægroti necessaria esset ad ipsi ministrandum viaticum. Vt vt sit de frequenti, vel rara contingentia huius casus, prætereũdũ non est sine discussione quod interserit Cardinalis Eminentissimus de obligatione non progrediendi ad secundã Missam pro viatico etiam administrando, si in priori Missa Sacerdos sumpsit iam purificationem. Quod conceptis verbis præcavent similiter Paludanꝰ in 4. Dist. 8. q. 2. art. 1. n. 9. Ioannes Maior in 4. Dist. 12. q. 5. Ioannes Altenstaig in Lexico Theologico V. *Missa sicca*. Castro Palao suprà n. 9. Nuñus Cabezudꝰ 3. p. q. 83. art. 2. pag. 970. Arriaga D. 54. S. 3. n. 21. Amicus D. 27. S. 2. n. 14. Fagũdez L. 3. In 1. preceptum Eccles. C. 16. n. 8. Tannerus tom. 4. D. 5. q. 10. dub. 4 n. 69. Martinonus D. 40. S. 1. num. 12. agentes de hoc determinato casu. Et quotquot tractant de adductis hucusq; in quibus fas est secundò celebrare, advertunt vniversim, non posse repeti Sacrificiũ, si purificatio iam fuerit suscepta: advertuntq; id tanquã quid inconcussum. Legatur Ioan. Angelus Bolsius in Moralibꝰ varijs tom. 3. Titul. 10. n. 27.

Sed

39 Sed Francisco de Lugo suprà num. 48. Thomæ Tamburino L. 1. de Missa Cap. 6. §. 3. num. 3. Dianæ parte 11. Tract. 7. Resol. 21. & mihi videtur, posse de doctrina illa dubitari in casu indigentię viatici. Nam in eiusmodi casu probabile est, posse Sacerdotem nõ ieiunum celebrare primò; probabile etiam est, posse ieiunum immolare secundò. Rogo igitur, cur probabile non erit, posse non ieiunum celebrare secundò? Quòd enim concurrat celebratio secunda cum defectu ieiunij; non videtur; manifeste obstare, si non obstet, quando non concurrit. Agnosco; dici posse; defectum ieiunij esse distinctum, & novum impedimentum ad celebrationem secundam; plusque esse sacrificare, nõ obstante hoc impedimẽto, & altero celebrationis primę, quàm solummodo litetur, non obstante altero primæ celebrationis. Sed adhuc insisto quærens; cur defectus ieiunij sit impedimentũ, quod superari queat in celebratione prima ordinata ad viatici ministrationẽ, & nõ in secũda ad idẽ directa?

40 Præterea argumentor sic, si Sacerdos pransus, vel potus incidat in articulum, periculumve mortis, absitque alius, qui legitimè ministret ei viaticũ, desitq; formula prę consecrata seruata in Tabernaculo, nec haberi queat denuò consecrata, nisi ipse Sacerdos cõstitutus in articulo, periculove mortis eam consecret, tunc tali Sacerdoti licet celebrare in illo met die, vt docent Arriaga D. 44. sect. 3. Subs. 4. num. 41. Franciscus de Lugo Lib. 4. C. 6. quęst. 6. num. 38. C. 7. quæst. 7. numero 80. Cardinalis de Lugo Disput. 15. sect. 3. num. 69. Pasqualigus in Doctrina Morali Disput. 111. sect. 7. cum Zambrano, Laymano, Granado, & Castro Palao. Quod si licet, addam ego, incumbere obligationem, si Sacerdos ille non impediatur ratione ægritudinis, aut instãtis periculi, quia tenetur recipere viaticum modo, quo possit; cumque possit celebrando, tenebitur ad id. Ergo tunc defectus ieiunij non obstabit celebrationi ordinatæ in eum finem, vt Sacerdos sibi provideat de viatico. Enimverò Sacerdotẽ, qui manè celebravit, posse eodem die, si deveniat in articulũ mortis, accipere viaticum, licet non teneatur, docet S. Vincentius Ferreri Sermone 2. de Assumptione B. Virginis Mariæ his verbis, *Secundus dies præparationis ad mortem est communio: etiamsi illa die celebrauerit, adhuc est communicandum. Hoc tamen non est ex necessitate faciẽdum, sed de congruitate.* Sic S. Vincentius. Et Margallus in Expositione tituli de Celebratione Missarum videtur affirmare; * Quòd Sacerdos etiam pransus post meridiem potest clanculùm adire Ecclesiam, & non indutus vestibus sacris consecrare, ne moriatur infirmus sine Eucharistia. * Allegat Margallus Scotum in 4. Dist. 9. quæst. 3. sed non est nisi Maior in §. *Quintò arguitur.* Et nec Maior, nec Margallus audiendi sũt quoad illud de consecratione sine Officio Missæ, & sine vestibus sacris. Iam igitur si Sacerdos potest inieiunus sacrificare prima vice, vt de viatico subueniat sibi, quidni etiam secunda? Quòd si vt sibi, quidni etiam, vt alteri? Nam necessitas æqualis est vtrobique, & reuerentia Sacramento debita non magis periclitatur celebrãte, secunda vice, Sacerdote inieiuno, vt sumat ipse viaticum, quàm vt alteri administret illud: Imò in neutro casu periclitatur reverẽtia Sacramenti, quippe viatici necessitas; seu potius summa vtilitas honestat celebrationem secundam Sacerdotis pransi, vel poti. Vnde si Concilium Salegunstadiense C. 4. non est veritũ concedere, vt Presbyter postquàm bibisset aliquid, celebraret Missam, necessitate cogente; quęnam potiori iure necessitas respici potuit à Concilio, quàm ea; de qua nunc est sermo?

41 Argumentor rursus; articulus, periculumve mortis est causa sufficiens iuxta plures graves Theologos, nempe Gasparem Hurtadum D. 10. de Euch. Diffi. 2. Martinum Bresserum L. 3. de Conscientia C. 8. n. 100. Pasqualigum in Doctrina Morali D. 109. S. 3. cum alijs apud ipsum, & apud Franciscũ de Lugo L. 4. C. 9. q. 4. n. 22. vt moribundus accipiat viaticum non ieiunus vespere; etiamsi manè alia de causa Eucharistiam sumpserit ieiunus. Ergo pariter erit causa sufficiens, vt Sacerdos provideat ei de viatico celebrans secũdò non ieiunus, quamuis ex alio fine iam prius litarit ieiunus. Atque id æquum videtur, vt Ecclesiæ favor erga moribundum sit perfectus. Confirmatur, Sacerdoti prescribitur ab Ecclesia ieiunium ante Missam non tam ob

consecrationē, quàm ob cōmunionem, quā in Missa ipse susceptururs est. Atqui communio non præmisso ieiunio licita est vt suscepta secundò, quando vrget mortis articulus, aut periculum. Ergò & licita erit vt administrata in celebratione secunda.

42 Num hæc reapse probabilia sint, vel tantùm in speciem? Dijudicent alij. Ego adhuc non ausim, nisi alij præeant, aut sequantur approbando, dicere, Sacerdotem inieiunum posse celebrare secundò in eadem die, vt Eucharistiam administret moribundo, qui non poterit aliter sumere viaticum, nisi Sacerdos inieiunus sacrificet secundò in eadem die.

43 Ast non ideo generaliter sentiendum est, illicitam esse in omni casu celebrationem etiam secundam à Sacerdote non ieiuno. Duplex enim restat casus, in quo licet; seu in quo datur causa necessitatis. Primus est, quandò moriente Sacerdote post hostiæ, & sanguinis consecrationem, aut etiam post solius hostiæ, adest tantùm alius, qui iā celebravit, solvitque ieiunium per purificationem, & ablutionem in Missa; aut etiam per potum, cibumve communem sumptum post Missam, tunc enim hic alius poterit, & debebit reliquam dimidiam Missam celebrare. Secundus est, quādo Sacerdoti post vel solius hostiæ consecrationem venit in memoriā, se iam eo die celebrasse sumendo purificationem, & ablutionē in Missa priori; tunc enim tenebitur prosequi secūdam Missam inceptam. De quibus duobus casibus agendum erit latiùs in Disp. 29.

44 Adijcio alium Cardinalis celebrantis paulò ante mediam noctem Natalis Christi Domini in Pontificio sacello coram Summo Pontifice, nam etsi manè fecerit Sacrum, sumpseritq; purificationem, atque ablutionem, & hora solita pranderit (quod vetitum esse, ait immeritò Gavantus in Rubric. Mis. parte 4. tit. 3. num. 5.) non idcirco prohibetur celebrare secūdò in præfato sacello ante mediam noctem; sed dispensat Summus Pontifex in secunda illa celebratione eodem die, & in ieiunij lege, quin ideo liceat Cardinali post mediam noctem celebrare tres Missas; sed duas, casu quo nec in Missa ante mediam noctem sumpserit vllam ablutionem, nec posteà comederit, neque biberit, vt cavet benè Dicastilius Tract. 4. Disp. 9. Dub. 17. num. 410. & 411. Nisi velis cum Cardinali de Lugo D. 15 sect. 2. à num. 55. Pontificem non dispensare in aliqua re ex illis, sed in anticipatione diei sequentis pro eo loco, & nocte.

45 Quicquid de hoc sit, dispensatio in lege ieiunij ante celebrationem Missæ concedi potest à Pontifice vltrà casum articuli, periculive mortis, non secus ac potest in lege ieiunij ante susceptionem communionis Laicæ vltrà eundem illum casum. Et de facto scimus Iulium III. dispensasse cum Imperatore Carolo V. propter debilitatem stomachi, Paulumq; V. cum pia quadam fœmina Lemovicensi propter totius corporis tremorem, quo corripiebatur non sine periculo vitæ, cum comedebat; tremori autem illi compescendo vnicū erat remedium sumptio Eucharistiæ, vt de Carolo V. tradunt, qui eius scribunt vitam; & de Lemovicensi muliere P. Martinon D. 35. num. 64.

46 Pro complemento Sectionis operæpretium erit discutere duorum, aut trium Theologorum dicta huc pertinentia, ac singularia. Et in primis Martinus Ledesmius 1. 4. quæst. 24. art. 2. cum retulisset ex Paludano varios casus, in quibus Sacerdoti fas esset litare bis, addit, verba hæc maximè notanda, * Tamen ponit vnū, quod destruit istos casus, nempe quòd talis Sacerdos sit ieiunus. Qui non erit, aut raro, quia quādo mane celebrat, sumit lotionem, quia nescit alium venturum. Ergo posteà non poterit celebrare. Alij autem antiqui Doctores, non ponunt illud. Ideo videtur, quòd antiquitus non erat tanta restrictio in Ecclesia in his, sicut nunc. * Sic Ledesmius. Sed certè Paludani cautio de ieiunio Sacerdotis, & de non sumpta purificatione, neque ablutione est omnium aliorum antiquorum, vt Durandi Lib. 4. Rationalis C. 1. num. 26. Regis Alfonsi Sapientis l. 50. tit. 4. Partita 1. Patrum Concilij Oxoniensis anno 1222. Gabrielis in Canonem Missæ Lect. 87. lit. R. Siluestri V. *Missa* 1. quæst. 7. Et quia prolixitatis nimiæ foret recensere cœteros, audiatur Innocentius III. C. *Ex parte* 5. de Celebratione Missarum inquiens, *Semper Sacerdos vino perfundere debet, postquam totum*

totum acceperit Eucharistiæ Sacramentum, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare, ne, si fortè vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Quem in textum cōgerit ordinarios Barbosa, aliosque extra ordinarios. Et ante Innocentium III. Ioannes Belethus in Explicatione divinorum Officiorum C. 51 dixit; *Altera quæstio est, possit ne Sacerdos celebrare secundam Missam; in eo casu, quo in præcedenti, dum manus ablueret, aliquātulùm aquæ degustauit? Certè enim & illud vetitum esse, sciendum est.* Ita Belethus. Hinc S. Thomas 3. p. q. 75. art. 2. in Corp. & Richardus Mediavillanus in 4. Dist. 11. art. & quæst. 1. probant in Eucharistiæ Sacramento non manere substantias panis, & vini, quia alioqui non liceret post vnam consecratam hostiam, aut speciem sumere aliam, nā per sumptionem vnius hostiæ, aut speciei frangeretur ieiunium vel Ecclesiasticum, vel etiam naturale. Similiter Gabriel Lectione 35. in Can. Missæ lit. *S.* & Suárez D. 45. sect. 4. V. *Argumenta verò* notant, abstinere debere à secunda celebratione Sacerdotem, qui paulò ante consecrationem calicis temperasset vinum aqua; quoniam hæc tam brevi tēpore non conuersa in illud per activitatem naturalem illius, & proinde neque in sanguinem Christi per consecrationis verba proximè subsequuta, solveret sumpta ieiunium naturale. Quod enim ea aqua sumeretur per modum vnius potus cum sanguine, & ex præcepto Ecclesiæ, non faceret, vt licita esset secūda celebratio, vt ait Araujus 3. parte quæstione 74. articulo 8. Dubio 2. pagina 282. post Vazquium Disp. 178. C. 3. num. 26. Nam in feria sexta Parasceves sumitur per modum vnius vinum cum hostia consecrata, & ex præcepto Ecclesiæ, idemque contingit, quando palato adhæret forma, aut particula calici, infunditurque aqua, aut vinum ad separationem, & simul cum aqua, aut vino traijcitur in stomachum forma, aut particula: nec tamen licet postea aliam hostiam sumere; eò quòd per vinum, aut aquam fractum sit iam ieiunium naturale. Similiter etiam S. Thomas in 4. Dist. 11. quæst. 2. art. 4. quæstiuncula 1. ad 2. confirmat aquam in calice admistam vino non remanere in propria natura, quia alioqui *calix cōsecratus non esset tantùm potus spiritualis, sed etiam corporalis, & ita nō liceret post primam sumptionem sanguinis iterùm sumere.* Ita S. Thomas. Quid? quòd Soter Papa (sicut habetur Volumine 1. Conciliorum) decrevit, *vt nullus post cibum, potumque, siue quodlibet minimum sumptum Missas facere præsumat*; Et Conciliū Toletanum VII. Can. 7. (referturque C. *Nihil contra* 7. quæst. 1.) *post cibum, potum ve quemlibet minimum sumptum, aut post cibi, potus ve quamlibet minimum sumptum*, vt in Originali Loaysę; & Bracarense II. C. 10. *vt si quis non ieiunus, sed quocumque iam cibo præsumpto, oblationem consecrauerit, continuò ab officio suo priuatus, à proprio deponatur Episcopo*; & Eutychianus Papa apud Burchardum Lib. 5. C. 35. & apud Ivonem parte 2. C. 45. *vt nullus accipiat Sacrificium post cibum, aut post aliquam paruissimam refectionem, nisi pro viatico.* Quæ Decreta, cum antiquissima sint, ostendunt, viguisse ab initio Ecclesiæ eandem obseruantiā, ac nunc. Quare minus benè Ledesmius asseruit, non fuisse quondam tantam restrictionē in non celebranda secunda Missa post sumptam in prima lotionem, per quam fractum fuisset ieiunium naturale.

47. Magis rationabiliter dici posset, non fuisse olim adeò vsitatum, vt Sacerdotes celebrantes vel purificarent calicem, & abluerent digitos, vel sumerent purificationem calicis, & ablutionem digitorum. Fortè quando etiam non habebāt deliberatum animum sacrificandi secundò; abstinebant à purificatione, & ablutione, vel ab earum sumptione ob occasiones, quæ inopinatò occurrere possent, & movere ad secundam Missam; tametsi fatear, Innocentium III. in Cap illo *Ex parte* videri obligasse iam antiquitus ad sumendum vinum perfusionis, quandocumque Sacerdos litaret absque animo iterādi Sacrificium, & sic intellexit Innocentium Paludanus in 4. Dist. 12. quæst. 1. art. 5 num. 26. nisi dicatur, verbum *Debet* in C. *Ex parte* non fuisse acceptum vt inducens obligationem, sed tātùm vt significans decentiam, vti sæpe aliàs, de quo consulatur Castrus Palaus in Tract. 7. D. 3. puncto 1. n. 9. & anteà in Tract. 3. D. 1. puncto 9. numero 2. Thomas Tamburinus in Methodo expeditę Cōmunionis C. 1. §. 6. num. 53. Barbosa de Dictionibus vsufrequentioribus in 77. Nunc temporis intelligitur vt obli-

obligationem importans.

48 Ex dictis colligitur contra Fagundez in 3. præceptum Ecclesię L. 3. C. 7. num. 11. si Sacerdos in prima Missa nō sumat purificationem, nec ablutionem, fore, vt adhuc maneat Ieiunus ad secūdam Missam; nam comestio, & bibitio specierum consecratarum panis, & vini non solvit ieiunium siue Ecclesiasticum, siue naturale, quippe corpus, & sanguis Christi sub eis speciebus non sunt cibus, & potus corporis, sed animæ, vt ait Rex Alfonsus Sapiens in loco præcitato, atque adeò expressè docet, salvum persistere ieiunium sola suscepta Eucharistia. S. Bonaventura in 4. Dist. 12. parte 1. art. 2. q. 1. exhibet eandem rationem non soluti ieiunij per Eucharistiam, additque aliam desump: *ex corpore Christi interiùs contento, quod tantùm est cibus mentis.* Richardus de Mediavilla in 4. Dist. 12. art. 4. quæst. 2. proponit hoc argumentum, * Omne, quod nutrit, solvit ieiunum. Sed sumptio specierum consecratarum nō solvit ieiunium, aliàs enim nunquam esset licitum Sacerdoti duas Missas in die celebrare. Ergo illę species nō nutriunt* Cui argumento respondet sic, * Loquendo de ieiunio, pro cuius absolutione abstinere debet Sacerdos à celebrando, Maior nō est vera nisi de nutrimento consueto, vel de nutrimento, cuius existentia naturalis est. * Hactenus Richardus, & ratio, quam assignat, optima est, nam ieiunium etiam naturale non frangitur nisi per cibum, aut potum communem, aptumque per se reficere, & nutrire sine ope miraculi. Paludanus in 4. Dist. 8. quæst. 2. art. 2. num. 19. etiam ait, * Non est simile, quod dicitur de speciebus, quia non est prohibitum ante communionem sumere aliquid, nisi quod est aliquid separatum ab ipsa Eucharistia. Species autem non sunt separatæ ab ipsa Eucharistia, nec vna Eucharistia est alius cibus ab alia, sed vnus, & idem numero quoad rē contentam, & eiusdem rationis Sacramentalis quoad rem continentem. * In his verbis videtur Paludanus militare contra Fagundez.

49 Sed in alijs, quę habet art. 1. num. 10. stat apertè pro eo. Inquit enim, * Ieiunio naturæ, quod solvitur per omnem cibi, & potus sumptionem qualemcumque, debet esse ieiun⁹, qui dignè vult communicare, vel celebrare: Excipitur tamen casus, quando licet, secundo celebrare, secundò enim celebrans non est ieiunus ieiunio naturæ, quia species sumptę nutriunt, & sic solvunt ieiunium naturæ, sed non solvunt ieiunium Ecclesiæ. Aliter in diebus ieiuniorum vel nō liceret communicare semel comedenti, vel non liceret communicanti etiam semel comedere, quia cōmunio cum alio cibo est duplex comestio, & nutritio. * Hucvsque Paludanus Dominicani Ordinis Theologus insignis; cuius cum legi verba, magnopere gavisus sum, decrevique præsentare ea Lectori, ne Fagundezij dictū insimularet de novitate. Et quidem, quantùm ego perpetua lectione comperire potui, vix vlla extat in scriptis Authorum Societatis opinio circa res morales, quæ nō habeat antiquum, aut modernum Patronum aliquem ex religiosissima, & sapientissima Patrū Prædicatorum familia. Vnde qui apud indoctum vulgus vult Authoribus Societatis concitare odium ob novitatū terricula, & spectra, prodit satis, quàm sit peregrinus in lectione veterum, & modernorum. Vt omittam, si desit priscus, aut recens fautor ex Schola vna, adesse ex alijs probatis in Ecclesia Dei; multosque modernos indifferentes; ne dicā plerosque, Nostrorum opinionib⁹ subscribere in libris postea evulgatis. Vt item omittam, novitatis crimen nō esse vllius momenti apud sapientes, si ea sit benè fundata, & servet sarta tecta decreta, ac præcepta Ecclesiæ, concordemque Patrum, & Theologorum sensum in materijs, quas ipsi pro dignitate, deditaque opera examinarint.

50 Revertor ad Fagundezium, & Paludanum. Contra quos addo Humbertum S. R. Ecclesiæ Cardinalē Episcopum Sylvæ candidæ in responsione scripta Constantinopoli adversus Nicetam cognomento Pectoratum, vbi ait, non solvi ieiunium Ecclesiasticum per celebrationem Missæ; & neque naturale solvi per species Sacramentales, aduertunt Margallus in Expositione tituli de Celebratione Missarum, Palatius in 4. Dist. 8. Disput. 5. §. *Cæterùm ipsa,* pag. 264. vt & ex recentioribus Michael Sanromanus Lib. 3. Expeditionū spiritualium Societatis Cap. 18. §. 1. Diana parte 11. Tract. 6. Resolut. 25.

&

& nescio quis alius apud ipsum. Sed prę omnibus audiendus est Tertullian⁹, qui in Libro de Oratione Cap. 14. ait, *Similiter de stationum diebus, nō putant plerique, Sacrificiorum orationibus interueniēdum, quòd statio soluenda sit accepto corpore Domini. Ergo deuotum Deo obsequium Eucharistia resoluit, an magis Deo obligat? Nōne solemnior erit statio tua, si & ad aram Dei steteris? Accepto corpore Domini, & reseruato, vtrumque saluum est, & participatio Sacrificij, & exsecutio officij.* Quibus in verbis reprehendit quosdam, qui dicebant, non interueniendum sacris Missarum in diebus ieiunij, ne sumpta Eucharistiá (vt quotidie fermè sumebatur in primitiva Ecclesia) ieiunium frangerent; quamuis in fine conniuens scrupulo, & inscientiæ illorum, sed nō consentiens; permittat, vt gestent in domos suas Eucharistiam, quam post transactum ieiunij tempus sumant. Atque ità declarat hunc locum Noster I. Ludouicus de la Cerda, & post ipsum Georgius Ambianas Capuccinus.

50 Demum Theologi tam antiqui, quàm moderni expressè aiunt, aut supponunt, Sacerdotem naturaliter ieiunum sacrificare secundò, si in Sacro primo abstinuit à purificatione, & ablutione bibenda, nullusque scripsit, Ecclesiam dispensare in præcepto de ieiunio, quando concedit repetitam celebrationem, si in prima non sit hausta purificatio, neque ablutio; neque item assertum ab aliquo fuit, fore reum contra legem ieiunij ante Eucharistiæ susceptionem, qui secundò celebraret, aut communicaret; si primò non sumpsisset quidpiam aliud præter species Sacramentales. Et alioqui Sacerdos cum vel in prima, vnicave Missa perueniret ad potum specierum Sacramentalium vini, non esset ieiunus naturaliter, vt qui antea edisset species Sacramentales panis. Num verò per comestionem magnę quantitatis harum specierum, quibus quis se aleret, frāgeretur ieiunium Ecclesiasticum? Dicam alibi. Illud interim certum videtur, fore, vt fini præcepti de Ieiunio Ecclesiastico multū detraheretur. Et hic sit finis Disputationis

DISPVTATIO XXIII.

DE LOCO AD MISSÆ CELEBRATIONEM.

1 *TERTIVS ARTICVLVS Q. 83. Instituitur à Sancto Thoma de domo, & vasis sacris, in quibus peragendum est Missæ Sacrificium. Tradit autem S. Præceptor in corpore articuli, & in responsionibus ad octo obiectiones doctrinam vberè explicandam à nobis in hac Disp. & in quatuor alijs sequentibus.*

SECTIO I.

Ecclesia consecrata, aut benedicta, vel locus designatus ad diuinum cultum est regulariter necessarius ad celebrationem Missæ.

DEBET regulariter Missa celebrari in Ecclesia, templove consecrato, aut benedicto, vel in loco ad diuinum cultum deputato ab Ordinario. Probatur primò ex Paulo 1. ad Cor. 11. V. 22. dicente; *Numquid domos non habetis ad mādūcandum, & bibendum? Aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent. Quid dicam vobis? Laudo vos, in hoc non laudo.* Quibus verbis vtitur Sanctus Basilius, vt respondeat huic quæstioni (quæ est 310. in Regulis breuioribus) * Numquid in communi domo Dominica cœna debeat celebrari? * Res-

Responsum autē est huiusmodi, ✱ Quēadmodùm ratio non permittit, vt vas vllum commune in Sācta introferatur, eodem modo etiam vetat, sancta in domo communi celebrari, cum ex iussu Dei in veteri Testamento nihil isto modo fieri permittatur, Deut. 12. Cum autem Dominus dicat, Plusquàm templum est hìc. Et Apostolus item, Numquid domos non habetis, &c. sanè admonemur, non debere nos neque communem cœnam in Ecclesia manducare, aut bibere, neque Dominicam in priuata domo in contumelia habere; extrà quam, si quis, cum necessitas poscat, locum, ædemve elegantiorem deligat in tempore opportuno. ✱ Isychius etiam Lib. 2. in Leviticum C. 8. vtitur eisdem verbis, cum inquit, ✱ Propter quod Eliæ, secundùm LXX. editionē, carnes mane, panes autem vesperi deferebant corvi supernè, præfigurare hoc mysterium Domino volente, quod intus oportet in Ecclesia, in loco sancto, id est, ad altare coqui, & comedi, alibi verò nequaquam. Propter quod Paulus Corinthijs præcipiebat, Conuenientibus autem vobis in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare, &c. Et hoc ideo, vt illic absolutè mystica cœna debeat celebrari. ✱.

2 Secundò ex S. Clemente Epist. 3. & Cap. *Hìc ergo* 14. de Consecratione Dist. 1. cuius Canonis is tenor est, *Hìc ergo, id est, in vita præsenti positos, oportet vos agnoscere voluntatem Dei, vbi agendi, & sacrificandi locus est: quoniam in alijs locis sacrificari, & Missas celebrari non licet, nisi in his, in quibus Episcopus iusserit, aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet Ciuitatem, consecrata fuerint. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec ritè celebranda.* Ex S. Anacleto Epist. 1. ✱ Deo sacrificantes perfectè, non debent vexari, sed portari, consolari, atque ab omnibus venerari. Ipsi autem, quando Domino sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, vt Domino perfectè in sacratis Deo sacrificare locis probentur. Ait namque authoritas legis diuinæ, Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus. ✱ Ex S. Sylvestro C. *Nullus Presbyter* 15. de Consecratione Dist. 1. vbi ait, *Nullus Presbyter Missas celebrare præsumat, nisi in consecratis ab Episcopo locis, qui sui particeps de cætero voluerit esse Sacerdotij.* Canonem hunc nō esse efficacem ad probationem assumpti, neque esse Sylvestri, sed Hormisdę, dixit Vazquez D. 232. C. 1. num. 1. & 8. eique fidens Arriaga D. 54. sect. 4. num. 30. Certè Vazquez loco huius Canonis legit alium, qui est Hormisdæ, & 25. & eiusdem initij in eadem Dist. continetque prohibitionem erigendi altare in Ecclesia consecrata, nisi Episcopus permittat. Item ex Felice IV. Epist. 1. C. 1. *De Ecclesiarum enim consecratione, & de Missarum celebrationibus non alibi, quàm in sacratis Domino locis, absque magna necessitate fieri debere, liquet omnibus, quibus sūt nota noui, ac veteris Testamenti præcepta:: Iudæi loca, in quibus Domino sacrificabant, diuinis habebant supplicationibus consecrata, nec in alijs, quàm in Deo dicatis locis munera Domino offerebant. Si enim Iudæi, qui vmbræ legis deseruiebant, hæc faciebant; multò magis, quibus veritas patefacta est, & gratia, & veritas per Iesum Christum data est, templa Domino ædificare, &, prout meliùs possumus, ornare, eaque diuinis precibus, & sanctis vnctionibus suis cum altaribus, & vasis; vestibus quoque, & reliquis ad diuinum cultum explendum vtensilibus, deuotè, & solemniter sacrare, & non in alijs locis, quàm in Domino sacratis ab Episcopis, & nō à Chorepiscopis, qui sæpe prohibiti sunt, nisi, vt prædictum est, summa exigente necessitate, Missas celebrare, nec Sacrificia offerre Domino, debemus. & hoc, si summa necessitas agere compulerit, non in domibus, quia in sacris Canonibus, Sacrificia in domibus offerri, prohibita sunt; sed in tabernaculis, diuinis precibus à Pontificibus dicatis, & in mēsis Domino sacratis, & sacra vnctione à Pontificibus delibutis, pro summa, vt præfixum est, necessitate, & non pro libito cuiusquam, & pigritia agatur. Satius ergo est, Missam non cantare, aut non audire, quàm in illis locis, vbi fieri non oportet; nisi, vt sæpe dictum est, pro summa contingat necessitate, quoniā necessitas non habet legem:: Et sicut non alij, quā sacrati Domino Sacerdotes debent Missam cantare, nec Sacrificia super altare offerre; sic nec in alijs, quàm in præfatis Domino sacratis locis, Missas cantare, aut Sacrificia offerre licebit:: Quòd autem,: oblationes in domibus offerri non debent, in Concilio Laodicensi C. 58. prohibitum habetur. Ita: Non oportet in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, & Presbyteris.* Hæc ex ea Felicis IV. Epistola, quæ in compendium redacta

redacta dedit Gratianus C: *Sicut non alij* 11. de Consecratione Dist. 1. & ad longum C. *Tabernaculum* 2. ibidem.

3 Tertiò ex multis Concilijs, Laodicensi iam citato, Carthaginensi II. C. 9. Triburiensi C. 4. relato Cap. *Missarum* 12. de Cons. Dist. 1. Aurelianensi C. 3. relato C. *Vnicuique* 33. de Cons. Dist. 1. Cabilonensi sub Carolo Magno C. 49. Aquisgranensi sub Ludouico C. 84. Parisiensi sub Ludouico, & Lothario Lib. 1. C. 47. Lib. 3. Cap. 6. Moguntino sub Arnulphio Imperatore Cap. 9. Turonensi celebrato Andegavi anno 1448. C. 6. Metensi C. 5. in editione Biniana Conciliorum parte 2. tomi 3. pag. 116. Trullano Can. 31. relato Cap. *Clericos* 34. de Cons. Dist. 1. Tridentino Sess. 22. Decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ.

4 Quartò ex Missalis Romani Rubricis de defectibus titulo 10. num. 1. vbi dicitur, *Possunt etiam defectus occurrere in ministerio ipso, si aliquid ex requisitis ad illud desit; si celebretur in loco non sacro, vel non deputato ab Episcopo.*

5 Quintò ex Iustiniani Imperatoris Constitutione nouella 58. *Vt in priuatis domibus*, & 131. *de Eccles. titulo* 5. *Si quis in suâ domo*: ex Theodulpho Episcopo Aurelianensi in Epist. ad Clerũ suæ Diœcesis transcripta à Baronio anno Christi 835. n. 10. ex Capitularibus Caroli Magni L. 5. C. 230. L. 6. C. 101. 198. & 205. ex Capitulis Caroli filij Ludovici anno 876. Cap. 7. pag. 414. iuxta editionem Iacobi Sirmondi: ex Rege Alfonso Sapiente l. 4. & 5. tit. 10 Partita 1. Omitto multos Patres Græcos, & Latinos collectos à Coccio in Thesauro Catholico Lib. 6. art. 17. Et quanquam in plerisque authoritatibus allegatis requiratur Ecclesia consecrata, vt in ea celebretur Sacrum; tamen sufficere benedictam, vsus iam diu obtinuit, quia consecratio tot Ecclesiarũ, quot vbique iamdiu sunt, non poterat non esse difficilis; imò sufficere locum non benedictum, sed qui authoritate Superioris deputat⁹ sit ad diuinum cultum, idem vsus obtinuit ob maiorem fidelium devotionem, maioremq; Missæ celebrandæ, & audiendæ commoditatem.

6 Rationes autem, cur ad celebrationem Missæ opus sit regulariter loco consecrato, aut benedicto, aut ad diuinum cultum designato à legitimo Prælato, plures sunt, & videndæ in S. Thoma 1. 2. quæst. 102. art. 4. 2. 2. q. 83. art. 3. & 3. p. quæst. 83. art. 3. Suario D. 81. sect. 1. & 2. ac 3. Scortia L. 2. C. 13. ferè per totum, & præsertim numero 2. Sed principalis ratio ea est, quòd spectet ad reuerentiã, honoremq; tanti Sacrificij, & ad fidelium devotionem, vt non peragatur in loco profano, & communi ad alia humana ministeria. Audiatur S. Basilius Sermone 2. de Baptismo C. 8. inquiens, * Nobisquoque periculum est malè obiti mandati, si loci rationem neglexerimus, maximè, si Sacerdotij mysteria in locis prophanis celebraverimus, propterea quòd ea res iudicium haberet contemptus in celebrãte, offendiculumquoque generaret pro varietate affectionũ multifariàm, propter variam multorum in rerum diuinarum scientia infirmitatem. Si verò quisquã obijciat, Quid igitur est, quod Apostolus dixit, Volo viros precari in quouis loco, ob id, quod Dominus ipse potestatem dedit adorãdi Deum in omni loco, vbi dixit, Neque Hierosolymis post hac, neq; in monte illo adorabitur Pater. Hoc dicendum est, quòd illud in omni loco nõ comprehendit eos locos, qui humanis vsibus, rebusque immundis, & prophanis deputati sunt; sed dilatat, ac deducit adorationem Dei ab arcto Hierosolymæ ambitu in omnem totius orbis locum. * Ita S. Basilius. Et hæc satis pro iure communi non celebrandi nisi in templo consecrato, aut benedicto, vel in loco ad Dei cultũ specialiter deputato: quod ius habet exceptiones aliquas declarandas in progressu Disputationis; & ideo supra notanter dixi, *Debet regulariter*, &c.

7 Dominicus Sotus in 4. Dist. 13. quæst. 2. art. 3. V. *Circa hæc ergo* scribit * Imò verò vbi nullus sit contemptus, vel scandalum, vix arbitror, posse contingere peccatum mortale per celebrationem extra Ecclesiam, * locumque specialiter deputatum, aut permissum à Papa, vel Episcopo. Quòd si verbum prædicti Canonis *Nullus Presbyter* 15. de Consecratione Dist. 1. * obijcias, vbi priuationem Sacerdotij comminatur celebranti extra Ecclesiam consecratam. Respõdetur, illud in primis intelligi in primitiva Ecclesia, dum omnes

nes Ecclesiæ consecrabantur. Quando verò iam mos ille cessavit, quæcumque honesta necessitas excusabit, si tamen debita reverentia seruetur. * Sotum sequitur Ludovicus Lopez in Instructorio Conscientiæ tomo 2. C. 76. V. *Cæterùm accessorium*, pag. (mihi) 300. addita limitatione; * Si non fiat contra expressum præceptum Episcopi, cui super hoc providere Concilium Tridētinum mandat, vt provideat vt Legat⁹ à latere. * Sequitur etiam Sà V. *Missa* num. 20. dicens; *Extra necessitatem si fiat, & absit contemptus, & scandalum, non est peccatum mortale.*

8 Discedendum tamen est à tribus his Authoribus, tum quia celebratio in loco communi est contra præceptum latum in Canonibus superiùs transcriptis, & de re gravi, nimirùm de celebrationis loco, non profano, neque communi, quin constet, eiusmodi præceptum ex Legislatorum mente, & voluntate restringi, ne obliget graviter, etsi versetur in materia alioqui gravi. Tum quia in C. *Nullus Presbyter* 15. de Consecratione Dist. 1. S. Syluester cōminatur pœnam depositionis celebranti nisi in locis ab Episcopo consecratis; quæ pœna supponere debet culpam non levem, vt & similis alia comminata in Concilio Parisiensi præcitato Presbyteris facientibus Sacrum in domibus cōmunibus, & hortis. Persuadentque sibi aliqui, interdictos esse ipso facto ab ingressu Ecclesiæ qui celebrant, aut celebrare faciunt ex tra locum sacrum. Mouenturque ex C. *Episcoporum* de Privilegijs in 6. Sed in hoc textu non est sermo nisi de celebratione in loco interdicto per Ecclesiæ censuras. Tum quia Conciliū Tridentinum, cum inter alia iniunxisset Episcopis, *Ne patiantur priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinarijs designanda, & visitanda, sanctum hoc Sacrificium à Sæcularibus, aut Regularibus quibuscumque peragi*, concludit, *Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt, omnibus locorū Ordinarijs ita proponuntur, vt non solùm ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro data sibi à sacrosancta Synodo potestate, ac etiam vt delegati sedis Apostolicæ prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque ad ea inuiolatè seruanda censuris Ecclesiasticis, alijsque pœnis, quæ illorū arbitrio constituentur, fidelem populum compellant; non obstantibus priuilegijs, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinib⁹ quibuscumque.* Sic Tridentinum. Si autem celebratio extra Ecclesiam, aut deputatum specialiter locum non contineret culpam gravem, quando abest necessitas, vel facultas à legitimo Superiore concessa, neutiquam Tridentinū finalibus verbis Decreti sui comprehēderet talem celebrationem, neque tam magnis pœnis castigari iuberet.

9 Quare etsi admitteremus, antiquorum Cononum vim esse mitigatam, quatenus non obligarent iam sub culpa lethali; attamen novum hoc Tridentini Decretum sufficit nobis, vt refragemur tribus illis Authoribus. Præterquàm quòd eisdem adversatur praxis, & sensus communis fidelium, ac Theologorum, authoritasque S. Basilij in duplici testimonio iam allato frustrà Felix IV. Papa sępiùs inculcasset casum necessitatis ad excusandam in loco non sacro celebrationem: inaniter etiam tempore Constantij fuissent ab Hæreticis Catholici accusati, quòd in magna quadam Ecclesia Synaxis habita sit, priusquàm dedicaretur, vt constat ex S. Athanasij ad Constantium Apologia, si celebratio citra peccatum grave exhiberi posset indifferenter in quocumque loco vel semel tantùm ex mera Sacerdotis, aut aliorum devotione. Cum igitur iure communi celebrandum regulariter non sit nisi in Ecclesia consecrata, aut benedicta, aut in loco specialiter ad cultum Dei designato, videamus, oportet,

SECTIO II.
Quis possit consecrare, aut benedicere Ecclesiam; vel deputare locum.

10 ATQVE in primis Episcopus potest consecrare Ecclesiam in sua Diœcesi; sed propria authoritate nō licitè in aliena. Vnde meritò S. Laurenti⁹ Antistes Dublinensis, vt traditur in eius Vita C. 20. recusauit consecrationem in aliena. Nullus Episcopus potest committere consecrationem simplici Sacerdoti, nisi solus Romanus, ex cuius facultate vtatur Sacerdos chrismate benedicto ab Antistite

aliquo.

aliquo. Constant hæc omnia ex C. *Pimentis*, ex C. *Frigentius* 16. quæst. 7. ex C. *Nemo Ecclesiam* 9. de Consecratione Distinctione 1. ex C. *Tua fraternitas* 2. ex C. *Aqua* 9. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris.

11 Vt consecratio fiat, non requiritur dies Dominicus determinatè, sed vel hic, vel quivis alius, etiam priuatus, seu ferialis; vt dicitur Cap. illo *Tua fraternitas*. Debet Patronus Ecclesiæ consecrandæ assignare dotem ad eiᵒ conseruationẽ; quæ assignatio si omissa sit, tenetur Episcopus supplere ex proprijs bonis iuxta C. *Cum sicut* 8. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris. Exemplum pro non consecranda Ecclesia sine dote legatur in S. Annonis Archiepiscopi Coloniensis vita Lib. 2. C. 16. apud Surium Decemb. 4. De dote Ecclesiæ consecrandæ videatur Barbosa parte 2. de Officio, & potestate Episcopi Allegatione 27. num. 3. Lib. etiã 2. de Iure Ecclesiastico C. 2. num. 20. & in antecedentibus, ac subsequentibᵒ notentur alia huc spectantia.

12 Benedictio lapidis primarij, & Ecclesiæ, ac cœmeterij præstari potest ab Episcopo, & à simplici Sacerdote, cui ipse committat. Ritus autem tam consecrationis, quã benedictionis describuntur in Pontificali, Ritualiq; Romano. Cœlites beati consecrarunt aliquando Ecclesias, vt constat ex Roberto Gaguino Lib. 3. de gestis Francorum in Dagoberto, ex Vincentio Bellovacensi in Speculo historiali a Lib. 23. Capite 36. & 37. Antonio de Yepes in Chronico Benedictino, Centuria 2. anno Christi 644. C. 2. item ex Surio in vita S. Eduardi Regis Angliæ die 5. Ianuarij, Baronio in tomo 8. anno 610. n. 11. necnon ex Hartmanno in Annalibus Eremi Deiparæ apud Helvetios, & Bzovio anno 1432. num. 152. tandemq; ex relatione de Dedicatione Basilicę S. Michaelis in monte Gargano apud Surium die 29 Septembris.

13 *Possunt nostri* Religiosi *facere benedici, aut consecrari Ecclesias Societatis cum cœmeterijs, & primum lapidem poni per quoscumque Episcopos, si Diœcesani vltra quatuor menses id facere distulerint.* Ità ex privilegio Pauli III. in Bulla *Licet debitum* concessa anno 1549. refertur in Compendio Privilegiorum Societatis V. *Ecclesia* §. 1. Gaudentque simili privilegio Honorij IV. Minores, & Ioannis XXII. Fratres Carmelitani. Rursus *Per facultatem Minoribus à Leone X. datã possunt omnes Præpositi, ac Rectores Nostri cœmeteria, Ecclesias, & Oratoria Societatis, pro eiusdem Societatis vsu tantùm, solemni benedictione benedicere;* (*sed non publicè, nec nisi Ordinarij abessent, aut id grauatè facerent*) vt limitat Generalis Noster in Compendio illo V. *Benedicere* §. 1.

14 Deputatio loci, in quo nec consecrato, nec benedicto celebrare liceat, pertinet ex Iure communi ad Episcopum. Nam Capite *Missarum* XII. de Consecratione Distinctione 1. habetur, *Missarum solemnia non vbique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus.* Verbo *Permiserit* innuitur, adnotante Francisco de Lugo L. 5. Capite 6. numero 3. cum Zerola, Selva, & Fagundez, satis esse, quòd Episcopus sciat, & non repugnet. Capite *Hic ergo* 14. dicitur, *In alijs locis sacrificari, & Missas celebrari non licet, nisi in his, in quibus Episcopus iusserit.* Capite *Clericos* 34. præcipitur, *Clericos, qui ministrant in Oratorijs, quæ intra domos sunt, cum consensu Episcopi loci illius hoc facere. Si quis verò hoc non obseruauerit, deponatur.* Concilium Tridentinum in verbis supra exaratis, & Rubricæ Missalis supra etiam adductæ supponere videntur eandem potestatem in Episcopis, cuius ad vsum nusquam significatur, prærequiri necessitatem, causamve vrgentem. Vnde sufficeret merum arbitrium, gratiaque Episcopi, vt docet Suarez Disputatione 81. Sectione 3. Vers. *Secundo obseruandum est.* Et hæc de Iure communi: quæ intelliguntur de Episcopo intra propriam tantùm Diœcesim, vt contra Sylvestrum ponderat optimè Suarez in loco supra citato.

15 At Paulus V. anno 1615. die 10 Martij abstulit Episcopis, reservavitque sedi Apostolicæ eam potestatem quoad concedendam licentiam celebrandi in Oratorijs, quæ in domibus privatis ad divinum tantùm cultum sint etiam destinata. Et quanquam anno 1618. die 30. Iulij cum quibusdam limitationibᵒ restituerit Episcopis potestatem ad illam licentiam; tamen Vrbanus VIII. denuò semel-

L

mel, atque iterùm ademit absolutè, vt videre est in Diana parte 9. Tractatu 1. Ref. 42. Quæ prohibitio viget nunc in Hispania, minimè verò in Germania, vt testatur Arriaga Disputatione 54. S. 4. num. 27. Sed non extenditur ad Oratoria publica habentia per se ostium patens ad viam communem, siue sint seiuncta, siue coniuncta domibus priuatorum, siue item ostium sit apertum semper, ac celebratur in eis, siue aliquando claudatur ex industria dominorum, ne ingrediantur alij, quàm quos ipsi voluerint, vt cum Pasqualigo addit Diana supra Resolutione 11.

16. Vlteriùs Episcopi, & Prelati Religionum possunt multa alia circa locum, vt in eo celebrare liceat, etsi nec consecratus sit, nec benedictus, nec destinatus solummodò ad cultum diuinum. Sed de ipsorum potestate siue ex Iure communi, siue ex priuilegio Pontificio agemus, postquàm expenderimus omnia, quæ pertinent ad Ecclesiam vel consecratam, vel benedictam, prout est locus habilis ad celebrationem.

SECTIO III.

An Ecclesia, in qua celebrandum est, debeat non esse violata? Quisnam possit reconciliare eã, si fuerit violata? Et quomodo? Quidnam comprehendatur nomine Ecclesiæ, & loci capacis, vt violetur?

17 GRAVE peccatum per se est, celebrare in Ecclesia violata, aut polluta, aut exsecrata, nisi priùs reconcilietur, aut nisi reiteretur cõsecratio, vel benedictio, quia id prohibitum est Ecclesiastico præcepto, vt constabit ex Canonibus postmodùm referendis; tale autem præceptum, cum sit in materia gravi, spectanteq; ad Sacrificij cultum, & Ecclesię reuerentiã, obligat graviter. Vnde *qui in Ecclesia sanguinis, aut seminis effusione polluta :: scienter celebrare præsumit :: in hoc temerariè agit*, vt dicitur C. *Is qui* 18. de Sententia excommunicationis in 6. subiungiturque ibi, *Irregularitatis tamen (cum id non sit expressum in Iure) laqueum non incurrit.* Aliqui volunt, incurrere saltem mediatè, quatenus iuxta C. *Episcoporum* 8. de Priuilegijs in 6. incurrit suspensionem ab ingressu Ecclesiæ; quare si posteà celebret in Ecclesia siue violata, siue non violata, manebit irregularis. Sed certè in eo C. pœna suspensionis ab Ecclesiæ ingressu nõ imponitur nisi celebrantibus in loco interdicto; quo nomine non intelligitur locus violatus, alioqui fas esset celebrare in Ecclesia violata non reconciliata, quoties interdictum suspenditur.

18 Scripsi, *graue peccatum per se est*, quia per accidens propter necessitatem potest de consensu Episcopi celebrari citra culpam Missam in Ecclesia violata nondum reconciliata, vt docet S. Thomas ad 2. nec enim Iura adimunt Episcopo hanc potestatem. Debet tamẽ necessitas esse maior, quàm quæ sufficeret, vt Episcopus daret licentiam celebrandi in loco non sacro, quia priuatio sanctificationis externæ maius impedimentum est, quàm mera eius carẽtia negativa. Cæterùm tanta posset esse necessitas, vt absque licentia Episcopi fas foret facere Sacrum in templo violato, si nimirùm Episcopus longè distaret, & alioqui moriturus esset sine viatico infirmus. Ita Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 3. C. 10. n. 4. addens numero 5. licitum esse in Ecclesia Parochiali polluta baptizare, & seruare Eucharistiam pro infirmis. Diana parte 11. Tract. 8. Resol. 23. approbat vnum, & alterum. Rursus fas est, quod dixi, si alioqui populus auditurus non esset Sacrum in die festo ob defectum alius tẽpli. Ita cum Suario, Fagundez, & Cardinali de Lugo Franciscus de Lugo Lib. 5. C. & q. 6. num. 42.

19. Scripsi, *graue peccatum per se est*, quia per accidens propter inceptũ iam Canonem Missę potest, & debet Sacerdos prosequi hanc, si contingat, violari Ecclesiam tunc temporis. Ast si ante Canonem inceptum cõtingat, omittenda est Missa, vel interrumpenda, quovsque Ecclesia, si consecrata non fuerat, reconcilietur breviter. Quod in D. 28. magis firmabitur à nobis, & in-

uuitur

nuitur C. *Si Ecclesia* 10. de Cõsecratione Ecclesiæ, vel altaris, vbi legitur, *Si Ecclesia non consecrata, cuiuscumque semine fuerit, aut sanguinis effusione polluta, aqua protinus exorcizata lauetur, ne diuinæ laudis organa suspendantur.*

20 Quo ex textu colligitur, neque opus esse, vt aqua benedicatur ab Episcopo, neque vt expectetur licẽtia eiusdem; quamuis in casu non adeò vrgenti debeat simplex Sacerdos eam expectare, vel saltem decens sit, vt expectet iuxta Cardinalem de Lugo Disp. 20. sect. 2. num. 61. & Aversam q. 11. sect. 14. V. *Ecclesia violata.* Sic enim vt minus præscribitur in Rituali Romano; vbi ponitur ritus reconciliandi Ecclesiam, & cœmeteria, notaturque, requiri in Sacerdote simplici facultatem ab Episcopo ad vnam, & alteram reconciliationẽ. Hinc cum in illo casu vrgenti possit simplex Sacerdos sine recursu ad Episcopum reconciliare Ecclesiam, tenebitur ad id per se, vel per alium Sacerdotem præsentem, si ad manum habeatur, aut facilè haberi queat Rituale Romanum, in quo extat brevis formula reconciliationis; tenebitur, inquam, ne inchoata Missa omittatur; quod cum in alijs occasionibus sit graviter prohibitum, si evitari posit, erit etiã in hac. Vnde displicet mihi Thomas Tamburinus dicens Libro 2. de Missa Cap. 7. §. 5. num. 2. esse solùm peccatum veniale in hac occasione, quia Sacerdoti privato non præcipit Ecclesia reconciliationem. Sed videtur Ecclesia præcipere implicitè, & indirectè ob rationem nostram.

21 Iam verò si Ecclesia fuerit consecrata, spectat ad Episcopum recõciliare eam aqua per ipsum benedicta sale, cinere, & vino. *Simplex autem Sacerdos, tantùm ex priuilegio Sedis Apostolicæ potest Ecclesiam ab Episcopo consecratam reconciliare.* Ita docemur in Rituali Romano. Et tunc *aqua debet esse ab Episcopo ad hunc vsum ritè benedicta,* vt ibidem aduertitur, nisi Summus Pontifex in hoc etiam dispenset. Vnde audiendus nõ est Sà V. *Ecclesia* num. 20. cum ait, posse Episcopum committere Presbytero reconciliationem Ecclesiæ consecratæ. Et vltra authoritatem Ritualis Romani facit contra Patrem Sà Cap. *Aqua* 9. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris. Verba sunt expressa; *Aqua per Episcopum benedicta Ecclesiam reconciliari posse per alium Episcopum, non negamus; per Sacerdotes simplices hoc fieri de cætero prohibentes. Non obstante consuetudine Prouinciæ Bracarensis (quæ dicenda est potiùs corruptela) quia licet Episcopus committere valeat, quæ iurisdictionis existunt; quæ Ordinis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus Clericis demandare. Quod autem mandantibus Episcopis super reconciliatione factum est hactenus per eosdem, misericorditer toleramus.* Sic Ibi.

22 Sed Pater Sà sequutus est Victoriam Dominicanum in Summa de Sacramentis numero (mihi) 90. folio 73. dicentem; ✠ De modo autem, quo Ecclesia debet reconciliari, postquàm fuerit polluta, distinguendum est, quia vel Ecclesia est consecrata, aut dedicata; & sic à solo Episcopo est reconcilianda, nisi ipse, vel Papa alteri commiserit; potest autem committi Clerico cuicumque. Si autem Ecclesia non fuerit consecrata, sed solùm benedicta, potest à simplici Sacerdote reconciliari. ✠ His duobus Authoribus suffragatur in prima editione Sylvius apud Dianam parte 2. Tractatu 15. Resolutione 6. & improbabile non esse dictum Patris Sà, asseverat Trullench L. 3. de Sacramentis C. 8. dubio 15. num. 7. Imò Sylvius testatur de praxi, non contradicente, quin potiùs consentiente Pontifice. Reclamat tamen Diana, praxim potiùs esse in contrarium. Certè Authores, quos recensent ipse Diana, ac Castro Palao Tract. 22. Disp. vnica, puncto 8. num. 13. & quibus iidem subscribunt, sunt communiter in contrarium. Addo Sylvium in 2. editione; & in 3. apud Basseum in Floribus V. *Sacrilegium* 1. num. 8. Addo etiam Hermannum Busenbaum è nostra Societate in Medulla Theologiæ Moralis Lib. 6. Tract. & Cap. 3. dub. 4. §. *Addo* 3. quò loci monet, præsumendum esse de Ecclesiæ consecratione, si celebretur festũ Dedicationis. Monueratque olim Sà n. illo 20. præsumendum etiam esse, *Si vnus testis affirmet, aut extent consecrationis signa.*

23 Compendium privilegiorum Societatis V. *Ecclesia* §. 2. inquit, *Possunt omnes Præpositi, ac Rectores, etiam aqua per eos benedicta, præsertim in locis remotis vbi Episcopum aquam benedicentem per duas diætas,* id est, per quadra-

quadraginta milliaria, vt cum Sylvestro, & Mandosio advertit Bruno Chassaing parte 2. de Privilegijs Regularium Tractatu 7. Cap. & propos. 4. & per quatuordecim leucas, vt notāt Rodriguez infra, & Barbosa de Officio, & potestate Episcopi parte 2. Allegatione 18. num. 64. *adire non possunt* (quod extendit idem Barbosa cum alijs, quando Episcopus abest morte, renunciatione, depositione) *liberè, & licitè reconciliare nostras Ecclesias, cœmeteria, & Oratoria, & eorum quodlibet, sanguinis, seu seminis effusione, seu aliàs quomodolibet pollutas, seu polluta, quoties opus fuerit. Concessit Leo X. Minoribus.* Non declarat Compendium, an hoc privilegium, cōmunicatum omnibus Societatis Superioribus à Nostro Generali, extendatur ad Ecclesias consecratas; & Diana parte, ac Tractatu 4. Resolutione 91. subobscurè loquitur, citat tamen duos Authores, qui existimant, extendi. Id quod conceptis verbis affirmant etiam Henriquez, Abilà, Cardinalis de Lugo, & Franciscus de Lugo Libro 5. Capite 6. quæst. 12. num. 96. Dicastillus Tract. 5. Disput. 4. dub. 7. num. 109. Emmanuel Rodericus tomo 1. quęstionum Regularium quęst. 19. articulo 6. Busenbaus supra, Gaspar Hurtadus Disput. 4. de Sacrificio Missæ Diff. 7. Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 3. Capite 10. num. 14. Chassaing supra cum Ioanne de la Cruz, Portello, Novatio, & Graffis, consentiuntque alij passim, renuente clarè Diana parte 11. Tractatu 8. Resolutione 23. seu potiùs Garcia apud ipsum. Sed de reconciliatione Ecclesiæ etiam consecratæ loquutus est Leo X. provt compertum erit legenti Bullam, quæ est 6. Leonis X. in Bullario Regularium apud Rodericum pag. 268. incipitque, *Religionis honestas.* Ibi: *Ecclesias, Oratoria, & loca quæcumque recepta, & recipienda, nondum consecratas, seu consecrata,* &c. Quòd si privilegium non extenderetur ad Ecclesias etiam consecratas, nulla esset eius necessitas, neque aquæ per Episcopum benedictæ, quando ille non distaret vltra duas diætas. Nam plurium Authorum, quos allegant, sequunturque Chassaing supra, Arriaga Disputatione 54. sect. 5. Subs. 2. numero 40. & Amicus Disputatione 33. sect. 12. numero 345. communis sententia agnoscit in simplici Sacerdote potestatem reconciliandi cum aqua à se benedicta, & sine licentia Episcopi Ecclesiam nondum consecratam; nisi dicatur, concessum fuisse privilegium ad tollendos scrupulos, & ob varietatē opinionum.

24 Non sufficit ad Ecclesiæ reconciliationem, quòd Missa celebretur in illa, quia nusquam in Iure Ecclesiastico extat talis modus reconciliationis. Inquies, extare in C. *De fabrica* 24. de Consecratione Dist. 1. vbi dicitur, *De fabrica verò cuiuslibet Ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, etsi in eo loco consecrationis solemnitas debeat iterari, in quo Sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, si per eam minimè iactatur aqua exorcizata, quia in cōsecratione cuiuslibet Ecclesiæ, in qua Spiritus sancti arrha non ponitur, celebritatem scimus tantùm esse Missarum: & ideo si qua Sanctorum Basilica à fundamentis fuerit innouata sine altaris motione, sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit Missarum solemnitas celebrata, totius consecratio sanctificationis implebitur. Si verò Sanctuaria, quæ habebat, ablata sunt, rursus eorum depositione, & Missarum solemnitate reuerentiam sanctificationis accipiet.* Sed contrà, quia in hoc C. alibi accuratè expendendo, non agitur de reconciliatione Ecclesiæ, sed an hæc iterùm consecranda sit, necne, in casu ibi proposito.

25 Inquies rursus, Episcopum absentem, vel impeditum posse concedere licentiam, vt celebretur in Ecclesia polluta. Ergo quia hæc per celebrationem reconciliatur. Sed retorqueo argumentum, nam si polluta sit Ecclesia, quæ anteà fuerit consecrata, excedit potestatem Episcopi concedere Sacerdoti simplici licentiā, vt eam recōciliet, quanquā non vt in ea celebret: Ergo quia per celebrationem non recōciliatur. Respondeo absolutè, Episcopi licentiam non esse argumentum reconciliandæ Ecclesiæ, siue non consecratæ; siue consecratæ, per celebrationem; sed tantummodò esse argumētum potestatis in Episcopo dispensandi ob vrgentē causam in lege Ecclesiastica prohibente celebrationem in Ecclesia violata. Non tamen ob hanc dispensationem non debet posteà reconciliari Ecclesia. Idemque asserendum, quando Sacerdos prosequitur Missam, contingente violatione Ecclesiæ post cœptum Canonem.

Et

26 Et quidem si celebratio, sat est ad Ecclesiæ pollutæ purificationem, cur omittenda est Missa, contingente violatione ante inchoatum Canonem, cum tam facile foret purificare Ecclesiam, prosequendo Missam? Cur tot ritus, & cæremoniæ statutæ sunt ad templorum reconciliationem? cum vnum Missæ Sacrificium præstantiori modo eam efficeret, siue Sacerdos celebret bona, siue mala fide, siue violatio sit occulta, siue publica; nam nec mala fides minuit dignitatem, sanctitatemque Sacrificij, nec violationis notorietas est obex insuperabilis à virtute eiusdē Sacrificij. Plura aduersus Castrum de lege pœnali L. 2. C. vltimò post 3. Conclusionem, & aduersus Patrem Sà Verb. *Ecclesia* num. 19. aliosque multos à Frācisco de Lugo relatos L. 5. C. 6. q. 12. num. 98. qui eis adhæserunt approbantes reconciliationem Ecclesiæ per celebrationem factam bona fide, vt plerique, & mala etiam, vt Sà, dicam in Disputatione 25.

27 Vt Ecclesia violetur, debet esse consecrata, aut benedicta, vel saltē debet esse deputata permanenter ab Episcopo ad publicam Missæ celebrationem, vt colligitur ex C. *Si Ecclesia* 10. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris, indicatque Azor tomo, & Lib. 3. C. 31. q. 4. quod, notante Laymano L. Tract. & C. 5. n. 1. fieri interdum solet, antequàm Ecclesiæ ædificatio omnino perfecta sit, ac proinde antequàm Ecclesia consecretur, aut benedicatur. Hinc Secularium Oratoria privata, etsi sint tātùm destinata ad divinum cultum, & in eis Missa dicatur ex licentia Episcopi, vel Papæ, non sunt violationis capacia, quia nec Ecclesiarum, nec locorum sacrorum nomine significantur, nec divinum Missæ Officium peragitur ibi publicè, nec sunt prohibita redire ad profanos vsus. Quibus de causis, vt latè tractat Petrus Gambacurta Lib. 4. de Immunitate Ecclesiarum C. 1. à num. 3. non gaudent immunitate, alijsque Ecclesiasticis privilegijs.

28 Dubium est de Oratorijs publicis, Eremitorijs, aut Confraternitatum, & Hospitalium Capellis seiunctis omnino à templo, erectisq; authoritate Episcopali ad publicam Missæ celebrationem, quin conuerti possint in vsus profanos; sed quæ non sint consecrata, nec benedicta, & in quibus debent non sepeliri corpora fidelium, dubium, inquam est, an habeant, necne, capacitatem, vt violentur? Et videtur quidem habere. Primò, quia sunt, & vocantur loca sacra, atque religiosa, argumento textus *Ad hæc* 4. de Religiosis domibus, intelliguntur que nomine Ecclesiæ, vt ex Suario tomo 5. de Censuris D. 33. S. 1. num. 5. refert Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 2. num. 60. quanquam ego in eo Suarij numero nullum de Oratorijs publicis verbum legam. Secundò, quia fruuntur immunitate Ecclesiastica, vt cum multis docent Suarius tomo 1. de Religione Tract. 2. Lib. 3. C. 9. num. 2. Thomas Sanchez L. 9. de Matrimonio D. 15. num. 39. Castrus Palaus Tract. 11. D. vnica, punct. 6. num. 19. Diana parte 6. Tract. & Resol. 1. favetque dilucidè C. *Ecclesiæ* 9. de Immunitate Ecclesiarum, his verbis, *Ecclesiæ, in qua diuina mysteria celebrantur, licet adhuc non extiterit consecrata, nullo iure privilegium immunitatis adimitur, quia el seculis di⁀nis dedicata, nullius est temerarijs ausibus profananda.* Nam et si sermo sit de Ecclesia; sed eadem ratio est de Oratorijs publicis; imò hæc nomine Ecclesiæ etiam significantur. Si ergo fruuntur immunitate Ecclesiastica, habebunt etiam capacitatem ad violationem. Et confirmatur ex C. vltimo de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris, vbi decernitur, Ecclesiam non consecratam debere purificari; si cuiuscumque semine fuerit, aut sāguinis effusione polluta. Tertiò, Oratoria publica destinata sunt ad vsum sacrum, & divinis obsequijs sunt dedicata ex authoritate Episcopali, nequeuntque redire ad profana ministeria. Igitur apta nata sunt, vt violentur. Quæ Consequentia probatur tum exēplo Ecclesiarum, in quibus nondum cōsecratis, imò nec benedictis datur capacitas ad violationem; tum quia deputatio ad publicum vsum sacrum, & diuina obsequia, ex authoritate Episcopali, æquivalet benedictioni, vt aiunt Sanchez supra, Basilius Legionensis L. 10. de Matrimonio C. 10. num. 5. Castrus Palaus supra, punct. 1. num. 2. Quapropter P. Suarez supra num. 3. miratur, quomodò aliqui Moderni dixerint, subiectam non esse pollutioni Ecclesiam non consecratam; nec benedictam.

29 Nihilominus Idem Suarez tomo 3. in 3. p. D. 81. sect. 4. V. *Quintò violatur* dixerat, *Hi casus non habent locum in Oratorijs, vel similibus locis, quæ nec consecrata sunt, nec benedicta, quia Iura citata tantùm loquuntur de Ecclesijs. Ecclesiæ autem nomine solùm significatur templum consecratum, aut benedictum.* Sic ille ibi. Et addo, violationem esse rem odiosã, ac pœnalem; proindeque restringendã, & non ampliandam. Ampliatur autem, si nomine Ecclesiæ violabilis intelligatur locus non consecratus, nec benedictus; si item intelligatur Oratorium etiam publicum. Me iudice, vtraque sẽtentia est probabilis; sed secũda est probabilior; testaturque Layman, solere nunc obseruari in praxi: & quæ sit in vnaquaque regione, attendi debere, monet prudenter Auersa quæst. 11. S. 14. V. *Decimò tandem.*

30 Ad fundamenta primæ respondeo; ad primum, in re violationis, vtpore odiosa, non venire nomine loci sacri, & religiosi, atque Ecclesiæ, nisi locum consecratum, aut benedictum.

31 Ad secundum, ex immunitatis priuilegio, quo gaudere Oratoria publica, concedo, non sequi capacitatẽ violationis, plura enim loca fruuntur illo priuilegio, non autem hac capacitate; & templum ipsum, adhuc dum est pollutum, conseruat priuilegium illud, vt & dum est interdictum, vti obseruat Castrus Palaus supra num. 5. & 6. cum alijs, quos refert. Quanquam verò ob C. *Ecclesiæ* amplietur immunitas ad Oratoria publica, quatenus nomine Ecclesiarum largè appellentur, non ideo ex laxa illa appellatione arguendũm est ad capacitatem violationis, nam immunitas est res fauorabilis; at violatio est res odiosa. Addo, non constare in Capite *Ecclesiæ* non esse sermonem de Ecclesia benedicta. Sed replicabis, si esset sermo de Ecclesia benedicta, gauderet immunitate, antequàm diuina Officia celebrarentur in ipsa. Ita obijcit Cardinalis de Lugo supra, num. 6. Sed ipsemet paulò post eneruat hanc obiectionem, cum enim doceat, opus non esse ad Ecclesiæ immunitatem, & ad capacitatem violationis, vt diuina Officia cœperint celebrari, inquit verba illa C. *Ecclesiæ, In qua diuina mysteria celebrantur,* intelligenda esse non de celebratione actuali, sed de aptitudinali iuxta regulam Logicæ, quòd verba in definitione non dicunt actum, sed aptitudinem. De hac tamen solutione iudicent Canonistæ, quibus id genus subtilitatum Logicarũ non solet gratum esse. Planiùs responderi posset, non reddi pro immunitatis causa celebrationem diuinorum mysteriorum. Confirmatio accepta ex Capite vltimo de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris probat quidem, Ecclesiam, non consecratam, reconciliandam esse, si violetur; non tamen Ecclesiam non benedictam. Et quicquid sit de Ecclesia, presertim in qua Officia diuina inchoata sint, etsi nondum fuerit benedicta, patet satis ex dictis disparitas ab illa ad alia loca, quæ propriè, & strictè eo nomine non appellantur.

32 Ad tertium, nego Consequentiam, cuius prior probatio æquè anceps est; nisi quis putet, potiorem esse rationem in Ecclesijs non consecratis, nec benedictis, vt habeant capacitatem ad violationẽ, eo quòd strictim, & propriè illis competat nomen Ecclesiarum. Posterior probatio inefficax est, nec enim benedictioni æquiualet deputatio loci ad sacrum vsum etiam publicum, & diuina obsequia, alioqui superfluè, & vanè vltra eam deputationem instituta esset benedictio.

33 Cœmeterium, quod sit benedictum, capax est violationis, & ante reconciliationem nullus in eo est sepeliendus. Quando cœmeterium est contiguum Ecclesię, violata hac ob causam ibi contingentem, polluitur etiã illud; sed non è contra. Ita in terminis decidit tur C. vnico de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris in 6. per hæc verba, *Si Ecclesiam pollui sanguinis, aut seminis effusione contingat, ipsius cœmeterium, si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum. Vnde antequàm reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri. Secus, si remotum fuerit ab eadem. Non sic quoque in casu conuerso sentimus, vt videlicet polluto cœmeterio (quamuis Ecclesiæ contiguo) debeat Ecclesia reputari polluta, ne minus dignum maius, aut accessorium principale ad se trahere videatur. Non vnum, sed plura cœmeteria esse noscuntur, quæ quamuis sibi cohærentia, pariete tamen medio seiunguntur: Ideoque violato eorũ altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediã habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.* Ex hac decisione liquet, cur institutus tantùm sit

ordo

ordo reconciliandi cœmeterium violatum, siue Ecclesiæ contiguum sit, siue separatum, vbi Ecclesia non est polluta, quia nimirùm potest violari solummodo cœmeterium etiam contiguum Ecclesiæ, & quia si hæc violetur, illud etiam violatur; vti pariter si hæc reconcilietur, illud etiam reconciliatur. Liquet etiam ex eadem decisione, corrigendum esse Dominicum Sotum, cum in 4. Dist. 32. quæst. vnica art. 3. Conclusione 3. scribit, nullam esse in cœmeterijs violationem. Videatur Thomas Sanchez L. 9. de Matrimonio D. 15. num. 40 in fine.

34 Qui Author num. 41. eodem modo discurrit de claustris Religiosorum, ac de cœmeterijs, si claustra sint benedicta, & destinata sepeliendis, siue Religiosis, siue Sæcularibus. Videndusque est à num. 22. vsque ad finē Disputationis, tractat namque pro solita sua perspicuitate, eruditione, ac maturitate, quodnam spatium intelligatur nomine Ecclesiæ, vt inde cognoscatur, quando ista violetur ob causam in eo contingentem.

35 Nos breviter dicimus cum tanto Doctore, significari eo nomine quidquid pertinet ad interius Ecclesiæ corpus, à tecto interiori vsque ad pavimentum, & à summa ara vsque ad parietem oppositum. Ex quo deducitur primò, comprehendi nomine Ecclesiæ Capellas constitutas intra templum, quanquàm addantur post huius consecrationem, aut benedictionem. Secundò, Chorum, tam qui est distinctus scabellis, atque interclusus super pavimētum templi, quàm qui est à terra elevatus. Tertiò, locum organorum. Quartò, propylæa circumducta intrinsecùs per templi summitatem ad pulverem tecto excutiendum. Quintò, lineam, quam in Ecclesiæ liminibus attingunt valvæ à parte interna, & non ab externa relicta foris, dum portæ clauduntur, vt notant Suarez D. 81. sect. 4. V. *Quintò violatur,* Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 3. Cap. 10 num. 16. Arriaga Disputatione 54. sect. 5. Subs. 2. num. 37. Tannerus tomo 4. D. 5. quæst. 10. dubio 2. num. 32. qui addit, si templum habeat duplices ianuas, comprehendi tantùm interiores. Sextò è contra deducitur, non comprehendi sacristiam; nisi eius vice deserviat vna ex Capellis Ecclesię, vt asservetur sacra suppellex, & vt Sacerdotes induant, exuantque se sacris ornamentis. Septimò, nec cameras Ecclesiæ adhærentes ad servitia ipsius, vel ad habitationem ministrorum, aut Religiosorum. Octavò, nec cameras instar odeæi ex adverso arę maximę ad Sacrum andiendū exædificatas, præsertim si tales cameræ habeant aditum per domos Sęcularium coniunctas templis. Alicubi cellulæ illæ solent simul esse Capellæ deputatæ ad diuina celebrāda, aut solent deservire vice Chori, quin à domibus Sæcularium vllatenus dependeant. Et tunc comprehendentur nomine Ecclesiæ. Nonò, nec turrim tēpli, seu campanile, nec exteriorem partem tecti, imò nec interiorem, si templum insuper habeat fornicem lateritium, aut inferius tabulatum. Et tunc superficies fornicis, aut tabulati obiecta oculis versantium in solo Ecclesiæ comprehendetur huius nomine. Decimò, nec speluncam, aut cryptam subterraneam, nisi in ea celebretur Missa; aut sepeliantur mortuorum corpora. Vndecimò, nec confessionarij partem intra concavum parietis Ecclesię, si sermo sit de parte, in qua Sacerdotes assuescunt excipere confessiones fœminarum, eaque pars sit divisa pariete intermedio, aut re alia fixa, & immobili ab ea parte, in qua mulieres solent genuflecti ad confessiones. Et hęc ferè ex P. Sanchez, quem imitatus est Castrus Palaus Tract. 11. D. vnica, puncto 1. n. 2. discordatque in paucis Basilius Legionensis Lib. 10. de Matrimonio Cap. 10. num. 3.

SECTIO IIII.

Exclusa vna causa inducente violationem Ecclesiæ, proponuntur aliæ.

36 ECCLESIA non violatur per consecrationem, aut benedictionem factam ab Episcopo excommunicato, non tolerato. Ita post Hugolinum apud Barbosam Lib. 2. de Iure Ecclesiastico C. 4. num. 25. Eximius Doctor P. Suarez Disp. 81. sect. 4. V. *Quartò violatur,* Lessius 3. parte. q. 83. art. 2. num. 83. Alterius, & cum ipso Gibalinus Disquis. 7. de Censuris quæst.

quæst. 5. propos. 1. Consectario 4. numero 12. Barbosa in loco citato, quanquam non in parte 2. de Officio, & potestate Episcopi Allegatione 27. n. 28. alijque multi posteriores Suario contra plerosque veteres Canonistas, Summistas, & Theologos, quia nusquam in Iure Canonico decernitur talis violationis causa; & quia consecratio, aut benedictio vel est inualida, vel est valida? Si primum, violatio debet supponere præcedentem consecrationem, aut benedictionem validam, vt notavimus in Sectione superiori. Si secundum, repugnat in terminis, vt valida consecratio, aut benedictio sit ipsamet violatio. Addo confirmationem ex C. *Ecclesijs semel* 20. de Consecratione Dist. 1. vbi statuitur, non reconsecrandam esse Ecclesiam, quę ab Episcopo heretico fuerit consecrata. Ibi: *Sicut infans à qualicumque Sacerdote in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti semel baptizatus non debet iterum baptizari; ita nec locus Deo dicatus iterum consecrandus est, nisi propter eas causas, quas superius nominauimus, si tamē fidem sanctæ Trinitatis tenuerint, qui eum consecrauerint.* Eademque videtur esse ratio, ne debeat reconciliari. Quòd si reconcilianda non est Ecclesia, quæ ab Episcopo hæretico fuit consecrata. Ergo nec quę ab Episcopo excommunicato non tolerato; ac proinde per talem consecrationem neutiquam Ecclesia contraxit violationem.

37 Dices primò, *Ecclesia, quæ passione consecrata fuerit, potiùs execrata, quàm consecrata dici debet.* Quæ sunt verba C. *Ecclesia* 1. quęst. 4. ergo similiter. Respondeo, si quid probatur ex adducto C. illud esse, quòd per Episcopum Simoniacum non consecretur Ecclesia, minimè verò, quòd violetur. Et quòd non consecretur, si forma debita adfuit, sed exsecretur, dictū est per exaggerationem in odium criminis Simoniæ, vt docet Suarez D. 37. de Censuris sect. 1. num. 27.

38 Inquies secundò, Ecclesia violatur, si excommunicatus non toleratus sepeliatur in ea, nam in C. *Consuluisti* 7. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris iubetur, *Reconciliari cæmeteria, in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit.* Et in C. *Sacris* 12. de Sepulturis dicitur, *Si contingat interdum, quòd vel excōmunicatorum corpora per violentiam aliquorum, vel alio casu in cæmeterio Ecclesiastico tumulentur, si ab aliorū corporibus discerni poterunt, exhumari debere, & procul ab Ecclesiastica sepultura iactari. Quòd si discerni non poterunt, expedire non credimus, vt cum excommunicatorum ossibus corpora extumulentur fidelium: cum licet nō obsit iustis sepultura nulla, vel vilis, impijs tamen celebris, vel speciosa non prosit.* Sic ibi. Et licet hi duo Canones, & alius similis, qui est *Ad hec* 5. de Privilegijs, & excessibus privilegiatorum, loquātur generaliter de quibuslibet excommunicatis; at post Concilium Constantiense coarctandi sunt ad non toleratos, nempe ad denunciatos publicè, ac nominatim, & ad manifestos Clerici percussores, sicut hos solos tenemur vitare post illud Concilium. Coarctandi etiam sunt ad eos excommunicatos non toleratos, qui post mortem non sunt absoluti ob non pręstita contritionis signa in morte, nam, si absoluantur, poterunt sepeliri in Ecclesia, & sepulti non debēt exhumari, vt notant Stephanus de Abila parte 3. de Censuris Disp. 7. Dub. 4. Conclusione 4. & Martinez D. 99. sect. 6. num. 60. Tunc sic: Ergo similiter violabitur Ecclesia per consecrationem, aut benedictionem factam ab Episcopo excommunicato non tolerato. Respondeo, argumenta à paritate esse parùm efficacia in subiecta materia pœnarum Ecclesiasticarum. Hinc tu ipse negas, violari Ecclesiam per excōmunicati vitandi, aut schismatici celebrationem in ea, iuxta C. *A nobis* 2. de Sacramentis non iterandis, & per sepulturam hominis personaliter, nominatimque interdicti, quanquam argumentū à paritate videatur non minorem vim habere in duobus his casibus. Legesis Dianam parte 11. Tract. 8 Resolutione 22.

39 Et operæ pretium erit, vt sciatur, verti in dubium à Gibalino supra validitatem consecrationis factæ ab Episcopo excommunicato vitādo, quia consecratio est actus iurisdictionis, quā aufert excommunicatio. Asi non esse nisi potestatis Ordinis existimare oportet cum communi Doctorum. Videat Lector Cap. *Quod sicut* 28. de Electione §. *Præterea*, Cap. *Aqua* 9. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris, vbi expressè dicitur, esse Ordinis Episcopalis. Fortè addubitavit Gibalinus, eo quòd

Papa

Papa in Cap. illo *Aqua* toleret, habeatque ratam consecrationem, vel reconciliationem Ecclesiæ factam à simplici Sacerdote; quæ tolerantia, seu ratihabitio nihil prodesset, si consecratio, vel reconciliatio nō esset è potestate iurisdictionis, sed Ordinis Episcopalis. Ast hæc ratio infirmata iam olim est à Glossa ad illud C. V. *Toleramus*, & ex Glossa à Palatio in 4. Dist. 13. Disp. 1. Conclus. 4. quatenus tolerantia misericors Papę id tantùm præstiterit, vt in Ecclesijs illis perinde liceret celebrare, ac si re ipsa, & verè fuissent consecratæ, vel reconciliatæ, cum tamē neque fuerint, neque in posterum sint. Etsi verò Ordinis Episcopalis sit consecratio, vel reconciliatio Ecclesiæ, committi potest simplici Sacerdoti à Summō Pontifice, eoque solo, vti & quod conferat, administretque Confirmationis Sacramentum, etsi ordinaria potestas confirmandi sit potestas Ordinis Episcopalis: de quo vltra alios ordinarios consulendus est D. Ioannes de Solorzano Pereyra L. 3. de Indiarum Gubernatione Cap. 18. ex num. 31. vsque ad 36. & in Politica Indica Libro 4. Capite 18. pagina 662. & 663.

40 Vbi cum bona Lectoris venia insinuabo obiter, quod magis latè adstruxi anno preterito in M. S. resolutione ad instantiam Illustrissimi, & Reuerendissimi D. D. Ioannis Delgado promoti ex Episcopatu Salmantino ad Archiepiscopatū Burgensem, cū enim confirmatus fuisset Archiepiscopus, & per Vicarium in possessione esset, sed nondum accepisset pallium, quæsivit à me pro sua humanitate, liceret ne sibi in Archiepiscopatu Burgensi, quò proficisci parabat, ministrare Sacramentū Confirmationis? Nam in C. illo *Quòd sicut* §. *Prætereà* inter prohibita Archiepiscopo ante acceptum pallium non refertur chrismatio frontis, cum tamen confectio chrismatis exprimatur. Nihilominus respondi negativè, quia chrismatio vnum est ex munijs potestatis Ordinis Episcopalis; vetita autē vniversim sunt Archiepiscopis munia huiusmodi ante acceptum palliū, vt ex præcitato C. & §. colligunt passim Doctores, & speciatim de chrismatione Azor tomo 2. Lib. 3. Cap. 34. quæst. 5. & 6. citans Hostiensem Libro 1. Summæ in Rubrica de authoritate, & vsu pallij §. *Quid sit pallium*, imò & transcribens quædam eius verba, sed non omnino fideliter, nā originalia sunt hæc, ✻ Videtur ergo, quòd Archiepiscopus aliquid supradictorum exercere no possit sine pallio:: Quod puto verum de his, quæ sine Missa expediri non debent, sicut est Ordinatio, & consecratio; secus in alijs, sicut in frontis chrismatione, cœmeterij benedictione, calicis consecratione, & similibus, quæ ab ipsis cum stola tantùm expediri consueverunt. In talibus enim consuetudo servāda est. ✻ Quibus in verbis potiùs stat contrà, quā pro Azor, & pro nobis. Cæterùm mors, quæ ante festinatum è Salmantica discessum obrepsit, quanquam magno virtutum, egregièque factorum vadimonio paratum inuenerit, abstulit nobis præclaram sine vnius, siue alterius partis probationem ab exemplo Antistitis, vt præstantissimi pietate, sic & litteris. Num verò in aliena Provincia fas sit Archiepiscopo ante susceptum pallium exercere ex commissione Episcopi, vel Capituli sede vacante functiones Ordinis Pontificalis? Tractant Hostiensis supra, §. *Et quo loco*; Quarantæ in Bullarij Summa Additionator V. *Archiepiscopi authoritas* in 32: pag. 84. Sed relicta hac digressione, regredior ad pollutionem templi per sepulturam.

41 Et notandum est primò, exhumari debere corpus hominis personaliter, nominatimque interdicti, si in Ecclesia fuerit sepultum, discernique possit à corporibus aliorum non interdictorum, nam etsi non violet Ecclesiā, ast Can. *Sacris* præcitato iubetur, quod diximus, simulque, ne Ecclesiasticę sepulturæ tradatur. Inquies, Canonem eum non loqui nisi de excommunicato. Sed contrà, quia loquitur de quibuslis præcisis ab Ecclesiæ vnitate, quales etiā sunt interdicti personaliter, atque nominatim. Audiantur initialia verba Canonis, *Sacris est Canonibus institutum, vt quibus non communicamus viuis, non communicemus defunctis, vt careant Ecclesiastica sepultura, qui priùs ab Ecclesiastica vnitate præcisi nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliati fuerint.* Sic ibi. Fatebor tamen cum Glossa in Cap. *Si ciuitas* 17. de Sententia excommunicationis in 6. V. *Sepeliri*, eum, qui neque sit excommunicatus, neque interdictus, non debere extumulari, si in loco Interdicto fuerit

sepultus

sepultus contra Iura Ecclesiastica, quibus id vetatur. Quia neque in Can. *Sacris*, neque alibi video statutum id, neque est effectus Interdicti localis. Consentio cum Gibalino D. 7. de Censuris q. 2. propos. 3. num. 32. in hoc, quod dixi, me fateri; dissentio autem ab eo in annotatione principali. Sed favent mihi Suarez tomo 1. de Relig. Tract. 2. Lib. 3. Cap. 2. num. 13. Layman Lib. Tract. & Cap. 5. num. 8. Franciscus de Lugo Lib. 5. C. 6. quæst. 10. num. 66. Si quispiam roget; quid fiet, casu quo ossa excommunicati, aut interdicti non possint discerni ab alijs ibi sepultis? Respondeo cum Suario D. 12. de Censuris sect. & num. 4. & cum Gibalino supra, reconciliandum esse locum, ne maneat inhabilis ad divina Officia, & ad sepulturam fidelium.

42 Notandum est secundò; violari Ecclesiam per sepulturam pagani, vt declaratur Cap. *Ecclesiam* 27. de Consecratione Dist. 1. & per sepulturā infidelis, vt etiam deciditur C. *Ecclesiam* 28. eadem Dist. Nomine autem infidelis non intelligitur Catechumenus; neque hæreticus; non primus, quia præsumitur habere fidem, & Baptismū flaminis; non secundus, quia professus est in Baptismo veram fidem, quamuis postmodùm ea careat. Quare non polluet Ecclesiam sepultura vtriusvis. Infantes filij infidelium decedentes sine Baptismo veniunt etiam nomine infidelium; ideoque ex ipsorum sepultura polluetur Ecclesia. Infantes filij fidelium, obeuntes sine lavacro sacro, postquàm iam sunt editi, & nati, significantur etiam nomine infidelium, quatenus non habent, neque vnquam habuerunt fidem habitualem, licet differant à filijs infidelium, eo quòd illi, & non hi, censeantur deputati ad Baptismum. Vnde sequitur, Ecclesiam violari illorum, & horum sepultura; sequitur, inquam, contra Hugolinum, & Pacem Iordanū, negantes de filijs fideliū, vt refert Diana parte 11. Tract. 8. Resol. 22. Attamen si filij fidelium moriantur, antequā nascantur, & baptizentur, tunc sepulti cum matre nō polluent Ecclesiam, quia tunc reputantur vnum corpus cum matre. ✠ Quòd si ex negligentia, vel malitia contingat, matrem mortuam habentem in vtero filium vivum ita sepeliri; ratione homicidij pollueretur Ecclesia, si, dum mater sepelitur, infans in ipsa Ecclesia occidatur, quia quoad hoc non reputatur filius pars matris; ideo illud est verum homicidium; sicut etiam patet à simili in abortu. ✠ Ita P. Suarez D. 81. sect. 4. V. *Quintò violatur*. Quem intelligo de negligentia graviter culpabili, vel de malitia gravi in non aperiendo vtero matris, vt infans non occidatur per sepulturam in Ecclesia.

43 Notandum est tertiò cum Laymano supra, & cum Cardinali de Lugo D. 20. sect. 2. num. 57. necnon cum Francisco de Lugo supra quęst. 11. num. 69. ad violationem Ecclesiæ per sepulturam excommunicati vitandi, & infidelis mortui sufficere factū ipsum, etsi contingat, absque culpam, quia bona fide sepulti sint in Ecclesia.

SECTIO V.

Expenduntur cæteræ causæ inducentes violationem Ecclesiæ.

44 POLLVITVR Ecclesia homicidio, etiamsi hoc fiat sine sanguine. Ita constat ex C. *Proposuisti* 4. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris, ex C. *Si motum* 19. de Consecratione Dist. 1. Tale homicidium debet esse voluntarium, & iniuriosum, vel irreligiosum, peccaminosumq; lethaliter. Quapropter homicidio merè casuali, aut per ebrietatem, vel amentiam facto, aut in infantia, aut in somnis, aut in defensionē sui, vel Reipublicæ cum moderamine inculpatæ tutelæ non polluitur Ecclesia; neque item, etsi refragetur Barbosa parte 2. de Officio, & potestate Episcopi Allegatione 28. n. 15. nece præter prævisionem, & intentionem sequuta ex alia re graviter etiam illicita, cui navetur opera, non enim est voluntaria, neque peccatum mortale in genere homicidij: in ò neque nece alterius ab eo, quem formaliter, aut virtualiter intendebas interimere, involuntaria enim est omnino occisio illius personę, vt aiūt Fagundez in 2. præcep. Ecclsiæ Lib. & C. 4. num. 15. Bassæus In Floribus Theologiæ practicæ V. *Sacrilegium* 1. num. 7. Franciscus de Lugo supra quæst. 7. n. 44. Iniuria homicidij,

aut

aut irreligio consideranda est respectu hominis occisi, vel respectu loci sacri. Hinc si quis in Ecclesia se ipsum necet, consentiatve, se occidi ab alio, vel reus à iudice ibidem suspendatur, polluitur Ecclesia, in quam redundat iniuria, aut irreligio; preterquàm quòd reus habet Ius, ne ibi puniatur.

45 Si causa mortis extra Ecclesiam data sit, v. g. contusio membrorū, & mors intra sequatur, non violatur Ecclesia, quia tunc non intra hanc, sed extra fit re vera homicidium, quà peccatum est, & occidentis actio iniuriosa erga occisum. Rursus non violatur Ecclesia, si e contra accidat, vt causa mortis intra eam detur per cōtusionem v. g. lethalem, vel per propinationem veneni, quod alter ibi hauriat, vel per strangulationem, aut suffocationem ibi inchoatam, & mors extra sequatur, quia tunc re vera homicidium completur, & consummatur extra Ecclesiam; pœna autem violationis ob homicidium restringenda est ad homicidium completum, & consummatum, ampliandaque non est ad homicidium, qua peccatum est præcisè, & actio iniuriosa: alioqui cur non ampliabitur ad causā per se sufficientem homicidij, quanuis miraculosè; aut naturaliter impediatur postea mors? cur item nō ampliabitur ad causam, quę solùm fit moralis in ordine ad homicidium, quod in Ecclesia mandetur, aut consulatur, etiamsi alibi ab alio physicè fiat? cur prætereà non ampliabitur ad casum, quo quis in templo existens emittat sagittam, interficiatque alium existentem in foro? quanuis violari Ecclesiam, concedendum sit, si è cōtra accidat, vt positus extra eam, emissa sagitta, enecet manentem intra. Nostrā hanc sententiam de non violanda Ecclesia, nisi mors intus eveniat, docent Suarez D. 81. sect. 4. V. *Hæc quæstio*. Panormitanus, Azor. Præpositus; Reginaldus, quos citat, & sequitur Diana parte; & Tract. 6. Resolutione 26. quibus associo Amicum D. 33. sect. 12. n. 335. Petrum de Ledesma C. 20. de Eucharistia pag. 250. Non igitur Suarez tam singularis est in hac sententia, quantùm innuit Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 7. num. 114.

46 Dices cum Cardinali de Lugo D. 20. sect. 2. num. 53. & cum eius Fratre Francisco de Lugo Libro 5. Cap. 6. quæst. 7. num. 47. si causa culpabilis, & exterior mortis posita sit in templo, parùm referre ac illius irreverentiam, & valde materiale esse ad intentum Ecclesiæ, proindeque ad violationem, quòd anima se parerur à corpore extra templum. Respondeo, non parùm referre, neq; valde materiale esse, attenta stricta interpretatione Canonū in hac materia pœnali, quòd mors intra Ecclesiam sequatur. Dices rursus cum Arriaga D. 54. sect. 5. num. 32. homicidium patrari moraliter in proposito casu intra templum. Respondeo, non esse id verum de homicidio completo, & consummato.

47 Violatur Ecclesia effusione humani sanguinis, vt habetur C. vnico de Ecclesiæ Consecratione in 6. Cap. *Si Ecclesia* 10. de Consecratione Ecclesiæ. C. *Ecclesijs* 20. de Consecratione Dist. 1. & C. *Ecclesijs* 3. Dist. 68. C. etiam *Tuarum* 11. de Privilegijs, necnon C. *Cum illorum* 32. de Sententia excommunicationis, tandemque Concilio Coloniēsi anno 1536. parte 9. C. 17. Dixi *humani sanguinis*, nam effusus sanguis alterius animalis non sufficit ad pollutionē Ecclesię, etiamsi peccetur graviter cōtra iustitiam domino animalis debitam. Neque item sufficit effusus sanguis cadaveris humani, quia huiusmodi sanguis non est rigorosè, & propriè humanus, nec enim homo mortuus est rigorosè, & propriè homo: Canones autem præcitatos debemus interpretari strictè, cum sint pœnales.

48 Doctores communiter tenent, sufficere, si fiat in Ecclesia percussio hominis inferens effusionem sanguinis, quanuis effusio nō fiat intra; sed extra Ecclesiam, eo quòd vulneratus discedat quàm citissimè ex ipsa. Reddit rationem Suarez supra V: *Secūdò violatur*, quia effusio, quantùm est ex parte actionis iniuriosę, iam est facta in Ecclesia. Sed hæc ratio retorquetur contra Suarez, & contrà sententiam, quam cum illo amplexati sumus in numero 45. Meliùs argumentatur idem Doctor Eximius ex C. *Proposuisti* 4. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris, vbi propter vulnera dicitur violari Ecclesia, quin fiat mentio effusi sanguinis; ideoque etsi in alijs Canonibus fiat, debent intelligi cōvenienter ad hunc. Sed adhuc responderi potest, in hoc per vul-

nera

neta denotari eas læsiones, quę afferunt vel mortem, vel effusionem sanguinis in Ecclesia, sicut ab aduersarijs intelliguntur percussiones illæ solæ, quæ important vnam, vel alteram absolutè: nam vulnus sine effusione sanguinis non profanat templum. Sanè non est, cur potiùs illi alij Canones explicandi sint habito respectu ad hunc, quàm hic habito respectu ad illos alios: imò communi modo significandi, quoties dicitur inferri vulnus in aliquo loco, nihilque aliud additur, denotatur sanguis ibi effundi.

49 Ac sanè cum in Canonibus initio numeri adductis assignetur violationis causa effusio sanguinis in Ecclesia, & violatio sit pœna, rationi æquum videtur, vt pœna hæc non amplietur ad quidpiam aliud, quod non sit sanguinis in Ecclesia effusio, vti à nemine ampliatur ad contusionem membrorum, etsi latè dicatur vulnus, & sæpe maius sit peccatum, magisq; nociva, quàm vulnus. Quare existimo, probabile valde esse, stando rationi, non violari Ecclesiam, nisi intra ipsam contingat effusio sanguinis; siue sanguis decidat in pavimentum, parietesve templi, siue recipiatur in vase aliquo: id enim est, quod parùm interest, quippe vtrovis modò effusio accidat in Ecclesia. Ita Diana supra Res. 47. licet cum formidine, quia videt, contrariam opinionem probari communiter à Doctoribus, & hac de causa in parte 11. Tract. 2. Resol. 58. revocat, quod anteà insinuarat; repetitque retractationem Tract. 8. Resol. 23. Sed sine metu favet Barbosa parte 2. de Officio, & potestate Episcopi Allegatione 28 num. 24.

50 Opponet quis, si homo vulneretur extra Ecclesiam, & sanguis postea intra eandem effluat è vulnere, nō polluetur Ecclesia. Ergo quòd effusio eveniat in Ecclesia, est valde per accidēs ad eius violationem; & solùm attendēdum est, quòd in ea fiat percussio, vi cuius, vt actionis iniuriosæ, profanatur magis templum, quàm per sanguinis contactum. Respondeo, effusionem sā-guinis in Ecclesia non esse per accidens ad violationem, sed esse insufficientem sine percussione in eademmet Ecclesia. Cuius ratio colligitur ex dictis; coinciditque cū ratione supra reddita, ne violetur Ecclesia, si mors intra ipsam contingat, sed causa data sit extrà.

51 Vbi noto, fuisse immeritò prohibitum à Parocho quodam, ne corpus defunctum S. Engelberti Antistitis Coloniensis, & Martyris poneretur in Ecclesia Suelmensi proximè post occisionem, prætexente Parocho contaminationem Ecclesiæ ex sanguine Martyris, vt narratur in vita S. Engelberti L. 2. Cap. 3. apud Surium die 7. Nouembris. Noto, inquam, fuisse immeritò prohibitum ob illum prætextum, cum enim S. Engelbertus vulneratus non sit intra Ecclesiam, timenda non erat violatio ratione sanguinis effluentis ex ipsius corpore. Vt omittam, sanguine cadaveris humani non pollui Ecclesiā, etiamsi intra hanc percutiatur illicitè cadaver vsque ad sanguinis effusionem, neque huiusmodi sevities est homicidium, vt cum Archidiacono, Felino, & Covarruvia notat Gibalinus Cap. 4. de Irregularitate, quæst. 1. num. 14. Cæterùm Author vitę S. Engelberti reprehendit Parochum, eo quòd potiùs dedicetur Ecclesię sanguine Martyris. Quod dictum est magis piè in speciem, quàm verè, nam si Martyr vulneretur in templo, decidatque ibi sanguis, violatur templum ratione actionis iniuriosæ erga Martyrem, & irreligiosæ erga templum. Videantur Barbosa de Officio, & potestate Episcopi parte 2. Allegatione 28. num. 29. Raynaudus de Martyrio per pestem parte 2. Capite 6. numero 23.

52 Effusio sanguinis, quæ sit violationis causa, debet procedere ex percussione voluntaria, graviter culpabili, & iniuriosa siue homini percusso, siue loco sacro, aut quę sit potiùs irreligiosa contra hunc. Quæ conditiones deficiunt in percussione facta per non turpem iocum, aut per ludum. Advertit autem Dicastillus Tract. 5. Disp. 4. dubio 7. numero 117. percussionem posse graviter iniuriosam esse in honore, non tamen in corpore; & tunc, etsi sanguinis effusio sit copiosa, non pollui Ecclesiam. Adhibet exemplum, Si quis in rixa, & per contemptum, aut iram, sufficienterque advertens, virum grauem, & honestum manu percutiat in naribus, alapamve impingat, vnde copiosa fiat sāguinis effusio; tunc illa quidem percussio mortalis est, & gravissima quantùm ad læsionem honoris, non tamen

tamen quantum ad læsionem corporis; ideo non violabitur Ecclesia. ✱ Ita Dicastillus. Et quidem quòd percussio in naribus, multam sãguinis copiam deriuans, non sit de se gravis læsio in corpore, neq; violet Ecclesiam, quando etiã est lethaliter peccaminosa ob affectũ se extendentem ad malus malum, vel ob notabilem iniuriam contra decorũ personę, docet Diana p.& Tract.6. Rol.24 cũ Graffio, Soto, Sà, Capua, Fagundez, ac Marchino. Cæterũ Sotus, citatus ex Fagundezij fide L.3. in 1. præcep. Eccles. C.14. n.10. in 2. L. & C.4. n. 18. non favet, loquitur enim de effusione per nasum in rixa puerorum, vt videre est in 4. Dist.13. q.2. art.3. V. *Ait quartò S. Thomas*; pueri autem communiter nõ peccãt mortaliter in tali rixa. Sà V. *Ecclesia*, n.13. inquit, *Nec secundùm quosdã polluitur Ecclesia, si quis alteri nares percutiat, vnde multus sanguis efluat; quia non est grauis percussio, nec insignis iniuria.* Quib⁹ sa verbis exaratis in suum vsũ à Castro Palao Tract.11. D. vnica, punct. & n. 1. respexit, ni fallor, ad Victoriam Dominicanum dicentẽ n.90. Summæ, *Ecclesia violatur in duobus casibus: Primus est, si in Ecclesia effundatur sanguis. Et hoc intelligẽdum est graui effusione, nã si pugno percussero aliquem in naribus, & fluat sanguis etiam in magna quantitate, non polluitur Ecclesia. Et etiam intelligitur de effusione iniusta.* Sic Victoria; cui ego assentiar, si effusio sanguinis fiat ex contusione narium, vel ex levissimo vulnere; quale sufficit in eis, & in auriculis, vt multus efluat sãguis. At si magna pars nasi, aut auriculæ amputetur cultro, vel sicca, vel ense, non dubito, quin violãda sit Ecclesia. Dices, abscissionem auriculæ non sufficere, vt ab abscindẽte incurratur Irregularitas. Sed contra, tum quia à Suario D.44. de Cẽsuris S.2. n.8. & à multis alijs id negatur; tũ quia etsi concedatur, attamẽ minus quid sufficit ad violationem, quã ad irregularitatẽ, nam ad illam satis est vulnus cum effusione sanguinis; sed nõ ad hanc, quippe requiratur mutilatio membri, quale propriè non esse auriculam, asserit communissima sententia apud Gibalinum C.4. de Irregularitate num. 6. & 46. quæstionis 1.

53 Vlteriùs polluitur Ecclesia per effusionem humani seminis, vt traditur C. *Significasti*, de adulterijs, & stupro, C. *Si Ecclesia* 10. de Consec. Ecclesiæ, vel altaris, C. *Ecclesijs* 3. Dist.68. C. *Ecclesijs* 20. de Consec. Dist.1. C. *Si mortuum* 19. ibidem, C. vnico *Si Ecclesiam* de Consec. Ecclesię, vel altaris in 6. Cõcilio Coloniẽs. an.1536. p.9. C.17. Ipsũ effusionis nomen, vsurpatũ in CC. prçcitatis *Si Ecclesia, si Ecclesiã*, denotat, debere esse pollutionem consummatam, proindeq; non sufficere vnius, aut alterius guttæ distillationem; nam *verbum effusionis nomen largitatis ostendit*, vt dicitur C. *Reuertimini* 16. q.1. aduertitque Glossa ad Cap. *Cum illorum* 32. de Sententia excommunicationis. Quo simili argumẽto moventur communiter Doctores apud Dianam parte 11. Tract. 2. Resol. 58. vt dicant, ad violationem Ecclesię non sufficere modicam sanguinis emissionem; tametsi, quæ minor sit seminis, sufficiat, provt docet Fagundez in 1. Ecclesiæ præceptum L. 3. C. 14. num. 21. imò Pax Iordanus allegatus, & approbatus à Diana supra censet, satis esse actum completum emissi seminis etiam modici, eo quòd Iura non loquantur de seminis, sicut de sanguinis effusione, solùm enim dicitur in eis, pollui Ecclesiam semine. Sed profectò Pax Iordanus, & Diana non attenderunt ad CC. *Si Ecclesia, Si Ecclesiã*, in quibus effusio seminis cõceptis verbis traditur.

54 Debet item ea esse lethaliter peccaminosa, nam gravis pœna, seu potiùs damnũ grave violationis Ecclesiæ supponat, necesse est, gravem culpam. Debet item esse voluntaria vel directè, & in se, vel indirectè, & in causa, quia si nec vno, nec altero modo sit volũtaria, non erit lethaliter peccaminosa, vt si cõtingat in vigilia coactè, aut si sit pollutio personæ fatuæ, amentisvè. Bonacina de Matrim. q.4. punct. vlt. n. 19. existimat, Ecclesiam non pollui per seminis effusionẽ in somnis, quę sit merè voluntaria in causa graviter illicita, v. g. in ebrietate, ex qua inter dormiendũ sequutura prævidetur pollutio. Quam sẽtentiã tenet expressè Henriq. L. 9 C. 27. §. 5. cũ alijs citatis tũ ab Henriq. in margine, tum à Bonacina, sic arguente; pollutio, eo ipso quòd fit in somnis, non est libera, & consequenter non habet secum adnexam aliquam loci sacri irreuerentiam, ob quam Ecclesia pollui debeat. Sed hæc ratio parvi momenti est, nam etsi pollutio contingat in somnis, habet sufficientem libertatem, vt tunc imputetur culpæ, quando prævidetur in causa illicita. Ductus alia ratione as-

sentior Bonacinæ cum Tannero tom.4. D.5.q.10.dub.2.n.29. Cardinali de Lugo D.20. sect.2.num.54. & cum Francisco de Lugo L.5.C.6.q.9.num.58. quia nimirùm pollutio, prævisa quidem, sed prętet intentionem sequuta in somnis ex ebrietate, non est mortalis in genere luxuriæ, seu contra castitatem, nec enim hæc obligat graviter ad illam impediendam per remotionem ebrietatis.

55 Sed dicet non nemo, ergò per mortem illatam in Ecclesia, voluntariam tantùm in causa graviter illicita, in qua sit prævisa, violabitur Ecclesia, siquidem tale homicidium sit peccatum in genere iniustitiæ, seu contrà iustitiam, obligat namq; hæc virtus ad non occidendum alterum, & ad avertēdū quidquid potest alteri necem parare. Quę sequela est contra doctrinā superi⁹ à nobis traditam cum Suarez D.81. S.4 V: *Secundò violatur*, Tannero supra n.27 Cardinali de Lugo in illo n.54. Francisco de Lugo q.7. n.44. Arriaga D.54 S.5. n.32. Fagundez in 1. præcep. Ecclesiæ L.3. C.14. n.15. de inflictione vulneris lethalis intra Ecclesiam à dante operam in honesto ludo, aut reprę sētationi v.g. Dicet etiam, quidnā erit, si quis vigilans consentiat delectationi turpi morosę, ex qua prævideat, provēturam esse pollutionem inter dormiēdum? Nam in hoc casu non valet ratio Cardinalis de Lugo. Respondeo in primis, doctrinam illam nostrā permanere salvā, quando prævisum non fuerit, sequuturam esse mortē ex inhonesto ludo, aut repræsentatione, quia eo casu mors nō erit voluntaria etiā indirectè, & in causa. Respo nderi secundò posset; neq; in casu, quo sit prævisum homicidium, violari Ecclesiā, quia etsi in foro poli, & reverà occisio eo casu sit actio in genere iniustitię; at apud homines, seu in foro soli nō reputatur talis esse. Quod idē dici posset, quando non modò fuisset prævisum homicidium, sed etiā intentum. Et posset simile quid dici, quādo contingeret in somnis pollutio, quæ pręvisa fuisset, & intēta in delectatione turpi morosa, & à fortiori in ebrietate.

56 Nihilominus si pręvisum sit, & intentum homicidium, imò etsi non sit intentum directè, sed prævisioni accesserit negligentia gravis, culpaque Theologica mortalis in cavendo periculo illius; non auserim affirmare, non induci violationem Ecclesiæ, nam tale homicidiū erit voluntariū simpliciter, quando prędvideatur, intendaturque, & voluntariū secundum quid, culpabileq; mortaliter, quando prędvideatur, nō adhibendo sufficiētem cautionem, vt vitetur; estq; peccatum grave in genere iniustitię contra alterū, intendere eius occisionem, & omittere cautionē prę fatam. Quare sicut irregularitas cōtrahitur non solū ex homicidio voluntario simpliciter, sed etiam ex voluntario secundū quid, seu etiam ex eo, quod non est omnino casuale, & fortuitū, sed prę uisum in causa, quin adhibita fuerit sufficiens diligentia, ne sequeretur: ita similiter discurri debet circa violationē Ecclesiæ ex homicidio, & ex effusione sanguinis, supponendo cū meliori sententia, negligentiā futurā esse graviter, & non satis esse venialiter culpabilem, huic enim non proportionatur gravis pœna, aut damnū irregularitatis: supponendo item, etsi causa, in qua prævideatur homicidiū sit in se illicita, imò & periculosa, dum tamen per se non sit coniuncta cum homicidio, nō contrahi irregularitatē, dando ei operam, si adsit diligentia, quā prudentia petit, ne homicidium eveniat.

57 Nihilomagis auserim affirmare, non temerari Ecclesiā, si prævisa sit, & intenta in turpi morosa delectatione pollutio inter dormiendum, imò si tantū sit prævisa, sed cum gravi negligentia vitandi periculū eius. At verò si inter dormiēdum pollutio sit quidē prę uisa in ebrietate, sed nō intenta, consequutio pollutionis ex ebritate nō inducet violationem. Et ratio discriminis noscitur abundè ex dictis. Vt omittā, nō sequi plerūq; ex ebrietate pollutionē, vti plerumq; excitari solet ex turpi morosa delectatione. Vt item omittā, pollutionem sequutā ex ebrietate, etsi in hac sit prævisa, non esse peccatum mortale, si non fuerit intenta, absitque probabile periculum consensus, vt tractat sapientissimè P. Sanchez L.9. de Matrimonio D.45.n.16. Vazquez 1.2. D.115. C.3. n.9. qui non est sibi contrari⁹ in D.127. C.3. n.11. nam solum modò ait in posteriori isto loco, talem pollutionē imputari culpæ, quod verū est de veniali, vti etiā docet Sāch. supra n.21. Vnde necessaria non est quædam interpretatio

pretatio adhibita ab Oviedo 1.2. Tractatu 6. Controv. 4. puncto 6. n. 52. quæ omnino est extranea à Vazquij mente.

58 Motivum secundę responsionis non est admodum efficax, nam optimè stat, vt actio, quę in foro soli non est homicidium contra iustitiam, neque pollutio contra castitatem, importet violationem ex nunc pro tempore, quo cõstiterit fuisse re ipsa talem actionem homicidium contra iustitiam, aut pollutionem contra castitatem, si qui eam præstitit, declaret suam prævisionem, aut intentionem. Sed de hoc inferiùs.

59 Effusione seminis facta in copula coniugali non pollui Ecclesiam, valde probabile est. Et ita affirmant Gaspar Hurtadus Disp. 4. de Sacrificio Missæ Diff. 7. Franciscus Amicus Disp. 33. sect. 12. num. 337. Arriaga D. 54. sect. 5. num. 35. Basilius Pontius L. 10. Cap. 10. de Matrimonio n. 12. & 13. cum multis, quos citat, inter quos Sot. in 4. D. 13. q. 2. art. 3. V. *Ait quartò*, habet hęc verba; *De concubitu coniugali dubium est inter Doctores; & forsan per illum concubitum non violatur Ecclesia, nam pœnæ restringendæ.* Tantùm Sotus. Ratioque, quam breviter proponit, contemnenda haudquaquam est, nullus enim textus affertur, qui de copula, aliàs licita, loquatur expressè. C. namq; *Significasti* 5. de Adulterijs, & stupro. C. *Si motũ* 19. de Consec. Dist. 1. loquuntur de copula adulterina; cæteri autem Canones non aliud dicunt, quã pollui Ecclesiam effusione seminis; sicuti etiã dicunt, pollui effusione sanguinis; & tamen quia pœnæ sunt restringendę, explicãtur illi Canones de sãguinis effusione, quæ extra Ecclesiam etiam esset illicita, vel si de licita, quã nihilominus aliunde constet esse illicitam intra Ecclesiam, eò quòd sit contra huius immunitatem.

60 Si opponatur Canon *Ecclesijs* 20. de Consec. Dist. 1. vbi dicitur, *Ecclesijs semel Deo consecratis non debet iterùm consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cuiuscumque semine pollutæ fuerint*. Respondetur, sicut cum his verbis rectè cohæret, vt aliqua sanguinis intra Ecclesiam effusione, quę aliàs extrà foret licita, & effusione seminis omnino inuoluntaria non violetur Ecclesia; ita optimè stare, vt effusione seminis in copula coniugali non contaminetur. Sufficereq; videtur ad eorum verborum sensum, & veritatem, vt rei mereretur Ecclesia semine voluntariè emisso cuiuscumque personæ non coniugatę, & citra copulam coniugalem, siue persona sit mas, siue fæmina, siue sit, siue non sit Clericus, aut Religiosus.

61 Si rursus opponatur, copulã coniugatorum intra Ecclesiã esse sacrilegium. Negabitur id de copula prȩsertim habita in aliquo tẽpli angulo, & nõ proximè ante altare. Negabitur, inquã, vsq; dum probetur ab aduersarijs absq; circulo vitioso. Quod ipsis difficile erit. Solẽt quippe probare esse sacrilegium, quia violat Ecclesiã. Missũ fit, non impiari Ecclesiã quocumq; actu externo sacrilego. Et hęc de probabilitate illius opinionis.

62 Pro qua non meritò iure allegatur à Basilio n. 13. P. Sà V. *Ecclesia* n. 14. inquiens, *Polluitur Ecclesia effusione magna seminis viri, vel fæminæ, si fiat cum peccato mortali.* Allegatur, inquam, non meritò iure, non enim inquit, effusionẽ in copula coniugali intra Ecclesiam fieri sine peccato mortali. Legatur V. *Debitũ coniugale* n. 12. & constabit, neutiquam sensisse excusari per se à culpa lethali copulam coniugatorum intra Ecclesiã. Citat etiam Basilius P. Vazquium 1. 2. D. 98. C. 3. n. 6. Sed Vazquius solũmodò inquit, nõ violari Ecclesiam per copulam occultam, etiam fornicariam; & hanc etiam, quando notoria non est, non habere malitiam sacrilegij. At de copula notoria siue solutorum, siue coniugatorũ in templo non affirmat carere malitia sacrilegij, causamq; violationis nõ esse. Quicquid sit de Sà, & Vazquez, nõ desunt graves alij Authores, qui in hanc sententiam eant, de quibus consulendus est Diana p. 11. Tract. 8. Resol. 34. & ex antiquioribus videatur Rex Alfonsus Sapiens l. 20. tit 10. Partita 1. Vnde parũ eruditè scripsit Oviedus 1. 2. Tract. 6. Controv. 5 punct. 3. §. 9. n. 66. conuenire omnes Doctores in eo, quòd per copulam maritalem habitam absq; necessitate intra Ecclesiam violetur hæc.

63 Receptior quidẽ est opinio asserens, pollui templũ copula coniugali. Sunt autem bipartiti patroni sententiæ istius. Nam multi volunt, contaminari in omni casu: & multi excipiunt eum, qui est necessitatis; vt si coniuges iusta de causa cogantur permanere diu intra Ecclesiam, quin liberum ipsis sit,

digredi ad loca adiacentia nō consecrata, aut non benedicta, tunc enim si vtrique, vel alterutri immineat incontinētię periculum, licita erit coniugalis copula intra Ecclesiam, neque hanc violabit, quia non est pręsumendum, Ius Ecclesiasticum obligare tunc ad abstinendum, non obstante incontinentiæ periculo. His Authoribus, qui plures sunt, libentiùs adhæreo. Ex quibus aliqui dicunt, diuturnum tempus esse vnum mensem, aliqui esse quindecim dies, aliqui esse decem, aliqui esse quinque, aut quatuor, vt videre est in Diana p. 1. Tract. 7. Resolut. 19. Neque opus erit expectare, vt diuturnum tempus sit transactum; sed sufficiet moralis certitudo antehabita de inclusione futura. Nonnulli censent, excusari copulam ob periculum manifestum, & proximum incontinentiæ, etiamsi inclusio foret per breve tempus. Sed si longum tempus sint tantùm quatuor, aut quinque dies, breve erit tres, aut quatuor; quibus si non se vincant coniuges, & periculum inconuenientie superent, arguendi videntur nimiæ facilitatis, aut fragilitatis. Tandem nonnulli independenter ab incontinentiæ periculo licitam putant copulam coniugatorum, qui per diuturnum tempus sint intra Ecclesiam inclusi sine facultate discedendi ad loca adhærentia, si admodùm molestum sit ipsis, continere se diu. Tot quidem ampliationes assignantur, vt vix differat hæc opinio ab ea alia priori. Et tam Authores vnius, quàm alteriùs addunt restrictionem, scilicet vt semper prospici debeat, ne sequatur scandalum. Hucvsque de causis violandi Ecclesiam.

64 At silendum non est, eam non violari per exercita ibi Mahometanæ, aut Hæreticæ Sectæ Officia, quia in Iure non exprimitur talis causa violationis. Consuetum tamen est, vt priusquàm in templo, vbi ea Officia sint peracta, Sacrum fiat, visitentur ab Episcopo altaria, inspiciaturque, an sint fracta, & deinde illud purificetur adspersione aquæ benedictæ. Poterit nihilòminus, si opus sit, ante has cœremonias celebrari Missa; & licet absque causa vrgenti celebretur, non pręmissis his cœremonijs, videtur, non fore peccatum lethale.

SECTIO VI.

De notorietate causarum inducentium violationem Ecclesiæ. Et, an quando occultæ sunt, debeant computari inter sacrilegia?

65 SED quæres, iam vt ex prædictis causis violetur Ecclesia, ita vt reconciliari debeat, necesse sit, causas esse notorias? Dico primò, non esse determinatè necessariam notorietatem iuris, seu quòd causa violans Ecclesiam declarata sit per Iudicis sententiam, & quòd ob eam causam iuridicè publicetur Ecclesia vt violata. Ratio est, quia necessitas tantæ notorietatis nullū habet in Iure fundamentum, quin potiùs Ius supponit violationem ante omnem denunciationem. Testaturque Cardinalis de Lugo D. 20. S. 2. n. 35. vigere praxim in Vrbe, vt reconcilientur Ecclesiæ, etiamsi causæ violationis non fuerint denunciatę. Quanquam verò ad Interdictum Ecclesię requiratur denūciatio ob Extravagantem editam in Cōcilio Constantiensi, incipientem q; *Ad euitanda scandala*, inefficaciter inde arguitur ad violationem, neq; enim hæc est Interdictum, neq; habet Interdicti speciem, aut genus, vt notat Suarez tomo de Censuris D. 37. S. 1. n. 27. & tractat latè Bardi p. 2. in Bullam Cruciatæ Tract. 2. C. 3. S. 9. docens per priuilegium celebrandi tempore Interdicti nō concedi, vt possit celebrari in Ecclesia violata; paritasque rationis in istis materijs non sufficit, provt optimè in præsenti admonet idem Suarez D. 81. S. 4. V. *Quartò violatur*, Sed tamen §. *Secundo dubitari*, fatetur, vt & Castr° Pala° Tract. 11. D. vnica, punct. 1. n. 4. Fagundez in 1. præcep. Ecclesiæ L. 3. C. 14. n. 34. probabilem esse opinionem contrariam excogitatā ab illustri Magistro Dominicano Fratre Ioanne de la Peña. En in rebus Moralibus novant alumni Prædicatoriæ Religionis, quin ob id à sapientibus Theologis asperè tractentur.

66 Dico secundò, esse indeterminatè necessariam notorietatē iuris, vel facti nulla potentis tergiversatione celari, aut probabili Iuris excusatione defendi, seu quod vno ex his modis cōstet publicè de causa violationis. Probatur ex C. *Significasti*, de Adult. & stupro, vbi

vbi iubetur reconciliari Ecclesia, intrà quam dormivit Presbyter cum alterius coniuge, quia hæc fuit publicè confessa delictum; item ex Concilio Coloniensi celebrato ad annum 1536. parte 9. Cap. 19. dicente in terminis idem, quod nos. Probatur etiam, nam Ecclesia non iudicat de occultis, nec imponit publicam pœnitentiam latenti crimini. Ergo neq; decernet ratione absconsæ causæ reconciliationem templi faciendam, id enim esset iudicare de occultis, & perinde ac castigatione publica punire delictũ secretũ, siquidem reconciliatio sit de se quid publicũ. Cõfirmatur, quia si reconciliari deberet Ecclesia, quando causa est occulta, teneretur reus se ipsum prodere, & diffamare; quę obligatio esset proculdubiò absurda: teneretur etiam alius, qui adesset solus, manifestare reum; quæ obligatio foret certè inutilis, quãdoquidẽ reus non deberet confiteri, & vno teste non posset causa probari contra ipsum.

67 Dico tertiò, si initio fuit causa occulta, postea tamẽ publicetur, debet posteà publicè reconciliari Ecclesia, nisi iam occultè sit reconciliata cœremonijs solitis, aut nisi iam in ea sit celebratum Sacrũ, quod iuxta aliquos suppleret vicem reconciliationis: & siue vno, siue altero modo facta fuerit reconciliatio occulta, opus erit, vt de reconciliatione constet publicè, quãdo de causa sic etiam constet; sequetur enim scandalum, si post notam causam videatur celebrari in templo, cuius reconciliatio non innotescat. Et hæc ratio probat etiam assertionem, siquidem excessus, & crimina exigant compensationẽ, satisfactionemve publicam, non solùm quando fiunt publicè, suntque notoria multis per evidentiam facti, sed etiam quando publicantur per confessionem reorum, vel per sufficientem probationem factam à Iudicibus, etiamsi initiò non sic de illis constiterit. Hinc C. *Significasti* 5. de Adulterijs, & stupro mandatur, Ecclesiam reconciliari post adulteræ confessionẽ, per quã innotuit coitus illa intra Ecclesiam cũ Presbytero, qui negabat delictum; sed infamatus iã anteà erat de amicitia nõ pudica cum fœmina illa, vt notatur in Glossa.

68 Inquies, si quando publicatur delictum, debet Ecclesia reconciliari. Ergo ea supponitur violata, nam reconciliatio non potest non supponere violationem. Et tunc rogabis, an violatio inducatur de novo per notitiam delicti publicam, vel detegatur tantũ, quę anteà inerat Ecclesiæ ex instanti, quo commissum est delictum? Si primum. Igitur notitia publica delicti, & non delictum ipsum, violat Ecclesiam. Quò quid absurdius? Si secundum. Igitur cum liceat celebrare in Ecclesia, quandiu causa violationis non publicatur, licitum erit sacrificare in templo, quod re ipsa est violatum, & non reconciliatum. Rursus si id licet ante publicationem, cur non & post publicationem? Pręterea difficile explicatu est, quo pacto ante publicationem causæ lateat violatio, & posteà per publicationem appareat. Respondeo, verum esse non induci de novo violationem per notitiã delicti publicam, sed tantùm quasi detegi, cum iam anteà quasi latens existeret ex instanti, quo patratum est delictum. Vnde fateor, ante publicationem licitum esse celebrare in Ecclesia re ipsa, ac verè violata, & non reconciliata; quia tunc violatio perinde se habet iuxta Ius Canonicum, & in ordine ad non impediendam celebrationem, ac si re ipsa, ac verè non existeret, quippe Ius illud attendat ad hominum existimationem communem; quæ dependet à publica notitia. Et hinc patet, cur potiùs ante, quàm post publicationem delicti, fas sit facere Sacrum in Ecclesia violata non reconciliata.

69 Modus, quo apparet post publicationem violatio, cum anteà lateret, explicari posset à simili triplici. Vnum est violationis Ecclesiæ ob mortem illicitè illatam homini intra eam, nam talis violatio latet, quando infligitur vulnus, apparet autem, quando mors contingit; quòd si hæc non sequeretur, lateret illa, seu nullum sortiretur effectum quoad impediendam celebrationem. Alterum simile est excommunicationis ob occultam Clerici percussionem, donec enim delictum innotescat, non datur obligatio vitandi excommunicatum, latetque proinde excommunicatio quantùm ad evitandũ excommunicatum, quoad vsque percussio fiat notoria per Iudicis sẽtẽtiã, & denunciationem, quæ quidem eum ampliùs non ligat, vt dicitur C. *Pastoralis* 53. §. *Verùm* de Appellationibus, sed potiùs declarat ligatum, excommunicatumque; & qui declarat, non facit,

sed factum denunciat, *l. Sed si quæratur, ff. Si seruitus vind. l. Hæredes palàm §. 1. de Testament. l. Adeo §. Videtur, ff. de Adq. rer. dom.* Tertium simile * eius, qui vulneravit aliquem lethaliter; qui vulnerans, interim, dum vulneratus non moritur, non est irregularis (supponitur, eam irregularitatem probabiliter non esse in pœnam, sed ob defectum lenitatis incurri) & tamen defectus lenitatis coram Deo non incipit esse ex eo, quòd post mensem sequatur effectus; sed ab initio fuit quicquid morale est vitiosum ex parte vulnerantis, & peccantis; ille tamen defectus aptitudinis ad exercendos actus Ordinis, vel Ordines ipsos suscipiendos, & denominatiò irregularis tunc tantùm pullulat, quando ex vi actus præcedentis sequitur effectus mortis; nec pullularet, si non sequeretur, etiamsi per miraculum impediretur mors, alioquin futura. * Hoc simili vtitur Dicastillus Tractatu 8. de Sacramentis Disp. 9. Dub. 8. Capite 3. Quæsito 1. num. 650.

70 Sed neque hoc, neque duo alia quadrant omnino ad intentum. Nō primum, quia ante mortem sequutam non datur re ipsa, & à parte rei ea violatio, cuius causa est occisio, aut homicidium illicitum; nullaque dabitur violatio, si ex vulnere non profluat copia sanguinis, aut si gravis percussio nō fiat vulnerando, sed contundendo hominem pugnis, vel fustibus, quin homo moriatur. Constatque, non dari tunc violationem etiam latentem, nam tunc non liceret reconciliare publicè, vel occultè templum, in quo homo fuisset graviter contusus. Non secundum, quia excommunicati ob Clerici percussionē vitatio est effectus excommunicationis, & non necessarius, antequàm percussio fit notoria; & quando iam hæc fit notoria, non detegitur excommunicatio, sed resultat effectus, cuius positio prærequirit notorietatem tanquàm conditionem ad sui existentiam. Constatque, non detegi excommunicationem, perinde ac si anteà non extitisset, quia respectu saltem ipsius excommunicati habebat alios effectus ante notorietatem percussionis. Non tertium, nam ante mortem vulnerati non incurritur re ipsa, ac verè irregularitas; nec, quę priùs lateret, detegitur, morte sequuta; sed tunc incipit existere de nouo. Quicquid tamen sit de trium horū exemplorum conuenientia,

71 Non videtur explicatu difficile, vt violatio celebrationem non impediat ante publicationē, impediat verò post, eo quòd publicatio sit conditio, sine qua ex violatione non deriuetur effectus impediendi celebrationem. Sic approximatio ignis ad pastum est conditio, vt ignis agat, & comburat, alioquin non acturus, nec combusturus, quanuis ante approximationem detur tota virtus activa, & combustiva, non minus, quàm post.

72 Quæres iterùm, an culpabiles causę violationis, quando sunt occultæ, contineant malitiam sacrilegij necessariò in confessione aperiendam, vel potiùs habeant se tunc in loco sacro non aliter, ac si in profano contigissent? P. Vazquez 1. 2. D. 98. C. 3. num. 6. ait, videri satis probabile, non continere tunc malitiam sacrilegij. Quam sententiam amplexi sunt Basilius Pontius L. & C. 10. de Matrimonio num. 15. Martinus Perez de Matrimonio D. 49. sect. 4. non benè pro se allegantes Coninchum 3. part. quæst. 83. art. 3. dubio 1. num. 230. Subscripsit Caramuel apud Dianam parte 7. Tract. 11. Resolutione 31. vbi cum Machado, & Trullench compellat eam valde probabilem Diana; quod etiam fecerat 1. parte Tract. 7. Resolutione 26. & 2. p. Tractatu 17. Resolution. 23. Pater Ioannes Dicastillus etiam supra numero 651. inquit, esse probabilem, & eam, quæ illi opponitur, esse non minus probabilē. Quo dicendi modo æqualem probabilitatem vtrique sententiæ attribuit, vt & Oviedus in 1. 2. Tract. 6. Controv. 5. punct. 3. §. 9. numero 64. quanquam Diana maiorem concedat sententiæ affirmanti malitiam sacrilegij vltra malitiam luxuriæ, aut iniustitiæ in effusione occulta seminis, aut sanguinis, & in occissione intra templum. Porrò autē pro sententia negante adest duplex argumentum; primum, desumptum exinde, quòd quando illicita seminis intra templum effusio v. g. est occulta, tunc templum non violatur. At effusio eò tantùm posset esse sacrilegium, quo tēplum per illam violaretur. Secundum argumentum est, quia alioqui desiderium libidinosum intra templum esset sacrilegium, tametsi non tenderet ad

haben-

habendam copulam intra illud; item tactus impudici intra illud essent sacrilegi, etsi haberentur absque periculo pollutionis; imò & aspectus, verbaque turpia; imò & quodlibet aliud peccatū ibi commissum contraheret malitiam sacrilegij ob irreverentiam loci sacri, seclusa ignorantia, aut inadvertentia.

73 His tamen argumentis non obstantibus, affirmans sententia nobis arridet, vt & plerisque Theologis. Probatur principaliter, quia illicita seminis effusio intra Ecclesiam continet malitiam irreverentiæ contra locum sacrum; eaque malitia pertinet ad speciē sacrilegij; & est gravis. Continet quidem malitiam irreverentiæ contra locum sacrum, tum quia cum dicat ordinem ad locum sensibilem, & locus, in quo fit, sit sacer, deputatusque orationi, ac cultui divino, non potest non cedere in eius loci irreverentiam, si convertatur in locum peccandi, & offendendi Deum; tum quia præbet exteriùs occasionem, vt censeatur nō haberi rationem loci sacri; contra cuius reverētiam, & decentiam procul dubiò id est; tum quia Ieremiæ XI. V. 15. conqueritur Deus, *Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa?* Et Isaiæ 26. V. 10. dicitur, *Misereamur impio, & non discet iustitiam: in terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini.* Quibus verbis, & alijs Scripturæ divinæ, passim obvijs, significatur specialis malitia irreverentiæ in peccatis commissis intra sacrum locum. Quòd verò talis malitia spectet ad sacrilegij speciem, convincitur exinde, quia non est assignabilis alia vitij species, ad quam revocetur. Rursus quòd talis malitia sit gravis, colligitur nō obscurè ex gravi obligatione, quam imponit Ecclesia, abstinendi à celebratione in loco sacro, in quo delinquitur, si delictum publicetur.

74 Respondebis, colligi hinc tantùm fore tunc graviter sacrilegum, quando publicetur, non autem quandiu manet occultum, siquidem manente eo occulto, non prohibeatur celebratio in loco sacro. Sed contra primò, nam etiā ante publicationem, imponitur quasi pœna violationis loci sacri ob delictum illud, vt dixi in superioribus; ea autem quasi pœna gravis est. Contra secundò, quia etsi à futura publicatione, vel eius carentia dependere possit, quòd non liceat, vel liceat celebrare in loco sacro, in quo delictum est cōmissum,ast quòd hoc coram Deo sit, vel non sit sacrilegum, minimè potest dependere ab eventu futuro; sed debet delictum esse, vel non esse sacrilegum in instanti ipso, in quo perpetratur. Contra tertiò, quia contingere potest, & sæpe, vt quando publicetur delictum, nequeat contrahere malitiam sacrilegij, eo quòd neq; actualiter, neque habitualiter iam tunc permaneat, vt si hominem pœnituerit illius, & à Deo sit condonatum. Contra quartò, nam delictum illud fuit à principio obnoxium, vt, si notorium fieret, prohiberet Ecclesia ratione illius celebrationē in loco sacro; ratione, inquā, illius vt graviter dedecentis locum sacrum. Ergo ab initio fuit graviter sacrilegum.

75 Contra quintò, nam ratio à priori, ob quam delictum illud est sacrilegum, non est violatio loci sacri, aut prohibitio celebrandi in eo, sed est ipsamet natura actus, & delicti vt exerciti, & patrati in tali loco. Vnde etsi Ius Canonicum omisisset declarare, incurri loci sacri violationem per talem actum, noluissetque, vt ob illum, quando est notorius, impediretur celebratio in loco sacro, adhuc talis actus foret sacrilegus, & graviter, vtpote notabiliter oppositus sanctitati loci sacri, cedensque in notabile ipsius dedecus, & irreverētiam; quemadmodùm multi alij actus externi illiciti habent malitiam gravē sacrilegij ratione loci sacri, in quo fiūt; vt furtum rei ibi existentis, præsertim si sit sacra, aut posita ibi sub custodia; item mercatus inibi actus, nec non placitum de sanguinis effusione, & pœna corporali, itemque delinquentium eò confugientium extractio per vim, nisi in casibus iure permissis; quamuis nec Ecclesia declaraverit, violari per eos actus locum sacrum; nec voluerit, vt ob eos, quando sunt notorij, non liceat celebratio in loco sacro. Vnde rursus Ecclesiastica declaratio inductæ violationis loci sacri per illicitam effusionē seminis ibi, & prohibitio celebrādi ibi, quando ea effusio publicatur, non est argumentum à priori, sed à posteriori sacrilegæ gravis malitiæ repertæ in illo actu vt facto in loco sacro: sicut si nunc Ecclesia noviter declararet, violari locum

cum sacrum, interdicique, vt in eo celebretur, casu quo Sacerdos indutus vestib⁹ sacris loquatur verba turpia intra locum sacrum, & publicè; vel habeat tactus turpes sine periculo etiam pollutionis, vel repræsentet comœdiã lasciuam, vel talis, aut chartis pictis ludat intra locum sacrum, & publicè, ea declaratio violationis, & prohibitio celebrandi non foret argumentũ à priori, sed à posteriori malitiæ gravis sacrilegæ præfatorum actuum; qui nunc etiam continent eiusmodi malitiam, tametsi absit nunc Ecclesiastica declaratio violationis loci sacri per præfatos actus, & prohibitio celebrandi in loco sacro, in quo publicè sunt exerciti.

76 Non nego, posse aliquem actum esse sacrilegum graviter, cuius malitię gravis sacrilegæ ratio à priori sit prohibitio Ecclesiastica ipsiusmet actus intuitu loci sacri, ita vt si deesset prohibitio illa, non foret actus sacrilegus graviter, sed leviter; imò neque vlla ratione illicitus. Sic actus sepeliendi excommunicatum vitandum, aut infidelem in loco sacro esset per se licit⁹, nisi vetitus fuisset ab Ecclesia vt inducens contaminationem loci sacri. Sic ob reverentiam diei festi prohibet Ecclesia actiones nonnullas eo die, quæ si, supposita prohibitione, exerceantur, sunt graviter illicitæ contra religionẽ diei festi; si tamen non præcessisset prohibitio, carerent malitia gravi, & aliquæ etiam levi contra religionem eius diei. Sic multa, quæ in vsu Eucharistiæ antiquitus licita fuerunt, nunc non fierent sine grandi sacrilegio ob prohibitionem Ecclesię; nunc nimirùm reus esset magni sacrilegij Sacerdos privatus, qui itineris socium portaret secum secretè, aut publicè sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, & non vt communicaret ægrotum: at olim vsitatum, & licitum erat, vt observo in vita S. Laurentij Archiepiscopi Dublinensis C. 8. apud Surium die 14. Nouembris. Ibi: *Mox quatuor Sacerdotes cum magna turba hominum transire comperiunt, qui Eucharistiam (sicut tunc moris erat pluribus) secum pro tuto viatico, ac securo duce itineris publicè deferebant.* Et hæc ibi.

77 Qua ex doctrina, & exemplis aperitur via ad explicandam malitiam gravem sacrilegij repertam nunc probabiliter in copula coniugali habita intrà templum, quanquam hæc expers foret illius malitiæ, si deficeret Ecclesiæ prohibitio credita communiter ab Authoribus, & quasi pœna violationis ratione talis copulæ, necnon præceptũ abstinendi à celebratione, casu quo talis copula innotescat. Cæterùm non egemus ea doctrina, & exemplis ad explorandam malitiam gravem sacrilegam copulæ non coniugalis, aut effusionis illicitæ seminis, vel sanguinis intra templum, etsi Dicastillus Tract. 8. Disp. 9. Dub. 8. C. 3. Quæsito 1. numero 651. Castrus Palaus Tract. 11. Disp. vnica, punct. 1. ex num. 7. & apud ipsum alij Authores inde præcipuè probent suam, & nostram opinionem de ea malitia, quando etiam sunt occulta illa delicta.

78 Enodatio primi argumenti pro contraria opinione adducti patet satis ex dictis. Ad secundum argumentum dico primò, ea, de quibus in illo est sermo, habere gravem, vel levem malitiam intra speciem sacrilegij. Ita Cardinalis de Lugo Disp. 16. de Sacramento Pœnitentiæ sect. 10. ex numero 464. vsque ad 467. Pater Ioannes Dicastillus supra Quæsito 2. numero 657. vbi tamen excipit peccata merè interna, & quæ sunt omissionis, quatenus nec levem malitiam sacrilegij contineãt. Dico secundò, peccata facta in loco sacro, si per se habeant ordinem ad locum sensibilem, vel si ad ea exercenda assumatur locus sacer vt medium, contrahere malitiã sacrilegij siue gravem; siue levem: omnia verò, de quibus in argumento fit mentio, non habẽt per se illum ordinem; & ad ea, quæ illo ordine carent, non semper assumitur locus sacer vt medium. Sufficiat delibasse solutionem hanc, quam alibi extensiùs prosequemur. Tempus iam est, vt disquiramus,

SECTIO VII.

Quanam sit causa exsecrationis Ecclesiæ, seu amittendi consecrationem? Necnon de causa amittendi benedictionem.

79 AMITTIT quidem consecrationem per sui destructionem ex

ex toto, vel maiore ex parte, non autē ex minore. Ita colligitur ex C. *Si motum* 19. ex C. *Ecclesijs* 20. de Consecratione Dist. 1. ex C. *De fabrica* 24. ibidem, ex Cap. *Proposuisti* 4. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris, ex C. *Ligneis* 6. ibidē. Et ratio est, quia cōsecratio deperdi debet eo ipso, quod destruatur res, in qua fundatur; destruitur autem Ecclesia, in qua fundatur, si tota, vel maior pars ruat, aut diruatur; non verò, si minor pars, aut etiam dimidia: vt enim absolutè in artificialibus dicatur aliquid esse destructum, non sufficit destructio minoris partis, sed vel totius artefacti, vel maioris partis. Hinc si Ecclesia reparetur, vel amplietur secundùm longitudinem, aut latitudinem accessione maioris partis, necesse est, vt denuò consecretur; quando autem reparatur, vel ampliatur accessione minoris, aut etiam dimidiæ, non est necessaria noua consecratio, argumento textus in Cap. *Quod in dubijs* 3. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris, & in C. vnico sub eodem tit. in 6. sed maior pars, aut etiā dimidia cōsecrata trahit ad se minorē; aut etiam dimidiam partem non consecratam, seu hæc ex illa censetur participare consecrationem; sufficitque, si Episcopus adspergat aqua benedicta. Legatur Glossæ ad Cap. *De fabrica*, & ad C. *Proposuisti*, confirmenturque ex *lege Domum* 57. *ff. de contrah. empt.* quæ diximus de non reconsecranda Ecclesia, cui minor pars sit addita, vt reparetur, vel amplietur; decernitur enim in ea lege, vt si quis domum emerit, quam ipse, & venditor combustam ignorent, *si amplior domus pars exusta est, non compellatur emptor perficere emptionem :: sin verò vel dimidia pars; vel minor, quàm dimidia, exusta fuerit, tunc coarctandus est emptor venditionem adimplere*, &c.

80 Cæterùm quia consecratio præcipuè fundatur in parietibus, seu præcipuè eis inhæret, attendendum est, an parietes antiqui, maiorve illorum pars maneat, necne? nam si maneat, nō perditur consecratio, etiamsi tectum, aliaque opera lignea combusta sint, aut corruerint. Quia item consecratio solet non parietibus vtcumque, sed eis vt crustatis inhærere; siquidem fiat per cruces, & linitiones in ipsorum superficie, attendendum etiam est, an crusta vetus, maiorve illius pars perseveret, necne? nam si non perseveret, amittitur consecratio, quanquam parietes nō corruant. Vnde cum in C. *Ecclesiam* 27. de Consecratione Dist. 1. & in Capitul. Caroli Magni, & Ludouici Pij Libro 5. Cap. 49. iubetur; vt radantur parietes Ecclesiæ, in qua sepultus est infidelis, sermo est de Ecclesia nō consecrata; pro cuius abrasione sufficit, si dealbentur parietes. Ideo autem non est sermo de Ecclesia consecrata; quia alioqui per parietum abrasionem, quæ esset decrustatio omnium eorum, vel maioris partis, adimeretur consecratio. Quæ quidem non aufertur ob solā dealbationem interioris superficiei, quia consecratio inhæret parietibus, & crustæ, proindeque manebit, si permanent parietes, & crusta, vt notāt Patres Vazquez D. 233. Cap. 4. numero 34. Layman Lib. Tractatu, & Cap. 5. num. 15. Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 4. num. 95.

81 Sapientissimo huic Authori sect. 2. num. 66. dubia est communis sententia de nō reconsecranda Ecclesia; ✱ Quando re vera ex quatuor parietibus corruerent ferè duo; nam licet tunc maneat maior parietum pars; verè tamen non videtur manere Ecclesia. Quis enim dicat, Ecclesiam esse duos parietes paulò plus absque tecto? Consecratio autem Ecclesiæ non manet sine Ecclesia. Sic enim calix, & Alba non manet benedicta, quando ita amittunt magna ex parte formam artificialem, vt nō sint calix, Alba, &c :: Vnde si manicæ separentur ab Alba, perditur benedictio. Minus autem retinent formam Ecclesiæ duo parietes absque tecto, quàm Alba sine manicis. Sicut ergo vt calix, vel vestis retineat benedictionem, necesse est, vt possit vtcumque, licet ægrè, deservire ad suum vsum; sic Ecclesia tandiu retinebit consecrationem, quandiu erit Ecclesia; & tandiu erit Ecclesia, quandiu, licet ægrè, possit deservire ad vsus sacros. ✱. Hactenus Cardinalis de Lugo. Sed addit; ✱. Fateor tamen contrariam sententiam propter communē authoritatem probabilem, & securam practicè esse, ✱ Nos addimus, non esse nimis fidendum paritatibꝰ in ijs, quæ pendent ex Iure positiuo; neque deesse disparitatem aliquam, nam calix sine pede inutilis est ad celebrationem; & Alba sine manicis nequit tegere brachia Sacerdotis, quę cōuenit esse tecta vestitu

vestitu sacro, vtpote immediatè versantia circa Sacrificium: ast templum, cuius ferè duo parietes collapsi essent, retineret adhuc sufficientem divisionē à locis profanis circumiacentibus. Et quidem non potest dubitare Cardinalis Eminentissimus de permanentia consecrationis, etsi totum Ecclesiæ tectum ruat, nam ita supponitur in C. *Ligneis* 6. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris, notaturque in Glossa; quo casu instantur omnia, quę ipsi difficultatem ingesserunt circa consecrationis durationē, quando ex quatuor parietibus deciderent ferè duo.

82 Rogabit quis, an communis sententia de amissione consecrationis, quoties tota, aut maior pars parietum ruit, intelligi debeat, si ruina paulatim accidat, & paulatim Ecclesia instauretur, ita vt nunquam tota ipsa simul, aut maior ipsius pars diruta sit? Respondeo, Intelligi debere, si ruina totius Ecclesiæ, aut maioris partis simul accidat, & non per intervalla temporis, si item reædificatio priori, & non posteriori modo fiat; quia priori modo non censetur eadem Ecclesia, vt neque eadem domus iuxta textus in *l. Si ita* 65 *§. si domus* 2. *ff. de Legatis* 1. *in l. Qui res* 98. *§. Arcam* 8. *ff. de Solutionibus, in l. Inter stipulantem* 83. *§. Sacram* 5. *ff. de Verbor. obligationibus.* Et prętereà neque minus, quod perseverat, potest ad se trahere maius, quod additur, efficereque sacrū ex non sacro; secus posteriori modo. Confirmatur ex *l. Quod in rerum natura* 24. *§. finali ff. de Legatis* 1. vbi docemur, eandem censeri navem, licet subinde pro destructis tabulis novarum accessio, & reparatio fiat, manente eadem carina. Item ex *l. Proponebatur* 76 *ff. de Iudicijs*, vbi dicitur, *Non modò si vnus, aut alter, sed etsi omnes Iudices mutati essent, tamen & rem eandem, & iudicium idem, quod anteà fuisset, permanere. Neque in hoc solùm euenire, vt partibus commutatis eadē res esse existimaretur, sed & in multis cæteris rebus*, vt in legione, populo, navi, & in nobis metipsis, qui ijdem sumus hoc anno, ac prẹterito, etsi ex nostro corpore decedant particulæ, aliæque extrinsecùs in earum locum accedant per nutritionem. Videnda etiam est *l. Si grege* 22. *ff. de Legatis* 1.

83 P. Layman suprà num. 16. arbitratur, ✠ Valere multùm in hac re morali intentionem operantis; quare si animo omnes, aut penè omnes parietes reparandi, ideoque quasi novam Ecclesiam ædificandi, vnus murus post alium, intermisso Missæ Officio, quasi continuatis operis, deijciatur, & reparetur, valde probabile esse tali casu Ecclesiam iterùm consecrandam esse. ✠ Ita Layman. Sed non video, cur intentio operantis debeat potiùs inducere amissionem consecrationis, necessitatēque reconsecrationis, quā si casu ruant parietes, aut quàm si desit intentio reędificandi templum, nec enim intentio reædificandi facit, vt templum sit, censeaturve aliud, neque facit, vt maior pars sacra nō possit ad se trahere minorem non sacram adiunctam sibi. Imò illa intentio videtur magis conducere, vt templum sit, censeaturve idem, & vt perseveret consecratum, quemadmodùm est, censeturque eadem navis, quā dare promisisti, si dissoluta sit à domino ex intentione eam reparandi eisdē tabulis, actuque sit reparata, tenerisque emere, & promissario tradere, *Hìc enim eadem nauis est, quam te daturum spopondisti; vt videatur magis obligatio cessasse, quā extincta esse*, provt dicitur *l. Qui res* 98. *§. Arcam* 8. *ff. de Legatis* 1. *l. Inter stipulantem* 83. *§. Sacram* 5. *ff. de Verborum obligationibus.* Non autem tenereris, si dominus dissolvisset navem non intendens construere denuò, & posteà, mutato, consilio construxisset.

84 Sed replicabit quis, ergo quamuis maior templi pars, imò & totū templum destruatur, si tamen eisdem lapidibus, aut lateribus reædificetur postmodùm, & ex reædificandi intentione destructum sit, censebitur idem templum; manebitque consecratum, non secus ac navis censetur eadem, & promissor manet obligatus, vt emat, tradatque promissario, si ex reparandi intentione fuerit dissipata, eisdemque tabulis instaurata fuerit. Respondeo, disparem esse rationem, quia consecratio templi nequit manere, nisi perseveret totum artefactum, aut eius maior pars, in qua fundatur, seu cui inhæret; nec potest consecratio resultare ex iterata coniunctione lapidum, aut laterum templi; quicquid sit, an templum eisdem lapidibus, aut lateribus reædificatum censeri debeat idem, ac anteà, vel diversum? & quicquid sit, an censeri debeat

debeat eadem, ac antea, vel diversa ciuitas, aut domus, quæ reædificetur in eodem loco, & eodem modo, vbi; & quomodo, antea erat, quantumuis insimul, & in totum corruerit; aut destructa sit, & ex intentione construendi illam, & ex eadem materia. At obligatio dandi navem potest in promittente redire eo ipso, quòd navis denuò conficiatur antiquis tabulis; constituaturq; in statu, in quo sit eiusdem valoris, ac anteà, quando scilicet nondum erat dissoluta ex intentione, vt repararetur. Legantur Dicastillus Tract. 5. Disp. 4. Dub. 7. num. 134. dub. 10. num. 210. Diana parte 11. Tract. 3. Resolut. 21. Barbosa parte 2. de Officio, & potestate Episcopi Allegatione 27. num. 15. & 16. qui cum antiquis Interpretibus Iuris petit discrimen inter navem; templum, & domum ex mobilitate navis; & immobilitate templi, ac domus. Ego iudico, vtendum esse parcè paritatibus huiusmodi, & fidendum non esse nimis disparitatibus alijs vltra adductam proximè inter templum, & navem.

85 Verumtamen non desinam; hìc obseruare contra Laymanum, videri eandem esse rationem de parietibus Ecclesiæ, ac de ipsorum crusta; de qua tamen Laymanus ait num. 15. * Verũ ex his nemo inferat, si crusta omnis, vel maior eius pars renovandæ Ecclesiæ causa successivè auferatur, consecrationem idcirco amitti. Nam hoc ipso, quòd decrustatio nõ simul, aut vno die, sed per dierum, aut hebdomadarum intervalla fit, nullo vnquam tempore exsecrata censeri potest, cum semper partem minorem accessoriam non consecratam ad se traxerit pars maior, ac principalis consecrata. * Ita ille.

86 Restat, vt breviter loquamur de causa, per quam Ecclesia amittit benedictionem. Ac sanè cum benedictio inhæreat pavimento, seu solo (in cuius signum adspersio aquæ lustralis fit super ipsum) cumque hoc ferè semper maneat, manebit ferè semper illa; quamuis omnes parietes ruant. Favet *l.* 73. *ff. de contrahenda emptione*, cuius verba sunt, *Æde sacra terræ motu diruta, locus ædificij non est profanus, & ideo venire non potest.* Item *l. In tantum* 6. *§. Sacræ autem* 3. *ff. de rerum diuis.* Ast notant cum multis alijs Sanchez Lib. 9. de Matrim. D. 15, num. 37. & Castrus Palaus Tract. 11. D. vnica, punct. 6. num. 7. si Ecclesia diruta sit authoritate Superioris, & sine spe reædificationis proximę, amittere privilegia loco sacro cõcessa. Quare amissio benedictionis Ecclesiæ rarò contingere potest, secluso casu destructionis ex authoritate Superioris, & sine spe reædificationis proximæ. Sed puto, fore, vt contingat, si templi solum, & non tantùm parietes, mutetur omnino, nimirùm si per terræmotum, aut effosionem ingens vorago fiat, seu hiatus, vel si antiquo solo superimponatur aliud magnæ profunditatis, quia tunc nõ videretur manere idem solum, quod anteà, & cui inhærebat benedictio. Sed neutrum casum exprimunt Canones, neque Authores; ideoque cum formidine partis oppositæ asserimus, benedictionem tunc amittendam.

87 Tandem consulantur Rex Alfonsus Sapiens l. 19. & 20. tit. 10. Part. 1. Abbas ad C. *Proposuisti* num. 4. Gulielmus Durandus L. 1. Rationalis C. 6. num. 41. Layman supra num. 13. Franciscus de Lugo L. 5. C. 6. quæst. 11. num. 78. circa quosdam casus, in quibus Ecclesię, quanquam nec perdãt benedictionem, consecrationemve, neque polluantur, aut exsecrentur, consultum tamen est, vt lauentur à Sacerdote aqua se exorcizata iussu Episcopi.

SECTIO VIII.

Delibata prohibitione celebrandi Missam in Ecclesia interdicta; & in ea, in quam est decreta cessatio à diuinis; agitur de locis non deputatis specialiter ad Dei cultum; in quibus irregulariter celebrare fas est.

88 VTI Ecclesia, in quâ celebretur, debet non esse violata, neque exsecrata, ita etiam debet esse non interdicta specialiter, & nominatim, imò neque generaliter, & in communi. Quod tamen intelligendũ est ita, vt in Ecclesia specialiter interdicta liceat eius Ministro celebrare semel in hebdomada causa *Cõficiendi corp⁹ Domini, quod decedentibus in pœnitentia nõ negatur;*

negatur, prout dicitur in C. *Permittimus* 57. de Sententia excommunicationis, simulque iubetur, fieri Missam, *non pulsatis campanis, voce submissa, ianuis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis.* Quòd si pro occurrentibus ægrotorum necessitatibus nō sufficiant formulæ in vna Missa præconsecratæ, fas erit intra eandem hebdomadam addere aliā, aut alias Missas. Id quod sciendum est licere à fortiori in Ecclesia interdicta generaliter; & præterea concessum est, vt in hac singulis diebus celebrentur Missæ, sed seruatis moderationibus Cap. *Alma mater* 24. de Sent. excommunicationis In 6. Præter exclusionem autem excōmunicatorum, & præter prohibitum accessum ad altare personis illis interdictis, propter quarum excessum fuit impositum Interdictum, reliquę moderationes illius C. *Alma mater* cessant in festiuitatibus Natalis Domini, Paschę, ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis gloriosæ; addiditque Martinus V. diem festum Corporis Christi, & totam Octauam Eugenius IV. similiterq; Leo X. diem festum Conceptionis B. Virginis cum tota Octaua in quibusuis Hispaniæ Ecclesijs, quin requisierit, vt In eis recitaretur Officium Conceptionis compositum à Leonardo de Nogarolis, vt patet ex Bulla incipiente *Supra gregem*, 14. Leonis X. in Bullario Emmanuelis Rodriguez; suntque graves Authores, qui, etsi dicant, requisijsse, sed testantur, consuetudinem præualuisse post sublatum illud Officium. Habent & Religiones sua privilegia ad suspensionem Interdicti in quibusdam festiuitatibus. Celebrans in Ecclesia specialiter interdicta, quandò non licet, fit irregularis iuxta C. *Is, cui* 20. de Sent. excom. in 6. & iuxta C. *Episcoporum* 8. de Privilegijs. Celebrans etiam in Ecclesia generaliter interdicta fit irregularis, si vel vnam tantùm ex moderationibus, aut conditionibus C. *Alma mater* non seruet, aut omittat, vt probat Gibalinus cum alijs Doctoribus Cap. 5. de Irregularitate q. & propos. 2. Consectario 9. Et hæc summariè de Ecclesia Interdicta, nam Theologi non solent in hac materia fusiores esse circa istiusmodi impedimentum.

89 Potest etiam dari aliud, quod veluti afficiat Ecclesiam tanquā circumstantia, vel quod sit extrinseca eius circumstantia, & ratione, cuius nō sit licitū sacrificare in ea. Tale est cessatio à divinis, quæ iuxta C. *Non est vobis* 11. de Sponsalibus prohibet omnem celebrationem divinorum Officiorum, & administrationem Sacramentorum prçter Baptismum parvulorum, & Pœnitentias morientium. Vnde attento Iuris rigore, & seclusa consuetudine legitima, vel privilegio, quæ Iuri derogarint, non habent locum In cessatione fauores, qui in Interdicto locali generali ex C. *Alma mater* indicati sunt à nobis supra. Verùm quia permittitur in cessatione Pœnitentia morientium, censendum est, permitti etiam quod diximus supra de celebratione hebdomadaria ad Eucharistiam pro morientib⁹ habendam tempore Interdicti localis non solùm generalis, sed etiam particularis. Si quis tamen celebrando, quando non licet, violet cessationem à divinis, non incurrit irregularitatem, secus ac contingit in violante Interdictum: sed vterque graviter per se peccat celebrādo. Cum autem cessatio à divinis, & Interdictum magnopere discrepent, nō eo ipso quòd per privilegium, Bullæ Cruciatæ v.g. fas sit immolare tempore Interdicti localis generalis, licitum itidem erit tempore cessationis generalis, vt accuratè, & doctè probat Bardi parte, & Tract. 2. Explicationis illi⁹ C. 3. sect. 9. Et hæc etiam compendiariè de cessatione à divinis ob causam eandem, ac di impedimento Interdicti.

90 Hactenus loquuti sumus de loco, in quo consecrato, vel benedicto, & non interdicto, neque affecto cessatione à divinis licet iuxta Ius cōmune sacrificare regulariter, seu ordinariè. At irregulariter, & extraordinariè immolare fas est in loco, qui nec specialiter sit ad Dei cultum designatus ab Episcopo, vel Ordinario. Et quidem C. *Tabernaculum* 1. C. *Sicut non alij* 11. de Consecratione Dist. 1. docemur, fas esse, vrgente necessitate, eaque summa. Idem documētum extat apud Cōcilium Parisiense sub Ludovico, & Lothario L. 1. C. 47. S. Basilium in Regulis brevioribus q. 310. & apud Sanctum Thomam hic ad 1. & 2. Olimque persecutionum tempore, & præsertim ante Constantini conversionem, ex qua cæperunt templa ampla à Christianis erigi, mos fuit, in privatis domibus, in

cryptis,

cryptis, in carceribus peragere Missæ Sacrificium, referunt persæpè Historiæ Ecclesiasticæ; & Apostolis fuisse vsitatum consecrare, dividereq; Eucharistiam in ædibus privatis, colligunt nonnulli ex Capite 2. Actorum Vers. 46. quanquam alij, quos sequitur Lorinus ibi, intelligant sacrum textum de pane vsuali.

91 Concilium Triburiense; seu potiùs Moguntinum celebratum tempore Arnulphi Imperatoris anno 888. Capite 9. adductum Capite *Concedimus* 30 de Consecratione Distinct. 1. exprimit duos casus necessitatis his verbis, *Si Ecclesiæ fuerint incensæ, & combustæ, in Capellis cum tabula consecrata Missam interim celebrari permittimus, donec Ecclesiæ ipsæ restaurari queant. In itinere verò positis, si Ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentorijs, item si tabula altaris consecrata, cæteraque sacra ministeria ad id Officium pertinentia ibi affuerint, Missarum solemnia celebrari concedimus*. Sic in eo Canone, cui consonant Rex Alfonsus Sapiens leg. 5. titul. 10. Partita 1. & Capitularia Caroli Magni; & Ludovici Pij Libro 6. Capite 205. Libro 7. Capite 99. Capite 329. & in additione 2. Capite 10. vbi dicitur; *Illud etiam quanquam sæpe admonitum sit, iterùm inculcandum, populisque denunciandum summopere visum fuit, vt Missarum celebrationes in locis incongruentibus fieri omnino non habeant. Et necesse est, vt vnusquisque Episcoporum huiusmodi temerariam consuetudinem à Parochia sua penitus amoueat. Et si quis Presbyterorum, ab hinc exceptò, quando in itinere pergitur, & locus Basilicæ procul est, & ideo in altaribus ab Episcopò consecratis fieri necessitas compellit, ne populus Dei sine Missarum celebratione, & corporis, & sanguinis Domini perceptionè maneat, Missarum celebrationes in huiusmodi illicitis locis, post tot, tantasque prohibitiones, facere attentauerit, dignũ est, vt gradus sui periculum subeat.* Sic ibi: Nõ declarat Cõcilij Tribur. seu Mog: transcriptus Canon, quo die celebratio permittatur. Sed communiter Doctores interpretantur de die festo, probabileque est cum Aversa quæst: 11. sect. 14. Vers. *Tertiò tamen*, & cum Francisco de Lugo Libro 5. Capite 6: num. 5. sufficere quemcumque, & necessitatem dicendi, vel audiendi Sacrum ratione ipsius. Neque item in illo Canone exprimitur, necessariam esse Episcopi, aut Ordinarij licentiam. Sed decens, consultumque erit, eam petere, si Episcopus aut Ordinarius adiri facilè possit, quia alioqui nunc temporis sequeretur scandalum, si in communi loco celebrari Missa videretur sine ea licentia facilè parabili, præsertim quando non maior occurrat necessitas, quàm quæ resultat ex itinere in vno, aut altero die festo per loca, in quibus desit Ecclesia. Crediderimque, Episcopum, aut Ordinarium non concessurum facultatem, nisi iter sit multorum peregrinantium, & per aliquot dies festos. Et rectè quidem faciet ob decentiam in celebratione Missæ. Sed hæc necessitas vix contingere potest in terris Catholicorum, vbi Ecclesiç sunt adeò frequentes. Et quanuis fingamus, iter fieri per Catholicorum loca Ecclesijs carentia, intercidereque plures dies festos, existimo, fore meliùs iuxta præsentem statum Ecclesiç omittere celebrationem Missæ sub dio, aut in tentorijs, & ad eam non petere licentiam, & petitam non concedere. Alter necessitatis casus, de quo in Capite *Concedimus*, potest minus rarò evenire, vt si in populo sit vnum solummodò templum, illudque incendatur, & comburatur, aut ab hostibus diruatur. Tunc sanè, ne populus desideraret Sacrum in die festo, danda esset facultas ad celebrandum in loco alio decenti. Quòd si non adesset, qui eam legitimè posset dare, fas esset, celebrare sine ea. Et alicui videbitur, non improbabile idem ipsum esse de quocumque die non festo.

92 Præfatis duobus casibus, expressisque in Capite *Concedimus* adiunguntur alij ob paritatem rationis ab Authoribus, scilicet quando templum parvum est, & non capit populum confluentem ad audiendum Sacrum in die festo. Quo casu celebrare licet pro foribus templi, obtenta priùs facultate, si necessitas sit prçuisa, & adiri queat Superior; quanquam aliqui dicant, consuetudine id iam obtentum esse, quod tamen ab alijs negatur. Et multi non declarant, an id tunc tantùm liceat, quando sola vna Missa sit celebranda: Sed mihi

videtur, tunc tantùm licere, quia si plures sint, poterit vna pars populi expectare, vt alia audiat Missam, & postea, evacuato templo, ingredi ad audiendam sequentem Missam. Loquor de expectatione, quæ non esset valde incommoda. Num verò, si vnicus Sacerdos adsit, sit potiùs celebraturus bis intra templum, quàm semel extra, vt totus populus audiat Sacrum? Dixi in Disp. 22. num. 30.

93 Pater Henriquez Lib. 9. Capite 27. §. 2. addit sequentes casus, citans in glossa Authores, quibus post Henriquez adhæserunt non pauci; additque, inquam, ✠ Si non pateat facilis recursus ad Episcopum, aut ad eius generalem Vicarium, licebit iuxta fores Ecclesiæ celebrare, vt dum fiunt supplicationes cum frequenti populo, aut Missa nova; nec parvum templum capit concursum hominum; aut si Rex, aut Dux est in exercitu, vel classis Christianorum apulit ad terram, qui iam diu Missam non audierant. Censetur enim Papa interpretativè, & iure ipso in eo casu dispensare, vt in tentorijs celebretur. ✠ Sic Henriquez, quin restringat expressè ad diem festum; nec eo solo die solent fieri supplicationes, processionesve publicæ, nec cantari Missa nova. Vt exercitus audiat Sacrum, poterit, me iudice, celebrari non tantùm die festo in castris; sed etiam alio die, & præsertim quo exercitus se præparet ad pugnam. Atque ita factum est ex consilio Sancti Iacobi Apostoli, Hispaniarum patroni, cuius species sacra obiecta est dormienti Regi Ramiro I. ante decantatam pugnam apud Clavigium anno 846. Dixit enim Apostolus ad Regem, *Summo manè, facta peccatorum vestrorum confessione, & accepta pænitentia, celebratis Missis, & accepta Dominici corporis, & sanguinis communione, armata manu ne dubitetis inuadere Saracenorum copias, inuocato nomine Dei, & meo, & pro certo noveritis, eos in ore gladij ruituros.* Quæ ad verbum leguntur in privilegio, seu diplomate, quod Votorum vocant, facto ab eo Rege in honorem Sancti Iacobi, & in emolumentum Compostellani templi, vbi Apostoli corpus iacet. Transcribit privilegium illud Maurus Castella Ferrer in Historia Sancti Iacobi Libro 3. Capite 8. Similiter in pugna memorabili ad Navas Tolosæ anno 1212. *celebratis Dominicæ Passionis mysterijs, & facta confessione, sumptis Sacramentis, acceptis armis ad campi certamen processum est*, vt narrat oculatus testis Rodericus Archiepiscopus Toletanus Libro 8. de rebus Hispaniæ Capite 9. Et antiquissimum fuit celebrare in castris, nam Constantinus Imperator, vt litteris consignatum reliquerunt Eusebius Libro 2. de eius vita Capite 12. & 13. Libro 4. Capite 56. Sozomenus Libro 1. Historiæ Ecclesiasticæ Capite 8. Nicephorus Libro 7. Capite 46. secum in bello templum portatile detulit, vbi Sacra fiebant: & ad Constantini imitationem Carolus Magnus, prout ex Vito Amerbachio tradit Durantus Lib. 1. de Eccles. Cath. ritibus Capite 25. num. 7. Porrò autem vt Generales, & alij primarij Duces militum audiant Sacrum die non festo, non est fas celebrare in ipsorum singulorum tentorijs; licebit fortè in tentorio Generalis, maximè si Rex sit, eòque conuenire poterunt cæteri Duces. Quando magna navis, multisque navigantibus referta, & à fortiori quando classis post diuturnam navigationem admovetur terræ, fas erit celebrare in littore, præsertim die festo, & casu quo navigantibus non permittatur recedere à navibus, & ad templum accedere.

94 Toletus Libro & Capite 2. num. 1. & citatis Nuño Cabezudo, atque Persico Antoninus Diana parte 9. Tractatu 1. Resolutione 46. Arriaga Disputatione 54. sect. 4. num. 29. Amicus Disputatione 33. sect. 12. numero 332. docent, licitum esse celebrare extra templum, si infirmus redactus sit ad extremum periculum, & aliter non possit illi ministrari viaticum. Certè hic casus non est minoris, sed maioris necessitatis, quàm cæteri proximè memorati. Imò hic solus casus videtur esse tantæ necessitatis, quantæ indicatur Capite *Tabernaculum* 2. Capite *Sicut non alij* 11. de Consecratione Distinctione 1. & alij adnotati in Capite *Concedimus* videntur adiecti per mitigationem quandam antiquioris rigoris, sicut & cæteri à Theologis appositi ob paritatem rationis.

Vbi

95 Vbi adverto, Episcopi, aut Vicarij licentiam multò minus requiri in duobus casibus designatis Cap. *Concedimus*, quàm in reliquis præter vltimum, quos ex authoritate Theologorum recensuimus, nam duo illi excepti sunt Iure communi nullam faciẽte licentiæ mentionem, quin constet, revocatum esse tale Ius; reliqui excipiuntur probabili tantũ discursu Theologorum. Dixi *Ius commune*, quia ad illud assurrexit acceptatione publica Canon *Concedimus*, etsi non sit Summi Pontificis, neque Concilij generalis.

96 Rogabis, an liceat celebrare in mari, ne moribundus decedat sine viatico, vel ne navigantes omittant adimplere præceptum audiendi Sacrum, aut recipiendi Eucharistiam tempore ab Ecclesia præscripto, vel ne careant consolatione, & fructu ex auditione Missæ singulis diebus? Hieronymus Llamas 3. parte Methodi curationis animorum C. 5. §. 15. inquit, celebrationem in mari esse contra ius divinum naturale. Henriquez supra §. 3. ait, prohibitam esse Iure Ecclesiastico. Sed addit, * In fluvio tamen placidissimo, vbi effusio sanguinis timeri non posset, fortasse in necessitate liceret. * Prohibitio, quam refert Henriquez, nusquàm extat in corpore Iuris Canonici; sed in quodam Rituali antiquo, cuius authoritatem non esse sufficientem; ostendit Cardinalis de Lugo Disp. 20. sect. 3. num. 82. Et hic Author adeò sapienter, atque eruditè tractat hanc quæstionem, vt vix, quod addamus, superſit.

97 Quanquam autem Castellæ Rex Alfonsus Sapiens leg. 5. titulo 10. Partita 1. scriptum reliquerit, debere non dici Missam in navibus ob effundẽdi sanguinis periculum contingibile ex mari, vel motu ventorum; qui timor movit plerosque Theologos, & Canonistas antiquos ad idem ipsum asserendum, & Hieronymum Llamas ad id, quod paulò ante retulimus; tamen experientia docuit, nullum esse periculum in magnis navigijs, temporeque tranquillo, & quo nullum tempestatis indicium prævidetur à peritis nauclerıs; præsertim si vsui sint calices habentes pedes latiores, cuppasque magis profundas, & capaces, adsitque Sacerdoti celebranti alius Sacerdos, qui manu calicem teneat. Quàm autem reverenter, & decenter soleat ibi sacrificari, testati sunt nobis plures, qui in navigationibus Indicis rem diuinam fecerunt, & qui facientibus interfuerunt; audiaturque excultissimus Librorum Regum Interpres Pater Franciscus de Mendoza ad Librum 1. Cap. 4. Vers. 3. num. 40. * Etiam nostra tempestate Lusitani in Indiam navigãtes, medio in Occeano, hoc Cœlesti præsidio Eucharistiæ muniuntur. Nam sereno Cœlo, & tranquillo salo, vela, ad carinas immobiliter fundandas, religantur, eriguntur altaria, incenduntur odores, templorum in morem navigia excoluntur, & Sacerdotibus ritè facientibus, omnes navigantium ordines Eucharistico pane convivantur, & inter maris salsedinem huius Cœlestis nectaris dulcedine potiuntur, mirantibus, & gratulantibus marinis monstris, quòd non modò, vt olim, Spiritus Domini feratur super aquas; sed etiam corpus Domini super aquas gradiatur * Sic ille.

98 Et quidem ad instantiam Patrum Societatis nostræ concesserunt vivæ vocis oraculo Clemens VIII. & Paulus V. Pontifices Summi, vt in Indiarum Orientalium navigatione posset Missa celebrari, vt tradit Fagundez L. 3. in 1. præceptum Eccl. C. 1. n. 15. refertque Granadus Controv. 6. de Eucharistia Tract. 14. Disput. 13. n. 6. asseveratum esse cuidam Patri Societatis nostrę ab Episcopo Malacę, quòd ex Episcopo Cyrenensi tanquam ex teſti oculari scierit de quodam Brevi Sũmi Pontificis, in quo declarabatur, posse sine scrupulo peragi Missam in mari. Non dicitur, quisnam fuerit ille Pontifex Summus. Saltem ante ea vivæ vocis Oracula, de quibus Fagundez, cæperunt Lusitani sacrificare in mari, vt constat ex epistola quadam, quam dignam fide censuere Granadus supra num. 3. & Cardinalis de Lugo supra num. 89 Ipsique Episcopi Lusitani primi fuerunt, qui immolarunt, vel qui alijs ad id concesserunt licentiam, & aliquando recursum est ad facultatem Collectoris Pontificij in Lusitania.

99 Quam facultatem ordinario iure soli Papę reservatam esse, putat Coninch q. 83. art. 3. Dub. 1. n. 226.

& cum Luisio Turriano Dicastillus D. 4. dub. 6. num. 90. vbi scribit, * Sed quis erit, aut cuius Diœcesis iste Episcopus, qui in medijs fluctibus habeat iurisdictionem, & potestatem ordinariam ad id? Quòd si ad delegatam à Sede Apostolica recurras; ego ipse possem, qui nec esse volo Episcopus; & tunc Papa erit præcipuus Author, qui vbique terrarum, & vbique marium plenam habet iurisdictionem. * Cæterùm ista Dicastilli interrogatio non est magni ponderis, nisi velit Dicastillus, Antistitem Gaditanum, aut Vlysiponensem non habere iurisdictionem ordinariam, vt cum subditis soluentibus è portu Gaditano, aut Vlysiponensi in alterutram Indiam vlla in re dispenset, quandiu navigatio duraverit. Non existimo, Dicastillum voliturum id, nec per somnium. Granadus supra num. 6. Aversa quæst. 11. sect. 14. V. *Incipiendo*, dicunt, & probabiliter iudicio Thomæ Tamburini Lib. 1. de Missa Cap. 4. §. 1. num. 4. Episcopum posse concedere eam licentiam. Diana p. 9. Tract. 1. Resolutione 45. refert quandam Cardinalium Declarationem, qua iubentur Episcopi prohibere, ne celebretur Missæ Sacrificium in navibus, tam dum navigant, quàm dum anchoris retinentur. Sed restat considerandum, an præcisè iubeantur prohibere, quatenus non fiat sine ipsorum licentia, vel an etiam hæc ipsis interdicatur? Restat item, vt authenticè constet de tali Declaratione. Vsitatissimum certè nunc est, vt diebus etiã profestis celebretur à Sacerdotibus in Indica navigatione non tantùm semel, sed pluries. Et licet anno 1610. Castellani nondum cœpissent litare in mari, siue cũ ad Indias Occidentales velificabant, siue cum ex eis remeabant, tamen anno 1627. in more erat frequentissimo, vt scripsit ad me D. D. Ioannes de Solorzano Pereyra, qui & vnum, & aliud observavit in navigatione ad eas, & in reditu ex eis, vir rerum Indicarũ scientissimus, vti ostendunt libri, quos edidit, & quibus sui memoriam in omnem posteritatem commendavit.

100 Cardinalis de Lugo supra num. 89. testatur, * paucos ante annos petitam esse à Summo Pontifice facultatem pro triremibus in mari Mediterraneo, vt saltem in Regia triremi posset celebrari, exemplo adducto ex navigatione Indica; fuisse tamen negatam facultatem: nec mirum, quia triremes non sunt ita aptæ, vt grandiores illæ naues, nec necessitas est eadem, cùm frequenter ad terram accedant, vbi in littore, altari erecto, possunt ex ipso mari Missam audire. * Sic Eminentissimus Purpuratus.

101 Qui, & Henriquez supra in Glossa, Scortia Lib. 1. Cap. 13. numero 15. Granadus suprà num. 2. proferunt prisca exempla Missæ celebratæ in mari. Ego adijcio, Authorem Imperfecti in Matthæum Homilia 17. & Aratorem Subdiaconum Libro 2. Hist. Apostolicæ intelligere de Eucharistia confecta à Sancto Paulo in mari, & naui, quę habentur C. 27. Act. Apost. V. 35. & Sanctum Gregorium Turonensem Cap. 22. de Confessorum gloria meminisse Sacerdotis ferentis secum in navi cum *Libro Euangeliorum ministerium quotidianum, id est, patenulam parvam cum calice.* Anne, vt ibi divinæ rei operaretur? Addo etiam de peracta ibidem, sed supra ballenam Liturgia mirabilem narrationem in C. 7. vitæ Sancti Episcopi Machuti, seu Maclovij; quo vtroque nomine appellatum fuisse, constat ex Sigeberto in Chronico ad annum 561. vnde per errorem Vvalterius de triplici Cœna Christi Cap. 48. Cœnę tertię distinctos duos fecit, multiplicavitque miracula. Igitur in ea vita apud Surium 15. Novembris legũtur hęc ad longum * Paschalis solemnitatis mundus agebat lætitiam, quando solet sancta Ecclesia celebriùs recolere nostræ redemptionis memoriam: Cum cæteri inde se agerent festiviùs, Sanctus Maclovius se agebat devotiùs: Volens ergo celebrare solemnia Missarum; cum non haberet locum ad id idoneum, quippe qui circumferens visum, quantùm permittebat Orizon, nihil videbat nisi superiùs Cœlum, & inferiùs liquorem aquarum, toto corde conuersus ad Deum, orabat obnixiùs, ab eo offerri sibi locum aptum. Exaudibilis auris Dei Omnipotentis adfuit præstò orationi vtilia petentis, & qui olim periclitanti Ionæ cetum ad salutationem eius præparavit, hic etiam modo ballenam præstò adesse fecit, cui tanta corporis vastitas erat, vt rupes esse ab hominibus putaretur. Porrò eam

eam tanta substraverat immobili-tas, vt Insula stabilis esse crederetur. Sacramentorum ergo ordine à Sacerdote solemniter celebrato; & viatico Dominicæ Eucharistiæ omnibus devotè distributo: soluto alacriter navis retinaculo reddunt se suscepto navigādi proposito. * Hæc ibi: & apud Vincentium Bellovacensem in Speculo historiali Lib. 21. C. 98. Sanctumq; Antoninum 2. parte Histor. tit. 12. Cap. 8. §. 5.

102 Dianæ parte 5. Tract. 3. Resol. 40. cum Granado supra num. 5. videtur, licitum etiam esse * deferre sacram Eucharistiam in navigijs, quia id minus difficultatis habet, dummodò capacitas sit sufficiens, vt locus decens, & separatus illi designetur. * Sed certè, vt notat Franciscus de Lugo Lib. 5. C. 6. quæst. 1. num. 17. nunc non est in vsu, quamuis olim fuerit, prout varijs exemplis confirmant Arcudius Libro 3. de Concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis C. 59. Henriquez, Scortia, Granadus, & Cardinalis de Lugo prælaudati: sed omittentes illud S. Ludovici Regis Galliæ, qui de consēsu Legati Apostolici in navi eam portavit, Sacello ibi egregio ornato, vt refert testis oculatus Ioannes Ianvillæ Toparcha, & Campaniæ Senescallus in ipsius Historia, memorantque Benedictus Gononus Lib. 2. Historiæ Eucharisticæ C. 104. Saussay in Panoplia Sacerdotali parte 2. Lib. 1. C. 8. art. 2. §. 1. Arturus à Monasterio in Martyrologio Franciscano 25. Iulij §. 34. Nunc autem non videtur decere, quòd conseruetur permanenter Eucharistia in loco non minus tumultuoso à nautis, militibus, & vectoribus, quàm à fluctibus maris, expositoq; repentinis tempestatibus, & incursibus piratarum, irreuerentijsque multorum inibi existētium. Nec erit facile, vt diu retentæ consecratę formulę non mucescant humiditate aëris, & maris. Vt verò subueniatur de viatico ægrotis, sufficiet quotidiana celebratio, vel quæ in infirmi discrimine fiat. Et quamuis in hūc finem servaretur ibi Eucharistia, plerumque non satis esset occursum necessitatibus contingentibus, nam si in magno numero formulæ essent repositę, contraherent mucorem; octo autē, aut duodecim in longis navigationib⁹, quales sunt Indicæ, quin per menses integros apellatur ad terram, minor est numerus, quàm qui sufficeret pro periclitantibus extremè. Satiùs itaque est, sacrificare frequenter, sic enim cōmodè providebitur constitutis in articulo vitæ; sani, devotique reficientur assiduè diuinis epulis, & omnes ex auditione Missæ ingentem consolationē, fructumque percipient, vitabitur otiū, pluriumque peccatis obuiam ibitur, tandemq; Sacerdotes, qui solent multi, & Religiosi concurrere, Cœlesti immolata per vices hostia lenient labores diuturnæ navigationis susceptę pro Evangelij prædicatione inter barbaras nationes.

SECTIO IX.

De priuilegio, & licentia Episcoporum ad celebrationem in loco non designato specialiter pro Dei cultu, necnon de Oratorijs in ipsorum Palatijs.

103 CAPITE vltimo de Priuilegijs in 6. dicitur, *Quoniam Episcopi, eorumque superiores se habent diuersis ex causis à suis Ecclesijs, & Diœcesibus absentare frequenter, nec semper possunt commodè ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda, vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet sine causa rationabili vllam diem, præsenti constitutione indulgemus eisdem, vt altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari vbicumque absque Interdicti trangressione illis permittitur celebrare, vel audire diuina.* Ita Bonifacius VIII. & in Cōcilio Palentino anno Domini 1322. tit. de Vita, & honestate Clericorum intimatur Episcopis, vt *altaria viatica secū portari faciant, in quibus, singulis diebus, coram se honestè, & deuotè Missam faciant celebrari.*

104 Ex verbis autem Bonifacij Papæ colligitur primò, non requiri vllam necessitatem ad vsum istius priuilegij, etsi enim absentia à suis Diœcesibus, & Ecclesijs, aut incommoditas accedendi ad eas fuerit causa concessionis, hæc tamen fit à Papa vniuersaliter, & absolutè.

105 Colligitur secundò, posse Episcopos vti isto privilegio tam intra, quàm extra suam Diœcesim, siue in aliena sint ad tempus breue, siue ad valde diuturnum. Expendantur initialia verba Capitis. Nam abs dubio loquitur Summus Pontifex de Episcopis, qui in sua Diœcesi non semper habent opportunitatem accedendi ad templa; & qui absentes sunt à suis Ecclesijs, & Diœcesibus, siue in alienis diu, siue brevi commorentur. Neque per celebrationem in Diœcesi aliena exercent iurisdictionem contentiosam, sed voluntariam privilegij personalis favorabilis.

106 Colligitur tertiò, vi istius præcisè privilegij non posse celebrari in altari portatili, nisi vel ab Episcopo, vel nisi præsente ipso ad Sacrum, quod faciat alius Sacerdos; est enim privilegium personale, & ex fine, vt Episcop' celebret, vel audiat Sacrum quotidie: Anne, vt si placeat Episcopo, celebret vnum, & audiat aliud, aut etiam multa eodem die? Cortex verborum videtur esse, vt celebret vnum tantùm, vel audiat vnum tantùm. Nihilominus prius illud probabile videtur Tamburino infra num. 11. cum faveat devotioni Episcopi, & cum amplianda sint privilegia, quæ non vergunt in vllius præiudicium.

107 Colligitur quartò, & à fortiori, posse Episcopos designare in suis Palatijs locum ad diuinum cultum, seu erigere Oratorium, vbi celebrent, vel vbi celebretur coram ipsis. Quale in suo Episcopio habuit S. Cassius Episcopus Narniensis, vt refert S. Gregori' Magnus Homilia 37. in Evãgelia; quale etiam S. Ioannes Eleemosynarius Antistes Alexandrinus, vt narrat Leõtius in eius vita Cap. 12. num. 73: quale item S. Anselmus Præsul Cantuariẽsis, vt tradit in eius vita Edinerus Lib. 2. Solebatque asservari Eucharistia in Episcopio, atque inde in festivitatibus Sanctorum magna cum populi frequẽtia, & veneratione deducebatur in Ecclesiam à Diaconis, qui eam feretro locatam gestabant in humeris. De qua consuetudine nos edocent Concilium Bracarense III. Capite 6. S. Gregorius Turonensis Lib. 1. de Gloria Martyrũ Cap. 86. agitque de illa Claudius Sainctes Repetitione 9. de Eucharistia Capite 8: folio 349.

108 Porrò autem in præfatis Oratorijs Episcoporum celebrari posse, etsi hi absint, & in remotis etiam agãt, censet contra Aversam q. 11. sect. 14. Vers. *Quintò*, & contra Portellum, & Dianam parte, ac Tract. 4. Resol. 15. idemmet Diana parte 6. Tract. 8. Resolutione 40. cum Eminentissimo Frãcisco Maria Cardinali Brancatio in §. *Neque obstat.* Vnde malè citatur à Dicastillo supra num. 94. Brancatius pro parte opposita, quam sequitur ipse Dicastillus. Sed cum Cardinali illo nominatim allegato consentiunt Franciscus de Lugo Libro 5. Cap. 6. quæst. 3. num. 25. Thomas Tamburinus Lib. 1. de Missa Cap. 4. §. 2. num. 13. necnon Pellizarius in Manuali Regular. Tract. 8. Cap. sect. & Subs. 2. num. 163. & apud Dianam parte 9. Tract. 1. Resol. 41. in qua refragatur Pellizario. Ego dico cum Francisco de Lugo ✠ Vsus interpretatur, privilegium esse commune domino, & familiaribus; & hoc admittunt Confessarij docti, atque timorati, regulariterque videmus in Capellis Cardinalium, & Episcoporum celebrari sæpe, quanuis ipsi non intersint. ✠ Addo, & multoties eodem die, siue ipsi adsint, siue absint; & indifferenter ab omnibus, etiamsi exteri sint, & non familiares Episcoporum. Præterea in C. *Missarum* 12. C. *Hic ergo* 14. C. *Clericos* 34. de Consecratione Dist. 1. facultas concessa est Episcopis dedicandi loca ad divinum cultum, & ad Missarum celebrationem vbicumque voluerint. Hæc autem facultas, etsi posteà restricta sit aliquantulùm, non tamen videtur restricta respectu Palatij eorundem Episcoporum.

109 Et hinc inferunt Aversa, Portellus, & Pellizarius apud Dianam parte 9. Tract. 1. Resolutione 38. fas esse Episcopis erigere Oratorium in Palatio rurali, & in villis, vbi recreationis causa existant. Non discordant Diana, neque Tamburinus supra num. 12. Pellizarius putat supra num. 160. & 163. tum posse Episcopos habere duo Oratoria in suo Palatio, vnum ad suum vsum, & alterum ad vsum familiæ, vel suorum Capellanorum: haberique non modò à Cardinalibus, sed etiam à pluribus Episcopis, asseverat Franciscus de Lugo supra: tum mortuo Episcopo posse

posse eius familiares celebrare, aut audire Sacrum in Oratorio Palatij Episcopalis. Negat vtrumque Diana Resolutione 37. & 40. secundumque Tamburinus supra num. 13. Sed primum est satis probabile ob consuetudinem, & ob Capita postremo loco citata; secundum verò non placet mihi, quia decedente è vivis Episcopo expirat privilegium, quod intuitu personę ipsius est concessum. Nec prodest, quòd mortuo Episcopo duret privilegium de immunitate Episcopalis Palatij; nam huiusmodi privilegium est locale. Quanquā quia illud aliud potest asseri personale esse, simulq; locale (atque ita affirmat Franciscus de Lugo supra) cogitandum alijs relinquo, num Pellizarij sententia censenda sit probabilis? Num item si Episcopale Palatium locetur, vel concedatur alijs ad vsum, cesset privilegiū Oratorij, vt decernit Tamburinus supra num. 13. vel duret in suo vigore, vt colligere ex præmisso dicto Pellizarij posset nonnemo? Cæterùm is Author expresse in num. 163. excludit casum locati Palatij Episcopalis; atque in eo casu non gaudere privilegio immunitatis, supponunt communiter Doctores apud Castrum Palaum Tract. 11. Disp. vnica, puncto 6. num. 20. Notaverat anteà in num. 159. idem Pellizarius, si Episcopus ad tempus habitet in domo aliqua, & pro sui vsu adornet ibi Oratorium, non posse posteà, absente Episcopo, celebrari ibi, quia talis domus nō est Episcopi, vt Episcopi, sed vt privatæ personæ. Vniuersim autem in privato Episcopi sacello tā intra Diœcesim, quàm extra posse interessentes Missę satisfacere pręcepto de ea audiēda, declaravit Sacra Congregatio Cardinalium Interpretum Concilij Tridētini anno 1640. die 22. Sept. vt refertur in 6. p. Dianæ Tractatu 8. Resolutione 40.

110 Concilium Tridentinum Sessione 22. in Decreto de obseruādis, & evitandis in celebratione Missæ non abstulit Episcopis facultatem ad divino tantùm cultui dicata Oratoria in domibus privatis designanda, & visitanda, vbi Missę Sacrificiū peragerētur; quin potiùs supponit, posse peragi in eis Oratorijs domorum privatarum, dummodò designentur, & visitentur ab Episcopis, sintque proinde intra Diœcesim propriam Episcopi designantis, ac visitantis. Ex quo liquet; Tridentinum multò minùs abstulisse Episcopis facultatem, vt erigerent in Palatijs suis Oratorium permanens, vbi siue ab ipsis, siue ab alijs, & in ipsorum absentia celebraretur indifferenter. Licet autem iā Sedi Apostolicę reseruatum sit; concedere licentiam Sacerdotibus siue Sæcularibus, siue Regularibus ad Missæ celebrationem in Oratorijs domorum privatarum, non ideo Episcopi prohibiti sunt habere ad Missam Oratoria in suis Palatijs, quia hæc non sunt domus privatę, neque Episcopi veniunt nomine Sacerdotum Sæcularium, aut Regularium, neque congruum erat, vt dignitati personæ Episcopalis adimeretur Oratorij ad Missæ celebrationem prærogativa, maximè cum in eo non possent prudenter timeri illæ indecentiæ, quæ in Oratorijs generaliter habitis ab hominibus Sæcularibus intra suas domos privatas.

111 Vnde rursus Tridentinum Concilium non ademit Episcopis potestatem celebrandi, aut faciendi, vt coram ipsis celebretur in loco decēti, qui nec sit Ecclesia, nec Oratorium deputatum solummodò ad Dei cultum; sed ademit potestatem, vt pro suo arbitrio, & libito præberent licentiam alijs ad celebrandum in quouis honesto Diœcesis suę loco, pręsertim si nec sit Ecclesia, nec Oratorium destinatum religiosis vsibus. Secunda hæc potestas sublata est à fortiori per decretū Vrbani VIII. sed prima immutata mansit, nam nec Vrbanus, neque Synodus Tridentina respexere ad potestatem, quæ iure cōmuni competebat Episcopis in gratiam propriam, vtilitatemq; suam. Vt taceā, non esse domus privatas illas, in quibus Episcopi etiam obiter residentes ponāt altare portatile. Vt item taceam, ex altari portatili Episcoporum, & in celebratione ab ipsis, vel coram ipsis, præsertimque non ordinaria, sed rara, vtpote ratione itineris, non debuisse timeri ea inconuenientia, quæ respectu aliarum personarum inferioris dignitatis, & non adeò potentium præsentia sua cohibere quosuis abusus.

112 Sed notare oportet, neque per Tridentinum Concilium, neq; per Vrbanum VIII. inhiberi Episcopos, quominus præstent facultatem, vt celebretur

lebretur loco communi, sed decenti; quando vrgeat vnus, vel alter casus expressus in Cap. *Concedimus* 30. de Consecratione Dist. 1. vel quicumque alij expensus à nobis suprà post duos illos. Imò vrgente quouis eorum casuum nō requiri facultatem ab Episcopo petitā, sentiunt permulti Authores apud Fagundez in 1. præceptum Ecclesiæ Lib. 3. Cap. 13. num. 14. Suadebo tamen semper, vt petatur, si facilè queat adiri Episcopus, aut eius Vicarius.

113 Aduertere etiam conuenit, non esse alienum à probabilitate, eaque magna, posse etiamnum Episcopos dispensare in casu alicuius personæ particularis. Iusta aliqua causa vrgente, etsi non extrema, vt celebretur semel, aut iterùm in loco communi, sed honesto, aut in loco deputato tantùm ad diuinum cultum, sed intra privatam domum, quia Tridentinorum Patrum, & Vrbani VIII. mens nō alia videtur fuisse, quàm ob evitandos abusus in Missarum vbiuis celebrationibus, auferre ab Episcopis potestatem dandi licentias ad celebrandum communiter, & ordinariè in talibus locis, seu extra Ecclesiam; abusus autem oriri tantùm poterant ex licentijs communibus, & ordinarijs, & non ex licentia, aut dispensatione pro vna, aut altera vice cum iustâ, ac rationabili causa. Ita Franciscus de Lugo n. 27. & 29. Thomas Tamburinus §. 2. num. 7. Dicastillus n. 94. & 95. Diana Resolutione 43. cum ingenti Doctorū numero. Quare ait Franciscus de Lugo, posse Episcopum dispensare, * quando persona, præsertim nobilis, ratione senectutis, vel infirmitatis diu nō communicavit, vel Missam audivit, vel ob simile impedimentum Ecclesiam adire nequit. * Dicastillus, inquit, posse * vt persona aliqua gravis, & principalis ægrotans audiat Missam, & communionem ex obligatione suscipiat. * Diana recitat, & approbat eadem verba ex Gaspare Hurtado Disp. 4. de Sacrificio Missæ Diffic. 6. V. *Vnde Episcopi.* Extantque similia passim apud Authores; quorum plures referuntur iterū m à Diana Resol. 44. §. *Tertius casus est*, quo in §. ab eis discedit; & Resolutione 45. §. *Quintus casus est*, accedit ad eos, * si vir perillustris laboret in articulo mortis. * Sed aliorum iudicio nō requiritur tam extremum discrimen, vt Episcopus dispenset. Et iudicio Pasqualigi allegati à Diana Resolutione 44. necesse non est, vt persona, cum qua Episcopus dispenset, emineat nobilitate, si aliunde insignis sit vel ob eximium seruitium præstitum communitati, vel ob litteras, vel ex aliquo alio capite dignam reddente personam speciali veneratione. Quod ego declaro, quatenus persona talis sit, cui Summus Pontifex concederet indultum Oratorij ad Missam, si de qualitate personæ, & domus decentia in Oratorij petitione conueniens informatio, & testificatio fieret.

114 Potest etiam Episcopus dispensare iuxta Quintanadueñas tomo 1. Tract. 7. Singulari 32. num. 6. vt in nobilis alicuius, qui mortuus sit, domo erigantur plura altaria ad Missarum celebrationes per integrum mane, corpore defuncto præsenti, constitutoq; vel in Oratorio domus, vel (sicut plerumque fit) in aula capaciori. Sic sæpe vidi dispensatum, moriente viro, aut fœmina Magnate, vel Titulari (*Grande*, vel *de Titulo*) raro autem quauis alia persona nobili; & ita expedit, ne paulatim deveniatur ad alias ignobilis conditionis, quæ, si divites fuerint, adspirabunt cognati, aut domestici ad æqualitatem cum cæteris equestris status. Scio, in quodam oppido Diœcesis Asturicensis cœptam introduci, sine licentia etiam Episcopi, aut Ordinarij, erectionem altarium ad Missas in domibus privatis quorumcumque nobiliū m defunctorū. Sed eam corruptelam meritò coercuit, qui poterat, & debebat. Non agnoscit Diana Resolutione 44. iustam causam dispensandi, cum vel Magnates moriūtur; aitque, non practicari in Italia. Nihilominus consuetudo Episcoporū Hispaniæ in eiusmodi facultate concedenda non debet damnari.

115 Marchinus apud eundem Dianam Resolutione 45. inquit, posse etiam dispensare Episcopos tempore pestis, vt celebretur Missa in campo, in publicis vijs, & in privatis domibus. Non dissentiam, si aliter magna pars populi auditura non sit Sacrum, aut si aliter decessuri aliqui sint sine viatico. Quib' in circumstantijs hic casus coincidit cum alijs expressis in C. *Concedimus* 30. de Consecratione Distinctione 1. & cum exemplo Catholicorum Angliclie-

tiochenorum, qui olim agebant Collectas, seu celebrabāt Missas in campo ob persecutionem Hæreticorum, ideoque Campitæ sunt appellati, vt tradit Annalista Ecclesiasticus anno Christi 386. num. 49.

116 Vlterius obseruare oportet, privilegiū Oratorij privati in domo sua competere Episcopis Titularibus, seu *de Anillo*, vt Hispanè dicimus, non tamen Prælatis habentibus iura Episcopalia; & privilegio altaris viatici, de quo in C. *Quoniam*, carere in Romana Vrbe Episcopos propter reverentiā debitam Summo Pontifici ibi commoranti. Sic Diana cum alijs pluribus Resolutione 39. 47. & 48. quanquam quoad illud de impedito altari viatico in Vrbe renuat cum Navarro Tamburinus supra, & quoad Prælatos gaudentes iurisdictione quasi Episcopali in vtroque foro dissentiat Mendus Disquis. 7. de Ordinibus Militaribus quæst. 12. n. 129. quod esse tamen contra praxim, & consuetudinem, testatur Diana, & à se in nullo Authore inuentum, asseverat Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij Diff. 8. dub. & punct. 2. n. 20. videturq; esse contra verbi proprietatem in C. *Quoniam*, non enim sunt propriè Episcopi. Et alioqui Prouisor Generalis, sede vacante, posset vti eodem privilegio: verendumq; est, ne fiat extēsio ad Provinciales Religionum, quatenus & eisdem comperat privilegium Cap. *Quoniam*; & similiter verendum est, ne dicatur, eos, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalem, posse cum suis vi eius tantùm iurisdictionis dispensare in casu necessitatis, vt celebrent in loco communi cum altari portatili: quā potestatem dispensandi, secluso speciali privilegio Apostolico, negat meritò eis Emmanuel Rodriguez tomo 1. qq. Regularium in quæst. 43. art. 6. quia iurisdictio ipsorum non extenditur ad illa, quę sunt muneris Pontificalis. Sermo est de potestate dispensativa, nam interpretativa de non obligante lege communi in casu aliquo magnæ necessitatis, quæ neque potuerit præueniri, neque patiatur recursum ad Episcopū, aut ad eius Vicarium, neganda non est non modò Provincialibus Religionum, sed neque Superioribus localibus, imò neque cuiuis alteri prudenti viro, vt supra diximus, docetque Pillizarius Tract. 8. C. & sect. 2. Subs. 1. num. 90. Porrò quod electus, & confirmatus, sed nondum consecratus Episcopus, queat vti privilegio altaris portatilis, asseritur à Diana parte 12. Tract. de Consecratione Episcopi Resol. 102. cum Tācredo, & alijs: de quo tamen potest dubitari, cum non sit propriè Episcopus. *Nulla enim ratio sinit, vt inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à Prouincialibus Episcopis cum Metropolitani iudicio consecrati*, vt dicitur Dist. 62. in Can. 1. cuius initialia verba iam dedi. Vnde iuxta Baldum in l. *Nondum* C. de *Fur.* non dicitur occidisse Episcopum, qui occidit nondum consecratum, etsi electum, & cōfirmatum. Videatur Ioannes Bertachinus 4. parte 2. principalis 3. libri de Episcopo, quæst. 1. Nihilominus, quia Episcopus electus, & confirmatus potest exercere ea, quæ iurisdictionis sunt, vt constat ex C. *Transmissam* 15. de Electione, & electi potestate, alijsque ex textibus apud Barbosam parte 1. de Officio, & potestate Episcopi titul. 1. C. 4. num. 7. & apud Solorzanum Pereyram L. 3. de Indiarum gubernatione C. 4. num. 56. maximè si expeditæ sint, & præsentatæ litteræ Apostolicæ iuxta Extrav. *Iniunctæ* de Electione inter Communes; ideo magis propendeo in sententiam Dianæ. Quòd si talis Episcopus potest concedere alijs circa locum Sacrificij plura, de quibus supra egimus, quidni poterit ipse vti privilegio C. *Quoniam*, quod non pertinet prçcisè ad potestatem Ordinis? Et præterea cum sit favor in nullius præiudiciū vergens, cur non ampliabitur ad Episcopum electum, & confirmatum, etsi in toto rigore non sit, neque vocetur Episcopus, quandiu non est consecratus? Est tamen in via proxima ad Episcopatum; in quo differt à Prælatis habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem. Doctrina Baldi, præterquàm quòd non est certa, fundatur in conditione pœnæ, quæ restringenda est, respectū habito ad occidentem.

117 Tandem animadvertendum est, Concilium Palentinum anno 1322. tit. de Vita, & honestate Clericorum desiderasse, *Ne Episcopi vnquam secretè in Capellis suis celebrarent, nisi causa legitima, & necessaria fuissent impediti*: quod etiam consulebat avorum nostrorum

rum ætate Episcopus Calagurritanus I. Bernardus Diaz in Practica Capite 34. & Concilium Mediolanense IV. parte 3. in titulo de Episcopis. Vtileque erit nunc ad ędificationem populi, & ad incitamentum aliorum Sacerdotum, si Episcopi videantur sacrificare publicè in diebus nonnullis profestis.

SECTIO X.

De Religiosorum priuilegijs circa locum celebrandi Missam.

118 INCIPIO à priuilegijs nostrę minimæ Societati Iesu concessis, vt quæ mihi notiora sint. Igitur Paulus III. Pontifex Maximus indulsit, *Vt liceret Præpositis, & de eorum etiam facultate vniuersis Fratribus, & Socijs Societatis huiusmodi in Presbyteratus Ordine constitutis, in locis, in quibus degunt, & eos pro tempore morari contigerit, habere Oratoria, & in eis, ac quocumque alio honesto, & congruenti loco; in altari portatili, cum debitis reuerentia, & honore: Missas, & alia diuina Officia celebrare, ac Ecclesiastica Sacramenta recipere, & alijs ministrare.* Sic in Bulla, cuius initium *Licet debitum*, expedita anno 1549. Nomine *Præpositorum* significantur ibi Generales, non autem locales, vt constat ex antecedentibus, necnon ex facultate, quam dicuntur posse concedere, nam nequit in locales cadere, vt exhibeant illam vniuersis Fratribus, & Socijs. Quod quia non aduertit Pellizari in Manuali Regularium Tract. 8. Cap. & sect. 2. Subs. 1. num. 88. disputat, an vsus huius priuilegij, & facultas, vt alij vtantur, extendatur ad Rectores Collegiorum, vel solùm competat Præpositis Domorum professarum?

119 Gregorius autem XIII. anno 1575. in Bulla incipiente *Decet Romanum Pontificem* voluit, *vt in Oratorijs, & Capellis, quæ ipsius Societatis Prouinciales per se in Domibus, Collegijs, & alijs locis; vbi aliqui Societatis residebunt, approbauerint, & ad diuinum dumtaxat cultum deputauerint, Missæ, & alia diuina Officia, alterius licentia desuper minimè requisita, celebrari possint.* Post huius concessionis transcriptionem in Compendio Priuilegiorum Societatis V. *Oratoria* additur * Non vtentur Prouinciales hac facultate nisi in locis remotis ab Oppidis, in quibus Ordinarij existunt, aut vbi probabiliter timetur, quòd illi, cum opus fuerit, difficiles se exhibebunt ad huiusmodi Oratoria deputanda. * Sed istam limitationem nec in vsu fuisse Societatis, nec de cætero retinendam in Compendijs, quæ imprimantur, accepimus à R. admodum P. N. Generali Mutio Vitelleschi: quanquam quòd Episcopi deputarent Oratoria in Domibus Religiosorum, non contradiceret horum exemptioni, neque Concilio Tridentino; non primum, siquidem talis deputatio cederet in ipsorum commodum; non secundum, nam Domus Regulares non sunt privatæ.

120 Idem Gregorius XIII. anno 1579. in Bulla, cuius exordium *Vsum altaris viatici*, inquit, *Vsum altaris viatici Societati vestræ à fœlic. record. Paulo Papa III. concessum, deinde à Concilio Tridentino vniuersim sublatum, vobis ceterum restituimus, vt inter Missiones, quæ à Superioribus fiunt, Presbyteri vestri, seruata aliàs forma dictæ concessionis, Missæ Sacrificium licitè valeant celebrare super huiusmodi altari; vbique gentium, etiam in castris militum; modò loca, etsi communia, & profana; tuta, & honesta sint; & Generalis, aut per eum Prouinciales Præpositi, conuenientem fore iudicauerint. Itidemque possunt ibi Presbyteri ipsi sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ministrare fidelibus, ad illud sumendum debitè præparatis.* Ita Gregorius XIII. à quo cum emanarit vtrumque priuilegium post Concilium Tridentinum, & in secundo reuocata sit quoad Societatem prohibitio eius Concilij circa altare portatile, citra omne dubium est, licere nunc nobis vtriusque priuilegij vsum, & secundi in Missionibus siue inter Indos, siue inter Europęos, aut Asiaticos, vel Africanos; & in eis, quæ ex Collegio hoc Salmantino factæ sunt proximis annis ad Batuecas visum est expedire de licentia Prouincialium data Missionarijs ob speciales rationes, quæ pro illis locis vrgebāt præ alijs communiter in Hispania: non enim posteà quidpiam prodijt, quod obstet, quominus vsus sit licitus.

121 Obseruo primò, cum Suarez, Tannero, & alijs infra, posse licitè in Oratorijs Domorum, Collegiorum, & Residentiarum Societatis celebrare

lebrare Sacerdotes alios, qui non sint è Societate: & cum Thoma Tamburino infra n. 6. posse satisfacere præcepto audiendę Missę Seculares quoscũque, qui die festo intersint Sacro ibi. Prior pars probatur, tum quia privilegium de Oratorijs concessium Societati est locale, tùm quia verba Gregorij XIII. non coarctant ad Sacerdotes Religiosos Societatis celebrationem in Oratorijs, & Capellis eiusdem Societatis. Posterior pars probatur, nam in Pontificijs verbis nulla limitatio, aut exceptio quoad Sæculares, aut quoad satisfaciẽdum præcepto audiendæ Missæ die fęsto, etiam Paschatis, legitur.

122 Obseruo secundò cum Suarez D. 81. sect. 3. V. *Quarta exceptio*, Tamburino infra num. 5. & 9. Tãnero tomo 4. D. 5. q. 10. dub. 2. n. 24. Castro Palao Tract. 22. D. Vnica, puncto 8. n. 9. Fagundez in 1. pręceptũ Ecclesiæ Libro 3. C. 13. num. 17. Arriaga D. 54. sect. 4. num. 28. Laymano Libro, Tract. C. & num. 5. Pellizario in Manuali Regularium Tract. 8. C. & sect. 2. Subs. 1. num. 87. & 92. Becano C. 25. de Sacramentis 2. parte quæst. 5 num. 2. non posse vti privilegio altaris portatilis Sacerdotes alios, qui in itineribus Missionum socij sint Sacerdotum Religiosorum Societatis, & qui cum eis aliunde non communicent in privilegijs, nam hoc de altari portatili in Missionibus est proculdubiò personale. Et ob verba illa *Vbiquegentium* extenditur ad altare portatile erigendum in cameris etiam Sæcularium honestis, & decentibus, vt vult Thomas Tamburinus Libro 1. de Missa C. 4. §. 3. n. 4. Quem intelligo de tempore, & loco Missionum. In quibus Religiosi aliorum Ordinum, communicantium cum nostro in privilegijs, poterunt vti præfato privilegio, vtpote quod non sit cõtra aliorum Ordinum Instituta, neque in eo Pontifex exprimat exclusionem, ne commune sit alijs. Lezana adductus à nobis in D. 22. num. 21. Garcia Tractatu 3. de Excellentijs Sacerdotij Difficul. 8. dub. 2. puncto 3. num. 30. tribuunt Suario. & Becano oppositum sẽsum ijs, quæ proximè dixi. Sed certè Suarius, & Becanus loquuntur in sensu, pro quo illos allegaui anteà, atque ita de Suario monuit Peyrinus in Privilegijs Regularium circa Constitutionem Pyrrhi Archiepiscopi Consentini pro Minimis, nũm. 28. Apparentiùs posset tribui Fagundezio supra C. 21. num. 14. vbi de simili prilegio ait, non communicare in eo alios Religiosos. Sed quidquid sit de seruato doctrinæ tenore à Fagundezio, stat apertè in loco anteà allegato pro communicatione in privilegio altaris portatilis, vt & Vazquez D. 233. C. 1. n. 7. Gaspar Hurtadus D. 4. de Sacrificio Missæ Diffic. 6. Quintanadueñas tomo 1. Tractatu 7. Singulari 34. num. 6. Pellizarius supra; & alij.

123 Obseruo tertiò, Oratorij approbationem, & ad divinum dumtaxat cultum deputationem debere fieri à Provinciali per se, non autem per aliũ delegatum; sic namque significatur à Gregorio XIII. in eis verbis *Prouinciales per se*: quæ verba denotant actũ personaliter commissum, postulantque industriam personalem. Et ita docent Pellizarius supra num. 91. Diana parte 9. Tract. 1. Resolutione 34. §. *Sed hic inquirendum est*, contra Quintanadueñas tomo 1. Tract. 7. Singulari 34. num. 4. & contra Castrum Palaum Tract. 22. D. vnica, punct. 8. num. 9. Arriagam supra. Docet etiam Cardinalis de Lugo Libro 1. Responsorum Moralium Dubio 14. Sed subiungit, & optimè * Potest tamen secundo Provincialis, non quidem dare Rectori facultatem, approbandi, & deputandi, Oratorium, vel Capellam, sed solùm videndi locũ, & iudicandi de eius decentia, & idoneitate, & stante iudicio Rectoris, & quasi ab eo informatus Provincialis, eique fidem adhibens approbare per se, & deputare locum illum, etiamsi absens sit, & eum non viderit. Et id quidem credo fieri posse; tunc enim Rector non approbat, vel deputat tanquam delegatus à Provinciali, sed ipsemet Provincialis, informatione accepta à Rectore, approbat per se ipsum, & deputat; & exercet immediatè, & nullo alio mediante actum sibi commissum approbãdi, & deputandi locum idoneum ad Oratorium, vel Capellam *. Hactenus Sapientissimus Purpuratus. His tamen omnibus non obstantibus, probabilis est opinio Quintanad. Castri, & Arriagæ, si Provinciales delegent alteri facultatem approbandi, & deputandi, non quidem generaliter, & absolutè Oratoria,

sed

sed specialiter, & in casu occurrenti Oratorium aliquod singulare, nam si primum non fiat, saluatur vtcumque rigor illorum verborum *Prouinciales per se.* Quod confirmari potest ex quadam Thomæ Sanchez Lib. 2. Summæ Cap. 11. num. 23. & plurium aliorum sententia circa Episcopi potestatem (de qua Concil. Trident. infra) ad delegādum alteri absolutionem ab hęresis occultę crimine non generaliter, & absolutè, sed specialiter, & in casu occurrenti, etsi Concilium Tridentinum Sessione 24. Decreto de Reformatione C. 6. dicat; *In hæresis crimine in eodem foro conscientiæ* (nempe Episcopi) *tantùm, non eorum Vicarijs sit permissum.* Sed quidquid de hoc sit, etsi priuilegium solummodò nominet Prouinciales, comprehendit à fortiori Generales, & Visitatores nominatos à Generalibus; vtpotè qui sint maiores Prouincialibus. Ita Pellizarius supra: & nomine Prouincialium intelliguntur etiam Viceprouinciales iuxta præfationem ad Compendium priuilegiorum nostrorum.

124 Obseruo quartò cum prælaudato Cardinali de Lugo dub. 13. per Gregorij XIII. priuilegium non licere erectionem altaris ad Missam in cubiculo Religiosi infirmi ad id, vt audiat Missam, aut vt recipiat viaticum; neque item licere in aula Domus, Collegij, vel Residentiæ, vt ex occasione aliqua fiat ibi Sacrum, & posteà, dissoluto altari, redeat aula ad communes vsus domesticos; quia nomine Oratorij, & Capellę aliud intelligitur, quàm cubiculum infirmi, aulave illa communis. & quia locus altaris debet esse ad diuinum dumtaxat cultum deputatus permanenter.

125 Obseruo quintò, non solùm in Domibus, & Collegijs, siue perfectis, siue inchoatis, de quibus agitur in Decreto 59. Congregationis 2. Generalis, & in 31. 3. & in 12. 6. sed etiam in Residentijs Societatis, vbi aliqui ex Nostris degant ordinariè, siue permanenter, ita vt Superior Residentię non sit subiectus alteri Pręlato locali, siue per modum diuturnæ, longissimæque Missionis, ita vt ille, cui externa gubernatio Missionis est cōmissa, subditus sit alterius Superioris localis, posse à Prouinciali approbari, & deputari Oratorium ad Missas celebrandas. Constat ex verbis Gregorij XIII. iam relatis, & ex antecedentibus illis; *Postremò considerantes, quantæ Societati huiusmodi curæ sit perfectio diuini cultus, quæque etiam sæpe remotis in locis Collegia, & Residentias habeat, volumus,* &c. Vbi vides, à Romano Pontifice comprehendi Residentias, & non tantùm Domus Professas, ac Collegia. Imò cum posteà dicat, *Et alijs in locis, vbi aliqui Societatis residebunt*, probabile apparet, vi huius priuilegij approbari posse, & deputari à Prouinciali Oratorium in grangijs, & vineis Societatis, in quibus communiter viuant tres, vel ad minimum duo è Societate procurandæ rei temporalis ad Collegium aliquod pertinentis causa, quippe (vt notat Quintanadueñas tomo 2. Tract. 5. Singulari 18. num. 7.) *aliquorum* nomine veniant duo. Scripsi *probabile apparet*, nam forsan aliquis cōtendet; verbis illis, *Et alijs in locis, vbi aliqui Societatis residebunt*, denotari solummodò Residentias, de quibus proximè loquutus fuerat Pontifex; grangiæ autem, aut vineæ, vel habitationes Nostrorum in eis non appellantur Residentiæ.

126 Sed ad tollendos scrupulos, & ad maiorem securitatē R. P. N. Generalis admonuit, placitum sibi esse, vt communicarem⁹ in priuilegijs, quæ circa Oratoria grangiarum concessa sūt Cistertiensibus, & Carthusianis, quanquàm id additum non fuerit in impresso Compendio Nostrorum priuilegiorum. Concessit verò Cistertiensibus Alexander VI. maiori cum amplitudine, quàm anteà Alexander IV. in Priuilegio 27. de quo Chrysostomus Henriquez pag. 67. vt valeant *in grāgijs ædificare Capellas, & Oratoria, in quibus Officia diuina celebrari possint sine loci Ordinarij, vel Diœcesani, seu alterius cuiuscumque licentia, vbi vasallorum, colonorum, incolarum ibidem commorantium confessiones audiri, & eisdem pœnitentiam salutarem iniungi, Eucharistiamque, & alia Sacramenta, sine Parochiæ præiuditio, per Monasteriorū Abbates, & suos Monachos ad id deputatos ministrari liberè, & licitè queant.* Ita trāscribit ex Compendio Cistertiensium Emmanuel Rodriguez tomo 2. Quæstionum Canonicarum, & Regularium quæst. 76. artic. 1. extatque integra Bulla, & est Alexandri VI. in Bullario Regular. apud eundem Rodriguez 14.

sed

sed est 15. inter alias Pontificum pro Cistertiensium Regulari observantia in Regnis Castellæ apud Chrysostomū Henriquez pag. 284. & Bulla Vrbani V. pro altari portatili in Carthusianorū grangijs legitur apud Bullarium magnū Romanum tom. 1. pag. 283. estque 2. huius Pontificis. Quę privilegia nō sunt derogata per Concilium Trid. vt probant Rodriguez supra, Lezana tom. 1. quæstionum Regul. C. 18. n. 15. & alij relati, & subscripti à Diana supra, Resolutione 33. tractabiturque à nobis postea.

127 Fas autem erit non modò Sacerdotibus Regularibus, sed etiam Sæcularibus celebrare in Oratorijs præfatarum grangiarum, & Laici quicumq; Sæculares licitè audient Sacrum, satisfacientque præcepto audiendi illud die quovis festo in eis Oratorijs, quia Alexander VI. etsi concedat privilegiū ad Oratoria in grangijs, vt Fratres, & vt vasalli, coloni, Incolę ibidem commorantes habeant commoditatem ad divina Officia, nullum tamen profert verbum, ex quo colligatur, voluisse exclusos iri alios extraneos. Videantur Pellizarius Tract. 8. C. & S. 2. Subs. 1. n. 134. Diana supra, & in illo Authores nobiscum consentientes.

128 Et notetur obiter, Dianam, & alios ibidem, necnon Cardinalem de Lugo L. 1. Responsorum Moral. Dub. 15. Pellizarium Tract. 8. C. 5. S. 1. n. 6 Quintanadueñam p. 1. Singul. Tract. 1. Appendicis, dub. 7. n. 1. Gambacurtam L. & C. 4. de Immunitate Eccles. n. 7. existimare, Religiosorum grāgias gaudere immunitate, ne in eis capi possit reus, non secus ac non potest in Ecclesiarum atrijs. Huius immunitatis privilegium bullatum concessum est Cistertiensib⁹ anno 1152. ab Eugenio III. anno 8. sui Pontificatus, vt legere est in Chrysostomo Henriquez fol. 53. Privilegiorū Ordinis Cistertiensis, exarantque Rodriguez supra art. 2. & Cardinalis de Lugo verba Bullæ illius, sed tribuentes eam non benè Eugenio IV. delusi ex Cōpendio privilegiorum Cōgregationis Regularis Obseruantiæ S. Bernardi Cistertiensis Ordinis Hispaniæ edito anno 1588. V. *Grangiæ*, §. 2. pag. 158. Significavitque R. P. N. Generalis anno 1643. die 8. Ianuarij, grangias nostras communicare in tali privilegio.

129 Si opponas Declarationem Sacrę Congregationis Cardinalium cōfirmatam ab Innocentio X. anno 1648. & 1652. Nam rogata Sacra Congregatio, *An prædia rustica, metallorum fodinæ, sachari opificinæ à Regularibus Societatis possessa, vel aliæ domus Sæculares, in quib⁹ videlicet vnus, vel duo Regulares tantùm commorantur, gaudeant privilegio Collegiorum, seu Conuentuum?* Respondit, *non gaudere.* Attamen circa hanc Declarationem subdubitare quis posset, an data sit tantùm ad loca Indiarum, præsertim Occidentalium, & Diœcesis Angelopolitanæ, de quibus mota erat controuersia, & in quibus militare posset specialis ratio? an in eis prædijs rusticis, &c. erecta esset Capella, vel Oratoriū, vbi Religiosi celebrarent? nam Capellā grangiæ Regularium gaudere immunitate, edixit aliàs Sacra Cardin. Congregatio apud Lugum supra, & anno quidē 1640. vt colligitur ex Pellizario supra: an præfata prædia essent domus propriæ Sæcularium, & ibi vnus, vel duo Religiosi habitarent tanquam hospites? vt colliget aliquis ex illis verbis, *vel aliæ domus Sæculares*? an mens Purpuratorū Patrum fuerit, prædia dicta non potiri omnibus privilegijs Collegiorum, seu Conuentuum, quidquid esset, num aliquo, vel aliquib⁹ fruerentur? an Eminentissimi Patres loquantur, considerato tantùm Iure cōmuni? Tractat de superiori Declaratione satis confusè Didacus Antoni⁹ Frances in Pastor. Regul. p. 2. q. 15. Ego suspendo censurā, nā ex vna parte nō mihi constat, negari privilegiū immunitatis Capellis, seu Oratorijs erectis in suis grangijs à Regularib⁹ ita vt neq; ex Iure cōmuni gaudeant illo (vt libenter fateor) neq; ex speciali, antiquaq; concessione Summi Pontificis, aut etsi illo gavisa sint, sed nuper fuerit revocatū: & ex alia parte nollem discrepare à Sacrę Cōgregationis sēsu, eludereq; verba ipsi⁹ interpretationib⁹ minus aptis, aut respondere cū Brunone Chassalng p. 1. de Privilegijs Regularium Tractatu 1. Capite 1. proposit. 3. huiusmodi Declarationes confirmatas etiam à Papa non habere vim legis, sed sententiæ cuiusdam valde probabilis. Illud non tacebo, si in Diœcesi Angelopolitana egerunt aliqui partes immunitatis Capellæ, aut Oratorij grangiarum Societatis, suscepisse causam

O non

non desperatam, neque improbabilem ante Declarationem obiectam.

130 Observo sextò ex Diana * Stante consuetudine interpretante privilegia Summorū Pontificum, Prælatos Regulares non solùm posse approbare, & designare Oratoria in Monasterijs, & grangijs, sed etiam in locis, ad quæ recreationis causa proficiscuntur, vt in villis Patrum Iesuitarum, & aliorum Religiosorum. * Quod an intelligam de villis, aut vineis, vbi aliqui Religiosi communiter degant; & non de illis, in quibus traditis inquilino alicui, aut famulo Sęculari versantur vno, vel altero die causa recreationis? anceps sum, consideratis quæ dixerat idē Diana parte 6, Tract. 1. Resolut. 6. V. *Et tandem*, vbi habet hæc verba * Grangiæ sunt quædam parvæ dom⁹ Religiosorum, quæ sunt veluti hospitia ipsorum, & membra Monasterij, quæ sunt sub potestate, & iurisdictione Prælati Monasterij, cuius sunt grangiæ * Sic Diana, vel Peregrinus apud illum. Sed Cardinalis de Lugo supra num. 4. docet, nomine grangiarum intelligi etiā villas, quas Religiosi adeunt ex more, vt recreenter, etsi ibi non soleant morari, & de his etiam villis loquitur Pellizarius supra C. & sect. 2. Subs. 1. numero 91. C. 5. sect. 2. num. 65.

131 Observo septimò ex eodem Pellizario in priori loco, si duo, aut tres ex Nostris non Missionis causa, sed negotij alicuius privati, aut communis commorentur per longum etiam tempus in Oppido, vbi Societas nō habeat domicilium, non posse Provincialem privilegio Gregorij XIII. approbare, & deputare Oratorium in domo Sæculari, in qua hospites sint, vt ibi celebrent. Nam verba illa privilegij; *Vbi aliqui Societatis residebunt*, videntur intelligenda de residentia in loco, & domo, quæ sit propria Societatis. Si privilegium Pauli III. ad Oratoria in locis, in quibus degant Nostri, *Et pro tempore morari contigerit*, non esset revocatum à Concilio Tridentino, posset vi illius de facultate P. N. Generalis haberi Oratorium casu huius observationis eveniente, nam Tò *Pro tempore* comprehenditur casus iste. Vnde Quintanadueñas tomo 2. Tract. 5. Singulari 18. num. 7. immemor revocationis vtitur verbis illius ad Oratoria in grangijs, ad quas Nostri aliquoties in anni decursu confluerent, quin in eis permanenter habitarent. Hactenus de privilegijs concessis Societati.

132 Honorius III. concessit Fratribus Prędicatoribus, & Minorib⁹, *Vt, vbicumque fuerint, sine Parochialis iuris præiudicio, cum altari valeant viatico celebrare.* Sic enarrat ipse Honorius Capite *In his* 30. de Privilegijs, & excessibus privilegiatorum; posteàque declarat, non esse opus consensu Prælatorum, seu Episcoporum.

133 Sed hoc privilegium, & similia alia videnda apud Brunonem Chassaing p. 2. de Privilegijs Regul. Tract. 9. C. & propos. 1. à Pontificibus concessa pro Religiosis ante Cōcilium Tridentinum revocata esse per istud Concilium Ses. 22. Decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missæ, valde probabile est, & à multis Theologis aseritur. Nam postquàm inter alia iniunxisset Episcopis omnia ea, quæ retulimus de verbo ad verbum in num. 8. subdit in fine Decreti, *Non obstantibus privilegijs*, &c. Confirmatur ex verbis Gregorij XIII. relegendis in num. 120. Si ergo respectu Societatis fuit à Concilio Tridentino revocatum privilegium altaris viatici indultum à Paulo III. vt apertè fatetur Gregorius XIII. (& ob id puto non fuisse scriptum à Collectore Compendij nostri, atque adeò neque communicatum nobis à R. P. N. Generali) sequitur, revocata etiā fuisse respectu aliarum Religionum cætera similia ante Tridentinum concessa.

134 Confirmatio hæc est magni momenti quoad privilegia non inserta corpori Iuris; at privilegium memoratum Honorij III continetur in corpore Iuris, ideoque non videtur derogatum à Tridentino, cum non faciat expressam eius mentionē, vti opus esset ad revocationem, cum hæc sit odiosa, & cū sit faborabilis permanentia Iuris cōmunis. Sicut autem his de causis privilegium Episcoporum de altari portatili insertū corporis Iuris C. vltimo de Privilegijs in 6. salvum manet post Concil. Trid. etsi ex vi verborum æquè se extendat ad eos, ac ad Religiosos clausula illa, *Non obstantibus privilegijs*; ita similiter. Imò & quoad privilegia nō contenta in Corp. iuris ait Tho. Tamb. supra n. 11.

Gregorium

Gregorium XIII. loquutum solummodò fuisse vt Doctorem privatum ex probabili multorũ sui temporis Theologorum existimatione. Quo simili modo videtur respondendum à multis, quibus cum supra diximus, per Concilium Tridentinum non esse ademptam Episcopis potestatem dandi licentias ad Missæ celebrationem in Oratorijs ædium privatarum destinatis tantùm ad divinum cultum, videtur, inquam, respondendum ad Epistolam iussu Pauli V. Pontificis Maximi scriptã die 10. Martij anno 1615. & missam ad Cardinales, Archiepiscopos, & Episcopos ab Eminentissimo Horatio Cardinali Lancilloto, in qua dicebatur potestas illa ablata per Concilium Tridẽtinum, solique Beatissimo Pontifici Romano reseruata.

135 Argumentum petitum ex verbis Tridentini, & præcipuè ex finali illa clausula, *Non obstantibus priuilegijs*, nõ est tanti ponderis, quia * non tollit directè privilegia Conciliũ Tridentinum per illam clausulam, sed dat facultatem Episcopis sub censuris Ecclesiasticis, alijsque pœnis prohibendi etiam contra privilegia; & ideo; non obstantibus quibuscumque privilegijs, possunt Episcopi prohibere Regularibus, ne celebrent extra Ecclesiã; quòd si non prohibeant, non est Regularibus Interdictus vsus privilegiorum * Sic Diana parte 6. Tractatu 8. Resolutione 39. cum multis, quos citat tum ibi, tũ parte 3. Tract. 2. Resol. 80. tum parte 9. Tract. 1. Resol. 32. 33. & 34. Concordant Laurentius Portel in Dubijs Regularium V. *Altare*, n. 1. Dicastillus D. 4. dub. 6. num. 104. Thomas Tamburinus supra n. 10. Chassaing supra cũ Præposito, & Cherubino, probabileq; esse, inquiunt Ioannes Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 2. num. 51. Franciscus de Lugo Lib. 5. Cap. 6. quæst. 4. num. 32. Arriaga Disp. 54. sect. 4. numero 28.

136 Aliter etiam respondent aliqui ex prænominatis Authoribus, videlicet clausulam illam derogatoriam, *Non obstantibus priuilegijs*, afficere verba immediatè præcedentia; non autem alia longè distantia, in quibus de Oratorijs, & de Regularibus egerat Concilium. Adduntq; non videri mẽtem eius fuisse derogare privilegijs concessis à Summis Pontificibus, & in favorem Regularium, sed reprimere abusus plurium, qui sine legitima facultate celebrabant, aut celebrari faciebant, vbicumque libebat; simulque animum Concilij fuisse, præfigere limitem potestati amplæ Episcoporum circa locum celebrationis. Nam ad derogandum privilegijs emanatis ex potestate Summorum Pontificum, & in gratiam Regularium, adhibuisset clausulam revocatoriam expressiorem.

137 Præterea non videtur esse contra Concilium, si Religiosi celebrẽt cum altari viatico in Oratorijs & Capellis Monasteriorum extra Ecclesias, & in quocumq; loco interiori decenti, atque honesto eorundem Monasteriorum, necnon in grangijs, prædijsque ad eadem pertinentibus, nam Concilium Tridentinum iubet solummodò, vt Episcopi non patiantur celebrari à Regularibus *in priuatis domibus, atque omninò extra Ecclesiam, & ad diuinùm tantùm cultum dedicata Oratoria*: &c. At interiora Monasteriorum non sunt privatę domus, nec Sæculares, de quibus loquitur Concilium; neque sunt omnino extra Ecclesiam, veniunt enim nomine Ecclesiarum; grangiæ item Monasteriorum non sunt privatæ domus personarum privatarum, aut Sęcularium, sed Monasteriorum, & Communitatũ Religiosarum, nec sunt omnino extra Ecclesiam, sed sunt partes Ecclesiæ, & bona ipsius. Ita Emmanuel Rodriguez tomo 2. Quæstionum Canonicarum, & Regularium quæst. 76. art. 1. Dicastillus in loco proximè allegato, Lezana supra num. 15. Garcia de Excellentijs Sacerdotij Tractatu 3. Diff. 8. Dub. 2. puncto 3. num. 32. Ascanius Tamburinus tomo 2. de Iure Abbatum Disp. 5. Quæsito 6. ex num. 6. Diana parte 6. Tractatu 8. Resolutione 39. parte 9. Tractatu 1. Resolutione 32. ac 33. Probabiliter hęc dicuntur. Ego magis propendeo, vt putem, revocata esse à Concilio Tridentino privilegia de altari viatico, & præsertim ea, quæ nõ sint contenta in corpore Iuris, ea item, quæ sint de altari viatico extra Monasteria, grangias, prædiaque ipsorum. Quo tamẽ non obstante, adsunt concessiones supra memoratę expeditę in gratiã Societatis nostrę à Gregorio XIII. post Concil. Trid. adsunt alię etiã factę;

O 2 vt

vt refertur, quibusdã alijs Religionib⁹ post idẽ Concilium. Recurrant autem Religiones, quæ, etsi ipsis factæ non fuerint, gaudent nihilominus earum participatione.

138 Cæterùm vi privilegiorum Societatis non licet, in cella, seu camera particulari Religiosi erigere altare, vt ibi celebretur Missa, & vt Religiosus, nõ potens inde exire morbi causa, eam audiat, aut recipiat communionem. Sic obseruabam in n. 124. cum Cardinali de Lugo. Num verò liceat vi cuiusdam privilegij concessi à Pio IV. pro Canonicis Regularibus Sãcti Saluatoris Lateranensis die 18. Maij anno 1565. post Concilium Tridentinum, & cum derogatione eiusdem Cõcilij, vt testantur Quintanadueñas tomo 1. Tract. 7. Singul. 34. n. 7. & 8. Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 3. Cap. 9. num. 12. Pellizarius in Manuali Regular. Tract. 8. C. & sect. 2. Subs. 1. num. 96. Peyrinus in Privilegijs Regul. n. 34. circa Constitutionem Pyrrhi Archiepiscopi Cõsentini pro Minimis, Lezana apud Dianam parte 6. Tractatu 8. Resol. 39. parte 9. Tractatu 1. Resol. 32. ac duobus sequentibus, Dicastillus supra numero 104? Assero, huiusmodi privilegium esse authenticum, ac fide dignum; & Societati esse communicatum noviter per R. P. N. Generalem. Addit Pasqualigus, vi memorati privilegij posse Regulares infirmos, extra claustra degentes, facere, vt coram ipsis celebretur Missa in domibus, camerisque Sæcularium, non tamẽ hos in cubiculis Monasteriorum, si ibi ægrotent. Sed quoad primum dissentitur Diana, & alij cum ipso in Resolut. 34. Addit etiam Peyrinus, extẽdi dictum privilegium ad omnes, & singulos Regulares tã viros, quàm fœminas subditas viris gaudentibus, aut cõmunicantibus in eo; & tandiu extendi, quandiu duret infirmitas impediens exitum è suis cubiculis. Nos suspendimus censuram interim, dum non lustramus oculis verba privilegij.

139 Diana animadvertit cum Lezana, & Barbosa, Sacram Congregationem sub die 22. Augusti anno 1605. declarasse, ne in Monialium infirmaria Sacrificium Missæ celebrari permittatur. Quæ declaratio neutiquam comprehendit Religiosorum infirmariam; & vi privilegiorum Societatis posset erigi altare in Religiosorum infirmaria, quæ sic esset ædificata, vt ægroti audirent è suis lectulis Missam celebratam in Oratorio, aut Capella communi pro omnibus infirmis, sicut fit in xenodochijs.

140 Post hæc scripta rogatus sum ex parte Reverendissimi Prioris de Vcles Ordinis S. Iacobi, quid cẽserem de privilegio altaris portatilis, quod Leo X. anno 1514. & 2. sui Pontificatus, 6. Kal. Iunij concessit Domorum Prioribus, & Fratribus Monasteriorum de Vcles, & S. Marci Legionensis? Nam P. Andreas Mendo Disquisitione 12. de Ordinibus Militaribus quæst. 11. n. 135. novissimè scripsit, illud non deservire extra præfata Monasteria, siquidem non loquatur nisi de versantibus intra ipsa. Respondi, debere attendi ad verba privilegij. Et cum ad me fuisset allatum authenticum transumptũ, legi in eo hæc post habitum sermonem ad Priores, & Fratres illorum Monasteriorum, & post præmissam absolutionem ab Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis ad effectum præsentis cũtaxat privilegij consequendum, *Vt liceat illis, & vobis, qui estis, & fuerint pro tempore graduati Nobiles, vel Presbyteri, habere altare portatile cum debitis reuerentia, & honore, super quo in locis, aliàs ad hoc congruentibus, & honestis, sine iuris alieni præiudicio, & cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, etiam antequàm illucescat dies, circa tamen diurnam lucem; & si forsan, ad loca Ecclesiastico Interdicto ordinaria authoritate supposita vos declinare contigerit, in illis, ianuis clausis, non pulsatis campanis, & submissa voce, excommunicatis, & interdictis prorsus exclusis, in vestra, & cuiuslibet vestrũ, ac familiarium vestrorum domesticorum præsentia, dummodò vos, vel illi causam non dederitis Interdicto, nec illud in vos, aut eos contigerit specialiter emanare, per vos, vel per proprios, vel alios Sacerdotes idoneos, ita quod id vobis, & Sacerdotibus taliter celebrantibus ad culpam nequeat imputari, Missas, & alia Officia diuina celebrare, & celebrari facere possitis.* Sic ibi, omissis reliquis, quæ non sunt huius loci, & quæ videri possunt apud Ioannem de la Cruz Libro 1. de statu Religioso Capite 6. dubio 12. Vers. *In alijs tamen.*

Quibus

141 Quibus omnibus semel, & iterum lectitatis, attentèque consideratis, censui, privilegium illud esse personale, & non alligatum degentibus intra Monasteria. Et quidem si solis Communitatibus de Veles, Sanctique Marci Legionensis concessum fuisset, non præcederet illa absolutio ab excōmunicatione, quę in Cōmunitatem lata non potest supponi; neq; item Pontifex adhiberet cautionem de locis aliàs congruentibus, honestisque, & de non parando preiudicio contra ius alienum, nō enim prudenter timeri poterat præiudicium per celebrationem exercitam solummodò intra Monasteria, neque quòd intra ea eligeretur locus minus congruens, & honestus. Vlteriùs verba illa *Etsi forsan*, &c. continuata cum aliis de loco, & hora Missæ quàm clarè denotant, locum Missæ non esse limitatum ad terminos Conuentuum. Quapropter privilegium dirigitur ad singulos graduatos Nobiles, vel Presbyteros illorum Monasteriorum, vbicumque extiterint. Quæ concessio, etsi magna, sed non est singularis, vt nosset, qui legerit transcriptas à nobis in hac Sectione, & alias, de quibus Vrbanus V. anno 1363. Pontificat⁹ sui anno 2. in Bulla inchoata, *Sacræ vestræ*, data Cistertiensibus, Sixtus IV. anno 1476. & 6. sui Pontificatus in Bulla, quæ incipit, *Dum ad vniuersos*, data Canonicis Regularibus Lateranensibus, Iulius II. anno 1512. & 9. sui Pōtificatus in Bulla, cui⁹ principium, *Inter cætera*, data Canonicis Regularibus, Clemens VII. anno 1530. Pontificatus sui anno 7. in Bulla, cuius exordium, *Ex clementi*, data Carmelitanis, & Confratribus ipsorum, Vrbanus VIII. anno 1626. Pontificatus sui anno 3. in Bulla, cuius initium, *Cum sicut*, data Fratribus Reformatis Discalceatis Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redēptionis Captivorū Congregationis Hispaniarum: vidiq; nuper ego originalem quandam factam à Pio II. vt inclytus heros Alfonsus de Quintanilla, vxorq; eius clarissima fœmina Domina Aldara de Lodeña, filiique ipsorum, ac descēdentes possent facere celebrari coram se in quouis loco aliàs congruenti, & honesto. Quod privilegium nunc in vsu est nobilissimo Equiti Iacobæo D. Petro de Ribera, & Quintanilla Signifero Maiori Methymnæ Campi, originem splendidissimam, & Maioratum prędiviteni trahenti ab eis, qui primitùs obtinuerunt indultum.

142 Iam verò in eo alio Leonis X. quinā significentur nomine Nobilium graduatorū? me latet. An Fratres NN. qui haberēt Gradū in litteris? Dubitarique potest, an sit revocatum per Cōcilium Tridentinum iuxta disputata paulò anteà? an item sit amissum per non vsum siue privativum, siue contrarium? Id quod esse ferè impossibile in privilegiis Regularium, probat Bruno Chassaing agens de eis in parte, & Tractatu 1. C. 5. propos. 1. & vniversim de omnibus privilegiis non redundantib⁹ in aliorum gravamen non amitti per alterutrum ex illis non vsibus, docet cum multis Castrus Palaus Tract. 3. D. 4. punct. 18. & 19. Neque desunt, qui mihi dicant, fuisse aliquibus in vsu pręfatum priuilegium longè ante centum imo & 40. annos. Præterea considerari debet, an ad eius vsum nunc temporis necessaria sit licentia Consilii Ordinū Militarium, vt agentis vices Magistri Generalis (qui est Rex noster Catholicus) an sufficiat licentia Reverendissimi Prioris Conuentus de Veles, vel S. Marci Legionensis, vel an neutra sit requisita? Eo quòd neque in huiusmodi privilegio exprimatur (vt neq; approbatio, vsitatioq; Ordinarii) neq; aliūdè in Ordine S. Iacobi opus sit licentia Maiorum, vt privati vtantur privilegiis concessis à Summo Pōtifice. Quod an ita sit, necne? ignoro. Et hunc in modum respondi integrè ad propositā interrogationem.

SECTIO XI.
De priuilegio per Bullam Cruciatæ ad locum celebrationis.

143 PER Bullam Cruciatę, cōcessam Hispaniarum Regnis, Insulisque adiacentibus, & Sardiniæ, atque Siciliæ, videtur Dominico de Soto in 4. Dist. 13. quæst. 2. art. 3. V. *Iam verò*, Ferdinando de Castro Palao parte 4. Operis Moralis Tractatu 25. D. vnica punct. 6. num. 2. & 3. cum Henriquez, & Ioanne de Salas licitam esse celebrationem in privato Oratorio

ad divinum cultum tantùm deputato, visitando, & designando ab Ordinario. Nam in ea Bulla dicitur, *Conceditur, vt dicto concessionis anno durante, possint in Ecclesijs, in quibus aliàs diuina Officia, Interdicto durante, quomodolibet celebrare permissum fuerit, vel in priuato Oratorio ad diuinum cultum tantùm deputato, ab Ordinario visitando, & designando, etiam tempore Interdicti, cui ipsi causam non dederint, vel per eos non steterit, quominus amoueatur: in sua, ac familiarium, & domesticorum, & consanguineorum suorum præsentia Missas, & alia diuina Officia per se ipsos, si Presbyteri fuerint, celebrare, vel per alium celebrari facere, & tempore Interdicti diuinis interesse. Eis tamen, qui priuato Oratorio ad præmissa vti voluerint, vt quoties id fecerint, aliquas preces Deo pro vnione Principum Christianorum contra Infideles, eorundemque contra eosdem victoria fundere teneantur, imponitur. Item Eucharistiam, & alia Sacramenta, præterquàm in die Paschatis, recipere,* &c. Quibus verbis supponitur (aiunt præfati Authores) vsus licitus privati Oratorij, in quo celebretur Missa, dummodo serventur requisita, & conditiones appositæ in contextu. Vnde Sotus inquit absolutè, *Iam verò modò per Pontificum diplomata ratione Cruciatæ quibusuis cōcessum est, vt intra lares proprios Missas facere possint celebrari.*

144 Rogatus verò Castro Palao * Quid operatur hoc Bullæ priuilegium, si expectanda est Episcopi approbatio, visitatio, & designatio? * Respondet, * Multùm operari. Primò, non esse opus licentia, & facultate Ordinarij, sed solùm illius designatione, seu approbatione, etiam absque necessitate vrgente, vti dicitur Capite Sicut non alij de Consecratione Dist. 1. Secundò, vt non requiratur approbatio Ordinarij illius loci; sed cuiuscumque Ordinarij approbatio sufficiat; sicuti in Confessore electo docent plures, approbationem cuiuscumque Ordinarij, siue loci, siue pœnitentis, siue Confessarij sufficere. Tertiò, & præcipuè operatur, vt Episcopus sit obligatus, & cogi possit, approbationem concedere, si locus decens est, & divino cultui deputatus; idque indicant illa verba, Ab Ordinario visitando, & designando. Neque oportet, Oratorium anteà esse divino cultui deputatum; sat est, per illam approbationem, & Episcopi designationem deputari, profana enim sacra fieri possunt. Quòd si postmodùm profanis vsibus deserviat, nova deputatione Ordinarij indigebit. * Hactenus Castro Palao.

145 Contra cuius opinionem proponit Diana parte 9. Tract. 1. Resolutione 23. quoddam absurdum, notatum anteà à Soto, quin hic ideo neget, posse vi Bullæ haberi ad celebrationem Missæ Oratorium privatum designatū, visitatumque ab Ordinario. Nam post verba supra exarata addit * Atqui vbi aliqua necessitas incumberet, nihil irreverentiæ tales concessiones haberent: At verò quòd vniversi citra delectum huiusmodi concessionibus vtātur, re vera non potest non reverentiam sacrosancti Sacramenti denigrare, & quandam præseferre contemptus effigiem. * Sic Sotus: à quo non credo damnari Pontificiam Oratorij concessionē indifferenter factam omnibus, sed optari, vt in vsu concessionis sit delectus: erit autem, si Ordinarius non designet Oratoria in privatis domibus hominum mediocris facultatis, & possibilitatis, sortisque infimæ: vti etsi à Papa per Bullam concedatur facultas eligendi Confessarium, evitantur inconuenientia conditione apposita de Confessario, qui, etsi non sit proprius Sacerdos pœnitentis, nec habens ab illo delegatam iurisdictionem, sit tamen approbatus ab Ordinario. Et hoc pacto posset satisfieri absurdo proposito à Diana suprà, Trullench de Bulla Cruciatæ Lib. 1. §. 3. dub. 4. num. 6. Mendo D. 16. C. 1. num. 6. Bardi parte, & Tract. 2. C. 6. sect. 1. num. 2.

146 Ego, attento tenore verborum Bullę, censeo cum Garcia Tract. 3. de Ecellentijs Sacerdotij Diff. 8. dubio 2. puncto 3. num. 25. & 26. non carere fundamento opinionem Soti, & aliorum, quos adduximus. Sed post Decretum Vrbani VIII. nullus Episcopus, aut Ordinarius designabit Oratorium privatum, vbi ex privilegio Bullæ Sacrum fiat; & saltem non scio, designatum esse ab vllo in locis, vbi vixi. Dicet quis, habentes Bullam fore, vt possint celebrare, vel facere celebrari in Oratorio decenter ornato iuxta requisita Rubricarum Missalis ad celebrationem; cuius Oratorij designationem neget sine causa Ordinarius. Respondetur primò,

primò, Ordinarium nõ denegaturũ sine causa iusta post Decretũ Vrbani VIII. Deinde ad Oratorij designationem minimè sufficere, quòd in domo privata detur altare cũ ijs, quę à Rubricis Missalis postulantur ad celebrationem, sed opus prætereà esse, vt domus sit decẽs, etsi enim faber ferrarius, aut sutor habens Bullam erigeret altare, ornaretq; conuenienter intra domũ suam, non vacaret absurditate approbatio Oratorij ad Missam intra lares proprios fabri ferrarij, aut sutoris. Quare nõ sine causa iusta Ordinarius non daret approbationẽ. Tertiò, approbationem Ordinarij esse conditionem necessariò requisitam ad vsum Oratorij pro celebranda Missa vigore privilegij Bullæ, ideoque etsi iniustè denegetur ea approbatio, non licere illum vsum. Ita vltra Mendum supra Bardi, & Pellizarius apud Dianã Resol. 10 quanquam contradicat Ludovicus de la Cruz adductus ab eodem ibi, & parte 5. Tract. 10. Resolut. 76. probabilemque esse partem hanc fatentur Garcia, Lezana, & Quintanadueñas, necnon Thomas Tamburinus Lib. 1. de Missa C. 4. §. 4. num. 15. si desit, qui possit cogere Ordinariũ ad approbationem, aut si à coactatione procurãda per litis molestias, & expensas velit desistere privilegiatus.

147 Contendit etiam Bardi, vt & Mendus, designationem Oratorij non valituram, nisi fiat ab Ordinario loci. Sed alij Anthores citati ab eodem Diana Resol. 26. satis probabiliter docent, sufficere, si à quocumque Ordinario fiat, nam Bulla ponit indefinitè Ordinarium, & non determinatè, qui sit loci sicut solet nunc poni in Brevibus Pontificijs pro Oratorijs in domib⁹ privatis virorum nobilium. Favet verò maximè paritas Ordinarij approbaturi ad confessiones vi Bullę, qui non debet esse loci, vt fert communis sententia, sed potest esse vel loci, vel pœnitentis, vel Confessarij, eo quòd in Bulla ponatur indefinitè Ordinarius.

148 Dicet quis iterùm, Pontificem sexennio concedere Bullam, in qua continetur privilegium Oratorij, quin ob Decretum de Oratorij licentia Sedi Apostolicæ reservata mutarit Vrbanus VIII. aut Innocentius X. aut Alexander VII. (qui nunc ad clavum Ecclesiæ sedet; sedeatque diu!) antiqua verba Bullæ, sed potiùs retinuerit eadem omnino in Bullis post Decretum illud concessis. Ergo putandum est, reualidare privilegium Oratorij respectu sumentium Bullam, non obstante Decreto illo. Respondeo, esse inefficax hoc argumentum, vt alibi ostendam satisfaciens simili alij, quo aliqui conantur persuadere, Bullã prodesse, vt Regulares possint absolui à reseruatis peccatis per quemcumque Confessarium à se electum ex legitimè approbatis ab Ordinario, non obstantibus Pontificum Declarationibus editis, quòd nec fuit, nec est, nec erit ex intentione Sedis Apostolicæ comprehendere Regulares, vt vi Bullæ Cruciatæ absolvi queant à reseruatis per quemlibet Confessariũ ab Ordinario approbatum.

149 Tandem nostra sententia confirmatur Declaratione quadam Sacrę Congregationis Concilij facta anno 1648. die 14. Nouembris, vt tradit Diana Resol. 5. qui testatur, statutum esse ab ea Sacra Congregatione, *Priuilegium Bullæ Cruciatæ non suffragari pro huiusmodi Oratorijs, & altaribus, ac Missarũ celebratione.* Ita ex Diana. Sed non refert formalia Declarationis verba; nec authenticè (quod sciam) constat de tali Declaratione.

150 Quoad Commissarium Bullæ Cruciatæ asserit Alfonsus Perez de Lara in L. trium gratiarum, posse dare facultatem privati Oratorij ad Missam, quanquam visitandi prius, & designandi ab Ordinario. Ceterùm hęc potestas non legitur in litteris Bullæ, quæ publicatur, nec de hodierno eius vsu exemplum aliquod mihi compertum est. Sed credendum erit Commissario, si post Decretum Vrbani VIII. concedat facultatem illam. Videantur Diana Resol. 24. Valerus in Differẽtijs vtriusq; Iuris Verb. *Missa*, Differẽtia 2. §. *Secundò fallit*, Trullench in Bullã Cruciatæ Lib. 1. §. 3. dub. 4. num. 8. Lib. 2. §. 5. num. 7. Mendus D. 37. C. 15. Bardi parte, & Tract. 2. C. 6. sect. 1. numero 2. Quintanadueñas tomo 1. Tract. 7. Singulari 33. n. 7. Noteturq; contra Thomam Hurtadum parte posteriori Resolutionum Moralium Tract. 12. C. 1. in Digressione quadam num. 2240. potestatem illam Comissarij neutiquam contineri in verbis Bullæ communis supra transcriptis, nam verba

rum ætate Episcopus Calagurritanus I. Bernardus Diaz in Practica Capite 34. & Concilium Mediolanense IV. parte 3. in titulo de Episcopis. Vtileque erit nunc ad ędificationem populi, & ad incitamentum aliorum Sacerdotum, si Episcopi videantur sacrificare publicè in diebus nonnullis professis.

SECTIO X.

De Religiosorum priuilegijs circa locum celebrandi Missam.

118 INCIPIO à privilegijs nostrę minimæ Societati Iesu concessis, vt quæ mihi notiora sint. Igitur Paulus III. Pontifex Maximus indulsit, *Vt liceret Præpositis, & de eorum etiam facultate vniuersis Fratribus, & Socijs Societatis huiusmodi in Presbyteratus Ordine constitutis, in locis, in quibus degunt, & eos pro tempore morari contigerit, habere Oratoria, & in eis, ac quocumque alio honesto, & congruenti loco, in altari portatili, cum debitis reuerentia, & honore: Missas, & alia diuina Officia celebrare, ac Ecclesiastica Sacramenta recipere, & alijs ministrare.* Sic in Bulla, cuius initium *Licet debitum*, expedita anno 1549. Nomine *Præpositorum* significantur ibi Generales, non autem locales, vt constat ex antecedentibus, necnon ex facultate, quam dicuntur posse concedere, nam nequit in locales cadere, vt exhibeant illam vniuersis Fratribus, & Socijs. Quod quia non aduertit Pellizari in Manuali Regularium Tract. 8. Cap. & sect. 2. Subs. 1. num. 88. disputat, an vsus huius privilegij, & facultas, vt alij vtantur, extendatur ad Rectores Collegiorum, vel solùm competat Præpositis Domorum professarum?

119 Gregorius autem XIII. anno 1575. in Bulla incipiente *Decet Romanum Pontificem* voluit, *vt in Oratorijs, & Capellis, quæ ipsius Societatis Prouinciales pro se in Domibus, Collegijs, & alijs locis, vbi aliqui Societatis residebunt, approbauerint, & ad diuinum dumtaxat cultum deputauerint, Missę, & alia diuina Officia, alterius licentia desuper minimè requisita, celebrari possint.* Post huius concessionis transcriptionem in Compendio Privilegiorum Societatis V. *Oratoria* additur * Non vtentur Provinciales hac facultate nisi in locis remotis ab Oppidis, in quibus Ordinarij existunt, aut vbi probabiliter timetur, quod illi, cum opus fuerit, difficiles se exhibebunt ad huiusmodi Oratoria deputanda. * Sed istam limitationem nec in vsu fuisse Societatis, nec de cætero retinendam in Compendijs, quæ imprimantur, accepimus à R. admodùm P. N. Generali Mutio Vitelleschi: quanquam quod Episcopi deputarent Oratoria in Domibus Religiosorum, non contradiceret horum exemptioni, neque Concilio Tridentino; non primum, siquidem talis deputatio cederet in ipsorum commodum; non secundum, nam Domus Regulares non sunt privatæ.

120 Idem Gregorius XIII. anno 1579. in Bulla, cuius exordium *Vsum altaris viatici*, inquit; *Vsum altaris viatici Societati vestræ à fælic. record. Paulo Papa III. concessum, deinde à Concilio Tridentino vniuersim sublatum, vobis denuo restituimus, vt inter Missiones, quæ à Superioribus fiunt, Presbyteri vestri, seruata aliàs forma dictæ concessionis, Missæ Sacrificium licitè valeant celebrare super huiusmodi altari; vbique gentium, etiam in castris militum; modò loca, etsi communia, & profana, tuta, & honesta sint; & Generalis, aut per eum Prouinciales Præpositi, eo vtendam fore iudicauerint. Itidemque possunt ibi Presbyteri ipsi sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ministrare fidelibus, ad illud sumendum debitè præparatis.* Ita Gregorius XIII. à quo cum emanarit vtrumque privilegium post Concilium Tridentinum, & in secundo revocata sit quoad Societatem prohibitio eius Concilij circa altare portatile, citra omne dubium est, licere nunc nobis vtriusque privilegij vsum, & secundi in Missionibus siue inter Indos, siue inter Europeos, aut Asiaticos, vel Africanos; & in eis, quæ ex Collegio hoc Salmantino factæ sunt proximis annis ad Batuecas visum est expedire de licentia Provincialium data Missionarijs ob speciales rationes, quæ pro illis locis vrgebāt præ alijs communiter in Hispania: non enim posteà quidpiam prodijt; quod obstet, quominus vsus sit licitus.

121 Observo primò, cum Suarez, Tannero, & alijs infra, posse licitè in Oratorijs Domorum, Collegiorum, & Residentiarum Societatis celebrare

lebrare Sacerdotes alios, qui non sint è Societate: & cum Thoma Tamburino infra n. 6. posse satisfacere præcepto audiendę Missę Seculares quoscũque, qui die festo intersint Sacro ibi. Prior pars probatur, tum quia privilegium de Oratorijs concessum Societati est locale, tùm quia verba Gregorij XIII. non coarctant ad Sacerdotes Religiosos Societatis celebrationem in Oratorijs, & Capellis eiusdem Societatis. Posterior pars probatur, nam in Pontificijs verbis nulla limitatio, aut exceptio quoad Sæculares, aut quoad satisfaciẽdum præcepto audiendæ Missæ die festo, etiam Paschatis, legitur.

122 Obseruo secundò cum Suarez D. 81. sect. 3. V. *Quarta exceptio*, Tamburino infra num. 5. & 9. Tãnero tomo 4. D. 5. q. 10. dub. 2. n. 24. Castro Palao Tract. 22. D. Vnica, puncto 8. n. 9. Fagundez in 1. prȩceptũ Ecclesiæ Libro 3. C. 13. num. 17. Arriaga D. 54. sect. 4. num. 28. Laymano Libro, Tract. C. & num. 5. Pellizario in Manuali Regularium Tract. 8. C. & sect. 2. Subs. 1. num. 87. & 92. Becano C. 25. de Sacramentis 2. parte quæst. 5 num. 2. non posse vti privilegio altaris portatilis Sacerdotes alios, qui in itineribus Missionum socij sint Sacerdotum Religiosorum Societatis, & qui cum eis aliunde non communicent in privilegijs, nam hoc de altari portatili in Missionibus est proculdubiò personale. Et ob verba illa *Vbique gentium* extenditur ad altare portatile erigendum in cameris etiam Sæcularium honestis, & decentibus, vt vult Thomas Tamburinus Libro 1. de Missa C. 4. §. 3. n. 4. Quem Intelligo de tempore, & loco Missionum. In quibus Religiosi aliorum Ordinum, communicantium cum nostro in privilegijs, poterunt vti præfato privilegio, vtpote quod non sit cõtra aliorum Ordinum Instituta, neque in eo Pontifex exprimat exclusionem, ne commune sit alijs. Lezana adductus à nobis in D. 22. num. 21. Garcia Tractatu 3. de Excellentijs Sacerdotij Difficul. 8. dub. 2. puncto 3. num. 30. tribuunt Suario. & Becano oppositum sẽsum ijs, quæ proximè dixi. Sed certè Suarius, & Becanus loquuntur in sensu, pro quo illos allegaui anteà, atque ita de Suario monuit Peyrinus in Privilegijs Regularium circa Constitutionem Pyrrhi Archiepiscopi Consentini pro Minimis, num. 28. Apparentiùs posset tribui Fagundezio supra C. 21. num. 14. vbi de simili prilegio ait, non communicare in eo alios Religiosos. Sed quidquid sit de seruato doctrinæ tenore à Fagundezio, stat apertè in loco anteà allegato pro communicatione in privilegio altaris portatilis, vt & Vazquez D. 232. C. 1. n. 7. Gaspar Hurtadus D. 4. de Sacrificio Missæ Diffic. 6. Quintanadueñas tomo 1. Tractatu 7. Singulari 34. num. 6. Pellizarius supra; & alij.

123 Obseruo tertiò, Oratorij approbationem, & ad divinum dumtaxat cultum deputationem debere fieri à Provinciali per se, non autem per aliũ delegatum; sic namque significatur à Gregorio XIII. in eis verbis *Provinciales per se*: quæ verba denotant actũ personaliter commissum, postulantque industriam personalem. Et ita docent Pellizarius supra num. 91. Diana parte 9. Tract. 1. Resolutione 34. §. *Sed hic inquirendum est*, contra Quintanadueñas tomo 1. Tract. 7. Singulari 34. num. 4. & contra Castrum Palaum Tract. 22. D. vnica, punct. 8. num. 9. Arriagam supra. Docet etiam Cardinalis de Lugo Libro 1. Responsorum Moralium Dubio 14. Sed subiungit, & optimè * Potest tamen secundo Provincialis, non quidem dare Rectori facultatem, approbandi, & deputandi, Oratorium, vel Capellam, sed solùm videndi locũ, & iudicandi de eius decentia, & idoneitate, & stante iudicio Rectoris, & quasi ab eo informatus Provincialis, eique fidem adhibens approbare per se, & deputare locum illum, etiamsi absens sit, & eum non viderit. Et id quidem credo fieri posse; tunc enim Rector non approbat, vel deputat tanquam delegatus à Provinciali, sed ipsemet Provincialis, informatione accepta à Rectore, approbat per se ipsum, & deputat; & exercet immediatè, & nullo alio mediante actum sibi commissum approbãdi, & deputandi locum idoneum ad Oratorium, vel Capellam *. Hactenus Sapientissimus Purpuratus. His tamen omnibus non obstantibus, probabilis est opinio Quintanad. Castri, & Arriagæ, si Provinciales delegent alteri facultatem approbandi, & deputandi, non quidem generaliter, & absolutè Oratoria, sed

sed specialiter, & in casu occurrenti Oratorium aliquod singulare, nam si primum non fiat, saluatur vtcumque rigor illorum verborum *Prouinciales per se.* Quod confirmari potest ex quadam Thomæ Sanchez Lib. 2. Summæ Cap. 11. num. 23. & plurium aliorum sententia circa Episcopi potestatem (de qua Concil. Trident. infra) ad delegãdum alteri absolutionem ab hęresis occultę crimine non generaliter, & absolutè, sed specialiter, & in casu occurrenti, etsi Concilium Tridentinum Sessione 24. Decreto de Reformatione C. 6. dicat; *In hæresis crimine in eodem foro conscientiæ* (nempe Episcopi) *tantùm, non eorum Vicarijs sit permissum.* Sed quidquid de hoc sit, etsi priuilegium solummodò nominet Prouinciales, comprehendit à fortiori Generales, & Visitatores nominatos à Generalibus; vtpote qui sint maiores Prouincialibus. Ita Pellizarius supra: & nomine Prouincialium intelliguntur etiam Viceprouinciales iuxta præfationem ad Compendium priuilegiorum nostrorum.

124 Obseruo quartò cum prælaudato Cardinali de Lugo dub. 13. per Gregorij XIII. priuilegium non licere erectionem altaris ad Missam in cubiculo Religiosi infirmi ad id, vt audiat Missam, aut vt recipiat viaticum; neque item licere in aula Domus, Collegij, vel Residentiæ, vt ex occasione aliqua fiat ibi Sacrum, & posteà, dissoluto altari, redeat aula ad communes vsus domesticos, quia nomine Oratorij, & Capellę aliud intelligitur, quàm cubiculum infirmi, aulave illa communis, & quia locus altaris debet esse ad diuinum dumtaxat cultum deputatus permanenter.

125 Obseruo quintò, non solùm in Domibus, & Collegijs, siue perfectis, siue inchoatis, de quibus agitur in Decreto 59. Congregationis 2. Generalis, & in 31. 3. & in 12. 6. sed etiam in Residentijs Societatis, vbi aliqui ex Nostris degant ordinariè, siue permanenter, ita vt Superior Residentię non sit subiectus alteri Pręlato locali, siue per modum diuturnæ, longissimæque Missionis, ita vt ille, cui externa gubernatio Missionis est cõmissa, subditus sit alterius Superioris localis, posse à Prouinciali approbari, & deputari Oratorium ad Missas celebrandas. Constat ex verbis Gregorij XIII. iam relatis, & ex antecedentibus istis; *Postremò considerantes, quantæ Societati huiusmodi curæ sit perfectio diuini cultus, quæque etiam sæpe remotis in locis Collegia, & Residentias habeat, volumus,* &c. Vbi vides, à Romano Pontifice comprehendi Residentias, & non tantùm Domus Professas, ac Collegia. Imò cum posteà dicat, *Et alijs in locis, vbi aliqui Societatis residebunt*, probabile apparet, vi huius priuilegij approbari posse, & deputari à Prouinciali Oratorium in grangijs, & vineis Societatis, in quibus communiter viuant tres, vel ad minimum duo è Societate procurandæ rei temporalis ad Collegium aliquod pertinentis causa, quippe (vt notat Quintanadueñas tomo 2. Tract. 5. Singulari 18. num. 7.) *aliquorum* nomine veniant duo. Scripsi *probabile apparet*, nam forsan aliquis cõtendet, verbis illis, *Et alijs in locis, vbi aliqui Societatis residebunt*, denotari solummodò Residentias, de quibus proximè loquutus fuerat Pontifex; grangiæ autem, aut vineæ, vel habitationes Nostrorum in eis non appellantur Residentiæ.

126 Sed ad tollendos scrupulos, & ad maiorem securitatẽ R. P. N. Generalis admonuit, placitum sibi esse, vt communicarem⁹ in priuilegijs, quæ circa Oratoria grangiarum concessa sũt Cistertiensibus, & Carthusianis, quanquàm id additum non fuerit in impresso Compendio Nostrorum priuilegiorum. Concessit verò Cistertiensibus Alexander VI. maiori cum amplitudine, quàm anteà Alexander IV. in Priuilegio 27. de quo Chrysostomus Henriquez pag. 67. vt valeant *in grãgijs ædificare Capellas, & Oratoria, in quibus Officia diuina celebrari possint sine loci Ordinarij, vel Diœcesani, seu alterius cuiuscumque licentia, vbi vasallorum, colonorum, incolarum ibidem commorantium confessiones audiri, & eisdem pœnitentiam salutarem iniungi, Eucharistiamque, & alia Sacramenta, sine Parochiæ præiudicio, per Monasteriorũ Abbates, & suos Monachos ad id deputatos ministrari liberè, & licitè queant.* Ita trãscribit ex Compendio Cistertiensium Emmanuel Rodriguez tomo 2. Quæstionum Canonicarum, & Regularium quæst. 76. artic. 1. extatque integra Bulla, & est Alexandri VI. in Bullario Regular. apud eundem Rodriguez 14.

sed

sed est 15. inter alias Pontificum pro Cistertiensium Regulari observantia in Regnis Castellæ apud Chrysostomũ Henriquez pag. 284. & Bulla Vrbani V. pro altari portatili in Carthusianorũ grangijs legitur apud Bullarium magnũ Romanum tom. 1. pag. 283. estque 2. huius Pontificis. Quę privilegia nõ sunt derogata per Concilium Trid. vt probant Rodriguez supra, Lezana tom. 1. quæstionum Regul. C. 18. n. 15. & alij relati, & subscripti à Diana supra, Resolutione 33. tractabiturque à nobis postea.

127 Fas autem erit non modò Sacerdotibus Regularibus, sed etiam Sæcularibus celebrare in Oratorijs præfatarum grangiarum, & Laici quicumq; Sæculares licitè audient Sacrum, satisfacientque præcepto audiendi illud die quovis festo in eis Oratorijs, quia Alexander VI. etsi concedat privilegiũ ad Oratoria in grangijs, vt Fratres, & vt vasalli, coloni, Incolę ibidem commorantes habeant commoditatem ad divina Officia, nullum tamen profert verbum, ex quo colligatur, voluisse exclusos iri alios extraneos. Videantur Pellizarius Tract. 8. C. 4. S. 2. Subs. 1. n. 134. Diana supra, & in illo Authores nobiscum consentientes.

128 Et notetur obiter, Dianam, & alios ibidem, necnon Cardinalem de Lugo L. 1. Responsorum Moral. Dub. 15. Pellizarium Tract. 8. C. 5. S. 1. n. 6 Quintanadueñam p. 1. Singul. Tract. 1. Appendicis, dub. 7. n. 1. Gambacurtam L. & C. 4. de Immunitate Eccles. n. 7. existimare, Religiosorum grãgias gaudere immunitate, ne in eis capi possit reus, non secus ac non potest in Ecclesiarum atrijs. Huius immunitatis privilegium bullatum concessum est Cistertiensib⁹ anno 1152. ab Eugenio III. anno 8. sui Pontificatus, vt legere est in Chrysostomo Henriquez fol. 53. Privilegiorũ Ordinis Cistertiensis, exarantque Rodriguez supra art. 2. & Cardinalis de Lugo verba Bullæ illius, sed tribuentes eam non benè Eugenio IV. delusi ex Cõpendio privilegiorum Cõgregationis Regularis Obseruantiæ S. Bernardi Cistertiensis Ordinis Hispaniæ edito anno 1588. V. *Grangiæ*, §. 2. pag. 158. Significavitque R. P. N. Generalis anno 1643. die 8. Ianuarij, grangias nostras communicare in tali privilegio.

129 Si opponas Declarationem Sacrę Congregationis Cardinalium cõfirmatam ab Innocentio X. anno 1648. & 1652. Nam rogata Sacra Congregatio, *An prædia rustica, metallorum fodinæ, sachari opificinæ à Regularibus Societatis possessa, vel alia domus Sæculares, in quib⁹ videlicet vnus, vel duo Regulares tantùm commorantur, gaudeant priuilegio Collegiorum, seu Conuentuum?* Respondit, *non gaudere.* Attamen circa hanc Declarationem subdubitare quis posset, an data sit tantùm ad loca Indiarum, præsertim Occidentalium, & Diœcesis Angelopolitanæ, de quibus mota erat controuersia, & in quibus militare posset specialis ratio? an in eis prædijs rusticis, &c. erecta esset Capella, vel Oratoriũ, vbi Religiosi celebrarent? nam Capellã grangiæ Regularium gaudere immunitate, edixit aliàs Sacra Cardin. Congregatio apud Lugum supra, & anno quidẽ 1640. vt colligitur ex Pellizario supra: an præfata prædia essent domus propriç Sæcularium, & ibi vnus, vel duo Religiosi habitarent tanquam hospites? vt colliget aliquis ex illis verbis, *vel alia domus Sæculares*? an mens Purpuratorũ Patrum fuerit, prædia dicta non potiri omnibus privilegijs Collegiorum, seu Conuentuum, quidquid esset, num aliquo, vel aliquib⁹ fruerentur? an Eminentissimi Patres loquantur, considerato tantùm Iure cõmuni? Tractat de superiori Declaratione satis confusè Didacus Antoni⁹ Frances in Pastor. Regul. p. 2. q. 15. Ego suspendo censurã, nã ex vna parte nõ mihi constat, negari privilegiũ immunitatis Capellis, seu Oratorijs erectis in suis grangijs à Regularib⁹ ita vt neq; ex Iure cõmuni gaudeant illo (vt libenter fateor) neq; ex speciali, antiquaq; concessione Summi Pontificis, aut etsi illo gavisa sint, sed nuper fuerit revocatũ: & ex alia parte nollem discrepare à Sacrę Cõgregationis sẽsu, eludereq; verba ipsi⁹ interpretationib⁹ minus aptis, aut respondere cũ Brunone Chassaing p. 1. de Privilegijs Regularium Tractatu 1. Capite 1. proposit. 3. huiusmodi Declarationes confirmatas etiam à Papa non habere vim legis, sed sententiæ cuiusdam valde probabilis. Illud non tacebo, si in Diœcesi Angelopolitana egerunt aliqui partes immunitatis Capellæ, aut Oratorij grangiarum Societatis, suscepisse causam

O non

non desperatam, neque improbabilem ante Declarationem obiectam.

130 Observo sextò ex Diana * Stante consuetudine interpretante privilegia Summorū Pontificum, Prælatos Regulares non solùm posse approbare, & designare Oratoria in Monasterijs, & grangijs, sed etiam in locis, ad quæ recreationis causa proficiscuntur, vt in villis Patrum Iesuitarum, & aliorum Religiosorum. * Quod an intelligam de villis, aut vineis, vbi aliqui Religiosi communiter degant; & non de illis, in quibus traditis inquilino alicui, aut famulo Sęculari versantur vno, vel altero die causa recreationis? anceps sum, consideratis quæ dixerat idē Diana parte 6, Tract. 1. Resolut. 6. V. *Et tandem*, vbi habet hæc verba * Grangiæ sunt quædam parvæ dom⁹ Religiosorum, quæ sunt veluti hospitia ipsorum, & membra Monasterij, quæ sunt sub potestate, & iurisdictione Prælati Monasterij, cuius sunt grangiæ * Sic Diana, vel Peregrinus apud illum. Sed Cardinalis de Lugo supra num. 4. docet, nomine grangiarum intelligi etiā villas, quas Religiosi adeunt ex more, vt recreenter, etsi ibi non soleant morari, & de his etiam villis loquitur Pellizarius supra C. & sect. 2. Subs. 1. numero 91. C. 5. sect. 2. num. 65.

131 Obseruo septimò ex eodem Pellizario in priori loco, si duo, aut tres ex Nostris non Missionis causa, sed negotij alicuius privati, aut communis commorentur per longum etiam tempus in Oppido, vbi Societas nō habeat domicilium, non posse Provincialem privilegio Gregorij XIII. approbare, & deputare Oratorium in domo Sæculari, in qua hospites sint, vt ibi celebrent. Nām verba illa privilegij; *Vbi aliqui Societatis residebunt*, videntur intelligenda de residentia in loco, & domo, quæ sit propria Societatis. Si privilegium Pauli III. ad Oratoria in locis, in quibus degant Nostri, *Et pro tempore morari contigerit*, non esset revocatum à Concilio Tridentino, posset vi illius de facultate P. N. Generalis haberi Oratorium casu huius observationis eveniente, nam Tò *Pro tempore* comprehenditur casus iste. Vnde Quintanadueñas tomo 2. Tract. 5. Singulari 18. num. 7. immemor revocationis vtitur verbis illius ad Oratoria in grangijs, ad quas Nostri aliquoties in anni decursu confluerent, qui in eis permanenter habitarent. Hactenus de privilegijs concessis Societati.

132 Honorius III. concessit Fratribus Prędicatoribus, & Minorib⁹, *Vt, vbicumque fuerint, sine Parochialis iuris praeiudicio, cum altari valeant vfatico celebrare.* Sic enarrat ipse Honorius Capite *In his* 30. de Privilegijs, & excessibus privilegiatorum; posteàque declarat, non esse opus consensu Pręlatorum, seu Episcoporum.

133 Sed hoc privilegium, & similia alia videnda apud Brunonem Chassaing p. 2. de Privilegijs Regul. Tract. 9. C. & propos. 1. à Pontificibus concessa pro Religiosis ante Cōcilium Tridentinum revocata esse per istud Concilium Ses. 22. Decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missæ, valde probabile est, & à multis Theologis afferitur. Nam postquàm inter alia iniunxisset Episcopis omnia ea, quæ retulimus de verbo ad verbum in num. 8. subdit in fine Decreti, *Non obstantibus priuilegijs*, &c. Confirmatur ex verbis Gregorij XIII. relegendis in num. 120. Si ergo respectu Societatis fuit à Concilio Tridentino revocatum privilegium altaris viatici indultum à Paulo III. vt apertè fatetur Gregorius XIII. (& ob id puto non fuisse scriptum à Collectore Compendij nostri, atque adeò neque communicatum nobis à R. P. N. Generali) sequitur, revocata etiā fuisse respectu aliarum Religionum cætera similia ante Tridentinum concessa.

134 Confirmatio hæc est magni momenti quoad privilegia non inserta corpori Iuris; at privilegium memoratum Honorij III continetur in corpore Iuris, ideoque non videtur derogatum à Tridentino, cum non faciat expressam eius mentionē, vti opus esset ad revocationem, cum hæc sit odiosa, & cū sit faborabilis permanentia Iuris cōmunis. Sicut autem his de causis privilegium Episcoporum de altari portatili insertū corporis Iuris C. vltimo de Privilegijs in 6. salvum manet post Concil. Trid. etsi ex vi verborum æquè se extendat ad eos, ac ad Religiosos clausula illa, *Non obstantibus priuilegijs*; ita similiter. Imò & quoad privilegia nō contenta in Corp. iuris ait Tho. Tamb. supra n. 11. Gregorium

Gregorium XIII. loquutum solummodò fuisse vt Doctorem privatum ex probabili multorũ sui temporis Theologorum existimatione. Quo simili modo videtur respondendum à multis, quibus cum supra diximus, per Concilium Tridentinum non esse ademptam Episcopis potestatem dandi licentias ad Missæ celebrationem in Oratorijs ædium privatarum destinatis tantùm ad divinum cultum, videtur, inquam, respondendum ad Epistolam iussu Pauli V. Pontificis Maximi scriptã die 10. Martij anno 1615. & missam ad Cardinales, Archiepiscopos, & Episcopos ab Eminentissimo Horatio Cardinali Lancilloto, in qua dicebatur potestas illa ablata per Concilium Tridẽtinum, solique Beatissimo Pontifici Romano reseruata.

135 Argumentum petitum ex verbis Tridentini, & præcipuè ex finali illa clausula, *Non obstantibus priuilegijs*, nõ est tanti ponderis, quia * non tollit directè privilegia Conciliũ Tridentinum per illam clausulam, sed dat facultatem Episcopis sub censuris Ecclesiasticis, alijsque pœnis prohibendi etiam contra privilegia; & ideo; non obstantibus quibuscumque privilegijs; possunt Episcopi prohibere Regularibus, ne celebrent extra Ecclesiã; quòd si non prohibeant, non est Regularibus interdictus vsus privilegiorum * Sic Diana parte 6. Tractatu 8. Resolutione 39. cum multis, quos citat tum ibi, tũ parte 3. Tract. 2. Resol. 80. tum parte 9. Tract. 1. Resol. 32. 33. & 34. Concordant Laurentius Portel in Dubijs Regularium V. *Altare*, n. 1. Dicastillus D. 4. dub. 6. num. 104. Thomas Tamburinus supra n. 10. Chassaing supra cũ Præposito, & Cherubino, probabileq; esse, inquiunt Ioannes Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 2. num. 51. Franciscus de Lugo Lib. 5. Cap. 6. quæst. 4. num. 32. Arriaga Disp. 54. sect. 4. numero 28.

136 Aliter etiam respondent aliqui ex prænominatis Authoribus, videlicet clausulam illam derogatoriam, *Non obstantibus priuilegijs*, afficere verba immediatè præcedentia; non autem alia longè distantia, in quibus de Oratorijs, & de Regularibus egerat Concilium. Adduntq; non videri mẽtem eius fuisse derogare privilegijs concessis à Summis Pontificibus, & in favorem Regularium, sed reprimere abusus plurium, qui sine legitima facultate celebrabant, aut celebrari faciebant, vbicumque libebat; simulque animum Concilij fuisse, præfigere limitem potestati amplæ Episcoporum circa locum celebrationis. Nam ad derogandum privilegijs emanatis ex potestate Summorum Pontificum, & in gratiam Regularium, adhibuisset clausulam revocatoriam expressiorem.

137 Præterea non videtur esse contra Concilium, si Religiosi celebrẽt cum altari viatico in Oratorijs & Capellis Monasteriorum extra Ecclesias, & in quocumq; loco interiori decenti, atque honesto eorundem Monasteriorum, necnon in grangijs, prædijsque ad eadem pertinentibus, nam Concilium Tridentinum iubet solummodò, vt Episcopi non patiantur celebrari à Regularibus *in priuatis domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata Oratoria*: &c. At interiora Monasteriorum non sunt privatę domus, nec Sæculares, de quibus loquitur Concilium; neque sunt omnino extra Ecclesiam, veniunt enim nomine Ecclesiarum; grangiæ item Monasteriorum non sunt privatæ domus personarum privatarum, aut Sęcularium, sed Monasteriorum, & Communitatũ Religiosarum, nec sunt omnino extra Ecclesiam, sed sunt partes Ecclesiæ, & bona ipsius. Ita Emmanuel Rodriguez tomo 2. Quæstionum Canonicarum, & Regularium quæst. 76. art. 1. Dicastillus in loco proximè allegato, Lezana supra num. 15. Garcia de Excellentijs Sacerdotij Tractatu 3. Diff. 8. Dub. 2. puncto 3. num. 32. Ascanius Tamburinus tomo 2. de Iure Abbatum Disp. 5. Quæsito 6. ex num. 6. Diana parte 6. Tractatu 8. Resolutione 39. parte 9. Tractatu 1. Resolutione 32. ac 33. Probabiliter hęc dicuntur. Ego magis propendeo, vt putem, revocata esse à Concilio Tridentino privilegia de altari viatico, & præsertim ea, quæ nõ sint contenta in corpore Iuris, ea item, quæ sint de altari viatico extra Monasteria, grangias, prædiaque ipsorum. Quo tamẽ non obstante, adsunt concessiones supra memoratę expeditę in gratiã Societatis nostrę à Gregorio XIII. post Concil. Trid. adsunt alię etiã factę;

vt refertur, quibusdã alijs Religionibus post idẽ Concilium. Recurrant autem Religiones, quæ, etsi ipsis factæ non fuerint, gaudent nihilominus earum participatione.

138 Cæterùm vi privilegiorum Societatis non licet, in cella, seu camera particulari Religiosi erigere altare, vt ibi celebretur Missa, & vt Religiosus, nõ potens inde exire morbi causa, eam audiat, aut recipiat communionem. Sic observabam in n. 124. cum Cardinali de Lugo. Num verò liceat vi cuiusdam privilegij concessi à Pio IV. pro Canonicis Regularibus Sãcti Saluatoris Lateranensis die 18. Maij anno 1565. post Concilium Tridentinum, & cum derogatione eiusdem Cõcilij, vt testantur Quintanadueñas tomo 1. Tract. 7. Singul. 34. n. 7. & 8. Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 3. Cap. 9. num. 12. Pellizarius in Manuali Regular. Tract. 8. C. & sect. 2. Subs. 1. num. 96. Peyrinus in Privilegijs Regul. n. 34. circa Constitutionem Pyrrhi Archiepiscopi Cõsentini pro Minimis, Lezana apud Dianam parte 6. Tractatu 8. Resol. 39. parte 9. Tractatu 1. Resol. 32. ac duobus sequentibus, Dicastillus supra numero 104? Assero, huiusmodi privilegium esse authenticum, ac fide dignum; & Societati esse communicatum noviter per R. P. N. Generalem. Addit Pasqualigus, vi memorati privilegij posse Regulares infirmos, extra claustra degentes, facere, vt coram ipsis celebretur Missa in domibus, camerisque Sæcularium, non tamẽ hos in cubiculis Monasteriorum, si ibi ægrotent. Sed quoad primum dissentitur Diana, & alij cum ipso in Resolut. 34. Addit etiam Peyrinus, extẽdi dictum privilegium ad omnes, & singulos Regulares tã viros, quàm fœminas subditas viris gaudentibus, aut cõmunicantibus in eo; & tandiu extendi, quandiu duret infirmitas impediens exitum è suis cubiculis. Nos suspendimus censuram interim, dum non lustramus oculis verba privilegij.

139 Diana animadvertit cum Lezana, & Barbosa, Sacram Congregationem sub die 22. Augusti anno 1605. declarasse, ne in Monialium infirmaria Sacrificium Missæ celebrari permittatur. Quæ declaratio neutiquam comprehendit Religiosorum infirmariam; & vi privilegiorum Societatis posset erigi altare in Religiosorum infirmaria, quæ sic esset ædificata, vt ægroti audirent è suis lectulis Missam celebratam in Oratorio, aut Capella communi pro omnibus infirmis, sicut fit in xenodochijs.

140 Post hæc scripta rogatus sum ex parte Reverendissimi Prioris de Vcles Ordinis S. Iacobi, quid cẽserem de privilegio altaris portatilis, quod Leo X. anno 1514. & 2. sui Pontificatus, 6. Kal. Iunij concessit Domorum Prioribus, & Fratribus Monasteriorum de Vcles, & S. Marci Legionensis? Nam P. Andreas Mendo Disquisitione 12. de Ordinibus Militaribus quæst. 11. n. 135. novissimè scripsit; illud non deservire extra præfata Monasteria, siquidem non loquatur nisi de versantibus intra ipsa. Respondi, debere attendi ad verba privilegij. Et cum ad me fuisset allatum authenticum transsumptũ, legi in eo hæc post habitum sermonem ad Priores, & Fratres illorum Monasteriorum, & post præmissam absolutionem ab Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis ad effectum præsentis dũtaxat privilegij consequendum, *Vt liceat illis, & vobis, qui estis, & fuerint pro tempore graduati Nobiles, vel Presbyteri, habere altare portatile cum debitis reuerentia, & honore, super quo in locis, aliàs ad hoc congruentibus, & honestis, sine iuris alieni præiudicio, & cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, etiam antequàm illucescat dies, circa tamen diurnam lucem; & si forsan, ad loca Ecclesiastico Interdicto ordinaria authoritate supposita vos declinare contigerit, in illis, ianuis clausis, non pulsatis campanis, & submissa voce, excommunicatis, & interdictis prorsus exclusis, in vestra, & cuiuslibet vestrũ, ac familiarium vestrorum domesticorum præsentia, dummodò vos, vel illi causam non dederitis Interdicto, nec illud in vos, aut eos contigerit specialiter emanare, per vos, vel per proprios, vel alios Sacerdotes idoneos, ita quod id vobis, & Sacerdotibus taliter celebrantibus ad culpam nequeat imputari, Missas, & alia Officia diuina celebrare, & celebrari facere possitis.* Sic ibi, omissis reliquis, quæ non sunt huius loci, & quæ videri possunt apud Ioannem de la Cruz Libro 1. de statu Religioso Capite 6. dubio 12. Vers. *In alijs tamen.*

Quibus

141 Quibus omnibus semel, & iterùm lectitatis, attentèque consideratis, censui, privilegium istud esse personale, & non alligatum degentibus intra Monasteria. Et quidem si solis Communitatibus de Veles, Sanctique Marci Legionensis concessum fuisset, non praecederet illa absolutio ab excōmunicatione, quę in Cōmunitatem lata non potest supponi; neq; item Pontifex adhiberet cautionem de locis aliàs congruentibus, honestisque, & de non parando pręiudicio contra ius alienum, nō enim prudenter timeri poterat praeiudicium per celebrationem exercitam solummodò intra Monasteria, neque quòd intra ea eligeretur locus minus congruens, & honestus. Vlteriùs verba illa *Etsi forsan*, &c. continuata cum alijs de loco, & hora Missae quàm clarè denotant, locum Missae non esse limitatum ad terminos Conuentuum. Quapropter privilegium dirigitur ad singulos graduatos Nobiles, vel Presbyteros illorum Monasteriorum, vbicumque extiterint. Quae concessio, etsi magna, sed non est singularis, vt noscet, qui legerit transcriptas à nobis in hac Sectione, & alias, de quibus Vrbanus V. anno 1363. Pontificat⁹ sui anno 2. in Bulla inchoata, *Sacrae vestrae*, data Cistertiensibus, Sixtus IV. anno 1476. & 6. sui Pontificatus in Bulla, quae incipit, *Dum ad vniuersos*, data Canonicis Regularibus Lateranensibus, Iulius II. anno 1512. & 9. sui Pōtificatus in Bulla, cui⁹ principium, *Inter caetera*, data Canonicis Regularibus, Clemens VII. anno 1530. Pontificatus sui anno 7. in Bulla, cuius exordium, *Ex clementi*, data Carmelitanis, & Confratribus ipsorum, Vrbanus VIII. anno 1626. Pontificatus sui anno 3. in Bulla, cuius initium, *Cum sicut*, data Fratribus Reformatis Discalceatis Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redēptionis Captivorū Congregationis Hispaniarum: vidiq; nuper ego originalem quandam factam à Pio II. vt inclytus heros Alfonsus de Quintanilla, vxorq; eius clarissima foemina Domina Aldara de Lodeña, filijque ipsorum, ac descēdentes possent facere celebrari coram se in quouis loco aliàs congruenti, & honesto. Quod privilegium nunc in vsu est nobilissimo Equiti Iacobaeo D. Petro de Ribera, & Quintanilla Signifero Maiori Methymnae Campi, originem splendidissimam, & Maioratum pręditum trahenti ab eis, qui primitùs obtinuerunt indultum.

142 Iam verò in eo alio Leonis X. quinā significentur nomine Nobilium graduatorū? me latet. An Fratres NN. qui haberēt Gradū in litteris? Dubitarique potest, an sit revocatum per Cōcilium Tridentinum iuxta disputata paulò anteà? an item sit amissum per non vsum siue privativum, siue contrarium? Id quod esse ferè impossibile in privilegijs Regularium, probat Bruno Chassaing agens de eis in parte, & Tractatu 1. C. 5. propos. 1. & vniversim de omnibus privilegijs non redundantib⁹ in aliorum gravamen non amitti per alterutrum ex illis non vsibus, docet cum multis Castrus Palaus Tract. 3. D. 4. punct. 18. & 19. Neque desunt, qui mihi dicant, fuisse aliquibus in vsu pręfatum priuilegium longè ante centum imo & 40. annos. Praetereà considerari debet, an ad eius vsum nunc temporis necessaria sit licentia Consilij Ordinū Militarium, vt agentis vices Magistri Generalis (qui est Rex noster Catholicus) an sufficiat licentia Reverendissimi Prioris Conuentus de Veles, vel S. Marci Legionensis, vel an neutra sit requisita? Eo quòd neque in huiusmodi privilegio exprimatur (vt neq; approbatio, visitatioq; Ordinarij) neq; aliūdè in Ordine S. Iacobi opus sit licentia Maiorum, vt privati vtantur privilegijs concessis à Summo Pōtifice. Quod an ita sit, necne? ignoro. Et hunc in modum respondi integrè ad propositā interrogationem.

SECTIO XI.

De priuilegio per Bullam Cruciatae ad locum celebrationis.

143 PER Bullam Cruciatę, cōcessam Hispaniarum Regnis, Insulisque adiacentibus, & Sardiniae, atque Siciliae, videtur Dominico de Soto in 4. Dist. 13. quaest. 2. art. 3. V. *iam verò*, Ferdinando de Castro Palao parte 4. Operis Moralis Tractatu 25. D. vnica punct. 6. num. 2. & 3. cum Henriquez, & Ioanne de Salas licitam esse celebrationem in privato Oratorio

O 3 ad

ad divinum cultum tantùm deputato, visitando, & designando ab Ordinario. Nam in ea Bulla dicitur, *Conceditur, vt dicto concessionis anno durante, possint in Ecclesijs, in quibus aliàs diuina Officia, Interdicto durante, quomodolibet celebrare permissum fuerit, vel in priuato Oratorio ad diuinum cultum tantùm deputato, ab Ordinario visitando, & designando, etiam tempore Interdicti, cui ipsi causam non dederint, vel per eos non steterit, quominus amoueatur:: in sua, ac familiarium, & domesticorum, & consanguineorum suorum præsentia Missas, & alia diuina Officia per se ipsos, si Presbyteri fuerint, celebrare, vel per alium celebrari facere, & tempore Interdicti diuinis interesse. Eis tamen, qui priuato Oratorio ad præmissa vti voluerint, vt quoties id fecerint, aliquas preces Deo pro vnione Principum Christianorum contra Infideles, eorundemque contra eosdem victoria fundere teneantur, imponitur. Item Eucharistiam, & alia Sacramenta, præterquàm in die Paschatis, recipere*, &c. Quibus verbis supponitur (aiunt præfati Authores) vsus licitus privati Oratorij, in quo celebretur Missa, dummodo serventur requisita, & conditiones appositæ in contextu. Vnde Sotus inquit absolutè, *Iam verò modò per Pontificum diplomata ratione Cruciatæ quibusuis cõcessum est, vt intra lares proprios Missas facere possint celebrari.*

144 Rogatus verò Castro Palao * Quid operatur hoc Bullæ priuilegium, si expectanda est Episcopi approbatiò, visitatio, & designatio? * Respondet, * Multùm operari. Primò, non esse opus licentia, & facultate Ordinarij, sed solùm illius designatione, seu approbatione, etiam absque necessitate vrgente, vti dicitur Capite Sicut non alij de Consecratione Dist. 1. Secundò, vt non requiratur approbatio Ordinarij illius loci; sed cuiuscumque Ordinarii approbatio sufficiat; sicuti in Confessore electo docent plures, approbationem cuiuscumque Ordinarij, siue loci, siue pœnitentis, siue Confessarij sufficere. Tertiò, & præcipuè operatur, vt Episcopus sit obligatus, & cogi possit, approbationem concedere, si locus decens est, & divino cultui deputatus; idque indicant illa verba, Ab Ordinario visitando, & designando. Neque oportet, Oratorium anteà esse divino cultui deputatum; sat est, per illam approbationem, & Episcopi designationem deputari, profana enim sacra fieri possunt. Quòd si postmodùm profanis vsibus deserviat, nova deputatione Ordinarij indigebit. * Hactenus Castro Palao.

145 Contra cuius opinionem proponit Diana parte 9. Tract. 1. Resolutione 23. quoddam absurdum, notatum anteà à Soto, quin hic ideo neget, posse vi Bullæ haberi ad celebrationem Missæ Oratorium privatum designatũ, visitatumque ab Ordinario. Nam post verba supra exarata addit * Atqui vbi aliqua necessitas incumberet, nihil irreverentiæ tales concessiones haberent:: At verò quòd vniversi citra delectum huiusmodi concessionibus vtãtur, re vera non potest non reverentiam sacrosancti Sacramenti denigrare, & quandam præseferre contemptus effigiem. * Sic Sotus: à quo non credo damnari Pontificiam Oratorij concessionẽ indifferenter factam omnibus, sed optari, vt in vsu concessionis sit delectus: erit autem, si Ordinarius non designet Oratoria in privatis domibus hominum mediocris facultatis, & possibilitatis, fortisque infimæ: vti etsi à Papa per Bullam concedatur facultas eligendi Confessarium, evitantur inconuenientia conditione apposita de Confessario, qui, etsi non sit proprius Sacerdos pœnitentis, nec habens ab illo delegatam iurisdictionem, sit tamen approbatus ab Ordinario. Et hoc pacto posset satisfieri absurdo proposito à Diana suprà, Trullench de Bulla Cruciatæ Lib. 1. §. 3. dub. 4. num. 6. Mendo D. 16. C. 1. num. 6. Bardi parte, & Tract. 2. C. 6. sect. 1. num. 2.

146 Ego, attento tenore verborum Bullę, censeo cum Garcia Tract. 3. de Ecellentijs Sacerdotij Diff. 8. dubio 2. puncto 3. num. 25. & 26. non carere fundamento opinionem Soti, & aliorum, quos adduximus. Sed post Decretum Vrbani VIII. nullus Episcopus, aut Ordinarius designabit Oratorium privatum, vbi ex privilegio Bullæ Sacrum fiat; & saltem non scio, designatum esse ab vllo in locis, vbi vixi. Dicet quis, habentes Bullam fore, vt possint celebrare, vel facere celebrari in Oratorio decenter ornato iuxta requisita Rubricarum Missalis ad celebrationem; cuius Oratorij designationem neget sine causa Ordinarius. Respondetur primò,

primò, Ordinarium nõ denegaturũ sine causa iusta post Decretũ Vrbani VIII. Deinde ad Oratorij designationem minimè sufficere, quòd in domo privata detur altare cũ ijs, quę à Rubricis Missalis postulantur ad celebrationem, sed opus præterea esse, vt domus sit decẽs, etsi enim faber ferrarius, aut sutor habens Bullam erigeret altare, ornaretq; conuenienter intra domũ suam, non vacaret absurditate approbatio Oratorij ad Missam intra lares proprios fabri ferrarij, aut sutoris. Quare nõ sine causa iusta Ordinarius non daret approbationẽ. Tertiò, approbationem Ordinarij esse conditionem necessariò requisitam ad vsum Oratorij pro celebranda Missa vigore privilegij Bullæ, ideoque etsi iniustè denegetur ea approbatio, non licere illam vsum. Ita vltra Mendum supra Bardi, & Pellizarius apud Dianã Resol. 10 quanquam contradicat Ludovicus de la Cruz adductus ab eodem ibi, & parte 5. Tract. 10. Resolut. 76. probabilemque esse partem hanc fatentur Garcia, Lezana, & Quintanadueñas, necnon Thomas Tamburinus Lib. 1. de Missa C. 4. §. 4. num. 15. si desit, qui possit cogere Ordinariũ ad approbationem, aut si à coactatione procurãda per litis molestias, & expensas velit desistere privilegiatus.

147 Contendit etiam Bardi, vt & Mendus, designationem Oratorij non valituram, nisi fiat ab Ordinario loci. Sed alij Anthores citati ab eodem Diana Resol. 26. satis probabiliter docent, sufficere, si à quocumque Ordinario fiat, nam Bulla ponit indefinitè Ordinarium, & non determinatè, qui sit loci sicut solet nunc poni in Brevibus Pontificijs pro Oratorijs in domib⁹ privatis virorum nobilium. Favet verò maximè paritas Ordinarij approbaturi ad confessiones vi Bullę, qui non debet esse loci, vt fert communis sententia, sed potest esse vel loci, vel pœnitentis, vel Confessarij, eo quòd in Bulla ponatur indefinitè Ordinarius.

148 Dicet quis iterùm, Pontificem sexennio concedere Bullam, in qua continetur privilegium Oratorij, quin ob Decretum de Oratorij licentia Sedi Apostolicæ reservata mutarit Vrbanus VIII. aut Innocentius X. aut Alexander VII. (qui nunc ad clavum Ecclesiæ sedet; sedeatque diu!) antiqua verba Bullæ, sed potiùs retinuerit eadem omnino in Bullis post Decretum illud concessis. Ergo putandum est, revalidare privilegium Oratorij respectu sumentium Bullam, non obstante Decreto illo. Respondeo, esse inefficax hoc argumentum, vt alibi ostendam satisfaciens simili alij, quo aliqui conantur persuadere, Bullã prodesse, vt Regulares possint absolui à reseruatis peccatis per quemcumque Confessarium à se electum ex legitimè approbatis ab Ordinario, non obstantibus Pontificum Declarationibus editis, quòd nec fuit, nec est, nec erit ex intentione Sedis Apostolicæ comprehendere Regulares, vt vi Bullæ Cruciatæ absolvi queant à reseruatis per quemlibet Confessariũ ab Ordinario approbatum.

149 Tandem nostra sententia confirmatur Declaratione quadam Sacrę Congregationis Concilij facta anno 1648. die 14. Nouembris, vt tradit Diana Resol. 5. qui testatur, statutum esse ab ea Sacra Congregatione, *Priuilegium Bullæ Cruciatæ non suffragari pro huiusmodi Oratorijs, & altaribus, ac Missarũ celebratione.* Ita ex Diana. Sed non refert formalia Declarationis verba; neć authenticè (quod sciam) constat de tali Declaratione.

150 Quoad Commissarium Bullæ Cruciatæ asserit Alfonsus Perez de Lara in L. trium gratiarum, posse dare facultatem privati Oratorij ad Missam, quanquam visitandi prius, & designandi ab Ordinario. Cęterùm hęc potestas non legitur in litteris Bullæ, quæ publicatur, nec de hodierno eius vsu exemplum aliquod mihi compertum est. Sed credendum erit Commissario, si post Decretum Vrbani VIII. concedat facultatem illam. Videantur Diana Resol. 24. Valerus in Differẽtijs vtriusq; Iuris Verb. *Missa*, Differẽtia 2. §. *Secundò fallit*, Trullench in Bullã Cruciatæ Lib. 1. §. 3. dub. 4. num. 8. Lib. 2. §. 5. num. 7. Mendus D. 37. C. 15. Bardi parte, & Tract. 2. C. 6. sect. 1. numero 2. Quintanadueñas tomo 1. Tract. 7. Singulari 33. n. 7. Noteturq; contra Thomam Hurtadum parte posteriori Resolutionum Moralium Tract. 12. C. 1. in Digressione quadam num. 2240. potestatem illam Comissarij neutiquam contineri in verbis Bullæ communis supra transcriptis, nam verba

verba illa nullam faciunt mentionem licentię dandæ à Commissario; & alioquì omnibus accipientibus Bullam cōcederet eo ipso Commissarius talem licentiam. Quare ex falso principio argumentatur ibi Thomas Hurtadus, vt possint Episcopi ex vi Bullæ designare, & approbare Oratoria ad Missæ celebrationem in ædibus privatis.

151 Verùm enimverò quamuis ex privilegio Bullæ nequeat haberi in domibus privatis Oratorium ad Missam celebrandam, nihilominus sunt aliqui casus, in quibus iuxta probabiles Authorum opiniones prodesse valeat in ordine ad Missæ celebrationem, aut auditionem Bulla Cruciatæ ijs, qui vltra hanc Bullam gaudeant Pontificio Oratorij privilegio. Et in primis cum Pontifex concedens licentiam Oratorij ad Missam soleat excipere iuxta Caput *Si quis etiam* 35. de Consecratione Dist. 1. aliquando solemniora festa, quo nomine intelliguntur Natalis Domini, Pascha, Pentecostes, Epiphania, Annūciatio, & Assumptio B. Virginis, festū SS. Apostolorum Petri, & Pauli, necnon omnium Sanctorum iuxta Declarationem Cardinalium apud Gavantum in Rub. Mis. parte 1. tit. 20. pag. 78. aliquando excipiat expressè dies Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi; cum item in diebus exceptis à Pontifice non satisfiat præcepto audiendi Missam, si hæc audiatur in Oratorio, cuius licentiam præstitit Papa, vt contra Homoboonum observant Marchinus Tract. & parte 3. de Ordine C. 9. numero 10. Tamburinus supra num. 34. Diana Resolutione 13. confirmaturque à paritate audientis Missam die festo in loco interdicto, & communicantis tempore Paschatis extra Parochiam sine licentia Parochi, qui non satisfaciunt pręceptis Ecclesiæ de auditione Missæ, & communione in Paschate: quo de puncto recurret sermo in Disput. 30. Cum, inquam, hæc ita sint, quæritur, an qui simul cum Oratorij privilegio excipiente dies illos habet Bullam Cruciatæ, adimpleat præceptum audiēdi Missam, si diebus illis audiat eam in Oratorio?

152 Respondeo, adimplere, nisi obstet Declaratio Sacræ Congregationis Concilij supra memorata; sed fortè ea tantùm dirigitur ad punctum, in cuius confirmationem à nobis est adducta. Ratio responsi est, quia per Cruciatæ Bullam licet celebrare, vel facere celebrari quouis die, & nullo etiam è solemnioribus excepto, in Oratorio privato ad divinum cultum tantùm deputato, & visitato, designatoq; ab Ordinario. Ergo obtenta semel à Pontifice facultate Oratorij privati, & à loci Ordinario visitatione, & approbatione, fas erit per Bullam Cruciatę celebrare, vel facere celebrari in eo Oratorio diebus illis, aliàs exceptis, proindeque satisfiet ibi præcepto audiendi Sacrum.

153 Simili ratione, etsi in indulto Pontificio Oratorij concedatur licētia ad semel tantū in eo celebrandū, vel ad faciendū semel tantū in eo celebrari die festo, fas erit (ni obstet Cardin. Declaratio superior) habenti Cruciatę Bullam celebrare, vel facere celebrari die festo toties, quoties voluerit in eo Oratorio, siquidem Bulla non limitet facultatem ad vnam dumtaxat Missam qualibet die celebrandam, vel faciendā celebrari.

154 Rursus cum in indulto particulari Oratòrij soleat Summus Pontifex apponere clausulam hanc, *Volumus, vt familiares seruitijs tuis non necessarij, præter supra dictos, ibidem Missæ interessentes ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minimè liberi censeantur*, ideoque alij præter familiares necessarios servitio personæ, cui indultum conceditur, vt sunt, qui honoris causa, & absque onere seruiendi comitantur Magnatem aliquem, non satisfaciant præcepto audiendi Sacrum die festo, si tali die audiant in Oratorio privilegiati, prout contra Pellizarium num. 151. inferunt Diana Resol. 3. & Thomas Tamburinus n. 35. nec enim scribitur clausula illa præcisè ob ritum antiquum audiendi Missam die festo in Parochia propria, qui ritus abrogatus iam est contraria consuetudine; sed ponitur illa clausula ex Pontificis intentione, quam præseferunt verba, & vt nunc sortiatur effectum, quatenus ab exceptis assistendum sit Sacro in Parochia propria, vel aliena, vel in Ecclesia Regularium, vel in Oratorio privato ob facultatem Bullæ Cruciatæ; idque vltimum est, quod quęritur, scilicet an excepti adimpleant præceptum, si audiant Missam in Oratorio privato ex privilegio

uilegio Bullæ Cruciatæ; quanquam non ex vigore indulti alterius Pontificij.

155 Diana Resol. 3. V. *Secus autem*, videtur respōdere, quemcumq; audientem Sacrum die festo in Oratorio, virtute Bullæ Cruciatę, quam habeat alius, quem comitetur, seu in cuius prę sentia audiat, satisfacere precepto. Sed forsan non loquitur nisi de familiaribus, domesticis, & consanguineis, de quibus est etiam sermo in Bulla Cruciatæ neutiquam limitante priuilegium audiendi Sacrum vnà cum habente ipsam ad familiares seruitio necessarios, vti restringit Indultum particulare Pontificium Oratorij, nam vt cæteri præter familiares, domesticos, & consanguineos, possint die festo assistere Missæ, quin teneantur assistere alibi, vt adimpleant præceptum, omni caret fundamento in Bullæ Cruciatæ verbis.

156 Limitatio alterius indulti Pontificij de Oratorio imitatur eam, quæ extat in C. *Licet vobis* 11. de Priuilegijs in 6. vbi habenti priuilegium celebrandi vel audiendi diuina tempore Interdicti conceditur, vt deferat secum familiares domesticos, qui ipsum comitari solent prodeuntē ad Ecclesiam. Et priuilegium Bullæ Cruciatæ addit etiam consanguineos, videturque distinguere inter familiares, & domesticos, quia nō dicit *Familiares domesticos*, vt C. *Licet vobis*; sed *Familiares, & domesticos*, quasi denotans non tantùm familiares, qui commorentur intra domum habentis Bullam, sed etiam alios, qui extra, sustentati tamen sumptibus eius ob obsequia, & seruitia erga eum exhibita. Sed Bulla Hispanè reddita nomen *Domesticorum* subticet. Per *Consanguineos* autem intelliguntur omnes tam ascendentes, quàm descendentes, & collaterales vsque ad gradum quartum, tametsi non habitent in eadem domo cum priuilegiato; rursus à nonnullis intelliguntur non solùm coniuges, sed & omnes affines vsque ad dictum gradum: quæ intelligentia quoad affines ampliat nimis nomen *Consanguineorum*, seu potiùs extrahit à propria significatione, & quoad coniuges laxat non nihil; sed tolerari potest, cum sint duo in carne vna. In Bulla Hispanè reddita vocantur *Parientes*, quæ vox communis est consanguineis, & affinibus, nisi restringenda sit ad solos priores iuxta Latinum exemplar, vt volunt plerique, quamuis Bardi parte, & Tract. 2. in Bullam Cruciatæ Cap. 3. sect. 4. proponat efficacia admodùm argumenta, quæ, si authoritas extrinseca non desideraretur, movere valerent, vt censeretur extendi ex præsumpta voluntate Pontificis ad posteriores. Iam verò per *Familiares, & Domesticos* intelliguntur omnes illi, qui sub habentis Bullam potestate patria, vel dominativa degunt; proinde filij, nepotes, servi, famuli tam intra, quàm extra domum domini; sed expensis, sumptibusq; illius viventes, vxor comparatione viri, & vir comparatione vxoris comprehenduntur, quia verè, & in rigore hi ad familiam pertinent, & domestici sunt, si vivant in eadem domo, tametsi dominum non soleant omnes comitari, vt peritè docet Castro Palao Tract. 25. Disput. vnica, puncto 6. num. 6. & 8. Notatque contra Pellizarium numero 149. & contra Tamburinum num. 31. Diana Resol. 6. nomine familiæ venire non posse filij vxorem, filiæ virum, sororis, aut fratris coniugem habentes propriam mēsam, redditus, & famulos, ac suis expēsis viventes, etsi habitent in eadem domo, sintque proinde materialiter domestici, cum illo, qui gaudet priuilegio Oratorij. Refert ibidem Diana ex Molfesio * Si licentia Oratorij concederetur alicui mulieri nobili, ac viduę, & sic de alijs; & in eodem Palatio, in diversis tamen habitationibus, seu apartamentis eius mater habitaret, quæ simul cum filia egredi soleat ad Missā, non tamen esset de eadem mensa cum filia; posset simul cum filia audire Missam in dicto Oratorio privato, quia largiori modo censetur de familia pro honesta custodia filiæ. Si enim mater causa custodiendi filias excusatur ab audiēdo Sacro, eò magis cōprehēditur in hac licentia concessa filiabus, & ita resolutum fuit per doctos viros. * Diana relinquit id Lectori iudicandum. Ego quidem iudico, matrem in hoc casu nō comprehendi sub nomine familiaris, & domesticæ, sed consanguineæ. Præterea iudico, si ad honestam custodiam filiæ opus esset, ne mater domo discederet ad audiendum Sacrum, posse tunc illud audire in Oratorio filiæ, & satisfacere

sed specialiter, & in casu occurrenti Oratorium aliquod singulare, nam si primum non fiat, saluatur vtcumque rigor illorum verborum *Prouinciales per se.* Quod confirmari potest ex quadam Thomæ Sanchez Lib. 2. Summæ Cap. 11. num. 23. & plurium aliorum sententia circa Episcopi potestatem (de qua Concil. Trident. infra) ad delegãdum alteri absolutionem ab hęresis occultę crimine non generaliter, & absolutè, sed specialiter, & in casu occurrenti, etsi Concilium Tridentinum Sessione 24. Decreto de Reformatione C. 6. dicat; *In hæresis crimine in eodem foro conscientiæ* (nempe Episcopi) *tantùm, non eorum Vicarijs sit permissum.* Sed quidquid de hoc sit, etsi privilegium solummodò nominet Provinciales, comprehendit à fortiori Generales, & Visitatores nominatos à Generalibus; vtpote qui sint maiores Provincialibus. Ita Pellizarius supra: & nomine Provincialium intelliguntur etiam Viceprovinciales iuxta præfationem ad Compendium privilegiorum nostrorum.

124 Observo quartò cum prælaudato Cardinali de Lugo dub. 13. per Gregorij XIII. privilegium non licere erectionem altaris ad Missam in cubiculo Religiosi infirmi ad id, vt audiat Missam, aut vt recipiat viaticum; neque item licere in aula Domus, Collegij, vel Residentiæ, vt ex occasione aliqua fiat ibi Sacrum, & posteà, dissoluto altari, redeat aula ad communes vsus domesticos; quia nomine Oratorij, & Capellę aliud intelligitur, quàm cubiculum infirmi, aulave illa communis, & quia locus altaris debet esse ad divinum dumtaxat cultum deputatus permanenter.

125 Obseruo quintò, non solùm in Domibus, & Collegijs, siue perfectis, siue inchoatis, de quibus agitur in Decreto 59. Congregationis 2. Generalis, & in 31.3. & in 12.6. sed etiam in Residentijs Societatis, vbi aliqui ex Nostris degant ordinariè, siue permanenter, ita vt Superior Residentię non sit subiectus alteri Pręlato locali, siue per modum diuturnæ, longissimæque Missionis, ita vt ille, cui externa gubernatio Missionis est cõmissa, subditus sit alterius Superioris localis, posse à Provinciali approbari, & deputari Oratorium ad Missas celebrandas. Constat ex verbis Gregorij XIII. iam relatis, & ex antecedentibus istis; *Postremò considerantes, quantæ Societati huiusmodi curæ sit perfectio diuini cultus, quæque etiam sæpe remotis in locis Collegia, & Residentias habeat, volumus,* &c. Vbi vides, à Romano Pontifice comprehendi Residentias, & non tantùm Domus Professas, ac Collegia. Imò cum posteà dicat, *Et alijs in locis, vbi aliqui Societatis residebunt*, probabile apparet, vi huius privilegij approbari posse, & deputari à Provinciali Oratorium in grangijs, & vineis Societatis, in quibus communiter vivant tres; vel ad minimum duo è Societate procurandæ rei temporalis ad Collegium aliquod pertinentis causa, quippe (vt notat Quintanadueñas tomo 2. Tract. 5. Singulari 18. num. 7.) *aliquorum* nomine veniant duo. Scripsi *probabile apparet*, nam forsan aliquis cõtendet, verbis illis, *Et alijs in locis, vbi aliqui Societatis residebunt*, denotari solummodò Residentias, de quibus proximè loquutus fuerat Pontifex; grangiæ autem, aut vineæ, vel habitationes Nostrorum in eis non appellantur Residentiæ.

126 Sed ad tollendos scrupulos, & ad maiorem securitatẽ R. P. N. Generalis admonuit, placitum sibi esse, vt communicarem⁹ in privilegijs, quæ circa Oratoria grangiarum concessa sũt Cistertiensibus, & Carthusianis, quanquàm id additum non fuerit in impresso Compendio Nostrorum privilegiorum. Concessit verò Cistertiensibus Alexander VI. maiori cum amplitudine, quàm anteà Alexander IV. in Privilegio 27. de quo Chrysostomus Henriquez pag. 67. vt valeant *in grãgijs ædificare Capellas, & Oratoria, in quibus Officia diuina celebrari possint sine loci Ordinarij, vel Diœcesani, seu alterius cuiuscumque licentia, vbi vasallorum, colonorum, incolarum ibidem commorantium confessiones audiri, & eisdem pœnitentiam salutarem iniungi, Eucharistiamque, & alia Sacramenta, sine Parochiæ præiuditio, per Monasteriorũ Abbates, & suos Monachos ad id deputatos ministrari liberè, & licitè queant.* Ita trãscribit ex Compendio Cistertiensium Emmanuel Rodriguez tomo 2. Quæstionum Canonicarum, & Regularium quæst. 76. artic. 1. extatque integra Bulla, & est Alexandri VI. in Bullario Regular. apud eundem Rodriguez 14.

sed

sed est 15. inter alias Pontificum pro Cistertiensium Regulari observantia in Regnis Castellæ apud Chrysostomũ Henriquez pag. 284. & Bulla Vrbani V. pro altari portatili in Carthusianorũ grangijs legitur apud Bullarium magnũ Romanum tom. 1. pag. 283. estque 2. huius Pontificis. Quę privilegia nō sunt derogata per Concilium Trid. vt probant Rodriguez supra, Lezana tom. 1. quæstionum Regul. C. 18. n. 15. & alij relati, & subscripti à Diana supra, Resolutione 33. tractabiturque à nobis postea.

127 Fas autem erit non modò Sacerdotibus Regularibus, sed etiam Sæcularibus celebrare in Oratorijs præfatarum grangiarum, & Laici quicumq; Sæculares licitè audient Sacrum, satisfacientque præcepto audiendi illud die quovis festo in eis Oratorijs, quia Alexander VI. etsi concedat privilegiũ ad Oratoria in grangijs, vt Fratres, & vt vasalli, coloni, Incolę ibidem commorantes habeant commoditatem ad divina Officia, nullum tamen profert verbum, ex quo colligatur, voluisse exclusos iri alios extraneos. Videantur Pellizarius Tract. 8. C. & S. 2. Subs. 1. n. 134. Diana supra, & in illo Authores nobiscum consentientes.

128 Et notetur obiter, Dianam, & alios ibidem, necnon Cardinalem de Lugo L. 1. Responsorum Moral. Dub. 15. Pellizarium Tract. 8. C. 5. S. 1. n. 6 Quintanadueñam p. 1. Singul. Tract. 1. Appendicis, dub. 7. n. 1. Gambacurtam L. & C. 4. de Immunitate Eccles. n. 7. existimare, Religiosorum grãgias gaudere immunitate, ne in eis capi possit reus, non secus ac non potest in Ecclesiarum atrijs. Huius immunitatis privilegium bullatum concessum est Cistertiensib⁹ anno 1152. ab Eugenio III. anno 8. sui Pontificatus, vt legere est in Chrysostomo Henriquez fol. 53. Privilegiorũ Ordinis Cistertiensis, exarantque Rodriguez supra art. 2. & Cardinalis de Lugo verba Bullæ illius, sed tribuentes eam non benè Eugenio IV. delusi ex Cōpendio privilegiorum Cōgregationis Regularis Obseruantiæ S. Bernardi Cistertiensis Ordinis Hispaniæ edito anno 1588. V. *Grangiæ*, §. 2. pag. 158. Significavitque R. P. N. Generalis anno 1643. die 8. Ianuarij, grangias nostras communicare in tali privilegio.

129 Si opponas Declarationem Sacrę Congregationis Cardinalium cōfirmatam ab Innocentio X. anno 1648. & 1652. Nam rogata Sacra Congregatio, *An prædia rustica, metallorum fodinæ, sachari opificinæ à Regularibus Societatis possessa, vel aliæ domus Sæculares, in quib⁹ videlicet vnus, vel duo Regulares tantùm commorantur, gaudeant priuilegio Collegiorum, seu Conuentuum?* Respondit, *non gaudere.* Attamen circa hanc Declarationem subdubitare quis posset, an data sit tantùm ad loca Indiarum, præsertim Occidentalium, & Diœcesis Angelopolitanæ, de quibus mota erat controuersia, & in quibus militare posset specialis ratio? an in eis prædijs rusticis, &c. erecta esset Capella, vel Oratoriũ, vbi Religiosi celebrarent? nam Capellã grangiæ Regularium gaudere immunitate, edixit aliàs Sacra Cardin. Congregatio apud Lugum supra, & anno quidẽ 1640. vt colligitur ex Pellizario supra: an præfata prædia essent domus proprię Sæcularium, & ibi vnus, vel duo Religiosi habitarent tanquam hospites? vt colliget aliquis ex illis verbis, *vel aliæ domus Sæculares*? an mens Purpuratorũ Patrum fuerit, prædia dicta non potiri omnibus privilegijs Collegiorum, seu Conuentuum, quidquid esset, num aliquo, vel aliquib⁹ fruerentur? an Eminentissimi Patres loquantur, considerato tantùm Iure cōmuni? Tractat de superiori Declaratione satis confusè Didacus Antoni⁹ Frances in Pastor. Regul. p. 2. q. 15. Ego suspendo censurã, nã ex vna parte nō mihi constat, negari privilegiũ immunitatis Capellis, seu Oratorijs erectis in suis grangijs à Regularib⁹ ita vt neq; ex Iure cōmuni gaudeant illo (vt libenter fateor) neq; ex speciali, antiquaq; concessione Summi Pontificis, aut etsi illo gavisa sint, sed nuper fuerit revocatũ: & ex alia parte nollem discrepare à Sacrę Cōgregationis sẽsu, eludereq; verba ipsi⁹ interpretationib⁹ minus aptis, aut respondere cũ Brunone Chassaing p. 1. de Privilegijs Regularium Tractatu 1. Capite 1. proposit. 3. huiusmodi Declarationes confirmatas etiam à Papa non habere vim legis, sed sententiæ cuiusdam valde probabilis. Illud non tacebo, si in Diœcesi Angelopolitana egerunt aliqui partes immunitatis Capellæ, aut Oratorij grangiarum Societatis, suscepisse causam

O non

non desperatam, neque improbabilem ante Declarationem obiectam.

130 Observo sextò ex Diana * Stante consuetudine interpretante privilegia Summorū Pontificum, Prælatos Regulares non solùm posse approbare, & designare Oratoria in Monasterijs, & grangijs, sed etiam in locis, ad quæ recreationis causa proficiscuntur, vt in villis Patrum Iesuitarum, & aliorum Religiosorum. * Quod an intelligam de villis, aut vineis, vbi aliqui Religiosi communiter degant; & non de illis, in quibus traditis inquilino alicui, aut famulo Sęculari versantur vno, vel altero die causa recreationis? anceps sum, consideratis quæ dixerat idē Diana parte 6, Tract. 1. Resolut. 6. V. *Et tandem*, vbi habet hæc verba * Grangiæ sunt quædam parvæ dom⁹ Religiosorum, quæ sunt veluti hospitia ipsorum, & membra Monasterij, quæ sunt sub potestate, & iurisdictione Prælati Monasterij, cuius sunt grangiæ * Sic Diana, vel Peregrinus apud illum. Sed Cardinalis de Lugo supra num. 4. docet, nomine grangiarum intelligi etiā villas, quas Religiosi adeunt ex more, vt recreenter, etsi ibi non soleant morari, & de his etiam villis loquitur Pellizarius supra C. & sect. 2. Subs. 1. numero 91. C. 5. sect. 2. num. 65.

131 Observo septimò ex eodem Pellizario in priori loco, si duo, aut tres ex Nostris non Missionis causa, sed negotij alicuius privati, aut communis commorentur per longum etiam tempus in Oppido, vbi Societas nō habeat domicilium, non posse Provincialem privilegio Gregorij XIII. approbare, & deputare Oratorium in domo Sæculari, in qua hospites sint, vt ibi celebrent. Nàm verba illa privilegij, *Vbi aliqui Societatis residebunt*, videntur intelligenda de residentia in loco, & domo, quæ sit propria Societatis. Si privilegium Pauli III. ad Oratoria in locis, in quibus degant Nostri, *Et pro tempore morari contigerit*, non esset revocatum à Concilio Tridentino, posset vi illius de facultate P. N. Generalis haberi Oratorium casu huius observationis eveniente, nam Tò *Pro tempore* comprehenditur casus iste. Vnde Quintanaduenas tomo 2. Tract. 5. Singulari 18. num. 7. immemor revocationis vtitur verbis illius ad Oratoria in grangijs, ad quas Nostri aliquoties in anni decursu confluerent, quin in eis permanenter habitarent. Hactenus de privilegijs concessis Societati.

132 Honorius III. concessit Fratribus Pręedicatoribus, & Minorib⁹, *Vt, vbicumque fuerint, sine Parochialis iuris præiudicio, cum altari valeant viatico celebrare*. Sic enarrat ipse Honorius Capite *In his* 30. de Privilegijs, & excessibus privilegiatorum; posteàque declarat, non esse opus consensu Pręlatorum, seu Episcoporum.

133 Sed hoc privilegium, & similia alia videnda apud Brunonem Chassaing p. 2. de Privilegijs Regul. Tract. 9. C. & propos. 1. à Pontificibus concessa pro Religiosis ante Cōcilium Tridentinum revocata esse per istud Concilium Ses. 22. Decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missæ, valde probabile est, & à multis Theologis asseritur. Nam postquàm inter alia iniunxisset Episcopis omnia ea, quæ retulimus de verbo ad verbum in num. 8. subdit in fine Decreti, *Non obstantibus privilegijs*, &c. Confirmatur ex verbis Gregorij XIII. relegendis in num. 120. Si ergo respectu Societatis fuit à Concilio Tridentino revocatum privilegium altaris viatici indultum à Paulo III. vt apertè fatetur Gregorius XIII. (& ob id puto non fuisse scriptum à Collectore Compendij nostri, atque adeò neque communicatum nobis à R. P. N. Generali) sequitur, revocata etiā fuisse respectu aliarum Religionum cætera similia ante Tridentinum concessa.

134 Confirmatio hæc est magni momenti quoad privilegia non inserta corpori Iuris; at privilegium memoratum Honorij III continetur in corpore Iuris, ideoque non videtur derogatum à Tridentino, cum non faciat expressam eius mentionē, vti opus esset ad revocationem, cum hæc sit odiosa, & cū sit faborabilis permanentia Iuris cōmunis. Sicut autem his de causis privilegium Episcoporum de altari portatili insertū corporis Iuris C. vltimo de Privilegijs in 6. salvum manet post Concil. Trid. etsi ex vi verborum æquè se extendat ad eos, ac ad Religiosos clausula illa, *Non obstantibus privilegijs*; ita similiter. Imò & quoad privilegia nō contenta in Corp. iuris ait Tho. Tamb. supra n. 11.

Gregorium

Gregorium XIII. loquutum solummodò fuisse vt Doctorem priuatum ex probabili multorũ sui temporis Theologorum existimatione. Quo simili modo videtur respondendum à multis, quibus cum supra diximus, per Concilium Tridentinum non esse ademptam Episcopis potestatem dandi licentias ad Missæ celebrationem in Oratorijs ædium priuatarum destinatis tantùm ad diuinum cultum, videtur, inquam, respondendum ad Epistolam iussu Pauli V. Pontificis Maximi scriptã die 10. Martij anno 1615. & missam ad Cardinales, Archiepiscopos, & Episcopos ab Eminentissimo Horatio Cardinali Lancilloto, in qua dicebatur potestas illa ablata per Concilium Tridẽtinum, solique Beatissimo Pontifici Romano reseruata.

135 Argumentum petitum ex verbis Tridentini, & præcipuè ex finali illa clausula, *Non obstantibus priuilegijs*, nõ est tanti ponderis, quia * non tollit directè priuilegia Conciliũ Tridentinum per illam clausulam, sed dat facultatem Episcopis sub censuris Ecclesiasticis, alijsque pœnis prohibendi etiam contra priuilegia; & ideo, non obstantibus quibuscumque priuilegijs, possunt Episcopi prohibere Regularibus, ne celebrent extra Ecclesiã; quòd si non prohibeant, non est Regularibus interdictus vsus priuilegiorum * Sic Diana parte 6. Tractatu 8. Resolutione 39. cum multis, quos citat tum ibi, tũ parte 3. Tract. 2. Resol. 80. tum parte 9. Tract. 1. Resol. 32. 33. & 34. Concordant Laurentius Portel in Dubijs Regularium V. *Altare*, n. 1. Dicastillus D. 4. dub. 6. num. 104. Thomas Tamburinus supra n. 10. Chassaing supra cũ Præposito, & Cherubino, probabileq; esse, inquiunt Ioannes Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 2. num. 31. Franciscus de Lugo Lib. 5. Cap. 6. quæst. 4. num. 32. Arriaga Disp. 54. sect. 4. numero 28.

136 Aliter etiam respondent aliqui ex prænominatis Authoribus, videlicet clausulam illam derogatoriam, *Non obstantibus priuilegijs*, afficere verba immediatè præcedentia, non autem alia longè distantia, in quibus de Oratorijs, & de Regularibus egerat Concilium. Adduntq; non videri mẽtem eius fuisse derogare priuilegijs concessis à Summis Pontificibus, & in fauorem Regularium, sed reprimere abusus plurium, qui sine legitima facultate celebrabant, aut celebrari faciebant, vbicumque libebat; simulque animum Concilij fuisse, præfigere limitem potestati amplæ Episcoporum circa locum celebrationis. Nam ad derogandum priuilegijs emanatis ex potestate Summorum Pontificum, & in gratiam Regularium, adhibuisset clausulam reuocatoriam expressiorem.

137 Præterea non videtur esse contra Concilium, si Religiosi celebrẽt cum altari viatico in Oratorijs & Capellis Monasteriorum extra Ecclesias, & in quocumq; loco interiori decenti, atque honesto eorundem Monasteriorum, necnon in grangijs, prædijsque ad eadem pertinentibus, nam Concilium Tridentinum iubet solummodò, vt Episcopi non patiantur celebrari à Regularibus *in priuatis domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata Oratoria*: &c. At interiora Monasteriorum non sunt priuatę domus, nec Sæculares, de quibus loquitur Concilium; neque sunt omnino extra Ecclesiam, veniunt enim nomine Ecclesiarum; grangiæ item Monasteriorum non sunt priuatæ domus personarum priuatarum, aut Sęcularium, sed Monasteriorum, & Communitatũ Religiosarum, nec sunt omnino extra Ecclesiam, sed sunt partes Ecclesiæ; & bona ipsius. Ita Emmanuel Rodriguez tomo 2. Quæstionum Canonicarum, & Regularium quæst. 76. art. 1. Dicastillus in loco proximè allegato, Lezana supra num. 15. Garcia de Excellentijs Sacerdotij Tractatu 3. Diff. 8. Dub. 2. puncto 3. num. 32. Ascanius Tamburinus tomo 2. de Iure Abbatum Disp. 5. Quæsito 6. ex num. 6. Diana parte 6. Tractatu 8. Resolutione 39. parte 9. Tractatu 1. Resolutione 32. ac 33. Probabiliter hęc dicuntur. Ego magis propendeo, vt putem, reuocata esse à Concilio Tridentino priuilegia de altari viatico, & præsertim ea, quæ nõ sint contenta in corpore Iuris, ea item, quæ sint de altari viatico extra Monasteria, grangias, prædiaque ipsorum. Quo tamẽ non obstante, adsunt concessiones supra memoratę expeditę in gratiã Societatis nostrę à Gregorio XIII. post Concil. Trid. adsunt alię etiã factę; vt

vt refertur, quibusdã alijs Religionib⁹ post idẽ Concilium. Recurrant autem Religiones, quæ, etsi ipsis factæ non fuerint, gaudent nihilominus earum participatione.

138 Cæterùm vi privilegiorum Societatis non licet, in cella, seu camera particulari Religiosi erigere altare, vt ibi celebretur Missa, & vt Religiosus, nõ potens inde exire morbi causa, eam audiat, aut recipiat communionem. Sic observabam in n. 124. cum Cardinali de Lugo. Num verò liceat vi cuiusdam privilegij concessi à Pio IV. pro Canonicis Regularibus Sãcti Saluatoris Lateranensis die 18. Maij anno 1565. post Concilium Tridentinum, & cum derogatione eiusdem Cõcilij, vt testantur Quintanadueñas tomo 1. Tract. 7. Singul. 34. n. 7. & 8. Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 3. Cap. 9. num. 12. Pellizarius in Manuali Regular. Tract. 8. C. & sect. 2. Subs. 1. num. 96. Peyrinus in Privilegijs Regul. n. 34. circa Constitutionem Pyrrhi Archiepiscopi Cõsentini pro Minimis, Lezana apud Dianam parte 6. Tractatu 8. Resol. 39. parte 9. Tractatu 1. Resol. 32. ac duobus sequentibus, Dicastillus supra numero 104? Assero, huiusmodi privilegium esse authenticum, ac fide dignum; & Societati esse communicatum noviter per R. P. N. Generalem. Addit Pasqualigus, vi memorati privilegij posse Regulares infirmos, extra claustra degentes, facere, vt coram ipsis celebretur Missa in domibus, camerisque Sæcularium, non tamẽ hos in cubiculis Monasteriorum, si ibi ægrotent. Sed quoad primum dissentitur Diana, & alij cum ipso in Resolut. 34. Addit etiam Peyrinus, extẽdi dictum privilegium ad omnes, & singulos Regulares tã viros, quàm fœminas subditas viris gaudentibus, aut cõmunicantibus in eo; & tandiu extendi, quandiu duret infirmitas impediens exitum è suis cubiculis. Nos suspendimus censuram interim, dum non lustramus oculis verba privilegij.

139 Diana animadvertit cum Lezana, & Barbosa, Sacram Congregationem sub die 22. Augusti anno 1605. declarasse, ne in Monialium infirmaria Sacrificium Missæ celebrari permittatur. Quæ declaratio neutiquam comprehendit Religiosorum infirmariam; & vi privilegiorum Societatis posset erigi altare in Religiosorum infirmaria, quæ sic esset ædificata, vt ægroti audirent è suis lectulis Missam celebratam in Oratorio, aut Capella communi pro omnibus infirmis, sicut fit in xenodochijs.

140 Post hæc scripta rogatus sum ex parte Reverendissimi Prioris de Vcles Ordinis S. Iacobi, quid cẽserem de privilegio altaris portatilis, quod Leo X. anno 1514. & 2. sui Pontificatus, 6. Kal. Iunij concessit Domorum Prioribus, & Fratribus Monasteriorum de Vcles, & S. Marci Legionensis? Nam P. Andreas Mendo Disquisitione 12. de Ordinibus Militaribus quæst. 11. n. 135. novissimè scripsit, illud non deservire extra præfata Monasteria, siquidem non loquatur nisi de versantibus intra ipsa. Respondi, debere attendi ad verba privilegij. Et cum ad me fuisset allatum authenticum transumptũ, legi in eo hæc post habitum sermonem ad Priores, & Fratres illorum Monasteriorum, & post præmissam absolutionem ab Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis ad effectum præsentis dũtaxat privilegij consequendum, *Vt liceat illis, & vobis, qui estis, & fuerint pro tempore graduati Nobiles, vel Presbyteri, habere altare portatile cum debitis reverentia, & honore, super quo in locis, aliàs ad hoc congruentibus, & honestis, sine iuris alieni præiudicio, & cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, etiam antequàm illucescat dies, circa tamen diurnam lucem; & si forsan, ad loca Ecclesiastico Interdicto ordinaria authoritate supposita vos declinare contigerit, in illis, ianuis clausis, non pulsatis campanis, & submissa voce, excommunicatis, & interdictis prorsus exclusis, in vestra, & cuiuslibet vestrũ, ac familiarium vestrorum domesticorum præsentia, dummodò vos, vel illi causam non dederitis Interdicto, nec illud in vos, aut eos contigerit specialiter emanare, per vos, vel per proprios, vel alios Sacerdotes idoneos, ita quod id vobis, & Sacerdotibus taliter celebrantibus ad culpam nequeat imputari, Missas, & alia Officia diuina celebrare, & celebrari facere possitis.* Sic ibi, omissis reliquis, quæ non sunt huius loci, & quæ videri possunt apud Ioannem de la Cruz Libro 1. de statu Religioso Capite 6. dubio 12. Vers. *In alijs tamen.*

Quibus

141 Quibus omnibus semel, & iterum lectitatis, attentèque consideratis, censui, privilegium illud esse personale, & non alligatum degentibus intra Monasteria. Et quidem si solis Communitatibus de Veles, Sanctique Marci Legionensis concessum fuisset, non præcederet illa absolutio ab excõmunicatione, quę in Cõmunitatem lata non potest supponi; neq; item Pontifex adhiberet cautionem de locis aliàs congruentibus, honestisque, & de non parando pręiudicio contra ius alienum, nõ enim prudenter timeri poterat præiudicium per celebrationem exercitam solummodò intra Monasteria, neque quòd intra ea eligeretur locus minus congruens, & honestus. Vlteriùs verba illa *Etsi forsan*, &c. continuata cum aliis de loco, & hora Missæ quàm clarè denotant, locum Missæ non esse limitatum ad terminos Conuentuum. Quapropter privilegium dirigitur ad singulos graduatos Nobiles, vel Presbyteros illorum Monasteriorum, vbicumque extiterint. Quæ concessio, etsi magna, sed non est singularis, vt noscet, qui legerit transcriptas à nobis in hac Sectione, & alias, de quibus Vrbanus V. anno 1363. Pontificat⁹ sui anno 2. in Bulla inchoata, *Sacræ vestræ*, data Cistertiensibus, Sixtus IV. anno 1476. & 6. sui Pontificatus in Bulla, quæ incipit, *Dum ad vniuersos*, data Canonicis Regularibus Lateranensibus, Iulius II. anno 1512. & 9. sui Põtificatus in Bulla, cui⁹ principium, *Inter cætera*, data Canonicis Regularibus, Clemens VII. anno 1530. Pontificatus sui anno 7. in Bulla, cuius exordium, *Ex clementi*, data Carmelitanis, & Confratribus ipsorum, Vrbanus VIII. anno 1626. Pontificatus sui anno 3. in Bulla, cuius initium, *Cum sicut*, data Fratribus Reformatis Discalceatis Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redẽptionis Captivorũ Congregationis Hispaniarum: vidiq; nuper ego originalem quandam factam a Pio II. vt inclytus heros Alfonsus de Quintanilla, vxorq; eius clarissima fœmina Domina Aldara de Lodeña, filiique ipsorum, ac descẽdentes possent facere celebrari coram se in quouis loco aliàs congruenti, & honesto. Quod privilegium nunc in vsu est nobilissimo Equiti Iacobæo D. Petro de Ribera, & Quintanilla Signifero Maiori Methymnæ Campi, originem splendidissimam, & Maioratum prędivitem trahenti ab eis, qui primitùs obtinuerunt indultum.

142 Iam verò in eo alio Leonis X. quinã significentur nomine Nobilium graduatorũ? me latet. An Fratres NN. qui haberẽt Gradũ in litteris? Dubitarique potest, an sit revocatum per Cõcilium Tridentinum iuxta disputata paulò anteà? an item sit amissum per non vsum siue privativum, siue contrarium? Id quod esse ferè impossibile in privilegijs Regularium, probat Bruno Chassaing agens de eis in parte, & Tractatu 1. C. 5. propos. 1. & vniversim de omnibus privilegijs non redundantib⁹ in aliorum gravamen non amitti per alterutrum ex illis non vsibus, docet cum multis Castrus Palaus Tract. 3. D. 4. punct. 18. & 19. Neque desunt, qui mihi dicant, fuisse aliquibus in vsu pręfatum priuilegium longè ante centum imo & 40. annos. Præterea considerari debet, an ad eius vsum nunc temporis necessaria sit licentia Consilij Ordinũ Militarium, vt agentis vices Magistri Generalis (qui est Rex noster Catholicus) an sufficiat licentia Reverendissimi Prioris Conuentus de Veles, vel S. Marci Legionensis, vel an neutra sit requisita? Eo quòd neque in huiusmodi privilegio exprimatur (vt neq; approbatio, vsitatioq; Ordinarij) neq; aliũdè in Ordine S. Iacobi opus sit licentia Maiorum, vt privati vtantur privilegijs concessis à Summo Põtifice. Quod an ita sit, necne? ignoro. Et hunc in modum respondi integrè ad propositã interrogationem.

SECTIO XI.

De priuilegio per Bullam Cruciatæ ad locum celebrationis.

143 PER Bullam Cruciatę, cõcessam Hispaniarum Regnis, Insulisque adiacentibus, & Sardiniæ, atque Siciliæ, videtur Dominico de Soto in 4. Dist. 13. quæst. 2. art. 3. V. *Iam verò*, Ferdinando de Castro Palao parte 4. Operis Moralis Tractatu 25. D. vnica punct. 6. num. 2. & 3. cum Henriquez, & Ioanne de Salas licitam esse celebrationem in privato Oratorio

ad divinum cultum tantùm deputato, visitando, & designando ab Ordinario. Nam in ea Bulla dicitur, *Conceditur, vt dicto concessionis anno durante, possint in Ecclesijs, in quibus aliàs diuina Officia, Interdicto durante, quomodolibet celebrare permissum fuerit, vel in priuato Oratorio ad diuinum cultum tantùm deputato, ab Ordinario visitando, & designando, etiam tempore Interdicti, cui ipsi causam non dederint, vel per eos non steterit, quòminus amoueatur:: in suis, ac familiarium, & domesticorum, & consanguineorum suorum præsentia Missas, & alia diuina Officia per se ipsos, si Presbyteri fuerint, celebrare, vel per alium celebrari facere, & tempore Interdicti diuinis interesse. Eis tamen, qui priuato Oratorio ad præmissa vti voluerint, vt quoties id fecerint, aliquas preces Deo pro vnione Principum Christianorum contra Infideles, eorundemque contra eosdem victoria fundere teneantur, imponitur. Item Eucharistiam, & alia Sacramenta, præterquàm in die Paschatis, recipere*, &c. Quibus verbis supponitur (aiunt præfati Authores) vsus licitus privati Oratorij, in quo celebretur Missa, dummodo serventur requisita, & conditiones appositæ in contextu. Vnde Sotus inquit absolutè, *Iam verò modò per Pontificum diplomata ratione Cruciatæ quibusuis cōcessum est, vt intra lares proprios Missas facere possint celebrari.*

144 Rogatus verò Castro Palao ✠ Quid operatur hoc Bullæ priuilegium, si expectanda est Episcopi approbatio, visitatio, & designatio? ✠ Respondet, ✠ Multùm operari. Primò, non esse opus licentia, & facultate Ordinarij, sed solùm illius designatione, seu approbatione, etiam absque necessitate vrgente, vti dicitur Capite Sicut non alij de Consecratione Dist. 1. Secundò, vt non requiratur approbatio Ordinarij illius loci; sed cuiuscumque Ordinarii approbatio sufficiat; sicuti in Confessore electo docent plures, approbationem cuiuscumque Ordinarij, siue loci, siue pœnitentis, siue Confessarij sufficere. Tertiò, & præcipuè operatur, vt Episcopus sit obligatus, & cogi possit, approbationem concedere, si locus decens est, & divino cultui deputatus; idque indicant illa verba, Ab Ordinario visitando, & designando. Neque oportet, Oratorium anteà esse divino cultui deputatum; sat est, per illam approbationem, & Episcopi designationem deputari, profana enim sacra fieri possunt. Quòd si postmodùm profanis vsibus deserviat, nova deputatione Ordinarij indigebit. ✠ Hactenus Castro Palao.

145 Contra cuius opinionem proponit Diana parte 9. Tract. 1. Resolutione 23. quoddam absurdum, notatum anteà à Soto, quin hic ideo neget, posse vi Bullæ haberi ad celebrationem Missæ Oratorium privatum designatū, visitatumque ab Ordinario. Nam post verba supra exarata addit ✠ Atqui vbi aliqua necessitas incumberet, nihil irreverentiæ tales concessiones haberent:: At verò quòd vniversi citra delectum huiusmodi concessionibus vtātur, re vera non potest non reverentiam sacrosancti Sacramenti denigrare, & quandam præseferre contemptus effigiem. ✠ Sic Sotus: à quo non credo damnari Pontificiam Oratorij concessionē indifferenter factam omnibus, sed optari, vt in vsu concessionis sit delectus: erit autem, si Ordinarius non designet Oratoria in privatis domibus hominum mediocris facultatis, & possibilitatis, sortisque infimæ: vti etsi à Papa per Bullam concedatur facultas eligendi Confessarium, evitantur inconuenientia conditione apposita de Confessario, qui, etsi non sit proprius Sacerdos pœnitentis, nec habens ab illo delegatam iurisdictionem, sit tamen approbatus ab Ordinario. Et hoc pacto posset satisfieri absurdo proposito à Diana suprà, Trullench de Bulla Cruciatæ Lib. 1. §. 3. dub. 4. num. 6. Mendo D. 16. C. 1. num. 6. Bardi parte, & Tract. 2. C. 6. sect. 1. num. 2.

146 Ego, attento tenore verborum Bullę, censeo cum Garcia Tract. 3. de Ecellentijs Sacerdotij Dist. 8. dubio 2. puncto 3. num. 25. & 26. non carere fundamento opinionem Soti, & aliorum, quos adduximus. Sed post Decretum Vrbani VIII. nullus Episcopus, aut Ordinarius designabit Oratorium privatum, vbi ex privilegio Bullæ Sacrum fiat; & saltem non scio, designatum esse ab vllo in locis, vbi vixi. Dicet quis, habentes Bullam fore, vt possint celebrare, vel facere celebrari in Oratorio decenter ornato iuxta requisita Rubricarum Missalis ad celebrationem; cuius Oratorij designationem neget sine causa Ordinarius. Respondetur

primò,

primò, Ordinarium nō denegaturū sine causa iusta post Decretū Vrbani VIII. Deinde ad Oratorij designationem minimè sufficere, quòd in domo privata detur altare cū ijs, quę à Rubricis Missalis postulantur ad celebrationem, sed opus prætereà esse, vt domus sit decēs, etsi enim faber ferrarius, aut sutor habens Bullam erigeret altare, ornaretq; conuenienter intra domū suam, non vacaret absurditate approbatio Oratorij ad Missam intra lares proprios fabri ferrarij, aut sutoris. Quare nō sine causa iusta Ordinarius non daret approbationē. Tertiò, approbationem Ordinarij esse conditionem necessariò requisitam ad vsum Oratorij pro celebranda Missa vigore privilegij Bullæ, ideoque etsi iniustè denegetur ea approbatio, non licere illam vsum. Ita vltra Mendum supra Bardi, & Pellizarius apud Dianā Resol. 10 quanquam contradicat Ludovicus de la Cruz adductus ab eodem ibi, & parte 5. Tract. 10. Resolut. 76. probabilemque esse partem hanc fatentur Garcia, Lezana, & Quintanadueñas, necnon Thomas Tamburinus Lib. 1. de Missa C. 4. §. 4. num. 15. si desit, qui possit cogere Ordinariū ad approbationem, aut si à coactatione procurāda per litis molestias, & expensas velit desistere privilegiatus.

147 Contendit etiam Bardi, vt & Mendus, designationem Oratorij non valituram, nisi fiat ab Ordinario loci. Sed alij Authores citati ab eodem Diana Resol. 26. satis probabiliter docent, sufficere, si à quocumque Ordinario fiat, nam Bulla ponit indefinitè Ordinarium, & non determinatè, qui sit loci sicut solet nunc poni in Brevibus Pontificijs pro Oratorijs in domib⁹ privatis virorum nobilium. Favet verò maximè paritas Ordinarij approbaturi ad confessiones vi Bullę, qui non debet esse loci, vt fert communis sententia, sed potest esse vel loci, vel pœnitentis, vel Confessarij, eo quòd in Bulla ponatur indefinitè Ordinarius.

148 Dicet quis iterùm, Pontificem sexennio concedere Bullam, in qua continetur privilegium Oratorij, quin ob Decretum de Oratorij licentia Sedi Apostolicæ reservata mutarit Vrbanus VIII. aut Innocentius X. aut Alexander VII. (qui nunc ad clavum Ecclesiæ sedet; sedeatque diu!) antiqua verba Bullæ, sed potiùs retinuerit eadem omnino in Bullis post Decretum illud concessis. Ergo putandum est, reualidare privilegium Oratorij respectū sumentium Bullam, non obstante Decreto illo. Respondeo, esse inefficax hoc argumentum, vt alibi ostendam satisfaciens simili alij, quo aliqui conantur persuadère, Bullā prodesse, vt Regulares possint absolui à reseruatis peccatis per quemcumque Confessarium à se electum ex legitimè approbatis ab Ordinario, non obstantibus Pontificum Declarationibus editis, quòd nec fuit, nec est, nec erit ex intentione Sedis Apostolicæ comprehendere Regulares, vt vi Bullæ Cruciatæ absolvi queant à reseruatis per quemlibet Confessariū ab Ordinario approbatum.

149 Tandem nostra sententia confirmatur Declaratione quadam Sacrę Congregationis Concilij facta annò 1648. die 14. Nouembris, vt tradit Diana Resol. 5. qui testatur, statutum esse ab ea Sacra Congregatione, *Priuilegium Bullæ Cruciatæ non suffragari pro huiusmodi Oratorijs, & altaribus, ac Missarū celebratione.* Ita ex Diana. Sed non refert formalia Declarationis verba; nec authenticè (quod sciam) constat de tali Declaratione.

150 Quoad Commissarium Bullæ Cruciatæ asserit Alfonsus Perez de Lara in L. trium gratiarum, posse dare facultatem privati Oratorij ad Missam, quanquam visitandi prius, & designandi ab Ordinario. Cęterùm hęc potestas non legitur in litteris Bullæ, quæ publicatur, nec de hodierno eius vsu exemplum aliquod mihi compertum est. Sed credendum erit Commissario, si post Decretum Vrbani VIII. concedat facultatem illam. Videantur Diana Resol. 24. Valerus in Differētijs vtriusq; Iuris Verb. *Missa*, Differētia 2. §. *Secundò fallit*, Trullench in Bullā Cruciatæ Lib. 1. §. 3. dub. 4. num. 8. Lib. 2. §. 5. num. 7. Mendus D. 37. C. 15. Bardi parte, & Tract. 2. C. 6. sect. 1. numero 2. Quintanadueñas tomo 1. Tract. 7. Singulari 33. n. 7. Noteturq; contra Thomam Hurtadum parte posteriori Resolutionum Moralium Tract. 12. C. 1. in Digressione quadam num. 2240. potestatem illam Comissarij neutiquam contineri in verbis Bullæ communis supra transcriptis, nam verba

verba illa nullam faciunt mentionem licentię dandæ à Commissario; & alioqui omnibus accipientibus Bullam cōcederet eo ipso Commissarius talem licentiam. Quare ex falso principio argumentatur ibi Thomas Hurtadus, vt possint Episcopi ex vi Bullæ designare, & approbare Oratoria ad Missæ celebrationem in ædibus privatis.

151 Verùm enimverò quamuis ex privilegio Bullæ nequeat haberi in domibus privatis Oratorium ad Missam celebrandam, nihilominus sunt aliqui casus, in quibus iuxta probabiles Authorum opiniones prodesse valeat in ordine ad Missæ celebrationem, aut auditionem Bulla Cruciatæ ijs, qui vltra hanc Bullam gaudeant Pontificio Oratorij privilegio. Et in primis cum Pontifex concedens licentiam Oratorij ad Missam soleat excipere iuxta Caput *Si quis etiam* 35. de Consecratione Dist. 1. aliquando solemniora festa, quo nomine intelliguntur Natalis Domini, Pascha, Pentecostes, Epiphania, Annūciatio, & Assumptio B. Virginis, festū SS. Apostolorum Petri, & Pauli, necnon omnium Sanctorum iuxta Declarationem Cardinalium apud Gavantum in Rub. Mis. parte 1. tit. 20. pag. 78. aliquando excipiat expressè dies Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini Nostri Iesu Christi; cum item in diebus exceptis à Pontifice non satisfiat præcepto audiendi Missam, si hæc audiatur in Oratorio, cuius licentiam præstitit Papa, vt contra Homoboaum observant Marchinus Tract. & parte 3. de Ordine C. 9. numero 10. Tamburinus supra num. 34. Diana Resolutione 13. confirmaturque à paritate audientis Missam die festo in loco interdicto, & communicantis tempore Paschatis extra Parochiam sine licentia Parochi, qui non satisfaciunt præceptis Ecclesiæ de auditione Missæ, & communione in Paschate: quo de puncto recurret sermo in Disput. 30. Cum, inquam, hæc ita sint, quæritur, an qui simul cum Oratorij privilegio excipiente dies illos habet Bullam Cruciatæ, adimpleat præceptum audiēdi Missam, si diebus illis audiat eam in Oratorio?

152 Respondeo, adimplere, nisi obstet Declaratio Sacræ Congregationis Concilij supra memorata; sed fortè ea tantùm dirigitur ad punctum, in cuius confirmationem à nobis est adducta. Ratio responsi est, quia per Cruciatæ Bullam licet celebrare, vel facere celebrari quouis die, & nullo etiam è solemnioribus excepto, in Oratorio privato ad divinum cultum tantùm deputato, & visitato, designatoq; ab Ordinario. Ergo obtenta semel à Pontifice facultate Oratorij privati, & à loci Ordinario visitatione, & approbatione, fas erit per Bullam Cruciatę celebrare, vel facere celebrari in eo Oratorio diebus illis, aliàs exceptis, proindeque satisfiet ibi præcepto audiendi Sacrum.

153 Simili ratione, etsi in indulto Pontificio Oratorij concedatur licētia ad semel tantū in eo celebrandū, vel ad faciendū semel tantū in eo celebrari die festo, fas erit (ni obstet Cardin. Declaratio superior) habenti Cruciatę Bullam celebrare, vel facere celebrari die festo toties, quoties voluerit in eo Oratorio, siquidem Bulla non limitet facultatem ad vnam dumtaxat Missam qualibet die celebrandam, vel faciendā celebrari.

154 Rursus cum in indulto particulari Oratorij soleat Summus Pontifex apponere clausulam hanc, *Volumus, vt familiares seruitijs tuis non necessarij, præter supra dictos, ibidem Missæ interessentes ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus festis de præcepto minimè liberi censeantur*, ideoque alij præter familiares necessarios servitio personæ, cui indultum conceditur, vt sunt, qui honoris causa, & absque onere seruiendi comitantur Magnatem aliquem, non satisfaciant præcepto audiendi Sacrum die festo, si tali die audiant in Oratorio privilegiati, prout contra Pellizarium num. 151. inferunt Diana Resol. 3. & Thomas Tamburinus n. 35. nec enim scribitur clausula illa præcisè ob ritum antiquum audiendi Missam die festo in Parochia propria, qui ritus abrogatus iam est contraria consuetudine; sed ponitur illa clausula ex Pontificis intentione, quam præseferunt verba, & vt nunc sortiatur effectum, quatenus ab excepti assistendum sit Sacro in Parochia propria, vel aliena, vel in Ecclesia Regularium, vel in Oratorio privato ob facultatem Bullæ Cruciatæ; idque vltimum est, quod quęritur, scilicet an excepti adimpleant præceptum, si audiant Missam in Oratorio privato ex privilegio

uilegio Bullæ Cruciatæ, quanquam non ex vigore indulti alterius Pontificij.

155 Diana Resol. 3. V. *Secus autem*, videtur respōdere, quemcumq; audientem Sacrum die festo in Oratorio, virtute Bullæ Cruciatę, quam habeat alius, quem comitetur, seu in cuius pręsentia audiat, satisfacere pręcepto. Sed forsan non loquitur nisi de familiaribus, domesticis, & consanguineis, de quibus est etiam sermo in Bulla Cruciatæ neutiquam limitante priuilegium audiendi Sacrum vnà cum habente ipsam ad familiares seruitio necessarios, vt restringit indultum particulare Pontificium Oratorij, nam vt cæteri præter familiares, domesticos, & consanguineos, possint die festo assistere Missæ, quin teneantur assistere alibi, vt adimpleant præceptum, omni caret fundamento in Bullæ Cruciatæ verbis.

156 Limitatio alterius indulti Pontificij de Oratorio imitatur eam, quæ extat in C. *Licet vobis* 11. de Priuilegijs in 6. vbi habenti priuilegium celebrandi vel audiendi diuina tempore Interdicti conceditur, vt deferat secum familiares domesticos, qui ipsum comitari solent prodeuntē ad Ecclesiam. Et priuilegium Bullæ Cruciatæ addit etiam consanguineos, videturque distinguere inter familiares, & domesticos, quia nō dicit *Familiares domesticos*, vt C. *Licet vobis*; sed *Familiares, & domesticos*, quasi denotans non tantùm familiares, qui commorentur intra domum habentis Bullam, sed etiam alios, qui extra, sustentati tamen sumptibus eius ob obsequia, & seruitia ergà eum exhibita. Sed Bulla Hispanè reddita nomen *Domesticorum* subticet. Per *Consanguineos* autem intelliguntur omnes tam ascendentes, quàm descendentes, & collaterales vsque ad gradum quartum, tametsi non habitent in eadem domo cum priuilegiato; rursus à nonnullis intelliguntur non solùm coniuges, sed & omnes affines vsque ad dictum gradum: quæ intelligentia quoad affines ampliat nimis nomen *Consanguineorum*, seu potiùs extrahit à propria significatione, & quoad coniuges laxat non nihil; sed tolerari potest, cùm sint duo in carne vna. In Bulla Hispanè reddita vocantur *Parientes*, quæ vox communis est consanguineis, & affinibus, nisi restringenda sit ad solos priores iuxta Latinum exemplar, vt volunt plerique, quamuis Bardi parte, & Tract. 2. in Bullam Cruciatæ Cap. 3. sect. 4. proponat efficacia admodùm argumenta, quæ, si authoritas extrinseca non desideraretur, movere valerent; vt censeretur extendi ex præsumpta voluntate Pontificis ad posteriores. Iam vero per *Familiares, & Domesticos* intelliguntur omnes illi, qui sub habentis Bullam potestate patria, vel dominativa degunt; proinde filij, nepotes, servi, famuli tam intra, quàm extra domum domini; sed expensis, sumptibusq; illius viventes, vxor comparatione viri, & vir comparatione vxoris comprehenduntur, quia verè, & in rigore hi ad familiam pertinent, & domestici sunt; si vivant in eadem domo, tametsi dominum non soleant omnes comitari, vt peritè docet Castro Palao Tract. 25. Disput. vnica, puncto 6. num. 6. & 8. Notatque contra Pellizarium numero 149. & contra Tamburinum num. 31. Diana Resol. 6. nomine familiæ venire non posse filij vxorem, filiæ virum, sororis, aut fratris coniugem habentes propriam mēsam, redditus, & famulos, ac suis expēsis viventes, etsi habitent in eadem domo, sintque proinde materialiter domestici, cum illo, qui gaudet priuilegio Oratorij. Refert ibidem Diana ex Molfesio ✱ Si licentia Oratorij concederetur alicui mulieri nobili, ac viduę, & sic de alijs; & in eodem Palatio, in diversis tamen habitationibus, seu apartamentis eius mater habitaret, quæ simul cum filia egredi soleat ad Missā, non tamen esset de eadem mensa cum filia; posset simul cum filia audire Missam in dicto Oratorio privato, quia largiori modo censetur de familia pro honesta custodia filiæ. Si enim mater causa custodiendi filias excusatur ab audiēdo Sacro, eò magis cōprehēditur in hac licentia concessa filiabus, & ita resolutum fuit per doctos viros. ✱ Diana relinquit id Lectori iudicandum. Ego quidem iudico, matrem in hoc casu nō comprehendi sub nomine familiaris, & domesticæ, sed consanguineæ. Præterea iudico, si ad honestam custodiam filiæ opus esset, ne mater domo discederet ad audiendum Sacrum, posse tunc illud audire in Oratorio filiæ, & satisfacere

facere præcepto, tametsi in licentia Oratorij non exprimerentur consanguinei, sed solùm familiares, & domestici. Ratio Molfesij vrget in circumstantia dicta, non autem, quando ad honestam custodiam filiæ non esset necessarium latus matris. Villalobos apud Dianam Resol. 28. excludit à numero familiarium, & domesticorum ancillam, & manuductorem vernacula lingua Castellana, *Criada, y Escudero Dominguero*s, qui sunt cōducti, vt solis diebus festis associent dominam foràs prodeuntem. Sed videtur restringere nimiùm familiarium, & domesticorum vocem; secus esset de fœmina, quæ solo titulo amicitiæ aliam comitaretur, & de viro, qui causa tantū vrbanitatis, vel qui in fraudem assumerentur ad comitatum sine vllo salario.

157 Ex quibus abundè patet, familiares non necessarios servitio domini gaudentis particulari indulto Oratorij satisfacturos ibi præcepto audiendi Sacrum, si dominus simul fruatur privilegio Bullæ, dummodò non obsit Cardinalium Declaratio præcitata.

158 Adverto, debere eos, qui virtute Bullæ Cruciatæ satisfaciunt præcepto audiendi Sacrum per assistētiam in Oratorio, vbi illud celebratur, debere, inquam, preces Deo fundere pro vnione Principum Christianorum contra Infideles, eorundemque contra eosdem victoria: quæ obligatio constat ex verbis Bullæ supra exaratis; sed non est gravis, seu non est sub pœna peccati mortalis, nisi tantùm venialis; nec eius omissio redderet irritum effectum privilegij; non enim assignatur eiusmodi obligatio tanquam conditio necessariò requisita, sed tanquam modus adiectus actui perfecto; secus est, quòd fruiturus privilegio Bullæ in ordine ad Missæ auditionem non dederit causam Interdicto, vel per ipsum non steterit, quominus amoveatur. Preces possunt esse vel vocales, vel mentales; & quantumcumque breves sufficiunt.

159 Tertiò cum iuxta Covarruviam in C. *Alma mater* parte 2. §. 4. num. 2. Thomam Sanchez Lib. 7. de Matrimonio D. 8. num. 13. Gasparem Hurtadum Diff. 7. de Interdicto, aliosque multos, non liceat celebrare tempore Interdicti localis generalis in Oratorio, sed in Ecclesijs, & Monasterijs, servata moderatione C. *Alma mater* 24. de Sententia excommunicationis in 6. proindeque tunc fas non sit celebrare in Oratorio concesso ex indulto particulari Pontificio, nisi Pontifex expressè id permittat, quæritur; num liceat, si simul habeatur Bulla Cruciatę? Respondeo, licere, quia per Bullam Cruciatæ indulgetur, vt tempore Interdicti localis generalis celebretur, vel celebrari fiat in Oratorio privato non interdicto specialiter. Imò aliqui coarctant ad solum tempus Interdicti facultatē Bullæ Cruciatæ in ordine ad Missam. Sed hęc opinio antiquata iam est, & ex Summario Latino Bullæ refellitur satis efficaciter, ibi enim dicitur, *Etiam tempore Interdicti*; quę dictio *Etiā*, & dictio *Aun* respondens ei in Summario Hispano est implicativa, & augmētativa, indicatque manifestè, licere tēpore alio minus prohibito Ecclesiasticis legibus.

160 Quæres obiter, an tempore Interdicti celebrans ex privilegio Bullę Cruciatę in privato Oratorio valeat licitè assumere, vt Missæ inserviat, Ministrum Laicum non habentem Cruciatæ Bullam, si ad manum sit Minister Clericus iure communi privilegiatus, aut Laicus habens Bullam? Dico, posse licitè pro libito quemcumque assumere, tum quia concesso principali conceditur & accessorium, præsertim necessarium, qualis est Minister respectu Missæ: tum quia privilegium Bullę debet esse per se efficax, & transfundere efficaciam in privilegiati socium, quin dependeat ab accidentali circumstantia inueniendi Ministrum, qui aliàs sit etiam privilegiatus. Legesis Dianæ Resolutione 27. & quæ nos scripsimus in D. 14. num. 20.

161 Denique cum ex virtute particularis indulti Pontificij concessi viro nobili, vt ad Missam habeat Oratorium in domo propria, non satisfaciat ille præcepto, si assistat Missæ die festo in Oratorio alterius viri nobilis similiter privilegiati, quæritur, vtrum saltē satisfaciat casu, quo potiatur privilegio Bullę Cruciatæ? Respondeo affirmatiuè, nā Oratorium, in quo virtute Bullæ satisfiat præcepto, non debet esse proprium; sed vel proprium, vel alienum sufficit, siquidem verba Bullæ limitanda

mitanda non sunt ad Oratorium propriũ absque sufficienti ratione; quę hic non apparet. Ita Diana Resol. 14. cum Nostro Bardi parte, & Tract. 2. in Bullam Cruciatæ C. 6. sect. 2. num. 23.

162 Omnia, quæ dixi de vtilitate Bullæ Cruciatæ ad Missæ auditionem, aut celebrationem in Oratorijs privatis, volo, vt salva sint, nisi repugnent Eminentissimorum Cardinalium apud Dianam Resol. 5. & 35. Declarationi, quæ authentica sit, de quo mihi non constat. Addit Diana in posteriori loco, eosdem Eminentissimos Cardinales pariter declarasse, opus esse Pontificio indulto, vt Missa celebretur in Capella; etiam quæ existat in aula publica Palatij Civitatis; non autem vt celebretur in Capella carcerum publicorum: declarasse præterea, posse Ordinarium procedere ad pœnas vsque censurarum contra Sacerdotes tam Sæculares, quàm Regulares peragentes Sacrum in Capellis, quibus non suffragatur indultum Pontificum particulare.

SECTIO XII.
De priuilegio per Breue Pontificium ad celebrationem in Oratorio priuato Sæcularium.

163 IN præcedentibus attigimus non pauca pertinentia ad Breue, quo solet Summus Pontifex cõcedere celebrationem in privatæ domus Oratorio. Restant multa alia dicenda. Et quidem huiusmodi Indultum solet concedere privilegiato, vt celebretur in sui, & familiæ suæ presẽtia; habetque Bulla Cruciatæ eundem concessionis modum: & olim in Concilio Agathensi Can. 21. relato Cap. *Si quis etiam* 35. de Cons. Dist. 1. permissum fuit propter evitandam fatigationem familiæ, vt qui haberet Oratoriũ in agro, audiret ibi Missam. Sed nõ ideò opus est, adesse dominum, vt eius familia, aut aliquis ex ea audiat Missam in privato Oratorio domini, sicut neque è contrario opus est, adesse familiam, aut aliquem ex ea, vt dominus ibidem Missam audiat. Etsi enim privilegium factum familiæ sit in gratiam domini, tamen nihil cogit, vt restringatur, quatenus familia non possit illo frui, nisi in præsentia domini. Particula *Et*, aut *Ac* non semper est copulatiua; sed potest esse disiunctiva.

164 Inquies, Iure communi nequeunt familiares domestici assistere Missę tempore Interdicti, si absit dominus privilegiatus. Ergo nec poterũt virtute Bullæ Cruciatæ tempore saltẽ Interdicti, si absit dominus, qui solus habeat Bullam. Respondeo, constare Antecedens ex Cap. *Licet vobis* 11. de Privilegijs in 6. Ibi: *Cum conceditur singulari personæ, vt, modo præmisso, tempore Interdicti celebrare valeat, vel audire diuina, eius familiares domestici ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi diuinum Officiũ licitè admittuntur*. Expendantur accuratè verba illa *Ad audiendum cum ea*. Ast Bulla Cruciatæ non sic loquitur. Vnde satis probabiliter negatur Consequentia, maximè cum privilegium Bullæ, ne invtile sit, debeat operari aliquid vltra Ius commune. Addo, in C. *Licet vobis* permitti familiaribus domesticis præsentiam ad Sacrum in gratiam domini, & ob eius comitatum, quandò exit domo ob Missam audiendam, & ad domum redit post Missam auditã. Quæ ratio non militat in privilegio Bullæ Cruciatæ ad Missam audiẽdam tempore Interdicti in Oratorio privato domestico. Probabile est iudicio Tamburini num. 39. quod diximus cum Castro Palao Tract. 25. D. vnica, punct. 6. n. 9. vbi refert Ioannem de Salas, item cũ Aversa quæst. 11. de Eucharistia sect. 14. V. *Septimò*, Quintanaduenas tomo 1. Tract. 7. Singulari 32. num. 7. Pellizario num. 149. Ludovico de Cruce, Diana, & alijs.

165 Sed multò probabilius, posse dominum, qui in Oratorio audiuit vnam Missam, facere, vt ibidem celebretur alia, quam ipse audiat simul cum familiaribus domesticis, & in gratiam eorum, quia priori non interfuerunt. Id intelligendum est, nisi indultum Oratorij limitet licentiam ad vnã tantùm Missam singulis diebus, vti solet limitare indultum particulare Pontificium, cui si non pareatur, & vltra vnam Missam celebrentur aliæ, aut vna in die excepto per ipsum indultũ, peccabitur per se graviter, vt colligitur ex dictis in num. 8. huius Disp. docentque

Pellizarius

Pellizarius in num. 155. & Tamburin⁹ in num. 19. quanquam Quintanadueñas supra num. 6. dicat, posse ex gravi causa celebrari duas Missas; qualis causa esset, si dominus Oratorij non audisset priorem. Quod an sit probabile? dubito vehementer. Verumtamen si priuilegiatus gaudeat simul concessione Bullæ Cruciatę, tractavimus supra, an liceat in hoc casu facere, vt celebrentur plures Missæ eodem die, aut vna in die excepto.

166 Inquies rursus, mortuo domino, cui concessum est indultum Oratorij, non licet familiaribus domesticis facere, vt coram ipsis Sacrum peragatur in Oratorio. Ergo nec absente domino. Inficior Consequentiam, cōcesso Antecedenti. Ratio discriminis est duplex, altera, quòd, decedente domino, desinunt alij esse de eius familia, seu ampliùs iam non sunt eius familiares domestici: altera, quòd illud Indultum est personale privilegium; de cui⁹ ratione est, vt finiatur morte personæ privilegiatæ, nisi verba privilegij talia sint, vt denotent transmissionem ad posteros, aut ad eos, qui fuerunt de familia personæ principaliter privilegiatæ. Talia non sunt hæc in indulto Oratorij. *Ac de ipsius Ordinarij licentia, eius arbitrio duratura*, vt contra Pellizarium num. 153. benè probant Diana Resolut. 17. & Tamburinus num. 17. Quippe hæc verba interpretanda sunt, quandiu scilicet superstes sit dominus, qui obtinuit Oratorij indultum. Nec illa interpretatio est stricta; & quanquam foret, caderet appositè in Oratorij privilegium, vtpote oppositum iuri communi. Similiter si indultum concedatur personæ matris, quāquam cum expressione, vt, matre absente e domo, liceat filię facere, vt celebretur in Oratorio, dicendum est, moriente matre, exspirare privilegium, vt notat idem Diana contra eundem Pellizarium ibidem: qui magis probabiliter in speciem discurrit in secundo hoc casu, quàm in primo illo.

167 Quando dominus gaudens Oratorij indulto mutat habitationem ex vna Civitate in aliam, nō ideo amittit privilegium Oratorij, etsi in indulto exprimatur nomen Civitatis, in qua morabatur dominus tempore adepti indulti. Ita Quintanadueñas tomo 1. Tractatu 7. Singulari 31. Pellizarius num. 151. Tamburinus num. 2. Auersa q. 11 sect. 14. V. *Sextò*, alijque, quia huiusmodi privilegium est personale, proindeque sequitur personam, vbicumque ipsa sit; & quia privilegium tandiu manet, quandiu perseverat causa concessionis, etsi mutentur aliæ circumstantiæ; habitatio autem in tali Civitate non est causa indulti pro Oratorio; sed circumstantia valdè accidentalis. Quòd verò nominetur talis Civitas, pertinet ad demonstrationem, & non ad dispositionem, neq; ad taxationem, seu limitationem.

168 Dices, si indultum Oratorij sequitur personam, ergo dominus habens domum in Civitate, & etiam in rure, poterit vtrobique eodem tempore habere duo Oratoria ad Missam. Sed negandum id est cum Diana Resol. 22. & cum Bardi contra Pasqualigum citatum ab eodem Diana parte 11. Tractatu 5. Resol. 34. nam concessio tantùm est ad vnum Oratorium eodem tempore; vnumque, & non duo sequuntur personam, nisi in indulti verbis explicetur. Sed probabile videtur, si dominus dimidia parte anni habitet in Civitate, & altera dimidia parte in villa, posse, non eodem tempore, sed diverso erigere Oratorium ad Missam in Civitate, & in villa, ita vt quo tempore anni sit vsus Oratorij vnius, non sit alterius, tunc enim perinde reputandum videtur, ac si de vna Civitate mutaret habitationem in aliam, vel de vno vico in alium eiusdem Civitatis.

169 Et noto, opus esse nova Ordinarij visitatione, & approbatione, si Oratorij locus, & ornatus diversi sint; imò si vel locus tantùm intra eandem etiam domum, iudice P. Thoma Tamburino num. 7. vel ornatus tantùm sit diversus; non tamen si ornatus visitatus, & approbatus in vno Oratorio trāsferatur ad aliud Oratorium, cuius loc⁹ visitatus sit, atque approbatus. Cum dico, diversitatem ornatus requirere novam visitationem, & approbationē, non loquor de diversitate vnius, vel alterius paramenti, si substitutum de nouo sit non min⁹ decens, quàm antiquū. Loquor itaque de diversitate, quæ approbationem redderet difficilem, vel omnino impediret. Et addo, indigere nova approbatione eundemmet locum, qui

qui rediturus esset ad vsum sacrum ex profano, & communi, in quem fuisset conuersus. Sic Tamburinus supra num. 10.

170 Si indultum Oratorij contineat clausulam, ne festis solemnioribus ibi celebretur, intelliguntur nomine festorum solemniorum ea, quæ recensui in num. 151. ex quadam Cardinalium Declaratione. In festis vero, quæ tribus, aut quatuor diebus celebrātur, intelligitur primus solum dies, vt in Christi Natali, Paschate, Pentecoste. Ita Diana Resol. 13. cum alijs. Cæterùm, si abstrahere liceret a præfata Cardinalium Declaratione, posset alicui videri iuxta C. *Alma mater* 24. de Sententia Excommunicationis in 6. solemniores festiuitates esse solummodo Natale Domini, Pascha, Pentecosten, & Assumptionem Virginis gloriosæ; eòque magis videri posset, quod in indulto Oratorij exceptio dierum, vtpote odiosa, restringenda sit, & non amplianda: Quæ ratio facit etiam, vt per Natalis Domini, Paschatis, & Pentecostes festiuitates non veniant intelligendi quatuor, aut tres dies harum festiuitatum sigillatim, sed primus tantùm dies; quod est valde probabile, præsertim cum in C. *Alma mater* sit etiā probabile. Et quamuis post Sotum in 4. Dist. 22. quæst. 3. art. 1. Conclus. 4. non pauci Authores asserant, intelligi tres illos, aut quatuor dies, adest manifesta disparitas, cum in eo C. sit extensio versans circa materiam favorabilem.

171 Quando per indultum Oratorij conceditur, vt celebrari possit in hospitum nobilium presentia, intelliguntur hospites exteri advenientes ex alio loco, vbi habitant, non autem hospites degentes in eodem Oppido, vbi existit Oratorium, quamuis sint inuitati ad prandium. Sic Diana Resol. 6. contra Pellizarium num. 150. subscriptum à Thoma Tamburino numero 33. qui non prorsus improbabiliter opinati sunt, siquidem posteriores isti soleant communiter, & propriè dici etiam hospites.

172 Si in indulto Oratorij legatur hæc clausula, *Sine quorumcumque iurium Parochialium præiudicio*, accipi debet de præiudicio in iuribus Parochialibus, quæ salva possint manere simul cum vigore concessionis factæ: Vnde quia hæc stare potest cum iure Parochiali, vt tempore Paschatis suscipiatur Eucharistia in Parochia, vel, si alibi, sed de licentia Parochi, debet sic ad vsum revocari, vt non afferat præiudicium præfato iuri Parochiali. Idem puta de alijs similibus iuribus Parochialibus, vt dare pacem, denunciare festa, ieiunia, matrimonia, censuras; petere, vel accipere publicam eleemosynam, seu offerendam (Hispanè *Ofrenda*) primitias, decimas. Videantur Diana Resolut. 15. Emmanuel Rodriguez tomo 2. Regularium quæstionum in 76. art. 1. ad finem. Sunt, qui inter iura Parochialia numerant administrationem Sacramentorum; atque adeò dicunt, prohiberi in ea clausula collationem Pœnitentiæ, & Eucharistiæ; fatentur tamē, haberi tacitam, vel præsumptam licentiam eius, qui legitimè potest concedere expressam. Ita Pellizarius numerò 147. Tamburinus num. 25.

173 Moris est, vt in Oratorij indulto dicat Papa, Missam celebrari posse per quemcumque Sacerdotem Sęcularem approbatum ab Ordinario, seu de Superiorum suorum licentia Regularem. Hæc autem licentia respectu tum Sæcularis, tum Regularis sufficit tacita, vel præsumpta celebrandi in Oratorio privato viri Sæcularis; imò sufficit generalis licentia, & approbatio Missam celebrandi, quando Superiores non adhibent expressam exceptionem. Et huius opinionis est Diana Resolut. 16. cum Pellizario num. 146.

174 Sacerdos, qui ex privilegio Bullæ Cruciatæ celebret in Oratorio privato, ad quod aliàs detur legitima facultas, non videtur debere esse approbatus, nam in Bulla nō fit vlla mētio approbationis respectu Sacerdotis celebrantis vel ex eo, quòd ipse fruatur privilegio Bullę, vel alter, in cuius gratiam peragit Sacrum. Ac sanè cum admodùm probabile sit, per Bullam Cruciatæ dari facultatem, vt à quolibet Sacerdote simplici recipiatur Eucharistia siue in Ecclesia, siue in Oratorio; quæ est opinio Gabrielis Vazquez Disp. 219. C. 5. num. 47. Castri Palai Tract. 25. Disp. vnica, puncto 6. num. 15. Ochagaviæ Tract. 3. de Ministro Euch. q. 4. n. 16. Filliucij tom. 1. Tract. 4. C. 9. n. 263. aliorumq; apud Dianam p. 1. Tra-

ctatu 11. Resol. 20. parte 9. Tractatu 1. Resol. 9. probabilius multò erit, posse celebrari a quolibet simplici Sacerdote, siquidem minus exigatur licentia, & approbatio ad celebrandum, quàm ad Eucharistiç Sacramentum ministrandū.

175 Quo loci moneo, non excipi per Bullam Cruciatç celebrationē Missæ die Paschatis in Oratorio, vt aliqui sine sufficienti fundamento iudicarunt; sed excipi receptionē, seu administrationem Eucharistiæ die illo, ordinatam ad id, vt recipiens satisfaciat præcepto Ecclesiastico de communione Paschali. Quare receptio ex deuotione non excipitur aliquo die Paschatis, si in alio adimpletum fuit præceptum, aut adimplendum erit; in alio, inquam, ex quindecim diebus à Dominica Palmarum vsque ad Dominicam in Albis, vtrinque inclusiuè: quod totum temporis spatium significatur per diem Paschatis, & per Pascha, cum sermo est de communione Paschali; & nonnullis in Diœcesibus maius adhuc. Ex monitione nunc data infertur contra Patrem Thomam Tamburinum numero 261 non permitti toties communionem eorum, qui Missæ intersunt, quoties conceditur, vt possint interesse. Mouit Tamburinum, quòd cōmunio præsentium pertineat quadantenus ad Missam. Sed motiuum fuit inefficax; alioqui qui post semel receptam Eucharistiam adest Missæ, posset iteratò accedere ad communionem eodem die.

176 Adhęc: queūt Regulares in Oratorijs Sæcularium ministrare Eucharistiā, etiāsi prohibeat Episcopus. Ita Diana cum multis parte, & Tract. 4. Resol. 14. parte 9. Tract. 1. Resol. 8. Franciscus de Lugo L. 1. C. 6 q. 5. n. 38. Pellizari⁹ supra, n. 147. Chassaing p. 2. de priuilegijs Regul. Tract. 8. Cap. & propos. 1. Moronus latissimè in 99. ex 100 Responsis Moralibus, Pasqualigus in Doctrina Morali sacra Disp. 108. S. 12. num. 55. Quintanadueñas tomo 1. Tract. 7. Singul. 33. num. 8. quia Regularibus concessa à Summis Pontificibus priuilegia celebrandi, & ministrādi Eucharistiam extra suas Ecclesias nō excipiunt Oratoria ędium priuatarum. Ea autem priuilegia, tam ante, quàm post Tridentinum Concilium edita, nec sunt reuocata à Summis Pontificibus, nec antiquata per non vsum centum annorum (quin potiùs videmus deduci in vsum, & quanuis hic deficeret, non ideo illa cassa essent, vt infertur ex numero 142.) nec per Episcopos derogari valeant, siquidem sint inferiores Summis Pontificibus, qui concesserunt illa, & inferior nequit abrogare, quod gestum est à superiore, nisi fortè in casu manifesti abusus priuilegij cōcessi iuxta illud 11. quæst. 3. *Priuilegium omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.* Etsi autem Tridentina Synodus Ses. 22. Decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ iniungat Episcopis, quod sępe inculcavim⁹: non id obstat, tum quia post hoc Tridentini Concilij Decretum plura emanarunt ab Apostolica Sede priuilegia: tum quia in hoc Decreto non committitur Episcopis, vt possint prohibere ministrationē Eucharistiæ, sed vt summùm celebrationem Missæ in priuatis Oratorijs faciendam siue à Sæcularib⁹, siue à Regularibus: tum quia neq; istud secundum committitur, quando Oratoria sunt ad diuinum tantùm cultum dedicata, & ab Ordinarijs visitata, atq; designata. Et hæc de rigore Iuris.

177 Nam ex consilio Regulares morem gerant Episcopis prohibentibus. Expedierque vtrisque refricare memoriam monitionis illius, quam præbuit olim Rex Alfonsus Sapiens leg. 19. tit. 22. Part. 1. & quam natiuo idiomate præsentabo, ne in Latinum traducta amittat quidpiam sui vigoris. *Ademas pasan los Perlados de lo que deben, quando quebrantan à los Religiosos sus preuillejos, è esto non deben fazer.* De quo legant, precor, Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini Episcopi Sanctum Thomam in Opusculo 19. C. 4. & B. Petrum Damiani in Opusculo 28. Prosequitur Rex Alfonsus, *Otrosi los Religiosos por razon de las franquezas, è de los preuillejos, que han, non deben ser sobejanos, vsando mal dellos, è pasando ende mas de lo que les es otorgado: mas deben veuir omildosamente segun su regla, porque los Obispos, è los otros Perlados ayan gana de guardarles sus preuillejos, è fazerles cumplimiento de derecho de los malfechores.* Sic prudentissimè Noster Rex. Idque obseruandū est à Regularibus Sacerdotibus Societatis Iesu in proposita materia, nam quanuis Paulus III. concesserit, *Vt omnes Christi fideles quouis anni tempore,*

Rectorum

Rectorum Parochialium Ecclesiarum licentia minimè requisita, possint à Nostris Sacram Eucharistiam accipere, præterquàm in festo Paschæ Resurrectionis Dominicæ, & in mortis articulo, nisi necessitas vrgeat, vt habetur ex Bulla, *Licet debitum*, data anno 1549. tamen R. admodùm P. Noster Generalis in Compendio privilegiorum Verb. *Eucharistia* §. 2. vbi refertur concessio proposita, addi voluit, communicari quidem eam facultatem omnibus Sacerdotibus Nostris; sed *in alienis Ecclesijs non esse ministrandum Sacramentum Eucharistiæ sine licentia eorum, ad quos pertinet*. Vnde infero, mentem etiam P. N. Generalis esse, ne in Oratorijs Sæcularium ministrent Nostri Sacerdotes Eucharistiam sine expressa, vel tacita, vel præsumpta licentia eorum; ad quos pertinet visitare, & designare Oratoria illa; & à fortiori, ne ministrent, si expressè prohibeant Episcopi.

178 Dicastillus Tractatu 4. de Sacramento Eucharistiæ Disp. 11. dub. 4. num. 64. relinquit in medio, an verba illa P. N. Generalis sint præceptiua, vel tantùm directiva? Mihi videtur, talia esse, vt, deficiente licentia, non sit fas Nostris Sacerdotibus vsus præfati privilegij extra Ecclesias Societatis, & vt perinde debeant se gerere Nostri Sacerdotes, ac si præfatum privilegium non fuisset concessum, nam limitationes, quæ siue per modum formæ substantialis, siue per modum instructionis sunt appositæ à P. N. Generali alijs priuilegijs, solent habere hunc sensum: Ita vt privilegiorum vsus omninò pendeat respectu Nostrorum à P. Generali iuxta Bullam Gregorij XIII. anno 1575 incipientem, *Decet R. Pontificem*; Ibi: *Nec aliter cæteræ personæ dictæ Societatis prædictis priuilegijs, facultatibus, & alijs præmissis, aut aliquo eorum, nisi per Generalem Præpositum, & de eius beneplacito, aut per alium, seu alios de eius commissione electos, vt præmissum est, vti, aut gaudere possint*. Sic Gregorius XIII. Hinc in vsu privilegiorum, siue concessorum Societati, siue alijs Religionibus, cum quibus participet in eis, solet P. N. Generalis apponere restrictiones, & moderationes iustis de causis, sæpeque ob vitandam Episcoporum, & Parochorũ offensionem, & ob subordinationem subditorum seruandam, quam Instituti Nostri ratio petit: illæ tamen limitationes non ligant Religiones alias, quibus communia sint nostra privilegia, multòque minus eas, quarum privilegia communicet Societati P. Generalis, vt compertum per se est, aduertũtque Bruno Chassaing p. 1. de Privileg. Regul. Tract. 1. C. 3. propos. 7. Hieronym⁹ Garcia in Politica Regul. Tract. 8. Diss. 1. dub. 4. n. 5. Emmanuel Rodriguez tomo 1. qq. Regul. in 55. art. 17. Pellizarius in Manuali Regul. Tract. 8. C. & sect. 1. num. 46. cum Suario, Miranda, & Portello. Id quod vtile fuerit, semel significasse, cum in hoc Opere toties occurrat sermo de privilegijs Societatis, & de restrictionibus impositis pro eorum vsu. Vtile etiam erit monere, si alicuius privilegij concessi peculiariter Societati, aut alij Religioni, cum qua communicet Societas, sed cui nondum P. N. Generalis applicuerit, *Necessarius fuerit vsus, hunc ab ipso impetrandum, vel si periculum in mora esset, censeri Prouincialibus, & Visitatoribus eo dumtaxat casu cõmunicatum, dummodò Societatis Instituto non repugnet; qui nihilominus Præpositum Generalem de huiusmodi vsu, eiusque causa, quàm primũ poterunt, certiorẽ reddere tenebũtur. Et quoniam potest necessitas similis vrgere, ita vt neq; Prouincialis, aut Visitator consuli possit, idcirco P. N. Generalis eo casu Præpositis similiter, & Rectoribus localibus communicatum esse vult vsũ priuilegij, qui etiam tenebuntur, quã primũ poterunt, eundem Generalem, & Prouincialem etiam, vel Visitatorem de eiusmodi vsu, eiusque causa certiorem reddere*. Sic in præfatione Compendij Nostrorum privilegiorum, & in addendis ad illud. Vnde si occurrat causa vtẽdi aliquo privilegio, quod anteà nõ sit cõmunicatum à P. N. Generali, actus, seu vsus, quo tempore fit, licitus est, & validus, quin opus sit cogitare; vti Cardinali de Lugo attribuit non benè Pellizarius in Manuali Regul. Tract. 8. C. 1. S. 4. n. 64. actum, qui ab initio fuerit invalidus, reddi validũ per retrotractionem ex fictione Iuris, adueniente posteà communicatione P.N. Generalis. Profectò nihil tale cẽsuit Lugus, sed in casu quodam grangiæ Collegij Ariminensis potuisse Nostros vti privilegio immunitatis asyli cõcesso Cisterciensibus, & ad illud vsq; tempus non communicato Societati à P.N. Generali, potuisse, inquam, vti veluti tunc communicato, sed cum onere, de

quo supra in verbis relatis ex Compendio, & ex addendis ad illud.

SECTIO XIII.
Incidentes Obseruationes de administratione Eucharistiæ à Religiosis erga Sæculares.

179 OCCASIONE facultatis Regularium celebrãdi Missas, & administrandi Eucharistiam in Oratorijs privatis Sæculariũ, Interserere decrevi observationes nõnullas circa præfatam administrationẽ, tam in eis Oratorijs, quàm in Ecclesijs, & extra. Atque ita rogarunt amici quidam Religiosi, qui cupiebant longiorem de hoc puncto tractationẽ, accusabantque nimiæ brevitatis datam in Opere de Eucharistia Disp. 15. sect. 4. à numero 54. Igitur obseruo primò, in Pauli III. pro Societate privilegio Incipiente, *Licet debitum*, anno 1549. excipi festum Paschatis Resurrectionis Dominicæ, ne Nostri Eucharistiam dispensent fidelibus Sæcularibus. Non excipitur præcisè dies. Quare manifestũ est, excipi totum tempus Paschale, & non tantùm primum diem. In Constitutionibus etiam Societatis parte 7. C. 4. §. 5. aiebat S. Patriarcha Ignatius, *Poterit iuuari etiam proximus Sacramentorum administratione: præcipuè in audiendis Confessionib⁹ (ad quas aliqui à Superiore, qui eo fungantur oficio, sunt desiguandi) & in sancto Eucharistiæ Sacramento, extra Paschæ tamen festum, sua in Ecclesia administrando.* Et additio marginalis littera D. subiungit, *Pascha intelliguntur octo dies ante, & totidem post ipsum festum: quanquàm eo tempore, qui facultatem haberent, vel peregrini, & reliqui, quos Ius excipit, possunt ad communionem admitti: & illi etiam, qui, cum iam suis Parochijs satisfecerint, vellent hisce quindecim diebus semel, aut sæpiùs in Nostris Ecclesijs sanctissimum Christi corpus accipere.* Consonat Regula 27. Nostrorum Sacerdotum præscribens, *Admoneat eos, qui sibi confitentur, à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis inclusiuè, eo tempore (nisi aliud consuetudo loci postulauerit) debere semel in sua Parochia communicare, exceptis peregrinis, & ijs, qui facultatem haberent, & reliquis, quos Ius excipit.* Omissa sunt verba illa, *Et illi etiam, qui cum iam suis Parochijs satisfecerint*, &c. quæ ex additione marginali Constitutionum transcripsimus; paritasque rationis suadet, vt possint etiam admitti illi, qui non satisfecerunt, sed habent animum satisfaciendi intra tempus Paschale, & de præsenti volunt solummodò ex devotione commenicare. Ita Dicastillus supra num. 40. referens verba illa, *Et illi etiam, qui, cum iam suis Parochijs satisfecerint*, &c. vt prolata à solis Compilatoribus privilegiorum Nostrę Societatis V. *Eucharistia* §. 2. Sed Compilatores desumpserunt illa ex additione marginali Constitutionum; ideoq; maioris authoritatis debent apud nos esse.

180 Vnum de suo apposuerunt Compilatores in citato §. quod placuit quidem Navarro in Enchiridio Cap. 21. num. 52. Henriquez Lib. 8. Cap. 5. §. 2. Cap. 55. §. 1. Azori tomo 1. Lib. 7. Capite 41. quæstione 7. Emmanueli Sà verbo *Eucharistia* n. 10. Sthephano Bauny in Theologia Morali parte 1. Tract. 5. quæst. 19. Bartholomæo à Sancto Fausto Lib. 2. de Eucharistia quęstione 280. Ægidio Trullench in Bullam Cruciatæ Libro 1. §. 3. dub. 7. numero 8. Libro 3. de Sacramentis Capite 7. dubio 1. num. 9. quanquam hic non omnino concordet; Syluio in 3. partem quæst. 80. articulo 11. Quæsito 1. in fine, Emmanueli Rodriguez in Bullam Cruciatæ §. 5. num. 10. dub. 2. licet recantaverit in tomo 1. quæstionum Regularium quæst. 56. articulo 3. & nonnullis alijs apud Dianam parte, & Tractatu 4. Resolut. 81. Sed displicuit communiter Authoribus, è Nostra etiam Societate, scilicet, *Per priuilegia Minorum restringi posse prædictam expositionem Paschæ ad ipsum diem Resurrectionis, is enim solus dies exceptus est Minoribus de Obseruantia per Nicolaum V. & Sixtum IV.* quatenus concesserunt Minoribus Sacerdotibus, *vt possent ministrare Sacramentum Eucharistiæ omni tempore, præterquàm in die Resurrectionis Domini.* Cuius privilegij sunt participes cæteri Religiosi Sacerdotes tam Mendicantes, quàm non Mendicantes, eoque, memorato in Nostro Compendio Verb. *Eucharistia* §. 3. fruuntur omnes Nostri Sacerdotes, vt notatur ibidem §. 2. Displicuit autem optimo Iure, quia Nicolaus V. & Sixtus IV. alijque

alijque Pontifices Summi simili verborum sono exceptionem diei Resurrectionis Dominicæ facientes significarunt eo nomine, quod reliqui Pontifices per nomen *Pascha*, volueruntque, manere intactum, & illæsum commune Ius de precepto annuę communionis in Paschate suscipiendæ de manu proprij Parochi à fidelibus.

181 Ideoque non solo festo die primo Resurrectionis Dominicæ, sed quouis alio à Dominica Palmarum vsq; ad Dominicam in Albis non licet per illa privilegia (dicam de alijs postea) Sacerdotibus Regularib⁹ ministratio Eucharistiæ; qua adimpleatur preceptum communionis annuæ. Ideo rursus è contra licita est ministratio Eucharistiæ festo die primo Resurrectionis Dominicæ, si communio suscipiatur ex devotione, quia iam fuit suscepta ex præcepto in aliquo die præcedentis hebdomadæ, aut sit suscipienda in aliquo die incipientis Septimanæ de manu proprij Parochi. Sylvius supra refert Decisionem quandam Sacrę Congregationis Cardinalium factam anno 1586. die 23 Ianuarij, ne in Ecclesijs Regularium suscipiatur die Paschæ communio etiã ex devotione. Sed non constare de tali Decisione respondet Bardi in Bullam Cruciatæ parte, & Tract. 2. C. 4. sect. 2. num. 19. Non nego, Episcopum posse prohibere Regularib⁹, vt in die Paschatis administrent Eucharistiam personis Sæcularibus, & si hę in alia die satisfecerint, aut satisfacturæ sint præcepto Ecclesiæ. Et ita decrevit Sacra Congregatio Cardinalium Interpretũ Concilij Tridentini die 11. Iulij anno 1644. confirmavitque Innocentius X. anno sequente, die 7. Februarij in Brevi, cui inseruit Decretum illud, vt videre est in Martinono tomo 5. Disp. 53. sect. 7. num. 84. Quandiu tamen expressè, & de novo non prohibeat Episcopus, licebit Regularibus id, quod dixi. Imò Chassaing parte 2. de priuilegijs Regularium Tract. 8. C. 2. propositione 6. non veretur dicere, Breve illud Pontificium esse tantùm confirmationem Decreti à Congregatione editi habentis se solummodò instar opinionis cuiusdam valde probabilis Doctorum gravium; vel Breve illud Pontificium non habere vim legis, & sententiæ circa administrationem Eucharistiæ à Regularibus in die Paschatis, nam circa eam pronunciavit Congregatio non requisita, & quin fuisset ad Apostolicam Sedem appellatum de hoc puncto, sed de alio cõfessionum audiẽdarum à Regularibus in Paschali quindena. Mihi quidem non sunt gratæ evasiones istæ, sed pro meo more parco censurare eas rigidiùs.

182 Observo secùndò in Bulla illa à Paulo III. concessa Societati excipi mortis articulum, seu cõmunionem, quę pro eo articulo suscipiatur ex præcepto, non verò alia repetita ex deuotione. Et hæc exceptio extendenda est ad mortis periculum, seu ad communionem ex præcepto in eo periculo, vt docet Suarez tomo 4. de Religione Tract. 10. Lib. 9. C. 3. num. 14. minimè autem ad communionem in eo periculo repetitam ex devotione. Et cum Pontifex coniungat communionem in festo Paschatis Resurrectionis Dominicæ, & in mortis articulo, indicium non leve est, eum loqui de priori illa vt obligatoria. Quo confirmatur observatio nostra prima. Cæterũ cõmunio, quę ex devotione suscipiatur siue in articulo, siue in periculo mortis, debet nõ ministrari solemniter à Sacerdotibus Nrs, seu cũ delatione publica Eucharistię per vicos, & plateas, nam talis ministratio solemnis est propria Parochorum. Exceptio de articulo, periculove mortis subintelligenda est in privilegio Bullæ Cruciatæ, tametsi ibi non exprimatur, vt cum Henriquez, & alijs docet Dicastillus Tractatu 4. Dispur. 10. dub. 4. num. 55.

183 Qui Author num. 67. ait, esse probabile, quòd possint Religiosi ministrare Eucharistiam omnibus sine licentia Parochi, etiam tempore Paschatis (& pari de causa, etiam in articulo, vel periculo mortis) propter privilegium, cuius Initium, *Dum ad Sacrũ*, concessũ Minimis à Iulio II. anno 1506 5. Kalendas Augusti, qui, in eorum Ecclesijs, cõcessit, vt ministrent, quoties opus fuerit, & nullam adhibet restrictionem. Et cum hoc privilegiũ à R. P. N. Generali communicetur Societatis Superioribus, & ijs, quibus ipsi commiserint, vt dicitur in Compendio V. *Eucharistia* §. 4. poterunt Superiores Societatis, & subditi ex ipsorum cõmissione vti hujusmodi privilegio,

quoties opus fuerit. Verumtamen P. Suarez supra num. 5. & Peyrinus n. 89. circa eam Constitutionem Iulij II. existimant; non esse ibi comprehensam cōmunionem Paschalem, seu annuam; quia casus tam specialis, & exceptus adeò communiter, ac perpetuò, non cōprehenditur in generali clausula, neque quando non exprimitur nominatim. Confirmarique valet hæc existimatio exinde, quòd etsi Paulus III. concesserit Societati, *Vt omnes, & singuli Christi fideles, cuiuscumque conditionis existant, qui verbi Dei concionibus, seu prædicationibus Sociorum, seu Fratrum Societatis huiusmodi, in Ecclesijs, vbi ipsi concionabuntur, interfuerint, diebus huiusmodi Missas, & alia diuina Officia audire, & Ecclesiastica Sacramenta ibidem recipere, liberè, & licitè valeant, nec ad id ad proprias Parochiales Ecclesias accedere teneantur.* Etsi; inquam, Paulus III. in Bulla illa superiori concesserit id absq; exceptione Paschatis, non ideo quis asseret, permitti in his Bullæ verbis communionem Paschalē Laici in Ecclesia, quæ Parochialis non sit ipsius, & absque licentia Parochi, si ibi aliquis de Societate concionetur.

184 Sed responderi potest; exceptionem Paschatis proponi in eadē Bulla inferiùs; nusquam verò proponi in ea alia Bulla Iulij II. & id movere potuit P. N. Generalem, vt indicaret iuxta iudicium aliquorum, privilegium Iulij II. extendi etiam ad communionē Paschalem. Scripsi, *Vt indicaret*, nam (vt ex aliquibus audivi) additum aliòqui sine causa fuisset iussu Patris Generalis in Nostro Cōpendio, *Communicari priuilegium illud Superioribus, & ijs, quibus ipsi commiserint*, siquidem facultas ministrandi Eucharistiam in Nostris Ecclesijs pro communione non Paschali omnibus Christi fidelibus non sit reseruata, neque restricta ad solos Superiores, aut ad eos, quibus illi delegarint, sed potiùs ex §. 2. antecedenti communis sit ad omnes Sacerdotes Nostræ Societatis. Quæ generalitas in facultate ministrandi Eucharistiam pro communione Paschali non expediebat in Societate, & ideo P. N. Generalis voluerit, eam facultatem nō esse vniversalē, sed limitatam ad Superiores personaliter, vel ex eorundem commissione ad alios Sacerdotes è Societate; & fortè ad alios, qui è Societate non sint, nam privilegium Iulij II. concedit, vt possint in suis Ecclesijs Regulares ministrare, ac ministrari facere Sacramentum Eucharistiæ quibuscumque personis. Ex quo inferunt Suarez D. 72. sect. 2. V. *Sed inquires*, Lessius 3. parte in Resolutionibus variorum casuum conscientiæ V. *Societas Iesu* Casu 4. Ascani Tamburinus tomo 2. de Iure Abbatum Disp. 5. q. 4. num. vnico, & communiter Doctores, posse à Sacerdotibus sæcularibus simplicibus, id est, ad celebrandum non expositis ab Ordinario, nec approbatis ministrari Eucharistiam in Ecclesijs Regularium de licētia Prælati, imò & Sacristę, siue expressa, siue tacita, quin id possit prohiberi præfatis Sacerdotibus ab Ordinario. Sed non loquuntur in casu ministrandæ Eucharistiæ ad communionem Paschalē. Quo autem pacto cum doctrina illa Suarij, (quem sequitur Pellizarius Tract. 8. C. & sect. 3. num. 311.) & cum communi aliorum conciliandum sit, quod ait idem Suarius tomo 4. de Religione Tract. 10. Lib. 9. C. 3. num. 11. subscriptus à Pellizario ibidem num. 309. scilicet, nō posse Religiosos Societatis (adde tu, aliorumq; Ordinum) indulgere externis Sacerdotibus, vt in sua Ecclesia (nempe Religiosorum, vt Pellizarius magis declarat) Eucharistiam ministrent fidelibus, repugnante eorū Pastore, cum privilegium sit Religiosorum, non loci, ego certè non intelligo.

185 Limitatio apposita à P. N. Generali ad vsum Bullæ Iulij II. est singularis (addunt illi, qui supra) respectu Nostræ Societatis, sicut singularis est ea alia ad vsum Bullæ Pauli III. vt in alienis Ecclesijs non sit ministrandum à Nostris Sacerdotib' Sacramentum Eucharistiæ sine licentia eorum, ad quos pertinet. Vnde alij Religiosi, qui cōmunicent in privilegijs vnius, & alterius Bullæ, non tenentur servare dictas limitationes, nisi à suis Generalibus sint etiam appositæ legitima potestate, sicut à Nostro, aut nisi aliunde obligentur. Non igitur dixit benè Dicastillus supra num. 68. Religiosos, qui ob privilegium Societati concessum à Paulo III. ministrent Eucharistiam in Ecclesia Parochiali, vbi aliquis ex Nostris concionetur, debere habere licentiam Parochi Ecclesiæ illius, etsi non debeant

habere

habere Parochi alterius; cui persona communicatura subsit. Non dixit benè Dicastillus quoad licentiam Parochi, in cuius Ecclesia sit concio, nam vt monui iam antea Religiosi, qui non sint è Societate, non debent stare præcepto, aut directioni Nostri Generalis quantùm ad petendam licentiam à Parocho, cuius in Ecclesia ministrent Eucharistiam ob communicationem in privilegio, quod Paulus III. indulsit Nostræ Societati; quanquam æquum, expediensque sit, non ingredi in messem alienam, inuito domino.

186 Scripsi rursus supra in n. 184. *Vt indicaret iuxta iudicium aliquorũ,* nam meo limitatio illa eo tantùm dirigitur, vt Superiores Societatis, & illi tantùm, qui sint delegati ab ipso, possint ministrari facere Sacramentum Eucharistię in Nostris Ecclesijs à Sacerdotibus, qui non sint Societatis, quin ob illam limitationem colligatur, Generalem N. habuisse specialem respectum ad communionem Paschalem obligatoriam dispensandam siue ab ipsis Superioribus, siue ab alijs ex eorum delegatione in tẽplis Nostris. Vellem quidẽ, vt limitatio fuisset præscripta maiori cum expressione; & perspicuitate. Ob cuius defectum P. Dicastillus supra numero 67. & quidam alij viri docti persuaserunt sibi, supponi à P. N. Generali posse per Bullam Iulij 2. præberi Sæcularibus communionem Paschalem obligatoriam in templis Religiosorum participantium privilegia Minimorum.

187 Sed quanquam ego censeam, non supponi id à N. Generali, neque quoad id communicari ab eo privilegium illud Superioribus, alijsque; quibus ipsi commiserint, assentior tamen Patri Dicastillo in agnoscenda speculatiua probabilitate facultatis ministrandi Eucharistiam ad communionem præfatam ob Bullam Iulij II. Nisi obstare videatur Declaratio quædã data anno 1638. die 20. Martii iussu Sanctissimi, quam ad integrum refert Diana p. 6 Tractatu 7. Resol. 58. Et cuius tenor is est, *Conquesti sunt coram Sanctissimo Domino Rectores Ecclesiarum Parochialium istius Ciuitatis* (videlicet Neapolitanæ) *de Patribus Theanis; & Societatis Iesu, quòd asserere audent, personas Laicas, assumentes in eorum Oratorijs, seu Congregationib⁹ Eucharistiæ Sacramentum in die Paschatis, Ecclesiæ præcepto satisfacere: cumque id minimè sit permissum, sed fideles sacram communionẽ tempore Paschali à proprio, vel ab alio de ipsius Sacerdotis licentia suscipere teneantur, Sanctitas sua iussit Eminentiæ suæ,* (nempe Cardinali Boncompango Archiepiscopo Neapolitano) *significandũ, vt sub pœna suspensionis à diuinis, & alijs sibi benè visis id prohibeat; moneatque ipsos Laicos, Sacramentum Eucharistiæ vt supra de manu proprij Parochi tenere suscipere, vt Ecclesiæ præcepto satisfaciant,* &c. Sed inquit Dicastillus num. 80. ✠ Ea Declaratio non tollit, quòd si aliquod extet privilegium speciale concessum aliquibus Religionibus, vel pluribus:: non possint illo vti, quia in ea Declaratione solùm agitur de Iure communi. Vnde si aliquod privilegium speciale, vel generale pro Regularib⁹ siue primariò, siue per participationem habuissent prædicti Regulares (de quibus in Declaratione) illudque legitimè protulissent; non obstaret ea Declaratio, in qua nulla est derogatio privilegiorũ. ✠ Sic Dicastillus. Addit autem Thomas Tamburinus Lib. de Communione C. & § 4. num. 54. non constare authenticè de tali Declaratione, neque fuisse directam memoratis Religiosis, sed Archiepiscopo; fuisseque Epistolam particularem, & pro loco, vbi speciale inconueniens emergebat; & pro Oratorijs, non verò pro Ecclesijs publicis; & pro die Paschatis, non verò expressè pro tota quindena Paschali. Iudicent alij de firmitate tot euasionum, & an aliqua ex eis quadrare possit in aliã Declarationem factam anno 1619. die 2. Martij à Sacra Congregatione Cardinalium, adductamq; à Barbosa in Summa Decisionum Apostolicarum, Collectanea 335. num. 5? Assentiar rursus Dicastillo, nisi verba illa Bullæ Iulij II. *Quoties opus fuerit,* intelligenda solùm sint de casu necessitatis, de quo non est nunc sermo; sed erit posteà. Modò nãque tantùm agimus, an ob eam Bullam possint ex arbitrio suo Regulares impertiri in suis Ecclesijs communionem Paschalem Sæcularibus extra casum necessitatis? Sed quidquid sit de speculativa illa probabilitate.

188 Ego semper consulam, vt nisi necessitas vrgeat, non ministretur in suis Ecclesijs à Religiosis communio ex præcepto siue tempore Paschatis; siue

siue in articulo, periculove mortis, dũ nõ adest expressa licentia Parochorum, quia Paulus III. in Brevi dato Societati anno 1545. cuiꝰ exordiũ, *Cũ inter cũctas*, admonet, vt administratio Eucharistię, & aliorum Sacramentorum per Nostros sit *sine alicuius præiudicio*; circa quam clausulam legantur Suarez tomo 4. de Relig. Tract. 10. Lib. 9. C. 3. num. 4. & 5. Castrus Pala' Tract. 21. D. vnica, puncto 19. num. 10: & quia, si secus fiat, sequitur maxima offensio Pastorum; quos æquum est, cognoscere vultum pecoris sui, saltem quando instat communionis præceptum; sequeretur etiã non rarò, vt multi omitterent communionem præceptam, si non esset necessarius recursus ad personam determinatam, quæ iudicet de adimpletione pręcepti. Fateor tamen, caveri posse hoc inconueniens, si Religiosi exhiberent subscriptam suo nomine schedulam cõmunionis: haud aliter ac solent nonnullis in locis dare confessionis Paschalis, quanquam Moronus in Responso 21. ex 100. Moralibus, Bruno Chassaing p. 2. de privilegijs Regularium Tract. 8. Capite 2. propos. 7. in fine, Pellizarius Tract. 8. Cap. 3. sect. 2. Subs. 5. num. 289. dicant, Confessores Regulares non teneri præstare, & neque etiam Seculares nisi publico peccatori, vel publica aliqua censura innodato, etiamsi Ordinarius per edictum iubeat. Quo tamen casu, ne pœnitentes exponantur vexationi iteratæ confessionis cũ Parochis, consulo, vt schedulæ non denegentur ijs, qui illas postulent.

189 Cardinalis de Lugo D. 18. sect. 2. num. 49. dubitat de privilegio concesso Fratribus Hieronymiani Conuentus B. Mariæ de Guadalupe ad communionem ministrandam etiam in die Paschatis, quod cum alijs eiusdem Monasterij extensum est à Summis Põtificibus Pio IV. Pio V. & Sixto V. ad omnes alios Conuentus Ordinis Hieronymiani in Hispania, etiam si in his non militent causæ, propter quas fuerunt Indulta particulari illi Monasterio, & proinde factum est commune ad cæterorum Ordinum Mendicantium Conuentus habentes participationem in priuilegijs cum Hieronymianis, vt videre est in Emmanuele Rodriguez tomo 1. quæst. 55. art. 9. quæst. 53. art. 3. Dubitat, inquam, Card. de Lugo, quia dicitur datum Romæ, quarto Kal. Octobris, anno 1458. & Pontificatus 4. à Nicolao V. Sed illo anno, & die Pontifex erat Pius II. & non Nicolaus V. qui coronatus fuit pridie Nonas Martias, anno 1447. & naturę satisfecit Kal. Aprilis, anno 1455. Præterea quia non constat, fuerit, necne, merum vivæ vocis Oraculum, hucvsque enim Authores, qui collegerunt Summorum Pontificũ Bullas, non adduxerunt vllam, in qua contineatur. Quas ob causas Cardinalis sapientissimus non acquiescit, neque fidit illi privilegio. Et quanquam Iosephus Siguntinus Hieronymianus in Historia Ordinis S. Hieronymi parte 2. Lib. 3. C. 13. & 16. dicat, Nicolaum V. & Eugenium IV. concessisse Hieronymianis privilegia, de quibus controuertitur; & in addendis pro Compendij Nostrorum privilegiorum nova editione habeatur V. *Eucharistia*, §. 4. cõcessum fuisse per Bullam ad perpetuam rei memoriam ab Eugenio IV. anno 1443. Kalendis Decembris, vt refertur in Compendio privilegiorum Ordinis S. Hieronymi V. *Eucharistiæ Sacramentum* §. 1. Quod si ita esset, cessarẽt rationes dubitandi.

190 Sed videtur, ita non esse, nã Eugenius IV. solũmodò concessit indultum, vt accedentes ad Monasterium Guadalupense possent, excepto die Paschatis, accipere Eucharistiam à Fratribus illius Conuentus, vt testatur Hieronymus Garcia Ordinis S. Hieronymi Tractatu 3. de Excellentijs Sacerdotij Diffic. 8. dub. 3. num. 17. qui in numero antecedenti ait, se habere authẽticum transumptum privilegij integri concessi à Nicolao V. Assisij anno 1451 Kal. Octob. & Pontificatus sui anno 4. quanuis enim in transumptis erratum sit circa notas numerorum, & circa diẽ Kalendarum, at in autographo legitur, vt dictum est proximè. Cæterùm addit Garcia in n. 17. & 18. Nicolai V. priuilegiũ favere solis peregrinis, & viatoribus confluentibus ad Monasterium Guadalupense. Nam post relatum priuilegium Eugenij IV. de quo supra, ait Nicolaus V. *Cum autem, sicut eadem petitio subiungebat, quàm plures peregrini, & viatores præsertim de remotis partibus ad dictum Monasterium confluant, qui huiusmodi licentiam à suis Parochialibus Presbyteris non obtinuerunt, Nos propterea ne contra*

præceptum

præceptum Ecclesiæ eis prædictum Sacramẽtum denegetur, vestris in hac parte supplicationibus inclinati, Sacramentum huiusmodi quibuscumque personis ad dictum Monasterium confluentibus, etiam in præfato festo, ministrare liberè, & licitè valeatis, concedimus, Diœcesani loci, & cuiuslibet alteriº licentia desuper nullatenus requisita. Ex quibus verbis finalis causa privilegij, & intentio Pontificis in eo concedendo satis liquet, quippe peregrinis, & viatoribº provisum voluit de communione Paschali in Monasterio illo. Vnde vt summùm per communicationem posset; vt i admittit Bordonus tomo 1. Variarum Resolutionum, 20. quæst. 3. in alijs Conuentibus dari communio Paschalis peregrinis, & viatoribus, non autem cæteris. Et quidem Oppidanis Guadalupensibus, nisi essent Parochiani Monasterij præfati, non posset ex vi illius privilegij ministrari, vt perspicuum erit expendenti verba ipsius. Ergoneq; per illius participationem poterit alibi dispensari eis, qui non sint peregrini, & viatores. Etsi verò ad fruendum privilegijs Monasterij Guadalupensis non debeant militare in alijs Conuentibus eædem causæ, quæ in Guadalupensi; at de personis vagis debet non fieri extensio ad alias, quę vagę non sint. Quare quòd non debeant militare eædem causæ, conducet solummodo, vt in alijs Conuentibus, ad quos nõ confluant peregrini, & viatores, possit communio Paschalis ministrari paucis, qui concurrant. P. Suarez tomo 4. de Religione Tract. 10. Lib. 9. C. 3. n. 6. Castrus Palaus Tract. 21. Disp. vnica, puncto 19. num. 5. Aversa quæst. 10. sect. 4. V. *Excipitur autem* cum Portel, Nuño, & Villalobos expendunt alias difficultates circa vsum privilegij Guadalupensis in Monasterijs cęteris siue S. Hieronymi, siue reliquorum Ordinum. Conatur eis occurrere quidã vir doctº apud Pellizarium in Manuali Regularium Tract. 8. C. & sect. 3. num. 295. sed quàm probabiliter, relinquit Pellizarius iudicio aliorum. Fagundez verò in 3. præceptum Ecclesiæ Lib. 1. C. 3. etsi nonnullis difficultatibus satisfaciat num. 14. & 15. tamen in num. 16. apertè ait, se non posse tecurè sequi Beiam, Emmanuelem Rodriguez, Hieronymum Sorbum quoad vsum privilegij Guadalupensis. Adhæserunt tribus illis Authoribus Ioannes de la Cruz Lib. 2. de Privilegijs Regularium C. 5. dubio 4. Conclus. 3. Bruno Chassaing de ijsdem Privilegijs parte 2. Tract. 8. C. 2. propos. 6. & quidam alij. Sed ego neutiquam auderem adiungere me illis socium, quoad communionem Paschalem personarum, quæ peregrinę nõ sint, & vagæ.

191 Observo tertiò, cum in Bulla, *Licet debitum*, excipit Paulus III. festum Paschæ Resurrectionis Dominicæ, & articulum mortis, subiungere, *Nisi necessitas vrgeret.* Vnde si Sæcularis existat in articulo mortis, & Parochus, qui Eucharistiam ministret, non adsit, licebit Sacerdoti Societatis communicare ęgrotum per modum viatici, ne ægrotus moriatur sine Eucharistiæ Sacramento: quod, etsi non sit omnino necessarium ad salutem, est tamen maximoperè vtile, & aliquo modo necessarium ad vires spirituales in illo periculoso agone adquirendas, vt optimè ait Cardinalis de Lugo supra num. 53. Neque expectari debet, vt de ægroti vita sit iam omnino desperatum; sufficit probabilis coniectura, & prudens persuasio de eius periculo, prout aduertit Suarez supra num. 15. Si Parochus adsit, sed nolit ministrare Eucharistiam, nec concedere licentiam, vt ministretur prædicto ægroto, perinde est, ac si abesset. Inquies, non esse opus privilegio speciali ad Eucharistiæ ministrationem in his casibus. Fateor, sic esse re ipsa; imò & iudico, idoneum quemuis Sacerdotem tunc ex charitate teneri ad dispensationem Eucharistiæ, si absque suo incommodo notabili possit, & pręsertim si ægrotus nequeat recipere aliud Sacramentum. Sed quia nonnulli graves Authores apud Fagundez in 3. præceptum Ecclesiæ Lib. 3. C. 2. numero 19. olim negarunt primum, & à fortiori secundum, nuncque etiam negant vtrumque, ideo Paulus III. ad maiorem claritatem, & securitatem expressit. Nisi fortè quis cogitet, minorem necessitatem sufficere, vt vi huius privilegij detur cõmunio per modum viatici, quàm si hoc privilegium non fuisset concessum.

192 P. Suarez supra num. 8. censet, verba Pontificis, *Nisi vrgeret necessitas*, cadere non solùm supra articulum mortis, sed etiam supra festum Pas-

chæ

chæ Resurrectionis Dominicæ; atque adeò existimat, posse à Religioso Sacerdote Societatis præberi Sæculari communionem Paschalem, vrgente necessitate * Quando (scilicet) persona est impotens ad communicandum in sua Parochia, vel ad petendam facultatem à suo Parocho, tunc enim in ordine ad occasionem implendi præceptum est vera necessitas; & non concurrentibus illis duab⁹ circumstantijs nulla esse potest. Tenebitur autem in eo casu fidelis satisfacere posteà suo Parocho; & similiter Parochus, si de necessitate, & communione suscepta ei satis constiterit, non poterit subditum cogere ad communicandum iterùm. * Quæ sūt Suarij verba. Militatque eadem ratio, si Parochus abſit, quo tempore instat obligatio communionis Paschalis, vel etsi præsens sit, sed malitiosè nolit exequi suum munus.

193 Discordant à Suario Castrus Palaus Tract. 21. Disp. vnica, puncto 19. num. 6. Pellizarius in Manuali Regularium Tract. 8. C. & sect. 3. numero 300. cum Vazquio, & Fagundez, notantque contradictionis Suarium, nā tomo 3. in 3. partem D. 72. sect. 2. §. *Sed quæres*, dixerat, * In necessitate autem implendi Ecclesiasticum præceptum communionis Paschalis, non videtur vrgere ratio tantæ necessitatis. * Quantæ nimirùm in communione pro mortis articulo, nam potest occasio cōmunicandi, vel Parochus expectari, vel quòd is mutet pravam voluntatem; potest etiam fideli præberi communio ex devotione, reservando in posterum cōmunionem ex præcepto accipiēdam de manu Parochi.

194 Nihilominus facilè Suarius secum conciliatur, quatenus tomo 4. de Religione loquatur ex vi privilegij; & tomo 3. in 3. partem ex iure communi. In cuius conciliationis favorem faciunt hæc Eximij Doctoris verba in fine §. illius præcitati * Semper tamen intercedit hæc notanda differentia inter articulum mortis, & alias necessitates, vel poti⁹ vtilitates, quòd illo licitum est cuilibet Sacerdoti ministrare hoc Sacramentum, etiamsi non habeat ad hoc specialem facultatem à Pastore concessam, vt dictum est; in alijs verò hoc non licet, nisi supposita aliqua facultate, vel privilegio ministrandi hoc Sacramentum, quia rationes factæ non aliter procedunt. * Sic Suarez; cui ego adhæreo in sensu conciliationis, necnon Franciscus Niger, & Diana parte 10. Tract. 11. Resol. 31 Aversa quæst. 10, sect. 4. V. *Rursus* cū Bordono, Leander parte 2. de Sacramētis Tract. 7. quæst. 24. licet vltra citatos supra refragetur Cardinalis de Lugo Disp. 18. de Sacramento Eucharistiæ sect. 2. num. 53. sed eius frater Franciscus de Lugo favet nobis Lib. 4. Capite 11. q. 3. num. 32. iuncta quæst. 2. num. 21.

195 Neque dicas, non posse vrgere necessitatem pro communione Paschali. Nam respondetur, sufficientem esse necessitatem, quòd alioqui elabetur tempus communiter præscriptum fidelibus ad suscipiendam quotannis Eucharistiam; & de tali necessitate intelligi aptè Paulum III.

196 Monere tamen oportet, ne Religiosi falsa specie apparentis necessitatis, siue pro articulo mortis, siue pro Paschate decepti ministrent Eucharistiam Sæcularibus, præveniendo Parochos, quorum offensio vitari debet, quantùm possit, necnon inuidia in Religionem ob falcem missam in segetem alienam prætextu privilegiorum. Vnde cunctabundi procedant Religiosi, zelumque animarum temperent, nescentes, Deum ab ipsis non periturum rationem non acceptæ Eucharistiæ à fideli moribundo, vel volēte satisfacere præcepto annuæ communionis, si non sit omnino manifesta causa necessitatis, vel si, etsi sit, derivabitur in ipsos, aut in Religionem gravis querela Parochorum. Hinc cum concessisset Prædicatoribus Leo X. in Concilio Lateranensi, vt ministrarent viaticum fidelibus, quando Parochi ostenderent se difficiles, aut malitiosè differrent, addidit cautionem, si modò causa, aut denegatio probaretur coram Notario. Ita refert Henriquez Lib. 8. C. 55. §. 1. lit. *H.* in Glossa. Monitio data circa articulum mortis opportuna etiam est circa eiusdem mortis periculum probabile, ratione cuius sit Eucharistia suscipienda ex obligatione de manu proprij Parochi, non secus, ac ratione articuli mortis. Ita Suarez supra num. 14. & Pellizarius in Manuali Regul. Tract. 8 C. & sect. 3. num. 301. Sed addit Suarez,

rez, * Si fortaſsè in huiuſmodi caſib⁹ (ſcilicet perſonæ inchoaturæ navigationem longam, vel ingreſſuræ actuale bellum, vel proximæ partui) ſine ſcrupulo accipitur, & datur Euchariſtia à Religioſis, ideo eſt, quia non exiſtimatur, tantum eſſe periculi, vt inducat obligationem; & ita communio magis fit ex devotione, quàm ex neceſsitate: vel certè bona fide proceditur, quia nō cogitatur de tali obligatione, neque hæc exceptio ad illos caſus applicatur; quia non eſt facile omnibus id conſiderare, & advertere: vel denique illa bona fides fundari poteſt in præſumpta voluntate Parochorum, quibus potiùs gratum eſt hoc miniſterium, quando eorū contemptus, vel aliud præiudicium nō ineſt. * Hactenus Eximius Doctor; conſenatque Pellizarius ſupra.

197. Ob caſum vrgentis neceſsitatis poſſe peregrinis, qui alibi habent fixum domicilium, & vagabundis, qui nullibi habent, miniſtrari Euchariſtiam pro communione Paſchali à Sacerdote Religioſo Societatis, videbitur alicui non omnino improbabiliter, nam priorum Parochus eſt diſtans, & poſteriores nullum agnoſcunt præſcriptum, ac determinatum Parochum. Sed ſiue ob caſum vrgentis neceſsitatis, ſiue ob aliam rationem poſſunt priores, & poſteriores in Eccleſiis Noſtris ſatiſfacere præcepto Paſchalis communionis, vt animadvertitur de peregrinis in additione marginali ad §.5. C.4. partis 7. Conſtitutionum Societatis, docetq; copioſè cum multis Thomas Sanchez tomo 1. de Matrimonio Lib. 3. D. 23. num. 17. & poſt ipſum innumeri alij. Oportet tamen limitare, niſi conſuetudine alicubi receptum ſit, vt peregrini, & vagabundi adeant Eccleſiam Cathedralem, aut Matricem, vel eam, in cuius vicinia habent hoſpitium. Et in ea quidem poſſe implere Paſchalis cōmunionis præceptum, declaravit Eugeni⁹ IV. Pontifex Maximus, vt Caietanus in Summa V. *Abſolutio ex parte abſoluentis*, meminit, ſe aliàs legiſſe, refertur que in Compendio priuilegiorum Mēdicantium V. *Abſolutio 1. quoad Sæculares*, num. 5. Non tamen declaravit, nō poſſe implere alibi, vt notat Sanchez ſupra.

198 Inſuper ob caſum vrgentis neceſsitatis videbitur, poſſe Religioſos miniſtrare in ſuis Monaſterijs viaticum famulis intra ipſa Monaſteria ægrotantibus. Ad quem enim Sæcularem Parochum recurri debeat? Cum nō ſit potior ratio recurrendi ad vnum, quàm ad alium. Quod ſi dicatur, ad eū, in cuius Parœciæ tractu ſitum ſit Monaſterium: quomodo Sęcularis Parochus vocandus eſt, vt ad Religioſorum Conuentus exemptos afferat viaticum, aut vt è Tabernaculo Eccleſiarum Regularium illud extrahat, & adminiſtret moribundo? Cæterùm opus non eſt excuſatione vrgentis neceſsitatis, ſiquidem Religioſi gaudeant privilegijs Pontificijs non ſolùm ad id, ſed etiam vt tempore Paſchatis adminiſtrent Euchariſtiam famulis in habitu etiam Sæculari deſervientibus, vt cōſtat ex multis collectis à Brunone Chaſſaing parte 2. de privilegijs Regularium Tract. 8. C. 2. propoſ. 1. & ex Noſtrorum Compendio V. *Familiares*, §. 2. vbi pro Noſtris additur, *Hanc facultatem concedi Superioribus, & ijs, quibus ipſi communicauerint*. Et de hoſpitibus Sæcularibus, qui in Monaſterijs infirmantur ad mortem, tradunt Diana parte 10. Tract. 11. Reſol. 31. Pellizarius in Manuali Regularium Tract. 8. C. & ſect. 3. num. 302. cum alijs, poſſe ob privilegia Pontificia accipere viaticum à Religioſis: additque Pellizarius, Convictores, & Alumnos Seminariorum, aut Collegiorum Societatis poſſe etiam ſuſcipere illud de manu Noſtrorum, qui ipſis præſunt, & qui Parochi ſunt ipſorum, quandiu intra Seminaria, aut Collegia degūnt. Cardinalis tamen de Lugo Lib. 4. Reſponſorum Moralium dubio 33. exiſtimat, ſi Seminarium non ſit ſub dominio Societatis, ſed tantùm ſub eius cura, & gubernatione, requiri licentiam Ordinarij, vt Convictoribus miniſtretur à Noſtris communio Paſchalis, viaticum, extremaque vnctio, atque ita exprimit Pellizarius ſupra ſect. 4. num. 328. ſe ſe magis declarans: ſi autem ſubiaceat Societatis dominio, non opus fore ea licentia ad diſpenſandam ipſis extremam vnctionem, ſecus ad cōmunionem Paſchalem, & viaticum. Videat, qui velit, fundamenta in tanto Doctore. Ego cenſerem, adeſſe conſenſum præſumptum Ordinarij, nam eo ipſo quòd ſciat, Convictores manere ſub regimine Societatis, & non inſiſtat, vt ad ſe recurrant

rant pro eis Sacramentis, præsumitur satis rationabiliter de illius voluntate, vt à Nostris ministrentur. Rursus putarem, si Seminarium sit sub dominio Societatis, Alumnos ibi habitantes adquirere quasi domicilium, proindeque iuxta doctrinam Thomæ Sanchez Lib. 3. de Matrimonio D. 23. num. 13. posse à Nostris accipere ea Sacramenta; vt in simili de puellis Sæcularibus manentibus causa educationis in Monasterio Monialium docet Pellizarius Tract. 10 C. 5. sect. 4. num. 190. & C. 10. sect. 3. Subs. 1. num. 233. Et apud ipsum Tractatu 8. C. 3. sect. 2. Subs. 1. num. 57. Bordonus, & Cespedes extendunt ad Alumnos degentes in Regularium Monasterijs omnia priuilegia, quæ quoad receptionem Sacramentorum competunt Familiaribus, Commensalibusque Religiosorum. Vlterius; si Seminarij sola gubernatio commissa sit Societati, & præsumi non possit prudenter de cōsensu Ordinarij, petenda erit ab eo licētia, nisi iam consuetudine recepta obtentum sit, ne de hoc curetur, vt significare videntur Pellizarius in priori loco, & Tamburinus L. & §. 5. de Cōmunione, numero 9. vbi posterior ait, priuilegium de communione ex præcepto necessaria hospitibus Sæcularib⁹ non fuisse hactenus à P. N. Generali cōmunicatum Societati, neque item aliud de extrema vnctione. Quod postremum apertè refellitur ex Compendio V. *Extrema vnctio.* Atque hinc à fortiori colligitur cum Auersa quæst. 10. sect. 4. V. *Possunt etiam*, si quis ex incolis eiusdem Oppidi, in quo situm est Collegiū, aut Domus Societatis, repentino corripiatur morbo intra lares Nostros, aut vulnere lethali sauci⁹ ád eos profugiat, vel deferatur, admonendum priùs esse Parochum, quàm ei viaticum conferamus, nisi periculum in mora sit. Non poterit autem Parochus iustè prætendere, per se ministrare viaticum suo Parochiano periclitanti de vita in loco exempto. Et alicui videbitur, superfluum esse petere licentiam, quam iustè Parochus denegare nequeat, & qua denegata licitum est, imò per se debitū, saltem ex charitate, non desistere à dispensando viatico. Ego tamen suadebo, vt postuletur licentia, si alioqui timeatur vel minima offensio, aut turbatio Curionis.

199 Famuli Religiosorum, attentis priuilegijs Pontificijs, non debent habitare intra septa Monasteriorum, vt tempore etiam Paschatis Regulares ministrent ipsis Eucharistiam. Ast in Nostra Societate ad vsum eorum priuilegiorum requiritur tum seruitium actuale, cuius solius meminit Paulus III. in Bulla, *Licet debitum*, tum habitatio in Domibus, aut Collegijs, aut Residentijs, aut alijs locis Societatis, vt dicitur in Compendio V. *Familiares*, §. 2. Noster enim R. P. Generalis iuxta potestatem sibi à Sede Apostolica concessam voluit applicare ea priuilegia sub duplici illa conditione, vt Societatis vsus esset conformior Concilio Tridentino Sess. 24. Decreto de Reformat. C. 11. & cuidam Declarationi Sacrę Congregationis Cardinaliū Interpretum Concilij apud Sà V. *Eucharistia*, n. 9. Sed habitationis conditio sufficienter erit adimpleta, si famuli interdiu commorentur in Monasterijs ad obsequia, etsi noctu, quia coniugati sint, dormiant extra. Ita Leander Tract. 7. Disp. 3. quæst. 25. Diana p. 3. Tract. 2. Resol. 12. parte 10. Tract. 11. Resol. 31. cum alijs pluribus, Thomas Tamburinus C. & §. 4. de Communione num. 48. & Franciscus de Lugo L. 4. Cap. 10. quæst. 2. num. 13.

200 Erit, qui obijciat Declarationem Cardinalium editam tum anno 1648. tum 1652. confirmatamque ab Innocentio X. in qua decisum est; *Non posse Regulares, etiam Patres Iesuitas, in suis prædijs, opificinis, alusque suis domibus Sæcularib⁹, sitis intra limites Parochialium ad se non spectantium, administrare Sacramentum Eucharistiæ in festo Paschatis famulis, mercenarijs, rusticis, siue alijs id gen⁹ hominibus Sæcularibus absque Ordinarij, vel Parochi licentia.* Respondeo, si Religiosorū famuli tales sint, quales paulò anteà explicui, extare multa priuilegia Pontificia, vt eis possit in festo Paschatis dispensari Eucharistia à Religiosis: & præter alias Bullas à Chassaing, & à nobis supra indicatas videantur, quæ pro Minimis à Leone X. estque 4. huius Pontificis apud Peyrinum; incipitque *Iis, quæ*, §. 3. pro Camaldulensibus ab eodem Leone X. incipitque *Etsi à summo*, §. 51. à Cœlestino V. pro Cælestinis; incipitque, *Etsi cunctos*, §. 22. à Gregorio XI. pro Dominicanis, Incipitque

incipitque, *Virtute conspicuos*, §. 10. apud Bullarium Romanum magnũ, expeditæ sunt. Quas Bullas, & quam specialiter pro se obtinuit à Paulo III. intellexit Societas de familiaribus habitantibus non tantùm in Domibus, Collegijs, & Residentijs, sed etiam in alijs locis ipsiusmet Societatis, vt dixi ex eius Compendio V. *Familiares*, §. 1.

201 Et in loco, qui sit Religiosorum grangia cum Oratorio, aut Capella, posse ministrari ab eis necessariam ex præcepto cõmunionem famulis, qui serviant actu, & intra ipsas habitent sustentati expensis Monasterij, ad quod pertinet grangia, affirmat Hieronymus Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij Diff. 7. dub. 3. num. 11. & 22. dicens, privilegia Religiosorum extendi ad grangias, expendensque vivę vocis Oraculum quoddam pro grãgijs Monasterij Guadalupensis Hieronymiani datum de mandato Papę à Cardinali litteris ab eo subscriptis, imò à Cardinali Summo Pœnitentiario, & proinde non venit sub generali revocatione vivæ vocis Oraculorum iuxta doctrinam Pellizarij Tract. 8. C. 3. S. 2 Subs. 5. n. 274. C. 8. S. 3. n. 66. aliorumque. Præterea Alexander VI. anno 1498. & 7. sui Pontificij concessit Cisterciensibus Hispanis, *Grangias construere, inibique Ecclesias, Capellas, & Oratoria, in quibus Officia diuina celebrari possint, sine loci Ordinarij, vel Diœcesani, seu alterius cuiuscumque licentia, ædificare, vbi vasallorum, colonorum, & incolarum ibidẽ commorantium confessiones audiri, & eisdẽ pœnitentia salutaris iniungi, Eucharistiaque & alia Sacramenta sine Parochiæ præiudicio* (quoad Decimas scilicet, & primitias) *per Monasteriorum Abbates, & suos Monachos ad id deputatos ministrari liberè, & licitè valeant.* Sic traditur in Cõpendio Cisterciensium Hispanorum V. *Grangiæ* §. 1. & Bulla integra transcribitur à Chrysostomo Henriquez ex pag. 284. estq; 15. & exorditur, *Roman⁹ Pontifex.*

202 Quapropter si prædia Religiosorũ in Diœcesi Angelopolitana Indiarũ Occidentalium sunt, quales grãgiæ memoratæ, & famuli in eis prędijs servientes, & commorantes sunt, quales præfati, mirari nemo debet, Religiosos ministrasse eis Eucharistiam in Paschate. Non constat mihi, qualia sint illa prædia, & famuli. Sed suspicor, esse valde dissimilia, siquidem prædia illa veniant in Declaratione sub eadem regula, ac domus Sæculares, & famuli sub eadem, ac mercenarij, rusticiq; conducti salario diurno. At grangiæ, de quibus supra, nõ sunt domus Sęculares, sed Regulares, vtpote membra depẽdentia à Monasterijs, ideoque censentur eiusdem iuris cum illis, & gaudent illorum privilegijs, vt defendit Pellizari⁹ Tractatu 8. C. 6. S. 1. n. 8. simulq; Religiosos delinquentes ibi nõ magis posse puniri ab Ordinario loci, quã si deliquissent degentes intra Monasteriorũ claustra. Famuli etiam, de quibus supra, nõ ijdem sunt, qui mercenarij, & rustici, Hispanè *Iornaleros, & labradores, Obreros del campo*, sed qui Hispanè *Criados*, Latinè domestici, commensales. Cætera pro responsione ad Declarationem videnda sunt in n. 129. Tractat de ea Didacus Antoni⁹ Frances in Pastor. Regul. p. 2. q. 17. Ast cum multa hinc, & inde moveat, attamen non attigit punctum difficultatis, vel quia noluit, vel quia antiquã Regulariũ privilegia latuerũt ipsum, sed sine multo labore inuenire potuisset; quæ sunt pro famulis grangiarum, in Emmanuele Rodriguez tomo 2. qq. Regul. q. 75. art. 1. in Laurentio de Peyrinis §. 7. ex n. 50. ad Cõstitutionem Pyrrhi.

203 Opponi etiam potest Conciliũ Mediolanense V. p. 1. tit. de ijs, quæ ad sanctissimum Euch. Sacramentũ pertinent, inquiens, *Laici famuli quicumque Regularium Monasterijs operam nauant, tametsi in illis habitent, stato Paschæ tempore in sua quisque Ecclesia Parochiali sacram communionem sumant.* Sed respondeo primò, esse decretum Concilij Provincialis nõ obligans extra Provinciã. Secundò, intelligendum esse de famulis Religiosorum, siqui sunt, qui nõ potiantur privilegijs memoratis, & speciatim eo, quod pro Benedictinorũ religiosissimo Cõuctu Vallisoletano concessũ est à Martino V. anno 1423. 17. Kal. Iulij, anno 6. sui Põtificij; cuius privilegij fit mẽtio in Cõpendio Minorum V. *Familiares* §. 10: extatq; integrum in impresso libro privilegiorum sanctissimæ, & clarissimæ Congregationis præfatę, & est 29. conceptisq; verbis indulget, *Vt familiaribus tam intra, quã extra septa cõmorantibus Ecclesiastica Sacramenta, quoties fuerit opportunum, ministrare valeant.*

Eius libri non vulgaris fecit mihi copiā R. P. Magister Frater Placidus de Puga meritissimus nunc Abbas celeberrimi Salmantini Collegij S. Vincentij, condecoratus Magisterij Theologici laurea semel Vallisoleti (vbi nobiliores Academiæ Cathedras rexit) iterùm Salmanticæ, vbi in eo non gemini tantùm Doctoris, sed decumani etiam sapientiam, prudentiæ, & virtutum sale conditam, veneramur, & diligimus.

204 Hactenus de digressione, in qua principaliter ob rationem redditam in num. 14. Disputationis XXI. egi de privilegijs nostro Ordini elargitis Dei benignitate, & Apostolicæ Sedis liberalitate circa administrationem Eucharistiæ. Vbi non possum non referre cum ingenti gratiarum actione pro benevolentia in Societatem, quod scriptum reliquit celebratissimus Doctor Ignatius Lopez de Salcedo Pontificij Iuris Primarius Professor Complutensis in Scholijs ad Caput 80. Practicę Criminalis Canonicæ Ioannis Bernardi Diaz de Lugo pag. 318. * Est quidem Christianæ Reipublicæ vtilissimum, imò summè necessarium, præfatam Societatem à Summis Pontificibus maximis favoribus, & amplissimis privilegijs amplecti (seu potiꝰ ampliari) cum propugnaculum sit fidei, lumē Ecclesię, Religionis amplificatrix, peccatorum medela, piorumque virorum tutissimum asylum. * Quæ ratio dicta in specie de Societate pro privilegijs Pontificijs in favorem ipsius subintelligi debet in genere de cæteris sanctissimis Religionibus, inter quas minima est Societas. Omnes enim illę possunt fidenter in Xpto dicere. [Quę regio in terris nostri nō plena laboris] pro fide Catholica siue introducenda, siue augenda, pro hæresibus extirpandis, & Christianæ disciplinæ vigore, perfectioneq; promouenda? Omnes illę refertissimæ sunt pijssimis, litteratissimisque viris, quorum exemplis, consilijs, doctrina, & dispensatione Sacramentorum iuvari queant fideles ad arctam vitæ capessendam viam: vt meritò à liberali, & munifica Sede Apostolica tot gratiæ, & privilegia emanarint in Religiones *ad consummationem Sanctorum, in opus ministerij, ad ædificationem corporis Christi*, Ephes. 4. 12.

SECTIO XIV.

Regressio ad Oratoria in domibus priuatis Sacularium.

205 REDEO ad Oratoria privata in domibus Sæcularium; ne desinam adnotare residua plura. Et inprimis potest quis lucrari in Oratorio privato Indulgentias concessas per Bullam Cruciatæ visitantibꝰ quinque Ecclesias, aut altaria, vel in eorum defectu quinquies vnum altare. Ratio est, quia in re favorabili extendendum est Ecclesiæ nomen ad Oratorium; seu potiùs quia Oratorium legitimè approbatum comprehenditur nomine altaris propriè dicti. Sic Castro Palao p. 4. Tract. 25. D. vnica, puncto 5. n. 7. Quintanadueñas tomo 1. Tract. 6. Appendicis, dub. 3. Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij diff. 8. dub. & puncto 2. n. 21. & Diana complures allegans p. 5. Tract. 12. Res. 43. p. 10. Tract. 1. Resol. 29. & 31.

206 Deinde digna sunt obseruatu verba Francisci à Victoria in Sūma num. 89. aliàs 98. vbi ait (& ferè conspirante Martino Ledesmio prima 4. q. 24. art. 3. dubio 1.) * Quamuis offerantur privilegia celebrandi in domibus, maxima tamen irreverentia est, dicere Missā, vbi dormiūt vir, & vxor, cum, etiā si in Ecclesia dormierint, polluant. Clericis conuenit, istas devotiones corrigere; & Papa non concedit talia privilegia, nisi cum reverentia, & in loco honesto. * Ita Victoria. Cuius verbis adiungo alia, quę ex Monumentis Ordinum, & ex Supplemento affert Emmanuel Rodriguez tom. 1 Regularium quæstion. in 43. art. 4. *Concessit Alexander VI. eisdem Fratribus Minoribꝰ, vt possint celebrare Missas in cameris Sæcularium, vel in plateis, dato, quòd non videātur loca inhonesta, quia in cameris dormiunt coniugati, & in plateis fiunt multa profana.* Quare etsi in nonnullis privilegijs non excipiantur præfatæ cameræ, & plateæ, intelliguntur tamen exceptæ iure divino naturali ob decentiam, & reverentiam Sacrificij, nisi subsit causa aliqua iusta, quæ faciat, ne sit illicita celebratio eis in locis, vt si ob magnam populi multitudinem, quam

Ecclesia

Ecclesia capere non posset, celebraretur in plateis, vel in cameris præfatis, eo quòd alter ex coniugib⁹ ægrotaret; desideraretque vehementer audire Sacrum, aut non posset aliter suscipere viaticum. Ita Sotus in 4. Dist. 13. q. 2. art. 3. V. *Iam verò*, vbi inquit, ✱ Neque ex privilegio Sacrum facere licet nisi in loco decenti. In locis enim, vbi vel mensa, vel lectus sternitur, nisi ob gravem iacentis infirmitatem, vt communionem suscipiat, indecentissimum est, huiusmodi privilegijs vti. Imò vt sententiam meam proferam, nisi esset perillustris persona, mallem, vt cæteri, quando exire ad Ecclesias non possunt, die etiam festo Missam non audirent, quàm domi audirēt. ✱ Ostendit in postremis verbis Sotus, quàm parùm esset affectus ad Oratoria pro celebratione Missę in domibus Secularium. Ego tamen mallem oppositum eius, quod mavult Soto, nam si Oratorium sit decenter extructum, & ornatum, liberumque ab omnibus domesticis actibus, sit item sit legitimè concessum ad Missæ celebrationem, & ab Ordinario loci visitatum, & approbatum, licebit proculdubio, meliusque erit, celebrare ibi, audireque Sacrum die festo, quā non audire ob impedimentum adeundi Ecclesiam. Imò non pauci Doctores sentiunt, non omittendam tunc auditionem Missę in Oratorio absque reatu culpæ lethalis. De quo puncto agetur postea in D. 30. Quòd si iuxta Sotum ipsum, vbi nullus est contemptus, vel scādalum, vix contingere potest peccatum mortale per celebrationem extra Ecclesiam sine licentia Papæ, vel Episcopi, cur mavult, quod refutavimus? Nam ne sit vel peccatum veniale, quod nos malumus, faciet necessitas, faciet etiam licentia celebrationis, & auditionis in Oratorio.

207 Ne autem nimis abhorreatur celebratio Missarum in Oratorijs Secularium Illustrium, affero S. Augustinum in Lib. 22. de Civitate Dei Cap. 8. vbi refert, quendam ex suis Presbyteris obtulisse Sacrificium corporis Christi in domo Hesperij viri Tribunitij; item S. Ioannem Damascenum narrantem in historia Barlaam, & Iosaphat Cap. 19. fuisse peractum Sacrum ab illo in huius Palatio. Adduco etiam insignem Epistolam S. Gregorij Magni, quæ est 43. in Lib. 5. C. 143. Indictione 14. estque scripta ad Ioannem Episcopum Syracusanum de discordia inter ipsum, & Venantium Patritium, *Quamvis causa fuerit* (inquit S. Gregorius) *quæ Fraternitatis Vestræ animos ad iracundiam non immeritò provocaret, vt nec oblationes Domini Venātij voluissetis suscipere, nec in domo ipsius sacra Missarum sineretis solemnia celebrari; tamen quia ita terrena agi debet vtilitas, vt nullum vos iurgium à charitatis valeat connexione disiungere: proinde Charitatem Vestram, sicut dudum scripsimus, adhortamur, quatenus & oblationes antedicti Viri omnino in dulcedine, & Deo placita debeatis sinceritate suscipere, & in domo ipsius Missarum peragi mysteria permittatis, aut, sicut scripsimus, si fortassè voluerit, per vos debeatis accedere, & celebrando apud eum Missas, priorem gratiam reformare.* Sic S. Pontifex. Ex cuius Epistola intelligitur, vt monet Conditor Annalium Ecclesiasticorum Eminentissimus Baronius tomo 8. anno Christi 596. numero 13. *In domibus etiam privatis consueuisse dici Missas.* Plura alia similia antiquitatis exempla non rarò occurrunt, selegeruntque aliqua ipse Baronius anno 303. num. 39. & anno 377. num. 16. Suarez Libro 2. Defensionis fidei Catholicæ C. 6. num. 8. Valentia tomo 4. Disputatione 6. quæst. 11. puncto 3. V. *Secundò propter*, & V. *Secundò ad refellendas.*

208 Nihilominus multi hoc tempore desiderant, ne fierent ex privilegio tam frequentes celebrationes in Sæcularium tectis. ✱ Vix crumena potentior aliquis, qui non sibi statim licere arbitretur, vt facultate donari præsumat Missæ intra familiares parietes exaudiendæ. Vtinam non è lasciviemi strato interdum, vt alia indecora supprimam; & taceam, nobilium concursu publica viduata templa. Optimè quòd intra privatorum lares locus remotior est Sanctorū imaginibus ad devotionis fomentū; sed Missæ vt celebrentur, nonnisi rarioribus indulgendū. ✱ Quæ sūt verba Nostri Sherlogi tom. 3. in Canticum Cantic. Salomonis Vestigat. 25. S. 2. litterali n. 12. Leganturetiam Ioan. Bernardus Diaz in Pract. C. 34. Petrus Lopez de Montoya Lib. 1. de Mysterio Missæ C. 6. Bernardinus Sandebalius p. 4. de Officio Eccl. Canonico Cap. 12. Alfonsus de Ribera in Histor. de Euch.

Sanctissimo Sacramento Tract. 16. §. 8. Barnabas Galleg' in Explicatione Bullæ Cruciatæ, Dubitatione 31. fol. 19. qui conqueruntur de aliquorum abusu in facultatibus obtentis pro Oratorijs, vbi Sacra fiunt. Cæterùm Summi Pontifices exhibent se satis difficiles in huiusmodi licentijs concedendis, providentque magnopere honestati, & decentiæ Sacrificij divinissimi quoad personas, in quarum domibus, & quoad locum, in quo Oratoria sunt erigenda, & Missæ celebrandæ.

209 Hinc in privilegio Oratorij solent apponere hanc clausulam, *Tibi N. Diœcesis N. qui, vt asseris, de nobili genere procreatus existis*, qua conditione nobilitatis non verificata indultum reputabitur subreptitium, nam est conditio, qua non existente, non concederetur rescriptum gratiæ de Oratorio, vt ex Curiæ Romanæ stylo notum est. Videatur Sanchez Lib. 8. de Matrimonio D. 21. num. 17.

210 Solent etiam Pontifices in eodem privilegio affigere & hanc clausulam, *Vt in tua, & familiæ tuæ præsentia, necnon hospitum tuorum nobilium celebrari facere liberè, & licitè possis, & valeas, indulgemus*. Videturque, cum hospitibus intelligi filios ipsorum, & famulos comitantes. Sufficereque hospitium vnius diei, & inuitationem ad prandium ex fine etiam, vt nobilis inuitatus particeps fiat illius privilegij, censent Pellizarius num. 150. & Tamburinus num. 33. Illud certum est, conditionẽ nobilitatis in hospitibus esse necessariã, non secus ac in domino Oratorij: hospitumque nobilitatem debere consistere in eo, quòd sint ex nobili genere procreati, affirmat Tamburinus numero 32. sed, ni fallor, sufficiet nobilitas personalis, quam hospites ipsi compararint beneficio Principis, vel Reipublicæ, nã in eis postulat Pontifex, quòd sint nobiles, non verò, quòd sint ex nobili genere procreati, vt requirit in dño Oratorij.

211 P. Thomas Sanchez supra D. 19. n. 6. affirmat, nobilem esse quẽpiam nequire, nisi ex nobili genere originem ducat. At id tantùm verum est de persona absolutè, plenoque ore, nobili. Docet nos eo in loco Sanchez, & cum eo extensiùs Baptista Fragosus p. 1. de Regim. Reip. Christianæ L. 3. D. 6. §. 8. n. 139. & 140. vt quis dicatur nobili genere procreatus, necessariam esse, & sufficientem nobilitatem ex parte patris; atque adeò non desiderari ex parte matris. Loquitur Sanchez de nobilitate, quam *Hidalguiam* vocamus, & iuxta Ius Castellæ, in qua (vt est in proverbio vernaculo) *El caballo lleua la silla*. Idemque met Sanchez Lib. 7. D. 24. n. 1. tradiderat, non esse revera vndecumque nobilem, neque dici talem, nisi qui paterno, & materno simul genere nobili procedit; quanuis *Hidalgus* sit, & vocetur, qui ortum trahit ex matre ignobili, sed ex patre, atque avo nobilibus, id est, exemptis, ne Regi soluant pactũ, vulgò *pecho*. Ille vero, qui gaudet nobilitate ex vtroque parente, *Hidalgus* est ex omnibus quatuor lateribus, vulgò, *Hidalgo de todos quatro costados*. In Italia, & alibi plurium locorum ille cẽsetur nobilis, qui per aliquot generationes non exercuit artem mechanicã, vt inquiunt Pellizarius num. 139. Tãburinus num. 4. habentes sermonem de nobili ex genere.

212 Persuadeo mihi, Pontificem in privilegio Oratorij, & in dispensationibus pro matrimonio loqui de huiusmodi nobilitate, quando etiam Hispanis concedit privilegium, aut dispensationem; si enim de nobilitate, de qua Sanchez, fieret, vt plurimæ dispẽsationes evaderent apud Hispanos contra mentem Pontificis validæ pro hominibus exercentibus artem mechanicam, nam nobilitas *Hidalguia* non amittitur per huiusmodi exercitium, vt cũ multis Iurisconsultis Hispanis notat Fragosus supra §. 9. n. 168. Pontifex autẽ dispẽsans ex causa nobilitatis in aliquibus impedimentis valde notabilibus respectum habet ad familias illustris, & spectabilis conditionis. Fieret etiam è contra, vt multæ evaderent subreptitiæ, & nullæ, siquidem non pauci degẽtes in Civitatibus, & Oppidis exemptis, quorum incolæ non soluunt Regi pactum, habentur inter *Hidalgos* (eo quòd desit ibi distinctivum statum, in quorum vno contribuatur Regi pactum secus in alio) cum tamen re vera nõ sint *Hidalgi*; durumq; foret, si tenerentur prodere suam ignobilitatem, aut Ordinarij, quibus committitur iudicium de conditionibus, deberent capere informationes, facereque, quas appellamus *pruebas de Hidalguia*. Satis

igitur

igitur erit, quòd privilegiatus, vel dispensatus non exerceat artem mechanicam, & quòd nec pater, neque avus exercuerint; sufficietque respectu patris, & avi opinio communis, quamuis falsa sit re ipsa. Vnde consultus circa quandam dispensationem matrimonialem dixi, non vitiari rescriptum Pontificiæ gratiæ ex occulto patris exercitio in arte mechanica.

213 Consequenter ad dicta declaratur facilè quędam potestas, quę in Bulla Cruciatæ conceditur eius Cōmissario Generali, vt nimirū nobilib⁹, & qualificatis iuxta ipsius arbitrium possit dare licentiam ad celebrandum, vel faciendum celebrari per horam ante lucem, & post meridiem: agnoscit similem potestatem in Viceccancellario Summi Pontificis Marcus Antonius Cucchus Libro 5. Institutionum Iuris Canonici tit. 6. num. 37. & in num. 43. potestatem etiam ad licentiam altaris portatilis dominis terrarum, & locorū, Abbatibus, vel Prioribus Monasteriorum, Consiliarijs magnorum Principū: Quæ vtraque potestas an sit nunc temporis in vsu? scietur Romæ. Et ex secunda, si in vsu sit, fiet credibilior par alia Commissarij Generalis Cruciatæ notata iam à nobis in num. 150. quam inter cęteras sui Officij edidit pręlo datas in publicum Madriti anno 1642. Illustrissimus D. D. F. Antonius de Sotomayor, estque nona in ordine; & ei⁹ vsum exerceri ab Illustrissimo Cōmissario testatur Barnabas Gallegus in Explicatione Bullæ Cruciatæ impressa Madriti anno 1652. Dubitatione 182. fol. 180. affirmans, se ita audivisse ab ore Illustrissimi D. D. Petri Pacieci, qui & hodie est Commissarius Generalis. Sed vt redeam ad primam potestatem, monet Castrus Palaus Tract. 23. Disp. vnica, puncto, atque numero 11. nobiles esse, qui Iure communi, vel statuto, vel patrię consuetudine tales creduntur, seu in publica æstimatione habentur, quamuis re ipsa tales non sint, vt magis exprimit Andreas Mendus Disp. 37. in Bullam Cruciatæ C. 12. num. 99 Rursus advertit Castrus Palaus, qualificatos esse, qui aliqua generis, vel officij illustris qualitate sunt insigniti; declaratque magis Franciscus Bardi p. 3. in Bullam Cruciatæ Tract. 4. C. 3. numero 8. conditionem qualificationis non esse distinctam à conditione nobilitatis, sed Pontificem relinquere arbitrio Commissarij, quæ personæ existimandæ sint qualificatæ ratione alicuius nobilitatis; quæ scilicet iuxta Bardi proueniat vel ex sanguine, vel ex officij dignitate, vel ex gradu Doctorat⁹, vel ex privilegio Principis, vel ex diuitijs, ita tamē vt non sordeat exercitio vilium artium.

214 Ad hæc: in Oratorij Indulto ponuntur ex vsu hæc verba, *Vt in priuato domus tuæ solitæ habitationis Oratorio, ad hoc decenter muro extructo, & ornato, seu extruendo, & ornando, ab omnibus domesticis vsibus libero, per Ordinariū loci priùs visitando, & approbando, ac de ipsius Ordinarij licentia eius arbitrio duratura, vnam Missam pro vnoquoque die, dummodò in eadem domo celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per quemcumque Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum Sæcularem, seu de Superiorum suorum licentia Regularem celebrari facere liberè, & licitè possis, & valeas, indulgemus.* Circa quæ verba dubitatur, an casu quo in domo eadem sint duæ familiæ, quarum domini obtinuissent Oratorij privilegia, possit suo vti, qui posteriùs tempore obtinuit, si suo vtatur, qui pri⁹ tempore impetravit? Propono sub his terminis difficultatem, nā si qui priùs tempore nactus est, nolit vti, videbitur alicui, non esse Pontificis mentem, vt invalida sit concessio facta alteri: & cum Pontifex dicat, *Dummodò in eadem domo celebrandi licētia, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit,* indicat apud me satis apparenter, esse ibi sermonem de licentia, cuius vsus continuetur. Sed Diana parte 11. Tract. 5. Resol. 35. Pellizarius n. 144. & 145. Tamburinus Lib. 1. de Missa C. 3. § 4. num. 20. supponunt, aut exprimunt, esse prorsus nullam concessionem posteriorem. Quod ego alijs considerandum relinquo.

215 Et ad difficultatem respondeo affirmativè, si habitationes sint omnino distinctæ, habentque suas ianuas, quamuis vnam communem ad viā publicam; si item familiæ sint prorsus diversæ, quin vna dependeat ab alia, & quin dominus vnius gaudeat vllo dominio, aut potestate in aliam. Nam in talibus circumstantijs etsi domus sit eadem materialiter, non tamē moraliter,

ſeu civiliter, & politicè; perindequè cogitandum eſt de ſic viventibus in eadem domo materialiter, ac ſi degerent in diverſà, vel etiam in alio vico. Ità videmus practicari Madriti. Favent nobis Megala apud Dianã ſupra, & Tãburinus ſupra num. 22. ſed hic, ſi dom⁹ ſit ampliſsima. Cæterùm noſtra ratio, quæ eſt etiam Tamburini, æquè valet, tametſi domus non ſit valde ampla. Cõfirmamus reſponſionem datam, quia qui viverent in habitatione ſic diſtincta eiuſdem materialiter domus ſine vlla dependentia à domino alterius habitationis, ſi interſint Sacro celebrato in Oratorio illius alterius habitationis, non ſatisfacient præcepto in die feſto, etiamſi dominus prædictus fruatur privilegio Bullæ Cruciatæ; ideo autem non ſatisfacient, quia nec ſunt de eius familia, nec de eius domu, ſeu quia nõ ſunt familiares, nec domeſtici eius, niſi materialiter.

216 Rurſus dubitatur de functionibus Ordinarij circa Oratoria. Dicimus autem, viſitari debere ab Ordinario loci, in quo conſtituendum eſt Oratorium; nempe ab Epiſcopo, vel ab eius, aut Capituli, ſede vacante, Vicario generali, vel ab alio, cui Ordinarius loci deleget, eſt enim actus pertinens non ad Ordinis, ſed ad iuriſdictionis ordinariæ poteſtatem, commiſſuſque Ordinario non ſub nomine proprio, ſed ſub nomine dignitatis. Item dicimus, viſitandum eſſe Oratorium nonniſi ſemel, & gratis; eoque viſitato, & approbato, dataque licentia (quæ neceſſaria eſt ad validam Oratorij conſtitutionem) Ordinarius non habet ius, vt ampliùs viſitet, neque vt procurationẽ exigat, neque vt impediat, aut limitet celebrationem cõceſſam à Summo Põtifice iuxta tenorem privilegij. Non habet, inquam, ius ad iteratam viſitationem, niſi licentia fuerit data, vt duret eius arbitrio (quæ adhuc non expirat per eius mortem, quandiu à ſucceſſore non revocatur iuxta C. *Si gratiosè*, de Reſcriptis in 6. eſt enim gratia potiùs dignitatis perpetuæ, quàm perſonæ particularis) niſi temporis decurſu emergat rationabilis, & iuſta cauſa, quæ viſitationem ſuadeat; debetque intervenire talis cauſa, etiam quando data eſt licentia eius arbitrio duratura, per hanc enim clauſulam ſignificatur arbitrium boni viri, rectaque proinde ratione, & iuſta cauſa regulatum, atque motum. Nec ſolùm poterit Ordinari⁹, concurrente cauſa dicta, repetere viſitationem, ſed etiam revocare licentiã datam. Imò etſi talis clauſula non fuiſſet appoſita in privilegio, poterit Epiſcopus impedire celebrationem in Oratorio privatæ domus Sæcularis faciendam etiam à Religioſo exempto, ſi Epiſcopo conſtaret, non peragendam ſine indecoro contra divinum cultum. Hæc enim poteſtas ad Epiſcopum pertinet iuxta Concilium Tridentinum Seſ. 21. C. 8. de Reformatione, & Seſ. 22. in Decreto de obſeru. in celeb. Miſſ. & C. 8. de Reformatione. Neque id opponitur dictis à nobis in num. 176. ibi enim ſermo fuit de impeditione ex mera voluntate liberà Epiſcopi.

217 Vlteriùs dubitatur de extructione, & ornatu Oratorij. Reſpondeo cum Concilio Mediolanenſi 1. p. 2. in pertinentibus ad celebrationem Miſſæ; *Debere non eſſe in interiorum ædium partibus, in quibus domini, vel familia frequẽtiùs verſentur, ſed commodo, & honeſto loco, à cubiculis, triclinijs, & ab aula ſeparato, ita vt ad templi formam, & regulam propiꝰ accedant. Item debere non ità anguſta eſſe, vt qui Miſſam audierint, ad oſtium, aut feneſtrã ſtare cogantur, aut deniquè ibi Sacris intereſſe, vbi promiſcuè profanum aliquod exerceatur.* Rurſus reſpondet Tamburinus n. 8. * Debere locum ita eſſe conſtructũ, vt diſcernatur eſſe diverſ⁹ ab alijs eiuſdem domus locis ad vſus profanos deſignatis; & ita ornatus pia aliqua imagine, ornamẽtiſq; altaris inſtructus, vt ſacer appareat. Non puto tamen, neceſſarios eſſe quatuor muros cũ ianua, cum ſatis videatur eſſe, ſi ſint tres muri Oratorium ſeparatim efformantes, licet patente ad proſpectum quarto, vice ianuæ. * Sic ille, & nos cum ipſo. Addimuſq; cum eodem, vſus domeſticos, & profanos etiam, qui in caſu neceſsitatis non forent illiciti in Eccleſia conſecrata, vel benedicta, fore minus illicitos in Oratorio nec conſecrato, nec benedicto, ſi caſus neceſsitatis vrgeat: peccata verò, quæ in Eccleſia ob eius violationem forent ſacrilegia, non habitura iſtam malitiæ ſpeciem in huiuſmodi Oratorio, vtpote quod non violetur per peccata illa. Legatur Baptiſta Fragoſus parte 1. de Regimine Reipublicæ

blicæ

blicæ Christianæ Lib. 2. Disp. 4. §. 19. num. 259. & 263. Tandem concludimus, Oratorij locum posse transire ad ad vsos domesticos, atque profanos; si dominus nolit eum ad sacros deseruire; posseque iterùm redire ad hos, si dominus velit, & accedat visitatio, approbatioque facta ab Ordinario.

218 Et hęc de Oratorijs in domibus privatis Sęcularium ad Missę celebrationem ex concessione Summorũ Pontificum. Nec audiendus est Marcus Vidal lectus à nobis post hæc scripta, qui in Arca vitali, Inquisitione 5. de Iurisdictione num. 16. dixit novissimè anno 1650. In Oratorio privatæ domus dedicato tantùm divino cultui permanenter, & in loco decenti, ac honesto, posse hìc, & nunc Episcopum licitè cõcedere licentiam Sacrum faciendi absolutè, & simpliciter, existente tamen iusta, & rationabili causa. Quæ sunt verba Marci Vidalis, citantis pro se in num. 35. Cardinalem de Lugo, quia in Dispur. 20. sect. 2. numero 48. scripsit * posse hodie celebrari in Oratorijs privatis non benedictis, quæ tamen ad illum solum vsum deputata sint, & ab Episcopo designata. * Sed debuisset notare Vidal id, quod in num. 50. aduertit Lugus, nimirùm * Hodie per Breue Pauli V. ablatam esse facultatẽ Episcopis, vt concedant licentiam habendi Oratoria in domibus privatis ad celebrandum. * Et quamuis in illis alijs verbis superioribus vsus sit Lugus aduerbio *Hodiè*, fuit per contrapositionẽ ad tempora antiquiora, in quibus locus Missæ debebat esse cõsecratus, vel saltem benedictus. Nihilò feliciùs expedit se Vidal à prohibitione Pauli V. dum respondet, non fuisse intimatam per Breve; sed per Epistolam Cardinalis Horatij Lancilloti anno 1615. die 20 Martij, missam de Sanctissimi iussu ad Cardinales, Archiepiscopos, & Episcopos; vel eò tantùm respexisse, vt Episcopi non concederent licentiam celebrandi per modum actus in loco quãuis decenti, benèque præparato privatarum domuum; & neque per modum habitus in illarum loco deputato permanenter ad divinum cultum, nisi subsit concedendi iusta, & rationabilis causa. Sed certè quòd intimatio facta sit per Epistolam, non adimit iussui Pontificio vim obligandi. Quòd verò Paulus V. prohibuerit tantùm; ne pro mero beneplacito Episcoporum celebraretur per modum habitus in Oratorijs privatarum domuum, relicta ipsis potestate, vt, si iusta, & rationabilis causa interueniat, ipsi præberent facultatem, quin opus esset recursu ad Apostolicam Sedem, est interpretatio prorsus aliena à Pauli V. mente, & ab obseruantia, quæ subsequuta fuit in locis, vbi intimata est, & recepta prohibitio illa.

219 Verum quidem est, Paulum V. anno 1618. die 30. Iulij (vt testatur Trullench Lib. 1. in Bullam Cruciatæ §. 3. dub. 4. num. 5.) temperasse prohibitionem illam; sed denuò renovavit Vrbanus VIII. vt vltra alios tradit Garcia Tract. 3. de Excellentijs Sacerdotij Diff. 8. dub. & puncto 2. num. 15. atq; ita videmus obseruari inuiolabiliter in Hispania. In qua ad annum 1483. Cõcilium quoddam Toletanum Act. 3. C. 42. iusserat; *Ne Episcopus licentiam concederet celebrandi in privata domo, etiamsi haberet Capellam.* Ita apud Fagundez in 1. præceptum Ecclesiæ Lib. 3. C. & n. 13. Vbi obiter moneo, Arriagæ D. 54. sect. 4. num. 27. non videri improbabile, nomine privatæ domus non includi eas, quæ sunt magnorum Dominorum. Ceterùm in Hispania nunc temporis recurritur etiam pro harum Oratorijs ad Summum Pontificem, vel ad eius Nũcium, si delegatam afferat potestatem ad huiusmodi licentiam.

220 Non meminit Vidal prohibitionis factæ ab Vrbano VIII. forsan quia in Dominio Veneto, vbi ipse scribit, non est publicata. Thomas etiam Tamburinus scribens in Regno Siciliæ ait Lib. 1. de Missa Cap. 4. §. 2. num. 5. se iustis de causis tacere, an nunc possit, necne, Episcopus deputare in Domibus privatis Oratorium, in quo indifferenter ab omnibus per modum habitus celebretur?

221 Sed ad quemcumque spectet ea licentia, audivi sæpe pios viros cupientes, vt saltem pro diebus festis nõ concederetur nisi personis illustribus, impeditis morbo, aut senio exire domum. Olimque in Capitulis Caroli filij Ludovici anno Christi 876. Cap. 7 pag. 414. dicebatur, *Sæculares, & fideles diebus festis, qui in Ciuitatibus sunt, ad publicas stationes occurrant, & qui in villulis, & possessionibus sint, ad publicum Officium*

ciuum in plebem festinent. Et nullus latibulosa Missarum in suis domibus Officia celebrare præsumat sine sui rationabili licentia Episcopi. Similia alia leguntur in Capitulis Caroli Magni, & Ludouici Pij L. 5. C. 38. fol. 122. C. 182. fol. 154. L. 6. C. 101. fol. 103. C. 205. fol. 210. L. 7. C. 59. fol. 268. C. 307. fol. 316. Cap. 329. fol. 320. & in Addit. 2. C. 10. fol. 352. necnon in Rege Nostro Alfonso Sapiente leg. 4. & 5. tit. 10. Part. 1. Et inter Ethnicos Plato L. 10. de Legibus iubebat, ne in priuatis ædibus Sacella haberentur ad Sacrificia, sed, vt, qui ea procuraturi essent, accederent ad publica: notatusque est Alcibiades, quòd domi suæ ausus esset sacrificare, vt refert Æmilius Probus. Quanquam Gentilibus vetitum non fuerit, quin potiùs valde vsitatum, habere domi Oratoria, & Sacella, vt multis comprobat, & illustrat Sherlogus supra num. 11. & 12. delibatque Ioannes Suarez de Mendoza ad leg. Aquiliam Lib. & C. 2. sect. 6. num. 35. & seqq.

222 Quare mirum non est, si *Vnicuique fidelium in domo sua Oratorium liceat habere, & ibi orare; sed Missas ibi celebrare non liceat*, vt dicitur C. *Vnicuique* 33. de Consecratione Dist. 1. Neque item mirum est, quòd in Concilio Metensi tempore Imperatoris, aut Regis Arnulphi C. 5. iussum sit, *Ne in locis nō consecratis, id est, in solarijs, siue in cubiculis propter infirmos, vel longius iter Sacrificium offerretur.* Quod Decretum quoad illa verba, *Vel longius iter*, etsi non sit de facili conciliabile cum eo alio, de quo in C. *Concedimus* 30. de Conf. Dist. 1. possumus tamen interpretari, vt tantùm ex decentia vetuerit, ne causa longioris itineris res diuina fieret in locis non cōsecratis, si non fuisset obtenta facultas à Superiore. Si non placeat interpretatio, dicam, seueriorem fuisse disciplinā Ecclesiasticam Concilij Metensis, quā Triburiensis, seu potiùs Moguntini celebrati vno anteà anno. Et quidem *non omnibus annis*, neque omnibus locis *omnia conueniunt. Et rebus cunctis inest quidā velut orbis, vt quemadmodùm temporum vices, ita & morum sint*, vt ait Corneli⁹ Tacitus.

223 Post scripta etiam in superioribus animaduerti, F. Barnabam Gallegum in Explicatione Bullæ Cruciatæ Dubitatione 36. fol. 24. dicere, fuisse à P. Andrea Mendo Disput. 16 in eandem Bullam C. 2. num. 10. absque vllo prorsus fundamento affirmatum, quòd virtute Bullæ S. Cruciatæ possit in Oratorio priuato celebrari die Paschatis, satisfierique præcepto audiendi Sacri, & cum idem ipsum sit à me assertum supra num. 175. timere possem, ne comprehenderet me sub eadem censura quispiam, quem laterent Authores alij, fauentes P. Andreæ Mendo, & mihi; suntque Emmanuel Rodriguez in Additionibus ad Bullam S. Cruciatæ §. 5. num. 1. fol 5. & 6. Trullench ad eādē Bullam Libro 1. §. 3. dub. 4. num. 11. pag. 132. Bardi ad eandem Bullam parte, & Tract. 2. C. 6. sect. 2. num. 21. pag. 155. Quintanadueñas tomo 1. Tractatu 7. Sing. 33. num. 5. & siqui sint alij apud Dianam parte 9. Tract. 1. Resol. 14. Imò & ipse Gallegus, nam ibidem tradit, posse quem die Paschatis communicare ex deuotione in Oratorio priuato; & cum in hoc non asseruari soleant formulæ præconsecratæ, sequitur, debere eo die celebrari, vt queat suscipi Eucharistia. Iam verò tātùm absumus, vt careamus fundamēto, vt potiùs habeamus illud, valdeque solidum, nam verba Bullæ transcripta in n. 143. non faciunt exceptionem diei Paschatis nisi ad receptionem Eucharistię, & de celebratione Missę, iam anteà, non proximè, sed aliquantulùm remotè actum fuerat, non apposita exceptione illa; quæ, vt non cadit supra concessiones alias in ea clausula contentas, sic neque supra concessionem celebrationis. Hæc ratio mouit Franciscum Bardi ad reijciendum Vincentium Ricciū, qui in eadem fuit opinatione, ac Gallegus, & eadem me cogit, vt neutri assentiar. Addo, si exceptio diei Paschatis iuxta Gallegum intelligitur, & benè quidē, de tota quindena Paschali quoad receptionem Eucharistiæ ex præcepto, fore, vt etiā intelligeretur eodem modo quoad celebrationem Missæ; atque adeò non solùm primo die Paschatis, sed neque alijs festis quindenæ illius posset celebrari in Oratorio priuato ad satisfaciendum pręcepto celebrandi, vel assistendi celebrationi: quod tamen non concedit, sed expressè negat Gallegus ibidem, & in Dubitatione sequenti. Porrò autem sumere diem Paschatis in vno sensu quoad receptionem Eucharistiæ,

stiæ, & in alio quoad celebrationem Missæ, satis ex se apparet absurdum, ni fallor. Quę dixi in hoc numero intelligenda sunt sub cautione exhibita in numero 162.

224 Sed antequàm cum bona gratia a perdocto Magistro Gallego discedam, observo, ipsum in Dubio 31. fol. 20. cum sententiæ, de qua in num. 143. & seqq. notam improbabilitatis siue ex sua, siue ex aliena cẽsura affixisset, referre tanquam singulares patronos illius Ludovicum de Cruce Franciscanum, & alios Modernos innominatos Societatis Iesu. Enimverò si illa sententia est improbabilis, antesignanũ habuit Dominicum Sotum suæ clarissimæ familiæ Dominicanæ, quem citare potuisset ex Diana, vel ex eo allegavit Societatis Recentiores. Non nego, aliquos fuisse illius sententiæ, pręsertim ante Decretum Vrbani VIII. quos ego iam supra recensui; at multò plures, imò plerique in contrariam abierunt. Quare nomine Modernorum Societatis non debet significari, neque intelligi, esse opinionem Scholæ nostræ. Quòd si fuisset, possent amicè expostulare mihi cum Magistro Gallego de improbabilitatis censura; nam & ipse verbis, quæ in Hispano idiomate, in quo scribit, sonant non vrbanum quid, reprehendit Dub. 139. fol. 141. quendam Scriptorem Nostrum, quòd improbabilitatis practicæ notâ inussiret opinionem quãdam, cui multi ex Lycæo Dominicano subscripserant. Nosco, disceptationes has de opinionibus esse ferè inevitabiles inter Theologos; sed expedit imitari Angelos, de quibus Danielis C. 10. est sermo, ita vt semper salva sit vtrinq; charitas; imitandus etiam est Archangelus Michael, qui, *cum disputans altercaretur*, vel *cum Diabolo, non est ausus inferre iudicium blasphemiæ*, vt dicitur C. 4 B. Iudæ Apostoli, V. 9. Ideo autem hæ quęstiones degenerant aliquãdo in verba amara, quia *Sunt multi Theologi, & aliqui Religiosi, qui magis adhærent aliquibus opinionibus, quia sunt opiniones Magistri sui Ordinis, vel patriæ, quàm pro ipsa veritate, cum tamen dicat Philosophus 1. Ethicorum, quòd sanctum est, præhonorare veritatem, & Plato dixit de Socrate Magistro suo, Amicus quidem Socrates, magis amica est veritas:* Quæ sunt verba Nicolai Lyrani in Moralibus super Biblia ad C. 3. Ioannis. Quæramus igitur veritatem, & pro ea indaganda disputemus siue cũ exteris, siue cum domesticis, perurgẽdo proprias rationes, & contrarias soluendo, nõ tamen digladiando, nec verberando. Et vtinam possimus cum Iob C. 25. V. 2. canere, *Qui facit concordiã in sublimibus suis!* Revertor eò, vnde abij.

225 Imò quæ dixi, sint satis de loco Sacrificij divinissimi. Claudoque Disputionem verbis S. Augustini Lib. 15. de Civitate Dei C. 7. dictis de loco, alijsq; circumstantijs Sacrificij in genere ad illa Dei ad Cain iuxta LXX. Genesis 4. *Nonne si rectè offeras, rectè autem non diuidas, peccasti?* Circa quæ sic S. Doctor, *Rectè offertur Sacrificium, cum offertur Deo vero, cui vni tantum modò sacrificandum est. Non autem rectè diuiditur, dum non discernuntur rectè vel loca, vel tẽpora, vel res ipsæ, quæ offeruntur, vel qui offert, vel cui offertur, vel hi, quibus ad vescendum distribuitur, quod oblatum est, vt diuisionem intelligamus hic discretionem, siue cum offertur, vbi non oportet, aut quod non ibi, sed alibi oportet: siue cum offertur, quãdo non oportet, aut quod non tunc, sed aliàs oportet: siue cum id offertur, quod nusquam, & nunquam penitus debuit: siue cum electiora sibi eiusdem generis rerum tenet homo, quàm sunt ea, quæ offert Deo: siue cum eius rei, quæ oblata est, fit particeps prophanus, aut quilibet, quem fas non est fieri.*

DIS-

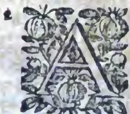
DISPVTATIO XXIIII.

DE ALTARI AD CELEBRATIOnem Missæ.

1 *OST TEMPLVM SEquitur altare, quæ, & Sacrificium sunt quadantenus relatiua. Vnde vt notauit sapientissimus, pijssimusque Cardinalis Bellarminus Libro 1. de Missa Cap. 2. ab eadem radice Hebraicè, & Græcè deducitur Sacrificium, & altare. Licet autem absolutè, & simpliciter Sacrificium Missæ confici possit extra templum, & non supra altare, vt obseruauit Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus in probatione secūdi Capitis Concilij Florentini Sect. 7. inquiens, non requiri adeò indispensabiliter templum, & altare, quàm necessaria sunt materia, & forma, Sacerdos, & intentio; tamen communiter debet intra templum peragi iuxta dicta in Disputatione præcedente, & an contingere possit casus, in quo liceat conficere illud, & non supra altare? Tractabitur infrà; indeque constabit, quàm penè indispensabilis sit necessitas altaris. Agimus igitur de eo cum Sancto Thoma ad 5.*

SECTIO I.

Præmittitur Altaris etymologia, atque diuisio. Et posteà discutitur eius materia, atque artificium.

2 LTARE dicitur ab alendo, quia igni altaris addebatur alimentum, vel dicitur potiùs quasi alta res, vel quasi alta ara, in qua Sacrificia immolabātur Dijs Superis, nam Dijs Sacra faciebant Gentiles in ædificijs à terra exaltatis, & Dijs terrestribus in terra, Dijs autem inferis in effosa tellure. Rursus ara dicitur quasi area pura, vel plana, vti solent esse areæ in Vrbibus; vel dicitur ab ardendo, quia ibi victimæ ardere solebant; vel à *quasi arida, quæ enim cremantur super altare, aræ fiunt in cineres*, vt inquit Petrus Blesensis Sermone 46. vel à votis siue in bonam, siue in malam partem conceptis ad aras, seu inter sacrificandum, aras enim Græcè vocamus vota, & aræ sunt & preces, & diræ, vt notat Cerda ad V. 496. Lib. 12. Æneidos; vel nomen ansa mutatum est in nomen ara, cum olim

sacri-

sacrificantes tenerent ansas tripodum, vel orantes apprehenderent manibus aras.

3 Duplex apud Christianos est altare, allud portatile, quia portari potest ex vno loco ad alium, ideoque Capite vltimo de Privilegijs In 6. & Cap. *In his* 30. de Privilegijs vocatur *Viaticū*. In Cap autem *Concedimus* 30. de Consecratione Dist. 1. & apud Bedam Lib. 3. Historiæ Anglorum C. 11. appellatur *Tabula altaris consecrata*, *tabula altaris vice dicata*, & in Ordine Romano *tabula itineraria*: à Græcis nuncupantur *antimensia*, siue *superaltaria*, vt videre est in Theodoro Balsamone ad C. 31. Synodi Cōstantinopolitanę in Trullo, & ad C. 7. Synodi 7. necnon in alijs Græcis collectis à Iulio Cæsare Bulengero C. 30. de Templis, & à Duranto Lib. 1. de Ecclesiæ Catholicę ritibus C. 25. num. 7. Aliud est stabile, ac fixum, cuius planities lapidea connexa est, & affixa basi, estque consecrata. Primum solet intelligi nomine arę sacræ; & nomen altaris accommodari consueuit non solùm secundo, sed etiam mensæ, cui ara, seu altare portatile superadditur. His pręmissis.

4 Angelicus Doctor ad 5. ait, *Sicut legitur de Consecratione Dist. 1. altaria, si non fuerint lapidea, chrismatis vnctione non consecrentur. Quod quidem competit & significationi huius Sacramenti, tum quia altare significat Christum; dicitur autem 1. Cor. 10. Petra autem erat Christus; tum etiam quia corp⁹ Christi in sepulchro lapideo fuit reconditum: competit etiam quoad vsū Sacramenti, lapis enim & solidus est, & de facili potest inueniri vbique. Quod non erat necessarium in veteri lege, vbi fiebat in vno loco altare. Quòd autem mandabatur, altare fieri de terra, vel de lapidibus insectis, fuit ad idololatriam remouendam.* Cū S. Thoma concordat Missale, in cuius Rubricis generalibus §. 20. dicitur, *Altare, in quo sacrosanctum Missæ sacrificium celebrandum est, debet esse lapideum, & ab Episcopo consecratum: vel saltem ara lapidea, similiter ab Episcopo consecrata, in eo inserta, quæ tam ampla sit, vt hostiam, & maiorem partem calicis capiat.* Sic ibi; & titulo de defectibus in celebratione Missarū occurrentibus §. 10. proponitur inter eos defectus, si celebretur *in altari non consecrato.* Canon, qui citatur à S. Thoma, est Concilij Hypponensis apud Gratianum Can. *Altaria si non fuerint* 31. de Consecratione Dist. 1. & apud Ivonem p. 3. C. 30. sed Epaunensi Concilio, in cuius Cap. 26. legitur, tribuendus est cum Burchardo Lib. 3. C. 25.

5 Non tam præcipitur eo Canone, similiq; alio S. Evaristi Papę Decreto relato post duas huius Papæ Epistolas in tomo primo Conciliorum, vt altaria sint lapidea, quàm ne consecrentur, si lapidea non sint. Cum quo staret, vt possent esse lignea, quamuis deberēt non consecrari, quæ lignea forent. Porrò autē S. Syluester Papa, posterior S. Euaristo, videtur primus statuisse, vt altare esset lapideum, retento tamen in Lateranensi Ecclesia ligneo illo, in quo celebraverat S. Petrus. Ita narratur in Breviario Romano lectione 6. ad Dedicationem Basilicę Salvatoris die 9. Nouembris. Et de lapidei vsu cōstat ex SS. Dionysio Areopagita Cap. 3. de Eccles. Hier. Cypriano in Sermone de vnctione chrismatis, Chrysostomo Homilia 20. in 2. ad Cor. Gregorio Nysseno Oratione de Baptismo, Augustino Sermone 255. de Tempore, Prato spirituali C. 196 Ex dictis desinet quis mirari cum Arriaga D. 55. sect. & num. 1. qua cohærentia asseruerit P. Suarez D. 81. sect. 5. consuetudinem altaris lapidei incæpisse tempore S. Sylvestri, cum tamen S. Evaristus, qui antiquior fuit, statuerit iuxta eundem Suarium, vt non consecrarentur altaria, si lapidea non essent. Desinet, inquam, mirari, si attendat, S. Evaristum non iussisse, vt omnia altaria lapidea forent, sed illa tātùm, quæ consecrarentur. Vt taceam, nō omnino constare, esse S. Evaristi Decretū illud, quod ipsi attribuitur. Post S. Sylvestrum S. Optatus Milevitanus Lib. 6. aduersus Parmenianum meminit altarium sub nomine lignorum coopertorum linteaminibus. Forsan in Africa non tam citò desueverunt altaria lignea.

6 Quanquam verò in quibusdam templis reperiantur nunc altaria non ex lapide duro, sed opere lateritio constructa, vel ex gypso, admixto cæmento, vt testatur Layman Lib. 5. Tractatu 5. C. 6. n. 1. & Bauny Tractatu 6. quæst. 16. tolerari possunt, quæ sic sunt facta, & in vsu ex Summi Pontificis virtuali saltem, & tacita licentia; sed in posterum sine formali, & expressa nō deberent

deberent alia fieri, novusque introduci eorũ vsus, vtpote abhorrens inre adeò gravi à tam antiquo, tamque recepto in Dei Ecclesia ritu, à quo proinde discrepare non carebit crimine, vt monet Maiolus tomo 1. dierum Canicularium Colloquio 18. pag. 322. Videtur tamen, posse in aram consecrari lapidem specillum (*Espejuelo* Hispanicè, *Talco* Italicè dictum) si non sit sectus in tenuem, flexilemque laminam, & quæ facilè fracturam subeat. In quo adhæreo Ioanni de Dicastillo Tract. 5. D. 4. Dubio 8. num. 142. Cum dico, altare debere esse lapideum, loquor cum Cõcilio Coyancensi titul. 3. cum Christianissimo Rege Carolo, aut Ludovico Pio Lib. 7. Capitul. 99. cum Rege Alfonso Sapiente leg. 12. tit. 10. Partita 1. & cum Concilio Mediolanensi infra de ara, seu de altari viatico, & de mensa superiori altaris fixi, non autem de tota alia structura, nam hæc potest esse vel ex ligno iuxta Sacrã Congregationẽ Rituum apud Barb. de Iure Eccles. Lib. 2. Cap. 7. num. 6. vel ex lateribus, vel ex terra cum calce, & sabulo, aut cæmento.

7 Figura altaris debet esse quadrangularis, quia sic fert vsus, & quia commodior est. In Vita S. Vvalfranni Archiepiscopi Senonensis apud Surium die 20. Martij refertur, habuisse *Altare consecratum in quatuor angulorum locis, & in medio reliquias continens Sanctorum, in modum clypei, quod secum, dum iter ageret, vehere solitus erat.* Notentur illa *In quatuor angulorum locis*, monstrant enim, fuisse quadrangulum.

8 Non potest ex duobus lapidibus invicem colligatis ad modum libri fieri altare portatile, ita vt vnus lapis capiat solum calicem, & alius solum hostiam, quia etsi tale altare esset vnũ moraliter ratione artificialis colligationis, tamen, adnotante Amico D. 33. sect. 12. num. 355. necnon Fagundez in 1. Præceptum Ecclesiæ Lib. 3. Cap. 22. num. 9. post Sylvestrum V. *Altare* num. 3. Vazquium D. 233. C. 2. n. 16. & post Bonacinam D. 4. de Sacramentis quæst. vltima, punct. 9. num. 13. refragatur consuetudo introducta ad denotandam in Christo vnam physicè personam. Et ob eandem consuetudinem, ac mysterium videtur, altaris fixi mensam non posse constare ex lapidibus advnatis in ea parte, cui calix, & hostia superponuntur; licet Authores non loquantur expressè nisi de altari viatico, vt observavit Franciscus de Lugo Lib. 5. Cap. 7. quæst. 2. num. 21.

9 Magnitudo, & latitudo altaris tam fixi, quàm mobilis debet tanta esse, quãta sufficiat, vt capiat hostiã, aut patenam, & pedem calicis absque periculo lapsus, & de petra aræ dicitur in Concilio Mediolanensi 4. p. 1. titul. de Capellis, & altaribus, ne longitudine minor sit vnciarum viginti, latitudine sexdecim. Placetque nobis, quod his verbis ait Coninch 3. p. q. 83. art. 3 dub. 2. n. 242. * Quando vtimur altari portatili, quod tabulæ ligneæ insertũ est, danda est opera, vt tam calix, quàm hostia consecrata ponantur super ipsum lapidem consecratum, saltem maxima ex parte. Quòd si tamen aliqua ex parte innitantur tabulæ ligneæ, modò absit omne periculum lapsus; nõ est ita scrupulosè curandum. * Hucvsque Ille. Cuius adnotationi adiungo aliam ex S. Bonaventura in Speculo disciplinę particula 2. C. 11. *Manum cum hostia consecranda super ipsius altaris viatici lapidem teneant Sacerdotes, ne fiat consecratio extra ipsum.*

10 Sed Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 2. num. 69. proponit hic singularem casum, an scilicet si simul cum hostia magna cõsecrentur formulæ, debeant istæ toto tempore Sacrificij manere super aram, vel satis sit, quòd existant tempore consecrationis super eã, vel in Sacerdotis manibus, respondentes spatio, in quo est ara, & postea propter loci angustias possint poni extra arã in parte Corporalis, excedente aræ amplitudinem, vel in alio Corporali extẽso supra idem, aut diversum altare? Eminentissimus Purpuratus respondet, debere manere super aram toto tempore Sacrificij; traxitq; post se doctissimũ suum fratrem Franciscum de Lugo L. 5. C. 7. q. 1. n. 5. Dianam p. 5. Tract. 13 Res. 72. Leandrum Tract. 8. D. 7. q. 9. Tho. Tamb. L. 1. de Missa C. 5. §. 1. n. 4. L. 2. C. 5. §. 2. n. 12. & 13. Garciam Tract. 3. de Excellentijs Sacerd. Diff. 8 dub. 3. punct. 1. n. 8. Aversam q. 11. S. 13. V. *Super*, quia non minus illæ particulę, quàm hostia magna pertinent ad Sacrificiũ, & ad idem Sacrificiũ, suntq; vna victima, & per modum vnius offeruntur

runtur absque vllo discrimine. Vnde inferũt, minus ritè facere aliquos, qui post consecrationem dant vas cum particulis consecratis alteri Sacerdoti, vt eas in alio altari populo distribuat ante consumptionem Sacrificij. Responsio Cardinalis de Lugo est valde própria vero. Nihilominus si formulę ponantur iuxta aram, & iuxta reliquam Sacrificij materiam, non desinent pertinere ad vnum, idemque Sacrificium, neque desinent constituere vnam, eãdemque victimam, & proinde sic ponens non peccabit saltem graviter, vt Tamburinus fatetur secundo loco citato. Sed de hoc puncto plura in Disputatione 25. Doctrina illationis est etiã valde conueniens. Sed ego ad communicandum moribundum non vererer statim post consecrationem præbere formulam, aut, si sola hostia magna sit consecrata, prębere partem eius, antequàm ego sumam alteram partem: Quòd enim ego sim principaliter offerens, & sacrificans respectu aliorum, non obest simpliciter, & absolutè, quominus alius participet priùs de Sacrificio, quàm ego, nam cum ego non sim obligatus ad consumendam totam Sacrificij materiam, sed sufficiat, si vnam partem consumam, & hac ratione abũdè perficitur Sacrificium, non videtur, interesse magnoperè, si alius sumat alteram partem priùs, quàm ego. Consentit mecum Leander in casu necessitatis præbendi viaticum ægroto. Dicastillus autem supra numero 149. Tãburinus posteriori illo loco præ allegato, & Arriaga Disputatione 55. sect. 1. numero 7. aiunt, decentius fieri, vt Cardinalis de Lugo præscribit; sed si aliud pro commoditate populi fiat, nihil videri in hoc esse peccati. Diana testatur, viros aliquos doctos ex Societate, quibuscum ipse sermonem habuit de proposita quæstione, dissentiri à Cardinali de Lugo; testatur etiam Arriaga, vsum oppositum doctrinæ illationis esse valde frequentem sine vllo scrupulo inter homines etiam sapiẽtes; neque ipse veretur concedere, posse à Sacerdote celebrante distribui formulas ante suam communionem, quando Musica nimis longa, cum qua solemniter cantetur Missa, opportunum daret tempus ad huiusmodi interruptionem. Sed ne quid nimis: vt certè esset, si absque gravi necessitate communicaret Sacrificus alios priùs, quàm se.

11 Sanctorum (qui ab Ecclesia sint approbati ex Concilij Tridentini Congregationis responsione apud Gavantum pagina 72) reliquias inclusas debere esse in altari, affirmant multi, & probatur primò ex Canone *Placuit* 25. de Consecratione Distinctione 1. vbi dicitur, *Placuit, vt altaria, quæ passim per agros, & per vias tanquàm memoriæ Martyrum constituuntur, in quib⁹ nullum corpus, aut reliquiæ Martyris conditæ probantur, ab Episcopis, qui eisdem locis præsunt, si fieri potest, euertantur.* Qui Canon est Concilij Africani circa tempora Bonifacij Papæ I. Capite 50. vel potiùs Concilij Carthaginensis V. Capite 14. Legitur etiam in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ Capite 83.

12 Secundò, ex Synodo Nicæna II. seu ex Generali VII. Cap. 7. cuius verba sunt ex interpretatione Gentiani Herveti, *Quæcumque templa consecrata sunt absque reliquijs Martyrum, in ijs fieri statuimus reliquiarum depositionem cum consuetis precibus. Qui autem templum consecrat sine sanctis reliquijs, deponatur; vt qui Ecclesiasticas traditiones transgressus sit.*

13 Tertiò, ex Sancto Gregorio Magno Libro 9. Epistola 71. iubente, ne in Anglia destruantur Idolorum fana, *Sed ipsa, quæ in eis sunt Idola. Aqua benedicta fiat, in eisdem fanis aspergatur, altaria construantur, reliquiæ ponantur.* Mosque antiquissimus Ecclesiæ est, vt in altaribus includantur Martyrum reliquię; de quo legẽdi sunt Scortia Libro 3. Capite 12. num. 2. Durantus de Ecclesiæ Catholicæ ritibus Lib. 1. Cap. 25. num. 4. Iosephus Vicecomes Volumine 3. Observat. Ecclesiast. Libro 2. de antiquis Missæ ritibus Capite 27. Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentorum Sancti Gregorij pag. 201. & 202. & Rosvveydus in Epistolâ 11. Sancti Paulini ad Severum. Franciscus Bivar in Sancto Ioanne Eremita vindicato §. 8. Vnde Sanctus Vvolphelmus Abbas Bruvvillerensis graviter doluit, deesse in quodam altari reliquias Sanctorum; sic refertur in e-

ius Vita apud Surium die 22. Aprilis, & portatile S. Vvalfranni altare, de quo supra, continebat in medio reliquias Sanctorum. Omitto exempla alia invenienda in Beda Libro 5. Historiæ Anglorum Cap. 21. in Sancto Gregorio Turonico Libro de Vita Patrum Capite 15. in Sancti Euthymij Abbatis Vita descripta à Surio Ianuarij 20. in Sancti Ottonis Babembergensis Vita apud eundem Iulij II. in Constantino Tyo Oratione in Sanctā Euphemiā. Et quidem Sanctus Felix Papa I. cōstituit, super memorias Martyrum Missas celebrari, vt ait Radulpus Decanus Tungrensis de Canonum observantia, propositione 23. constatque ex eiusdem Sancti Felicis Epistola 2. ad Episcopos Galliæ; & de Sancto Gregorio Papa I. tradunt Ioannes Diaconus in eius Vitā Libro 2. Capite 18. Beda in eiusdem Vita, Author Libri Pontificalis, Rabanus Maurus Libro 2. de Institutione Clericorum Capite 42. Vvalafridus Strabo Libro de Ecclesiasticis rebus, Capite 20. decrevisse, vt Missarum solemnia celebrarētur supra corpora BB. Apostolorum Petri, & Pauli; ipseque Sanctus Gregorius in Epist. ad Maurum Abbatem commendat valde, *Vt ad sacratissimum corpus B. Pancratij quotidie opus Dei peragatur.* Sed & ante Sanctum Gregorium scripserat Sanctus Hieronymus adversus Vigilantium, *Malè facit ergo Romanus Episcopus, qui super mortuorum hominum Petri, & Pauli:: ossa veneranda offert Domino Sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur altaria?* Sic Doctor Maximus. Quare vel Sanctus Gregorius restituit, quod institutum iam à Sācto Felice Pontifice Summo ferè desueverat; vel iussit, vt celebrationes, quæ fiebant in altaribus impositis super Sanctorum Martyrum sepulchra, possent etiam fieri in altaribus, vbi non integra corpora recondita essent, sed quælibet vel exigua eorum pars translata ex sepulchris.

14. Denique probatur ex verbis, quę Sacerdos sacrificaturus dicit statim, ac ascendit ad altare, *Oram⁹ te, Domine, per merita Sanctorum tuorum, quorum reliquię hic sunt,* &c. quanquam in Missalibus antiquis annotabatur, testibus Angelo V. *Altare,* num. 3. Tabiena eodem V. §. 6. vt si reliquiæ non forent in altari, omitterentur illæ particulæ orationis, *Quorum reliquiæ hic sunt.* Sed nunc id non exprimitur, licet Gavantus in Rubricas Missal. parte 2. titulo 4. num. 1. littera D. approbet ex Hieronymo Cantono, quòd vbi non sunt reliquiæ Sanctorum, ex dispensatione Apostolica, in altari, omitti debeant verba illa.

15. Nihilominus iam diu obtinuit praxis, vt in altari, præsertim mobili, non reponantur reliquiæ, & quanuis noscatur, eas deesse, celebratur absque vllo scrupulo. Vt autem nō requirantur pro altari præfato, allegari solet Cap. *Concedimus* 30. de Consecratione Distinctione 1. At hic Canon nihil tale declarat. Solet etiam adduci Sanctus Thomas ad 2. quatenus ait, *Quandoque altare consecrari cum reliquijs Sanctorum.* Non igitur semper. Cæterùm Doctor Angelicus alio sensu adhibet adverbium *Quandoque*, vt ex antecedentibus liquet, inquit enim *In necessitate sufficit ad peragendum hoc Sacramentum altare sanctificatum. Propter quod etiam nunquam Ecclesia sine altari consecratur; tamen sine Ecclesia quandoque consecratur altare cum reliquijs Sanctorum, quorum vita abscondita est cum Christo in Deo.* Quibus verbis non aliud significat Sāctus Thomas, quàm sine altari nunquā consecrari Ecclesiam; sed absque hac consecrari aliquando illud, & tunc cum reliquijs Sanctorum. Non itaque favet Sanctus Thomas; sed favent Hugo, & Alensis apud Sylvestrum V. *Altare*, numero 1. Panormitanus infra, Sotus in 4. Distinctione 13. quæstione 2. articulo 3. Vers. *Sextò denique*, Suarez Disputatione 81. sect. 5. Vers. *Secundò explicatur*, Vazquez Disputatione 233. Capite 2. num. 17. Coninch 3. parte quæstione 83. articulo 3. dub. 2. n. 241. Layman Lib. & Tractatu 5. Capite 6. numero 8. alijque passim, pro quibus stat consuetudo fundata in multitudine tot altarium mobilium, quot quotidie iam consecrantur, quin commodè haberi possint reliquiæ ad ea omnia. Vnde si olim viguit præceptum de Sanctorum lipsanis recondendis in cunctis altarib⁹, quę consecrarētur; prævaluit contra illud vsus eo ex tempore introductus, quo raritas altarium desijt.

desijt. Imò de præcepto illo non constat apertè, nam Cap. *Placuit* intelligitur satis aptè, præsertim si conferatur cum integro Cap. 14. Concilij Carthaginensis V. seu totum ipsum Cap. *Placuit* legatur, quatenus iubeat, dirui altaria, in quibus colerentur corpus, aut reliquiæ alicuius, de cuius vero Martyrio non suppeteret certa probatio Episcoporum iudicio. Canon etiam septimę Synodi non tam præcipit, vt singula altaria consecrentur cum reliquijs, quàm vt in templis consecrandis deponantur illæ, idque in odium Hæreticorum, qui Sanctorum imagines, & lipsanas è sacris ædibus abiecerant tunc temporis: quæ ratio, & occasio nunc cessavit.

16 Et quanuis præceptum præfatum liquidum foret, non inde infertur, reliquias esse de essentia consecrationis altaris, vti non omnia, quæ cadunt sub præcepto circa Eucharistię cōsecrationem, sunt de huius essentia: & vti celebratio Missæ non est de essentia consecrationis Ecclesiæ, provt communi calculo receptum esse, attestatur Durantus Libro 1. de Ecclesię Catholicæ ritibus Capite 24. numero 8. citans Sanctum Antoninum, Hugonem, & Turrecrematam, est tamen necessaria ex pręcepto iuxta Cap. *Omnes 3*. de Cōsecratione Distinctione 1. & Cap. *De fabrica 24*. ibidem, Sanctumque Paulinum in Natali 10. Sancti Felicis. Neque ex eo, quòd Ecclesia in cōsecratione altaris siue fixi, siue portatilis magnis vtatur cæremonijs inter collocandas reliquias in eis, sequitur, positionem reliquiarum esse de substantia consecrationis, cum videamus, pro conficiendis Sacramentis multas, easque valde graves cęremonias adhiberi, nec tamen ideo sunt de substantia Sacramentorum, exceptis verbis denotantibus finem ipsorum; in consecratione autem altaris nullum est verbum, quo significetur, eam dirigi ad reliquias intra illud reconditas, vt apposité obseruat Arriaga Disputatione 55. sect. 1. num. 4. & 5. Vnde euanescit quicquid contra communem hanc sub Suarij nomine opinionem arguit Christophorus à Sancto Iosepho tomo 1. Moralium receptarum Verb. *Altare*, dubio 2.

17 Sed adhuc objiciet quis ex Azor tomo 1. Libro 10. Capite 27. quæstione 8, Caput *De fabrica 24*, de Consecratione Distinctione 1. in quo decernitur, *Ecclesiam; si diruta fuerit, instaurandam: & si in eo loco consecrationis solemnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, cum in ea fuerit Missarum solemnitas celebrata*. * Quod perinde est, ac si diceretur, consecrationem Ecclesiæ sine Sanctorum reliquijs non fieri; quanuis Ecclesia diruta instaurari sine ipsis queat, eo quòd ipsarum loco sint Missæ ante ibidem celebratæ. * Ita Azor. Remissa tamen integra interpretatione obscurissimi textus in Disputatione 26. respondeo breviter, per *Sanctuaria* non debere intelligi nisi altaria siue cum reliquijs Sāctorum, siue sine illis. Præter quàmquòd stare posset, vt ad consecrationem Ecclesiæ necessaria esset consecratio simultanea alicuius altaris cum reliquijs, quin his opus esset ad consecrationem cuiusuis altaris, si multa dedicarentur eodē tempore, quo Ecclesia, aut aliquod seorsim.

18 Guilielmus Durandus Lib. 1. Rationalis Cap. 7. numero 23. cum Glossa, & cum Ioanne in Capite *Placuit* de Consecratione Distinctione 1. dixit, vbi haberi non possint reliquiæ, debere fieri cum corpore Christi consecrationem altaris, præsertim quod fixum sit, & id innui in Libro Pontificalis, ait Hostiensis infra, narratque Abbas Panormitanus in Cap. 1. de Consecratione Ecclesiæ numero 2. Leonem Papam, deficientibus reliquijs, dedisse partem Corporalis. & Eucharistiæ in consecrationem cuiusdam Ecclesiæ. Prætereà in Ordine Romano ad dedicandam Ecclesiam, & in Codice Missali Ratoldi ex editione Hugonis Menardi pag. 204. *Cum reliquijs tres portiones corporis Domini* intra altare consecratum iubentur reponi; & B. Gaufredus Episcopus Sorensis, anteàque Monachus Cistertiensis reperit in altari diruto capsulam cōtinentem reliquias, corpusque Domini, vt referuntur Henriquez in Fasciculo Sāctorum Ordinis Cistertiēsis Libro 2. Dist. 7. Capite 5. & Manrique in Annal. eiusdem Ord. an. 1178. C. 3 n. 8. Quæ repositio Eucharistiæ intra altaria non est magis mira, quàm quòd olim consepulta fuerit Echaristia cum mortuis, provt noscitur ex Sancti Basilij Vita, circa quam legenda est nota 33. Heriberti Rosvveydi in Vitis Patrum;

ex Sancto Gregorio Libro 2. Dialogorum Cap. 24. circa quod videndi sunt Basilius Legionensis in Varijs quæst. a. Scholastica Cap. 4. Illustrissimus Alfonsus de S. Victore in Sole Occidentis Sancto Benedicto, præludio 1. Cap. 13. numero 28. & Benedictus Haeftenus in notis ad Vitam Sancti Benedicti: ex Sancti Byrini vita 3. Decembris apud Surium: ex Amalario L. 4. de Officijs Cap. 42.

19 Sed præfatam substitutionem pro reliquijs debere non fieri, respondit Hostiensi Innocentius III. consultus ab ipso, qui id testatur in Summa, titulo de Consecratione Ecclesiæ, §. *Et qualiter* n. 3. Non constat authenticè de Leonis Papæ facto, quin potiùs difficillimum est creditu ex causa defectus reliquiarum in Vrbe. Et quanquā compertum esset, non posset nunc deservire in exemplum, quod imitaremur, est enim valde alienum ab Ecclesiæ vsu in præsentiarum. Ac sanè Eucharistia incongruè applicaretur ad altaris consecrationem, cum solùm instituta sit à Christo ad Sacrificium, & cibum animarum, vt notant Sylvester V. *Altare* n. 4. Gregorius Lopez ad leg. 12 tit. 10. Partita 1. Durantus L. 1. de Eccles. Cathol. ritibus C. 25. n. 5. Ioan. Andreas in C. *Ad hæc* de Consec. Ecclesiæ, vel altaris n. 9. cui Ioanni Andreæ tribuitur non benè à Vazquio D. 233. C. 2. n. 17. & à multis alijs modernis, quod ipse, & cæteri antiqui, nosque cū illis retulimꝰ supra de alio Ioanne. Nec perseveraret diu corpus Christi in altari consecrato, nam corruptis speciebus, desineret existere sub eis. Vnde similes ob causas prohibitum fuit à Concilio Carthaginensi 3. Can. 6. Hypponēsi Can. 5. Trullano Can. 83. Autissiodorēsi Can. 12. recondere Eucharistiam cū corporibus defunctis fidelium.

20 Thomas Hurtadus p. 1. Resolut. Moral. Tract. 2. C. 6. Res. 24. n. 262. ait, nunc etiam loco reliquiarū posse poni frustulum Corporaliū, quia hæc sunt reliquiæ summæ, & quia Leo Papa exemplo suo confirmavit, cum enim Panormitanus testatur de fama datæ ab ipso partis Corporalis, & partis corporis Christi, intelligitur iuxta Fagundez in 1. præceptum Ecclesiæ L. 3. C. 22. n. 8. idem ipsum per partē corporis, quod per partem Corporalis. Sed contra insurgit Diana p. 11. Tract. 6. Res. 25. quia licet Corporalia reverēter tractanda sint, tamē nunquam in Ecclesia Dei sunt habita, & æstimata, expositaq; populo adorāda tanquam reliquiæ, nisi sint miraculosa, vt quę colūtur Darocæ. Addo ego, Corporalia cōmunia non esse reliquias Christi, cuius corpus non tangunt physicè, sed tantū species Sacramentales panis. Si igitur non sunt reliquię Christi, neque aliorū Sanctorum, per appositionem ipsorum in altari nō satisfiet Canonibus, ob quæ ipse Hurtadꝰ in Res. 23. n. 254. dixerat, reliquias esse necessarias pro altaris cōsecratione: vti non satisfieret per appositionem segmēti casulæ benedictę, vel ramentorum calicis cōsecrati. Illud autem de intelligentia Panormitani nō diceretur ab Hurtado, si ipsius verba in textu origin. legisset, nō enim sūt alia, quā quæ à nobis transcripta supra; partem corporis Christi neutiquā Panormitanus nominat; & Fagundez nihil tale attribuit illi, quippe solùm dicat, * Ad factum Leonis respondendum est, de illo non constare, vel fortè solū misisse aliquod frustulum Corporalis loco reliquiæ, & non partem aliquā Eucharistiæ: & posteà per communem errorē additum fuisse, illum misisse particulam Eucharistiæ. * Sic Fagundez.

21 Et vt tandem S. Leonis I. Papæ factum innotescat, legatur Sancti Gregorij Magni Epistola 30. in L. 3. vbi scribens ad Constantinā Augustam ait, *Cognoscat, Tranquillissima Domina, quia Romanis consuetudo non est, quando Sanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere præsumant de corpore, tantummodò in pyxide brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora Sanctorum ponitur: quod leuatum in Ecclesia, quæ est dicanda, debita cum veneratione reconditur, & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit, vt beatæ recordationis Leonis Papæ temporibꝰ, sicut à Maioribus traditur, dum quidam Græci de talibꝰ reliquijs dubitarent, prædictus Pontifex hoc ipsum brandeum, collatis forcipibus, incideret, & ex ipsa incisione sanguis effluxerit*. Hactenus Sanctus Gregorius, de quo Ioannes Diaconus Libro 2. Vitæ ipsius Capite 42. simile quid refert circa aliud brādeum) quod ob contactū ad Sanctorū corpora potuit vocari Corporale) & huiꝰ cōdionis fuit illud,

illud, quod misit S. Leo Papa ad cõsecrationem Ecclesię, vel altaris, non autẽ illius, quam dixit Abbas Panormitan. Si id animadversum fuisset à Theologis, & Canonistis antiquis, ac recentibus, forsan S. Leonis exemplum non præbuisset ipsis tantam materiam loquendi. Ætate Abbatis fama vulgi, quæ

Vires adquirit eundo,
Et *Quæ veris addere falsa*
Gaudet, & è minimô sua per mendacia crescit,

corruperat sinceritatem exempli illius, cumq; S. Leo misisset brandeum, seu pallam, quę apposita fuisset Sanctorum corporibus, finxerat, misisse partẽ Corporalis vsitati in celebratione Missæ, partemque Eucharistiæ.

22 Iam rogabit aliquis, an prætermittenda sint illa verba, *Quorum reliquiæ hic sunt*, quando sciatur, deficere in altari reliquias? Videtur enim necessarium, ne falsò enunciẽtur. Respondeo, sufficere ad eorum veritatẽ, si adsint reliquiæ vel in altari, vel in templo; & cum rarò possit contingere, vt vtrobique desint, ideo communiter nõ esse prętermittenda verba illa. Faciliùs posset contingere, vt si celebretur in altari viatico extra templum, deficiant reliquiæ, quæ etiam super altare ponãtur. Quo casu videtur, non esse dicenda verba illa; nisi quis velit (quod mihi magis placet, vt & Fagundezio in 1. præceptum Ecclesiæ Lib. 3. C. 22. n. 8) posse etiam tunc dici iuxta scripta à nobis in D. 14. num. 11. quia olim de more solebant adesse reliquiæ in altarib⁹; quod sufficit ad veritatem intentam ab Ecclesia in eis verbis. Ita Tamburinus Lib. 1. de Missa C. 5. §. 1. num. 10. Vel posse conditionaliter dici, scilicet, si ibi sint, subintelligendo. Ita Diana p. 11. Tract. 6. Resolut. 25. ex Castro Palao Tract. 22. D. vnica, puncto 9. numero 5.

23 Altaris etiam fixi, sed non consecrati, erectio in Ecclesijs non consecratis potest fieri à quolibet Presbytero; sed vt fiat fixi in Ecclesijs consecratis, requiritur Episcopi consensus, & similiter, vt in consecratis Ecclesijs destruatur altare fixum, opus est eodem consensu; non autem vt in non consecratis destruatur altare fixum non consecratum. Legantur Canones *Nullus Presbyter* 25. de Consecratione Dist. 1. *Quamuis Corepiscopis* 4. Dist. 68. iuncta Glossa, necnon *Ecclesiæ* 17. *Placuit* 25. de Consecratione Dist. 1. & Azor tom. 1. Lib. 10. C. 27. q. 6. necnon Barbosa de Iure Ecclesiastico vniverso Libro 2. C. 7. cuius in num. 12. notat, requiri Summi Pontificis licentiam ad consecrationem altaris fixi in Ecclesia non consecrata, argumento C C. *Nullus Presbyter*, & *Placuit*.

SECTIO II.

De Altaris consecratione, & de eius ad Missæ celebrationem necessitate.

24 ALTARE debet esse consecratum, vt constat ex Decreto, quod adscribitur Evaristo Papæ in tomo 1. Conciliorum, & in Burchardo Lib. 3. C. 27: ex C. *Omnes* 3. de Consecratione Dist. 1. qui Canon tribuitur ibi Higino Papæ: ex C. *Nullus Presbyter* 15, ibidem, qui Canon est Sylvestri Papæ: ex C. *Nullus Presbyter* 25. ibidem, qui Canon est Hormildæ Papæ: ex C. *Altaria* 31. qui Canon est Concilij Hypponensis, vel Epaunensis; ex C. *Altaria* 32. qui Canon est Concilij Agathensis C. 14: ex SS. Martiali Epistol. 3. ad Burdegalenses, Dionysio de Ecclesiastica Hierarchia C. 4. Contẽplat. 3. n. 12 Cypriano Serm. de vnctione chrismatis, Nysseno Oratione de Sãcto Baptismo, Augustino Sermone 255. de Tempore, alijsque Patribus, & Concilijs apud Durantum Lib. 1. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus C. 25. num. 1.

25 Altaris consecratio reservata est Iure communi Episcopis Capite *Quamuis Corepiscopis* 4. Dist. 68. Cap. *Nullus Presbyter* 15. & 25. C. *Concedimus* 30 de Consecratione Dist. 1. Consonant S. Damasus Papa in Epistola 3. S. Felix Papa 4. in Epist. 1. S. Leo Papa 1. in Epistola 88. ad Germaniæ, & Galliæ Episcopos; Concilium Hispalense 2. cap. 7. Bracarense 1. cap. 19. Toletanum 8. cap. 7. Coyançense, seu apud Valentiã Domini Ioannis titulo 3. Agathense C. 43. Merense C. 5. Meldense C. 44. Vnde non poterit Episcopus committere simplici

simplici Sacerdoti facultatem consecrandi altare; secus Papa; vtpote qui sit supra Ius commune positivum, & de facto commisit nonnullis Presbyteris Religiosis; de quibus in D. 25. proindeque minus peritè Henriquez Lib. 9. C. 26. §. 1. Gamachæus 3. p. in Tract. de Sacrificio Missæ pag. 494. aiunt, Papam nunquam commisisse aræ consecrationem simplici Sacerdoti.

26 Sed quia de altaris ab Episcopo consecratione loquuti sumus, notandum est ex Gavanto in Manuali Episcoporum V. *Altare* in Additione n. 4. posse, Sede vacante, fieri eam à viciniori Episcopo, sed aliàs debere fieri à proprio: quem, & non qui alienæ sit Diœcesis, debere consecrare Ecclesias, magna docuit authoritate, in duab⁹ Epistolis Montanus Archiepiscopus Toletanus, vt refert S. Ildephonsus in Libro de Viris illustribus, leguntur; illę Epistolę apud Loaysam post Concilium Toletanum II. Deinde advertendum est, nos iam tractasse in D. 19. n. 129. num eodem die, quo Episcopus in aliquo altari celebravit, possit res sacra ibidem ab alio Sacerdote peragi? De qua quæstione legantur Pellizarius in Manuali Regularium Tractatu 8. C. 5. sect. 2. num. 96. Quintanaduenas tom. & Tract. 2. Singulari 11. & ex antiquis Paludanus in 4. Dist. 13. quæst. 2. art. 5. num. 17. Sciendum vlterius est, moneri Episcopos in Concilio Senonensi C. 15. de pertinentibus ad mores, ne facilè consecrent altaria portatilia, & in Mediolanensi IV. vt fixa sint maiora, quæ consecrent in Ecclesijs Parochialibus. Quibus autem cœremonijs, & diebus vtraque consecranda sint, edocet Pontificale Romanum; in quo pro solis Episcopis ponitur forma consecrandi altaria siue stabilia, siue mobilia. Neq; hæc sunt contra Ius cōmune; etsi enim dentur à Summis Pontificibus privilegia ad ipsorum vsum, vt visum est in D. superiori, & nunc addo quoddam datū in gratiam S. Catherinæ Senensis à Gregorio XI. anno 1380. apud Bzovium in Annalibus Ecclesiasticis, aliudque pro Monachis Montis ferrati ab Alexandro VI. anno 1499. 5. Kal. Maij: tamen eatenus sunt privilegia, quatenus conceditur in eis, vt supra altaria mobilia liceat celebrare in quocumque loco decenti, & honesto, etsi nec consecratus sit, nec benedictus, nec deputatus ad divinum cultum. Ita Gaspar Hurtadus D. 4. Diff. 8. V. *Quod autem*, & sequenti post Coninch 3. p. quæst. 83. art. 3. dub. 2. num. 242. & Vazquium D. 233. C. 2. num. 10. Posse autem plura altaria in eadem Ecclesia, & eodem die consecrari, docet nos Innocentius III. Papa in Cap. *Cum sis* 5. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris. Et post huius cōsecrationem adesse ipsi Angelum Tutelarem, dicitur in Prato spirituali C. 4. & 10.

27 Igitur, vt Missa celebretur, necessarium est altare siue fixum, siue portatile, illudque consecratum, vt instruimur in C. *Concedimus* 30. de Consecratione Dist. 1. & in Lib. 7. Capitularium Caroli Magni, & Ludovici Pij 99. necnon in Additione 2. C. 10. & in leg. 5. titul. 4. Partita 1. Regis Alfonsi Sapientis. Nec mirum, requiri altare, cum Missa sit Sacrificium; hoc autem sine illo ritè, rectèque non peragatur, quamuis vtcumque validè fieri possit; & cum altare pertineat valde notabiliter ad reverentiam huius Sacramenti, & ad repræsentationem tum eorum, quæ circa Dominicam Passionem sunt acta, tum effectuum spiritualium, qui ex hoc Sacramento, & Sacrificio in homines derivantur, vt expendit S. Thomas art. 3. in Corp. Nec etiam mirum est, requiri altare consecratum, nam & consecratio magnopere cōducit ad cultum, & significationem mysticam Sacramenti huius, atque Sacrificij. Quapropter ex cōmuni sententia foret peccatum lethale celebrare sine altari, aut in altari non consecrato; & in casu etiā de viatici necessitate, vt addit Nuñus 3. p. quæst. 83. art. 3. pag. 977. necnō Diana p. 11. Tract. 6. Res. 25. cum alijs contra Thomam Hurtadum, cui adiūgo Laurentium Landtmeterum dicentē in L. 2. de Vetere Clerico Monacho, C. 78. necessitatem cum iudicio prudenti excusare, ne celebretur in altari consecrato. Licet autem à nonnullis citetur Victoria Dominicanus adversus illam, quam dixi omnium sententiam, legitimus eius sensus aperietur in Disput. 25. Posset Summus Pontifex gravi de causa dispensare, vt Sacrum fieret extra altare, aut supra illud, sed non consecratum. At nusquam legitur, dispensasse hactenus.

Non

28 Non nego referri à Radulpho Decano Tungrensi Lib. de Canonum observantia, propos. 23. S. Sixtum Papam 2. *Qui cœpit anno 261.* (seu potiùs 260). *constituisse, vt Missa super altare celebraretur, quod antea non fiebat.* Sed fallitur insigniter Radulphus, si velit dicere, non antea fuisse in vsu altaria ad celebrationem Missæ. Nam oppositum claret ex Liturgia S. Iacobi, ex Constitutionibus Apostolicis, ex S. Dionysio Areopagita, ex Tertulliano, quorum testimonia transcribit Vicecomes Volumine 3. Observ. Eccles. Libro 2. de antiquis Missæ ritibus Cap. 26. & in decursu Disputationis adduximus nos multa aliorum Patrum, qui præcesserunt S. Sixtum.

29 Rursus non nego, antiquissimis Ecclesiæ temporibus S. Lucianum Martyrem vsum esse pectore suo vice altaris, vt narrat Nicephorus Libro 8. Historiæ Ecclesiasticæ C. 31. & extensiùs Acta eius martyrij apud Metaphrasten die 7. Ianuarij, & apud Baronium anno Christi 311. numero 7. his verbis; *Cum aduenisset Theophaniorum dies festus, qui expectabatur; desiderabant quidem discipuli hanc vltimam à magistro cōsequi mysterij diuini celebrationem. Videbatur autem esse dubium, quonammodo mensam quidem in carcerem inferrent, aut laterent impiorum oculos, cum multi quidem partim illic adessent, partim autem accederent. Ille verò, mensa quidem (inquit) erit nobis hoc meum pectus; non (vt arbitror) Deo futura minus honesta eâ, quæ fit ex inanima materia. Templum autem sanctum vos mihi eritis, me omni ex parte circumstantes. Et sic hæc facta sunt hoc modo. Iam enim, vt quod esset facturus in fine vitæ, remissi erant custodes, Deo, vt ego quidem arbitror, qui Martyrem honorare volebat, & suorum discipulorum non sustinebat inconsolabile videri desiderium, efficiente, vt citra impedimentum fierent ea, quæ erant proposita. Nam cum omnes eos Martyr fecisset in orbem consistere, vt inter se inuicem alter propè alterum stantes eum tutò comprehenderent, iussit, suo pectori imponi signa diuini Sacrificij. Postquàm autem hæc fecissent, & in cœlum protinus sustulit obtutum, cum iam vix posset extollere, preces peregit consuetas. Deinde cum diuina plurima esset effatus, & sacro ritu omnia peregisset proposita; ipse fuit particeps Sacramentorum, & transmisit quidem ad eos, qui aberant, vt ipse quoque ostendit in vltima ad suos Epistola. Et hunc quidem diem cum illis transegit, vt erat pollicitus.* Sic ibi. Theodoretus etiam in Historia Religiosa C. 20. refert de se; *Cum autem Maris Eremita longo tempore desiderasset videre offerri mysticum Sacrificium, rogauit, vt diuini doni illic fieret oblatio. Ego verò libenter parui, & pro altari vsus Diaconorum manibus, mysticum, diuinum, & salutare obtuli Sacrificium. Ille autem omni spiritali implebatur voluptate, & existimabat, se ipsum Cœlum videre, dicebatque, se nunquam tantam cepisse lætitiam.* Ita Theodoretus. Vnde intelligitur, quod ait Nicolaus Cabasilas L. 5. de Vita in Christo, *Primis Sacerdotibus altare fuisse manus.*

30 Sed hæc antiquitatis monumenta relicta sunt nobis ad admirationem, & non ad imitationem, vt quòd S. Tharsicius Acolythus secum deferret Christi corporis Sacramenta per vias publicas Vrbis, vt narratur in Actis S. Stephani Papæ, Martyrisq;, & in Martyrologio Romano, atque Adonis, die 15. Augusti; quòd S. Satyrus frater S. Ambrosij, cum adhuc esset Catechumenus, suspenderit in periculo naufragij particulam Eucharistię orario inuolutam ad collum suum, atque ita se deiecerit in mare, vt Ipse S. Ambrosius in Orat. de Obitu fratris sui scribit; quòd Serapioni in extremis vitæ constituto remissa sit à Presbytero Eucharistia per manus pueri, vt memorat Eusebius L. 5. Historiæ Ecclesiasticæ C. 36. quòd ad S. Mariam Ægyptiacam itinere viginti dierum deportarit in vase mundissimo. S. Zosimus Abbas sacrosanctum corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, vt tradit Author vitæ Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ die 9. Aprilis apud Surium; quòd S. Byrinus semper secum afferret suspensum è collo corpus Dominicum inuolutum palla, quam ei dederat Honorius Papa, & super quam consecrabat, vt dicitur apud eundem Surium 3. Decembris. Et de S. Theodoro Studita narratur in eius Vita apud Baronium anno 816. num. 12. *Habuisse vbique secum partes aliquas viuifici corporis* Christi Domini, id est, species aliquas consecratas panis continentes Xpi corpus. Non absimiliter, nec adeo lōgè à nostra ætate Alexander VI. Papa diuinissimum Sacramentum paliæ, seu globo aureo inclusum, appensumque ad collum gestabat perpetuò, vt ex Caraciolo

periculo notant Bzovius in Annalibus Eccles. anno 1503. num. 3. & Eusebius Nierembergius in Vita B. Francisci Borgiæ L. 1. Cap. 1. ex Antonio Balinguen. Omitto alia antiquorum facta, quæ hac tempestate minimè licerent.

SECTIO III.

De Altaris exsecratione.

31 AMITTITUR altaris consecratio, quoties illud ita frangitur, vt nulla pars seorsim possit sufficienter sustinere calicem, & hostiam. Etsi enim possent duæ, v. g. partes iterùm coniunctæ per aggregationem; at altare debet esse vnum physicè, & vt retineat consecrationem, debet esse idem, quod anteà; idem autem non est, quando fractum est in duas partes minores quantitate capaci sustinendi calicem, & hostiam. Vnde audiendus non est Hieronymus Llamas, dum 3. parte Methodi curationis animorum Cap. 5. §. 16 inquit, * Nullum esse scrupulū, celebrare in ara fracta, si partes iunctæ maneant arte, vel cingulo ferreo, vel capsæ ligneæ continentia * Si tamē ara, seu altare frangatur in duas partes, ex quibus vna sufficiat; & alia non sufficiat, manebit consecrata, quæ sufficiat. Et vtraque quidem manebit cōsecrata, si vtraque, seorsim vna ab altera, sit apta ad ministerium declaratū. Hanc aptitudinem si retineat altare, cuius cornua etiam quatuor frangantur, aut diminuantur, conservabit etiam consecrationem, nec enim hìc attenditur ad figuram, sed ad magnitudinem conuenientem, vt super altari celebretur. Et quanquam vnctio fieri soleat in cornibus, non ideò ista sola consecrantur, sed tota etiam superficies plana altaris.

32 Hinc infertur, perinde esse celebrare in altari notabiliter fracto, cuius nulla pars seorsim ab alia capiat calicem, & hostiam; ac celebrare in altari non consecrato. Vt igitur hoc secundum fieri non posset absque peccato lethali, ita neque illud primum. Deinde deducitur, si altaris parti sufficienti sustinere calicem, & hostiam addatur alia pars, quæ sit insufficiens, curandum esse, ne ponatur calix, aut hostia supra hanc alteram partem, quia hæc ex accessione ad illam non fit sacra: ideo autem non fit sacra, quia accessio obest, quominus vtraque pars componat vnū physicè simplex altare, aut vnum physicè simplicem lapidem, prout requiritur ad altare, aut ad lapidem cōsecratū. Quare non semper id, quod non est sacrum, si minus principale sit, sacratur accessione ad sacrum.

33 Altare portatile, seu ara retinet consecrationem, etiamsi separetur à lignea capsula, intra quam includitur; quia huiusmodi altare per se cōsecratur, & capsula nec cōsecratur, nec componit altare, sed solummodò deservit ad ornatum aræ, aut ad custodiā, ne frangatur, aut vt faciliùs queat moueri ex vno loco ad alium, quin contrectetur manibus; aut vt meliùs, & absq; periculo lapsus capiat calicem, & hostiam, patenamve. Si capsula lignea nō sit amobilis cum ipsa ara, sed facta sit in mensa, cui superponitur ara, videtur omninò certum, aram non amittere cōsecrationem per amotionem ab ea capsula, siquidem consecretur sine ea, & mensa cōstruatur illo modo, vt ara huc, & illuc deportanda extrahatur commodè. Si sepulchrum, in quo conduntur reliquiæ, vel sigillum, quo teguntur, & obserantur, indistinctum sit ab ara, vel à mensa fixa lapidea, amittetur cōsecratio, fracto sic sepulchro, aut sigillo, vt nequeat in posterum ara, vel mēsa sustinere maiori ex parte calicem, & patenam. Si verò sepulchrum, aut sigillum distinctum sit ab ara, vel à mensa, factumq; sit ex ligno, non impediet fractio, vel remotio sepulchri, aut sigilli, aut vtriusque simul, ne ara, vel mensa sufficiens capere calicem; ac patenam conservet consecrationem, nam nec sepulchrum, nec sigillum component tunc altare, neque censebuntur præcipuæ partes altaris, neque consecratio pertinget ad illa. Sciunctio reliquiarum ab ara, vel à mensa sat nunquàm erit, vt perdatur altaris consecratio, vt satis colligitur ex dictis in Sectione prima. Et quanquam in altari deberent existere reliquiæ, nō constar, has ita requiri, vt absque ipsis nec possit primò fieri validè consecratio, neq; possit conservari.

34 Altare fixum amittit consecrationem, si lapis planus superior dissoluatur ab inferiore structura, cui

erat

erat annexus, & agglutinatus calce, aut intrita, aliove ligamine, si, inquam, dissolvatur ita, vt separetur, aut dimoueatur à tota structura inferiore, aut à tanta eius parte, vt in lapide, provt respondente ei spatio, in quo manet aliquid inferioris structuræ, non detur illa magnitudo, quæ sufficiat ad capiendum calicem, ac patenam. Ratio est, quia altare huiusmodi non consecratur penes lapidem superiorem per se, & seorsim à quouis alio; sed vt coniunctum structuræ inferiori, consecratur namq; vt stabile, & fixum in basi, seu stipite; non est autem tale, nisi persistat lapis superior affixus structuræ inferiori, & dum sic non persistit, non retinet altare forma, sub qua est consecratum. Confirmatur, quia altare fixum consecratur diversis, & pluribus cæremonijs, ac altare viaticum. Attendit ergo Ecclesia affixioni, quam vnum habet, & non aliud, cum materiali fundamento. Vnde peritè dixit Glossa in Cap. *Ad hæc* de Consecratione Ecclesiç, vel altaris, *Cōsecratio altaris præcipuè intelligitur in coniunctione mensæ, scilicet lapidis superioris, & structuræ inferioris.*

35 Sed notat Suarez D. 81. sect. 5. V. *Tertiò additur*, non amittendam consecrationem, si ab vno in alium locum mutaretur lapis cum tota basi, integram, & eandem retinendo compositionem, quia consecratio non dependet à determinata præsentia locali rei consecratæ, & quia tametsi tunc moveatur totum altaris artefactum, tamen nō dissoluitur in vno loco, & reçdificatur in alio, proindeque retinet formam antiquam. Notat etiam cum Tabiena V. *Altare* §. 7. quando lapis superior ingētis magnitudinis fuit per se consecratus priùs, & completa consecratione, fuit posteà superpositus stipiti latitudinis, & longitudinis æqualis, non amitti consecrationem, si lapis removeatur à præfato fundamento, etiamsi ei fuerit affixus vinculo aliquo, aut nexu post consecrationem, quia in illo casu consecratio lapidis non dependet à coniunctione cum basi, sed hæc habet se per accidens ad illum.

36 Dices, ergo etiam post cōiūctionem poterit lapis magnus planus consecrari per se, & non habito respectu ad eam. Quod si fiat, evitabitur inconueniens repetendi toties consecrationes, quoties ille seiunctus fuerit à basi. Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 2. num. 74. fatetur, posse lapidem magnum planum consecrari, vt coniunctum stipiti, aut pedibus quasi mobilibus, & proinde etiam vt amobilem ab eis, licet talis modus consecrandi non sit in vsu. Quod idem nos non dicimus de modo consecrandi lapidem ante coniunctionē cum stipite fixo, nam talis modus est vsitatus nonnullis in locis, vt testatur Thomas Tamburinus Libro 1. de Missa C. 5. §. 1. num. 16. tuncque adhibetur consecratio assignata pro altari portatili, secus ac fit, quando post coniunctionē consecratur lapis, quippe adhibeatur consecratio præscripta pro altari fixo. Dicastillus Tract. 5. Disput. 4. dubio 8. num. 139. videtur indicare, conueniens fore, vt consecraretur modo admisso vt possibili à de Lugo lapis planus ingens coniunctus basi fixæ. Fateret, conueniens fore, si Ecclesia ita decerneret. At ea hactenus non disposuit, vt lapis coniunctus, & conglutinatus basi fixæ consecretur instar altaris portatilis; nec faceret rectè Episcopus, si talē lapidem consecraret, adhibendo cæremonias statutas pro altari portatili, vel si consecraret instar, & ex intentione eius, sed vtendo ritibus præscriptis pro altari fixo.

37 Vt id magis clareat, adverto, etsi de Lugo concedat, possibile esse, vt fiat altare integrum, cuius partes queant coniungi, & separari facillè, ac sine violentia; ex quibus proinde lapis superior non perdat consecrationem, etsi separetur ab alijs partibus; non secus ac fit calix tornatilis, cuius cuppa seiuncta à pede retinet consecrationem: tamen in eo num. 74. non declarare, an tunc solus lapis superior consecretur; quin potiꝰ in num. 73. videtur excludere consecrationem illius solius, sicut in calice tornatili nō consecratur sola cuppa. Ex quo sequitur, vt, etsi lapis superior amotus ab inferiore structura non perderet consecrationem, deberet tamē ad celebrationem in ipso coniungi cum eadem structura consecrata, à qua fuit seiunctus, aut cum alia consecrata etiā, provt de cuppa calicis tornatilis docet ipsemet Author in eo numero 73. Quòd autem vltra lapidem superiorem consecretur structura inferior, manifestè est contra Suarium supra V. *Dicendum ergo*, Reginaldum

Reginaldum Lib. 29. C. 9. sect. 5. numero 189. Gasparem Hurtadum D. 4. Diff. 8. V. *Quod autem*, Ascanium Tamburinum tomo 1. de Iure Abbatum D. 23. quæsito 6. num. 1. Coninchum, & alios indicatos, & subscriptos à Fräcisco de Lugo Lib. 5. C. 7. quæst. 2. numero 18. communiter enim putatur, solum lapidem illum consecrari.

38 Præterea adverto, significari ab eodem Cardinali de Lugo in n. 74. si lapis ille disiungatur à basi mobili, & feratur extra templum, non retinere consecrationem. Quod quidem exagitari potest scrupulose, tum quia si disiunctio, & latio intra Ecclesiam non esset in causa amittendi consecrationem, cur erit, si extra fiat? tũ quia si conservatio cõsecrationis lapidis dependet à permanẽtia intra sacram ędẽ, in qua primitus est facta consecratio, quidni etiam dependebit à tali determinato loco ædis eiusdem, ita vt si altare artificiosum moveatur ab vno loco ad alium, etiam intra Basilicam, cõsecratio deperdatur? tum quia si lapis difficulter separabilis ab stipite exsecratur iuxta eundem de Lugo in n. 71. quando actu fit separatio, quidni & in casu, quo foret facilè separabilis? Nã in vtroque casu altare integrum resultans ex lapide, & stipite esset fixum, & consecratum fuisset cœremonijs designatis ab Ecclesia pro fixo. Et hinc insurgit novus scrupulus, si enim Ecclesia distinxit altaria in ea, quæ fixa sint, & quæ portatilia, permisitque hæc, prouidendo commoditati maiori celebrãdi siue intra, siue extra Ecclesias, & pro illis consecrandis constituit diversas cœremonias, ac pro his, videtur esse præter, imò & contra eius mentem fabricari alia altaria, quorum lapides plani superiores reapse sint portatiles, aut qui deserviant instar portatilium ob commoditatem, & facultatem ferendi ipsos hùc, illùcque, & quæ simul consecrentur instar fixorum, eisdemque cœremonijs. Et hæc circa subtiles cogitationes Cardinalis de Lugo, & Ioãnis de Dicastillo.

39 Redeo ad adnotationes propositas ex P. Suario. Quarum prima non confirmatur ab ipso authoritate alicuius Doctoris; sed ego inuenio Pisanum faventem, & cum eo Gabrielem Lect. 13. in Canonem Missæ literã L. Boussardum de divino Missæ Sacrificio parte 1. C. 7. vbi in summam redigens dicta Gabrielis scribit sic * Cõsecratio altaris præsertim intelligitur esse in coniunctione mensę, id est, lapidis superioris, & structuræ inferioris. Igitur si mensa fuerit mota, vel aliquis de lapidibus inferioribus tangens ipsã, exsecratur altare, & est reconsecrandũ. Hæc Glossa in C. *Si motum* de Consec. Dist. 1. Dicit tamen Pisanus, & benè, quòd hoc intelligitur de lapidibus principalibus. Similiter dicit, quòd non est consecrandum, si tota mensa cum sibi adhærentib⁹ transferatur. * Sic Boussardus; atque ita est in Summa Pisana impressa Venetijs per Franciscum de Hailbrun, & Petrum de Bartua socios, anno 1477. V. *Consecratio* 3. Similia habet Ioães de Friburgo in Summa Cõfessorum Lib. 3. titul. 24. quæst. 150. fol. 129. Possẽ allegare alios antiquos, sed nõ loquuntur adeò clarè. Post Suarium autem consentiunt ferè plerique moderni, vt Vazquez D. 233. C. 2. n. 13. Petrus de Ledesma C. 20. de Euch. Conclus. 5. pag. 275. Gaspar Hurtadus D. 4. de Sacrificio Missæ, Diff. 8. Vers. *Sed quæres*, Pellizarius in Manuali Regularium Tract. 8. C. 5. sect. 3. numero 120. Amicus D. 33. sect. 12. n. 351. Reginaldus Lib. 29. C. 9. sect. 5. num. 192. Aversa quæst. 11. sect. 13. V. *Deperditur*, Castrus Palaus Tract. 22. Disputatione vnica, punct. & n. 9. Franciscus de Lugo Lib. 5. C. 7. quæst. 3. num. 29. Hieronymus Garcia Tractatu 3. de Excellentijs Sacerdototij Diff. 8. dub. 3. punct. 1. num. 6. cum Barbosa, & Pasqualigo, Rodericus Arriaga Disputatione 55. sect. 1. num. 3. Omitto alios; & addo ex ex antiquioribus Suario Iacobum de Graffijs à Capua parte, & Lib. 2. Decisionum aurearum C. & num. 15. Secunda adnotatio pro se vltra Tabienam, & Suarium habet Castrũ Palaum, Pellizarium supra, Franciscũ de Lugo n. 28. Arriagam n. 2. Thom. Tamb. L. 1. C. 5. §. 1. n. 16. continetque doctrinam meo iudicio adeò manifestam, vt supervacuum sit curare de concilianda maiori authoritate extrinseca.

40 Video, oriri posse quæstionem de nomine, posseque contendi, nõ esse dicendum altare fixum illud, quod totũ moveri queat ex vno loco ad aliũ, retenta

retenta eadem compositione. Vocetur vt quisque voluerit, dummodo doctrinam contentam in priori adnotatione P. Suarij agnoscatur nobiscum esse valdè probabilem.

41 Et fortè Sà V. *Altare*, non intendit aliud, quàm quod dicitur in vtraque adnotatione, cum scripsit iuxtà primam editionem, * Altare multis modis amittere consecrationem, vulgò traditur. Ego, quādiu illud formam suam retinet, non puto amitti consecrationē vlla aut fractione, aut motione. Itaq; amoto ligno ab ara cōsecrata, nō perditur consecratio. Quodsi lignū, sit sigillū, in quo reliquię, & amotum, suo loco statim reponatur, nec tunc opus est nova consecratione. * Sed in editionibus anni 1600. & 1601. sic nos legimus, * Altare multis modis amittere consecrationem, communiter traditur. Aliqui putant, quàndiu illud formam suam retinet, non amitti consecrationem vlla aut fractione, aut motione. Itaq; &c. In editionibus autem modernis iuxta correctum Romanum exemplar authoritate Magistri Palatij sacri mutatus est maiori ex parte sensus Patris Sà, & conformatus doctrinę Sylvestri in Summa V. *Altare*. Sed opiniones traditæ ex verbis illis *Itaque &c.* sunt multorum, graviumque Theologorum, easque nos sequuti sumus supra. Sensus vero contentus in verbis antecedentibus potest esse, quem dixi, nam si lapis planus superior separetur ab structura inferiori, cui affixus sit cōsecratus, non retinet iam altare formā suam artificiosam; vti retinebit, si salua affixione moveatur lapis planus superior vnà cum tota structura inferiori. Et dum addit Sà, nulla fractione amitti cōsecrationem, si altaris forma permaneat, loquitur de fractione, quę salvam relinquat formam quantitatis sufficiētis ad sustinendum calicem, & patenam. Attamen si quis contendat, haberi à P. Sà sermonem de eadem forma quantitativa, cum dicit, altare nulla motione amittere cōsecrationem, quandiu formam retinet, restat interpretari ipsum de altari portatili, de quo sub nomine aræ fatur immediatè.

42 Sed quamuis de altari etiam fixo fuerit loquutus, habuit fauentem sibi Glossam in C. *Ad hæc* 1. de Consecratione Ecclesię, vel altaris, V. *Altare*, circa principium. Vnde Sylvester V. *Altare*, proponens quæstionem 10. Vtrùm execretur altare stabile, mota tabula de loco ad locum? respondet dicens, *Quòd Glossa primò dicit, quòd non*, &c. P. Tannerus tomo 4. D. 5. q. 10. dubio 3. num. 46. refert sine censura improbabilitatis dictum Patris Sà. Laurentius Landtmeter Lib. 2. de Vetere Clerico Monacho C. 82. pag. 223. videtur, cum eo transire (vt dicitur.) Fabius allegatur à Leandro Tractatu 8: D. 7. q. 3. pro eadem parte.

43 Quam etsi ego non sequar, volui vendicare à singularitatis nota. Volui etiam interpretationem parare, qua excipiatur absque vlla apud quempiam offensione aphorismus P. Sà; quē Navarrus in Manuali C. 17. num. 283. lit. *L.* vocat *doctissimum, iuxta ac piissimum, magnumque illustrissimi Ordinis Societatis Iesu ornamentum*, & de quo dicit Ioannes Sanchez in Selecta 46. num. 9. *Inventor fuit breuitatis, ob quam dignissimo est maxima laude; præterquàm quòd acutissimus etiam fuit.* Cum itaque tantus sit Sà, etsi in parvo libro, sed succi pleno, vt ait Victorellus ad C. 15. Possevini de Officio Curati, nemo miretur, si moram fecerim in eo interpretando. Nam vt disco ex S. Anselmo in Opusculo de Sacramento altaris parte 2. C. 13. *Prudens Lector, & qui ea beneuolentia, Ecclesiastica legit, vt à Sæcularibus Sæcularia leguntur, inter quos plurimùm laudatur ille, qui quemlibet Authorem docere poterit meliùs dixisse, non ambigens, quòd ipse potiùs errare diceretur, si persuadere voluerit, in aliquo illum errare: qui sic, inquam, librū Ecclesiastici Doctoris legerit; si quid in eo quasi dubium, & scrupulosū inuenerit, non statim istud exercendo inuadit; sed inspicit, & discernit, & retractat ex circumstantijs, & ex scriptis eiusdem Authoris, & ad vltimum priùs eligit se ignorare, & non intelligere, quàm illi erroris notam impingere.*

44 Iam verò quæ dixi de amissa, aut non amissa consecratione altaris confirmationem desiderant ex Iure Canonico. Igitur Higinus Papa C. *Si motum* 19 de Consecratione D. 1. ait, *Si motum fuerit altare, denuò cōsecretur Ecclesia.* Canon hic intelligendus est de altari fixo, & de motione, seu separatione lapidis plani superioris ab structura inferiore. In C. *Ad hæc* 1. de Cōsecratione Ecclesiæ, vel altaris inquit Alexander

Alexander III. *Ad hæc, si altare motum fuerit, aut lapis ille solummodò supra posit⁹, qui sigillum continet, confractus, aut etiam diminutus, debet denuò consecrari.* Quibus verbis docemur, altare denuò consecrandum, si lapis planus superior disiũgatur à suo fundamento; vel si idem ipse lapis frãgatur, aut diminuatur ita, vt non retineat quantitatem capacem sustinendi calicem, ac patenam maiori ex parte. Per sigillum significatur ibi operimentum reliquiarum indistinctũ ab ipsomet lapide, vt oculatissimè cõsideravit Coninch 3. parte quæst. 83. art. 3. dub. 2. num. 240. cui adhæret Layman Lib. & Tract. 5. C. 6. num. 9. Addit Alexander, *Propter hoc verò nequaquã m reiterare suam consecrationem consueuit Ecclesia, licet id quidam Canones innuere videantur*, nempe Canon *Si motum*, paulò anteà transcriptus, & Canon *De fabrica* 24. de Consecratione Dist. 1. ab Alfonso Rege Sapiente leg. 19. tit. 10. Partita 1. & à Bertachino 2. parte 3. principalis, Lib. 3. de Episcopo quæst. 7. subscripti; qui proinde declarati manent, vel potius correcti per posteriorem hunc, in quo vbi nos legimus *Suprà positus*, habet Antonij Augustini Collectio 2. antiqua Decretalium Lib. 5. tit. 20. C. vnico *Suppositus*; & ante verbum *Diminutus* habet *Enormiter*; & post verbum *Videantur* addit, *Non tamen id facere prohibetur.* Sed standum est lectioni nostræ.

45 Idem Innocentius III. qui suprà, C. *Quòd in dubijs* 3. eodem tit. scribit, *Altare verò, in quo tabula, cui consecrationis benedictio Pontificali ministerio adhibetur, si mota, vel enormiter fracta fuerit, debet non immeritò consecrari.* Cuius Canonis explicatio, & conformitas cum nostra doctrina patet satis ex superioribus. Idem Innocentius C. *Proposuisti* 4. eodem titulo respondet, *Manente Ecclesia, & altari, ipsa reconciliari poterit*, si in ea cõtigerint vulnera, homicidia ve; sed non debebit reconsecrari. Vbi supponere videtur, permanentiam altaris esse conducentem, vt Ecclesia retineat consecrationem. Idem Innocentius C. *Ligneis* 6. eodem titulo ait, *Ligneis ædificijs Ecclesiæ vestræ casu consumptis, parietibus tamen illæsis, ac mensa principalis altaris in sua extremitate modicam passa fracturam:: Et infra: Inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quòd cum parietes in sua integritate permanserint, & tabula altaris mota, vel enormiter læsa non fuerit: ob causam prædictam nec Ecclesia, vel altare debet denuò consecrari.* Vbi vides, nõ debere iterari consecrationem altaris, si eius mensa non sit mota, seu separata ab structura inferiore; si item non enormiter, sed modicè subierit læsionem in extremitate. Vnde infertur, non esse reconsecrandum altare propter fractionem, aut diminutionem cornuum, si adhuc residua sit pars mensæ lapideæ, aut aræ sufficiens sustinere calicem, atque patenam, vel hostiam. Et hæc de Canonibus.

46 Quia verò editorum ab Alexandro III. & Innocentio III. caruit instructione Ivo Episcopus Carnotensis (qui ante eos Pontifices vixit) ideo in Epistola 32. & 128. quæsitus, vtrũ tabulę altarium, aliquando consecratę, cum translatæ fuerint, & super novam struem lapidum positæ, denuò sint consecrandę? Item de motione altaris, vel parietum Ecclesiæ, vtrùm iteranda sit consecratio, vel non iteranda? respondet sequens solummodò dubiam lucẽ Canonis *Si motum*, quem ex Burchardo tribuit Concilio Meldensi C. 5. quanquàm ego in Burchardo Lib. 3. C. 15. non videam tribui nisi Higino Papæ; respondet, inquam, fixum altare esse reconsecrandum, imò & totam Ecclesiã, si mensa altaris mota fuerit ab structura inferiori. Et de altaribus portatilibus ait, *Non aliter consecrari nisi vel in tabulis ligneis, vel in aliquo competenti substratorio compacta firmitus sint affixa. Vnde licet de loco ad locum portentur, non tamen de loco, in quo consecrata sunt, mouentur: à quo si avulsa fuerint, sicut cætera altaria, denuò sunt consecranda.* Sic Ivo, cuius postremis verbis subscribit Durantus Lib. 1. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus, C. 25. num. 7.

47 Eædem quæstiones delatę sunt ante illorum Summorum Pontificum tempora ad S. Anselmum Cantuariensem, vt videre est in Lib. 3. Epist. 159. Et initio inquit, *De quò quidem neque in Decretis, neque in Canonibus memini, me aliquid legisse: sed à quodam Episcopo audiui, quòd in Decretis Eugenij Papæ legitur, altare motum iterùm consecrandum.* Ita S. Anselmus. Sed Episcopus ille Eugenium pro Higino nominavit. Prosequitur S. Anselmus, *De his cum Domino Papa*

Vrbano

Vrbano (nempe secundo) *loquutus sum, assistentibus quibusdam Episcopis. Sed Papa dicebat* (scilicet tanquam privatus Doctor) *mensam altaris motam nec reconciliandam, nec iterùm consecrandam, nec ampliùs in altare reputandam. Alij verò dicebant, tantùm reconciliandam, nullam tamen authoritatem ostendentes. In hoc autem omnes concordant, quòd, violato principali, tota Ecclesia cum altari iterùm consecranda est, nec Ecclesia consecranda est sine consecratione altaris, aut principalis, aut alterius in eadem Ecclesia. In his autem omnes concordant, cum quibus loquutus sum, excepta altaris mensa. Item si aliqua pars Ecclesiæ destructa reficitur, aut noua fit, altari immoto, aqua tantùm ab Episcopo benedicta aspergendum dicunt.* Hæc ex S. Anselmo, qui posteà rationem reddit, cur violato principali altari reconsecranda sit Ecclesia: aitque; *Quapropter cum illud fit nouum, rectè videtur cum eo consecrari, per quod recepit, vt sit Ecclesia.* Exhibet etiã rationem, cur motum altare sit rursus consecrandum, siue de eadem materia totum, siue de alia fiat. Et addit, *Cauẽdum existimo, ne altare gestatorium consecretur sine fundamento, quod multi custodiunt, & ferè vbique custoditur. Quamuis in Nortmannia, cum ibi eram, non seruaretis; sed nudi lapides nusquam affixi consecrarentur. Quod ego non damno, nec tamen facere volo.* Tandem concludit, *Si tota Ecclesia noua fiat, altari sine violatione manente; quoniam sine consecratione altaris alicuius consecrari non debet, aut altare aliquod est ibi renouandum, vt simul cum Ecclesia consecretur, aut aqua ab Episcopo ad hoc benedicta intus, & exteriùs simpliciter aspergatur.* Hactenus S. Anselmus.

48 Cuius Epistola, & ea altera Iuonis sunt singulares, & neque à Theologis, neque à Canonistis ponderatæ, excepto vno puncto, de quo Durantus supra, & ex illo Suarius Disput. 81. sect. 5. Vers. *Tertiò additur*, in ea, quæ est Iuonis. Cum hoc, & cum Sancto Anselmo concordat Ioannes Belethus Capite 109. de diuinis Officijs quoad reconsecrationem Ecclesiæ, si altare moueatur. Scribebat autem Belethus circa tempora Alexandri III. Nõ dubito, quin hi antiqui Doctores repetitum hìc vellent, quod vnus ex eis, nimirùm Iuo, modestissimè dixit in Tractatu de conuenientia veteris, & novi Sacrificij, *Nec nos hæc sufficienter fecisse confidimus; sed confidimus de eo, qui per quendam Sapientem dixit, Pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia, quia contemporanei nostri, vel successores nostra pia præsumptione prouocati, prout eis Deus donauerit, dicent maiores maiora; & meliores meliora; & si quid impolitum, vel minus perfectum, quantùm ad propositum meum in hoc Opusculo inuenerint, parcent charitati, quæ forsan ad vnguem dicere non valuit, quod voluit.*

49 Quia tamen aliquis cupiet scire rationes, quæ mouerunt Sanctum Anselmum, & Iuonem, præsentabo hic eas verbis ipsorum. Sanctus Anselmus itaque ait, *Altare non fit propter Ecclesiam, sed Ecclesia propter altare; & ideo violato principali altari, iam non videtur esse Ecclesia, quia non est illud, propter quod Ecclesia construitur, & consecratur.* Ac si diceret Sanctus Anselmus, Accessorium sequitur naturam sui principalis, & corruit eo ablato. Atqui altare est principale, & Ecclesia accessorium. Ergo si illud per motionem amittat cõsecrationem, perdet etiam hæc. Si respondeas, non altare, sed Ecclesiam esse principale. Incides in aliam difficultatem, nam inde fiet, vt amittat consecrationem altare, si Ecclesia exsecretur. Quæ sequela de altari tam fixo, quàm portatili minimè est admittenda, vt actutum dicam. Quapropter siue vtrum, siue aliud censeatur principale, congruentior responsio est, permanentiam consecrationis in vno non dependere à permanentia consecrationis in alio, non enim omnia, quæ principale subit, subsequi eo ipso debent in accessorio, quippe potest militare diuersa ratio, aut dispositio iuris, & possunt esse separata. Idem Sanctus Anselmus pro exsecratione altaris, quod motum fuerit, assignat rationem hanc, * Altare vicem fidei Christianæ tenet, vt sicut non nisi in altari Sacrificium nostrum offerimus, ita non nisi rectà fide Sacrificia bonorum operum offeramus, si & Deo placere volumus. Sicut igitur fides nostra mota de suo fundamento (quod est Christus) & à sua stabilitate iam non est fides; ita altare motum à suo fundamento iam non est altare. * Carnot. Iuo vtitur eodem argumento, vt probet, altare motum exsecrari. Vt autem subinde inferat, exsecrari eo ipso Ecclesiam, inquit,

* Fides si euellatur, tota ædificatio spiritualis proculdubio destruitur. Reliqua verò ædificatio, si aliqua vetustate atteritur, aliqua læsione minuitur, Sacramenta fidei nequaquam iterantur, sed tantùm quod maculatum est, asperitate pœnitentiæ, & compunctionis lachrymis emundatur. Secundùm ergo hanc simillitudinem, moto altari, quod figuram gerit fidei, sicut dictum est, tota Ecclesia consecranda est, quæ; corrupta fide, tota destructa est. Motis verò parietibus, sola aqua, & salibus, tanquam pœnitentiæ Sacramentis reformanda est. * Sic Iuo. Cuius ratio sapit ingenium; sed vt merè moralis, aut metaphorica, aut mystica non premitur.

SECTIO IIII.

Cætera de exsecratione altaris: Vbi & de pollutione. Delibatur nonnihil de situ altaris; attingiturque quædam circa eiusdem aram superstitio.

50 EX dictis perspicuum est, nouo iure Cap. *Ad hæc*, & Cap. *Ligneis*, posse altare amittere consecrationem, quin eo ipso Ecclesia illam perdat, nam potest altare frangi enormiter, aut dissolvi, proindeque exsecrari, quin Ecclesia patiatur in parietibus aliquod detrimentum suæ integritatis, proindeque quin exsecretur. E contra etiam potest Ecclesia perdere consecrationem, manente altari consecrato, ob contrariam rationem. Barbosa parte 2. de Officio, & potestate Episcopi Allegatione 27. numero 26. Ascanius Tamburinus tomo 1. de Iure Abbatum Disputatione 23. quæsito 6. numero 4. videntur dicere, exsecrata Ecclesia, exsecrari debere eo ipso altare portatile; secus de stabili. Sed certè in vno, & altero militat eadem data ratio.

51 Cæterùm eo ipso quòd polluatur Ecclesia, censetur pollutum altare stabile situm intra Ecclesiam, vel in loco coniuncto cum illa; & è conuerso, quia etsi crimen in vna tantùm Ecclesiæ parte patretur, at, quam inducit, pollutio, aut violatio extenditur ad totam Ecclesiam, ad totumque, quod ipsam cōponit, vti altare stabile, & non ad vnam tantùm partem. Ast altare portatile non violatur, etiamsi Ecclesia violetur, cum in rigore non sit eius pars, cumq; consecretur sine dependentia, & affixione ad eam, quare poterit inde extrahi, & in illo celebrari absque reconciliatione. Sic Doctores communiter, dum pollutæ Ecclesiæ ratione dicunt pollui altare fixum, tacentque de portatili: Sic etiam dum expressis verbis excludunt portatile. Vt cum Abbate Panormitano, & Syluestro, Azor tomo 1. Libro 10. Capite 27. quæst. 14. Layman Libro, Tractatu, & Capite 5. numero 17. Armilla Verb. *Altare* num. 12. Tannerus tomo 4. Disputatione 5. quæst. 10. dub. 3. num. 45. & 47. Franciscus de Lugo Libro 5. Capite 7. quæst. 3. numero 31. & alij, à quibus immeritò discesserunt Barbosa in Capite *Ad hæc*, num. 4. Thomas Hurtadus tomo 1. Resolutionum Moralium Tractatu 2. Capite 6. Resolutione 23. numero 262. quorum rationem debilitavi inter exhibendum motiuū cōmunis, receptæq; sentētiæ.

52 Notat autem Layman supra Capite 6. numero 10. * Altare etiam mobile, item calicem, patenam, Corporale violari, seu pollui per sanguinis, vel humani seminis sacrilegam effusionem, ideoque Episcopali reconciliatione indigere. Sin verò aliter profanentur, v. g. ad communes vsus sacrilegè adhibeantur, tunc propriè non censeri violata, quamuis decēs sit, simplici benedictione recōciliare, sicuti supra de Ecclesijs profanatis dictum fuit. * Similiter Barbosa L. 3. de Iure Eccles. C. 2. n. 15. ait, * Pollutum vas sacrum, forte sanguinis, vel seminis criminosa effusione, præsertim notoria, erit purgādum, & Sacerdotali benedictione reconciliandū, * Sa etiā inquit V. *Sacra* n. 1. * Sacræ vestes, pollutæ luxuria, iterùm benedicendæ. * Sed vellem scire, an sanguis, vel semē debeat attingere vestes, aliaque prædicta, vt censeantur violata? An non minus extra, quàm intra templum possit contingere eorum violatio, si extra ferantur? Nihil de hoc Authores, nec ego plura. At si à me quæras, an polluto intra Ecclesiam mobili altari polluatur & ipsa? Respondeo,

Respondeo, contingente pollutione intra Ecclesiam non posse non & hanc pollui. Si replices, ergo pollura Ecclesia polluetur, quod in ea continetur, & proinde altare etiã mobile. Respondeo, illud non contineri vt partem Ecclesiæ, neque vt quid affixum ei, vti supra dicebam, ideoque non pollui, seu non egere reconciliatione, vt super ipsum celebretur, si extra Ecclesiam impiatã feratur. Et ob contrariam rationem infero, altare illud, de quo cum P. Suario loquutus sum in num. 35. pollutum iri, si violetur Ecclesia, nam illud altare est pars Ecclesię, estque ei affixum. Vnde etiam censeo, amissurum consecrationem, si extra Ecclesiam educatur, non verò si intra eam moueatur, nam si sit consecratum vt affixum ei, quamuis cũ indifferentia ad vnum, vel ad alium eiusdem locum, nequit non amittere consecrationem; eo ipso quòd perdat affixionem.

53. Rursus notat Amicus Disp. 33. sect. 12. num. 352. posse super altare portatile sacrificari in Ecclesia exsecrata, si Sacerdos fruatur priuilegio altaris portatilis, seu facultate immolandi in loco communi, sed honesto, ac decenti; secus in Ecclesia siue polluta, siue interdicta, nisi illud priuilegium indulgeat celebrationem in vtrauis. Ratio discriminis est, quia Ecclesia siue polluta, siue interdicta non est locus communis, sed potiùs est locus positiuè affectus nota aliqua; at Ecclesia precisè exsecrata non desinit esse locus communis, & non est locus positivè affectus aliqua nota, sed tantùm non habens merè negativè dispositionem ordinariam, vt in eo tanquam sacro fiat res diuina; quæ dispositio ne desideretur, si aliundè locus sit honestus, & decens, conceditur proculdubiò per priuilegium illud.

54 Vt verò in altari fixo consecrato, quod destructa Ecclesia integrum, indemneque remaneat, celebretur, requiri saltem Episcopi licentiam, docent Filliucius tomo 1. Tractatu 5. Capite 4. num. 122. Villalobus Tract. 8. Difficul. 25. num. 5. aliique communiter post Suarium Disputatione 81 sect. 5. Vers. *In tertia*, quia alioqui sacrificaretur in loco, qui nec foret consecratus, nec benedictus.

55 Ast nec polluitur, nec exsecratur altare, si degradatus Presbyter celebret in eo, vt dicitur in Cap. *A nobis* 2. de Sacramentis non iterandis. Eademque est ratio de Hæretico, Schismatico, & excommunicato iuxta Sylvestrum Verb. *Altare*, quæst. 8. in fine, Amicum supra numero 355. Mirandam tomo 2. Directorij Prælatorum Regularium quæst. 39. articulo 3. Conclus. 2.

56 Si nesciatur, dubiteturvè, an altare sit primò consecratum? debet consecrari, vt monemur in Capite *Ecclesiæ, vel altaris* 18. de Consecratione Distinctione 1. & in Libro 7. Capitulorum Caroli Magni 302. atque in leg. 19. titul. 4. Part. 1. Regis Alfonsi Sapientis tam de altari, quàm de Ecclesia; & hæc in dubio non præsumitur consecrata, etiamsi coniectura de diuturnitate temporis adsit, dummodò non adsint consecrationis signa in parietibus, vel instrumenta eam testantia, vel dictum vnius testis; si tamen Ecclesia sit Cathedralis plus deferendum est præsumptioni, quàm si solùm Parochialis sit. Legatur Barbosa in Caput *Proposuisti* 4. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris numero 6. & parte 2. de Officio, potestateque Episcopi, allegatione 27. ex numero 5. Ast etsi in dubio de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris debeat adhiberi consecratio, non tamen debet repeti in dubio de exsecratione, quia melior est conditio Ecclesiæ, vel altaris possidentis consecrationem, vt cum Sà advertit Tannerus tomo 4. Disputatione 5. quæst. 10. dubio 2. numero 32. Et ob eandem rationem in dubio de pollutione non debet fieri reconciliatio. Quando autem incidit dubium, an diminutio, vel fractura altaris impediat legitimam calicis, & patenæ continentiam? spectat ad solum Episcopum de hoc iudicare, neque alteri committitur arbitrium, vt cum Layman, Azore, & Barbosa docent Castrus Palaus Tractatu 22. Disputatione vnica, puncto 9. numero 7. Ascanius Tamburinus tomo 1. de Iure Abbatum Disputatione 23. quæst. 6. num. 4.

57 Porrò autem vt finiamus omnia, quæ ad consecrationem, exsecrationem, & violationem altariũ pertinẽt, disces ex varijs historijs antiquis collectis à Durãto de Eccl. Cath. ritib.

Cap. 15. num. 12. ab Scortia Libro 2. de Sacrificio Missæ C. 14. num. 7. quā graviter Deº punierit eorū violatores. Nec mirum, inflicta eis à Deo fuisse ingentia supplicia. Nam vt ait S. Optatº Milevitanus Lib. 6. contra Parmenianum, *Quid est tam sacrilegum, quàm altaria Dei (in quibus & vos aliquando obtulistis) frangere, radere, remouere; in quibus vota populi, mēbra Christi portata sunt; quo Deus omnipotens inuocatus sit, quo postulatus descendit Spiritus sanctus; & vnde à multis pignus salutis æternæ, & tutela fidei, & spes resurrectionis accepta est? Altaria, inquam, in quibus fraternitatis munera non iussit Saluator poni, nisi quæ essent de pace condita. Quid enim est altare, nisi sedes & corporis; & sanguinis Christi? Quid vobis fecerat Deus, qui illic inuocari consueuerat? Quid vos offenderat Christus, cuius illic per certa momenta corpus, & sanguis habitat?* Ita S. Optatus. Et Concilium Rhemēse apud Burchardum Lib. 3. Cap. 97. inquit, *Altaria, in quibus corpus Dominicum consecratur, sanguisque eius hauritur, cum omni veneratione esse honoranda.* Quare si sacrilegè violentur, immane scelus erit. Videatur Concilium Aquisgranense C. 17. & 25.

58 Transeo ad situm altarium. Quorum principalia saltem, & maiora in templis antiquis sic fuerunt ordinariè constructa, vt orientem Solem respicerent tam ipsa, quàm qui orabant. De hoc altarium, & orantium situ olim servato legantur S. Thomas 2. 2. q. 84. art. 3. Suárez Disp. 81. sect. 5. in fine, Scortia Lib. 2. C. 13. num. 9. Libro 3. Cap. 19. num. 7. Demochares Lib. de Ministris Sacrificij altaris C. 41. Iulius Cæsar Bulengerus Cap. 7. de Templis, Herrera L. 1. de Origine; & progressu cœremoniarum Missæ C. 32. numero 13. Cerda in Adversarijs Cap. 178. numero 8. Hugo Menardus pag. 69 & 70. ad Librum Sacramentorum Sancti Gregorij, Durántus Lib. 1. Cap. 3. ex num. 3. C. 15. num. 10. forsanque inutile non erit, lustrare oculis, quæ nos scripsimus Exercitatione 23. de Cœlo Empyreo sect. 10. à num. 72. vsque ad 78. Huiusmodi tamen situs non erat ex præcepto, sed ex decentia quadam, neque erat tam vniversalis, quin contrarius alicubi viguerit, scilicet in Ecclesia Antiochena, prout ex Socrate, & Nicephoro observat Suarez. Et quanquàm in præcepto fuisset antiquitus; at nunc nullatenus sub eo cadit; nec videmus curari de tali situ quoad altaria principália, seu maiora; multòque minus quoad minora.

59 Similiter situs orantium non magis iam est versus orientalem mundi plagam, quàm versus quamcūque aliam. Priscis tamen temporibus diligenter fuit servata positio ad orientalem; *Primò quidem propter diuinæ Maiestatis indicium, quod nobis manifestatur in motu cæli, qui est ab Oriente. Secundò propter paradisum in Oriente constitutum; vt legitur Genesis 2. secundùm litteram septuaginta Interpretum, quasi quæramus ad paradisum redire. Tertio propter Christum, qui est lux mundi, & Oriens nominatur Zachariæ 6. Et qui ascendit super Cælum Cæli ad Orientem, & ab Oriente etiam expectatur venturus secundùm illud Matthæi 24. Sicut fulgur exit ab Oriente, & patet vsque ad Occidentem, ita erit & aduentus filij hominis.* Quæ sunt verba Sancti Thomæ supra ad 3. Legendusque est Hugo Eterianus C. 14. de animarum regressu ab Inferis. Et omissis non paucis exemplis veterum Christianorum orantium ad Orientem, vt sunt illa, quæ extant in Vita S. Theoctistes 10. Novembris, in Vita S. Sabæ 5. Decembris, in Vita S. Macrinæ 19. Iulij, profero vnum solūmodò ex Vita S. Mariæ Ægyptiacæ 9. Aprilis apud Surium, cum enim Zosimas peteret à sanctissima fæmina casu reperta in solitudine trans Iordanem, vt oraret pro omni mundo, & pro se ipso, respondit illa ad eum, *Te quidem oportet, Abba Sozima, Sacerdotis habentem honorem, pro omnibus, & pro me orare, in hoc enim & vocatus es. Sed quia obedientiæ præceptum habemus, quod mihi à te iussum est, bona faciam voluntate. Et hæc dicens, ad Orientem conuersa, & eleuatis in excelsū oculis, manibusque extensis, cæpit orare motu tantùm labiorum in silentio, ita vt vox penitus non audiretur, quæ posset intelligi.* Hucvsque ibi.

60 Sed fortè occasione orandi verso ad Orientem vultu irrepsit superstitio Gentilica inter Christicolas, quam vt amputaret Sanctus Leo, sic effatus est Sermone 7. de Nativitate, *De talibus institutis* (nempe Priscillianistarum) *illa etiam generatur impietas, vt Sol inchoatione diurnæ lucis exurgēs à quibusdā insipientiorib⁹ de locis eminētiorib⁹ adoretur.*

Quod

Quod nonnulli etiam Christiani adeò religiosè se facere putant, vt priusquàm ad Beati Petri Apostoli Basilicam, quæ vni vero Deo, & viuo est dedicata, perueniant, superatis gradibus, quibus ad suggestum areæ superioris ascenditur, conuerso corpore ad nascentem se Solem deflectant, & curuatis ceruicibus in honorem se splendidi orbis inclinent. Quod fieri partim ignorantiæ vitio, partim paganitatis spiritu multùm tabescimus, & dolemus, quia etsi quidam fortè creatorem potiùs pulchri luminis, quàm ipsum lumen, quod est creatura, venerantur; abstinendum tamē est ab huiusmodi specie officij. Tantùm S. Leo. Credibileque est, ex eius tempore depositam fuisse curam orādi versus Orientem, quia antiquo ritu abutebantur nonnulli.

61 In Sectionis calce moneo Confessarios de superstitione quadam circa pulverem aræ sacræ contritæ ad poculum amatorium, cuius detestandi sacrilegij notitiam comparavi non semel ex confessionibus auditis, necnon ex Paulo Grillando de Sortilegijs q. 5. num. 3. q. 17. num. 1. Delrio Lib. 3. Disquisitionum Magicarum parte 1. q. 3. pag. 364. editionis Moguntinæ anno 1624. Torreblanca Libro 2. de Magia C. 47. num. 7. Lib. etiam 12. Iuris spiritualis Practicabilium C. 12. num. 21. Emmanuele de Valle de Moura Opusculo 1. de Incantationibus sect. 2. C. 6. num. 13. Enormis hæc superstitio reuocavit mihi ad memoriam id, quod de alia circa Eucharistiā legeram in Gregorij Lopez Glossa ad leg. 60. tit. 4. Part. 1. V. *Enemigo*, ex Ioanne Andrea in Rub. de Celebratione Missarum, & posteà in Epistola quadam Alexandri Papæ 3. apud Binianam editionem Cōciliorum tomo 3. parte 2. pag. 646. vbi dicitur, *De muliere, quæ, prout nobis significasti, cupiens viri sui ampliorem amorem adquirere, suscepto corpore Christi, & in ore retento, eidem viro suo osculum cum eo porrexit, & ipsum traijcere postmodum, cum voluit, non potuit, sed versum est in carnem; cum tangeret iuxta dentes molares, & caro supercreuit, & adhuc est intus*, &c. Qui casus mirabilis est, & non adnotatus ab alijs, qui de horribili abusu Eucharistiæ ad philtra tractarunt, suntque illi, quos paulò anteà laudavi, alijq; apud ipsos, & apud Thomam Hurtadum tomo 1. Resolutionum Moralium Tract. 5. C. 2. Res. 6. qui quia per abbreviationem scriptum viderat in nonnullis Authoribus *Paulum Grill.* affingit ipsi cognomē Grilli, cum nō sit nisi Grillandi, & lepidè ait, Grillum illum malè cantare nescio in quo puncto.

62 Redeo ad pulverem aræ sacræ, & observo, etsi Sacra Congregatio Rituum anno 1606. 9. Maij respōderit, lapidem profanatum altaris posse licitè vendi, & teneri ab emptore, sed in loco decenti, & honesto, vt refert Barbosa parte 2. de Officio, & potestate Episcopi, allegatione 27. num. 25. L. 2. de Iure Eccles. C. 7. num. 15. & In Summa Decisionum Apostolicarum, Collectanea 22. num. 7. tamen vbi sit periculum superstitionis prædictæ, expediens erit, aram omnino comminuere, & contundere, demittereq; pulverem in piscinam Ecclesiæ, *Ne possit ad illam temeraria manus extendi ad aliqua horribilia, vel nefaria exercenda.* Quæ verba dicta sunt ab Innocentio 3. in C. *Statuimus* 1. de Custodia Eucharistiæ pro reddenda ratione servandæ Eucharistiæ sub fideli custodia clavibus adhibitis; aptèque ad præsentem casum transferuntur à nobis; vt & quod nunc ob timorem, ne aliqui tractent indignè, & ad magicas artes abutantur, prohibitum sit, deferre Eucharistiā in proprias domos; etsi olim corpus Domini daretur cuique petenti in manus, quod quisque secum domum portabat, vt, cum ei libuisset, acciperet. Quam causam prohibitionis nunc vigentis post Concilium Toletanum I. Can. 14. Cæsaraugustanum I. Can. 3. Rothomagēse Can. 2. apud Burchardum Lib. 3. C. 76. postque Capitula Caroli Magni, & Ludovici Pij L. 7. C. 367. dat Sapientissimus Alfonsus Castrensis Lib. 3. de Iusta hæreticorum punitione Capite 7. ad finem. Nec plura de hac Disputatione.

DISPVTATIO XXV.

DE ALTARIS ORNATV.

1 XAMINAVIMVS ACCVRATE *omnia, quæ sunt de ratione altaris secundum se. Nunc deueniendum est ad ornatum, qui in eo requiritur, vt super illud celebretur Sacrificium Missæ. De quo ornatu attigit nonnulla Sanctus Thomas ad 7.*

SECTIO I.

Prætactis verbis Sancti Thomæ, tractatur de Corporali, & de eius parte, quam vocant Filiolam, necnon de Purificatorio.

GITVR verba Sancti Doctoris sunt, *Vbi potuit sine periculo fieri, Ecclesia statuit circa hoc Sacramentum, id, quod expressius repræsentat Passionem Christi. Non erat autem tantum periculum circa corpus, quod ponitur in Corporali, sicut circa sanguinem, qui continetur in calice. Et ideo licet calix non fiat de petra, Corporale tamen fit de panno lineo, quo corpus Christi fuit inuolutũ. Vnde in Epistola Syluestri Papæ in eadem Distinctione legitur, Consulto omnium statuimus, vt Sacrificium altaris nõ in serico panno, aut in tincto quisquam celebrare Missam præsumat, sed in panno lineo ab Episcopo cõsecrato, sicut corpus Christi in Syndone linea, & munda sepultum fuit. Competit etiam pannus lineus propter sui munditiam ad significandam conscientiæ puritatem, & propter multiplicem laborem, quo talis pannus præparatur, ad significandum Christi Passionem.* Sic celsissimus Theologiæ apex, qui breuitatis causa subticuit aliqua ex Can. *Consulto omnium* 46. de Consecratione Dist. 1. Ita enim integrè, & correctè legitur, *Sed in puro lineo, (vel linteo) ab Episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato, atque contexto;* &c.

2 Hunc Canonem attribuit Platina Sixto I. vt & Polydorus Virgilius Lib. 6. de Inuentoribus rerum C. 12. sed meliùs posteà Sylvestro I. Platina, vt & Rabanus L. 1. de Instit. Cleric. C. 33. Ordericusque Vitalis Libro 2. Historiæ Ecclesiasticæ, pagina (mihi) 442. atque ita refertur in Libro Pontificalis à Damaso; at Burchardus Lib. 3. C. 99. Iuo parte 2. C. 134. attribuunt Eusebio, cuius, & Sylvestri sub nominibus transcribitur à Gratiano. Vnde credere est, Sylvestrum confirmasse, quod ab Eusebio non diu anteà fuerat statutum, vt ait Binius in notis ad Sylvestri Vitam lit. *M.* His præsuppositis,

3 Dico primò, requiri in altari Corporale, supra quod reponatur Christi Domini corpus; debereq; esse lineum, album, mundum, & benedictũ. Ita in Can. præcitato. Consonat Concilium Coyancense titulo 3. inquiens, * Altare sit honestè indutum, & desuper lineum indumentũ mundum; subtus calicem, & desuper Corporale lineum, mundum, & integrum, * Cõcilium Rhemense apud Burchardum Lib. 3. C. 97. * Altare mundissimis linteis, & pallis diligentissimè cooperietur, * Cap. 98. * Corporale, super quod sacra oblatio immolatur, ex mun-

mundissimo, & purissimo linteo sit, nec in eo alterius generis materia pretiosior, aut vilior ponatur; * Concilium Lateranense sub Innocentio III. & refertur de *Custodia Eucharistiæ* Cap. *Relinqui* 2. Ibi: * Sunt & alij, qui non solùm Ecclesias dimittunt incultas, verùm etiam vasa ministerij, & vestimenta Ministrorum, ac pallas altaris, necnō ipsa Corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrori. Quia verò zelus nos comedit domus Dei :: præcipimus, vt Oratoria, vasa, Corporalia, & vestimenta prædicta munda, & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiā in profanis. * Eisdem ferè verbis conqueruntur Concilium Salisburgēse sub Vrbano VI. Frisingense sub Eugenio IV. vt notavit Lucas VVaddingus in Epistolā 13. S. Francisci, qui etiam ait; * Omnes autem illi, qui ministrant tā sanctissima mysteria, considerent intrà se, maximè hi, qui indiscretè ministrant, quàm viles sint calices; Corporalia, & lintcamina, vbi sacrificantur corpus, & sanguis Domini nostri. * Petrus Damiani Lib. 4. Epistol. 1. vel Opusculo 26. C. 1. acriter reprehendit eandem in Corporali immunditiam his verbis, * Illud etiam quantæ confusionis opprobrium est, quòd nonnulli :: in squalido linteo Dominicum corpus & offerant, & involuant; & quod non dignatur potens quilibet, qui tamen vermis est, proprijs adhibere labijs, in hoc illi corpus non verentur imponere Salvatoris. Quid porrò de conscissis, ac putrescentibus sacrorum altarium brandeis? *

4 Leo IV. Pontifex Maximus in Homilia, seu Epistola per Provincias ad Episcopos missa, legenda Presbyteris, ait, * Corporale mundissimum sit: altare sit coopertum mundissimis linteis. * Innocentius IV. in Epistolā ad Episcopum Tusculanum Apostolicæ Sedis Legatum, * Vnusquisque Sacerdos :: sacrificet habens Coporale de lino candidum, & mundum, & altare mundis vestimentis opertum, vel decētibus paramentis. * S. Isidorus Hispalensis in Epist. ad Redemptum Archidiaconum, * Mundis, sanctisque linteaminibus, secundùm consuetudinem Ecclesiæ Romanæ, corporis, & sanguinis Domini sacrosanctum Sacrificium studemus conficere. * S. Hieronym. in C. 27. Matthæi, & ex illo proficiens Venerabilis Beda in Cap. 15. Marci, * Possumus iuxtà intelligentiam spiritualem hoc sentire, quod corpus Domini non auro, non gemmis, & serico, sed linteamine puro obvolvendum sit; quanquàm & hoc significet; quod ille in syndone munda involvat Iesum, qui pura cum mente susceperit. Hinc Ecclesiæ mos obtinuit, vt Sacrificium altaris non in serico, neque in panno tincto, sed in lino terreno celebretur, sicut corpus est Domini in syndone munda sepultum; iuxta quod in gestis Pontificalibus à Beato Papa Sylvestro legimus esse statutum. * Videantur idem Beda in C. 24. Lucæ, Primasius in 1. ad Cor. 11. S. Optatus Mileuitanus L. 6. adversus Parmenianum, S. Isidorus Pelusiota Lib. 1. Epist. 123. Rex Alfonsus Sapiens leg. 57. tit. 4. Part. 1. Innocentius III. de Sacro altaris Mysterio Lib. 2. Cap. 55. Durandus in Rationali Lib. 4. C. 29. Durantus Lib. 1. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus C. 12.

5 Sed non sunt omittenda in hoc loco verba tum Pij V. tum Clemētis VIII. Primus titulo de Defectibus in celebratione Missarum occurrentibus §. de Defectibus in ministerio ipso numerat inter eos, * Si Coporalia nō sint munda, quæ debent esse ex lino, nec serico in medio ornatā, & ab Episcopo, vel ab alio, hanc habente potestatem, benedicta. * Eadem verba retinentur in recognitione Clemētis VIII. titulo præcitato, §. 10. num. 1. ex quibus omnibus constat satis ab authoritate, Corporale debere esse lineum.

6 Quæstionis est, an posset esse cannabaceum? Censet Azor tom. 1. Lib. 10. Cap. 28. quæst. 8. posse esse, imò & vsum ita ferre, nam * Parùm, aut nihil refert, cannabis specie à lino differat, satis est id, quod est in vsu, nam sicut ex lino fiunt chordæ, funes, retia, & vestes intimæ albæ, sic etiam fiunt ex cannabe lineæ vestes intimæ, & albæ. Item hæ vestes vsu ipso habentur pro lineis. * Ita Azor cum Tabiena, & Armilla; & post ipsos Eligius Basseus, Thomas Tamburinus, Trullench, Gauantus, Bonacina, Reginaldus, Franciscus de Lugo Lib. 5. C. 7. quæst. 4. n. 42. Garcia Tract. 3. Diff. 8. dub. 3. punct.

punct. 1. num. 10. alijq; communiter. Nec contradicit C. *Consulto omnium*, dicitur enim ibi, *In puro lineo, vel linteo*, tela autem cannabacea est propriè lintea. Magis contradicit Rubrica de ritu seruando §. & num. 1. ex recognitione Clementis VIII. vbi dicitur, *debere esse ex lino tantùm*. Sed responderi potest, cannabem reputari moraliter in acceptatione humana, & vsu pro lino in ordine ad vestes, & ad telas

7 Idem Azor quæsitus, an Corporalia esse queant ex gossipio? Respondet, *Plinium testari L. 19. Cap. 1. ex gossipio fieri lina xylina; quòd si ex eo fiunt lineæ vestes, hoc sufficit.* Author Margaritæ Cõfessorum apud Leandrum Tractatu 8. D. 7. quæst. 12. Franciscus de Lugo supra num. 43. Thomas Tamburinus Lib. 1. de Missa C. 5. §. 2. num. 4. contra Moure parte 3. Cap. 5. §. 11. num. 8. probabile id reputant, præsertim vbi praxis induci cæperit. Nos etiã fatemur, probabile esse; vt & quod ex cannabe, atque ex gossipio possint fieri mappæ altaris, necnon Amictus, Albaque Sacerdotis. Et si enim gossipion differat specie physica à lino, vt & cannabis, tamen lini nomine vocantur, & in acceptatione, vsuque humano habentur pro lino. Videatur Bonfrerius ad C. 25. Exodi V. 4. Quod autem de gossipio, & cannabe dictum est, extende ad telas Cameracensẽ, Hollandicã, Rothomagensẽ, quas Hispanè vocamus *Cambray, Olanda, Ruan.* Ita Villalobus Tract. 8. Diff. 26. num. 1. Trullench Lib. 3. de Sacramentis C. 8. dub. 17. num. 8. & 9. siue fiant ex cannabe, siue ex alio frutice referente speciem lini. Subintelligeque idem de tela, quam Hispanè appellamus *Gasa.*

8 *Tò non in panno tincto*, vt legitur in Canone *Consulto omnium*, denotat, Corporale debere esse album; expressitque Clemens VIII. titulo de ritu seruando §. & num. 1. dicens, debere esse, *totum album*. Sed aduertendum est cum Dicastillo Tract. 5. D. 4. dub. 9 num. 164. aliquos, vt Corporalia sint magis alba, & tersa, * Ita velle quandoque parare, & lævigare Corporalia amydo infecta, vt potiùs videantur incrustare, & tegere materiam ipsam telæ; & sæpe contingat, non in tela ipsa linea, sed in ipsa amydi crusta celebrare; imò fortè, vt sæpe fit, aliqui etiam Sacerdotes scrupulosi nimis illam ipsam crustam patena abraserint, quasi essent particulæ hostiæ consecratæ. Quæ omnia meritò euitanda sunt. * Sic Dicastillus.

9 Corporalium munditiеs satis est expressa in authoritatibus præcitatis, necnon in Concilio Mediolanensi I. parte 2. in pertinentibus ad ad celebrationem Missæ. Quòd si alicubi ea requiritur iure naturali, maximè in Corporali, calicis cuppa quoad interiorem partem, patena quoad superiorem, manibus, & ore Sacerdotis, quæ immediatè attingunt species consecratas. Vnde non sine peccato lethali celebrabitur in Corporali, quod notabiliter, & enormiter immundum sit; nõ sine peccato, inquam, sacrilegij grauis contra præceptum naturale tractandi sanctè, ac reuerenter res sacras. Obseruatque Diana parte 3. Tract. 6. Resol. 48. obeundam potiùs esse mortem à Sacerdote, quàm quòd celebret cum vestibus etiam valde sordidis, aut cum calice valde immundo, tametsi metus mortis non incutiatur in contemptum, odiũve religionis, & Sacrificij: de qua obseruatione feremus iudicium in Disp. 27. Cæterùm si immunditia Corporalium non sit magna, absitque scandalum, & contemptus, erit solummodò peccatũ veniale celebrare absque necessitate in Corporali leuiter sordido; nullumque erit, vrgente necessitate, causave rationabili.

10 Illi, quibus commissa est cura templi, habent specialem obligationem attendendi ad munditiam Corporalis. Tales sunt Episcopi, Parochi, Prælati Regulares, Æditui; & hos atq; alios obligat religionis præceptum, directèque illud, quod latum est de *Custodia Eucharistiæ C. Relinqui 2.* Quæ dixi de Corporali immundo, amplia ad illud, dum fuerit lacerum; & lege Eminentissimũ Cardinalem Caietanum in Summa V. *Missæ celebratio*, & anteà V. *Immunditia Corporalis*, Aluarum Pelagium Illustrissimum Episcopum Syluensem Libro 2. de Ecclesiæ planctu C. 27. fol. (mihi) 66 Ioannem de Lapide Doctorem Parisiensem, & Carthusianum in Resolutorio dubiorum occurrentium circa celebrationem Missarum C. 5. art. 1. dubio 5. Gaufridum Bossoardum de diuinissimo Missæ Sacrificio p. 1. Cap. 7. doctiss-

doctissimum, iuxtaque pijssimum Salmeronem tomo 9. in Evangelia Tract. 14. pag. 120. loquentes satis ponderosè contra abusum sordidorum Corporalium, & mapparum altaris.

11 Tandem Corporale debere esse consecratum, id est, benedictum ab Episcopo, dicitur in C. *Consulto omnium;* necnon in Rubricis Missalis supra iam memoratis repetiturque à Clemente VIII. in titulo de ritu servando in celebratione Missæ §. & num. 1. Circa facultatem autem Episcoporum ad benedicendum Corporalia, nihil est speciale, quod notemus; cum ea sit certa; atque indubitata iure ordinario, nisi quòd non valet delegari per ipsos, tum quia vetat Ius commune, tum quia non pertinet ad iurisdictionis, sed reducitur ad Ordinis potestatem iuxta dicenda in D. 27. vbi agemus de alijs, qui ex Summi Pontificis concessione queunt benedicere Corporalia. Nunc satis sit referre privilegium datum à Paulo III. Presbyteris Societatis nostræ *Degentib⁹ in Saracenorum, & Paganorum, aliorumq; Infidelium terris, & Provincijs alijs remotissimis, à quibus non potest adiri Sedes Apostolica; vt possint vestes Sacerdotales, pallas, Corporalia, calices, altaria, cameteria (si Episcopus, qui ea faciat, Catholicus ibi non sit) benedicere, ac profanatas* Ecclesias *recōciliare.* Ita in Bulla *Licet debitum;* anno 1549. Porrò Corporalia non amittere benedictionem per lotionem, neque ex eo, quòd reficiantur; sed tamdiu retinere illam, quādiu ad suum munus deservire possunt, constans est omnium sententia.

12 Dico secundò, requiri pallam lineam, albam, mundam, benedictam, quâ post primam oblationem cooperiatur calix; & quæ ab Italis vocatur *Animeta*, ab Hispanis *Hijuela*, Latinè Filiola, eo quòd sit velut pars adempta ex Corporali, eaque parva, & minor; meritòque debet esse linea, alba, & munda quoad interiorem saltem partem contingentem calicem, cum enim successerit vice Corporalis, cuius extremitate cooperiebatur olim calix; rationi congruit, vt easdem Corporalis conditiones sibi assumat. Attamen sicut illud circa oram, vbi non ponitur Xpi corpus, neque calix, potest esse non lineum, sed serico, vel auro intextum, vt colligitur ex verbis Pij V. & Clemētis VIII. ita Filiola partes exteriores, & extremas non imminentes Christi sanguini potest habere non lineas, sed serico, vel auro ornatas; & cuiusuis coloris decentis. Necessitas benedictionis patet ex ratione superiori, & ex Clemente VIII. aiente, Corporale debere esse benedictum simul cum palla, hæc enim est vnum quid, & veluti pars illius. Vnde eadem benedictio deservit in Pontificali ad vtrumque.

13 Sot⁹ in 4. Dist. 13. q. 2. art. 5. in fine, Ledesma C. 20. de Euch. pag. 279. Rodriguez in Sūma C. 247. Concl. 18. Villalobos Tract. 8. C. 26. numero 3. Moure parte 3. C. 5. §. 12. numero 10. Marcus de los Huertos, Ludovicus de S. Ioanne, & Machadus apud Garciam Tract. 3. Diff. 8. dubio 3. puncto 1. n. 14. dissentiunt tam quoad materiam parvæ pallæ, quàm quoad benedictionem; negātque huius necessitatem Sà V. *Missa* num. 10. Quorum opinio improbabilis visa est Vazquio D. 233. C. 3. num. 24. displicetq; mihi cum Suario D. 81. sect. 6. V. *Tandem,* & cum alijs passim, etsi enim non contingat immediatè species consecratas, versatur valdè proximè circa illas; magisque, quàm aliæ mappæ præter Corporale; aliæ autem mappæ debent esse lineę, atque benedictæ; & prętereà vrget ratio anteà assignata. Quæ confirmatur ex Radulpho Decano Tungrensi dicente in propositione 23. de Canonum observātia; *In componenda Oblata in altari est duplex modus, vnus Romanus, quem servant Itali, & Alemanni, cum duobus Corporalibus, quorum vtrumque purè lineum debet esse:: Gallicani verò calice de plica vnius Corporalis cooperto,* &c. Iuxta morem illum Romanum intelligo Innocentium III. scribentem Lib. 2. de sacro altaris Mysterio C. 56. *Interim verò Diaconus corporales pallas super altare disponit, quæ significant linteamina, quibus involutum fuit corpus Iesu. Pars autem, quæ plicata ponitur super calicem,* &c. Et infra, *Duplex est palla, quæ dicitur Corporalis, vna, quā Diaconus super altare totam extendit, altera, quam super calicem plicatam imponit,* &c. Vocant & hanc Ivo in Epist. 233. Hugo Victorinus Libro 2. de Officijs Eccles. C. 38. *corporalem pallam,* quin declarēt, sit, necne, distincta ab extensa super altare. Et S. Anselmus Lib. 3. Epist. 136. seu Opusculo de Sacramētorum diversitate

sitate C. 3. ait, *Quòd verò nonnulli ab initio calicem operiunt quodam Corporali, alij panno complicato propter custodiam munditiæ*, &c. Rex Alfonsus Sapiens leg. 57. tit. 4. Part. 1. nominis Corporalium originem describens ait, * Appellari sic pannos albos; qui ponuntur super (correctiùs; subtus) calicem, & quibus cum operitur, quãdo Sacerdos cõficit Sacramentum corporis Domini. *

14 Corporalis igitur palla parua, linea, & benedicta necessaria est celebrantibus iuxta ritum præsentem Romanæ Ecclesiæ, licet in Orientali non sit vsitata, neque in vna; aut altera Ecclesiæ Occidentalis Religione, vt de sua testabatur Sotus supra. Non excusarem autem à peccato eum, qui arbitrio suo immutaret ritum communem hodiernum vtendo ad coöperiendum calicem Corporali oblongo vice Filiolæ: quæ si casu abesset; sufficeretque Corporale ad calicem cooperiendum, asserit Arriaga D. 55. sect. 2. num. 8. post Villalobum supra, posse Missam nõ omitti. Eum verò, qui aut sine Corporali, aut cum illo, sed non benedicto, sacrificaret, nemo liberat à culpa gravi, quippe violaret Ecclesiæ præceptum in re gravi, quin appareat indicium aliquod vel ad suspicandum, Ecclesiam non velle obligare graviter.

15 Dico tertiò, requiri Purificatorium ad abstergendum calicem, & patenam; labia; digitosque Sacerdotis ablutos post Sacramenti contactum. Huiusmodi Purificatorium debere esse mundum, notat Missale in titul. de ritu servando §. & num. 1. licet à Pio V. tacita sit hæc conditio; & tam à Pio V. quàm à Clemente VIII. an debeat esse lineum, & benedictum? Sed oportere, vt sit lineum, colligitur tum ex paritate Corporalis, aliarumque mapparum deservientium in altari, tum ex munere, ad quod adhibetur, & ad quod materia linea est magis conducens, ac frequens. Oportere etiam, vt sit benedictum, posset inferri tum ex priori capite prædicto, tum quia evenire valet, & non rarò, quòd Purificatorio tangãtur Sacramentales species panis, & vini, quæ manserint in patena, & calice. *In reuerentiã autem huius Sacramenti, à nulla re contingitur, nisi consecratã. Vnde & Corporale, & calix consecrantur, & similiter manus Sacerdotis ad tangendum hoc Sacramentum*, vt ait S. Thomas quæst. 82. art. 3. in Corp.

16 Cæterùm hæ rationes etsi movere possent Ecclesiam, vt decerneret, benedici Purificatorium, tamen, cũ non decernit, non est cur nobis imponamus obligationem non vtendi Purificatorio, nisi benedicto; satis attentè, & exquisitè providit ipsa omnibus spectantibus ad reverentiam, decentiamque Sacrificij; quæ si impleantur, non modica res erit. Quare cum nusquam in Iure, neque in Pontificali, neque in Missali fiat mentio de benedictione Purificatorij, libenter adhæreo Authoribus, qui dicunt, non debere illud benedici eisdem etiam orationibus, quibus tobaleæ, siue linteamina altaris. Ità Suarius D. 81. sect. 8. V. *Quartò addendum*, Gavantus in Rub. Missalis parte 2. tit. & num. 1. lit. *I.* pag. 84. Aversa quæst. 11. sect. 13. V. *Itèm ad sustinenda*, Caspensis Tract. 23. D. 3. sect. 4. num. 78. Gaspar Hurtadus D. 4. Diff. 9. V. *Corporale autem*, Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 2. num. 76. Garcia Tractatu 3. Diff. 8. dub. 3. punct. 1. num. 16. Frãciscus Amicus Disp. 33. sect. 12. num. 364. Thomas Tamburinus Libro 1. de Missa C. 5. §. 2. num. 1. Reginaldus, Bonacina, & siqui sunt alij apud Franciscum de Lugo Lib. 5. C. 7. quæst. 4. num. 36. vbi cum Fagundez, & Laymano ait, necessariam esse, vel tutiorẽ benedictionem Purificatorij; & conuenientem saltem esse, pronunciat Castro Palaus Tractatu 22. Disputatione vnica; puncto 10. num. 2. Certè cum per se non sit destinatum ad contingendas species Sacramentales, sed tantùm ex accidente aliquo possit evenire earum contactus, non vrget ratio mutuata ex Sancto Thoma. Et olim non erat in vsu Purificatorium, sed quædam mappulæ, quas Sacerdotes tenebant manibus, & quæ deserviebant non secus, ac nunc Purificatorium, quin de earum benedictione dimanarit ad nos vlla notitia. Videatur Gavantus supra.

***

SECTIO

SECTIO II.

De lotione, & contactu Corporalium, aliarumque rerum siue benedictarum, siue consecratarum.

17 QVÆRES primò, quisnam possit lauare Corporalia? Respondeo, extare Decretū de hac re in Cap. *Nemo per ignorantiam* 40. de Consecratione Dist. 1. vbi à Sancto Clemente Papa in Epist. 2. ad Iacobum (seu potiùs ad Simeonem fratrem Domini, vt advertunt Bellarminus, Possevinus, & Binius, etsi Turrianus Lib. 2 pro Epistolis Pontificum C. 13. defendere conetur priorem Inscriptionem) dicitur, *Pallas Ecclesiæ, & vela, quæ in Sanctuarij sordidata fuerint ministerio, Diaconi cum humilibus Ministris intra Sanctuarium lauent; nō eÿcientes foras à Sacrario velamina Dominicæ mensæ, ne fortè puluis Dominici corporis malè decidat à syndone foris abluta: & erit hæc operanti peccatum. Id circo intra Sacrarium Ministris præcipimus hæc sancta cum diligentia custodire. Sanè peluis noua comparetur, & præter hoc nihil aliud tangat. Sed nec ipsa peluis velis apponatur lauandis, nisi quæ ad Dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris solæ in ea lauentur, & in alia vela ianuarum.* Sic ibi. Et per *Pallas* intelliguntur Corporalia, non secus ac in Can. *Sacratas* 25. Dist. 23. Sed in Can. *Omnis Presbyter* 106. de Consecratione Distinct. 4. pallarum, & Corporalis nomina distincta habentur. Ibi: *Ad Corporale lauandū, & ad pallas altaris propria habeantur vasa, in quibus nihil aliud fiat.*

18 Possunt igitur iuxta priorem textum Corporalia lavari à Diacono, & à Sacerdote potiori de causa; imò ad solum Sacerdotem pertinere hanc functionem, dicitur in lege 64. titul. 4. Partita 1. Sed immeritò restringitur concessio textus illius ad pallas, quæ non sint Corporalia. Insuper debet lotio mitti in piscinam sacram, aut baptisterium ob periculū, ne residua sit particula aliqua consecratarum specierum panis. Possunt, inquam, Corporalia lauari primò leviter, nam operosior lotio, vt & refectio, commendari potest fæminis, maximè virginibus, aut Monialibus; tum quia id non prohibetur Can. illo, tum quia in secunda lotione non vrget ratio eadem prohibitionis, & favet ratio maioris industriç feminarū, tum quia sic est cōsuetudine receptum. Sed & ad primam lotionem possunt admitti humiles Ministri in cōsortio Diaconorum, vt exprimitur in eodem textu. Atque Villalobus Tract. 8. Diff. 29. n. 5. primam illam lotionem posse fieri in flumine, seu in aqua currente; & non fore peccatum mortale, si fæmina tangens in extremitate Corporale, & quin manum intromitteret in aquā, præsertim fluvialem, lavaret illud. Si verò aliter lavet primò fæmina, vel quiuis alius Laicus non privilegiatus, & sine necessitate, sunt qui damnent peccati mortalis; quod nimis durum videtur: imò & oppositum esse certum, quia materia non est gravis, asseverat Thomas Tamburinus L. 1. de Missa C. & §. 2. num. 3.

19 Qui Author eò procedit, vt nec venialis peccati damnet, tum quia cōtactus Corporalium à Laico citra vllam culpam est: quidni & prima lotio? Tum quia Canon *Nemo per ignorantiā* est abrogatus consuetudine quoad lotionem intra Sacrarium, fit enim in quouis alio loco; item quoad id, vt fiat à Diaconis, vel à Sacerdotibus, siquidem fiat à Subdiaconis; item quoad alia, quæ non sint Corporale, & purificatorium, vt notat Glossa ad eum Canonem V. *Et vela*: cur ergo non poterit rationabiliter abrogari quoad primam lotionem Corporalium? Ipsæque aliç lotiones vltra primam est quædam eius abrogatio. Tum denique quia verba Canonis illius, etsi imperativa, non eo ipso præcisè significant prohibitionem sub peccato, maximè cum ibi finis Pontificis sit, declarare è Diaconorum officio esse lavare Corporalia, ita vt relinquat indecisum, num alij, quanuis nō ex officio, & per se, possint, necne?

20 Sed ad primam rationem responderi potest, negando Antecedēs: eoque permisso, non valere argumentum à tenui contactu ad primam lotionem. Vnde etsi communiter concedatur, licitum esse Subdiaconis, imò & alijs inferiorū quatuor Ordinum tāgere Corporalia, nō tamen ea primò lavare. Ad secundam rationem fateor, fore, vt

posset

posset consuetudine abrogari Canon ille quoad primam lotionem, sicut quoad eā alia est actu abrogatus; sed nec ætate Sylvestri, nec Suarij ipsum referētis Disp. 81. sect. 8. V. *Quartò addendū*, nec nostra prævaluit consuetudo, quatenus fœminæ, aut Laici audeant sine scrupulo lavare primò Corporalia. Ad tertiam rationem dico, ex toto Canonis illius contextu colligi prohibitionē sub peccato; & inibi haberi, *Erit hæc operanti peccatum*, nisi quis cogitet, verba ista cadere solummodò supra projectionem lotionis foras à Sacrario, nempe ad viam publicam, & communem; quod iuxta Villalobum esset peccatum lethale, & iuxta Ludovicum de Sancto Ioanne apud Garciam Tract. 3. Diff. 8. dub. 3. puncto 1. num. 15. esset veniale notabile. Addo, eo ipso quòd Pontifex tradat, lotionem Corporalium pertinere ex officio, & per se ad Diaconos cum humilibus Ministris, quibuscum concurrant dirigendo, vel potiùs physicè efficiendo, colligi exclusionem aliorū, quatenus debeant non se ingerere ad eam functionem. Et quicquid sit de speculativa probabilitate opinionis P. Tamburini; moveor, ne ei in praxi assentiendum putem, quia in contrariū stetit non modò consuetudo, sed etiam Doctores: quibus; & non alijs armis decertat contra Tamburinum Diana parte 11. Tract. 3. Resol. 16.

21 Subdiaconos videntur excludere multi Doctores à prima lotione Corporalium ex officio, & per se. Sed cum Sà V. *Missa* num. 16. Tannero tomo 4. Disp. 5. quæst. 10. dub. 3. num. 50. Amico Disp. 33. sect. 12. num. 378. Coninch 3. p. quæst. 83. art. & dub. 3. num. 249. censeo, non esse excludēdos, quia etsi in C. *Nemo per ignorantiam* nominentur Diaconi cum humilibus Ministris, & non Subdiaconi, ideò fuit, quia eo tempore Subdiaconatus non habebatur inter Ordines sacros, vti habitus est tempore S. Gregorij Papæ I. qui Lib. 4. Epist. 88. loquitur de Subdiaconatu tanquam distincto à minoribus Ordinibus, constatque ex eius Lib. 1. Epist. 42. & ex Innocentio III. Cap. *A multis* 9. de Ætate, & qualitate, & ordine præfic. Cap. *Miramur* 7. de seruis non ordinandis, necnon ex Vrbano II. Can. *Nullus in Episcopum* 4. Dist. 60. Ideò autem posteà numeratus est inter Ordines sacros, quia denuò attulit secum annexum votum solemne castitatis, vt noscitur per Cap. *Ante triennium* 1. Dist. 31. multòq; clariùs ex tempore Vrbani II. vt videre est in C. *Erubescant* 11. Dist. 32. & in Synodis Melfitani, & Claramontana celebratis ab eodē Vrbano, apud Baronium anno 1090. n. 3. & 1095. num. 20. cùm tamen anteà non afferret, vt palàm fit in Cap. *Quicumque* 3. Dist. 77. & in Capite *Ministri* 19. Dist. 81. Scio, Vazquium Disput. 248. C. 3. operam suam locare, vt probet, legem continentiæ in Subdiaconis fuisse longè antiquiorem S. Gregorio Papa I. sed simul fatetur; non viguisse in Ecclesia primitiva: quod nobis sufficit; & quod non vbique Ecclesiæ etiam Latinæ ante præfatū tempus recepta fuerit, neque constanter omnino, vbi semel: de quo puncto tractare, non est huius loci. Legantur Azor tomo 1. Lib. & C. 13. quæst. 2. Landtmeier Lib. 2. de vetere Clericorum, & Monachorū victu, & disciplina C. 80. Augustinus de Herrera Lib. 1. de Origine, & progressu cœremoniarum Missæ Cap. 21. Neq; itē huius loci est, recensere alios, qui de hoc puncto satis copiosè egerūt. Quapropter (vt intra proprios cācellos me contineam) mirum non est, si Sanctus Clemens Papa in Canone illo *Nemo per ignorantiam* non designarit Subdiaconos ad lotionem primam Corporalium, vt competentem eis ex officio, & per se, nos verò è contra dicamus, esse munus non alienum ab ipsis eo ex tempore, quo Ordo ipsorum est sacer ob solemne votum continentiæ. Et in hoc sensu intelligendus venit S. Isidorus Hispalensis coætaneus S. Gregorij Papæ 1. dum inquit Lib. 2. de Officijs Cap. 10. *De Subdiaconis placuit Patribus, vt quia sacra Mysteria contrectant, casti sint, & continentes ab vxoribus, & ab omni carnali immunditia sint liberi*, Sic Sāctus Isidorus, cuius verba eo non nominato transcribūtur ab Innocētio III. L. 1. de Myst. sacro altaris C. 4. Sed & pro nostra sententia adest palmaria authoritas Concilij Rhemensis apud Burchardum Lib. 3. C. 48. Ibi: *Quando Corporale abluitur à Sacerdote, Diacono, vel Subdiacono, primò in Ecclesia in loco, & vase ad hoc præparato abluatur, eo quòd ex Dominico corpore, & sanguine infectum sit. Post hæc à lauandario in nitido loco paretur.* Quid clarius?

Ad hæc:

22 Ad hæc: de vase ad Corporale lavandum videatur Cap. *Omnis Presbyter* 106. de Consecrat. Dist. 4. ex Concilio Ilerdensi, in quo tamen non reperitur; conferaturque cum præcitato Cap. Caput *De his clericis* 36. Dist. 50. vbi dicitur, *De his Clericis, qui in obsidionis necessitate positi fuerint, id statutum est, vt qui altario ministrant, & Christi sanguinem tradunt, vel vasa sacro Officio deputata contrectant*, &c, quæ verba ad quos Clericos extenderentur tempore Cōcilij illius celebrati anno 546. dignoscet satis Lector tum ex dictis, tum ex dicendis proximè. Sed notet, in Concilio Iliberritano Can. 33. impositam fuisse legem continentiæ Subdiaconis; quanquam ex Can. 5. Concilij Toletani III. paulò posteriori; Ilerdensi colligatur, non fuisse servatam invariatè in Hispania, & ex Can. 6. Concilij Toletani VIII. constet, Subdiaconos aliquos ex prætextu non perceptæ benedictionis, seu Ordinationis ab Episcopo, sed à Corepiscopo contendisse, se non teneri ad continentiam. Sic explicat obscurum Canonem Gibalinus Disquisitione 3. de Clausura Regul. C. & §. 2. ex n. 7.

23 Petes iterùm, quisnam posit contingere Corporalia? Respondeo primò, neminem præter Sacerdotem, aut Diaconum ad summum, dum Christi corpus, aut sanguis supra ipsa existit. Eadem est ratio de calice, & patena, quando actu continent Christi sanguinem, aut corpus. Scripsi, *aut Diaconum ad summum*, quia cum ille possit certis in casibus (de quibus nos ad Disput. 15. de Euch. num. 39. & 40.) tāgere ipsam Eucharistiam, poterit multò potiùs in eisdem casibus, & in alijs vrgentib⁹, quanquam nō tam strictim, contingere illa, quibus Eucharistia est superimposita. Responsionem nostram tradit Castro Palao Tract. 22. Disputatione vnica, puncto 10. num. 13. cum Suario (qui Paludanum citat) cum Filliucio, Bonacina, Laymano; aitque Suarius Disput. 81. sect. 8. §. *Tertium*, vix posse à peccato mortali excusari, si absque causa, & temerè ab alio, quàm à Sacerdote, vel ad summum à Diacono contingantur; quia videtur certè res gravis; & sic exponi posse, imò & debere, addunt Vazquez D. 238. Cap. 6. num. 61. & Gibalinus Disquisitione 1. de Clausura Regul. C. 1. §. 3. num. 9. C. *Non oportet, Subdiaconos* 24. Dist. 26. ex Concilio Laodiceno Cap. 21. Ibi: *Nō oportet, Subdiaconos licentiam habere in Secretarium* (*quod Græci Diaconium*, vel Diaconicon *appellant*) *ingredi, & contingere vasa Dominica.* Similiter C. *Nullus Acolytherum* 1. Dist. 24. vbi iubetur, *Vt nullus eorum, vel Subdiaconorum rem consecratam à Presbytero alijs porrigat* (*quia aliud Minister, aliud assistens*) *nisi tantùm supportet, quod ei Sacerdos imposuerit suo ore benedictum.* Ita Gratianus (quanquam in antiquioribus exemplaribus omissus sit hic Canon) Ivo etiam 2. p. Cap. 43. Burchardus Lib. 5. C. 34. referentes ex decretis S. Sylvestri Papę I. in Synodo Romana Cap. 9. licet in hac Synodo pro Subdiaconis legamus Acolythos, & pro Acolythis Lectores, & Ostiarios.

24 Verumtamen in Cap. *Non oportet, insacratos* 30. Dist. 23. ex Concilio Agathensi sub Symmacho Papa Cap. 66. solùm interdicuntur à contactu vasorum Dominicorum intra Sacrarium, vel Secretarium Ministri non sacrati; & in CC. *Non liceat* 31. & 32. Dist. 23. ex Concilio Bracarensi I. Cap. 10. & Concilio Martini Papę C. 41. non prohibentur Subdiaconi, & Acolythi. Similiter Sixtus I. Epist. 2. relatus Cap. *In sancta* 41. de Consec. Dist. 1. non alios removet, quàm non sacratos, Dominoque non dicatos, ait enim, *Cognoscat vestra sapientia, Charissimi Fratres, quia in hac sancta Sede Apostolica, à nobis, & reliquis Episcopis, cæterisq; Domini Sacerdotibus statutum est, vt sacra vasa non ab alijs, quàm à sacratis, Dominoque dicatis contrectentur hominibus, indignum enim valde est, vt sacrata Domini vasa, quæcumque sint, humanis vsibus seruiant, aut ab alijs, quàm à Domino familiaribus, eique dicatis, tractentur viris; ne pro talibus præsumptionibus iratus Dominus plagam imponat populo suo.* Sic Sixtus Pont. Max. Et in C. *Illud quoque* 66. Dist. 50. ex Concil. Carth. V. C. 11. dicitur, *Vt post pœnitudinem, ac reconciliationem nulli vnquam Laico liceat honorē Clericatus adipisci, quia quamvis sint omniū peccatorum contagione mundati, nulla tamē debent gerendorum Sacramentorū instrumenta suscipere, qui dudū fuerunt vasa vitiorum.*

25 Vnde constat, non fuisse sēper idem ius, neq; eandem consuetudinem circa eos, quibus liceret, aut non liceret cōtrectare vasa Dominica: De Corporalib⁹, linteisq; alijs, & vestimentis

sacris non contingendis à fæminis, neq; ab hominibus, qui non sint Deo sacrati, extant etiam complures Canones, vt Can. *Sacratas* 25. Dist. 23. Can. *Nemò per ignorantiam* 40. Can. *Testamenta* 42. de Consecratione Dist. 1. Eritque operę pretium legere Concilium Parisiense tempore Ludovici L. 1. C. 45. & Regulam Sanctimonialium extantem in Epist. 8. Petri Abaelardi pag. 151.

26 Respondeo iam secundò; viros Deo sacratos, qui nec Sacerdotes sint, neque Diaconi, posse contingere Corporalia, calicem, ac patenam, quãdo in his corpus, aut sanguis Domini nõ existit. Sic præcitati Canones; nihilq; est, quod obstet, siue ab authoritate, siue à ratione. Et Subdiaconis quidem traditur in Ordinatione calix tãgendus; sæpeque in Missa solemni tangunt Subdiaconi calicem, patenam, Corporale. Videatur Canon *Non liceat cuilibet* 31. Dist. 23. Cum quo Canone possunt cõciliari Canones *Non oportet*, *Subdiaconos*, *Non oportet*, *insacratos* eadem Dist. vel recurrendo ad diversa tempora, & loca, vt suprà, dùm de lotione Corporalium agebamus; vel dicendo, in Canone *Nullus Acolythorum* esse sermonem de vasis sacris non continentibus actu Eucharistiam; in alijs verò de ipsã actu includentibus; tunc enim non licebat Subdiaconis tangere illa, neque ingredi in Secretarium, vt ea illuc inferrent cũ reliquijs Sacrificij; vel inde depromerent, hoc enim munus petinebat ad Diaconos iuxta Constitutiones Apostolicas L. 8. C. 13. & ideo Secretarium vocabatur Diaconicon, vt coniectatur Durantus Lib. 1. de Ecclesiæ Catholicę ritibus num. 3. In Secretario autem, quod erat à parte dextra templi, servabãtur sacra vasa cum præfatis reliquijs, & vestimenta Sacerdotalia; indeque procedebat Pontifex ad celebrationem, vt noscitur ex Sancto Gregorio Lib. 2. Epistola 51. Lib. 4. Epistola 11. ex Severo Sulpitio Libro 2. Dialogorum Cap. 2. ex Concilio Arelatensi II. Capite 15. Et in alio Secretario, quod erat à parte sinistra, Episcopus excipiebat venientes salutatum: qua de causa appellabatur Salutatorium, & Receptorium, vt constat ex Sancto Gregorio Libro 4. Epistolã 54. & ex Sancto Sidonio Apollinari Libro 5. Epistola 1. Ibique ad orationem consistere licebat. De quo vtroque loco sub nomine conchularum loquitur Sanctus Paulinus in Epistola 12. Legesis Vazquium, & Gibalinum supralaudatos. Iamque quoad Acolythos, quatenus ad eos etiam extendatur nostra responsio, expende Canonem *Non liceat cuilibet*, *ministeria* 32. Distinctione 23. & Canonem *Nullus Acolythorum* 1. Dist. 24.

27 Quapropter nimis strictè aliqui Auhores, & cum eis Castrus Palaus Tractatu 22. Disputatione vnica, puncto 11. num. 13. dicunt, Acolythos non posse tangere calicem, &c. nisi in defectum Subdiaconi Sacrificio ministrantis. Verius videtur, posse tam ipsos, quàm alios tribus inferioribus Ordinibus initiatos, sunt enim quatuor Ordines verè sacri, & vera Ecclesiæ Sacramenta, & qui ea suscipiunt, sunt specialiùs sacrati Deo, quàm alij Christicolæ, etsi fatendum sit cum Magistro Sententiarum in 4. Distinctione 24. & cum Bellarmino Libro 1. de Sacramẽto Ordinis Capite 7. Subdiaconatum, Diaconatum, atque Sacerdotium dici per excellentiam Ordines sacros, & qui eis insigniuntur, dici antonomasticè sacratos Deo.

28 Maior est difficultas de initiatis prima tonsura. Sed & de ijs inquit Suarez supra, posse extra sacrum ministerium, quia ita est in vsu. Quem tamen vsum aliqui negant, fortè quia, vbi scribunt, non est introductus; quod non infirmat veritatem attestationis Suarij, vbi ipse scribebat; potuissetque alibi non esse introductus, sed citra obligationis persuasionem. Adhuc tamen contra Suarium arguunt bifariàm; quia Nostris, qui inserviunt Ecclesijs Societatis in Sacristæ officio, concessum est olim viuæ vocis Oraculo, vt possint tangere calices, & Corporalia, si modò primam habeant tonsuram, vt refertur in Compendio Privilegiorum Verb. *Sacra*, §. 1. Si autem prima tonsura sufficeret Iure communi, frustrà addita esset conditio primæ tonsuræ. Et quia in Cap. *Nemo per ignorantiam* 40. de Cõsecratione Distinctione 1. Diacono, & non alijs constitutis in inferioribus Ordinibus conceditur, vt primo lavare queant Corporalia.

29 Nihilominus pro Suario dicetur ad primum, fuisse temperatum

vsu

vſu Ius antiquum commune, vel in eo vivæ vocis Oraculo memorato ibidem à Suario, ſeu in cōceſsione Summi Pœnitentiarij Cardinalis Sancti Angeli facta Patri Ioanni Polanco ex poteſtate, quam tunc ad id habebat, fuiſſe appoſitam illam conditionem ad tollendos ſcrupulos, & ob probabilitatem contrariæ ſententiæ, quæ non ſolùm tonſuratis, ſed etiam Acolythis illicitum eſſe calicum, & Corporaliū cōtactum, pronunciat. Ad ſecundum patet ex numero 20. Eſt itaque probabilis opinio Suarezij, approbarique videtur à Dicaſtillo Tractatu 5. Diſputatione 4. Dub. 11. num. 226. & expreſsè à Petro de Ledeſma Cap. 22. de Euchariſtia pag. 296 cui Garcia Tractatu 3. Diff. 8. Dub. 4. puncto 3. num. 29. aſſociat Marcum de los Huertos, & Ludovicum de Sancto Ioanne. Adhæſit etiam Suario Caſtrus Palaus Tractatu 8. Diſputatione 1. puncto 6. num. 24. eo quod initiati prima tonſura non ſint prophani, ſed ſacri. Præterea ſubſcribit Thomas Tamburinus Lib. 1. de Miſſa Cap. 2. §. 1. numero 9.

30 Reſpondeo tertiò, Laicos, & fæminas peccare, ſi immediatè contingant Corporalia, Purificatorium, calicem, patenam, & aram conſecratam, quando etiam in his non continetur Chriſti corpus, aut ſanguis, & quando illi etiam non contingunt ex contemptu. Hoc ad minus colligitur ex Canonibus adductis, & præcipuè quoad fæminas ex Canone *Sacratas* 24. Diſt. 23. qui Canon eſt Soteris Papæ in Epiſtol. 2. cui ſimile fuit Decretum Bonifacij I. Papæ relatum in Libro Pontificali his verbis, *Conſtituit, vt nulla mulier, aut Monacha pallam ſacratam contingeret, aut lauaret, aut incenſum poneret in Eccleſia, niſi Miniſter.* Quæ verba tranſcribuntur ab Orderico Vitali Monacho Vticenſi Lib. 2. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ pagina 443. In Ordine Romano habetur hæc admonitio inter alias faciendas in Synodo die 4. *Nulla fæmina calicem Domini tangat.* Theodulphus Epiſcopus Aurelianenſis in Epiſtola apud Baronium anno 335. n. 7. ait, *Sancta quælibet in miniſterio Eccleſiæ contingere pertimeſcant fæminæ.* De quibus videantur alia huc concernentia in Diſputatione 14. ex num. 16.

31 Reſponſionem noſtram ſuadet debita reverentia erga ea, quæ ſuſtinent Chriſti corpus, aut ſanguinē, vel quæ vnctione ſaltem chriſmatis cōſecrantur, vt ara, agni cerei; ſuadet deinde timoratorum Laicorum, & fæminarum vſus; tandemque cautio, ne reſiduæ aliquæ ſpecies Sacramentales panis, & vini contingantur manibus Laicorum. Sed quia per accidens, & de raro evenire poteſt, quòd reſiduæ ſint illæ ſpecies. & quia materia levis eſt, non peccabitur niſi venialiter; & nec ſic peccabitur, ſi cum rationabili cauſa, & morali neceſsitate fiat, vti ſit in ſecunda Corporalium lotione à fæminis. Vrgetque eadem moralis neceſsitas iudicio Antonij de Quintanadueñas tomo, & Tract. 2. Singulari 12. & meo in Sacriſtis etiam non tonſuratis, imò & cōiugatis (quales plures ſunt) ad contingenda ſæpe Corporalia, &c: quanquam non ad ea primò lavanda, poſſunt ad id enim tradi facillimè Sacerdotibus, vel Diaconis, vel Subdiaconis.

32 Sed ad tollendos ſcrupulos Sacriſtarum Laicorum Religioſorum eo in contactu conceſſum fuit Minoribus partim à Calixto III. partim à Sixto IV. Pontificibus Maximis, vt *Laici poſſent tangere Eccleſiaſtica paramenta, calices, & Corporalia debita cum reverentia, imò & eadem Corporalia lauare, cum expedierit,* ſicq; refertur in Compēdio Privilegiorum Societatis V. *Sacra*, §. 1. Qua facultate poſſe in Societate vti eos, quibus Superior commiſerit, adnotabat Collector, iuſſu R. admodùm P. N. Generalis. Iam tamen illud privilegium ceſſavit, fuit enim vivæ vocis Oraculū non authenticatum, illudque vnicum eſſe inter tot facta in favorem Religioſorum, quod non reperiatur in Bullis Pontificum, aiebat cum viro quodam doctiſsimo Brunus Chaſſaing de Privilegijs Regularium Tract. 1. Capite 2. Propoſ. 6. De qua tam generali aſſertione iudicium ſit penes alios. Ius itaq; commune ſervandum eſt à Noſtris Laicis Æditius.

33 Sylveſter V. *Miſſa* 1. q. 2. allegatur à Franciſco de Lugo L. 5. C. 8 q. 7. n. 59. quatenus ſolas fæminas excludat à contactu licito Corporalium. Ego autē pro hac ſententia non auſerim accenſere Sylveſt. inquit enim ſolūmodò ✠ Miniſter Miſſæ non debet eſſe mulier; imò ipſa etiam ſi ſit Monialis, pal-

las sacratas, aut vestes contingere non potest: ipsas autem pallas non sacratas, super quibus extenditur Corporale, tãgere potest, * Quibus ex verbis non potest deduci, quod solas fæminas excludat: quin potiùs V. *Corporalia* q. 1. docet, hæc non nisi à sacratis hominib⁹ tangi posse. Meliùs citatur Dominicus Sot⁹, qui in 4. Dist. 13. q. 2. a. 3. ad 3. ait, * Simpliciter tangere sacra vasa, aut vestimenta, nullatenus est peccatum mortale; imò, si absit contemptus, aut non est veniale, aut est levissimum. *

34 P. Emmanuel Sà V. *Sacra* numero 3. transcribens Sotum inquit, * Sacra tangi à Laicis sine contemptu, aut nullum peccatum est, aut levissimum. * Sed cũ verba Soti illæsa manserint, eadẽ ipsa in Sà prodierunt correcta ex authoritate (quã veneror) Mag. Palatij sacri, & commutata in hæc, * Sacra tangi à Laicis sine contẽptu, non est peccatum mortale * Cæterũ in Indice Expurgatorio novissimo anni 1640. pro Catholicis Hispaniarum Regnis nullum nigrum theta præfigitur Patri Sà, solùmque apponendæ erunt duæ notulæ ad VV. *Absolutio* numero 9. *Confessio* numero 14. non secus ac permultis alijs Authorib⁹, qui scripserunt ante annum 1620; & in Indicibus anni 1612. 1632. dicitur, cætera Patris Sà non videri spectare ad Sancti Officij iudicium, neque habere grauem offensionem. Et quidem vt aphorismus ad materiam præsentem attinẽs depromptus est ex Soto, sic etiam alij, quos delevit, aut castigavit Magister Reverendissimus, inveniuntur vel in eodem Soto, vel in Doctoribus Dominicanis antiquioribus, vel in alijs extraneis à Societate siue prioribus, siue posterioribus Patre Sà, quin à Reverẽdissimo Magistro fuerint emendati. In vno solo ex quinquaginta duobus correctis, eoque addubitanter prolato V. *Sacramentum* numero 1. desiderant periti viri authoritatem extrinsecam, papatrocinium que Maiorum, aut subscriptionem Minorum. Sed de eo cõsulatur Amadeus Guimenius in Libro adversus quorundam expostulationes contra nonnullas Iesuitarum opiniones morales Propositione 1. ex Tractatu de Matrimonio. Nec mihi in animo est probare omnes, quas in summam redegit P. Sà; id tantùm curo, vt novitatis calumniam ablegem ab Scriptorib⁹ Societatis, & ne apud vulgus dicatur primas tenere in relaxanda Theologia morum: quod absit, vt ego, & cordatus quisque asserat de illis, quorum vestigijs institerunt Nostri.

35 Iam verò pro Patris Sà pronunciato, quod huius est loci, non solũ stat Sotus Dominicanus, sed etiam ex eadem eximia familia allegatur à Gaspare Hurtado D. 4. Diff. 11. V. *Obseruandum est*, Bartholomæus ab Angelo, Dialogo 5. de Missa §. 321. Ad eandem sententiam propè accedunt Fagundez Libro 3. in 1. præceptum Ecclesiæ C. 21. num. 28. Pellizarius in Manuali Regul. Tract. 10. Cap. 7. n, 22. Thomasque Sanchez (qui iudicio Illustrissimi, & sapientissimi Petri de Tapia tomo 1. Catenæ Moralis L. 1. q. 8. art. 11 §. 3. n. 8. inter recentiores est Author Moralista Classicus) scribit Libro 2. in Decalogum C. 43. n. 27. * Sotus, quẽ multi Neotherici sequũtur, dicit etiã, fæminas tangere Corporalia, & calices absque contemptu, aut nullam esse culpam, aut levissimam venialem, & Canones id prohibentes intelligi de consilio. Quare & Agnos Dei tangere, à fortiori non excedet culpã venialem. Imò credo, nullam esse culpam, eo quòd vsus obtinuerit, vt à Laicis etiam fæminis tangantur. * Sic Sanchez.

36 Novissimè verò Thomas Tamburinus L. 1. de Missa C. 2. §. 1. ex n. 12. vsq; ad 27. defensat, non peccare venialiter Laicum, vel fæminam, si extra ministerium sacrum, seu extra Missæ celebrationem tangat ex mero suo libito, sed sine contemptu, Corporalia, vel calices. Idque probat, quia textus, qui alleg antur, nõ conuincunt intentũ. Et in primis C. *Sacratas*, dirigitur contra mulieres, quæ ex prætextu, quòd essent Deosacratę, audebant ministrare cominus Sacrificio Missæ, eaque occasione cõtrectare muneres sacras. Videatur Baronius anno 179. n. 51. vbi ait, præfati Canonis illis temporibus edẽdi potuisse eam esse rationem, quod ex Montani Secta feminę se sacris ministerijs immiscerent: & notetur, verba illius C. denotare gravissimam culpam in eo, quod vetant. Deinde Cap. *Non oportet*, loquitur de contactu inter ministrandum altari, & vtitur verbo significante tantùm decentiam, atque

que conuenientiam, & dirigitur ad Subdiaconos, respectu quorum est iam derogatus: vti etiam est alter Can. *Nõ oportet, insacratos*, cum dicat, nõ esse cõueniens, Laicos inservire Sacro. Rursus Cap. *Non liceat* 1. prohibet, ne Lectores in Processionibus publicis portēt vasa sacra continentia Sanctorum reliquias, vel ne intra ministerium Sacrificij gestent calices, & patenas; quorum primum est consuetudine revocatum, & secundum non est simplex contactus vasorum sacrorum. C. autem *Non liceat* 2. vetat alijs, inferiorib⁹ Acolytho, cõtactum vasorum sacrorum in Secretario, id est, in altari, vel in loco, ex quo extrahantur ad rei divinæ procurationem. Vlteriùs Cap. *In sancta*, agit de contrectatione sacrorum vasorum ad vsus prophanos; & similiter C. *Ad nuptiarum* 43. de Consecratione Distinct. 1. tractat de contactu ministeriorum sacrorum ad vsus etiam prophanos, vocatque improbos, qui eum exercent, & C. *In sancta* ait, *talibus præsumptionibus iratum Dominũ plagas imponere populo suo*: quę verba denotant contactum non merum, culpamque non levem. Tandemque Cap. *Vestimenta* in eadē Dist. explicandum est, vt infra. Hactenus ex Tamburino, quem non nego exenterasse penitissimè præcitatorum Canonũ medullam. Attamen quia communis intelligentia Doctorum iam ab antiquo interpretatur illos de simplici tactu, qui sit culpabilis, & quia fideles, morē gerentes huic interpretationi, verentur, refugiuntque eum præsenti sæculo, omnibusque retrò alijs, ideo videtur mihi, quandam quasi legem inde resultare, ob quam Tamburini opinioni applaudendum non sit.

37 Scripsi in responsione tertia, *Laicos, & fœminas peccare, si immediatè contingant*, nam si tantùm mediatè, scilicet medio aliquo velo, aut instrumento, minimè peccabunt, etsi absque rationabili causa, sed procul à cõtemptu, faciant, vt colligitur ex Ordine Romano apud Gavantum pag. 84. Dubitari potest, num peccent, quanquam immediatè contingant, sed tamen in partibus, supra quas non ponuntur species consecratæ, aut quę vnctione chrismatis non fuerint delibutæ. Non peccare, asserit Dicastillus Disp. 4. dub. 9. num. 191. Quem impugnat Diana parte 10. Tract. 11. Resol. 2. quia alioqui liceret tangere cuppam calicis à parte externa. Cęterùm concederet Dicastill⁹, si cuppæ pars extima nõ fuerit invncta. Nihilominus quia tota cuppa consecratur, etsi non ea tota invngatur, ideo ego dicerem, non esse licitum contactum partis externæ. Vbi obiter adverto, nõ esse admodùm conueniens, quod suadet Possevinus C. 2. de Officio Curati numero 34. nimirùm Corporali vti nunc ex vna, nunc ex altera parte inversa, vt mundum habeatur. Eritque id minus conueniens, quando Corporale non tegitur alio linteo, sed solùm fertur inclusum bursa.

38 Respondeo quartò, Laicos, & fœminas neutiquam peccare etiam venialiter, si absq; morali necessitate, sed cum reverentia contingant quæcũque alia supellectilis sacræ non suscipientia immediatè species cõsecratas, aut non delibuta vnctione chrismatis. Ita tenet communis sententia, favetq; praxis, nec refragantur plerique Canones præcitati, nec fideles concipiunt, vllam in hoc irreverentiam esse. Canõ *Vestimenta* 42. de Consecratione Dist. 1. in quo dicitur, *Vestimenta Ecclesiastica, quibus Domino ministratur, cultusque diuinus omni cum honorificentia, & honestate à Sacerdotibus, reliquisque Ecclesiæ Ministris celebratur, & sacrata debent esse, & honesta; quibus alijs in vsibus (cum Deo, eiusque seruitio consecrata, & dedicata sint) nemo debet frui, quàm in Ecclesiasticis, & Deo dignis Officijs. Quæ nec ab alijs debent contingi, aut ferri, nisi à sacratis, hominibus, ne vltio, quæ Balthasarem Regem percussit, super hæc transgredientes, & talia præsumentes, veniat diuina, & corruere eos faciat diuinæ vltionis iustum flagellum ad ima*. Hic, inquam, Canon desumptus ex Epistola 1. Decretali Stephani Papæ I. ad Hilarium Episcopum, videtur esse advers⁹: Sed vel desuetudine abrogatus est quoad tactum sacrorum vestimentorum; vel eius verba non sunt præceptiva, sed directiva ad maiorem decentiam, vel sermo est de tactu profano, & ad communem vsum.

39 Infertur ex quarta hac responsione, reliquas altaris pallas, & ornamenta pręter Corporale, etiamsi sint benedicta, contingi posse à Laicis, & fœminis, posseque ab eis refici, imò & primò lavari. Gavantus in Rub. Missalis

p. 2. tit. & num. 1. lit. Q. Tamburinus supra num. 6. Layman Lib. & Tract. 5. C. 6. num 19. non excipiunt Corporale benedictum, quod nondum contigit species sacratas, aut si contigit, est iam lotum, nec denuò adhibitum ad Sacrificium: nam si sit, excipitur à Gavanto, & Tamburino, necnon à Laymano numero 22. Qui Author num. 21. & Pellizarius in Manuali Regularium Tract. 8. C. 5. sect. 2. num. 77. Castrus Palaus Tract. 8. Disput. 1. punct. 6. num. 15. Tamburinus supra num. 4. aliique frequenter post Thomam Sanchez supra num. 26. similiter excusant à peccato veniali, si Laicus tangat, non irreligiosè, neque per contemptum, reliquias Sanctorum.

40 Et licet Sanctus Gregorius Lib. 3. Epist. 30. dicat, *In Romanis, vel totius Occidentis partibus intolerabile esse, atque sacrilegum, si Sanctorum corpora tangere quisquam fortasse voluerit. Quòd si præsumpserit, certum est, quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit.* Occurrit Azor tom. 1. Lib. 9. C. 9. q. 5. dicens, ✱ Gregorium certè de ijs temporibus locutum esse, in quibus nulli etiã Clerico in sacris Ordinibus constituto licebat Sanctorum corpora, ossa, vel particulas eorum è loco amovere, transferre, gestare. Sed vsu deinde introductum est, vt transferantur, gestentur è collo dependentes, vasculis tamen, aut capsulis honorificè, & religiosè, vt decet, inclusæ, & obtectæ. Ex quo non mihi quidem gravis criminis videtur condemnandus ille Clericus, vel Laicus, qui eas reliquiarũ sacratarum minutias, quas tenet apud se, piè, & religiosè tangit, aut decenter, & honestè in thecas includit, in quibus servat. Si tamen per contemptum eas contrectet, aut ita parùm honestè, & religiosè includat, & deferat, vt aliqua fœditate, turpive tactu pollui, & inquinari facilè queant, peccare graviter videtur. ✱ Sic magnus Moralista Azor.

41 Imò Sanchez, & Castrus Palaus docent, licere Laicis gestare reuerenter Sanctorum Reliquias in processionibus publicis, idque receptum esse consuetudine, quæ prævaluit aduersus Cap. *Non liceat* 31. Dist. 23. vel potiùs huiusmodi Canon non loquitur de vasis continentibus reliquias, vt voluit ibi Author Glossæ, sed de vasis altaris, qualia sunt calix, patena, &c. De cereis autem formis, atque imaginibus, seu de Agnis Dei magis dubitari potest, siquidem oleo sacro, & chrismate consecrentur. Conveniunt præcitati Doctores, si tangantur à Laicis debito cum honore, & reverentia, nõ committi culpam gravem. An ne saltem culpa levis? Sanchez, & Castrus Palaus ipsum referens n. 24. Diana etiam parte 3. Tract. 6. Resol. 12. credunt, nec levem incurri, si religiosè tangantur à Laicis siue viris, siue fœminis, quia sic vsu obtentum est inter personas timoratæ conscientiæ. Ego adhęrerem affirmanti Azori quest. 3. nisi iusta, vel honesta causa excuset, vbi de consuetudine in contrarium non constet. Video quidem, religione duci Laicos, & fœminas plures, ne contrectent cereas illas bullas, cumque sint non tantùm benedictione sanctificatæ, sed etiam sacro chrismate delibutæ, vrget in illis nõ minor ratio, quàm in aris consecratis. Sed res est, in qua insisti nimis non debet argumento petito ex similitudine; nam nullus vnquàm fuit scrupulus in eo, quòd Laici tangãt campanas, quæ in benedictione ab Episcopo fuerint sacro chrismate inunctæ iuxta Pontificalis Romani ritum.

42 Etsi autem nunc, & iam diu religioni habeatur, ne ab insacratis Deo personis contrectentur pręfatę res sacrę; at antiquioribus temporibus fęminę accipiebant Eucharistiã sub specie panis in linteo mũdissimo (quod Dominicale vocabãt) & viri nuda manu dextera superposita sinistræ per modũ crucis, indeque quisque digitis suis in os ingerebat, sæpeque domum ferebat, vt quotidie ibi ieiunus acciperet, si Ecclesiam adeundi facultas deesset, vel ob ingruentes persequutiones, vel ob habitationum distantiam. De quibus vsibus meritò iam antiquatis consulantur Scortia Lib. 4. C. 29. num. 9. Ioannes Dartis in Comment. ad Dist. 1. de Consec. pag. 451. Sed calicem tangere illicitum fuisse, deducitur ex S. Cyrillo Hierosolymitano Catechesi 5. Mystagogica, loquens enim cum communicaturo Laico ait, *Ad calicem ne extendas manum*: item ex Sancto Ambrosio dicente ad Theodosium Imperatorem in Historia tripartita Lib. 9 Capite 30. *Quomodò huiusmodi manibus suscipies sanctum*

ctum Domini corpus? Qua præsumptione ore tuo poculum sanguinis preciosi accipies?

43 Olim nonnullis in locis solebat Eucharistia deferri ad ægrotos, qui morbi gravitate impediti sumere eam nō poterant, sed venerationis gratia ipsam deosculabantur. Sic refert Sacra Cardinalium Congregatio ad Concilij Tridentini Sess. 13. Can. 7. testans, prohibitum esse à Pio V. illum vsum, siue Eucharistia deferatur adorationis tantùm de causa, siue etiam deosculationis. Legantur Cardinalis de Lugo Lib. 1. Responsorum Moralium Dubio 11. & Laurentius Landtmeter Lib. 2. de Vetere Clerico Monacho Cap. 74. qui suspicatur, delationem Eucharistiæ ad infirmos, adorationis tantùm de causa, ideo prohibitam esse, ne sumeretur inde occasio ad putandum, communionem spiritualem, & in desiderio tam esse operativam gratiæ, quàm Sacramentalem. Sed prohibitionis ratio ea similior vero videtur mihi cū prælaudato de Lugo, ne minueretur cultus, & reverentia tanti Sacramenti, si alia de causa, quàm refectionis Sacramentalis, assuesceret delatio ad ægrotos, prudenter namque timeri potuit, ne passim peteretur ad consolationem spiritualē, aut ad applicandam Eucharistiam læsis corporis partibus. Fuit aliquando eius conspectus valde proficuus Maximiliano I. Cæsari Austriaco, qui de vita desperans in rupe altissima, & abruptissima, in quam arreptaverat feras audaciꝰ insectatus, & ex qua nisi in præcipitium referre pedem non poterat, nec humana alia industria inde extrahi, petijt magna voce, vt eminus sibi monstraretur Eucharistia, quam adoraret, quando iam suscipere, fas non erat. Atque ita factum est; paulòque post sternente viam, porrigenteque dexteram Rustico (qui creditus vulgò fuit Angelus Custos) extremum illud evasit discrimen. Ita ex Stephano Pighio narrant Landtmeter supra, & Nicolaus Vernulæus Libro 1. Virtutum Augustissimæ gentis Austriacæ Capite 3. numero 2.

44 Porrò autem si nunc deferretur Eucharistia, vt eam tantū deoscularetur ægrotus, aut applicaret membris languidis, multò reprehensibilius esset, quàm si adorationis solius de causa adduceretur ad ipsum. Quanquam quondam Gorgonia, soror Sancti Gregorij Nazianzeni, vexata gravi infirmitate *Ad altare cum fide procubuerit, et; qui supra ipso honoratur, cum ingenti clamore inuocarit, ac deinde hoc suo pharmaco corpus totū perfuderit, et si quid vspiam antityporum preciosi corporis, aut sanguinis manus recondiderat, id lachrymis admiscuerit*, vt refert ipse Sanctus Gregorius Nazianzenus in Oratione 11. Scimusque ex S. Cyrillo præcitato, solitos olim communicantes admovere oculis venerationis causa species Sacramentales panis, antequàm eas ori immitterent, & cum adhuc esset humiditas in labris ex vini Sacramentalibus speciebus bibitis, solitos digitis attingere illa, postcaque oculos, frontem, reliquaque sensuum organa contactu eorundem digitorum quasi consecrare.

45 Præterea Sanctus Gregorius Magnus Lib. 2. Dialogorum Cap. 24. narrat, Sanctum Benedictum *dedisse manu sua communionem Dominici corporis*, vt poneretur super pectus cuiusdā Monachi defuncti. At Sanctum Benedictū non fuisse Sacerdotem, asserunt Petrus Blessensis Epist. 86. & 123. Philippus Abbas de Dignitate Clericorum C. 84. Sanctus Bonaventura in C. 7. Regulæ Sancti Francisci, Bellarminus Lib. 4. de Euch. C. 4. & L. 1. de Rom. Pontifice Cap. 27. Suarez tomo 4. de Religione Tract. 8. Lib. 2. C. 1. num. 3. Contra quos arguunt ex verbis relatis S. Gregorij Antonius Yepes in Centuria 1. Chronici Benedictini anno 532. C. 5. & Ildefonsus de S. Victore in Sole Occidentis S. Benedicto, pręludio 1. Cap. 13. num. 20. Nec enim S. Benedictus tractasset manu Eucharistiam, nisi esset Sacerdos, cum vetitum id sit nedum Laicis, sed etiam Diaconis in C. *Diaconos* 13. Dist. 93. Non est mei, interponere censuram circa Sacerdotium Sancti Benedicti, cum vtrinque graviter, & eruditè agitata sit hæc quæstio à Benedicto Haefteno, dixerim tamen, argumentum illud non esse efficax, nam S. Benedictus tradidit Dominicum corpus parentibus Monachi defuncti dicēs, *Ite, atque hoc Dominicum corpus super pectꝰ eius cum magna reuerentia ponite.* Ita refert Sanctus Gregorius supra. Nec tamen præfati parentes, in quorum manus Sanctus Benedictus Eucharistiam transtulit, erant Sacerdotes. Cap. verò *Diaconos* non prohibet Diaconis simplicem

cem tactum Eucharistiæ, sed ne dispensent illam fidelib⁹ communicaturis, nisi in certis casibus; quanquàm fatear, S. Thomam 3. p. quæst. 82. art. 3. Inter causas nō dispensandi ordinariè corporis Dominici à Diaconis assignare eā, ne manibus non consecratis illud tangatur. Sed fuerit Sacerdos Sanctus Benedictus (quod iam dixi relinqui à me in medio) satis mihi sunt vltima verba S. Gregorij, vt ex eis dignoscatur, non tā cautos fuisse antiquos Laicos, ac hodiernos, in non tangenda Eucharistia. Verùm quia de S. Benedicto incidit sermo, noto, ipsum C. 59. Regulæ iubere, *Vt si quis fortè de nobilibus offert filium suum Deo in Monasterio; si ipse puer minor est ætate, parentes eius faciant petitionem:: & cum oblatione ipsam petitionem, & manū pueri inuoluant palla altaris, & sic eum offerant.* Quibus in verbis *per pallam altaris* intelligo non Corporale, sed mappulam aliquam, qua involverētur syngrapha, donariumque nobilium, & manus pueri oblati Deo prope altare.

46 Denique vulgi persuasio est, Sanctam Claram sustinuisse manibus capsulam argenteam, in qua erat sacratissimū Christi corpus, quando ad Monasterij ostium se duci iussit, vt retardaret impetum Saracenorum, qui muris Assisij iam appropinquabāt. Sed certè clarissima Virgo non tulit suis manibus vas Eucharistiæ, vt constat ex eius Vita apud S. Antoninum 3. p. Hist. tit. 23. C. 6. §. 3. & apud Vvadingum in Annalibus Franciscanis anno 1251. num. 15. necnon apud Breviariū Romanum die 12. Augusti, Lectione 4. aiunt enim, positam fuisse ad ostium Monasterij, & ante hostes, precedente eam capsa Eucharistiæ, vel deductam fuisse ad portam, vnàque sacrā pyxidē. Quòd si vulgi persuasio adhuc reclamet, restat recurs⁹ ad specialem instinctum divini Spiritus, vel ad præsentaneum periculum, vel ad tunc temporis non adeò detrectatam à fœminis tentionem vasis continentis corpus Christi. Hactenus occasione Corporalium egimus de tactu rerum sacrarum. Et vniuersim quidem de vasis ministerio sacro destinatis inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus Oratione 25. *Nō esse atrectanda vulgi manibus*, idemque in genere de supellectili, reque omni sacra asseritur communiter, quasi sit vna ex precipuis ipsius prerogativis, vt observat Doctor Don Iosephus Fernandez de Retes perpetuus Vesperarius Legum Antecessor in Academia Salmanticensi (vbi Iurisperitorum flos est) Lib. 1. Miscellaneorum Cap. 15. ad leg. 1. ff. ad leg. Iuliam peculatus, num. 9.

SECTIO III.

De altaris mappis, de manutergio, & de sudariolo.

47 ASSERO primò, ad altaris ornamentum requiri præter Corporale tres mappas benedictas, lineas, albas, & mundas. Ac sanè tempore Pij Papæ I. (qui ad clavum Ecclesię cępit sedere anno Christi 158) de more erant tres, vt constat ex Cap. *Si per negligentiam* 27. de Consecratione Dist. 2. Ibi: *Si super linteum altaris, & ad aliud stilla calicis, aut sanguinis Christi peruenerit, quatuor diebus pæniteat Sacerdos. Si vsque ad tertium, nouem diebus pæniteat. Si vsque ad quartum, viginti diebus pæniteat*, &c. Linteum altaris primo loco memoratum est Corporale; tria alia linteamina sunt mappæ, aut pallæ, de quibus nunc loquimur. Pius V. in Missali, titulo de defectibus in celebratione occurrentibus §. de defectibus in ministerio ipso assignat inter defectus, *Si altare non sit coopertum tribus mappis*; & paulò post, *si mappæ non sint ab Episcopo, vel ab alio hanc habente potestatem benedictæ*; & posteà sermonem instituit de Corporalibus distinguens ipsa à mappis. Clemens VIII. titulo eodem, & §. 10. retinet eadem verba; & anteà in Rubricis generalibus §. 20. dixerat, *Altare operiatur tribus mappis, seu tobaleis mundis, ab Episcopo, vel alio habente potestatem benedictis, superiori saltem oblonga, quæ vsq; ad terram pertingat, duabus alijs breuioribus, vel vna duplicata.*

48 Vnde non probo, quod multi Doctores post recognitionē Missalis à Clemente VIII. nedum post editionem à Pio V. docuerunt, sufficientes nimirùm esse duas mappas, vel vnam duplicatam. Miror que Scortiam Lib. 2. C. 14. num. 8. scribentem, * Cōmuniter duæ tantùm existimantur necessariæ,

cessariç, ex Rubricis Missalis Pij V. Paludano 4. Dist. 13. q. 2. art. 6. Sylvestro V. *Missa* 1. quæst. 2. & V. *Corporale*, Rosella ibidem, Innocentio Lib. 2. de Mysterijs Missæ C. 56. & alijs. * Sic ille. Sed Missale Pij V. meminit trium mapparum. Et Innocentius III. in Capite, non 56. sed 55. loquitur tantùm de Corporali diviso in duas partes. Cæteri Authores citati à Scortia scripserunt ante Pium V. quo tempore in locis, vbi ipsi scribebant, præscripserat contrà Canonem *Si per negligentiam* consuetudo duarum tantùm tobalearum, aut vnius plicatæ. Illos Authores sequuti sunt alij posteriores editione Pij V. & aliqui recognitione Clementis VIII: silentiumque ipsorum de assignato ab his Pōtificibus mapparum numero ostēdit, nō legisse attentè Rubricas, si enim sic legissent, responderent, vel non esse in hac parte præceptivas, vel contrariā consuetudinem prævaluisse contra eas.

49 Quorum neutrum ego asseram, nec imitabor Antoninum Dianam parte 10. Tractatu 11. Resol. 5. in remittendo finalem determinationem huius quæstionis de numero, & benedictione mapparum ad Congregationē Sacram Rituum, siquidem abundè sufficiat authoritas Rubricarum, Canonisque præallegati *Si per negligentiam*. Et quoad consuetudinem attinet, Suarez D. 81. sect. 6. V. *Dico ergo* testatur, tres mappas esse in vsu apud eos, qui res diuinas diligentiùs tractant. Scioque, de hoc etiamnum curari in templis benè gubernatis. Sed vnum linteum tegit vndiq; aram, & aliud (quod breve est, appellaturque Castellanè *Palia*, ex nomine Latino *Palla*, & Lusitanè *Guarda*, vt notant Moure In Examine Theologiæ Moralis parte 3. C. 5. §. 11. num. 7. & Fagundez Lib. 3. in 1. præceptum Ecclesiæ Capite 22. num. 10. eo quòd custodiat Corporale, cum quo in multis Ecclesijs solet simul ferri quasi eius tegumentum) extenditur supra solam aram in planitie altaris, aut in huius etiā fronte, seu anteriori parte supra palliū, quod vocant Hispanè *Frontal*; & aliud tertium, nominatum ordinariè *Mantile*, operit totam altaris planitiem, pertingitque vsque ad terram.

50 Tres istas mappas debere esse benedictas, exprimit Clemēs VIII, prçiveratque Pius V. Debere esse mūdas, exprimit etiam idem Clemens, probarique potest ex dictis de Corporalibus, vt & quòd lineæ debeant esse, atque albæ.

51 Suarez supra V. *Secundò præter pallas* ait, esse grave peccatum celebrare in altari, vbi præter Corporale non sit vlla alia mappa, quia est cōtra Ecclesiæ vniversalem, & indubitatam consuetudinem, pertinentem ad decentiam, reverentiamque Sacramēti, licet multò gravius esset, celebrare sine Corporali. Si autem secluso contemptu, & scandalo, & vrgente necessitate celebraretur cum vna simplici mappa, fortaisè nō fore peccatum mortale, inquit Suarez, & post ipsum multi sine subdubitatione, vt videre est in Garcia Tract. 3. Diff. 8. dub. 3. puncto 1. num. 11. & in Tamburino Lib. 1. de Missa C. 5. §. 1. num. 2. quia ad duas simplices, aut ad vnam duplicatam obligatio non videtur gravis, neque apud omnes Authores constans, negata quippe fuit ab Angelo in Summa Verb. *Missa* num. 37. scripsitque posteà Emmanuel Sà verbo Missa n. 7. * Præter Corporalia, adhibenda lintea duo, quāquàm vnum sufficiat, præsertim si sit duplicatum. * In editione correcta ex authoritate Magistri Sacri Palatij omittitur adverbium *Præsertim*. Testatur Dicastillus Tract. 5. Disp. 4. dub. 9. n. 153. visos à se in Germania non paucos celebrantes cum vna mappa in altari. Quos nō esse arguēdos nisi peccati venialis viso in casu, assevetat Moure p. 3 Examinis C. 5. §. & num. 11.

52 Fateor ego, non fore peccatum mortale, siue vrgente, siue non vrgente magna necessitate. Ast si hæc non vrgeat, aut desit rationabilis aliqua causa, veniale erit, celebrare nō solùm sine duabus mappis, sed etiam sine trib⁹ siue omnes simplices sint, siue vna illarum sit duplicata, siue vnica adsit, sed triplicata, vt addit Arriaga D. 55. sect. 2. num. 8. siue Corporale duplicatum, quia sit satis latum ad bis tegendam arā, deserviat loco vnius tobaleæ, vt cum Præposito addit Pellizarius in Manuali Regularium Tractatu 8. Cap. & sect. 2 Subs. 1. num. 130. Ducor authoritatibus superioribus, quæ in hac re prçceptivæ sunt, quin mihi constet, eis esse derogatum contraria cōsuetudine, quç communis sit inter Sacerdotes doctos,

&

& pios; magnumque pondus habet, quòd tres mappæ requirantur à Pontificibus, quãdo præcavent defectus, qui in ministerio Missæ possunt occurrere, non enim præcavent defectus nullius momenti; fortèque alicui videbitur, non præcavere nisi defectus graves. Hoc tamen indicium de gravitate defectus trium mapparum non est valdè efficax, nam ibidem etiam à Pontificibus exigitur Matutini cum Laudibus ad Missam præmissio; & tamen plerique Authores huius ętatis post notitiam, & expensionem eius Rubricæ affirmant, non peccari graviter, si celebretur Missa ante Matutinum cum Laudibus recitatum.

53 Illud, quod dixi de celebratione venialiter illicita sine tribus mappis, intelligendum est extra feriam sextam in Parasceve, tunc enim vnã tãtùm tobalea extendenda est super altare ab Acolythis, & posteà à Diacono Corporale super illam, vt dicitur in Rubricis Officij diei illius. Fortè tunc vna tantùm tobalea sufficit, quia nõ consecratur corpus, neque sanguis, & non celebratur Sacrificium strictè, ac rigorosè. Et hinc suspicari quis poterit, ideo tres mappas adhibẽdas esse in alijs diebus, vt, si casu aliquo decidat è calice sanguis, suscipiatur meliùs in tribus mappis, & ad terram, aut ad tabulam, lapidemve altaris non ita facilè defluat.

54 Celebrare in mappis, quæ benedictæ non sint benedictione pro ipsis deputata in Pontificali, Missali, Ordineq; Romano, non esset, secluso cõtemptu, & scandalo, peccatum lethale: vti foret, si celebraretur in Corporalibus non benedictis benedictione, quæ pro eis est designata. Vtriusque ratio colligitur ex dictis, paterque apertè disparitas, cum Corporalia attingant per se immediatè species consecratas panis, non autem aliæ mappæ. Verumque est id de defectu benedictionis mappar ũ, siue vrgeat, siue non vrgeat magna necessitas; illud verò aliud de defectu benedictionis Corporalium est etiã adeò verum, vt Authores tam dicant, esse peccatum mortale, celebrare in Corporali non benedicto, quàm celebrare sine Corporali omnino, Perpendantur verba S. Thomæ ad 8. *Si Sacerdos verba consecrationis proferat super materia debita cum intentione consecrandi, absque omnibus predictis, scilicet domo, & altari, calice, Corporali consecratis, & cæteris huiusmodi per Ecclesiam institutis, consecrat quidem in rei veritate corpus Christi, peccat tamẽ grauiter, ritum Ecclesiæ non seruans.* Sic Sanctus Thomas; sic cum ipso Theologi omnes ad vnum. Quare aut nulla necessitas excusabit à peccato mortali celebrationem in Corporali nõ benedicto; aut paulò minor necessitas, quàm quæ excusaret celebrationem sine omni prorsus Corporali; quæ certè necessitas vel contingibilis non est, vel debet esse gravissima.

55 Celebrationem in mappis tribus non benedictis immunem reddet venialis peccati necessitas, aut causa aliqua rationabilis, vt quòd sit dies festus, imò & profestus, desitque Sacerdoti commoditas faciendi Sacrum in altari, vbi sint tres mappæ benedictæ. Quòd si nulla detur necessitas, aut causa rationabilis, reus erit venialis peccati, qui celebret in tribus mappis nõ benedictis, sic enim, vt minimùm, iudicare cogit me authoritas Rubricarum. Quòd si ob eas docent cõmuniter Theologi, vestes Sacerdotales debere esse benedictas. Quidni ob easdem doceant id ipsum de mappis altaris? Quanuis quia vestes deserviant proximiùs, & principaliùs in Sacrificio, maior sit ad illarum benedictionem obligatio.

56 Enimverò cum Rubricarum præcipuè movear authoritate ad necessitatem benedictionis in mappis, non me dimovebunt ab hac opinione multi Authores, qui talem necessitatẽ negant, sed omnino obliti Rubricarum. Multi etiam sunt, qui earum meminerunt, sed dicunt, vel esse tantùm directivas in hac parte, quin importent obligationem etiam levem, vel fuisse consuetudine contrária superatas. Negare nõ possum, esse id probabile propter authoritatem extrinsecam Doctorum, nimirùm Suarij Disp. 81. sect. 6. V. *Dico ergo*, Vazquij Disp. 233. C. 3. num. 23. Lessij 3. p. quæst. 83. art. 3. num. 87. Fagundez in 1. præceptum Ecclesiæ L. 3. Cap. 22. num. 10. Villalobi tomo 1. Tract. 8. Diff. 26. num. 1. Rodriguez C. 247. num. 17. pag. 437. Amici D. 33. sect. 12. n. 362. Castri Palai Tract. 22. D. vnica, punct. 10. num. 1. Garcię Tract. 3. Diff. 8. dub. 3. punct. 1. n. 12. Thomæ Tamburini infrà num. 2. Laymani

mani infrà, Tanneri tomo 4. Disp. 5. quæst. 10. dub. 3. num. 48. Trullench Lib. 3. de Sacramentis Cap. 8. dub. 16. num. 8. Ledesmę C. 20. de Eucharistia Conclus. 6. Filliucij tom. 1. Tractatu 5. C. 4. num. 124. Victorelli in notis ad Sà infra, Moure supra, Pellizarij in Manuali Regularium Tract. 8. C. & sect. 2 Subs. 1. num. 130. Vnde mirabile est, Leandrum Tract. 8. D. 7. quæst. 11. dixisse, certissimum esse sibi contrarium in hac quæstione. Mihi probabilius tantùm est cum Francisco de Lugo Lib. 5. C. & quæst. 4. num. 41. allegãte Gabrielem, Sylvestrum, Graffium, Azorem, Bonacinam, Reginaldum, Aversam, Cardinalem de Lugo, quibꝰ addo Gasparem Hurtadum D. 4. Diff. 9 V. *Primò*, Arriagam D. 55. sect. 2. n. 8. Dicastillum Tract. 5. D. 4. dub. 9. numero 154. Gavantum in Rub. Missalis p. 1. tit. 20. pag. 73. Dianam parte 10. Tract. 11. Resol. 5. Basseum V. *Missa* 5. num. 4. Caspensem Tract. 22. D. 3. sect. 4. num. 78.

57 Expensione dignum in hoc loco est, quod Sà V. *Missa* n. 7. inquit; *Potest & quis, secundùm quosdam, in necessitate vti profanis linteis* (seu mappis) *eaque posteà reddere domino suo vtenda.* Sà in hoc dicto respexit ad Sylvestrum V. *Benedictio* num. 5. Concordant Azor tom. 1. Lib. 10. C. 28. quæst. 8. in fine; Layman Lib. & Tract. 5. C. 6. numero 11. Aversa quæst. 11. sect. 13. V. *Rursus*; Bonacina D. 4. quæst. vltima, puncto 9 num. 25. Castrus Palaus; Pellizarius, Trullench., Amicus, Tannerus, Garcia, Ledesma supra, Thomas Tamburinus Lib. 1. de Missa C. 5. §. 2. num. 3. Sed mihi nonnihil indecentiæ videtur præseferre reditus ad vsum profanum & extersio narium muccino, quo mundo vsus anteà esset Sacerdos in alri vice alicuius mappæ; dissonatque id valde à C. *Altaris palla* 39. de Consecratione Dist. 1. ab alijsque textibus adducendis in Disp. 27. Si strophium reservaretur in posterum ad vsum altaris, vt vult Fagundez supra numero 10. & 13. minor apparet indecentia.

58 Assero secundò, requiri manutergium mundum ad ablutionem digitorum post Offertorium. Ita in Missali recognito à Clemente VIII. titulo de Rubricis generalibus §. 20. Et quidem si deesset, sequeretur, vel omittẽdam esse eam ablutionem, quod non careret gravi culpa, vel sequeretur, fore, vt summi digiti abstergerentur mappis altaris, aut Purificatorio, quorum vtrũlibet saperet indecentiam, & minorem munditiem in mappis, aut Purificatorio. Sed casu quo desit manutergium, facienda est potiùs abstersio in extremitate mappæ superioris, quàm prætereunda digitorum ablutio: de qua consulatur Scortia Lib. 4. C. 2.

59 Assero tertiò, solere esse in vsu sudariolum, quod Sacerdos defert secum ex Sacristia. Vnde in Regulis Æditui Societatis num. 6. monetur ille, *Tot habebit appensa sudariola in Sacristia, quot fuerint domi Sacerdotes, inscriptis singulorum nominibus, & addito vno, vel pluribus pro extraordinarijs.* De sudarioli huius antiquo vsu in Ordine Sancti Hieronymi paulò post annum 400. supra 1000. agit Iosephus Siguntinus parte 2. Lib. 2. C. 5. Lib. 4 Cap. 19. Chronici Religionis illius sanctissimę, quæ à sui in Hispania origine floruit eximiè in sacrarum ædium, & altarium cultu, atque ornatu, ceterisque spectãtibus ad peragendum divinissimum Sacrificium cum decoro, & politie. Præfatum autem strophiolum, quàm sit ad munditiem conueniens, nullus est, qui ignoret.

60 Sed eiusdem elegantiæ de causa æquum foret, vt non portaretur supra bursam Corporalis à Sacerdote exeunte è Sacristia, neque ad eam redeunte, & vt non collocaretur supra altare, quando Sacerdos iam celebrat: dicitur enim in proximè citato §. 20. Rubricarum, *Super altare nihil omnino ponatur, quod ad Missæ Sacrificium, vel ipsius altaris ornatum non pertineat.* Et in Concilio Rhemensi apud Burchardum L. 3. Cap. 97. similiter iam olim iubebatur, *Vt nihil super altari poneretur, nisi capsæ cũ Sanctorum reliquijs, & quatuor Euangelia.* In Concilio etiam Mediolanensi I. p. 2. dum agitur de pertinentibꝰ ad Missam, cavetur, *Ne sudariolum in altari ponatur.* Vbi non possum non referre, quod de Emmanuele Lusitaniæ Rege litteris commendatum reliquit Hector Pintus in Dialogo de trãquillitate vitę C. 19. Cum enim Rex ille pijssimus ingressus valetudinarium Monasterij Hieronymiani Pennælongæ tradidisset chirothecas suas cuidam ex assectis, isque alijs

alijs rebus intentus eas posuisset super altare, in quo rem sacram ęgrotis celebrare, mos erat, prorupit vehementer indignatus Serenissimus Rex in hæc verba, *Audes tu, chirotechas super altare Domini ponere?* Et hæc fatus, chirothecas accepit, & eas humi proiecit, & ante altare curvans genua orationem effudit, petens à Deo veniam. Quod exẽplum instructioni esse potest, ne Sacerdos superponat altari sudariolum. Non igitur immeritò suadet Gavant⁹ in Rubricas Missalis parte 1. tit. 20. pag. 77. vt ad cingulum appendatur. Quòd si id non fiat, ponatur saltem tam distans, vt discerni possit à Purificatorio cooperiente patenam. Videantur de sudariolo, aut manutergio Odo Parisiensis in communibus præceptis Synodalibus, in 27. S. Isidorus Episcopus Hispalensis in Epist. ad Laufredum Episcopum Cordubensem adducta à Loaysa in notis ad Concilium VIII. Toletanum, vbi de Subscriptionibus, & à Gratiano in Cap. *Perlectis* 1. Dist. 25. Idem S. Isidorus L. 2. de Officijs Eccles. C. 10. Concilium Carthaginense 4. Cap. 5.

SECTIO IIII.

De palla hostiæ, & patena, velo calicis, bursa Corporalis, pallio altaris, & linteo pyxidis.

61 AFFIRMO primò, requiri parvam pallam lineam, quæ tegat hostiam, quandiu hæc ante Offertorium super patenam manet; quæ item tegat patenam post factã communionem. Ita in Missali, titulo de ritu servando §. & num. 1. §. 7. n. 2. §. 10. num. 5. Parva hæc palla non debet esse linea nisi penes partem, qua cõtingit hostiam, aut patenam. Solet fieri rotunda, solida, & ponderosa, ne sit facilè mobilis; sicque cõgruit, vt ęgrè hostia ex patena cadat, quando discooperitur calix. Istam pallam debere esse benedictam, nullus, quem legerim, asserit. Gavantus parte 2. tit. & num. 1. lit. *M.* pagina 85. indicat, pallam hanc hostiæ, & patenę, pallamque calicis debere esse vnam, & eandem, nisi dispensset Pontifex Summus. Sed aut ego Gavantum non intelligo, aut Rubricæ exprimunt, debere esse distinctas; & ita in vsu sunt.

62 Affirmo secundò, requiri tum velum cooperiens calicẽ, tũ bursam deservientem, vt intus habeat Corporale plicatũ. Materiam veli fore sericam, dicitur in Missali, sed color subticetur; & de bursæ materia nihil traditur; de colore autem dicitur futurum esse eius, qui paramentorum: cõuenlensque est, vt eiusdem sit velum sericum. Cum autem dicitur, bursam futuram esse coloris paramentorum, intelligendum est, quoad fieri possit. Benedictio verò siue bursæ, siue veli nullibi habetur. Gavantus supra lit. O. pag. 83. inquit, ✠ Pius V. dispensavit cum Hispanis, vt extra bursam Corporale portari queat :: Vereor ergo, ne pigeat aliquos educere Corporale de bursa: & quid si in via in terrã cadat? ✠ Sic ille. Sed certè Pius V. in Bulla incipiente, *Ad hoc nos*, data anno 1570. die 17. Decembris dispensavit cum Hispanis, *Ne Sacerdos, quando ad Missam celebrandam exit, calicem manu, & Corporalia in bursa ferat.* Quæ sunt verba Bullę extantis inter alias ad initium Missalis editi Antuerpiæ ex Officina Plantiniana Balthasaris Moreti anno 1642. & in eis verbis non continetur dispensatio cogitata à Gavanto, sed vt Sacerdos, cum ad Missam procedit è Sacristia, non portet manu sua calicem præparatum, & cui inter alia sit imposita bursa includẽs Corporalia plicata. Huius dispensationis vestigia vidi in Ecclesia Cathedrali Abulensi. Canonici enim, cum exeũt ad Missas etiam privatas, portãt manibus crucem auream, vel argenteam elevatam ante pectus, inveniuntque calicem, cæteraque in altari, vbi ea Æditũus, vel Subminister Missæ antea locavit. Frustra igitur Gavant⁹ veretur, timetque illa, quæ addit.

63 Affirmo tertiò, requiri pallium ornans frontem altaris; de quo pallio in titulo de ritu servando, §. 20. dicitur, *Futurum esse coloris, quoad fieri potest, diei festo, vel Officio convenientis.* Scortia Lib. 2. Cap. 14. numero 8. & Gavantus parte 1. titul. 20. pagina 73. notant ex veteri cõsuetudine, quę colligitur ex Venantio Fortunato Libro 2. Carm. 3. comprobaturque à Iacobo

Gretsero

Gretsero tomo 1. de Cruce Lib. 2. C. 13. decere, vt huiusmodi pallium sit cruce insignitum.

64 Vbi non tacebo, quod in Regulis Præfecti Ecclesiæ Societatis n. 31. habetur, *Panni omnes linei semper mundi seruentur, & separatim Corporalia, atque etiam Purificatoria (quæ quatuor cruces in angulis habeant) lauentur, & vtrorũque ablutio, & cineres eorum, quæ vetustate consumpta comburuntur, in sacram piscinam mittantur.* Sic ibi. Cui regulę consonat quoad crucem in Purificatorio Cõcilium Mediolanense III. apud Gauantum in Rubricas Missalis p. 2. tit. 1. pagina 84. idemque Gauantus tit. 2. pag. 103. testatur, solere multos acu pingere crucem in Corporalibus circa oram, & in medio: anteàque pag. 85. dixerat, esse conueniens, vt bursa Corporalium habeat crucem in medio. Et de vsu antiquo exprimendi formam crucis, vel crucifixi Christi in panibus consecrandis consulatur Baronius anno Christi 58. n. 66. Cruce etiam insigniri debere Amictum, manipulum, stolam, constat ex Missali, titulo de ritu seruando §. 1. n. 3. Quare efformatio crucis in Purificatorijs non est eò tantùm referẽda cum Gauanto supra pag. 84. vt cognoscantur ab alijs pannis lineis ad tergendas manus.

65 Sed quia de cruce in Amictu, manipulo, & stola nonnihil dixi, addo, Nigrum apud Dianam infra velle, in eis induendis à Sacerdote celebraturo Missam de *Requiem*, omittenda esse crucis oscula, nam in hac Missa prę ter osculum altaris omittuntur reliqua oscula, vt iubetur in §. 13. eiusdem tituli. Est tamen Nigri placitum contra communem vsum, & cum Gauanto displicet Dianæ p. 10. Tract. 12. Res. 20.

66 Reuertor ad altaris pallium, cui⁹ vsum valde antiquum esse, obseruat Scortia L. 2. C. 14. n. 8. ex Cõcilijs Rhemensi, C. 5. apud Burchardũ L. 3. C. 97. Coyancẽsi tit. 3. & ex M. S. Monasterij Cassinensis; sed addit, non esse necessarium talem altaris ornatum, vt mos multarum Ecclesiarum ostendit. Quod Scortię dictum detorsit Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 9. n. 154. quatenus dixerit Scortia, non esse receptũ in aliquibus locis, vt prima, seu superior mappa altaris extendatur super totum altare, vestiatque illud. Ast Scortia nõ est loquutus de mappa, sed de pallio. Et mappã illam debere esse oblongã, pertingereque in planitie altaris extensam vsque ad terram, admonet Missale, vt visum est supra.

67 Pallium autem ferè vbique est in vsu extra feriam V. in Cœna Domini tunc enim post Processionem iuxta Ordinem Romanum antiquum, & modernum, necnon iuxta Concilium Toletanum 16. C. 8. altare denudatur vsq; ad Sabbathum in signum mœroris, ac tristitiæ ob Christi Passionem; cum tamẽ aliàs causa cuiuslibet alterius doloris, vel amaritudinis non liceat iuxta Concilium Toletanum 13. C. 7. relatum C. *Quicumque* 26. q. 5. Significationes cęteras illius denudationis reperies in Duranto L. 1. de Eccles. Cath. ritibus C. 15. n. 9. Gauanto in Comm. ad Rub. de feria V. in Cœna Domini, & de feria sequenti, pag. 250. & 262. Extra dictũ tempus decet, vt anterior altaris pars ornetur pallio, ne rudis materia altaris offendat oculos. Quare & ferijs V. atq; VI. hebdomadę sanctę solet operiri pãno nigro. Vidimus in nonnullis templis frontes altarium permanenter tectas bractea metallica, aut laterculis cæruleis, aut velis variè depictis. Cæremoniale Episcoporum Lib. 1. C. 12. monet, ne circa altaris angulos ducantur coronides ligneæ. Sed de hoc Gauantus p. 1. tit. 20. lit. S. pag. 73.

68 Affirmo quartò, intra pyxidem, in qua corpus Christi seruari solet, non requiri linteum aliquod benedictum. Etsi enim Suarez D. 81. S. 7. V. *Tertiò obiter*, dicat; ✱ Potest autem intra huiusmodi pyxidem poni corpus Christi in alio vasculo ex linteo aliquo confecto; quod maximè fieri deceret, quando pyxis non esset argentea; & tũc omnino obseruandum videtur, vt illud internum vasculum sit ex materia linea, non ex alio panno, aut serico. ✱ Cum Suario consentit Ledesma C. 21. de Euch. ferèq; Trullench L. 3. de Sacram. C. 8. dub. 17. n. 5. Garcia Tract. 3 Diff. 8. dub. 3. punct. 2. n. 31. allegans Ludouicũ de S. Ioanne, Tanner⁹ tom. 4 D. 5. q. 10. dub. 3. n. 55. Etsi item Vazquez D. 233. C. 4. n. 29. scribat, ✱ Existimo ex cõsuetudine necessariũ, vt intra pyxidem, in qua Sacramentũ seruatur, sit vas aliquod ex lino, quod benedictione Corporalis benedictum sit, nam sicut, quãdiu celebratio Missę durat, corpus Christi semper debet esse

supra pallam Corporalem benedictam, quæ syndonem repræsentat; qua Christi corpus mortuum in sepulchro involutum fuit, ita etiam, finita Missa, quãdiu corpus Christi servatur. Tum etiã pyxis collocari debet super lapidem consecratum, qui sit altare Viaticum, sicut etiã in ipsa celebratione: id quod consuetudine etiam servari ab omnibus video. * Etsi, inquam, Suarez, & Vazquez, aliique pauci ipsos sequuti ita sentiant, favente partim, adversoq; partim Cõcilio Aquileiensi anno 1596 titulo de Ecclesijs, vbi ait, *Ipsa custodia sanctissimæ Eucharistiæ vestiatur intus panno serico, seu villuto rubei coloris: in supposito Corporali pyxis locetur: in pyxide supponatur Corporale, in quo particulæ Sacramenti resideant: si tamen pyxis interiùs sit benè lenis, & splendida, atque inaurata, vt nihil asperum, aut inæquale appareat, in eã poterit sine Corporali Sacramentum reponi.* Sic ibi.

69 Tamen nec necessarium est, nec conveniens, vt intra pyxidis cauitatem inseratur vas linteum, si pyxis sit argentea, metallive alterius apti ad calicis cuppam, aut etsi lignea, sed auro lita, quo facilè fragmenta dignosci possint. Non est necessarium in primis ex consuetudine, quia hæc non est, neque fuit vniversalis; & vbi eam vidit Vazquez, habita est ratio decentiæ, & non obligationis; vel * Quandoque est vnicum tantùm ciborium, & quando novæ formulæ consecrantur reponendę, vt consumantur antiquæ, earumq; particulæ minutissimæ, solent afferri ad altare in vno tali vasculo facto ex lino benedicto benedictione Corporaliũ, vel ex aliquo Corporali, & aliud tale vasculum antiquum ex eadem materia extrahi inde, & purificari. * Quæ sũt Dicastilli verba Tract 5. D. 4. Dub. 9. n. 194. Deinde non est necessarium ea de causa cogitata à Vazquio ex paritate existẽtię corporis Christi supra Corporale, quandiu celebratio Missæ durat, tum quia dummodò pyxidi supponatur Corporale, satisfactum est paritati, tum quia ex eo, quod fit tempore celebrationis, non arguitur efficaciter, alioqui vltra Corporalem pallam ponẽda essent tria etiam lintea benedicta intra pyxidẽ, vt benè considerarunt Castrus Palaus Tract. 22. D. vnica, punct. 10. n. 7. & Diana p. 2. Tract. 15. Res. 2.

70 Dicastillus supra n. 196. Inquit, se non videre necessitatem, nec præceptum, nec consuetudinem omnino receptam, vt pyxis collocetur super Corporale. Ego de consuetudine in templis Societatis nostrę, ad quę accessi, testari possum, præsertim quando intra pyxidem non est positum linteũ benedictum, nam si sit, etsi aliquando viderim Corporale suppositum etiam pyxidi, existimo, non fuisse id factum maiori consilio, quàm Sacristæ illiterati.

71 De situ autem pyxidis siue ante, siue post consecrationem, siue intra, siue extra celebrationem Missę observavi in Rub. Missalis, & in Rituali Romano, quæ sequuntur. Dicitur in Rubricis titulo de ritu servando §. 2. n. 3. *Si Sacerdos est cõsecraturus plures hostias pro communione facienda, quæ ob quantitatẽ super patenam manere non possint, locat eas super Corporale ante calicem, aut in aliquo calice, vel vase mundo consecrato ponit eas retrò post calicem, & alia patena, seu palla cooperit.* Ex quibus verbis non constat manifestè, vas ponendum retrò post calicem debere locari super Corporale: vnde fortassè quis diceret, fieri ibi licentiam, vt ponantur statim extra Corporale, vel in tabernaculo ipso, vel alio in loco, vt notat Arriaga D. 55. S. 1. n. 7.

72 Neque item constat ex verbis his §. 7. num. 3. *Si fuerint aliæ hostiæ non super patenam, sed super Corporale, vel in alio calice, seu vase pro communione populi consecrandæ*, &c. *Si autem adsit vas, seu calix cum aliis hostiis, ipsum cooperit alia patena, seu palla.* Neque rursus ex his §. 8. n. 5. *Si adsit vas cum alijs hostijs consecrandis, antequàm accipiat hostiam, discooperit manu dextra calicẽ, seu vas aliarum hostiarum. Cum autem finierit supra dicta verba, cubitis super altare positis, stans capite inclinato, distinctè, reuerenter, & secretò profert verba cõsecrationis super hostiã, & simul super omnes, si plures sint consecrandæ, & hostiam suam pollicibus, & indicibus tantùm tenens dicit, Hoc est enim corpus meum. Quibus prolatis, celebrans tenens hostiam inter pollices, & indices prædictos super altare, reliquis manuum digitis extensis, & simul iunctis (& hostijs, si plures sint consecratæ, in loco, in quo à principio Missæ positæ sunt, super Corporali, vel in alio vase, aut calice demissis) genuflexus, eam adorat. Tunc se erigens, quantũ cõmodè potest, eleuat in altum hostiam, & intentis in eam oculis*

(quod

(quod & in eleuatione calicis facit) populo reuerenter ostendit adorandam. Et mox sola manu dextra ipsam reuerenter reponit super Corporale in eodem loco, vnde eam leuauit, &c. N. 6. *Reposita hostia consecrata super Corporale, genuflexus ipsam veneratur; si adsit vas aliarum hostiarum, patena, vel palla cooperit, vt supra.* §. 10. num. 5. 6. & 7. fit mentio pyxidis; sed non magis exprimitur eius super Corporale positio.

73 Rubricæ de feria 5. in Cœna Domini dicunt, consecratam hostiam, reservatam pro die sequenti, inclusamque alio calice, collocãdam esse in medio altaris, quin apertè tradant, Corporale mansurum tunc extensum super altaris medium, neque tradunt, debere poni Corporale super altare aliud, quò deferendus est calix cum hostia cõsecrata, aut super planitiem capsulæ, in qua idẽ calix recondendus est.

74 Rituale Romanum in ordine ministrãdi sacram communionem notat, extractam è tabernaculo pyxidẽ ad communionem dandam extra Missã deponi debere super Corporale. Et cum agit de communione infirmorum ait, mensam, in qua sanctissimum Sacramẽtum deponendum est, debere cooperiri linteo mundo, & pyxidi supponi Corporale, quod in bursa plicatum delatum sit è templo ab aliquo Clerico comitante Sacerdotem; & ad abstergendos Sacerdotis digitos ponendum esse linteolum purificatorium propè Corporale.

75 Quibus omnibus perpensis, videtur mihi, pyxidem habentem formulas consecratas, carentemq; linteo interiori benedicto, extituram semper super Corporale. Consentiunt Concilium Aquileiense supra, Gaspar Hurtadus D. 4. Diff. 10. V. *Id verò*; Aversa q. 11. S. 13. V. *Addit*, Tho. Tamb. L. 1. de Mis. C. 1. §. 6. n. 5. Caspensis Tract. 23 D. 3. S. 5. n. 86. Card. de Lugo D. 20. S. 2. n. 69. Francis. de Lugo L. 5. C. 7. q. 1. n. 10. & Leãder Tract. 8. D. 7. q. 37. De consuetudine vbique recepta testatur Aversa, fortè * Ex vitio cõmuni Scholasticis, vt consuetudines iudicẽt ex eo, quòd in illa Civitate, aut Provincia, vbi versantur, fieri viderunt, * vt cõtra Vazquiũ prudẽter advertit Card. de Lugo S. 4. n. 97. qui S. illa alia 2. n. 69. inquit, precipi in Rub. Mis. vt formulæ in Missa consecratæ * ponantur super Corporale vel ante calicem, aut in calice, vel vase mundo consecrato retro post calicem. * Sed Rub. verba iam supra transcripsimus, & clara tãtũ sunt quoad positionẽ formularũ super Corporale, quãdo extra pyxidẽ existũt.

76 Cæterùm quanquam verũ sit, pyxidem linteo interiori benedicto carentem (eademq; est ratio de ostensorio, in quo sanctissimum Sacramentũ solet exhiberi publicè adorandum) debere semper poni super Corporale, tamen, vt monent Gasp. Hurtd. prçcitatique alij, extra celebrationem saltem Missç non debet poni simul super aram. quia nusquam de hoc extat præceptũ; nec vbique consuetum est, nec quando Eucharistia defertur ad ęgrotorum domos, iubet Rituale Roman. vt in mẽsa, in qua collocanda est Eucharistia, supponatur Corporali ara. P. Azor tom. 1. L. 10. C. 27. q. 7. videtur probare id ipsũ, quia cũ nõ sit necesse, pyxidẽ asservantem Euch. esse cõsecratã, imò neq; benedictã; requiretur multò minus ara consecrata ad imponendam ipsam pyxidem. Sed hæc ratio nimis probat, scilicet neque opus esse ara consecrata, in qua locetur pyxis, quando formulæ intra hanc contentæ consecrantur.

77 Dicet quis, tempore, quo celebratur Missa, debent formulæ existere supra aram. Ergo & posteà, non enim est sanctior cõfectio corporis Xpi, quàm ipsum Christi corpus confectum. Sed contra, quia plura solent exigi ad rei primum esse, quàm ad eius cõservationẽ; & in casu præsenti, vt corp⁹ Xpi cõvenienei modo iuxta ritum Ecclesiæ conficiatur, requiruntur præter aram, & Corporale tres mappç; at vt iam cõfectum conservetur sub speciebus Sacramentalibus, nemo dixit, necessarias esse in tabernaculo, thalamove sacro tres illas mappas. Adest etiam perspicua discriminis ratio, nam confectio corporis Christi est Sacrificiũ, ad quod iure ordinario requiritur ara; ast corpus Christi iam confectum non est Sacrificium, sed res sacrificata, quam debere semper manere super aram, est omnino falsum, vt patet, quando Eucharistia defertur ad ægrotos, & quando in Ecclesia etiam ministratur.

78 Si deinde opponat quis Concilium Turonense apud Burchardum Lib. 3. C. 9. iubens, vt pyxis *Semper*

per sit super altare abserata propter mures, & nefarios homines. Contra, quia ibi altare sumitur pro tabernaculo, quod est altari coniunctum. Num autem non solùm tempore consecrationis, sed etiam quandiu durat celebratio Missæ ante consumptionem, debeant formulæ cõsecratę permanere supra aram? Discussimus in D. 24. n. 10.

79 Nunc finiamus Conclusionem hanc quartam probando, non esse conueniens, vt intra cavitatem pyxidis inseratur vas linteum; nam, vt Gavantus advertit p. 2. in Rub. Mis. tit. 2. pagina 104. & ex eo Leander supra q. 36. amydum infusum linteo, vt durescat, stetque erectum, potest, & solet generare animalcula quædam in pyxide.

80 Inquies cum Granado Controv. 6. de Euch. D. 12. n. 6. si pyxis non sit benedicta, fore conueniens intra ipsam linteum benedictũ, ne species Sacramentales tangant immediatè aliquid, quod non sit benedictum. Fateor, desumi hinc aliqualem rationem convenientię; sed restat videndum, an præponderet inconveniens prepositum ex Gavanto? Et in dubio satius erit, non vti nisi pyxide benedicta. Multiq; Authores opinantur, non opus esse benedicta pyxide, quin recurrant ad vas linteum benedictum: quod, & non pyxis, attingatur immediatè ab speciebus.

81 Inquies rursus, si pyxis sit lignea, fore conveniens intra ipsam linteum benedictum, vt dignoscantur particulæ, & vt meliùs fiat purificatio. Respondeo, posse vtrumque id obtineri sine linteo, si pyxis lignea sit interiùs auro illita. Quòd si non sit, expediret, non vti illa. Quòd si paupertas cogat ad illius vsum, non est facilè diiudicare, quodnam inconueniens sit maioris momenti, an periculum minutorum animalium generabilium ex amydo, quo imbuatur linteum, an periculum non discernendi particulas, & nõ purificãdi benè pyxidẽ ligneã, si desit linteũ illud?

82 Ego in pyxide lignea adhiberem linteũ sine amydo, & in ea etiã, quæ constáret materia metallica, sed nõ apta ad calicis cuppam, nam sic evitatur prius periculum, & prospicitur magis reverentiæ Sacramenti. Vnde non discedo ab instructione Concilij Aquileiensis, neq; à Suarij sensu, si Eximij Doctoris verba attentiùs ponderentur, quàm à Garcia; qui hæc * Est enim hoc magis consentaneum vsui, & decretis Ecclesiæ, & ideo omnino seruandum, * Subsequuta proximè ad transcripta superiùs distorquet ad necessitatem absolutam interni vasculi, cum tamen ab Authore non dirigantur, nisi ad id, vt, si præfatum vasculum adhibeatur, sit ex lino, & non ex alio panno, aut ex serico.

83 Pyxidis ornatum externum esse velum album, dicitur in Rituali Romano, dum agit de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento; additque, includendam esse intra *Tabernaculum conopeo decenter opertum, atque ab omni alia re vacuum, in altari maiori, vel in alio, quod venerationi, & cultui tanti Sacramenti videatur cõmodius, ac decentius :: ita vt nullum alijs sacris functionibus, aut Ecclesiasticis Officijs impedimentũ afferatur.* Sic ibi. Hucvsque nos de linteis altaris

84 Alia extra altare solent deservire, vt illud, quo teguntur ampullæ vini, & aquæ, illud etiam, quo abstergunturdigiti post ministratam Eucharistiam extra Missam; velum item album, quod apponitur sumpturis communionem, & mappula, quæ post eam sumptam, & post ablutionem præbetur ad abstergendum os. Sed circa hęc lintea nihil est speciali adnotatione dignũ. Et de velis templorum, atque altarium Heribertus Rosvveydus notis in Sanctum Paulinum ad pag. 540. linea vltima colligit pulchra Ecclesiasticæ Antiquitatis monumenta.

SECTIO V.
De Cruce.

85 IN Rubricis generalibus §. 20. dicitur, *Super altare collocetur crux in medio.* Preterea tit. de ritu seruando sępè dicitur, faciendam esse cruci inclinationẽ capitis. Et in Cõcilio Mediol. VI. tit. de pertinentibus ad Mis. iniungitur Episcopo cura, *Vt in vnoquoque altari, in quo Missa celebranda est, crux adsit.*

86 Hic crucis vsus in altari, vbi celebratur, est valde antiquus, vt constat ex Actis S. Martialis Discipuli Dñi, necnon ex Actis S. Gregorij Matyris, Episcopique Armeniæ apud Bosium Libro 6. de Cruce Capite 8. ex Sozomeno L. 1. C. 2. Nicephoro L. 7. C. 50.

Niceta

Niceta Davide in vita Sancti Ignatij Patriarchę Constantinopolitani, Amalario Fortunato Lib. 1. de Officijs Ecclesiasticis C. 14. Gemma animæ L. 1. C. 135. Innocentio III. Lib 2. de sacro altaris Mysterio C. 21. Sancto Thoma in Opusculo 65. sub titulo de Horis Canonicis, Sancto Bonaventura de Mysterijs Missæ, V. Beda Lib. 2. Hist. Anglic. C. 20. Regula Sanctimonialium contẽta in Epistola 8. Petri Abaelardi pagina 199. Sigeberto in Chronico, an. 451. Guilielmo Durando Lib. 1. Rationalis divinorum Officiorum C. 3. num. 31. Et in Concilio II. Turonico congregato anno 570. C. 3. decernitur, *Vt corp⁹ Domini in altari, non in imaginario ordine, sed sub crucis titulo componatur.* S. Paulinus in Epist. 12. ad Severum canit,

Diuinum veneranda tegunt altaria fœdus
Compositis sacra cum cruce Martyribus.
Cuncta salutiferi coeunt Martyria Christi
Crux, corpus, sanguis, Martyris ipse Deus.

S. Germanus in Theoria rerum Ecclesiasticarum ait, *Ciborium est, vbi est crucifixio.* Sanct⁹ Chrysostomus in Oratione quòd Christus sit Deus, testatur, solere semper crucem manere in altari.

87 Sine ea non est ausus Caravacæ celebrare Presbyter quidam captiuus, subitòque ab Angelis est allata; cuius crucis, & aliarum, quæ ipsam contigerint, miraculosa virtus advers⁹ fulmina nulli in Hispania, multisque in nationibus exteris est incomperta. Scripsit vernacula lingua Hispana latè, & accuratè de cruce Caravacensi Ioannes Robles Corvalan, tractantque de ea Augustinus de Herrera in Origine, & progressu rituum Missæ Lib. 1. Cap. 31. num. 9. Alfonsus Ciaconus Lib. de Signis crucis C. 35. Gretserus tomo 1. de Cruce Lib. 2. C. 13. Iacobus Bosius Lib. 6. de Cruce C. 8. Ioan. Ludovic⁹ de la Cerda in Lib. 8. Æneidos ad Vers. 664. & Lib. de Excellentia Cœlestium Spirituum C. 24. num. 4. Colitur etiã in Camera sancta Ovetensi crux, quam ex auro, & gemmis acceptis à Rege Alfonso Casto persecerunt duo Angeli assumpta specie aurificum peregrinorũ; quibus pijssimus ille Rex materiem pretiosam tradidit, cum vellet, vt inde crux fieret *ad opus Dominici altaris*, prout scribit Lucas Tudensis in Chronico Lib. 4. Quam ego crucem non semel adoravi, admiratus operis elegantiam, quæ certè superat humanam artem, & industriam. S. Franciscus Xaverius inuenit in altaribus cruces apud Socotorę Insulanos, qui retinebant adhuc vestigia quædam fidei Christianæ, quã Maiores sui ferebantur didicisse à S. Thoma Apostolo, vt narrant Tursellinus L. 1. vitæ S. Francisci Xaverij C. 16. & Petrus Iarricus in Thesauro rerum Indicarum C. 6.

88 Ex his liquet contra Fagundez in 1. præceptum Ecclesiæ C. 21. n. 32. constare de consuetudine, eaq; antiquissima crucis in altari ad celebrationem Missæ; liquet etiã contra Gasparem Hurtadum D. 4. Diff. 9. V. *Tertio*, & contra Dicastillum Tract. 5. D. 4 dub. 9. num. 162. non solùm Iure novo Missalis reformati requiri crucem; visum enim est, requiri ex Iure per consuetudinem iam diu introducto; & antè recognitionem Missalis à Clemente VIII. editio Pij V. frequenter repetebat inclinationes capitis exhibendas cruci in Missa.

89 Quæ si celebretur in altari, in quo est sanctissimum Sacramentum, aiunt aliqui probabiliter ex cẽsura Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 2. num. 79. desiderandam non esse crucem: quod placet Aversæ q. 11. sect. 13. V. *Tertiò*, si sanctissimum Sacramentum sit publicè expositum, approbaturque à Thoma Tamburino Lib. 1. de Missa C. 5. §. 6. num. 1. & ab Authore libelli continentis ordinem recitandi Officium divinũ, & celebrandi Missas in Hispania, vt legere est in quibusdam notis ad finem.

90 Sed nec vna, nec altera exceptio arridet mihi; quia nec vnius, nec alterius video vrgens fundamentum. Anne tunc desideranda nõ est crux, quia si sanctissimum Sacramentum sit intra, vel extra tabernaculum in altari, inclinationes, & genuflexiones fiunt Sacramento, incensaturque hoc, & nõ crux? Contra tamen, tum quia quando Sacramentum est intra tabernaculum, incensatur crux in Missa solemni; tum quia in Officio de feria 6. in Parasceve crux debet poni in altari iuxta Rubricas illius diei, quanquam inclinationes, genuflexiones, & incensatio fiant Sacramento;

mento; tum quia alioqui à tempore consecrationis vsque ad consumptionē in Missis aliorum dierum superflueret crux; tum quia non constat, poni crucē in altari ea solùm de causa; vt inclinationes ei fiant.

91 Rogo rursus, num crux non est necessaria in priori casu, quia ipse Christus Dominus crucifixus præsens est personaliter, quãuis veluti sub cortina tabernaculi, & specierum Sacramentalium; in posteriori autem sub harum tantùm velamine? Sed contrà, nã Ecclesia requirit in altari crucem ad Missam generaliter, quin excipiat priorem, posterioremve casum, prout quidem potuisset non incongruenter mota ex consideratione illa. Contra iterùm, quia in Processione, in quã patens defertur sanctissimum Sacramētum, præcedit de more crux. Et vt alia omittam videnda in Gavanto parte 1. in Rubricas Mis. tit. 20. pag. 74. & 75. contra denique ex Concilio Turonensi præcitato, quod in altari cum pyxide Eucharistiam continente associat crucem. Circa cuius Concilij verba notandum est, legi à Duranto Lib. 1. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ C. 16. num. 6. & à nonnullis alijs, *Non in armario*, vbi nos, *Non in imaginario ordine*, id est, non inter sacras imagines altaris, sed sub ipsa cruce in altaris meditullio, vt sic corpus Domini digniorem obtineret locum, & ne confunderetur cum Sanctorum imaginibus, vt Baronius anno 570. num. 14. Binius in notis ad illud Concilium, Gretserus infra Capite 33. interpretantur.

92 Diana parte 10. Tract. 15. Res. 28. cum quatuor alijs Authorib⁹ ait, si crux, aut imago crucifixi sit depicta in fronte tabernaculi, vel si præcipuum insigne altaris sit crux, aut imago crucifixi, non requiri aliam crucem. Quod mihi non displicet, quia sic sufficienter salvatur, super altare collocatã esse crucem in medio; nec debent verba Rubricarum accipi in sensu nimiùm Metaphysicè rigido. Si cruci sit depicta, vel insculpata imago Christi crucifixi, erit proculdubiò id magis conforme Cœremoniali Episcoporum Lib. 1. C. 12. Et in Liturgia S. Chrysostomi leguntur hæc verba, *Sacerdos egreditur ex paruo ostio, & conuersus ad Christi imaginē, inflexo capite, cum exclamatione dicit hanc orationem*, &c. Intelliguntur autem à Bellarmino de imagine crucifixi in L. 2. de Missa C. 12.

93 Celebrare sine cruce, non esset peccatum mortale, & ne veniale foret, sufficeret quævis necessitas, aut causa rationabilis, vt quòd crux commodè haberi non possit; nec enim ob non inventam crucem post aliqualem diligentiam factam omittenda esset Missa. Et loquimur, secluso contemptu, atque scandalo. Ita communiter Doctores moderni apud Aversã supra, & apud Franciscum de Lugo Lib. 5. C. 7. quæst. 6. num. 48. Nobis satis sit, referre Suarium D. 81. sect. 6. V. *Quintò*, Vazquium D. 233. C. 3. num. 27. Philippum Fabrum in 4. Dist. 14. D. 54. C. 2. num. 17. Petrum Ledesmam C. 20. de Euch. pag. 281. Notatque Arriaga D. 55. sect. 2. num. 9. facile esse, invenire duo parva ligna, ex quibus à Sacerdote formetur crux deservitura ad Sacrum, nam opus non est, vt sit benedicta, quanuis in Ordine, & in Pontificali Romano extet descripta benedictio crucis. Et hæc satis de cruce, si tantùm notemus; præfigi debere eam in loco, vbi ędificanda est Ecclesia, iuxta C. *Nemo* 9. de Consecrat. Dist. 1. & iuxta alios Iuris Civilis textus collectos à Gretsero tomo 1. de Sancta Cruce Lib. 2. Cap. 7.

SECTIO VI.
De Lumine.

94 HONORIVS III. Pont. Max. sic ait ad Episcopum Brixiensem in C. *Litteras* 14. de Celebratione Missarum, *Intellecto iterùm, quòd prædicta Ecclesia per malitiam dicti Presbyteri multipliciter lædebatur, inquisitionis officium iterans ex eius confessione inuenisti, quòd idem sine igne sacrificabat, & aquã. Cum igitur ex aperta malitia, vel nimia despientia peccasse probetur, mandam⁹, quatenus officio, & beneficio perpetuò ipsum priues.* Ita ibi; & gravitas pœnæ indicat manifestò gravitatem culpæ, licet puniatur Presbyter non modò ob celebrationē sine igne, sed etiam sine aqua, & quia in pane fermentato, scyphoque ligneo consecrarit, vt refertur in verbis præcedentibus. Sed Canonistæ omnes, & Theologi interpretantur, quatenus

tenus vel sola celebratio sine igne reputanda sit gravis culpa.

95 Missale tam ex editione Pij V. quàm ex recognitione Clementis VIII. titulo de defectibus in celebratione Missæ occurrentibus §. 10. num. 1. numerat inter defectus in ministerio ipso obvios, *Si non adsint luminaria cerea.* Et Missale ex recognitione Clementis VIII. in Rubricis generalibus §. 20. dixerat, *Super altare collocetur crux in medio, & candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc, & inde in vtroque eius latere.* Concilium Frisingense in tit. de Celebratione Missarum monuerat diu antea, nempe ad annum 1440. *Vt nullus diuina Missarum solemnia sine luminibus celebrare præsumeret.*

96 Consuetudinis huius Ecclesiasticæ antiquitas ostenditur dilucidè, & eruditè ab Scortia Lib. 2. C. 14. num. 6. Et quidem in Cœnaculo, vbi apud Troadem S. Paulus conuenerat *ad frangendum panem*, id est, ad celebrandū, & participandum de Missæ Sacrificio, *erant lampades copiosæ*, vt dicitur Act. 20. V. 8. Quanuis autem lampades ibi fuerint ad noctis tenebras expellendas, tamen adhibitæ etiam sunt ad sacri cultus celebritatem, vt observant Baronius anno Christi 58. num. 70. Lorinus, & Cornelius ad eum locum Act: quem ritum Baronius; & Lorinus illustrant multis exemplis, vt & Durantus Lib. 1. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus Cap. 8. Quare non assentior Francisco Longo in Breviario Chronologico Pontificum, & Conciliorum pag. 30. dicenti, factum esse in Ecclesia Romana sub S. Telesphoro Papa, vt Sacra peragerentur accensis luminaribus, iam enim anteà de more erat. Et inter Gentiles ipsos nullum Sacrificium sine igne fieri licebat; vt notat Alexander ab Alexandro Lib. 4. dierum genialiū C. 17. pag. (mihi) 556. Mysticas autem luminis significationes in Missa attingit Gavantus breuiter, & clarè ad Rubricas Missalis p. 1. tit. 20. pag. 75.

97 Estque illud adeò necessarium, vt * Addant aliqui, si lumen extinguatur ante consecrationem, nec haberi possit, relinquendam esse Missam; etiamsi necesse esset, consecrare ad dandum viaticum moribundo: Ita Fagundez Lib. 3. in 1. Præceptum Ecclesiæ C. 22. num. 19. * Sic refert Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 2. num. 77. & cum nihil aliud dicat de hoc puncto, potiusque videatur approbare; quàm reprobare Fagundezij dictum, vel, vt summum, nec approbet, nec reprobet, lect° est nimis celeriter à Leandro Tractatu 8. D. 7. quæst. 20. quando scripsit, Eminentissimum Purpuratum videri non obscurè indicare, durum esse ob extinctionem luminis relinquere Missam iam quocumque modo inceptam, in ea necessitate, in qua aliquis moribundus extremo viatico indigeat. Concordant cum Fagundezio Dicastillus Tract. 5. Disp. 4. Dub. 9. num. 159. Franciscus de Lugo Lib. 5. C. 7. quæst. 5. num. 44. citans suum fratrem Cardinalem de Lugo, Thomas Tamburin° Libro 1. de Missa C. 5. §. 4. numero 1. Ast Leander dicordat, nullam rationē adducens, sed intutam allegationem. Dissentit etiam Quintaduenas tomo 2. Tractatu 8. Singulari 4. afferens rationes, quas enervabo in Disp. 27.

98 Ego nec auderem incipere Missam, nec prosequi inceptam, si tam in candela, quàm in lampade deficeret, aut extingueretur lumē ante consecrationem, etiam si alioquì populus in die festo non habiturus esset copiam alteri° Missæ audiendæ, vt benè docet Garcia Tract. 3. Diff. 8. dub. 3. puncto 1. num. 17. cum Fagundez; imò etiamsi moribundus esset decessurus sine viatico, quia reverentia erga Sacramentum, vt non conficiatur in defectu luminis, est maioris momenti, quàm quòd populus audiat Sacrum in die festo, & quā quòd moribundo ministretur viaticum. Post consecrationem verò; si extinguatur lumen, & accendi non valeat, debet Sacerdos prosequi Missam, etsi nō vrgeat necessitas alia; potentior enim est strictissima obligatio perficiendi essentialiter, aut substantialiter Sacrificij.

99 Missale exigit duo lumina ad celebrationem, eaque vt minimūm. Sed si, secluso contemptu, & scandalo, non duo, sed vnum adhibeatur, non erit peccatum lethale, vt Doctores communiter fatentur. Vnde non omnes defectus, de quibus Rubricæ in §. illo 10. impediunt celebrationem sub culpa graui. Fore verò peccatum veniale ob Rubricarum authoritatem præceptivam in hac parte, persuadeo mihi; nisi adsit necessitas, aut causa aliqua rationabilis,

lis, vel nisi cõsuetudo contraria passim recepta prævaleat contra illas.

100 Vti videtur prævaluisse contra easdem quoad aliud contentum in titulo de ritu servando §. 12. num. 6. & in Concilio Mediolanensi I. parte 2. in pertinentibus ad celebrationem Missæ, de non extinctione candelæ vtriusque ante finitum Evangelium postremum; solent enim Ministri extinguere positam in Epistolæ cornu, interim dum Sacerdos legit Evangelium; ne, si differant vsque ad finem, expectet ille diutiùs in altari. Vnde ea Ministrorum anticipatio libera est à noxa veniali, vt censeo cum Diana parte 10. Tractatu 12. Resol. 20.

101 Prævaluit etiam vsus contra illud aliud de accensione intorticij traditum in C. *Cleros* infra, & in titulo de ritu seruando §. 10. num. 5. quæ accẽsio facienda est ante consecrationem, & durare debet vsque ad cõsumptionem, & ablutionem. Sed quando extra Missam ministratur Eucharistia, non exprimit Missale, neque Rituale Romanum, num facienda sit? in Rituali dicitur tãtùm, accendendos esse cereos, procedente ad altare Sacerdote ministraturo Eucharistiam. Servatur hæc cœremonia, & prior alia in templis multis, præsertim circa altare principale, & circa reliqua Capellæ maioris, aut saltem circa duo collateralia; iubeturque posterior Nostro Æditio in eius Regulis n. 7. simulque prior; & vt *Dum Sacra fiunt, accendat vt minimùm candelas duas.* Dicitur *Vt minimùm*, quia in Missis solemnibus solent plures accendi, nempe sex, aut quatuor. Et ad Missam privatã Vicarij Generalis, licet sit Protonotarius, non debere accendi quatuor, declaravit Sacra Rituum Cõgregatio die 7. Aug. anno 1627. apud Gavantum. Decẽt certè in privatis quibusuis Missis duæ candelæ, & nisi penuria ceræ in aliqua Provincia, aut Ecclesiæ paupertas excuset, tenetur Parochus, aut Prælatus curare, ne cum vnica celebretur. Nec momẽti est, quòd quandiu sanctissimum Sacramentum intra tabernaculũ existit, sufficiat vnum lumen, nam, vt supra notavi, plura requiruntur ad decentem confectionem Sacramenti, quã ad eius conservationem. Et quidem ad hanc ordinariè sufficit lumen olei; ad illam verò minimè, vt posteà dicam.

102 Concilium Tridentinum in Decreto de observandis, & evitandis in celebratione Missæ Ses. 22. intimat Episcopis, *Vt quarundam Missarum, & candelarum certum numerum, qui magis superstitioso cultu, quàm à vera religione inuentus est, omnino ab Ecclesia remoueant.* Non loquitur Tridentinum de candelarum certo numero, qui approbatur in Rubricis ex fine religionis, & cultus Dei; sicut & nunc approbatur, quòd plerumque quotidie legatur in Missa Evangelium Sancti Ioannis, etsi quondam in C. *Quidam Laicorum* 2. de Celebratione Missarum improbata fuerit cupido audiendi illud per singulos dies, quia oriebatur ex superstitione aliquorum, qui ob famam vulgatam à vetulis credebant, non posse quem sine pœnitentia mori eo die, quo lectioni eius Evangelij in Missa interfuisset, vt Ioannes Andreas observat ad C. illud. Nec item loquitur Tridentinum de certo numero, qui adhibeatur in alicuius Mysterij memoriam, vt duodenarius in honorem Apostolorum duodecim. Quapropter fatur de eo, qui, siue sit maior, siue minor, consueto in Ecclesia, adhibeatur nõ præcisè ex devotione simplici, sed ex persuasione vana de frustratione effectuum Missæ, ac precum, si numerus ille augeatur, aut minuatur. Ita in præcepta Decalogi Sanchez L. 2. C. & num. 40. Fagundez Lib. 1. de primo C. 37. num. 1. Torreblanca Iuris spiritualis Practicabilium Lib. 9. Cap. 6. num. 5. Baldellus tomo 2. Theologiæ Moralis Libro 4. Disputatione 15. num. 8,

103 Lumina debere esse cerea, quando celebratur Missa, habetur in Rubricis; & cereorum Ecclesiasticorum mentio est non levis apud antiquos Patres, de quibus Bellarminus Lib. 2. de Missa C. 14. Rosvveydus in notis in S. Paulinum ad pag. 541. linea 3. Lorinus in Acta C. 20. V. 8. Ioannes Steph. Durantus Lib. 1. de Ritibus Eccles. Cath. C. 8. Scortia L. 2. de Missæ Sacrificio C. 14. num. 6. & in C. *Cleros* 1. Dist. 21. legitur, *Acolythi Græcè* (id est, sequentes Sacerdotem, hærentes ei) *Latinè Ceroferarij dicuntur*, (non ob prioris nominis Græci rationem, sed ob ministerium) *à deportandis cereis, quando legendum est Euangelium, aut Sacrificium offerendum, tunc enim accenduntur luminaria*

ria ab eis, & deportantur, non ad effugandas tenebras, dum Sol eodem tempore rutilat, sed ad signum lætitiæ demonstrandum, vt sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur, de qua in Euangelio legitur, Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hūc mundum. Sic ex Sancto Isidoro Lib. 7. Originum C. 12. qui ex S. Hieronymo adversꝰ Vigilantium mutuatus est pleraque horum verborum. Habet paulò antea S. Hieronymus alia, quæ videntur pugnare cum his, *Cereos* (inquit) *non clara luce accendimus, sicut frustra calumniaris, sed vt noctis tenebras hoc solatio temperemus, & vigilemus ad lucem, ne cæci tecum dormiamus in tenebris.* Sed Doctor Maximus non negat, Sole fulgente, accendi cereos, cum legitur Evangelium, & cum Christi corpus offertur; loquitur enim tantùm de accensione ad Martyrum sepulchra, quę, vbi scribebat S. Doctor, fieri non solebat siue interdiu, siue noctū in honorem eorum, nisi *propter imperitiam, & simplicitatem Sæcularium, vel certè religiosarum fæminarum*; vt proximè addit: quanquam tunc alijs in locis, nūncque vbiuis Ecclesiæ Catholicę consuetum sit, honorare Sāctorum sepulchra accensis lucernis tam interdiu, quàm noctu. Aliam interpretationem exhibet Baronius supra citatus. Redeo ad comprobanda cerea luminaria, & adduco Canonem 71. Apostolorum dicentem *Siquis Clericus, aut Laicus ceram, aut oleum ex sancta subripiat Ecclesiâ, à communione seiungitor.*

104 Nihilominus non erit peccatum grave, celebrare cum lumine olei, dummodò absit contemptus, & scādalum. Ita communiter Doctores moderni. Et quanquam Aversa quęst. 11. sect. 13. V. *Requiritur item*, & Garcia Tract. 3. Diff. 8. dub. 3. puncto 1. n. 17. in contrarium citent Bellarminum Libro 2. de Missa C. 14. §. *De cereis*, Henriquezium Lib. 9. C. 26. §. 3. C. 29. §. 7. Ast Bellarminus nihil tale dicit; nisi occasionem sumpserint Aversa, & Garcia exinde, quòd Bellarminus referat Micrologum scribentem C. 11. de Ecclesiasticis observationibus; *Iuxta Ordinem Romanum nunquam Missas absque lumine celebramus, non vtique ad depellendas tenebras; cum sit clara dies, sed potiùs in typum illius luminis, cuius Sacramenta ibi conficimus; sine quo & in meridie palpabimus, vti in nocte.* Sic Micrologus.

105 Addo cum multis alijs apud eosdem, & apud Franciscum de Lugo Lib. 7. C. 7. quæst. 5. num. 46. si Sacrum fiat cum lumine olei, non fore veniale peccatum in casu aliqualis necessitatis: & post adhibitam moralē diligentiam, si non inveniatur cera, satius fore celebrare cum lumine olei, quàm omnino omittere Sacrum, si aliūdè scandalum præcaveatur; olei enim ad luminaria templi vsus fuit in lege veteri, vt patet ex Exodo C. 25. V. 6. C. 27. V. 20. & 21. ex Levitico C. 24. V. 2. & 3. illustratque perquàm eruditè Fortunatus Scacchus in Myrothecis sacrorum Elæochrismaton, imò nullū fuisse ceræ, affirmat Salmeron tomo 7. Tract. 38. num. 3. pag. 321. etsi contradicat Lorinus supra. Sed quidquid de hoc iudicetur; nunc vsus est olei coram venerabili Sacramento siue incluso intra tabernaculum, siue publicè exposito ad adorationem.

106 Maius dubium est de lumine ex sevo, vel ex adipe ballenæ, vel semine lini, vel ex tędis illitis resina, aut pice. Videtur Patribus Suario D. 81. sect. 6. V. *Tertiò requiritur*, Vazquio D. 233. Cap. 3. num. 29. alijsque pluribus, tale lumen nullo modo esse adhibendum, quia est valde indecens, & ab Ecclesiæ vsu prorsus alienum, proindeque, vrgente etiam necessitate celebrandi, fore pecatum mortale adhibere illud. Sed Castrus Palaus Tractatu 22. D. vnica, puncto 10. num. 3. cum Toleto, Azore, Laymano, & Bonacina, multique alij Doctores apud Dianam parte 2. Tractatu 14. Res. 45. apud Franciscum de Lugo Lib. 5. C. 7. quæst. 5. numero 47. & apud Thomam Tamburinum Lib. 1. de Missa C. 5. §. 4. numero 2. indicant, non fore peccatum mortale, secluso contemptu, & scandalo, in casu necessitatis. Quibus Doctoribus ego adhæreo; nec enim tale lumen certò dedecet graviter, nisi malè oleat, vt communiter solet, quod est ex adipe ballenæ, vel semine lini; esse autem insuetum provenit exinde, quòd leviter dedeceat; & quòd vix moraliter contingere possit, vt aliud lumen haberi nequeat, si quæratur.

107 Sed numquid erit peccatum veniale, cum tali lumine celebrare? Respondeo affirmativè, si necessitas nulla detur. Moveor ob authoritatem

ratem Rubricarum præceptivam in hac parte, quibus quoad id non derogavit contraria consuetudo vulgaris. Quo fundamento sæpe sum vsus in similibus casibus. Cæterùm si necessitas non sit magna (vt quòd alioqui infirmus non esset accepturus viaticum, aut populus nō esset auditurus Sacrum in die festo) sed potiùs necessitas sit levis (vt quòd Sacerdos nō dives vellet stipendio Missæ magis commodè parare sibi diarium victum, aut Sacerdos tentatus optaret præsidio Sacrificij magis faciliter superare tentationem) vehementer propēdeo, vt asseram, fore peccatum lethale, quia levis necessitas non est sufficiens ad excusationem Indecentiæ, quæ satis probabiliter iudicatur gravis à Doctoribus non paucis, eisque primi ordinis, vt sunt Suarez, Vazquez, alijque relati à Garcia Tract. 3. Diff. 8. dub. 3. p. 1 num. 18.

108 Scio, Laymanum, & Gasparem Hurtadum dicere, non esse necessariam valde gravem causam ad vsū licitum sevi; Tamburinum censere, esse sufficientem quamlibet ex illis, quas in exemplum necessitatis levis adduxi; Arriagam D. 55. sect. 2. num. 9. iudicare, satis esse devotionem Sacerdotis in non omittenda celebratione, quia materia luminis est valde remota ad Sacrificium, & requisita solummodò ratione ipsius luminis. Sed certè si tam de levibus causis liceret lumine ex sevo vti, cessaret, aut remitteretur cura præparandi lumen ex cera; atque adeò passim videremus celebrare cum eo alios; ego tamen nunquam vidi, neque præfati Authores testātur, se vidisse. Quare saltem debuissent addere, esse sibi sermonem, quandò post factam conveniētem diligentiam non posset haberi lumen ex cera, sed ex sevo. Ratio Arriagæ parùm me movet, nam alioqui non esset curandum nisi de materijs panis, vini, & aquæ, quæ deserviunt proximè ad Sacrificium. Et quanquam materia luminis requiratur ob ipsum lumen, non inde sequitur, non esse curandum de materia, quippe multùm interfit ad decentiam luminis pro actione tam sacra, ex qua materia alatur.

***

SECTIO VII.

De Missali, & Tabella Secretarum.

109 DE Missalis necessitate ad celebrationem loquūtur sic Rubricæ titulo de defectib' in celebratione Missæ occurrentibus §. 10. num. 1. *Si non adsit Missale, licet memoriter sciret Sacerdos Missam, quam intendit dicere.* Et §. 20. Rubricarum generalium ait Clemens VIII. *Ad crucis pedem ponatur tabella Secretarum appellata. In cornu Epistolæ cussinus supponēdus Missali.* Hunc Liturgiæ librum denotat Concilium Rhemense apud Burchardū Lib. 3. C. 97. & apud Garetium C. 6. de Sacrificio Missæ, cum ait, *Nihil super altare ponatur, nisi capsa cum Sanctorum reliquijs, & euangelia*; cum etiam inquit apud Burchardum ibi, & apud Garetiū C. 10. *Expleta Missa calix cum patena, & Sacramentorum liber cum vestibus Sacerdotalibus in mundo loco sub sera recondatur.*

110 Eundem librum denotant S. Optatus Milevitanus Lib. 6. contra Parmenianum dicens, *Extorsistis cum codicibus pallas; indicio superbia vestra vtraque arbitrati estis esse polluta. Nisi fallor, hac purificare properastis, lauistis procul dubiò pallas. Indicate, quid de codicibus feceritis: in omnibus iudicium prouidentia vestræ debet esse æquale.* S. Victor Vticensis L. 1. persecutionis Vvandalicæ inquiens, *Accenditur propter hæc aduersus Dei Ecclesiam Gensericus. Mittit Proclum quendam in Prouinciam Zeugitanam, qui coactaret ad tradendum ministeria diuina, vel libros cunctos, Domini Sacerdotes, vt primò armis nudaret, & ita faciliùs inermes hostis callidus captiuaret.* De eodem libro consulantur Rupertus Lib. 3. de Officijs diuinis C. 23. Hugo Victorinus in Speculum Ecclesiæ C. 7. Guilielmus Durandus Lib. 1. Rationalis Cap. 3. num. 33. Cerda Cap. 98. Adversaria sacrorum numero 8. Gavantus in Rub. Missalis parte, & titulo 1. initio. Videturque hic fuisse Evangeliorum liber, qui in sede nobiliori, & media inter Episcopos collocabatur in Cōcilijs, vt observant Baronius anno Christi tum 325. tum 451. Quem prisci ævi ritum, & alios circa sacrorum Evangeliorum codicem exquisita.

quisita diligentia investigavit Aloysius Novarinus Lib. 3. Schediasmatum sacro profanorum per quatuor priora Capita, necnon Landtmeter de vetere Clerico Monacho Lib. 2. Cap. 71. pag. 206. Nos transeamus ad ea, quę Theologiæ Moralis propria sunt.

111 P. Vazquez Disp. 233. C. 3. num. 26. scribit, * Cum prædicti Doctores (scilicet S. Antoninus 3. parte tit. 13. C. & §. 6. Navarrus in Summa C. 25. num. 84. Author Directorij Libro 1. tit. 7. §. 55.) solùm requirant Missalem librum, qui saltem Canonem Missæ contineat, idque solū ne lapsu memoriæ Sacerdos in recitando Canonē, & alia, erret; fieri potest; vt, si cesset scandalum, & omnis nota exterior; & Sacerdos sine Missali aliqua de causa rationi consentanea celebret, non peccet, si nullum sit periculū; sicut re vera esse potest, omittendi aliquid ex Officio Missę. * Ita Vazquez; cuius decisioni subscribo cum alijs Doctorib⁹ allegatis à Francisco de Lugo L. 5. C. 7. q. 6. n. 52. & ab Aversa q. 11. sect. 13. V. *Requiritur quoque.*

112 Sed noto, vt secluso contemptu, & scandalo (quod est de facili vitabile, adhibito alio libro ad apparētiam) non peccetur saltem venialiter, requiri rationabilem causam, quę in tenente memoriter Canonem, & reliquā Missę excuset non adimpletionem Rubricæ. Erit rationabilis causa dies fest⁹; aut specialis devotio, ardensque desiderium celebrandi in die etiam non festo, si ad manum non possit haberi Missale. Nam si posset, & Sacerdos omitteret illud ex sola negligentia, & non ex contemptu, peccaret adhuc lethaliter iudicio Garciæ Tract. 3. Diff. 8. dubio 3. puncto 1. numero 19. etsi teneret memoria totam Missam. Quo tamen in casu videntur non agnoscere peccatum lethale Authores, quos referunt, & sequuntur Aversa, & Franciscus de Lugo, necnon Arriaga D. 55. sect. 2. n. 9. atque Thomas Tamburinus infra numero 1.

113 Regulariter quidem Sacerdos nequit adeò cōfidere de sua memoria, vt moraliter non dubitet de perfecta, & ordinata omnium recitatione, præsertim si celebret coram multis alijs, tunc enim timor labendi cōstituet Sacerdotem in maiori periculo lapsus, vt Aversa, & Franciscus de Lugo observant supra. Et ideò mirum non est, plures Doctores ante Suariū (quorum auctoritatem ipse veritus est D. 81. S. 6. V. *Quartò*, etsi sufficientem rationem non viderit respectu probè callentis totam Missam) & plures post affirmare, fore ordinariè peccatum lethale, celebrare sine Missali præsente; quò, si erret, iuvetur Sacerdos. Sed quid si in defectu Missalis, legeretur Missa ex papyro, in qua ad supplendum eum defectū fuisset scripta tota de B. Virgine in Sabbatho v. g. cum integro Canone? Placet mihi cum Tamburino L. 1. de Missa C. & §. 5. num. 2. non fore peccatū, si abesset scandalum.

114 Prosequitur Vazquez, & ait, * Hoc autem præcipuè valdè notandum est pro aliquibus Sacerdotibus, quibus adeò debilis est facultas videndi, vt legere non possint, & tamen satis videant, vt calicem, & hostiam consecratam debita cum reverentia elevare, adorare, & sumere possint; & reliqua omnia, quæ circa illam fieri solent, absque vlla irreverentia, efficere. Nam & hi permitti debent Missam celebrare memoriter; quamuis non sine libro, ne notam aliquā incurrant apud alios * Addo ego, quamuis non sine aliquo assistente, qui in memoriæ lapsu, tam facilè contingibili, succurrat, nisi ex longa experientia concipiatur moralis securitas de firmitate memoriæ.

115 Hinc deducitur, cæcum Sacerdotē posse licitè celebrare, quanquàm in Liturgiæ libro Missam legere non valeat, si aliunde obtineat à Papa dispensationem in irregularitate provueniente ex cæcitate, & moraliter non sit obnoxius periculo errandi, vel ex alterius assistentia caueatur obviam huic periculo, alijsque invertendi calicem, & relinquendi fragmenta hostię super patenam, aut Corporale. Dominicus Soto in 4. Dist. 9. quæst. vnica, art. 2. V. *Possumus autem* testatur, se novisse Tridenti Antistitem cæcum dispensatione Pontificis Sacrum quotidie facientem. Similiter P. Henriquez Lib. 14. C. 8. §. 2. in Glossa, littera *M*. asseverat, se vidisse cæcos aliquos dispensatos.

116 Vbi obiter notetur, quanta sit cura in Ecclesia, vt Sacerdos celebrans queat legere Canonem, declaratur

claratur enim irregularis, non tantùm qui vtroque oculo cæcus est, aut omni orbatus visu, iuxta Canonem 77. Apostolorum, & iuxta C. *Hinc etenim* 2. §. *Cæcus* Dist. 49. sed & iuxta C. *Si Euangelica* 13. Dist. 55. qui caret videndi virtute in vno oculo nempe in sinistro, quo legendus esset Canon; vnde sinister vocari solet oculus Canonis: si tamen dextri visus deficiat, & nulla appareat notabilis deformitas, non contrahitur irregularitas, quia sinistro sufficienter, & decenter legi potest Canon. Consulantur Suarez tomo 5. in 3. partē D. 51. sect. 3. num. 15. Barbosa parte 2. de Officio, & potestate Episcopi Allegatione 42. num. 31. & Gibalinus C. 3. de Irregularit. num. 9. qui cum Navarro in Enchiridio Cap. 27. num. 99. docēt, si ea sit vis oculi dextri, vt absq; indecenti conversione faciei possit firmiter, & sufficienter Canon legi, non incurri irregularitatem. Sed quid, si totus Canon constanter insideret in memoria? Quid, si subsidio esset tabella directò ante faciem posita, in qua facilè legeretur totus Canon exaratus, vti in ordinaria leguntur verba consecrationis? Non est huius loci, decidere dubitationem istam, sed monere, vt ex præfatā irregularitate confirmetur libri Canonem saltem continentis necessitas ad celebrationem, & vt colligant inde Parochi, atque Prælati, specialem sibi inesse obligationem, ne Missalia quoad partem saltem Canonis sint lacera, aut deformia, sed integra, & aptè exarata. Petrus Damiani Lib. 4. Epist. 14. obiurgat negligentiam in huiusmodi libris concinnandis. En eius verba, *Quid postremò de codicibus dicam, in quibus nimirum hæc ipsa quoque legere inoffensè non possumus, quæ tenaci adhuc memoria reservamus? Quæ nimirùm omnia oculis subiecta cernentibus, & leuibus excutiunt risum, & sapientes prouocant ad lamentum.* Sic ille.

117 Advertitur in Rubricis, cussinum, seu pulvinum supponendum Missali, & tabellam Secretarum locandam esse ad crucis pedem. Sed huius tabellæ vsus, si adsit Missale, non est admodùm necessarius, quanquam valdè conducat, vt Sacerdos maiori cum commoditate, & decoro legat, dicatq; secreta, & præsertim verba consecrationis. Inuenitur quidem præfata tabella in multis altaribus, in multis etiā desideratur. Quare existimo, non fore vllum peccatum, si absque vlla necessitate, sed tantùm ex devotione ordinaria celebretur in altari, in quo non sit posita, quia contraria consuetudo satis recepta interpretatur Rubricā vt merè instructivam circa præparationem tabellæ, vel prævaluit adversus præceptivam eius vim. De cussino, seu pulvino legatur Scortia Lib. 2. C. 14. num. 8. Et de Missali notetur contra Sylvestrum V. *Benedictio* q. 4. non debere esse benedictum, nam, vt monet Amicus D. 33. sect. 12. num. 307. non præscribitur in Pontificali peculiaris benedictio pro eo.

SECTIO VIII.
De Flabello, & de Floribus in altari.
Finiturque Disputatio animaduersione quadam benigna pro scrupulosis.

118 OLIM in apparatu altaris erat flabellum ad abigendas muscas, & culices, ne in calicem inciderent, neve Sacerdotem molestarent, & perturbarent; pertinebatque ad Diaconum tenere illud, & movere. Theosterict⁹ Oratione funebri in S. Nicetam ait, *Sanctus verò Athanasius assistebat cogitatione, & mente tota intuens, ministerij flabellum tenens, erat enim Diaconus, qui & Presbyter posteà fuit; stabat, inquam, metuens, ac tremens, suasque genas, ac pectus lachrymis madefaciens. Sic totum sanctum illud, ac diuinum ministerium complebant.* Cyrillus Anachoreta In S. Euthymij vita, *Et aliquando quidē vno Sabbathorum die, ille quidem Deo ministrabat, & ei incruentum obtulit Sacrificiū: Domitianus autem adstabat ad dexteram cū mystico illo ventilabro, cum iam peragenda tersancti glorificatio.* Quæ duo testimonia descripsit Ioannes Garetius C. 12. de Sacrificio Missæ.

119 Et alia accipere licet ex Sancto Clemente Romano Apostolicarum Constitutionum Lib. 8. Cap. 12. Iobio Monacho Libro 6. in Photij Bibliotheca Codice 22. pag. 607. S. Epiphanij vita die 12. Maij apud Surium; Epistola

Epistola 7. Hildeberti Episcopi Cenomanensis; ex Liturgiæ Expositione à S. Germano Archiepiscopo Constantinopolitano; ex Prato spirituali C. 150. C. 196. Chronico Alexandrino in Olympiade 351. Legantur Heribertus Rosvveydus in Onomastico ad Patrum Vitas, V. *Flabellum*, pag. 1030. Menardus pag. 319. Sacramentarij Gregoriani, Iosephus Vicecomes Volumine 3. Obseruationum Eccles. Lib. 1. de antiquis Missæ ritibus Cap. 17. Durantus Libro 1. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus Cap. 10. Scortia Libro 2. C. 14. n. 8.

120 Nunc rarus est flabelli vsus; sed alicubi Hispaniæ à me visus in æstate, & autumno, quo tempore maior est copia muscarum, & culicum; testaturque Turrianus in Scholio ad locum citatum ex S. Clemente, cum Sũmus Pontifex Missam celebrat, adhiberi flabellum.

121 Quondam etiam fuisse ornata floribus altaria (quod & modò fit) ostendunt illa S. Hieronymi in Epitaphio Nepotiani verba, *Erat solicitus, si niteret altare, si parietes absque fuligine, si pauimenta tersa, vela semper in ostijs, si Sacrariũ mundũ, si vasa luculenta; & in omnes ceremonias pia solicitudo disposita, nõ min⁹, nõ mai⁹ negligebat officium: Basilicas Ecclesiæ, & Martyrum conciliabula diuersis floribus, arborum comis, vitiumque pampanis adumbrabat, vt quicquid placebat in Ecclesia, tam dispositione, quàm visu, Presbyteri laborem, & studium testaretur.* Sanctus Augustinus Libro 22. de Ciuitate Dei Cap. 8. bis meminit florum, qui in altari erant Sancti Stephani. *Solitus erat Sanctus Seuerus*, referente Sancto Gregorio Turonensi de Gloria Confessorum Cap. 50. *flores liliorum, tempore, quo nascuntur, colligere, ac per parietes ædis sacræ appendere.* Videantur Sanct⁹ Paulin⁹ in Natali 3. Sancti Fœlicis Carmine 108. Fortunatus Lib. 8. Epigrammate 9. Ipsis etiam Ethnicis non fuit insuetum curare floribus aras. Vnde illud Maronis Lib. 1. Æneidos,

Thure calent aræ, floribusque recentibus halant.

Hactenus de ornatu altaris.

122 Pro coronide Disputationis adverto, Sacerdotes debere non esse nimis scrupulosos in omittenda Missa, si perveniant ad templa, quorum in altaribus desit aliquid ex ijs, quæ cum tutiori, & probabiliori opinione diximus requiri ad licitam Missæ celebrationem; debere item non esse importunos Sacristis, vt ponãt v. g. tres mappas super aram, si in illo templo de more non sunt, & sic de alijs. Novi Sacerdotem valde molestum in exigendis ijs omnibus, cum agens iter accedebat ad templa extranea, vt Sacrum faceret; omittebatque illud diebus profestis, si iuxta suum votũ omnia non parabantur.

123 Audiant scrupulosi isti Franciscum Victoriam in Summa Sacramentorum numero 98. dicentem, * De alijs ritibus si aliquid intermittatur non ex malitia, sed ex negligentiâ quacumque, non existimetur mortale. Vnde si quispiam celebrans obliviscatur manipuli, vel non advertat, se sine ara celebrare, non timeat peccatum mortale. * Audiant Dominicum Sotum asentem in 4. Distinctione 13. q. 2. articul. 3. in fine * Colligito ergo, genere suo esse peccatum mortale, aliquod istorum prætermittere. Attamẽ quia omnia sunt de iure positivo, sola negligentia; si absit scientia, & contemptus, non erit peccatum mortale. Non enim tenetur explorare Sacerdos, vtrum vasa sint consecrata, vel vtrũ linteola sint ex lino, aut ex alia simillima materia, & an subt⁹ ara lapidea lateat? * Audiant Iosephum Anglem dicentem in quæst. de Valore Missæ, articulo vltimo, Difficultate 5. Conclusione 8. propositione 1. * Sacerdos, qui non ex malitia, sed ex negligentia quacumque sine ara celebrat, vel sine manipulo, aut stola, mortaliter peccare non videtur. *

124 Qui tres Authores insisterunt vestigijs Caietani in Summa Verb. *Missæ celebratio* scribentis, * Si contingat, inadvertenter aliquid omitti ex necessarijs ad celebrationem, non est iudicandum mortale, quoniam formaliter, & per se non est omissio volũtaria: nisi forte inadvertentia sit adeò culpabilis, vt redeat omissio in naturã sui criminis * Sic Eminentiss. Caietan⁹. Quem explico, quaten⁹ omissio alicuius requisiti sub gravi præcepto sit immunis ab omni culpa, si contingat ex naturali inadvertentia, & oblivione; è contra verò sit lethaliter culpabilis, si proveniat ex crassa, atque supina inadvertentia, seu ignorantia; demumque

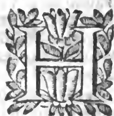
X

mumque sit venialiter peccaminosa; si procedat ex negligentia leviter damnabili. Cuius explicationis puncta perspicua sunt ex principijs generalibus de ignorantia circa præcepta positiua. Et de eis principijs ad præsentem materiā applicatis agit Suarez D. 82. sect. 3. V. *Secundò*. Si autem aliud voluerunt dicere Victoria, Sotus, & Angles, minimè eis assentiar quoad illa, quæ in celebratione Missæ cadunt sub præcepto graviter obligante.

125 Tandem scrupulosi audiant Azorem quærentem tomo 1. Libro 10. C. 27. quæst. 11. * An Sacerdos volens in aliquo certo altari Sacrificium facere, debeat priùs inquirere, sit ne altare consecratum, Corporalia itidem, ac cætera linteola, vestesque sacratæ?* Et respondentem * Quando hæc rei divinæ inserviunt de more, nihil est inquirendum; quando item hęc à proprio Parocho offeruntur * Consentit cum Azore Ioannes Baptista Scortia Lib. 3. Cap. 5. n. 6.

DISPVTATIO XXVI.

DE VASIS AD MISSAE CELEbrationem.

1 

ABET DE EIS SERMONEM Angelicus Doctor in responsione ad 6. Cumquo agendum in hac Disputatione nobis est de calice, & patena, necnon de consecratione eorum, loquemurque simul de pyxide; in qua asseruatur Christi corpus.

SECTIO I.

Post exarata, & explicata S. Thomæ verba; tractatur de calicis, & patenæ necessitate; atque materia.



ANCTVS Thomas sic fatur, *Sicut in Dist. eadem 1. dicitur C. Vasa, Quondam Sacerdotes non aureis, sed ligneis cálicib⁹ vtebantur. Zepherinus autem Papa patenis vitreis Missam celebrari constituit; deinde Vrbanus omnia fecit argentea: Postmodùm autem statutum est, vt calix Domini cū patena, siue ex auro omnino, siue ex argento fiat, vel saltem stanneus calix habeatur. De ære autem, aut ex orichalco non fiat, quia hoc vini virtute æruginem parit, pariterque vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo, seu vitreo calice præsumat Missam cantare, quia scilicet lignum porosum est, & sanguis consecratus in eo remaneret; vitrum autem fragile est; & posset fractionis periculum imminere; & eadem ratio est de lapide. Et ideò propter reuerentiam Sacramenti statutū est, vt ex prædictis materijs calix fiat.* Hactenus Sanctus Thomas, citans duos Canones.

2 Quorum alter incipit *Vasa*, estque

estque 44. in Dist. 1. de Consecratione, & desumptus est ex Concilio Triburiensi celebrato anno 895. C. 18. vbi vltrà verba adducta à Sancto Thoma habentur hæc, *In hoc enim, sicut & in reliquis cultibus, magis, & magis per incrementa temporum decus succreuit Ecclesiarum. Nostris enim diebus qui serui Patris familias sumus, ne decus matris Ecclesiæ minuatur, sed magis cumuletur, & amplificetur, statuimus, vt deinceps nullus Sacerdos sacrum mysterium corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Xpi in ligneis vasculis vllo modo conficere præsumat, ne, vnde placari debet, inde irascatur Dominus.* In hoc Canone Zepherinus vocatur XVI. Romanus Episcopus, & Vrbanus XVIII. numerando ante Zepherinum, & benè quidem, Petrum, Linum, Cletum, Clementem, Anacletum, Evaristum, Alexandrum, Sixtum, Telesphorum, Higinum, Pium, Anicetum, Soterum, Eleutherium, Victorem; numerandoque ante Vrbanū, & benè quidem, Zepherinum, atque Calistum. Ideoque aliquæ editiones S. Thomæ, in quibus Zepherinus appellatur XIV. corrigendæ sunt; sed in plerisque deest numerus. Constitutio Zepherini refertur in Lib. Pontificali Damasi istis verbis, *Fecit constitutum de Ecclesia, vt patenas vitreas Ministri ante Sacerdotes portarent, dum Episcopus Missam celebraret, & vt Sacerdotes omnes adstarēt, dum Missæ sic celebrarentur.* Non constat, num memoratæ patenæ vitreæ deseruirent ad suscipiendum Christi corpus, neque rursus, an deservirent in omnibus Missis; neque item an ad aliud ministerium, quàm communicandi populi? Radulphus Decanus Tungrensis propositione 23. de Canonum obseruātia ait, Apostolos celebrasse in ligneis calicibus (quod etiam asseritur ab Honorio Augustodunensi L. 1. de antiquo ritu missæ C. 89.) & Zepherinum constituisse, vt in vitreis, Vrbanumque, vt in argenteis. Platina in Zepherini vita scribit, statuisse, * Vt consecratio diuini sanguinis in vitreo vase, non autē in ligneo, vt anteà, fieret. * Sed ego dubito, num etiam de calicibus, vel de solis patenis decreverit Sanctus ille Pōtifex? De his solis loquitur Vvalafridus Strabo Cap. 24. rerum Ecclesiasticarum. Constitutio, seu factum Vrbani narratur in eodem Pontificali his verbis, *Hic fecit ministeria sacrata omnia argentea, & patenas argenteas viginti quinque apposuit.*

3 Alter Canon exorditur *Vt calix*, sequiturque proximè post allegatum, & confectus est in concilio Rhemensi congregato anno 813. Capite 6. Subiicet Sanctus Thomas verba alia in illo contenta, videlicet hæc, *Nec causentur Presbyteri, auaritia suadente, de paupertate, vel impossibilitate, cum quarta pars ex omnibus, quæ ad Ecclesiam pertinent, in fabricis ipsius Ecclesiæ sit imponenda. Admonendus est etiam populus, vt aliquid in donarijs Domini offerat, sicut ille antiquus populus sub Mose in tabernaculo Domini fecisse legitur. Si quis autem tam pauper est, saltem vel stanneum calicem habeat*, &c. Ita apud Burchardum in Decreto Lib. 3. Capite 96. & apud Ivonem in Decreto parte 2. Capite 131. atque in Pānomia Lib. 1. Capite 161. partimque apud Gratianum. Vnde ratione tantū paupertatis permittebatur in Concilio Rhemensi stanneus calix, & ita intelligitur Synodus illa à Rege Alfonso Sapiente leg. 56. titulo 4. Partita 1. Nec de calice, vt posset esse stanneus, quidquam antea decreverat Zepherinus Papa, vt falsè ei attribuit cum Martino Polono Genebrardus Libro 3. Chronographiæ sub annum 206. Verba illa *Quia scilicet*, & cætera vsque ad finem sunt Sancti Thomæ. Cuius doctrina præsupposita, aggredior tractationem de ijs, quæ promisi.

4 In primis igitur est omnino indubitatum, ad celebrationem Missæ sub præcepto gravi requiri calicem, & patenam. Calicem quidem, tum quia non nisi in vase potest commodè consecrari vinum, tum ob Christi exemplū. Atque Paschasius Rathbertus Libro de Corpore, & sanguine Domini Capite 21. * Mos benè inolevit, vt sanguis Christi nunquam in catino, nunquàm in cratere, neque in alio vase, quàm in calice consecretur. * Patena autem exigitur tum ob exemplum illud, patena enim respondet catino, & paropsidi apud Marcum 14. & Matthæum 26. tum ob commodam receptionem hostiæ, & particularum, quæ ex ea decidant, tum ob facilem extersionem Corporalium, tum ad superponendas formulas, ex quibus sint communicandi alij, deficiente pyxide.

5 Deinde constat ex præcitatis Canonibus, ligneos fuisse olim multos calices; & in eis Apostolos sacrificasse, dicitur ab Honorio Augustodunensi, & à Radulpho Tungrensi supra; videturque Richardus Armachanus in quæstionibus Armenorum Lib. 9. C. 6. non renuere, quòd Christus Dominus ligneo calice vsus fuerit, quando instituit, & celebravit Sacrificium incruentum sui corporis, ac sanguinis. Scribitque Gabriel in Canonem Missę Lectione 52. lit. C. * Christus, qui Apostolis suis possessionem auri, & argenti interdixit, non creditur fuisse vsus calice argenteo, vel aureo; sed fortè nec stanneo, quia paupertatem suam nobis declarans ait, Vulpes foveas habent, & volucres Cœli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet. * Stephanus Eduensis C. 16. de Sacramento altaris similiter inquit, calicem à Christo acceptum ad consecrationem fuisse fortasse ligneum, aut luteum. Et de catino quidem ad cibum in postrema Cœna significat Clemens Alexandrinus Lib. 2. Pædagogi Cap. 3. confectum ex vili materia; fictileque fuisse, exprimunt Zacharias Chrysopolitanus Lib. 4. in vnum ex quatuor C. 1 Rabanusque Maurus, & ex eo S. Thomas in C. 26. Matthæi. Vniversimque de toto apparatu ad mensam inquit S. Chrysostomus in Homilia 60. ad Antiochenum populum, *Non erat illa mensa tunc ex argento, nec aureus calix, ex quo sanguinem proprium Christus suis dedit discipulis; pretiosa tamen erant illa omnia, & tremenda, quoniam erant spiritu plena.* Sic Os aureum.

6 Constat præterea ex illis Canonibus, necnon ex Tertulliano L. de Pudicitia C. 10. S. Epiphanio hæresi 34. S. Hieronymo in Epist. 4. ad Rusticum, S. Gregorio Magno Lib. 1. Dialogorum C. 7. Cypriano Gallo in Vita S. Cęsarij Episcopi Arelatensis, Authore Anonymo in Vita S. Vvinoci Abbatis 6. Novembris apud Surium vsus antiquus vitreorum calicum, & patenarũ.

7 De crystallino etiam calice compertum nobis est ex Sancto Gregorio Turonico Lib. 1. Miraculorum Cap. 46. & ex Vita Sancti Berneucardi Episcopi Hildesheimensis, vt refert Novarinus in Agno Eucharistico, num. 819. ibidemque fit mentio calicis onychini. Sed & marmorei in Vita Sancti Theodori Archimandritæ 22. Aprilis apud Surium. Fuisseque ex lapide Agatha, vel Chalcedonio illum, in quo Christus suum consecravit sanguinem, colique nunc Valentiæ Cidi, tradunt multi, vt Ioannes Baptista Laurus de Deiparæ Virginis anulo pronubo, fol. 9. Didacus de Guzmán parte 1. de Excellentia Sacrificij Legis Evangelicæ Capite 11. parte 2. Capite 8. Gavantus in Rubricas Missalis parte 2. titulo, & num 1. littera *F.* cum Carthagena L. 9. in Homilia 26. de Eucharistia, Henricus Henriquez Libro 9. Capite 28. §. 2. Salmeron tomo 9. in Evangelia Tractatu 10. pag. 77. Barradas tomo 4. in Evangelia Libro 2. Capite 11. Ioannes Vvalterius de triplici Cœna Christi Capite 38. Cœnæ 3. Fagundez in 1. præceptum Ecclesiæ Libro 3. Capite 21. numero 13. Augustinus de Herrera Libro 1. de Origine, & progressu cœremoniarum Missæ Capite 26. numero 4. Gundisalvus de Illescas in Historia Pontificali Lib. 5. Capite vltimo in Rege Alfonso VII. Antonius de Molina Tractatu 1. de instructione Sacerdotum Capite 14. §. 1. Leander Tractatu 8. de Sacramentis Disputatione 1. quæst. 10. cum Vrreta Libro 1. de Rebus Æthyopiæ Capite 11. Andreas Saussay in Panoplia Sacerdotali parte 1. Libro 8. Capite 3. cum Hadriano Maghertio, Thomas Tamburinus L. 1. de Missa C. & §. 1. n. 3. Thomas Alvarez in Discur. de Sacrif. Missæ n. 75. Gaspar Escolanus in Decade 1. Historię Civitatis, Regnique Valentini Lib. 5. Cap. 2. vbi de verbo ad verbum exarat instrumentum quoddam authenticum donationis, quam eius calicis anno 1499. fecerunt Martino Regi Aragoniæ Prior, & Regulares Monasterij Sancti Ioannis de Penna. Initium autẽ litterarum publicarum habet se in hunc modum: *Cùm Excellentissimus Princeps, & Dominus D. Martinus Dei gratia Rex Aragoniæ,* &c. *affectuosè expetierit habere in Capella sua Regia illum calicem lapideum, in quo Dominus Noster Iesus Christus in sua sancta Cœna consecrauit pretiosissimum suum sanguinem, & quem Sanctus Laurentius in :: misit acceptum de manu Sixti Papæ, cuius discipulus, & Diaconus erat, posteàque calix ille datus est Monasterio, & Conventui Sancti Ioannis de Penna,* &c.

Creditur

Creditur asseruatus fuisse eo in Monasterio ex tempore irruptionis Maurorum in Hispaniam. Extat nunc in templo maximo vrbis Valentinæ, summaque veneratione suspicitur.

8 Calices æreos antiquitus etiam fuisse vsitatos, noscitur ex Actis SS. Columbani, & Galli apud Novarinum supra; imò & corneos, ex Concilio Calcuthensi, anno Christi 787. C. 10. vetatur enim ibi, ne ampliùs fiant *de cornu bouis calix, aut patena ad sacrificandum, eò quòd de sanguine sunt.*

9 Et hæc de antiquitatis Ecclesiasticæ exemplis quoad materiam calicum. Non tamen desunt alia, ex quibus patet, argenteos, & aureos non fuisse insolitos vel in prioribus sæculis Religionis Christianę. Beda Cap. 2. de locis sanctis refert, argēteum fuisse calicem Domini, & sua ætate tangi, & osculari Hierosolymis. Id si verum sit, ruet omnino prænarrata traditio Valētina. Respondet Gaspar Escolanus, calicem, de quo Beda, deseruiisse ad Cœnam agni Paschalis, alterum verò, qui Valentiæ manet, ad Cœnam Eucharisticam; Herrera respondet, accidisse miraculosam mutationem ex argento in lapidem pretiosum siue post tempora Bedæ, siue antèa; quanquam Beda vocet argenteum calicem ob priorem statum; potest etiam dici ex Gavanto, calicem, de quo Beda loquitur, adhibitum fuisse ad potādum Christum felle, & aceto in cruce, non autem ad vltimam Cœnam. Verba Bedæ sunt, *In platea, quæ Martyrium, & Golgotha continuat, exedra est, in qua calix Domini, scriniolo reconditus, per operculi foramen tangi solet, & osculari: qui argenteus calix hinc, indè duas habens ansulas, sextarij Gallici mensuram capit, in quo illa est spongia Domini potus ministra.* Si vrgeat non nemo, videri incredibile, quòd vas ex argento delatum sit ad locum crucifixionis Christi. Dici adhuc potest, materiam quidem vasis ignobiliorem fuisse, sed ob tenuem bracteam argenteam, quâ ad maiorem cultum, & securitatem obtectum extaret tempore Bedæ, appellari argenteum. Sentio minorem difficultatem in hoc modo respondendi, quàm in alijs Herrerę, & Escolani. Quis enim antiquorum enarravit miraculosam illam transformationem? Quo tēpore illa contigit? Vt omittam, conuenire non posse traditioni de calice Valentino, & tabulis supra adnotatis narrationem Bedę de calice Hierosolymitano. Contra Escolanum verò facit, quòd in Cœna postrema vnus tantùm calix sit appositus, vt Gregorius II. Papa rescripsit ad Bonifacium Apostolum Germanorum his verbis, *In Missarum solemnijs obseruandum est, quod Dominus Noster Iesus Christus sanctis suis tribuit discipulis, accepit namque calicem dicens, Hic est calix*, &c. Marci 14. & Lucæ 22. *Vnde congruum non est, duos, vel tres calices in altario ponere, cum Missarum solemnia celebrantur.* Sic Gregorius II. apud Baronium anno 726. num. 46. Et quamuis probabile sit, Christum propinasse Apostolis duas bibitiones, alteram, eamque cōmunem post esum Agni Paschalis, alteram sui sanguinis, tamen in vno, eodemque calice. Nec Paschasius Rathbertus, alijque citati ab Escolano, & à Barrada tomo 4. Lib. 3. Cap. 1. loquuti sunt de duobus calicibus, nisi in primo sensu. Et siue calix Dominicæ Cœnæ fuerit ex lapide pretioso, siue ex argento, non obstant, quæ de paupertate Christi aiebat supra Gabriel Biel, siquidem Christus fecit Pascha in domo aliena, hominisq; divitis, vt monstrat Cœnaculum magnum stratum, de quo Lucas C. 22. & Marcus C. 14. Et quid mirùm, in apparatu ad mensam intra ędem Patris familias non inopis adfuisse calicem argēteum, vel factum ex Chalcedonio? Plinius Lib. 27. Historiæ naturalis C. 7. testatur, factitata vasa potatoria hoc ex lapide.

10 Calicum aliorum argenteorum, & aureorum in Christianorum Sacris tempore primitivæ Ecclesiæ notitia habetur ex Tertulliano C. 7. & 10. de Pudicitia, ex Prudentio in hymno de S. Laurentio, & ex huius Actis, ex S. Augustino L. 3. contra Cresconium Grammaticum, C. 29. & Epist. 165. S. Optato Milevitano L. 1. contra Parmenianum, S. Gregorio Turonensi C. 38. de gloria Martyrum. Legantur Baronius anno Christi 233. num. 2. anno 303. num. 7. & 78. in notisque ad Martyrologium Romanum 7. Augusti, Vvadingus in Epistolam 13. S. Francisci, Vvalrerius de triplici Cœna Christi C. 39, Cœnæ 3. Observatque Baronius in priori loco, Sacrificium Christianorum non sine divino quodā consilio illustratum

tum fuisse his fulgoribus, industria præcipuè S. Vrbani Papæ, quo tempore Sacrificia Gentilium avaritia Alexãdri, & Maximini Imperatorum decrescere visa sunt, alter enim ne guttulam quidem, aut bracteolam auri obtulit, & non nisi quatuor, aut quinque libras argenti, vt tradit Lampridius; & alter abstulit è templis quidquid erat pretiosum, vt refert Herodianus Lib. 7.

11 Sed ex præfatis materijs lignea, & vitrea iam dudum prohibitę sunt in Concilijs Rhemensi, atque Triburiensi supra transcriptis; & Honorius III. Papa C. finali de Celebratione Missarum edixit, privandum officio, & beneficio perpetuò quendam Presbyterum, qui vltra alia enormia sacrilegia ibi memorata *in scypho ligneo Missarum solemnia celebrare præsumpsit.* Addo vulgatis, notisque textibus authoritates alias minus communes. Leo IV. Papa in Epistola per Provincias ad Episcopos missa, legenda Presbyteris, ait, *Nullus in ligneo, plumbeo, aut vitreo calice audeat Missam agere.* Innocentius IV. Papa anno 1254. apud Bzovium inquit, *Vnusquisque Sacerdos in aureo, vel argenteo solùm, aut saltem stanneo calice sacrificet.* S. Isidorus Hispalensis in Epistola ad Redemptum Archidiaconum scribit, *Quod etiã de vase agitur ligneo, fictili, vel metallino, quo agitur immolatio Sacrificij, quia nullus Euangelistarum expresiè ostendit, cuiusmodi fuerit, ad legis videtur recurrendum potiùs authoritatem, quia in ministerio tabernaculi, aut domus Dei nulla vasa sacra vnctionis oleo delibuta leguntur lignea, vel fictilia, sed magis ex metallo erant. Dominus etiam quæque de melioribus sibi offerri præcepit, & tabernaculum testimonij cum maxima diligentia, auri, & argenti mira pulchritudine adornare. De Salomonico templo quid? Re vera idem. Quòd si cœremonialia illa, quæ vmbra erant veritatis futuræ, quibus pecudum carnes immolabantur, vel sanguis, tanto voluit Deus decore perfrui: quãtò magis sanctum altare, sacrumque vas, in quo ipsa veritas Vnigenitus Deus quotidie Deo Patri offertur, quanto honore, reuerentia, gloria, & decore debent studio, & diligentia adornari? Liquidè patet, tam inæstimabile Sacrificium in vase luteo, vel ligneo, nisi necessitate vrgente, vel cogente inopia, offerre, turpe, ac vile, præsumptuosum esse, ac temerarium, quod potest iusto examine reprobari.* Hacten⁹ S. Isidorus. Conciliũ Coyacense anno 1050. tit. 3. statuit, vt Sacerdotes *non sacrificent cum calice ligneo, vel fictili.* Concilium Londinense anno 1175. similiter decernit, vt *non nisi in calice aureo, vel argẽteo; & ne aliquis Episcopus stanneũ calicem amodò benedicat.* Concilium Eboracense anno 1194. imperat, vt *cum calice argenteo, vbi facultas suppetit, Sacramentum Eucharistiæ conficiatur.* Pontificale Romanum in Ordine Synodi celebrandę in Exhortatione ad congregatos, *Calix, & patena sint aurei, vel argentei: non ærei, aut orichalcei, vitrei, vel lignei.* Petrus Damiani Opusculo 26 conqueritur, *Quod nonnulli circa sacri altaris vtensilia tantæ negligentiæ sunt, & tã segnis incuriæ, vt stanneos, vel etiam suppatis cuiuscumque metalli calices longo situ scabredinis inhorrescere patienter aspiciant.*

12 In his Canonibus, & authoritatibus vetita etiam est materia æris (Hispanè *Bronce*) orichali (Hispanè *Laton*, *Azofar*) Ita speciatim in Pontificali Romano, & in Concilio Rhemensi. Materia stanni non omnino reprobatur ab hoc Concilio, neque ab Innocentio IV. sed permittitur in casu paupertatis; quanquã Concilium Londinense videatur excludere illam. Materia plumbi reijcitur à Leone IV. & quæ cupri est, non placet Regi Alfonso Sapienti leg. 56. tit. 4. Partita 1. neque item quæ metalli vocati ab Hispanis *Alambre.* Reijcitque S. Thomas materiam lapideam. Et hæc de calicis, & patenæ materia edocuit nos Antiquitas Ecclesiastica.

13 Pius verò V. & Clemens VIII. sæculo proximè elapso, & præsenti hoc in Rubicis Missalis titulo de defectibus in celebratione Missarum occurrentibus §. 10. num. 1. inquiunt, esse vnum ex defectibus, qui in ministerio ipso possunt occurrere, *Si non adsit calix cum patena conueniens, cuius cuppa debet esse aurea, vel argentea, vel stannea; non ærea, vel vitrea.* Quibus verbis permittitur calix, cuius cuppa sit stannea; nec exigitur, vt, si cuppa sit argentea, vel stannea, deauretur intus. At idem Clemens VIII. titulo antecedenti de ritu servando §. & num. 1. scripserat, *Deinde Sacerdos præparat calicem, qui debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus deauratam, & simul cum patena itidem inaurata, ab Episcopo consecratus.*

Non

14 Non est facilè concordare vnam Rubricam cum alia. Nec dici potest, Clementem VIII. in his verbis derogasse illis alijs Pij V. nam & illa alia prodierunt in Missali recognito per Clementem VIII. quare vtraque censenda sunt propria illius Pontificis, & ab eo esse approbata illa, quæ sub vtriusque Pontificis nomine retulimus primo loco. Dicastillus Tract. 5. D. 4. Dub. 9. num. 171. respondet, explicari posse, vt loquatur Clemens in verbis secundo loco exaratis *de eo, quod plerumque iam fit, & de eo, quod fieri procurandum est; non verò de eo, quod est simpliciter necessarium.* Quæ responsio non quietat animum, nam verbum *Debet* tā in puncto calicis, quam in alio eiusdem tituli, paragraphi, & numeri innuit necessitatem, & non præcisè vsum iam receptum, aut quem recipi deceat.

15 Authores aliqui attendentes solùm ad Clementis VIII. verba postremò loco adducta dicunt, cuppam calicis, & patenam debere non esse stanneas, sed vel aureas, vel argenteas; quāuis posse esse in vsu stanneas, quæ antiquitus sint factæ, concedat Tamburin. Lib. C. & §. 1. num. 2. Alij, suntque multò plures, aiunt, posse esse stanneas, fierique de novo; attendunt enim ad Canonem *Vt calix*, & ad verba Pij V. Clementisq; VIII. nec requirunt causam paupertatis, vt possint esse stanneę; nam neque hi duo Pontifices, neque S. Thomas eam causam postulant, etsi olim in Can. *Vt calix* fuerit requisita.

16 Adduntque nonnulli, posse esse plumbeas, quia plumbum, quod dicitur stannum nigrum, est eiusdem rationis cum stanno, quod dicitur plū-bum candidum. Ita Altensis L. 4. Summę cum antiquiori alio non benè intellecto, vt notat Sylvester V. *Calix*, num. 1. Ita etiam Sà V. *Missa* num. 8. dicens, *Calicem, & patenam oportet saltem ex stanno esse, aut plumbo.* Videturque cum Sà transire Amicus D. 33. sect. 12. num. 357. Et Iacobus de Graffijs parte 2. Decisionum aurearum Lib. 2. C. 15. n. 28. inquit, * Non licet consecrare calicem, nisi sit de auro, argento, vel de de plumbo. * Sed probandi non sunt, tum quia plumbum nō est eiusdem omnino rationis cum stanno: tum quia plumbum, etsi non contrahit æruginē, vt observat noster Bernardus Cęsius L. 5. de Mineralibus C. 2. S. & quæst. 7. secus alias sordes, &, vt ait Rex Alfonsus Sapiens supra, est in se nigrum, tingitur semper, abluique benè non potest: tum quia Leo IV. Papa supra vetat calices plumbeos.

17 Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 4. num. 90. inquit; consuetudinē esse omnino contrariam Theologis asserentibus, cuppam calicis non posse esse ex alia materia, quam auri, vel argenti, vel stanni, * Sunt enim in Ecclesijs ad commune m vsum Sacrificij plerique calices ex ære toti, seu cupro inaurato, Italicè *Rame*, Hispanicè *Cobre*; & hìc Romæ sunt innumeri, & plures patenæ; ex stanno autem nullus reperitur. Quam praxim, nescio, quomodò nostri Recentiores non adverterint, qui quotidie in his vasis sacrificabāt. * Sic Cardinalis Eminentissimus; cum quo, & cum Fagundez Lib. 3. in 1. pręceptum Ecclesiæ C. 21. num. 10. censent Leander Tract. 8. D. 7. quæst. 26. Aversa quæst. 11. S. 13. V. *Secundò*, licitè posse nunc fieri cuppam calicis ex ære, aut ex cupro, si ea inauretur quoad interiorem partem; idemque est de patena, si inauretur quod partem superiorem, nam per inaurationem impeditur ærugo, & hac impedita cessat periculum nauseæ in bibentibus.

18 Verumtamen materia ęris excluditur & à Concilio Rhemensi, & à Pontificibus Pio, atque Clemente; materia cupri à Rege Alfonsò Sapiente, à Sylvestro suprà, & alijs, Inter quos Thomas Tamburinus ait, debere non fieri de novo cuppam calicis ex cupro, tametsi possit esse in vsu, quæ antiquitus sit facta. Advertitque Sylvester, eo ipso, quòd Canones, & Pontifices iubent, vt calix fiat ex auro, vel argento, vel stanno, prohibere cōsequenter omnem aliam materiam metallicam, & proinde eam, quę est æris, aliorumque metallorū pertinentium ad æris genus, vt pertinet cuprum. Et quidem omne aliud metallum ratiò assumitur ad fundenda vasa, in quibus bibatur.

19 Quòd si ad inaurationem recurritur, quia per illam impeditur ærugo, & periculum nauseę, atque vomitus, licebit etiam conficere calices ex orichalco, ex ferro, siquidem & in his metallis per inaurationem removeatur rubigo. Illud de inadvertentia Recen-

Recentiorum non debuit esse mirum Cardinali de Lugo, nã inauratio æreę, aut cupreæ cuppæ obstat, quominus facilè discernatur visu materia ærea, aut cuprea, & qui in inferiori parte pedis calicis videt materiam esse æream, aut cupream, simulque videt cuppam inauratam, diversique coloris, facilè illudetur putans, cuppam esse auream, aut argenteam, diversæque materiæ, nisi metallarius sit, aut cuppam examinet ad cotem.

20 Mihi exploratum non est, an consuetudo in conficiendis calicibus ex ære, aut cupro prævaluerit contra Canones, & Rubricas? Si non vicit, erit vt minus peccatum veniale, vti calicibus, quorum cuppa sit ærea, aut cuprea, etiam inaurata, nisi necessitas, causave rationabilis excuset. Idem cum Concilio Rhemensi, etsi non cum tam vrgenti ratione, dico de patena; quam confici solere ex orichalco, testatur Filliucius Tract. 5. Cap. 4. quæst. 11. num. 130. Sed orichalcum excluditur expresè in Concilio Rhemensi.

21 Pes calicis fieri potest ex quocumque metallo decenti, vt permittitur in Rubrica Clementis VIII. dummodò cuppa sit aurea, vel argentea, vel etiam stannea iuxta plures. Dices, in Can. *Vt calix*, legi apud Gratianum; *Si non ex auro, omnino ex argento fiat*; apud Burchardum, *Si non ex auro omnimodis, ex argento fiat*; apud Ivonem, *Si non de auro, omnino tamen ex argento fiat*; apud S. Thomam, *Siue ex auro omnino, siue ex argento fiat*: quibus verbis satis significatur, debere totum calicem esse aureum, vel argenteum. Respondeo, adverbium *Omnino*, *Omnimodis* assumi ibi non ad omnem, totamque materiã calicis denotandã; sed vt prorsus, planèque absque excusatione fieret calix ex auro, vel argento. Si hoc non placeat, dicam, mitigatum esse rigorem Canonis.

22 Quando cuppa non sit aurea, sed argentea, debet inaurari intus iuxta Rubricam Clementis VIII. præscribentem id etiam circa superiorem partem patenæ argenteæ ob eam certè causam, quòd in auro discernentur meliùs fragmenta, & guttulæ specierum consecratarum. Sed hanc obligationẽ non esse gravem, censuit Granados, & ex ipso Cardinalis de Lugo supra; & cũ & cum hic addit, esse in vsu, vt non inaurentur, quando sunt ex argento, indicare videtur, vt & Arriaga Disp. 55. sect. 3. num. 11. clarèque Tamburinus supra n. 4. neque tunc dari obligationem sub peccato veniali; & Rubricæ præcipienti derogatum esse per contrariam consuetudinem: quæ certè est valde communis; meminiq; non multis abhinc annis ordinatum esse à Nostræ Societatis Provinciali in hac Castellæ Provincia, vt ad Rubricæ normã omnino corrigeretur. Authores, qui existimant, licere cuppam, & patenam stanneam inauratam, dicent à fortiori, licere argenteam nudam.

23 Ast tam quæ stannea sit, quàm quæ ærea, aut cuprea, debebit esse inaurata, vel contecta argento, idque sub obligatione gravi, vt docent Franciscus de Lugo L. 5. C. 7. quæst. 1. num 5. & Leander Tract. 8. Disp. 7. quæst. 28. significareq; videntur apud Franciscum de Lugo Granadus, Cardinalis de Lugo, & Aversa: qui indicat, quodcumque metallum sufficere ad calicem, dummodò cuppæ interior pars auro, vel argento sit illita, idque solùm suaderi ex ratione Concilij Rhemensis. Sed verba Concilij illius aliud denotant; & ratio de nausea non fuit vnicè motiva, neque allata; nisi ad excludendum æs, & orichalcum.

24 Henriquez Lib. 9. C. 28. §. 2. ait, lapideam materiam fore aptiorẽ ad calicem, attenta sepulchri Dominici repræsentatione, quam præsefert calix, nisi esset periculum, vt frangeretur; aut vt imbiberet sacras vini species. Consentit Fagundez Lib. 3. in 1. præceptum Ecclesię C. 21. num. 13. additque Tamburinus Lib. C. & §. 1. n. 3. posse nunc confici calicem ex gẽma, quæ sit æquè pretiosa, ac aurum, vel argentum, si desit vtrumque illud periculum, ob quod S. Thomas non approbavit lapideam materiam ad calicẽ, nam, si absit, conceditur implicitè in Canonibus, & Rubricis licentia ad materiam æquè pretiosam, ac est aurea, vel argentea, quæ explicitè iubetur. Sed contra, quia si ex concessa vna materia arguitur ad alteram æquè pretiosam, vel pretiosiorem, quidni liceret, vti Corporalibus sericis? Quidni calice eburneo, vel facto ex electro, seu succino durissimo, qui stanneo permis-

so pretiosior absdubio foret? Non igitur benè argumentatur Tamburinus; proindeque oportet sistere in materijs, quas designarunt Canones.

25 Et cum materia communis, consuetaque calicum sit argentum, si quis leget Ecclesiæ calicem, quin exprimat materiam, sentiunt Henriquez supra, Fagundez supra num. 13. Amicus D. 33. sect. 12. num. 357. Calpensis Tract. 23. Disp. 3. sect. 5. num. 82. citatis Bartholo, Abbate, Romano, itē Didacus Covarruvias in C. *Indicante* de Testament. num. 5. & 6. & Moronus latissimè cum alijs in Responso 69. ex 100. Moralibus à num. 23. vsque ad 45 intelligendum esse argenteum non solùm quoad cuppam, sed etiam quoad pedem, ex leg. *Titia testamento* 38. §: *Seia* 2. *ff. de Auro, & argento legato*, iuxta quam legem; eiusque lectionem germanā determinatio facienda est penes magis consuetum, qualis est calix totᵘˢ argenteus (nam aureus totus, vel quoad solam etiam cuppam rarus est, & extraordinarius) non verò quoad minus; qualis est calix habens tantùm cuppam argenteam. Nihilominus ex iudicio P. Thomæ Sanchez Lib. 4. Summæ C. 13 n. 8. pluriumque apud ipsum, & post ipsum sufficeret determinatio penes cā licem postremæ conditionis iuxta legē illam *Titia de testamento*, communioremque eius lectionem, iuxtaque C. *Ex parte* 18. de Censibus, & quia in obscuris semper quod minimū est sequendum, de Regulis Iuris in 6. semel, & iterum; præsumique debet de testatore, velle gravare heredem, quanto minus fieri potest, *leg. Vnum ex familia* 67. §. *Si rem* 8. *ff. de Legatis* 2. tandemque quia legata vt quod minimum sunt interpretanda, *leg. eadem, leg. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 3. *Leg. apud Iulianum* 39. §. *Scio* 6. *ff. de Legatis* 1. Longi negotij esset, dirimere quæstionem hanc. Probabilis est vna, & altera opinio. Sed si secunda magis arrideat, non inde inferatur, satisfieri, si detur Ecclesiæ calix totus cupreus, aut stanneus, maximè vbi tales calices sunt insoliti, aut si in vsu sint, sed cogente paupertate. Certè legata sunt iuxta vsum loci intelligenda, vt constat ex *leg. Nummis* præcitata.

26 Hactenus circa calicis, & patenæ materiam, de qua inquirere iubentur Magistri, & Decani in Capitulis Hincmari art. 8. Et qua diligentia custodiantur. Interrogatusque de eadem materia S. Bonifacius Martyr, & Episcopus, *Si liceret in vasculis ligneis Sacramenta conficere? respondit, quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur: nunc è contrario lignei Sacerdotes aureis vtuntur calicibus*. Ita refertur à Concilio Triburiensi in C. *Vasa* toties repetito, & ab Vvalafrido Strabone C. 24. de Eccles. rebus. Sed Ioannes Trithemius in Chronicis Monasterij Hirsaugiensis anno 837. alludens ad idem dictum reddit illud sic, *Cum calices olim essent cuprei, Sacerdotes aurei fuerunt: hodie autem calices sunt aurei, & cuprei Sacerdotes*. Faxit Deus, vt nunc temporis omnes Sacerdotes simus aurei! Noster Bernardus Cæsius L. 1. de Mineralibus C. 8. S. 2. pag. 11. relato apophthegmate S. Bonifacij exclamat graviter, * O tempora! O mores! O deplorandam metamorphosin! Dic, quæso, ò aurum, libera tibi data optione, vtrum malles ex illis duobus? Quid taces, Rex inclyte metallorum? Iure palles, & hæres, meritòque neutrum eligens, optas quiddam tertium, aureos nempe calices, aureosque Sacerdotes. *

27 Figuræ calicis, & patenæ debent esse accommodatæ ministerio vtriusque, & conformes consuetudini præsenti Ecclesiæ. In figura calicis potior cura habenda est circa cuppam, vtpote contenturam sanguinem Dominicum. Figura patenæ solet esse orbicularis. Magnitudo vnius, & alterius debet etiam esse proportionatā muneri suo, & vsui recepto in Ecclesia. Olim fuerunt calices maiores, in quibus cōsecrabatur sanguis, & minores, atque ministeriales, in quos transfundebatur ille, vt ministraretur populo. Antiquitus etiam patenę fuerunt valde magnę. Sed de ijs legantur Suarez Disput. 81. sect. 7. V. *Dico secundò*, & V. *Tertiò obijcer*, Durantus Libro 1. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus Cap. 7. Cap. 11. & L. 2. C. 50. vbi etiam agit de etymologia patenæ, vt & S. Isidorus L. 20. Originum C. 4. Innocentius III. Libro 2. de sacro altaris Mysterio C. 58. Libro 6. C. 1. Vvalafridus Strabo C. 24. Amalarius L. 3. C. 27. Panvinius in Interpretatione vocum Ecclesiasticarum, Scortia L. 4. C. 1. n. 8. C. 23. n. vnico, Bullengerus C. 2. de Donarijs Pontificum.

SECTIO

SECTIO II.

De Pyxide sacra. Vbi de nonnullis spectantibus ad Eucharistiæ cultum in ea contenta.

28 PYxidis materia non est determinata in Iure. Rituale Romanum agens de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento inquit, *Curare porrò debet Parochus, vt perpetuò aliquot particulæ consecratæ eo numero, quo vsui infirmorum, & aliorum fidelium communioni satis esse possit, conseruentur in pyxide ex solida, decentique materia, eaque munda, & suo operculo benè clausa, albo velo cooperta, & quantùm res feret, ornato in tabernaculo claue obserato.* Concilium Eboracense celebratum anno 1194. ait, *Prouideatur etiam, vt in pyxide munda, & honesta hostia reseruetur, singulisque diebus Dominicis renouetur.* His Decretis conformis est regula Præfecti Ecclesiæ Societatis, in cuius num. 16. dicitur, *Det operam, vt sanctissimum Domini nostri corpus decenter in custodia conseruetur, diligenter cauens; ne vnquam in ea Sacramentum desit, habita cõmunicantium ratione; & vt saltem decimo quinto quoque die innouetur, & Sacris absolutis in tabernaculo claui obseretur.* Sic ibi.

29 Decens, munda, solidaque materia pyxidis videtur fore ea, quæ calicis, & patenæ. Notatque Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 9. num. 197. * Si vasculum intus insertum aureum sit, vel argenteum, etiamsi externa pyxis cum suo pede, & columna ex ære deaurato sit, vel orichalco pulchrè, & decẽter elaborato, non videtur materia indecens, maximè si vsus Romæ habet, vt in cupro inaurato sacrificetur. *

30 Conuenit maximè, vt inferior pars cuppæ pyxidis sit inaurata, hoc enim valde refert, vt discernantur particulę minutissimæ, quando purificetur pyxis: quam totam inaurari iubet Concilium Aquileiense anno 1596 titulo de Ecclesijs. Sed non est necessarium.

31 Materiam ligneam (vsitatam aliquando, vt noscere est ex Actis SS. Martyrum Indæ, & Domnæ in Suri ad diem 26. Ianuarij, & ex Ruperto in L. de incendio Tuitiensis oppidi C. 4. & 5.) iudico indecentem nunc, etiamsi capsulæ inseratur vasculum lineum, vt vidi in nonnullis Gallęciæ Ecclesijs, cũ in Missionibus versarer anno 1640. per pagos Archiepiscopatus Compostellani ad instantiam Eminentissimi, Illustrissimique Archiepiscopi Cardinalis de Spinola, Pręlati quidem non immeriti, qui cum priscis illis Ecclesiæ conferatur. Sed admonitus de ligneis capsulis remisit pijssima liberalitate permultas argenteas distribuendas, vbi opus fuisset. Thomas Zerola in Praxi Episcopali V: *Eucharistia*, num. 1. notat, posse eas esse. * Argenteas, vel eburneas: non ligneas, propter periculum vermium; non vitreas, ob fractionem; non lapideas, ob humiditatem, & ponderositatem. * Sic Zerola. Eburneas fuisse communes æuo Richardi de S. Laurentio, & ætate Odonis Episcopi Parisiensis, colligitur ex prioris L. 10. de laudibus Virginis tit. *Maria Eburnea*, columna 552. & ex posterioris statutis Synodalibus in C. de Sacram. Posse nunc vsitari ex solida, & pretiosa materia gemmeas, affirmat Tamburinus Lib. & C. 1. §. 6. num. 3. nam non imminet periculum, quod in calicibus, vt imbibatur in eis sanguis Dominicus.

32 Quæ de pyxide dixi, accõmodanda etiam sunt ad ostensorium, in quo Christi corpus proponi solet populo adorandum publicè; & saltem circulus ille, in quo includitur hostia consecrata, curandum est, vt sit aureus, vel argenteus inauratus, quãquam reliqua ostensorij sint ex ære, aut orichalco, vt solent in Hispania esse. Concilium Mediolan. 4. parte 2. Constitutionum tit. de pertinentibus ad sanctissimum Eucharistię Sacramentum habet, quæ sequuntur, *Tabernaculum, quod agendis Processionibus, vel exponendæ sacræ hostiæ vsui est, pellucido vitro, vel crystallo vndique circumdatum sit; lunulamque forma in instructionibus supellectilis Ecclesiasticæ præscripta huiusmodi habeat, vt aperiri commodè possit, & fragmenta colligi, si quæ ibi fortè relicta sunt. Ipsa autem lunula saltem cum supposito paruulo scuto ex argento constet.*

33 Figura pyxidis, & ostensorij nusquam decreta reperitur. Hierothecam sacram habuisse alicubi figuram

ram turris, ostendit Rosvveydus notis in S. Paulinum ad pag. 147. linea 16. Baronius tomo 7. anno Christi 570. ex Fortunato Lib. 3. Carm. 25. S. Gregorio Turonensi Lib. 1. de Gloria Martyrum C. 86. quibus addo Flodoardum Lib. 1. Historiæ Ecclesiæ Rhemensis C. 18. in testamento S. Remigij, Lib. etiam 2. C. 3. & 6. Alicubi fuisse instar columbæ aureæ, aut argenteæ; tradunt ijdem, primus ad pag. 140. lin. 10. notaque 34. ad vitam S. Basilij inter alias vitas Patrum: & secundus anno Christi 57. ex Epistola Clericorum, & Monachorum Antiochiæ relata in 5. & 7. Synodo Action. 1. & 5. Tradit etiã Ioãnes Stephanus Durantus Lib. 1. de Ritibus Eccles. C. 16. num. 5. exornantque latè Alfons. de Ribera in Historia sacra de sanctissimo Sacramento Tractatu, & §. 2. ex num. 1. Aloysius Novarinus in Agno Eucharistico Cap. 55. Claudius Espencæus Lib. 2. de Eucharistiæ adoratione C. 5. Saussayus part. 1 Panopliæ Sacerdotalis Lib. 9. C. 4. Bulengerus L. 2. de Pontificũ donarijs C. 3. Prętereà S. Basilius, vt C. 6. eius vitæ narrat Amphilochius, sacram Eucharistiam asservabat intra auream columbam, non secus ac nunc feria 5. in Cœna Domini videmus recondi nonnullis in templis intra pectus pellicani efformati ex pretiosa materia, vel saltem pellicanus imponitur tabernaculo, vbi custoditur Eucharistia. S. Paulinus in templo, quod Nolę erexit, dextrum absidis locum designavit pyxidi Eucharistiæ, & sinistrum sacris codicibus divinæ Scripturæ, iussitque dextro lateri inscribi hos versus,

Hic locus est, veneranda penus qua cõditur, & qua
Promitur alma sacri pompa ministerij:

& sinistro hos,

Si quem sancta tenet meditandi in lege voluntas,
Hic poterit residens sacris intendere libris.

Ita refert ipse S. Paulinus in Epistola 12. ad Severum.

34 De custodia pyxidis, obserationeque tabernaculi, in quo clauditur, extant celebres Canones *Sanè* 10. de Celebratione Missarum, & *Statuimus* 1. de Custodia Eucharistię; consonatque Concilium Turonense Cap. 4. apud Burchardum Lib. 5. Cap. 9. dicens, *Pyxis semper sit super altare obserata; & de septimo in septimum diē semper mutetur: ne fortè diutius reseruata mucida fiat; quod absit.* S. Petrus decrevit anathematis pęnam in eum, qui Eucharistiam negligenter custodijsset, vt videre est in Turriano, Libro quarto pro Epistolis Pontificijs Capite decimo nono. S. Franciscus Assisias in Epist. 13. ait, *Vbicumque fuerit sanctissimum corpus Domini Nostri Iesu Christi illicitè collocatum, & relictum, remoueatur de loco illo, & in loco pretioso ponatur, & consignetur.* Rursus in suo Testamento, *Hæc sanctissima Mysteria volo super omnia honorari, & venerari, & in locis pretiosis collocari.*

35 De renouatione Eucharistiæ contentæ in pyxide monetur Parochus in Rituali Romano his verbis, *Sanctissimæ Eucharistiæ particulas frequenter renouabit. Hostiæ verò, seu particulæ consecrandæ sint recentes, & vbi eas consecrauerit, veteres primò distribuat, vel sumat.* Quę renouatio cò dirigitur, *ne qua putredo in Sacrario inveniatur, ne quum negligenter agitur, portioni corporis Domini grauis irrogetur iniuria,* vt ait S. Clemens Papa in Epistola 2. ad Iacobum, seu potiùs ad Simeonem fratrem Domini, indeq; hortatur Presbyterum, Diaconum, & Hypodiaconum, *vt cum timore; & tremore reliquias fragmentorum corporis Dominici custodiant.*

36 De lumine ante tabernaculum, in quo manet pyxis, vocata *arca illustrationis Dei* ab Hesychio apud Bullengerum de donarijs Pontificum C. 18. loquitur sic Rituale Romanum suprà, *Lampades coram eo plures, vel saltem vna, die, noctuque perpetuò colluceat.* Vnde benè in Regulis Æditui Societatis numer. 13. iniunctum ei est, *Det operam, vt nullo modo lumen desit ante sanctissimum Sacramentum, neque interdiu, neque noctu.* Præceptum Ritualis Romani obligat grauiter, ne diu desit lumen ante tabernaculum, nisi paupertas Ecclesię excuset. Vbi non possum non meminisse lucernæ, quæ perpetuò ardebat ante stolam Pontificiam Hierosolymis in turri Antonia, vt narrat Iosephus, Antiquitatum Iudaicarum Lib. 18. C. 6. Non ergo novum, nec mirum, si ante ipsum Christum, Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech, occultatũ sub speciebus,

ciebus Sacramentalibus debeat perpetim accensum lumen micare. Gentiles oleum ad lumen in templis ponebant, vt constat ex *L. Si sponsus* 5. §. *Proinde* 12. *ff. de Donationibus inter virum, & vxorem.* Id quod ne à Christianis fieret in Sacris Gentilium, vel Synagogis Iudæorum prohibet Canon 70. Apostolorum; & 3. & 71. nos edocet, quàm laudabiliter fieri consuesceret in Ecclesijs Christianorum; consonatque Canoni 71 Conciliũ Aquisgranense anno 836. Lib. 1. C. 29. Hinc in C. *Nemo Ecclesiam* 4. de Consecratione Dist. 1. Nouella *Vt nullus* 67. C. *Deinde* 2. in Concilio Turonensi anno 813. C. 46. decernitur, vt Ecclesia non ædificetur, nisi dote designata ad luminaria; & in Capite *Placuit* 10. quæst. 3. ex Cõcilio Bracarensi 2. Can. 2. prementis vestigia Bracarensis 1. Can. 7. statuitur quota pars facultatum Ecclesię reseruanda sit ad luminaria. Sed quia non possumus probare, habitam esse specialem rationem Eucharistiæ seruatæ in templis, retrahimus calamum, ne excurrat in alia antiquitatis monumenta, quorum plura accumulat egregiè Sherlogus Vestigatione 13. in Cantica ex n. 23. vsque ad 27.

37 De lumine præcessuro Sacerdotem, quando ad ęgrotos defert in pyxide Eucharistiam, constat ex præcepto Honorij III. grauiter obligante in C. citato, *Sanè*. Ibi: *Sacerdos verò quilibet frequenter doceat plebem suam, vt, cum in celebratione Missarum eleuatur hostia salutaris, se reuerenter inclinet; idem faciens, cum eam defert Presbyter ad infirmum. Quã in decenti habitu, superposito mundo velami ne ferat, & referat manifestè, ac honorificè ante pectus cum omni reuerentia, & timore, semper lumine præcedente, cum sit candor lucis æternæ, vt ex hoc apud omnes fides, & deuotio augeatur. Prælati autem huiusmodi mã dati grauiter punire non differant transgressores, si & ipsi diuinam, & nostram volunt effugere vltionem.* Colludunt Rituale Romanum, & Statuta Synodalia Ecclesiæ Rhemensis per Dominum Sonnacium num. 10. in editione Biniana Cõciliorum parte 2. tomi 3. pag. 678. necnon Constitutiones Odonis Episcopi Parisiensis C. de Sacramento altaris num. 6 in eadem editione, & parte pag. 656. Alfonsus Sapiens l. 61. & 62. tit. 4. Partita 1.

38 Estque valdè notandum, quòd Rex ille non minus pius, religiosusque, quàm sapiens, cum vltra statuta in Can. *Sanè* imperat, vt obvians Eucharistiæ delatæ ad infirmum comitetur eam, habere hęc verba, quæ grauitatem, maiestatemque ingentem legi conciliant, & quibus similia non inuenio in Partitis, *E demas desto Nos Don Alfonso Rey por honra del cuerpo de Nuestro Señor Iesu Christo mandamos, que los Christianos, q̃ se encontraren con el, que vayan con el, a lo menos fasta en cabo de la calle do se fallaren: è eso mismo deben facer los otros, que estubieren en la calle, fasta que llegue el Clerigo a la casa, do es aquel; a quien van a comulgar. E si algunos vinieren caualgando, deben descender de las bestias. E si tal lugar fuere, en q̃ no lo puedan facer, debense tirar de la carrera, por que pueda el Clerigo pasar por la calle sin embargo ninguno. Casi los homes, que se topasen con el Rey temporal, que fuese por algũ lugar a pie, descenderian a el; por facerle honra, quanto mas lo deben facer a Nuestro Señor Iesuchristo, que es Rey sobre todos los Reyes, è Señor de los Cielos, è de la tierra.* Huc vsque ille, qui, nisi in Prologo, nusquam aliàs profert nomen suum, & soli huic legi illud præponit, tum vt manifestet deuotionem suam erga tantum Sacramentum, tum vt quidquid in se est potestatis Regalis quasi vibret, nervosque omnes, & vires intendat in iubendo cultu erga illud. Sed quanvis videretur imperari non posse quid vltra in hac re, adhuc Rex Ioannes I. addidit, vt genuflexionis in via publica coram Eucharistia ad ægrotos portata non prætenderetur excusatio ratione siue luti, siue pulueris, siue cuiuslibet alterius rei, & vt Infantes, Principes, Regesq; ipsi Hispani immunes non essent ab obligatione associandi corporis Domici, si fortè eis obuium se daret. Ita in l. 2. tit. & L. 1. nouæ Recopilationis, vt vocant. Hinc altissimo Dei consilio factũ puto, vt Hispanum Regnum, cuius Reges antiqui tam reuerentes fuerunt erga istud Sacramentum, nonnisi in Austriacos deuenerit, quorum obseruantia ergaidem Mysterium satis est decantata in augustissimæ gentis capite Rodulpho I. Imperatore, alijsque successoribus.

39 Præcedit etiam lumen, cũ ante Summos Pontifices extra Romam iter longum peragentes defertur Eucharistia

charistia inclusa in capsula; quem Romanæ Ecclesiæ ritum innuit Anastasius Bibliothecarius in Stephano 3. dum inquit, *Christo præuio,* suscepisse viam in Gallias ad Regem Pipinum. Ita coniectantur Baroni⁹ anno Christi 753. n. 9. Cerda in Adversarijs Cap. 184. n. 1. & alij. Idque pluribus exemplis confirmat Franciscus Longus in Breviario Chronologico Pontificum, & Conciliorum, anno Domini 1592. Luisius de Babia in Historia Pontificali parte 4. Capite 80. testaturque primus legi de Pio II. *His arcula iungebatur aurea, equo albo vecta, & multis luminaribus circumdata, in qua condita fuit Eucharistia, id est, hostia Saluatoris sacrata, & sericum desuper vmbraculum.*

40 Præit itidem lumen, cum in supplicationibus solemniter circumgestatur Eucharistia patens, præcipuè in Processione festi diei Corporis Xpi, de qua etsi Vrbanus IV. institutor eius festiuitatis, non faciat expressam mentionem in Constitutione incipiente *Transiturus,* neque Clemens V. qui eam prosequutus est, in Clementina vnica de Reliquijs, & veneratione Sanctorũ, tamẽ Iacob⁹ Philipp⁹ Bergomas in Supplemento Supplementi Chronicarum Lib. 13. anno 1262. scribit, Vrbanum IV. *Instituisse solemnitatem Corporis Christi cum Processionibus, & Octauis à cunctis fidelibus celebrari; pro quibus & maximas concessit Indulgentias;* & Martin⁹ V. anno 1429. in Bulla, cuius initium, *Ineffabile Sacramentum,* loquitur de Processione illa. extatque eius vestigium, & adumbratio in Concilio 3. Bracarensi, anno 675. C. 6. vbi agitur de progressu Episcoporum ad Ecclesiam in solemnitatibus Martyrum, comitante Clero, & populo; portabatque Episcopus collo suo pendentes reliquias, non quidem Martyrũ, sed specierum consecratarũ, vocantur enim ibi *Sanctæ Dei reliquiæ,* & *arca Dei* capsula, in qua ferebãtur inclusæ.

41 Quamuis verò Rituale Romanum supra, continuans sermonẽ de pyxidis cum Eucharistia delatione ad infirmos, notet, *Quòd si longius, aut difficilius iter obeundũ sit, & fortasse etiã equitandum, necesse erit, vas, in quo Sacramentũ defertur, bursa decenter ornata, & ad collum appensa aptè includere, & ita ad pectus alligare, atque obstringere, vt neque decidere, neque ex pyxide excuti Sacramentum queat,* quamuis, inquam, Rituale notet id, attamen nõ declarat, num in hoc casu lumen præire debeat, neque an Sacerdos processurus sit superpelliceo, & stola indutus? Possevinus Cap. 5. de Officio Curati C. 39. affirmat, esse in hoc etiam casu necessariũ, nec vnquam licere ferre aliter viaticum, etsi aliæ solemnitates possint omitti, vrgẽte necessitate, ne infirmus obeat sine viatico.

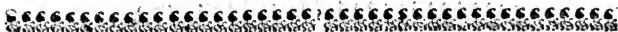
42 Nihilominus si periculũ mortis sit in mora expectandi, aut habendi lumẽ, quod precedat, & superpelliceũ, ac stolam, qua induatur Sacerdos, censeo, fas huic fore, portare occultè viaticũ sine vlla solemnitate, quia præceptum larũ in C. *Sanè* non obligat cum tãto moribundi detrimento, neque eius præcepti non adimpletio cedit in irreuerentiam Sacramenti, si hoc occultè feratur in extrema necessitate. Favet Concilium Eboracense anno 1194. dicens, *Quoties communio exhibenda est infirmis, Sacerdos in propria persona hostiam in habitu Clericali, tanto Sacramento conueniẽti, deferat, lumine præcedente, nisi aeris intẽperies, vel viarum difficultas, vel alia ratio præpediat.* Hinc tamen non inferas, fore, vt etiam possit celebrari Missa sine lumine, & vestib⁹ sacris ad viaticũ ęgroto dandum. Non, inquam, inferas, cum manifestum sit, plura requiri ad decentem, & religiosam confectionem Sacramenti, quàm vt iam confectum administretur sine irreverentia culpabili.

43 Si Sacerdos pedes, aut eques perrectur⁹ sit ad locum valde distantẽ, non videtur decens, vt superpelliceo, & stola vestitus incedat, aut equitet, neque item, vt luminis signo ostendat, deportari à se viaticum absque solemnitate, & comitatu. Cõgruentius erit, ni fallor, occultè omnino ferre, comitante vno, aut altero Ministro; posteàque in domo moribundi assumere superpelliceum, & stolam, præstareque cætera, quæ ad suum munus spectant; poteritque redire sine Sacramẽto, quia nimirùm ęgroto dederit quidquid specierum consecratarum detulit. Si autẽ cum superpelliceo, & stola peragat iter, curet, vt à Ministro præeunte portetur lumen inclusum laterna.

44 Sed cur tanta cura prævij ad Eucharistiam luminis? Respondeo, tum vt etiam extra Sacrarium

mumquesit venialiter peccaminosa; si procedat ex negligentia leviter damnabili. Cuius explicationis puncta perspicua sunt ex principijs generalibus de ignorantia circa præcepta positiua. Et de eis principijs ad præsentem materiã applicatis agit Suarez D. 82. sect. 3. V. *Secundò*. Si autem aliud voluerunt dicere Victoria, Sotus, & Angles, minimè eis assentiar quoad illa, quæ in celebratione Missæ cadunt sub præcepto graviter obligante.

125 Tandem scrupulosi audiant Azorem quærentem tomo 1. Libro 10. C. 27. quæst. 11. * An Sacerdos volens in aliquo certo altari Sacrificium facere, debeat priùs inquirere, sit ne altare consecratum, Corporalia itidem, ac cætera linteola, vestesque sacratæ?* Et respondentem * Quando hæc rei divinæ inseruiunt de more, nihil est inquirendum; quando item hęc à proprio Parocho offeruntur * Consentit cum Azore Ioannes Baptista Scortia Lib. 3. Cap. 5. n. 6.



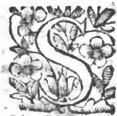
DISPVTATIO XXVI.

DE VASIS AD MISSAE CELEbrationem.

1 *ABET DE EIS SERMONEM Angelicus Doctor in responsione ad 6: Cumquo agendum in hac Disputatione nobis est de calice, & patena, necnon de consecratione eorum, loquemurque simul de pyxide; in qua asseruatur Christi corpus.*

SECTIO I.

Post exarata, & explicata S. Thomæ verba; tractatur de calicis, & patenæ necessitate; atque materia.

ANCTVS Thomas sic fatur, *Sicut in Dist. eadem 1. dicitur C. Vasa, Quondam Sacerdotes non aureis, sed ligneis calicibus vtebantur. Zepherinus autem Papa patenis vitreis Missam celebrari constituit; deinde Vrbanus omnia fecit argentea. Postmodùm autem statutum est, vt calix Domini cũ patena, siue ex auro omnino, siue ex argento fiat, vel saltem stanneus calix habeatur. De ære autem, aut ex orichalco non fiat, quia hoc vini virtute æruginem parit, pariterque vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo, seu vitreo calice præsumat Missam cantare, quia scilicet lignum porosum est, & sanguis consecratus in eo remaneret; vitrum autem fragile est, & posset fractionis periculum iminere; & eadem ratio est de lapide. Et ideo propter reuerentiam Sacramenti statutũ est, vt ex prædictis materiys calix fiat.* Hactenus Sanctus Thomas, citans duos Canones.

2 Quorum alter incipit *Vasa*, estque

estque 44. in Dist. 1. de Consecratione; & desumptus est ex Concilio Triburiensi celebrato anno 895. C. 18. vbi vltrà verba adducta à Sācto Thoma habentur hæc, *In hoc enim, sicut & in reliquis cultibus, magis, & magis per incrementa temporum decus succreuit Ecclesiarum. Nostris enim diebus qui serui Patris familias sumus, ne decus matris Ecclesiæ minuatur, sed magis cumuletur, & amplificetur, statuimus, vt deinceps nullus Sacerdos sacrum mysterium corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Xpi in ligneis vasculis vllo modo conficere præsumat, ne, vnde placari debet, inde irascatur Dominus*. In hoc Canone Zepherinus vocatur XVI. Romanus Episcopus, & Vrbanus XVIII. numerando ante Zepherinum, & benè quidem, Petrum, Linum, Cletum, Clementem, Anacletum, Evaristum, Alexandrum, Sixtum, Telesphorum, Higinum, Pium, Anicetum, Soterum, Eleutherium, Victorem; numerandoque ante Vrbanū, & benè quidem, Zepherinum, atque Calistum. Ideoque aliquę editiones S. Thomæ, in quibus Zepherinus appellatur XIV. corrigendæ sunt; sed in plerisque deest numerus. Constitutio Zepherini refertur in Lib. Pontificali Damasi istis verbis, *Fecit constitutum de Ecclesia, vt patenas vitreas Ministri ante Sacerdotes portarent, dum Episcopus Missam celebraret, & vt Sacerdotes omnes adstarēt, dum Missę sic celebrarentur.* Non constat, num memoratæ patenæ vitreæ deseruirent ad suscipiendum Christi corpus; neque rursus, an deservirent in omnibus Missis, neque item an ad aliud ministerium, quàm communicandi populi? Radulphus Decanus Tungrensis propositione 23. de Canonum obseruātia ait, Apostolos celebrasse in ligneis calicibus (quod etiam asseritur ab Honorio Augustodunensi L. 1. de antiquo ritu missę C. 89.) & Zepherinum constituisse, vt in vitreis, Vrbanumque, vt in argenteis. Platina in Zepherini vita scribit, statuisse, * Vt consecratio diuini sanguinis in vitreo vase, non autē in ligneo, vt anteà, fieret. * Sed ego dubito, num etiam de calicibus, vel de solis patenis decreverit Sanctꝰ ille Pōtifex? De his solis loquitur Vvalafridꝰ Strabo Cap. 24. rerum Ecclesiasticarum. Constitutio, seu factum Vrbani narratur in eodem Pontificali his verbis, *Hic fecit ministeria sacrata omnia argentea, & patenas argenteas viginti quinque apposuit.*

3 Alter Canon exorditur *Vt calix*, sequiturque proximè post allegatum, & confectus est in concilio Rhemensi congregato anno 813. Capite 6. Subiicet Sanctus Thomas verba alia in illo contenta, videlicet hæc, *Nec causentur Presbyteri, auaritia suadente, de paupertate, vel impossibilitate, cum quarta pars ex omnibus, quæ ad Ecclesiam pertinent, in fabricis ipsius Ecclesiæ sit imponenda. Admonendus est etiam populus, vt aliquid in donarijs Domini offerat, sicut ille antiquus populus sub Mose in tabernaculo Domini fecisse legitur. Si quis autem tam pauper est, saltem vel stanneum calicem habeat*, &c. Ita apud Burchardum in Decreto Lib. 3. Capite 96. & apud Ivonem in Decreto parte 2. Capite 131. atque in Pānomia Lib. 1. Capite 161. partimque apud Gratianum. Vnde ratione tantū paupertatis permittebatur in Concilio Rhemensi stanneus calix, & ita intelligitur Synodus illa à Rege Alfonso Sapiente leg. 56. titulo 4. Partita 1. Nec de calice, vt posset esse stanneus, quidquam antea decreverat Zepherinus Papa, vt falsè ei attribuit cum Martino Polono Genebrardus Libro 3. Chronographiæ sub annum 206. Verba illa *Quia scilicet*, & cætera vsque ad finem sunt Sancti Thomæ. Cuius doctrina præsupposita, aggredior tractationem de ijs, quæ promisi.

4 In primis igitur est omnino indubitatum, ad celebrationem Missæ sub præcepto gravi requiri calicem, & patenam. Calicem quidem, tum quia non nisi in vase potest commodè consecrari vinum, tum ob Christi exemplū. Aitque Paschasius Rathbertus Libro de Corpore, & sanguine Domini Capite 21. * Mos benè inolevit, vt sanguis Christi nunquam in catino, nunquàm in cratere, neque in alio vase, quàm in calice consecretur. * Patena autem exigitur tum ob exemplum illud, patena enim respondet catino, & paropsidi apud Marcum 14. & Matthæum 26. tum ob commodam receptionem hostiæ, & particularum, quæ ex ea decidant, tum ob facilem extersionem Corporalium, tum ad superponendas formulas, ex quibus sint communicandi alij, deficiente pyxide.

5 Deinde constat ex præcitatis Canonibus, ligneos fuisse olim multos calices; & in eis Apostolos sacrificasse, dicitur ab Honorio Augustodunensi, & à Radulpho Tungrensi supra; videturque Richardus Armachanus in quæstionibus Armenorum Lib. 9. C. 6. non renuere, quòd Christus Dominus ligneo calice vsus fuerit, quando instituit, & celebravit Sacrificium incruentum sui corporis, ac sanguinis. Scribitque Gabriel in Canonem Missę Lectione 52. lit. C. * Christus, qui Apostolis suis possessionem auri, & argenti interdixit, non creditur fuisse vsus calice argenteo, vel aureo; sed fortè nec stanneo, quia paupertatem suam nobis declarans ait, Vulpes foveas habent, & volucres Coeli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet. * Stephanus Eduensis C. 16. de Sacramento altaris similiter inquit, calicem à Christo acceptum ad consecrationem fuisse fortasse ligneum, aut luteum. Et de catino quidem ad cibum in postrema Cœna significat Clemens Alexandrinus Lib. 2. Pædagogi Cap. 3. confectum ex vili materia; fictileque fuisse, exprimunt Zacharias Chrysopolitanus Lib. 4. in vnum ex quatuor C. 1 Rabanusque Maurus, & ex eo S. Thomas in C. 26. Matthæi. Vniversimque de toto apparatu ad mensam inquit S. Chrysostomus in Homilia 60. ad Antiochenum populum, *Non erat illa mensa tunc ex argento, nec aureus calix, ex quo sanguinem proprium Christus suis dedit discipulis; pretiosa tamen erant illa omnia, & tremenda, quoniam erant spiritu plena.* Sic Os aureum.

6 Constat prætereà ex illis Canonibus, necnon ex Tertulliano L. de Pudicitia C. 10. S. Epiphanio hæresi 34. S. Hieronymo in Epist. 4. ad Rusticum, S. Gregorio Magno Lib. 1. Dialogorum C. 7. Cypriano Gallo in Vità S. Cęsarij Episcopi Arelatensis, Authore Anonymo in Vità S. Vvinoci Abbatis 6. Novembris apud Surium vsus antiquus vitreorum calicum, & patenarũ

7 De cryſtallino etiam calice compertum nobis est ex Sancto Gregorio Turonico Lib. 1. Miraculorum Cap. 46. & ex Vita Sancti Berneucardi Episcopi Hildesheimensis, vt refert Novarinus in Agno Eucharistico, num. 819. ibidemque fit mentio calicis onychini. Sed & marmorei in Vità Sancti Theodori Archimandritæ 22. Aprilis apud Surium. Fuisseque ex lapide Agatha, vel Chalcedonio illum, in quo Christus suum consecravit sanguinem, colique nunc Valentiæ Cidi, tradunt multi, vt Ioannes Baptista Laurus de Deiparæ Virginis annulo pronubo, fol. 9. Didacus de Guzmàn parte 1. de Excellentia Sacrificij Legis Evangelicæ Capite 11. parte 2. Capite 8. Gavant in Rubricas Missalis parte 2. titulo, & num 1. littera *F.* cum Carthagena L. 9. in Homilia 26. de Eucharistia, Henricus Henriquez Libro 9. Capite 28. §. 2. Salmeron tomo 9. in Evangelia Tractatu 10. pag. 77. Barradas tomo 4. in Evangelia Libro 2. Capite 11. Ioannes Vvalterius de triplici Cœna Christi Capite 38. Cœnæ 3. Faguntdez in 1. præceptum Ecclesiæ Libro 3. Capite 21. numero 13. Augustinus de Herrera Libro 1. de Origine, & progressu cœremoniarum Missæ Capite 26. numero 4. Gundisalvus de Illescas in Historia Pontificali Lib. 5. Capite vltimo in Rege Alfonso VII. Antonius de Molina Tractatu 1. de instructione Sacerdotum Capite 14. §. 1. Leander Tractatu 8. de Sacramentis Disputatione 1. quæst. 10. cum Vrreta Libro 1. de Rebus Æthyopiæ Capite 11. Andreas Saussay in Panoplia Sacerdotali parte 1. Libro 8. Capite 3. cum Hadriano Maghertio, Thomas Tamburinus L. 1. de Missa C. & §. 1. n. 3. Thomas Alvarez in Discur. de Sacrif. Missæ n. 75. Gaspar Escolanus in Decade 1. Historię Civitatis, Regnique Valentini Lib. 5. Cap. 2. vbi de verbo ad verbum exarat Instrumentum quoddam authenticum donationis, quam eius calicis anno 1499. fecerunt Martino Regi Aragoniæ Prior, & Regulares Monasterij Sancti Ioannis de Penna. Initium autẽ litterarum publicarum habet se in hunc modum: *Cùm Excellentissimus Princeps, & Dominus D. Martinus Dei gratia Rex Aragoniæ, &c. affectuosè expetierit habere in Capella sua Regia illum calicem lapideum, in quo Dominus Noster Iesus Christus in sua sancta Cœna consecrauit pretiosissimum suum sanguinem, & quem Sanctus Laurentius in :: misit acceptum de manu Sixti Papæ, cuius discipulus, & Diaconus erat, posteàque calix ille datus est Monasterio, & Conuentui Sancti Ioannis de Penna*, &c.

Creditur

Creditur asseruatus fuisse eo in Monasterio ex tempore irruptionis Maurorum in Hispaniam. Extat nunc in templo maximo vrbis Valentinæ, summaque veneratione suspicitur.

8 Calices æreos antiquitus etiam fuisse vsitatos, noscitur ex Actis SS. Columbani, & Galli apud Novarinum supra; imò & corneos, ex Concilio Calcuthensi, anno Christi 787. C. 10. vetatur enim ibi, ne ampliùs fiant *de cornu bouis calix, aut patena ad sacrificandum, eò quòd de sanguine sunt.*

9 Et hæc de antiquitatis Ecclesiasticæ exemplis quoad materiam calicum. Non tamen desunt alia, ex quibus patet, argenteos, & aureos non fuisse insolitos vel in prioribus sæculis Religionis Christianę. Beda Cap. 2. de locis sanctis refert, argēteum fuisse calicem Domini, & sua ætate tangi, & osculari Hierosolymis. Id si verum sit, ruet omnino prænarrata traditio Valētina. Respondet Gaspar Escolanus, calicem, de quo Beda, deservijsse ad Cœnam agni Paschalis, alterum verò, qui Valentiæ manet, ad Cœnam Eucharisticam; Herrera respondet, accidisse miraculosam mutationem ex argento in lapidem pretiosum siue post tempora Bedæ, siue antea; quanquam Beda vocet argenteum calicem ob priorem statum; potest etiam dici ex Gavanto, calicem, de quo Beda loquitur, adhibitum fuisse ad potādum Christum felle, & aceto in cruce, non autem ad vltimam Cœnam. Verba Bedæ sunt, *In platea, quæ Martyrium, & Golgotha continuat, exedra est, in qua calix Domini, scriniolo reconditus, per operculi foramen tangi solet, & osculari: qui argenteus calix hinc, inde duas habens ansulas, sextarij Gallici mensuram capit, in quo illa est spongia Domini potus ministra.* Si vrgeat non nemo, videri incredibile, quòd vas ex argento delatum sit ad locum crucifixionis Christi. Dici adhuc potest, materiam quidem vasis ignobiliorem fuisse, sed ob tenuem bracteam argenteam, qua ad maiorem cultum, & securitatem obtectum extaret tempore Bedæ, appellari argenteum. Sed non minorem difficultatem in hoc modo respondendi, quàm in alijs Herrerę, & Escolani. Quis enim antiquorum enarravit miraculosam illam transformationem? Quo tēpore illa contigit? Vt omittam, con venire non posse traditioni de calice Valentino, & tabulis supra adnotatis narrationem Bedę de calice Hierosolymitano. Contra Escolanum verò facit, quòd in Cœna postrema vnus tantùm calix sit appositus, vt Gregorius II. Papa rescripsit ad Bonifacium Apostolum Germanorum his verbis, *In Missarum solemnijs obseruandum est, quod Dominus Noster Iesus Christus sanctis suis tribuit discipulis, accepit namque calicem dicens, Hic est calix*, &c. Marci 14. & Lucæ 22. *Vnde congruum non est, duos, vel tres calices in altario ponere, cum Missarum solemnia celebrantur.* Sic Gregorius II. apud Baronium anno 726. num. 46. Et quamuis probabile sit, Christum propinasse Apostolis duas bibitiones, alteram, eamque cōmunem post esum Agni Paschalis, alteram sui sanguinis, tamen in vno, eodemque calice. Nec Paschasius Rathbertus, alijque citati ab Escolano, & à Barrada tomo 4. Lib. 3. Cap. 1. loquuti sunt de duobus calicibus, nisi in primo sensu. Et siue calix Dominicæ Cœnæ fuerit ex lapide pretioso, siue ex argento, non obstant, quæ de paupertate Christi aiebat supra Gabriel Biel, siquidem Christus fecit Pascha in domo aliena, hominisq; divitis, vt monstrat Cœnaculum magnum stratum, de quo Lucas C. 22. & Marcus C. 14. Et quid mirùm, in apparatu ad mensam intra ędem Patris familias non inopis adfuisse calicem argēteum, vel factum ex Chalcedonio? Plinius Lib. 27. Historiæ naturalis C. 7. testatur, factitata vasa potatoria hoc ex lapide.

10 Calicum aliorum argenteorum, & aureorum in Christianorum Sacris tempore primitivæ Ecclesiæ notitia habetur ex Tertulliano C. 7. & 10. de Pudicitia, ex Prudentio in hymno de S. Laurentio, & ex huius Actis, ex S. Augustino L. 3. contra Cresconium Grammaticum, C. 29. & Epist. 165. S. Optato Milevitano L. 1. contra Parmenianum, S. Gregorio Turonensi C. 38. de gloria Martyrum. Legantur Baronius anno Christi 233. num. 2. anno 303. num. 7. & 78. in notisque ad Martyrologium Romanum 7. Augusti, V-vadingus in Epistolam 13. S. Francisci, Vvalterius de triplici Cœna Christi C. 39. Cœnæ 3. Observatque Baronius in priori loco, Sacrificium Christianorum non sine divino quodā consilio illustra-

tum fuisse his fulgoribus, industria præcipuè S. Vrbani Papæ, quo tempore Sacrificia Gentilium auaritia Alexãdri, & Maximini Imperatorum decrescere visa sunt, alter enim ne guttulam quidem, aut bracteolam auri obtulit, & non nisi quatuor, aut quinque libras argenti, vt tradit Lampridius; & alter abstulit è templis quidquid erat pretiosum, vt refert Herodianus Lib. 7.

11 Sed ex præfatis materijs lignea, & vitrea iamdudum prohibitæ sunt in Concilijs Rhemensi, atque Triburiensi supra transcriptis; & Honorius III. Papa C. finali de Celebratione Missarum edixit, privandum officio, & beneficio perpetuò quendam Presbyterum, qui vltra alia enormia sacrilegia ibi memorata *in scypho ligneo Missarum solemnia celebrare præsumpsit.* Addo vulgatis, notisque textibus authoritates alias minus communes. Leo IV. Papa in Epistola per Provincias ad Episcopos missa, legenda Presbyteris, ait, *Nullus in ligneo, plumbeo, aut vitreo calice audeat Missam agere.* Innocentius IV. Papa anno 1254. apud Bzovium inquit, *Vnusquisque Sacerdos in aureo, vel argenteo solũ, aut saltem stanneo calice sacrificet* S. Isidorus Hispalensis in Epistola ad Redemptum Archidiaconum scribit, *Quod etiã de vase agitur ligneo, fictili, vel metallino, quo agitur immolatio Sacrificij, quia nullus Euangelistarum expressè ostendit, cuiusmodi fuerit, ad legis videtur recurrendum potiùs authoritatem, quia in ministerio tabernaculi, aut domus Dei nulla vasa sacra vnctionis oleo delibuta leguntur lignea, vel fictilia, sed magis ex metallo erant. Dominus etiam quæque de melioribus sibi offerri præcepit, & tabernaculum testimonij cum maxima diligentia, auri, & argenti mira pulchritudine adornare. De Salomonico templo quid? Re vera idem. Quòd si cœremonialia illa, quæ vmbra erant veritatis futuræ, quibus pecudum carnes immolabantur, vel sanguis, tanto voluit Deus decore perfrui: quãtò magis sanctum altare, sacrumque vas, in quo ipsa veritas Vnigenitus Deus quotidie Deo Patri offertur, quanto honore, reuerentia, gloria, & decore debent studio, & diligẽtia adornari? Liquidè patet, tam inæstimabile Sacrificium in vase luteo, vel ligneo, nisi necessitate vrgente, vel cogente inopia, offerre, turpe, ac vile, præsumptuosum esse, ac temerarium, quod potest iusto examine reprobari.* Hactenꝰ S. Isidorus. Conciliũ Coyãcense anno 1050. tit. 3. statuit, vt Sacerdotes *non sacrificent cum calice ligneo, vel fictili.* Concilium Londinense anno 1175. similiter decernit, vt *non nisi in calice aureo, vel argẽteo; & ne aliquis Episcopus stanneũ calicem amodò benedicat.* Concilium Eboracense anno 1194. imperat, vt *cum calice argenteo, vbi facultas suppetit, Sacramentum Eucharistiæ conficiatur.* Pontificale Romanum in Ordine Synodi celebrandæ in Exhortatione ad congregatos, *Calix, & patena sint aurei, vel argentei: non ærei, aut orichalcei, vitrei, vel lignei.* Petrus Damiani Opusculo 26 conqueritur, *Quod nonnulli circa sacri altaris vtensilia tantæ negligentiæ sunt, & tã segnis incuriæ, vt stanneos, vel etiam supparis cuiuscumque metalli calices longo situ scabredinis inhorrescere patienter aspiciant.*

12 In his Canonibus, & authoritatibus vetita etiam est materia æris (Hispanè *Bronce*) orichali (Hispanè *Laton*, *Azofar*) Ita speciatim in Pontificali Romano, & in Concilio Rhemensi. Materia stanni non omnino reprobatur ab hoc Concilio, neque ab Innocentio IV. sed permittitur in casu paupertatis; quanquã Conciliũm Londinense videatur excludere illam. Materia plumbi reijcitur à Leone IV. & quæ cupri est, non placet Regi Alfonso Sapienti leg. 56. tit. 4. Partita 1. neque item quæ metalli vocati ab Hispanis *Alambre.* Reijcitque S. Thomas materiam lapideam. Et hæc de calicis, & patenæ materia edocuit nos Antiquitas Ecclesiastica.

13 Pius verò V. & Clemens VIII. sæculo proximè elapso, & præsenti hoc in Rubicis Missalis titulo de defectibus in celebratione Missarum occurrentibus §. 10. num. 1. inquiunt, esse vnum ex defectibus, qui in ministerio ipso possunt occurrere, *Si non adsit calix cum patena conueniens, cuius cuppa debet esse aurea, vel argentea, vel stannea; non ærea, vel vitrea.* Quibus verbis permittitur calix, cuius cuppa sit stannea; nec exigitur, vt, si cuppa sit argentea, vel stannea, deauretur intus. At idem Clemens VIII. titulo antecedenti de ritu seruando §. & num. 1. scripserat, *Deinde Sacerdos præparat calicem, qui debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus deauratam, & simul cum patena itidem inaurata, ab Episcopo consecratus.*

Non

14 Non est facilè concordare vnam Rubricam cum alia. Nec dici potest, Clementem VIII. in his verbis derogasse illis alijs Pij V. nam & illa alia prodierunt in Missali recognito per Clementem VIII. quare vtraque censenda sunt propria illius Pontificis, & ab eo esse approbatá illa, quæ sub vtriusque Pontificis nomine retulimus primo loco. Dicastillus Tract. 5. D. 4. Dub. 9. num. 171. respondet, explicari posse, vt loquatur Clemens in verbis secundo loco exaratis *de eo, quod plerumque iam fit, & de eo, quod fieri procurandum est; non verò de eo, quod est simpliciter necessarium.* Quæ responsio non quietat animum, nam verbum *Debet* tā in puncto calicis, quàm in alio eiusdem tituli, paragraphi, & numeri innuit necessitatem, & non præcisè vsum iam receptum, aut quem recipi deceat.

15 Authores aliqui attendentes solùm ad Clementis VIII. verba postremò loco adducta dicunt, cuppam calicis, & patenam debere non esse stanneas, sed vel aureas, vel argenteas; quāuis posse esse in vsu stanneas. quæ antiquitus sint factæ, concedat Tamburin. Lib. C. & §. 1. num. 2. Alij, suntque multò plures, aiunt, posse esse stanneas; fierique de novo; attendunt enim ad Canonem *Vt calix*, & ad verba Pij V. Clementisq; VIII. nec requirunt causam paupertatis, vt possint esse stanneę; nam neque hi duo Pontifices; neque S. Thomas eam causam postulant; etsi olim in Can. *Vt calix* fuerit requisita.

16 Adduntque nonnulli, posse esse plumbeas, quia plumbum, quod dicitur stannum nigrum, est eiusdem rationis cum stanno, quod dicitur plū bum candidum. Ita Astensis L. 4. Summę cum antiquiori alio non benè intellecto, vt notat Sylvester V. *Calix*, num. 1. Ita etiam Sà V. *Missa* num. 8. dicens, *Calicem, & patenam oportet saltem ex stanno esse, aut plumbo.* Videturque cùm Sà transire Amicus D. 33. sect. 12. num. 357. Et Iacobus de Graffijs parte 2. Decisionum aurearum Lib. 2. C. 15. n. 28. inquit, * Non licet consecrare calicem, nisi sit de auro, argento, vel de de plumbo. * Sed probandi non sunt, tum quia plumbum nō est eiusdem omnino rationis cum stanno: tum quià plumbum, etsi non contrahit æruginē, vt observat noster Bernardus Cęsius L. 5. de Mineralibus C. 2. S. & quæst. 7. secus alias sordes, &, vt ait Rex Alfonsus Sapiens supra, est in se nigrum, tingiturque semper, abluique benè non potest: tum quia Leo IV. Papa supra vetat calices plumbeos.

17 Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 4. num. 90. inquit; consuetudinē esse omnino contrariam Theologis asserentibus, cuppam calicis non posse esse ex alia materia, quam auri, vel argenti, vel stanni, * Sunt enim in Ecclesijs ad communem vsum Sacrificij plerique calices ex ære toti, seu cupro inaurato, Italicè *Rame*, Hispanicè *Cobre*; & hìc Romæ sunt innumeri, & plures patenæ; ex stanno autem nullus reperitur. Quam praxim, nescio, quomodò nostri Recentiores non adverterint, qui quotidie in his vasis sacrificabāt. * Sic Cardinalis Eminentissimus; cum quo, & cum Fagundez Lib. 3. in 1. pręceptum Ecclesiæ C. 21. num. 10. censent Leander Tract. 8. D. 7. quæst. 26. Aversa quæst. 11. S. 13. V. *Secundò*, licitè posse nunc fieri cuppam calicis ex ære, aut ex cupro, si ea inauretur quoad interiorem partem; idemque est de patena, si inauretur quoad partem superiorem, nam per inaurationem impeditur ærugo, & hac impedita cessat periculum nauseæ in bibentibus.

18 Verumtamen materia ęris excluditur & à Concilio Rhemensi, & à Pontificibus Pio, atque Clemente; materia cupri à Rege Alfonso Sapiente à Sylvestro suprà, & alijs, Inter quos Thomas Tamburinus ait, debere non fieri de novo cuppam calicis ex cupro, tametsi possit esse in vsu, quæ antiquitus sit facta. Advertitque Sylvester, eo ipso, quòd Canones, & Pontifices iubent, vt calix fiat ex auro, vel argento, vel stanno, prohibere cōsequenter omnem aliam materiam metallicam, & proinde eam, quę est æris, aliorumque metallorū pertinentium ad æris genus, vt pertinet cuprum. Et quidem omne aliud metallum rarò assumitur ad fundenda vasa, in quibus bibatur.

19 Quòd si ad inaurationem recurritur, quia per illam impeditur ærugo, & periculum nausęę, atque vomitus, licebit etiam conficere calices ex orichalco, ex ferro, siquidem & in his metallis per inaurationem remoueatur rubigo. Illud de inadvertentia Recen-

Recentiorum non debuit esse mirum Cardinali de Lugo, nã inauratio æreę, aut cupreæ cuppæ obstat, quominus facilè discernatur visu materia ærea, aut cuprea, & qui in inferiori parte pedis calicis videt materiam esse æream, aut cupream; simulque videt cuppam inauratam, diversique coloris, facilè illudetur putans, cuppam esse auream, aut argenteam, diversæque materiæ, nisi metallarius sit, aut cuppam examinet ad cotem.

20 Mihi exploratum non est, an consuetudo in conficiendis calicibus ex ære, aut cupro prævaluerit contra Canones, & Rubricas? Si non vicit, erit vt minus peccatum veniale, vti calicibus, quorum cuppa sit ærea, aut cuprea, etiam inaurata, nisi necessitas, causave rationabilis excuset. Idem cum Concilio Rhemensi, etsi non cum tam vrgenti ratione, dico de patena; quam confici solere ex orichalco, testatur Filliuci Tract. 5. Cap. 4. quæst. 11. num. 130. Sed orichalcum excluditur expressè in Concilio Rhemensi.

21 Pes calicis fieri potest ex quocumque metallo decenti, vt permittitur in Rubrica Clementis VIII. dummodò cuppa sit aurea, vel argentea, vel etiam stannea iuxta plures. Dices, in Can. *Vt calix*, legi apud Gratianum; *Si non ex auro, omnino ex argento fiat*; apud Burchardum, *Si non ex auro omnimodis, ex argento fiat*; apud Ivonem, *Si non de auro, omnino tamen ex argento fiat*; apud S. Thomam, *Siue ex auro omnino, siue ex argento fiat*: quibus verbis satis significatur, debere totum calicem esse aureum, vel argenteum. Respondeo, adverbium *Omnino*, *Omnimodis* assumi ibi non ad omnem, totamque materiã calicis denotandã; sed vt prorsus, planèque absque excusatione fieret calix ex auro, vel argento. Si hoc non placeat, dicam, mitigatum esse rigorem Canonis.

22 Quando cuppa non sit aurea, sed argentea, debet inaurari intus iuxta Rubricam Clementis VIII. præscribentem id etiam circa superiorem partem patenæ argenteæ ob eam certè causam, quòd in auro discernentur meliùs fragmenta, & guttulæ specierum consecratarum. Sed hanc obligationẽ non esse gravem, censuit Granados. & ex ipso Cardinalis de Lugo supra; & cũ hic addit, esse in vsu, vt non inaurentur, quando sunt ex argento, indicare videtur, vt & Arriaga Disp. 55. sect. 3. num. 11. clarèque Tamburinus supra n. 4. neque tunc dari obligationem sub peccato veniali; & Rubricæ præcipienti derogatum esse per contrariam consuetudinem: quæ certè est valde communis; meminiq; non multis abhinc annis ordinatum esse à Nostræ Societatis Provinciali in hac Castellæ Provincia, vt ad Rubricæ normã omnino corrigeretur. Authores, qui existimant, licere cuppam, & patenam stanneam inauratam, dicent à fortiori, licere argenteam nudam.

23 Ast tam quæ stannea sit, quàm quæ ærea, aut cuprea, debebit esse inaurata, vel contecta argento, idque sub obligatione gravi, vt docent Franciscus de Lugo L. 5. C. 7. quæst. 1. num 5. & Leander Tract. 8. Disp. 7. quæst. 28. significareq; videntur apud Franciscum de Lugo Granadus, Cardinalis de Lugo, & Aversa: qui indicat, quodcumque metallum sufficere ad calicem, dummodò cuppæ interior pars auro, vel argento sit illita; idque solùm suaderi ex ratione Concilij Rhemensis. Sed verba Concilij illius aliud denotant; & ratio de nausea non fuit vnicè motiva, neque allata; nisi ad excludendum æs, & orichalcum.

24 Henriquez Lib. 9. C. 28. §. 2. ait, lapideam materiam fore aptiorẽ ad calicem, attenta sepulchri Dominici repræsentatione, quam præsefert calix, nisi esset periculum, vt frangeretur, aut vt imbiberet sacras vini species. Consentit Fagundez Lib. 3. in 1. præceptum Ecclesię C. 21. num. 13. additque Tamburinus Lib. C. & §. 1. n. 3. posse nunc confici calicem ex gẽma, quæ sit æquè pretiosa, ac aurum, vel argentum, si desit vtrumque illud periculum, ob quod S. Thomas non approbavit lapideam materiam ad calicẽ, nam, si absit, conceditur implicitè in Canonibus, & Rubricis licentia ad materiam æquè pretiosam, ac est aurea, vel argentea, quæ explicitè iubetur. Sed contra, quia si ex concessa vna materia arguitur ad alteram æquè pretiosam, vel pretiosiorem, quidni liceret, vti Corporalibus sericis? Quidni calice eburneo, vel facto ex electro, seu succino durissimo, qui stanneo permisso

so pretiosior absdubio foret? Non igitur benè argumentatur Tamburinus; proindeque oportet sistere in materijs, quas designarunt Canones.

25 Et cum materia communis, consuetaque calicum sit argentum, si quis leget Ecclesiæ calicem, quin exprimat materiam, sentiunt Henriquez supra, Fagundez supra num. 13. Amicus D. 33. sect. 12. num. 357. Calpensis Tract. 23. Disp. 3. sect. 5. num. 82. citatis Bartholo, Abbate, Romano, itē Didacus Covarruvias in C. *Indicante* de Testament. num. 5. & 6. & Moronus latissimè cum alijs in Responso 69. ex 100. Moralibus à num. 23. vsque ad 45 intelligendum esse argenteum non solùm quoad cuppam, sed etiam quoad pedem, ex leg. *Titia testamento* 38. §. *Seia* 2. *ff. de Auro, & argento legato*, iuxta quam legem; eiusque lectionem germanā determinatio facienda est penes magis consuetum, qualis est calix tot[us] argenteus (nam aureus totus, vel quoad solam etiam cuppam rarus est, & extraordinarius) non verò quoad minus; qualis est calix habens tantùm cuppam argenteam. Nihilominus ex iudicio P. Thomæ Sanchez Lib. 4. Summæ C. 13 n. 8. pluriumque apud ipsum, & post ipsum sufficeret determinatio penes calicem postremæ conditionis iuxta legē illam *Titia de testamento*, communioremque eius lectionem, iuxtaque C. *Ex parte* 18. de Censibus, & quia in obscuris semper quod minimū est sequendum, de Regulis Iuris in 6. semel, & iterum; præsumique debet de testatore, velle gravare heredem, quantò minus fieri potest; *leg. Vnum ex familia* 67. §. *Si rem* 3. *ff. de Legatis* 2. tandemque quia legata vt quod minimum sunt interpretanda, *leg. eadem, leg. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 3. *Leg. apud Iulianum* 39. §. *Scio* 6. *ff. de Legatis* 1. Longi negotij esset, dirimere quæstionem hanc. Probabilis est vna, & altera opinio. Sed si secunda magis arrideat; non inde inferatur, satisfieri, si detur Ecclesiæ calix totus cupreus, aut stanneus, maximè vbi tales calices sunt insoliti, aut si in vsu sint, sed cogente paupertate. Certè legata sunt iuxta vsum loci intelligenda, vt constat ex *leg. Nummis* præcitata.

26 Hactenus circa calicis, & patenæ materiam, de qua inquirere iubentur Magistri, & Decani in Capitulis Hincmari art. 8. Et qua diligentia custodiantur. Interrogatusque de eadem materia S. Bonifacius Martyr, & Episcopus, *Si liceret in vasculis ligneis Sacramenta conficere? respondit, quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur: nunc è contrario lignei Sacerdotes aureis vtuntur calicibus.* Ita refertur à Concilio Triburiensi in C. *Vasa* toties repetito, & ab Vvalafrido Strabone C. 24. de Eccles. rebus. Sed Ioannes Trithemius in Chronicis Monasterij Hirsaugiensis anno 837. alludens ad idem dictum reddit illud sic, *Cum calices olim essent cuprei, Sacerdotes aurei fuerunt: hodie autem calices sunt aurei, & cuprei Sacerdotes.* Faxit Deus, vt nunc temporis omnes Sacerdotes simus aurei! Noster Bernardus Cæsius L. 1. de Mineralibus C. & S. 2. pag. 11. relato apophthegmate S. Bonifacij exclamat graviter, * O tempora! O mores! O deplorandam metamorphosin! Dic, quæso, ò aurum, libera tibi data optione; vtrum malles ex illis duobus? Quid taces, Rex inclyte metallorum? Iure palles, & hæres, meritòque neutrum eligens, optas quiddam tertium, aureos nempe calices, aureosque Sacerdotes. *

27 Figuræ calicis, & patenæ debent esse accommodatæ ministerio vtriusque, & conformes consuetudini præsenti Ecclesiæ. In figura calicis potior cura habenda est circa cuppam, vtpote contenturam sanguinem Dominicum: Figura patenæ solet esse orbicularis. Magnitudo vnius, & alterius debet etiam esse proportionata muneri suo, & vsui recepto in Ecclesia. Olim fuerunt calices maiores, in quibus cōsecrabatur sanguis, & minores; atque ministeriales, in quos transfundebatur ille, vt ministraretur populo. Antiquitus etiam patenę fuerunt valde magnę. Sed de ijs legantur Suárez Disput. 81. sect. 7. V. *Dico secundò*, & V. *Tertiò obiter*, Durantus Libro 1. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus Cap. 7. Cap. 11. & L. 2. C. 50. vbi etiam agit de etymologia patenæ, vt & S. Isidorus L. 20. Originum C. 4. Innocentius III. Libro 2. de sacro altaris Mysterio C. 58. Libro 6. C. 1. Vvalafridus Strabo C. 24. Amalarius L. 3. C. 27. Panvini[us] in Interpretatione vocum Ecclesiasticarum, Scortia L. 4. C. 1. n. 8. C. 23. n. vnico, Bullengerus C. 2. de Donarijs Pontificum.

SECTIO

SECTIO II.

De Pyxide sacra. Vbi de nonnullis spectantibus ad Eucharistiæ cultum in ea contentæ.

28 PYxidis materia non est determinata in Iure. Rituale Romanum agens de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento inquit, *Curare porrò debet Parochus, vt perpetuò aliquot particulæ consecratæ eo numero, quo vsui infirmorum, & aliorum fidelium communioni satis esse possit, conseruentur in pyxide ex solida, decentique materia, eaque munda, & suo operculo benè clausa, albo velo cooperta, & quantùm res feret, ornato in tabernaculo claue obserato.* Concilium Eboracense celebratum anno 1194. ait, *Prouideatur etiam, vt in pyxide munda, & honesta hostia reseruetur, singulisque diebus Dominicis renouetur.* His Decretis conformis est regula Præfecti Ecclesiæ Societatis, in cuius num. 16. dicitur, *Det operam, vt sanctissimum Domini nostri corpus decenter in custodia conseruetur, diligenter cauens; ne vnquam in ea Sacramentum desit, habita cõmunicantium ratione; & vt saltem decimo quinto quoque die innouetur, & Sacris absolutis in tabernaculo claui obseretur.* Sic ibi.

29 Decens, munda, solidaque materia pyxidis videtur fore ea, quæ calicis, & patenæ. Notatque Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 9. num. 197. * Si vasculum intus insertum aureum sit, vel argenteum, etiamsi externa pyxis cum suo pede, & columna ex ære deaurato sit, vel orichalco pulchrè, & decẽter elaborato, non videtur materia indecens, maximè si vsus Romæ habet, vt in cupro inaurato sacrificetur. *

30 Conuenit maximè, vt inferior pars cuppæ pyxidis sit inaurata, hoc enim valde refert, vt discernantur particulę minutissimæ, quando purificetur pyxis: quam totam inaurari iubet Concilium Aquileiense anno 1596 titulo de Ecclesijs. Sed non est necessarium.

31 Materiam ligneam (vsitatam aliquando, vt noscere est ex Actis SS. Martyrum Indæ, & Domnæ in Suri ad diem 26. Ianuarij, & ex Ruperto in L. de incendio Tuitiensis oppidi C. 4. & 5.) iudico indecentem nunc, etiamsi capsulæ inseratur vasculum lineum, vt vidi in nonnullis Gallęciæ Ecclesijs, cũ in Missionibus versarer anno 1640. per pagos Archiepiscopatus Compostellani ad instantiam Eminentissimi, Illustrissimique Archiepiscopi Cardinalis de Spinola, Pręlati quidem non immeriti, qui cum priscis illis Ecclesiæ conferatur. Sed admonitus de ligneis capsulis remisit pijssima liberalitate permultas argenteas distribuendas, vbi opus fuisset. Thomas Zerola in Praxi Episcopali V: *Eucharistia*, num. 1. notat, posse eas esse. * Argenteas, vel eburneas: non ligneas, propter periculum vermium; non vitreas, ob fractionem; non lapideas, ob humiditatem, & ponderositatem. * Sic Zerola. Eburneas fuisse communes æuo Richardi de S. Laurentio, & ætate Odonis Episcopi Parisiensis, colligitur ex prioris L. 10. de laudibus Virginis tit. *Maria Eburnea*, columna 552. & ex posterioris statutis Synodalibus in C. de Sacram. Posse nunc vsitari ex solida, & pretiosa materia gemmeas, affirmat Tamburinus Lib. & C. 1. §. 6. num. 3. nam non imminet periculum, quod in calicibus, vt imbibatur in eis sanguis Dominicus.

32 Quæ de pyxide dixi, accõmodanda etiam sunt ad ostensorium, in quo Christi corpus proponi solet populo adorandum publicè; & saltem circulus ille, in quo includitur hostia consecrata, curandum est, vt sit aureus, vel argenteus inauratus, quãquam reliqua ostensorij sint ex ære, aut orichalco, vt solent in Hispania esse. Concilium Mediolan. 4. parte 2. Constitutionum tit. de pertinentibus ad sanctissimum Eucharistię Sacramentum habet, quæ sequuntur, *Tabernaculum, quod agendis Processionibus, vel exponendæ sacræ hostiæ vsui est, pellucido vitro, vel crystallo vndique circumdatum sit; lunulamque forma in instructionibus supellectilis Ecclesiasticæ præscripta huiusmodi habeat, vt aperiri commodè possit, & fragmenta colligi, si quæ ibi fortè relicta sunt. Ipsa autem lunula saltem cum supposito paruulo scuto ex argento constet.*

33 Figura pyxidis, & ostensorij nusquam decreta reperitur. Hierothecam sacram habuisse alicubi figu-

ram

ram turris, ostendit Rosvveydus notis in S. Paulinum ad pag. 147. linea 16. Baronius tomo 7. anno Christi 570. ex Fortunato Lib. 3. Carm. 25. S. Gregorio Turonensi Lib. 1. de Gloria Martyrum C. 86. quibus addo Flodoardum Lib. 1. Historiæ Ecclesiæ Rhemensis C. 18. in testamento S. Remigij, Lib. etiam 2. C. 3. & 6. Alicubi fuisse instar columbæ aureæ, aut argenteæ; tradunt ijdem, primus ad pag. 140. lin. 10. notaque 34. ad vitam S. Basilij inter alias vitas Patrum: & secundus anno Christi 57. ex Epistola Clericorum, & Monachorum Antiochiæ relata in 5. & 7. Synodo Action. 1. & 5. Tradit etiã Ioãnes Stephanus Durantus Lib. 1. de Ritibus Eccles. C. 16. num. 5. exornantque latè Alfons. de Ribera in Historia sacra de sanctissimo Sacramento Tractatu, & §. 2. ex num. 1. Aloysius Novarinus in Agno Eucharistico Cap. 55. Claudius Espencæus Lib. 2. de Eucharistiæ adoratione C. 5. Saussayus part. 1 Panopliæ Sacerdotalis Lib. 9. C. 4. Bulengerus L. 2. de Pontificũ donarijs C. 3. Pręterea S. Basilius, vt C. 6. eius vitæ narrat Amphilochius, sacram Eucharistiam asservabat intra auream columbam, non secus ac nunc feria 5. in Cœna Domini videmus recondi nonnullis in templis intra pectus pellicani efformati ex pretiosa materia, vel saltem pellicanus imponitur tabernaculo, vbi custoditur Eucharistia. S. Paulinus in templo, quod Nolę erexit, dextrum absidis locum designavit pyxidi Eucharistiæ, & sinistrum sacris codicibus divinæ Scripturæ, iussitque dextro lateri inscribi hos versus,

Hic locus est, veneranda penus qua cõditur, & qua
Promitur alma sacri pompa ministerij.

& sinistro hos,

Si quem sancta tenet meditandi in lege voluntas,
Hic poterit residens sacris intendere libris.

Ita refert ipse S. Paulinus in Epistola 12. ad Severum.

34 De custodia pyxidis, obseratione que tabernaculi, in quo clauditur, extant celebres Canones *Sanè* 10. de Celebratione Missarum, & *Statuimus* 1. de Custodia Eucharistię; consonatque Concilium Turonense Cap. 4. apud Burchardum Lib. 5. Cap. 9. dicens, *Pyxis semper sit super altare obserata; & de septimo in septimum die semper mutetur: ne fortè diutiùs reservata mucida fiat; quod absit.* S. Petrus decrevit anathematis pęnam in eum, qui Eucharistiam negligenter custodijsset, vt videre est in Turriano, Libro quarto pro Epistolis Pontificijs Capite decimo nono. S. Franciscus Assisias in Epist. 13. ait, *Vbicumque fuerit sanctissimum corpus Domini Nostri Iesu Christi illicitè collocatum, & relictum, removeatur de loco illo, & in loco pretioso ponatur, & consignetur.* Rursus in suo Testamento, *Hæc sanctissima Mysteria volo super omnia honorari, & venerari, & in locis pretiosis collocari.*

35 De renouatione Eucharistiæ contentæ in pyxide monetur Parochus in Rituali Romano his verbis, *Sanctissimæ Eucharistiæ particulas frequenter renovabit. Hostiæ verò, seu particulæ consecrandæ sint recentes, & vbi eas consecraverit, veteres primò distribuat, vel sumat.* Quę renouatio eò dirigitur, *ne qua putredo in Sacrario inveniatur, ne quum negligenter agitur, portioni corporis Domini grauis irrogetur iniuria*, vt ait S. Clemens Papa in Epistola 2. ad Iacobum, seu potiùs ad Simeonem fratrem Domini, indeq; hortatur Presbyterum, Diaconum, & Hypodiaconum, *vt cum timore; & tremore reliquias fragmentorum corporis Dominici custodiant.*

36 De lumine ante tabernaculum, in quo manet pyxis, vocata *arca illustrationis Dei* ab Hesychio apud Bullengerum de donarijs Pontificum C. 18. loquitur sic Rituale Romanum suprà, *Lampades coram eo plures, vel saltem vna, die, noctuque perpetuò colluceat.* Vnde benè in Reguiis Æditui Societatis numer. 13. iniunctum ei est, *Det operam, vt nullo modo lumen desit ante sanctissimum Sacramentum, neque interdiu, neque noctu.* Præceptum Ritualis Romani obligat grauiter, ne diu desit lumen ante tabernaculum, nisi paupertas Ecclesię excuset. Vbi non possum non meminisse lucernæ, quæ perpetuò ardebat ante stolam Pontificiam Hierosolymis in turri Antonia, vt narrat Iosephus, Antiquitatum Iudaicarum Lib. 18. C. 6. Non ergò novum, nec mirum, si ante ipsum Christum, Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech, occultatũ sub speciebus,

charistia inclusa in capsula; quem Romanæ Ecclesiæ ritum innuit Anastasius Bibliothecarius in Stephano 3. dum inquit, *Christo præuio*, suscepisse viam in Gallias ad Regem Pipinum. Ita coniectantur Baroni⁹ anno Christi 753. n. 9. Cerda in Adversarijs Cap. 184. n. 1. & alij. Idque pluribus exemplis confirmat Franciscus Longus in Breviario Chronologico Pontificum, & Conciliorum, anno Domini 1502. Luisius de Babia in Historia Pontificali parte 4. Capite 80. testaturque primus legi de Pio II. *His arcula iungebatur aurea, equo albo vecta, & multis luminaribus circumdata, in qua condita fuit Eucharistia, id est, hostia Saluatoris sacrata, & sericum desuper vmbraculum.*

40 Præit itidem lumen, cum in supplicationibus solemniter circumgestatur Eucharistia patens, præcipuè in Processione festi diei Corporis Xpi; de qua etsi Vrbanus IV. institutor eius festiuitatis, non faciat expressam mentionem in Constitutione incipiente *Transiturus*, neque Clemens V. qui eam prosequutus est; in Clementina vnica de Reliquijs, & veneratione Sanctorũ, tamẽ Iacob⁹ Philipp⁹ Bergomas in Supplemento Supplementi Chronicarum Lib. 13. anno 1262. scribit, Vrbanum IV. *Instituisse solemnitatem Corporis Christi cum Processionibus, & Octauis à cunctis fidelibus celebrari; pro quibus & maximas concessit Indulgentias*; & Martin⁹ V. anno 1429. in Bulla, cuius initium, *Ineffabile Sacramentum*, loquitur de Processione illa. extatque eius vestigium, & adumbratio in Concilio 3. Bracarensi, anno 675. C. 6. vbi agitur de progressu Episcoporum ad Ecclesiam in solemnitatibus Martyrum, comitante Clero, & populo; portabatque Episcopus collo suo pendentes reliquias, non quidem Martyrũ, sed specierum consecratarũ, vocantur enim ibi *Sancta Dei reliquiæ*, & *arca Dei* capsula, in qua ferebãtur inclusæ.

41 Quanuis verò Rituale Romanum supra, continuans sermonẽ de pyxidis cum Eucharistia delatione ad infirmos, notet, *Quòd si longius, aut difficilius iter obeundũ sit, & fortasse etiã equitandum, necesse erit, vas, in quo Sacramentũ defertur, bursa decenter ornata, & ad collum appensa aptè includere, & ita ad pectus alligare, atque obstringere, vt neque decidere, neque ex pyxide excuti Sacramentum queat*, quanuis, inquam, Rituale notet id, attamen nõ declarat, num in hoc casu lumen præire debeat, neque an Sacerdos processurus sit superpelliceo, & stola indutus? Possevinus Cap. 5. de Officio Curati C. 30. affirmat, esse in hoc etiam casu necessariũ, nec vnquam licere ferre aliter viaticum, etsi aliæ solemnitates possint omitti, vrgẽte necessitate, ne infirmus obeat sine viatico.

42 Nihilominus si periculũ mortis sit in mora expectandi, aut habendi lumẽ, quod præcedat, & superpelliceũ, ac stolam, qua induatur Sacerdos, censeo, fas huic fore, portare occultè viaticũ sine vlla solemnitate, quia præceptum latũ in C. *Sanè* non obligat cum tãto moribundi detrimento; neque eius præcepti non adimpletio cedit in irreuerentiam Sacramenti, si hoc occultè feratur in extrema necessitate. Favet Concilium Eboracense anno 1194. dicens, *Quoties communio exhibenda est infirmis, Sacerdos in propria persona hostiam in habitu Clericali, tanto Sacramento conueniẽti, deferat, lumine præcedente, nisi aeris intẽperies, vel viarum difficultas, vel alia ratio præpediat.* Hinc tamen non inferas, fore, vt etiam possit celebrari Missa sine lumine, & vestib⁹ sacris ad viaticũ ęgroto dandum. Non, inquam, inferas, cum manifestum sit, plura requiri ad decentem, & religiosam confectionem Sacramenti, quàm vt iam confectum administretur sine irreverentia culpabili.

43 Si Sacerdos pedes, aut eques perrectur⁹ sit ad locum valde distantẽ, non videtur decens, vt superpelliceo, & stola vestitus incedat, aut equitet, neque item, vt luminis signo ostendat, deportari à se viaticum absque solemnitate, & comitatu. Cõgruentius erit, ni fallor, occultè omnino ferre, comitante vno, aut altero Ministro; posteàque in domo moribundi assumere superpelliceum, & stolam, præstareque cætera, quæ ad suum munus spectant; poteritque redire sine Sacramẽto, quia nimirũ ęgroto dederit quidquid specierum consecratarum detulit. Si autẽ cum superpelliceo, & stola peragat iter, curet, vt à Ministro præeunte portetur lumen inclusum laterna.

44 Sed cur tanta cura prævij ad Eucharistiam luminis? Respondeo; tum vt etiam extra Sacrarium

nō desit signum honoris, & cultus erga illam, vbiuis; prospiciatur maiestati, & religiosæ pompæ summi Sacramenti: tum vt sicut olim Regibus, & Imperatoribus prodeuntibus è suo Palatio, vel ingredientibus Vrbes præferebatur ignis, ita & Christo Regi Regum, Dominoque Dominantium. Veterem illum morem illustrant Martinus de Roa Libro 2. Singularium Cap. 16. Gaspar Sanchez in Cap. 3. Iudith, num. 5. Petrus Faber in Agonistico Libro 2. Cap. 10. Bullengerus de Imperatore Romano Libro 2. Cap. 16. Iustus Lipsius, & Ludouicus Dorleans ad Librum 1. Annalium C. Cornelij Taciti circa verba *Cætera aulæ* pagina 32. De campanulæ sonitu ante Sacramentum in pyxide delatum ad ægrotos dixi in Disputatione 14. numero 26. Et hæc fas fuerit per beneuolum Lectorem adnotasse occasione ciborij sacri: de quo consulat Bullengerum Cap. 18. de Donarijs Pontificum, & Cap. 27. de Templis, si velit noscere, quàm pretiosa ciboria olim habuerit Ecclesia.

SECTIO III. De benedictione Pyxidis sacræ.

45 CVM de pyxide immediatè dixerim, pergo ad cætera, quę ad ipsam spectant, & proinde agam priùs de eius benedictione, quàm de consecratione calicis, & patenæ. Igitur Missale, Rituale, Pontificale, Ordoque Romanus ponunt specialem benedictionem pyxidis, vt possit ab eo fieri, qui habeat facultatem exhibendi benedictionem simplicem (id est, quę fit sine vnctione chrismatis) vestibus Sacerdotalibus, linteis altaris, & ipsi pyxidi. Hac facultate gaudent Episcopi. Sed an eam delegare valeant simplici Sacerdoti? an item ea potiantur ex concessione Summi Pontificis Regulares Prælati? tractabitur in Disput. 27. Cæterùm non ex eo, quòd specialis benedictio assignetur pro pyxide, infertur ineuitabiliter obligatio, aut necessitas benedictionis illius, sed cōuenientia tantùm, & decentia, quandoquidem ibidem assignentur pro vasis reliquiarum, pro campanis, alijsque rebus benedictiones, quas nemo ait, esse necessarias.

46 Missale tam ex editione Pij V. quàm ex recognitione Clementis VIII. titulo de ritu seruando §. 2. num. 3. ait, *Si Sacerdos est consecraturus plures hostias pro communione facienda, quæ ob quantitatem super patenam manere non possint, locat eas super Corporale ante calicem, aut in aliquo calice, vel vase mundo consecrato ponit eas retrò post calicem, & alia patena, seu palla cooperit.* Verba hæc nota fuerunt Patri Suarez, vt liquet ex Disputatione 81. sect. 7. V. *Tertiò obiter*, vbi inquit, * Addo verò, in Regulis Missalis de ingressu Sacerdotis ad altare expressè dici, formulas consecrari debere in patena, vel super Corporale, vel in calice, vel in alio vase mundo consecrato collocari * Vnde Dicastillus Tractatu 5. Disput. 4 Dub. 9. numero 193. non benè scripsit contra Suarium docentem, haud necessariam esse benedictionem pyxidis, * Nec me mouet authoritas Soti, Suarij, & Vazquij, & similium paulò antiquiorum, nam quo tempore scripserunt, nondum prodiuerat Missale reformatum, ac proinde facilè ita potuerunt sentire. De Bonacina verò, Coninchio, & alijs posterioribus non admodùm curo, nam hi sequuti priores, nullo nouo facto examine, satis tutam sententiam amplecti putarunt, cùm tamen quo tempore scripserunt priores, tuta fortassè esset in praxi, nondum edito Missali reformato. * Sic ille. Sed certè Suarez, ac Vazquez scripserunt post editionem Missalis à Pio V. in qua cōtinetur Rubrica illa eisdem verbis, ac in recognito Missali à Clemente VIII. & Pater Suarez, non obstante Rubrica illa, quam nouit, & expendit, affirmat, non satis constare de præcepto benedicendi pyxidem.

47 Prosequitur Dicastillus dicens, * Ideo meliùs, & cautiùs loquuti sunt Reginaldus Libro 29. Cap. 9. numero 201. Rodriguez Cap. 249. Conclusione 21. vbi expressè docent, adhibendam esse benedictionem simplicem; id quod etiam priùs docuerat Guilielmus Durandus (corrige Ioannes Stephanus Durantus) Libro 1. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ Capite 16. numero 4. Atque ita tenendum est, nisi quis velit, Rubricā Missalis ita contemnere, vt malit Authoribus, qui priores fuerunt, & alijs, qui ipsos posteà tumul-

tumultuariò sequuti sunt, adhærere, quàm Missali Romano præcipienti. * Sic iterùm Dicastillus: Sed non esset contemnere Missale, dicere, illam Rubricam non esse præceptivam, sed instructivam; vel affirmare; fuisse illi derogatum contraria consuetudine; ita enim Dicastillus ipse, & Theologi doctissimi, pijssimique passim loquuntur de nonnullis alijs Rubricis, à quibus discedere, fas esse putant; & ad Rubricam, quam præ manibus habemus, sic in terminis respondent multi apud Averlam quæst. 11. sect. 13. V. *Adhibetur*, Leandrum Tractatu 8. de Sacramentis Disputatione 7. quæstione 25. Franciscum de Lugo Lib. 5. Capite 7. quæstione 1. numero 6. & apud Dianam parte 2. Tractatu 15. Resolutione 2. & & infra. Præterea ipse Dicastillus non spernit Missale, etsi cõtra rigorem verborum Missalis doceat, pyxidem non debere consecrari, sed sufficere, quòd benedicatur simpliciter, imò nec debere benedici, si intra pyxidis cavitatem includatur aliud vasculum amobile aureum, vel argenteum, vel ligneum, quod sit benedictum, vt addit numero 195.

48 Omisso hoc Authore, dicimus cum non paucis, pyxidem debere benedici, quia sic præcipitur in Rubrica illa. Sed huiusmodi præceptum non videtur obligare graviter. Nihil est, quod persuadeat, esse meram instructionem ex congruitate, atque decentia, & non præceptum. Nihil item est, vnde probetur, consuetudinem prævaluisse adversus præceptum: & quanquàm Vazquez Disputatione 233. Capite 4. numero 35. asseveret; praxim illam suo tempore, & loco receptam fuisse ab omnibus; ego tamen de meo tempore, & locis, in quibus vixi, non possum attestari nisi contrarium.

49 Verba Rubricæ indicare videntur necessitatem consecrationis strictę, nempe cum vnctione chrismatis. Ast non raro consecratio sumitur latè pro benedictione, aut sumitur indifferenter pro consecratione stricta cũ vnctione chrismatis, & pro consecratione lata, quæ est simplex benedictio. Sint in exemplum verba Sancti Thomæ 3. parte, quæstione 82. art. 3. Corp. *In reverentiam huius Sacramenti à nulla re contingitur nisi consecrata. Vnde & Corporale, & calix consecrantur, & similiter manus Sacerdotis ad tangendum hoc Sacramentum.* Hæc Sanctus Thomas. Sit etiam in exemplum Cap. *Consulto omnium* 46. de Consecratione Distinctione 1. vbi dicitur, debere Corporale consecrari ab Episcopo. Certumque est, Corporale non consecrari strictè.

50 Ideo verò Rubrica dicit, *In aliquo calice, vel vase mundo consecrato*, quia ciborium potest esse calix consecratus strictè, qui etiam aptus sit deservire ad celebrationem Missæ, & potest esse vas consecratum latè per benedictionem simplicem; idque constat exinde, quòd in fine Missalis, & in Põtificali, Rituali, Ordineque Romano præscribatur simplex benedictio *Tabernaculi, seu vasculi pro sacrosancta Eucharistia conseruanda.* Sed ad tollendas ambiguitates Vrbanus VIII. addidit Rubricæ illi, *In aliquo calice consecrato, vel vase mundo benedicto.* Quæ verba si nota fuissent Dianæ, non scripsisset parte 10. Tractatu 11. Resolutione 3. * Non requiri pyxidem esse consecratam, vel benedictam, quia nullibi cavetur, & præcepta imponenda non esse absque firmo fundamento, * vel saltem admonuisset non esse præceptivam additionem illam. Rursus si superiora illa verba Vrbani VIII. animadversa fuissent ab Arriaga; non dixisset Disput. 55. sect. 3. numero 15. ex vsu communi provenire, quòd ciborium benedicatur, cum tamen iuxta rigorem Rubricarum deberet consecrari.

51 Ad hæc: potest ex verbis Sancti Thomæ paulò ante relatis desumi argumentum non contemnendum pro benedictione necessaria pyxidis, cum enim pyxis contingat per se, & non per accidens species consecratas panis, spectat ad reverentiam Sacramenti, vt ea sit consecrata strictè, vel latè. Videatur numerus 16. Disputationis præcedentis, indeque elucescet disparitas inter pyxidem, & Purificatorium, quod ibi dixi non debere benedici. Fatebor tamen non illibenter, argumenta à paritate non solere esse admodùm vrgentia in iis, quæ à iure sunt requisita. Nam si ab exemplo rem confici putes, rogo, cur, si calix consecratur strictè, quia contingit

tingit per se species consecratas, non dices idem de pyxide, & de Corporali? Si respondeas, in calice fieri per se, & semper consecrationem sanguinis, non autem corporis in pyxide, & Corporali, siquidem fiat per se, tenente Sacerdote hostiã in manibus. Cõtra, tũ quia ex vna ratione vertis te in aliã: tum quia patena consecratur strictè, in qua neutiquam fit consecratio siue corporis, siue sanguinis. Disce igitur non fidere nimiùm paritatibus. Quare per me valeat, quantũ prudenti Theologo visum fuerit, hæc alia, quam subijcio: sicut materia, ex qua construitur pyxis, par est, vt similis sit materiæ, ex qua conficitur calix, & patena, ita æquum esse, vt pyxis saltem benedicatur, quanquam non debeat consecrari strictè, vti debent calix, & patena.

52 De licito, aut illicito contactu pyxidis ab alijs, quàm à Ministris sacratis Deo discurrendum est non secus, ac de contactu aliarum rerum, quæ, cum sint tantùm benedictæ, suscipiunt immediatè species consecratas. Huiuscemodi sunt Corporalia, de quibus egimus in Disputatione 25. Nunc notandum est, Dicastillum num. 191. dicere, se facilè concessurum, non esse peccatum vllum, secluso contemptu, & scandalo, si quiuis contingat patenam à parte externa, seu inuersa, & calicem in pede, maximè, si pes sit amobilis. Loquitur Dicastillus de patena, & calice, quando actu non continent species consecratas. Qui autem id facilè admitteret in patena, & calice cõsecratis vnctione chrismatis, faciliùs concederet de pyxide: de qua quidem absolutè admittit expressè Thomas Tamburinus Libro 1. Capite 2. §. 1. numero 7. quia ex contactu solo specierum sacrarum non contrahit tantam dignitatem, quantam ex vnctione sacra contrahit res consecrata. Sed quoad Dicastilli dictum reuisatur numer° 37. Disputationis illius 25. Et quoad aliud Tamburini ego non intelligo, vnde possit esse inferior dignitas proueniens ex contactu; neque deferrem minorem reuerentiam pyxidi post contentas in se formulas sacras, quàm calici consecrato, in quo nondum fuisset celebratum; nonnullique Religiosi, & sapientes viri, quos rogavi, responderunt, se delaturos maiorem. Et adhuc permissa Inferiori dignitate ex contactu, est adeò ingens in re destinata ad illum, vt non relinquat liberã contrectationẽ à quouis homine. Quòd si iuxta Tamburinum numero 3. Laicus tangens ex mero suo libito chrisma, & olea sancta Infirmorum, atque Cathecumenorum peccabit, & ad id asserendum mouetur authoritate Azoris tomo 1. Libro, Capite, & quæstione 9. Bonacinæ in 1. præceptum Decalogi Disputatione 3. quæstione 1. puncto 4. num. 13. (potestque addi Concilium Turonense anno 813. Capite 20. Arelatense eodẽ anno Capite 20. Moguntinum eodem anno Capite 27.) oportuisset moueri eorundem authoritate ad asserendum idem ipsum de Laico contrectante vasa sacra, quæ proximè contigerint species consecratas, nam illi ab exemplo illicitæ contrectationis talium vasorum arguunt ad illicitam contrectationem chrismatis, & olei sancti, tametsi significent, hanc fore magis illicitam, fortè quia inter digitos, & manus adhærescet quidpiam chrismatis, & olei sancti.

53 Notandum rursus est, subiungi à Dicastillo in præcitato loco, se non videre, cur non possint licitè tãgi à Laicis Corporalia, postquàm primò sunt lota à Sacerdote, vel à Diacono; cùm iam tunc queant licitè tangi à fœminis lotricibus; & refectricibus. Concordant cùm Dicastillo alij, quorum memini in numero 9. Disput. 25. Sed in primis datur patens discrimen, nam ab his fœminis tanguntur ex causa necessaria, vt & ab argentarijs, vel aurificibus calices, patenæque, quandò operosiùs lauantur, quanquam conueniens tunc sit, lauari priùs leui manu aqua tepida à Clerico, qui saltem sit Subdiaconus: imò & de omni lotione dicit Gavantus in Appendice ad Rubricas Missalis pagina 324. præstandam esse ab eo, qui in Sacris sit; & Pontificale Romanum in Exhortatione ad cõgregatos ad Concilium, seu Synodum ait, *Corporalia, & pallæ ex lino fieri debent, & sint mundissima: quæ, & alia lintea, & vasa sacra proprijs manibus abluire, & extergite diligenter.* Sic ibi. Deinde timendum est, ne dicat etiam Dicastillus, se non videre, cur Laicis non liceat

ceat attingere pro suo arbitrio interiorem partem cuppæ calicis, & superiorem patenç, vel saltem cavitatem pyxidis, postquàm Sacerdos purificavit vasa hæc. Nec plura de tactu ciborii sacri, ne recocta crambe fastidium pariat, & nauseam Lectori.

54 Quæ dixi de benedictione pyxidis, extendas, velim, ad ostensorium, sphæram, seu lunulam, in qua patens Eucharistia exponitur populo adoranda; existimoque, adhibendam eandē benedictionis formulam, quam pro pyxide vsurpat Ecclesia Romana, quia etsi in ea dicatur, *Vt vasculum hoc pro corpore Filij tui D. N. I. C. in eo condendo fabricatum*; &c. verbum *Condo* quadrare etiam videtur in ostensorium.

55 Tabernaculum ligneum, intra quod obseratur sacra pyxis, non debere esse benedictum, affirmat Thomas Tamburinus Lib. & C. 1. de Missa §. & num. 6. Sed quia in Pontificali, Rituali. & Missali Romano ponitur titulus, & Rubrica *De benedictione tabernaculi, siue vasculi*, & quia in Concilio Mediolanensi VI. titulo de Sacramentalibus dicitur, *Sacra prece, ex formula libri Pontificalis tabernaculum etiam ligneum, in quo sanctissima Eucharistia recondatur, anteà benedicatur, quàm ad illius recondendæ vsum adhibeatur*, ideo non mihi displiceret, si benediceretur; & de praxi consulendum erit.

56 Calamus aureus, seu fistula, in qua Summus Pontifex solemniter celebrans haurit Christi sanguinē de calice iuxta antiquum vsum notatum ab Innocentio III. Libro 6. de sacro altaris Mysterio Cap. 9. consecreturnè, an tantùm benedicatur? me latet. Scietur Romæ; nam quod vnum è duobus fiat, non dubito. Franciscus de Lugo Lib. 5. Cap 8. num. 1. Filliucius Tractatu 5. Cap. 4. quæst. 11. numero 133. Bonacina Disputatione 4. quæstione vltima, puncto 9. num. 23. Tamburinus supra num. 1. post Suariū Disputatione 81 sect. 7. V. *Tertiò obiter* loquuntur eodem modo de fistula illa, ac de pyxide. Alia vasa magis remota à sacro ministerio, vt sunt ampullæ vini, & aquæ, pelvicula ad lotionem manuum, non debent benedici.

57 De vase, in quo asservatur sacrum chrisma, ait Layman Libro, & Tractatu 5. Capite 6. numero 22. decens esse, & vsitatum in Germania, vt benedicatur. In Codice Ratoldi apud Hugonem Menardum pagina 199. Sacramentarij Gregoriani vasculum Eucharistiæ vocatur *Chrismal*. An quia chrismate vngeretur, vel quia deservirct indifferenter iam ad Eucharistiam, iam ad chrisma? Sed & Corporale eodē nomine ibidem nuncupatur.

SECTIO IIII.

De Consecratione calicis, & patenæ.

58 DEBET calix esse consecrat⁹. Ita in Missali, titulo de ritu seruando, §. & num. 1. Et in Cap. tituloque vnico de Sacra vnctione §. finali dicitur, *Vngitur prætereà secundùm Ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, cum benedicitur calix, non solùm ex mandato legis diuinæ, verùm etiam exemplo Beati Syluestri, qui, cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat, præcepit enim Dominus Moysi, vt faceret oleum vnctionis, de quo vngeret testimonij tabernaculum, & arcam testamenti, mensamque cum vasis.* Quibus ex verbis constat, calicem non tantùm benedici, sed etiam vngi chrismate, proindeque consecrari strictè. Solet pro necessaria consecratione calicis comprobanda afferri Cap. vltimū de Celebratione Missarum, vbi deponitur perpetuò ab officio, & beneficio Sacerdos, qui celebravit in scypho ligneo. Sed hoc ex Capite inefficaciter argui, ostēdam paulò post.

59 Solent etiam adduci Canones *Sacratas* 25. *Non liceat* 31. Dist. 23. *In sancta* 41. de Consecratione Dist. 1. in quibus vasa altaris vocantur *sacra*, vt & in multis Patrum testimonijs collectis à Garetio Cap. 10. de Sacrificio Missæ. Sed vt sic appellentur, satis est, quòd serviant sacro altaris ministerio, quamuis non sint consecrata; nam & altaris lintea, quæ consecrata non sunt, dicuntur *sacra*; & *sancta* à SS. PP. eandem ob causam. Audiatur Sanctus Hieronymus in Epistola ad Theophilum Alexandrinum Episcopū, *In opere tuo vtilitatem spectauimus Ecclesiarum, vt discant, qui ignorant, eruditi testimonijs Scripturarū, qua debeant veneratione sancta suscipere,* &

tum fuisse his fulgoribus, industria præcipuè S. Vrbani Papæ, quo tempore Sacrificia Gentilium avaritia Alexãdri, & Maximini Imperatorum decrescere visa sunt; alter enim ne guttulam quidem, aut bracteolam auri obtulit, & non nisi quatuor, aut quinque libras argenti, vt tradit Lampridius; & alter abstulit è templis quidquid erat pretiosum, vt refert Herodianus Lib. 7.

11 Sed ex præfatis materijs lignea, & vitrea iam dudum prohibitę sunt in Concilijs Rhemensi. atque Triburiensi supra transcriptis; & Honorius III. Papa C. finali de Celebratione Missarum edixit, privandum officio, & beneficio perpetuò quendam Presbyterum, qui vltra alia enormia sacrilegia ibi memorata *in scypho ligneo Missarum solemnia celebrare præsumpsit.* Addo vulgatis, notisque textibus authoritates alias minus communes. Leo IV. Papa in Epistola per Provincias ad Episcopos missa, legenda Presbyteris, ait, *Nullus in ligneo, plumbeo, aut vitreo calice audeat Missam agere.* Innocentius IV. Papa anno 1254. apud Bzovium inquit, *Vnusquisque Sacerdos in aureo, vel argenteo solũ, aut saltem stanneo calice sacrificet.* S. Isidorus Hispalensis in Epistola ad Redemptum Archidiaconum scribit, *Quod etiã de vase agitur ligneo, fictili, vel metallino, quo agitur immolatio Sacrificij, quia nullus Euangelistarum expresè ostendit, cuiusmodi fuerit, ad legis videtur recurrendum potiùs authoritatem, quia in ministerio tabernaculi, aut domus Dei nulla vasa sacra vnctionis oleo delibuta leguntur lignea, vel fictilia, sed magis ex metallo erant. Dominus etiam quæque de melioribus sibi offerri præcepit, & tabernaculum testimonij cum maxima diligentia, auri, & argenti mira pulchritudine adornare. De Salomonico templo quid? Re vera idem. Quòd si cæremonialia illa, quæ vmbra erant veritatis futuræ, quibus pecudum carnes immolabantur, vel sanguis, tanto voluit Deus decore perfrui: quãtò magis sanctum altare, sacrumque vas, in quo ipsa veritas Vnigenitus Deus quotidie Deo Patri offertur, quanto honore, reuerentia, gloria, & decore debent studio, & diligentia adornari? Liquidè patet, tam inæstimabile Sacrificium in vase luteo, vel ligneo, nisi necessitate vrgente, vel cogente inopia, offerre, turpe, ac vile, præsumptuosum esse, ac temerarium, quod potest iusto examine reprobari.* Hacten' S. Isidorus. Conciliũ Coyãcense anno 1050. tit. 3. statuit, vt Sacerdotes *non sacrificent cum calice ligneo, vel fictili.* Concilium Londinense anno 1175. similiter decernit, vt *non nisi in calice aureo, vel argẽteo; & ne aliquis Episcopus stanneũ calicem amodò benedicat.* Concilium Eboracense anno 1194. imperat, vt *cum calice argenteo, vbi facultas suppetit, Sacramentum Eucharistiæ conficiatur.* Pontificale Romanum in Ordine Synodi celebrandę in Exhortatione ad congregatos, *Calix, & patena sint aurei, vel argentei: non ærei, aut orichalcei, vitrei, vel lignei.* Petrus Damiani Opusculo 26 conqueritur, *Quod nonnulli circa sacri altaris vtensilia tantæ negligentiæ sunt, & tã segnis incuriæ, vt stanneos, vel etiam supparis cuiuscumque metalli calices longo situ scabredinis inhorrescere patienter aspiciant.*

12 In his Canonibus, & authoritatibus vetita etiam est materia æris (Hispanè *Bronce*) orichalci (Hispanè *Laton*, *Azofar*) Ita speciatim in Pontificali Romano, & in Concilio Rhemensi. Materia stanni non omnino reprobatur ab hoc Concilio, neque ab Innocentio IV. sed permittitur in casu paupertatis; quanquã Concilium Londinense videatur excludere illam. Materia plumbi reijcitur à Leone IV. & quæ cupri est, non placet Regi Alfonso Sapienti leg. 56. tit. 4. Partita 1. neque item quæ metalli vocati ab Hispanis *Alambre.* Reijcitque S. Thomas materiam lapideam. Et hæc de calicis, & patenæ materia edocuit nos Antiquitas Ecclesiastica.

13 Pius verò V. & Clemens VIII. sæculo proximè elapso, & præsenti hoc in Rubicis Missalis titulo de defectibus in celebratione Missarum occurrentibus §. 10. num. 1. inquiunt, esse vnum ex defectibus, qui in ministerio ipso possunt occurrere, *Si non adsit calix cum patena conueniens, cuius cuppa debet esse aurea, vel argentea, vel stannea; non ærea, vel vitrea.* Quibus verbis permittitur calix, cuius cuppa sit stannea; nec exigitur, vt, si cuppa sit argentea, vel stannea, deauretur intus. At idem Clemens VIII. titulo antecedenti de ritu seruando §. & num. 1. scripserat, *Deinde Sacerdos præparat calicem, qui debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus deauratam, & simul cum patena itidem inaurata, ab Episcopo consecratus.*

Non

14 Non est facilè concordare vnam Rubricam cum alia. Nec dici potest, Clementem VIII. in his verbis derogasse illis alijs Pij V. nam & illa alia prodierunt in Missali recognito per Clementem VIII. quare vtraque censenda sunt propria illius Pontificis, & ab eo esse approbata illa, quæ sub vtriusque Pontificis nomine retulimus primo loco. Dicastillus Tract. 5. D. 4. Dub. 9. num. 171. respondet, explicari posse, vt loquatur Clemens in verbis secundo loco exaratis *de eo, quod plerumque iam fit, & de eo, quod fieri procurandum est; non verò de eo, quod est simpliciter necessarium.* Quæ responsio non quietat animum, nam verbum *Debet* tã in puncto calicis, quam in alio eiusdem tituli, paragraphi, & numeri innuit necessitatem, & non præcisè vsum iam receptum, aut quem recipi deceat.

15 Authores aliqui attendentes solùm ad Clementis VIII. verba postremò loco adducta dicunt, cuppam calicis, & patenam debere non esse stanneas, sed vel aureas, vel argenteas; quãuis posse esse in vsu stanneas, quæ antiquitus sint factæ, concedat Tamburin. Lib. C. & §. 1. num. 2. Alij, suntque multò plures, aiunt, posse esse stanneas, fierique de novo; attendunt enim ad Canonem *Vt calix*, & ad verba Pij V. Clementisq; VIII. nec requirunt causam paupertatis, vt possint esse stanneę; nam neque hi duo Pontifices, neque S. Thomas eam causam postulant, etsi olim in Can. *Vt calix* fuerit requisita.

16 Adduntque nonnulli, posse esse plumbeas, quia plumbum, quod dicitur stannum nigrum, est eiusdem rationis cum stanno, quod dicitur plũbum candidum. Ita Astensis L. 4. Summę cum antiquiori alio non benè intellecto, vt notat Sylvester V. *Calix*, num. 1. Ita etiam Sà V. *Missa* num. 8. dicens, *Calicem, & patenam oportet saltem ex stanno esse, aut plumbo.* Videturque cùm Sà transire Amicus D. 33. sect. 12. num. 357. Et Iacobus de Grassijs parte 2. Decisionum aurearum Lib. 2. C. 15. n. 28. inquit, * Non licet consecrare calicem, nisi sit de auro, argento, vel de de plumbo. * Sed probandi non sunt, tum quia plumbum nõ est eiusdem omnino rationis cum stanno: tum quia plumbum, etsi non contrahit æruginẽ, vt observat noster Bernardus Cęsius L. 5. de Mineralibus C. 2. S. & quæst. 7. secus alias sordes, &, vt ait Rex Alfonsus Sapiens supra, est in se nigrum, tingitur semper, abluique benè non potest: tum quia Leo IV. Papa supra vetat calices plumbeos.

17 Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 4. num. 90. inquit; consuetudinẽ esse omnino contrariam Theologis asserentibus, cuppam calicis non posse esse ex alia materia, quam auri, vel argenti, vel stanni, * Sunt enim in Ecclesijs ad communem vsum Sacrificij plerique calices ex ære toti, seu cupro inaurato, Italicè *Rame*, Hispanicè *Cobre*; & hìc Romæ sunt innumeri, & plures patenæ; ex stanno autem nullus reperitur. Quam praxim, nescio, quomodò nostri Recentiores non adverterint, qui quotidie in his vasis sacrificabãt. * Sic Cardinalis Eminentissimus; cum quo, & cum Fagundez Lib. 3. in 1. prçceptum Ecclesiæ C. 21. num. 10. censent Leander Tract. 8. D. 7. quæst. 26. Aversa quæst. 11. S. 13. V. *Secundò*, licitè posse nunc fieri cuppam calicis ex ære, aut ex cupro, si ea inauretur quoad interiorem partem; idemque est de patena, si inauretur quod partem superiorem, nam per inaurationem impeditur ærugo, & hac impedita cessat periculum nauseæ in bibentibus.

18 Verumtamen materia ęris excluditur & à Concilio Rhemensi, & à Pontificibus Pio, atque Clemente; materia cupri à Rege Alfonsò Sapiente, à Sylvestro suprà, & alijs, Inter quos Thomas Tamburinus ait, debere non fieri de novò cuppam calicis ex cupro, tametsi possit esse in vsu, quæ antiquitus sit facta. Advertitque Sylvester, eo ipso, quòd Canones, & Pontifices iubent, vt calix fiat ex auro, vel argento, vel stanno, prohibere cõsequenter omnem aliam materiam metallicam, & proinde eam, quę est æris, aliorumque metallorũ pertinentium ad æris genus, vt pertinet cuprum. Et quidem omne aliud metallum rarò assumitur ad fundenda vasa, in quibus bibatur.

19 Quòd si ad inaurationem recurritur, quia per illam impeditur ærugo, & periculum nauseę, atque vomitus, licebit etiam conficere calices ex orichalco, ex ferro, siquidem & in his metallis per inaurationem removeatur rubigo. Illud de inadvertentia Recen-

Recentiorum non debuit esse mirum Cardinali de Lugo, nã inauratio æreç, aut cupreæ cuppæ obstat, quominus facilè discernatur visu materia ærea, aut cuprea, & qui in inferiori parte pedis calicis videt materiam esse æream, aut cupream, simulque videt cuppam inauratam, diversique coloris; facilè illudetur putans, cuppam esse auream, aut argenteam, diversæque materiæ; nisi metallarius sit, aut cuppam examinet ad cotem.

20 Mihi exploratum non est, an consuetudo in conficiendis calicibus ex ære, aut cupro prævaluerit contra Canones, & Rubricas? Si non vicit, erit vt minus peccatum veniale, vti calicibus, quorum cuppa sit ærea, aut cuprea, etiam inaurata, nisi necessitas, causave rationabilis excuset. Idem cum Concilio Rhemensi, etsi non cum tam vrgenti ratione, dico de patena; quam confici solere ex orichalco, testatur Filliuci Tract. 5. Cap. 4. quæst. 11. num. 130. Sed orichalcum excluditur expresse in Concilio Rhemensi.

21 Pes calicis fieri potest ex quocumque metallo decenti, vt permittitur in Rubrica Clementis VIII. dummodò cuppa sit aurea, vel argentea, vel etiam stannea iuxta plures. Dices, in Can. *Vt calix*, legi apud Gratianum; *Si non ex auro, omnino ex argento fiat*; apud Burchardum, *Si non ex auro omnimodis, ex argento fiat*; apud Ivonem, *Si non de auro, omnino tamen ex argento fiat*; apud S. Thomam, *Siue ex auro omnino, siue ex argento fiat*: quibus verbis satis significatur, debere totum calicem esse aureum, vel argenteum. Respondeo, adverbium *Omnino*, *Omnimodis* assumi ibi non ad omnem, totamque materiã calicis denotandã; sed vt prorsus, planèque absque excusatione fieret calix ex auro, vel argento. Si hoc non placeat, dicam, mitigatum esse rigorem Canonis.

22 Quando cuppa non sit aurea, sed argentea, debet inaurari intus iuxta Rubricam Clementis VIII. præscribentem id etiam circa superiorem partem patenæ argenteæ ob eam certè causam, quòd in auro discernentur meliùs fragmenta, & guttulæ specierum consecratarum. Sed hanc obligationẽ non esse gravem, censuit Granados. & ex ipso Cardinalis de Lugo supra; & cũ & cum hic addit, esse in vsu, vt non inaurentur, quando sunt ex argento, indicare videtur, vt & Arriaga Disp. 55. sect. 3. num. 11. clarèque Tamburinus supra n. 4. neque tunc dari obligationem sub peccato veniali; & Rubricæ præcipienti derogatum esse per contrariam consuetudinem: quæ certè est valde communis; meminiq; non multis abhinc annis ordinatum esse à Nostræ Societatis Provinciali in hac Castellæ Provincia, vt ad Rubricæ normã omnino corrigeretur. Authores, qui existimant, licere cuppam, & patenam stanneam inauratam, dicent à fortiori, licere argenteam nudam.

23 Ast tam quæ stannea sit, quàm quæ ærea, aut cuprea, debebit esse inaurata, vel contecta argento, idque sub obligatione gravi, vt docent Franciscus de Lugo L. 3. C. 7. quæst. 1. num 5. & Leander Tract. 8. Disp. 7. quæst. 28. significareq; videntur apud Franciscum de Lugo Granadus, Cardinalis de Lugo, & Aversa: qui indicat, quodcumque metallum sufficere ad calicem, dummodò cuppæ interior pars auro, vel argento sit illita; idque solùm suaderi ex ratione Concilij Rhemensis. Sed verba Concilij illius aliud denotant; & ratio de nausea non fuit vnicè motiva, neque allata; nisi ad excludendum æs, & orichalcum.

24 Henriquez Lib. 9. C. 28. §. 2. ait, lapideam materiam fore aptiorẽ ad calicem, attenta sepulchri Dominici repræsentatione, quam præsefert calix, nisi esset periculum, vt frangeretur, aut vt imbiberet sacras vini species. Consentit Fagundez Lib. 3. in 1. præceptum Ecclesię C. 21. num. 13. additque Tamburinus Lib. C. & §. 1. n. 3. posse nunc confici calicem ex gemma, quæ sit æquè pretiosa, ac aurum, vel argentum, si desit vtrumque illud periculum, ob quod S. Thomas non approbavit lapideam materiam ad calicẽ, nam, si absit, conceditur implicitè in Canonibus, & Rubricis licentia ad materiam æquè pretiosam, ac est aurea, vel argentea, quæ explicitè iubetur. Sed contra, quia si ex concessa vna materia arguitur ad alteram æquè pretiosam, vel pretiosiorem, quidni liceret, vti Corporalibus sericis? Quidni calice eburneo, vel facto ex electro, seu succino durissimo, qui stanneo permisso

so pretiosior absdubio foret? Non igitur benè argumentatur Tamburinus; proindeque oportet sistere in materijs, quas designarunt Canones.

25 Et cum materia communis, consuetaque calicum sit argentum, si quis leget Ecclesiæ calicem, quin exprimat materiam, sentiunt Henriquez supra, Fagundez suprà num. 13. Amicus D. 33. sect. 12. num. 357. Calpensis Tract. 23. Disp. 3. sect. 5. num. 82. citatis Bartholo, Abbate, Romano, itē Didacus Covarruvias in C. *Indicante* de Testament. num. 5. & 6. & Moronus latissimè cum alijs in Responso 69. ex 100. Moralibus à num. 23. vsque ad 45 intelligendum esse argenteum non solùm quoad cuppam, sed etiam quoad pedem, ex leg. *Titia testamento* 38. §: *Seia* 2. *ff. de Auro, & argento legato*, iuxtà quam legem; eiusque lectionem germanā determinatio facienda est penes magis consuetum, qualis est calix tot⁹ argenteus (nam aureus totus, vel quoad solam etiam cuppam rarus est, & extraordinarius) non verò quoad minus; qualis est calix habens tantùm cuppam argenteam. Nihilominus ex iudicio P. Thomæ Sanchez Lib. 4. Summæ C. 13 n. 8. pluriumque apud ipsum, & post ipsum sufficeret determinatio penes calicem postremæ conditionis iuxta legē illam *Titia de testamento*, communioremque eius lectionem, iuxtaque C. *Ex parte* 18. de Censibus, & quia in obscuris semper quod minimū est sequendum, de Regulis Iuris in 6. semel, & iterum; præsumique debet de testatore, velle gravare heredem, quanto minus fieri potest; *leg. Vnum ex familia* 67. §. *Si rem* 8. *ff. de Legatis* 2. tandemque quia legata vt quod minimum sunt interpreranda, *leg. eadem, leg. Nummis* 75. *ff. de Legatis* 3. *Leg. apud Iulianum* 39. §. *Scio* 6. *ff. de Legatis* 1. Longi negotij esset, dirimere quæstionem hanc. Probabilis est vna, & altera opinio. Sed si secunda magis arrideat; non inde inferatur, satisfieri; si detur Ecclesiæ calix totus cupreus, aut stanneus, maximè vbi tales calices sunt insoliti, aut si in vsu sint, sed cogente paupertate. Certè legata sunt iuxta vsum loci intelligenda, vt constat ex *leg. Nummis* præcitata.

26 Hactenus circa calicis, & patenæ materiam, de qua inquirere iubentur Magistri, & Decani in Capitulis Hincmari art. 8. Et qua diligentia custodiantur. Interrogatusque de eadem materia S. Bonifacius Martyr, & Episcopus, *Si liceret in vasculis ligneis Sacramenta conficere? respondit; quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur: nunc è contrario lignei Sacerdotes aureis vtuntur calicibus.* Ita refertur à Concilio Triburiensi in C. *Vasa*, toties repetito, & ab Vvalafrido Strabone C. 24. de Eccles. rebus. Sed Ioannes Trithemius in Chronicis Monasterij Hirsaugiensis anno 837. alludens ad idem dictum reddit illud sic, *Cum calices olim essent cuprei, Sacerdotes aurei fuerunt: hodie autem calices sunt aurei, & cuprei Sacerdotes.* Faxit Deus, vt nunc temporis omnes Sacerdotes simus aurei! Noster Bernardus Cæsius L. 1. de Mineralibus C. & S. 2. pag. 11: relato apophthegmate S. Bonifacij exclamat graviter, * O tempora! O mores! O deplorandam metamorphosin! Dic, quæso, ò aurum, liberā tibi data optione; vtrum malles ex illis duobus? Quid taces; Rex inclyte metallorum? Iure palles, & hæres, meritòque neutrum eligens, optas quiddam tertium, aureos nempe calices, aureosque Sacerdotes. *

27 Figuræ calicis, & patenæ debent esse accommodatæ ministerio vtriusque, & conformes consuetudini præsenti Ecclesiæ. In figura calicis potior cura habenda est circa cuppam, vtpote contenturam sanguinem Dominicum: Figura patenæ solet esse orbicularis: Magnitudo vnius, & alterius debet etiam esse proportionatā muneri suo, & vsui recepto in Ecclesia. Olim fuerunt calices maiores, in quibus cōsecrabatur sanguis, & minores, atque ministeriales; in quos transfundebatur ille, vt ministraretur populo. Antiquitus etiam patenę fuerunt valde magnę. Sed de ijs legantur Suárez Disput. 81. sect. 7. V. *Dico secundò*, & V. *Tertiò obiter*, Durantus Libro 1. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus Cap. 7. Cap. 11. & L. 2. C. 50. vbi etiam agit de etymologia patenæ, vt & S. Isidorus L. 20. Originum C. 4. Innocentius III. Libro 2. de sacro altaris Mysterio C. 58. Libro 6. C. 1. Vvalafridus Strabo C. 24. Amalarius L. 3. C. 27. Panvini⁹ in Interpretatione vocum Ecclesiasticarū m, Scortia L. 4. C. 1. n. 8. C. 23. n. vnico, Bullengerus C. 2. de Donarijs Pontificum.

SECTIO

SECTIO II.

De Pyxide sacra. Vbi de nonnullis spectantibus ad Eucharistiæ cultum in ea contentæ.

28 PYxidis materia non est determinata in Iure. Rituale Romanum agens de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento inquit, *Curare porrò debet Parochus, vt perpetuò aliquot particulæ consecratæ eo numero, quo vsui infirmorum, & aliorum fidelium communioni satis esse possit, conseruentur in pyxide ex solida, decentique materia, eaque munda, & suo operculo benè clausa, albo velo cooperta, & quantùm res feret, ornato in tabernaculo claue obserato.* Concilium Eboracense celebratum anno 1194. ait, *Prouideatur etiam, vt in pyxide munda, & honesta hostia reseruetur, singulisque diebus Dominicis renouetur.* His Decretis conformis est regula Præfecti Ecclesiæ Societatis, in cuius num. 16. dicitur, *Det operam, vt sanctissimum Domini nostri corpus decenter in custodia conseruetur, diligenter cauens; ne vnquam in ea Sacramentum desit, habita cõmunicantium ratione; & vt saltem decimo quinto quoque die innouetur, & Sacris absolutis in tabernaculo claui obseretur.* Sic ibi.

29 Decens, munda, solidaque materia pyxidis videtur fore ea, quæ calicis, & patenæ. Notatque Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 9. num. 197. * Si vasculum intus insertum aureum sit, vel argenteum, etiamsi externa pyxis cum suo pede, & columna ex ære deaurato sit, vel orichalco pulchrè, & decẽter elaborato, non videtur materia indecens, maximè si vsus Romæ habet, vt in cupro inaurato sacrificetur. *

30 Conuenit maximè, vt inferior pars cuppæ pyxidis sit inaurata, hoc enim valde refert, vt discernantur particulę minutissimæ, quando purificetur pyxis: quam totam inaurari iubet Concilium Aquileiense anno 1596 titulo de Ecclesiis. Sed non est necessarium.

31 Materiam ligneam (vsitatam aliquando, vt noscere est ex Actis SS. Martyrum Indæ, & Domnæ in Suri ad diem 26. Ianuarij, & ex Ruperto in L. de incendio Tuitiensis oppidi C. 4. & 5.) iudico indecentem nunc, etiamsi capsulæ inseratur vasculum lineum, vt vidi in nonnullis Gallęciæ Ecclesiis, cũ in Missionibus versarer anno 1640. per pagos Archiepiscopatus Compostellani ad instantiam Eminentissimi, Illustrissimique Archiepiscopi Cardinalis de Spinola, Pręlati quidem non immeriti, qui cum priscis illis Ecclesiæ conferatur. Sed admonitus de ligneis capsulis remisit piissima liberalitate permultas argenteas distribuendas, vbi opus fuisset. Thomas Zerola in Praxi Episcopali V: *Eucharistia*, num. 1. notat, posse eas esse. * Argenteas, vel eburneas: non ligneas, propter periculum vermium; non vitreas, ob fractionem; non lapideas, ob humiditatem, & ponderositatem. * Sic Zerola. Eburneas fuisse communes æuo Richardi de S. Laurentio, & ætate Odonis Episcopi Parisiensis, colligitur ex prioris L. 10. de laudibus Virginis tit. *Maria Eburnea*, columna 552. & ex posterioris statutis Synodalibus in C. de Sacram. Posse nunc vsitari ex solida, & pretiosa materia gemmeas, affirmat Tamburinus Lib. & C. 1. §. 6. num. 3. nam non imminet periculum, quod in calicibus, vt imbibatur in eis sanguis Dominicus.

32 Quæ de pyxide dixi, accõmodanda etiam sunt ad ostensorium, in quo Christi corpus proponi solet populo adorandum publicè; & saltem circulus ille, in quo includitur hostia consecrata, curandum est, vt sit aureus, vel argenteus inauratus, quãquam reliqua ostensorij sint ex ære, aut orichalco, vt solent in Hispania esse. Concilium Mediolan. 4. parte 2. Constitutionum tit. de pertinentibus ad sanctissimum Eucharistię Sacramentum habet, quæ sequuntur, *Tabernaculum, quod agendis Processionibus, vel exponendæ sacræ hostiæ vsui est, pellucido vitro, vel crystallo vndique circumdatum sit; lunulamque forma in instructionibus supellectilis Ecclesiasticæ præscripta huiusmodi habeat, vt aperiri commodè possit, & fragmenta colligi, si quæ ibi fortè relicta sunt. Ipsa autem lunula saltem cum supposito paruulo scuto ex argento constet.*

33 Figura pyxidis, & ostensorij nusquam decreta reperitur. Hierothecam sacram habuisse alicubi figuram

ram turris, ostendit Rosvveydus notis in S. Paulinum ad pag. 147. linea 16. Baronius tomo 7. anno Christi 570. ex Fortunato Lib. 3. Carm. 25. S. Gregorio Turonensi Lib. 1. de Gloria Martyrum C. 86. quibus addo Flodoardum Lib. 1. Historiæ Ecclesiæ Rhemensis C. 18. in testamento S. Remigij, Lib. etiam 2. C. 3. & 6. Alicubi fuisse instar columbæ aureæ, aut argenteæ; tradunt ijdem, primus ad pag. 140. lin. 10. notaque 34. ad vitam S. Basilij inter alias vitas Patrum: & secundus anno Christi 57. ex Epistola Clericorum, & Monachorum Antiochiæ relata in 5. & 7. Synodo Action. 1. & 5. Tradit etiã Ioãnes Stephanus Durantus Lib. 1. de Ritibus Eccles. C. 16. num. 5. exornantque latè Alfons. de Ribera in Historia sacra de sanctissimo Sacramento Tractatu, & §. 2. ex num. 1. Aloysius Novarinus in Agno Eucharistico Cap. 55. Claudius Espencæus Lib. 2. de Eucharistiæ adoratione C. 5. Saussayus part. 1 Panopliæ Sacerdotalis Lib. 9. C. 4. Bulengerus L. 2. de Pontificũ donarijs C. 3. Prętereà S. Basilius, vt C. 6. eius vitæ narrat Amphilochius, sacram Eucharistiam asservabat intra auream columbam, non secus ac nunc feria 5. in Cœnâ Domini videmus recondi nonnullis in templis intra pectus pellicani efformati ex pretiosa materia, vel saltem pellicanus imponitur tabernaculo, vbi custoditur Eucharistia. S. Paulinus in templo, quod Nolę erexit, dextrum absidis locum designavit pyxidi Eucharistiæ, & sinistrum sacris codicibus divinæ Scripturæ, iussitque dextro lateri inscribi hos versus,

Hic locus est, veneranda penus qua cõditur, & qua
Promitur alma sacri pompa ministerij.

& sinistro hos,

Si quem sancta tenet meditandi in lege voluntas,
Hic poterit residens sacris intendere libris.

Ita refert ipse S. Paulinus in Epistolâ 12. ad Severum.

34 De custodia pyxidis, obseratione que tabernaculi, in quo clauditur, extant celebres Canones *Sanè* 10. de Celebratione Missarum, & *Statuimus* 1. de Custodia Eucharistię; consonatque Concilium Turonense Cap. 4. apud Burchardum Lib. 5. Cap. 9. dicens, *Pyxis semper sit super altare obserata; & de septimo in septimum diē semper mutetur: ne fortè diutiùs reseruata mucida fiat; quod absit.* S. Petrus decrevit anathematis pęnam in eum, qui Eucharistiam negligenter custodijsset, vt videre est in Turriano, Libro quarto pro Epistolis Pontificijs Capite decimo nono. S. Franciscus Assisias in Epist. 13. ait, *Vbicumque fuerit sanctissimum corpus Domini Nostri Iesu Christi illicitè collocatum, & relictum, remoueatur de loco illo, & in loco pretioso ponatur, & consignetur.* Rursus in suo Testamento, *Hæc sanctissima Mysteria volo super omnia honorari, & venerari, & in locis pretiosis collocari.*

35 De renouatione Eucharistiæ contentæ in pyxide monetur Parochus in Rituali Romano his verbis, *Sanctissimæ Eucharistiæ particulas frequenter renouabit. Hostiæ verò, seu particulæ consecrandæ sint recentes, & vbi eas consecrauerit, veteres primò distribuat, vel sumat.* Quę renouatio eò dirigitur, *ne qua putredo in Sacrario inveniatur, ne quum negligenter agitur, portioni corporis Domini grauis irrogetur iniuria,* vt ait S. Clemens Papa in Epistola 2. ad Iacobum, seu potiùs ad Simeonem fratrem Domini, indeq; hortatur Presbyterum, Diaconum, & Hypodiaconum, *vt cum timore, & tremore reliquias fragmentorum corporis Dominici custodiant.*

36 De lumine ante tabernaculum, in quo manet pyxis, vocata *arca illustrationis Dei* ab Hesychio apud Bullengerum de donarijs Pontificum C. 18. loquitur sic Rituale Romanum suprà, *Lampades coram eo plures, vel saltem vna, die, noctuque perpetuò colluceat.* Vnde benè in Regulis Æditui Societatis numer. 13. iniunctum ei est, *Det operam, vt nullo modo lumen desit ante sanctissimum Sacramentum, neque interdiu, neque noctu.* Præceptum Ritualis Romani obligat grauiter, ne diu desit lumen ante tabernaculum, nisi paupertas Ecclesię excuset. Vbi non possum non meminisse lucernæ, quæ perpetuò ardebat ante stolam Pontificiam Hierosolymis in turri Antonia, vt narrat Iosephus, Antiquitatum Iudaicarum Lib. 18. C. 6. Non ergo novum, nec mirum, si ante ipsum Christum, Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech, occultatũ sub speciebus,

charistia inclusa in capsula; quem Romanæ Ecclesiæ ritum innuit Anastasius Bibliothecarius in Stephano 3. dum inquit, *Christo prævio*, suscepisse viam in Gallias ad Regem Pipinum. Ita coniectantur Baroni⁹ anno Christi 753. n. 9. Cerda in Adversarijs Cap. 184. n. 1. & alij. Idque pluribus exemplis confirmat Franciscus Longus in Breviario Chronologico Pontificum, & Conciliorum, anno Domini 1502. Luisius de Babia in Historia Pontificali parte 4. Capite 80. testaturque primus legi de Pio II. *His arcula iungebatur aurea, equo albo vecta, & multis luminaribus circumdata, in qua condita fuit Eucharistia, id est, hostia Saluatoris sacrata, & sericum desuper umbraculum.*

40 Præit itidem lumen, cum in supplicationibus solemniter circumgestatur Eucharistia patens, præcipuè in Processione festi diei Corporis Xpi; de qua etsi Vrbanus IV. institutor eius festivitatis, non faciat expressam mentionem in Constitutione incipiente *Transiturus*, neque Clemens V. qui eam prosequutus est; in Clementina vnica de Reliquijs, & veneratione Sanctorũ, tamẽ Iacob⁹ Philipp⁹ Bergomas in Supplemento Supplementi Chronicarum Lib. 13. anno 1262. scribit, Vrbanum IV. *Instituisse solemnitatem Corporis Christi cum Processionibus, & Octauis à cunctis fidelibus celebrari; pro quibus & maximas concessit Indulgentias*; & Martin⁹ V. anno 1429. in Bulla, cuius initium, *Ineffabile Sacramentum*, loquitur de Processione illa. extatque eius vestigium, & adumbratio in Concilio 3. Bracarensi, anno 675. C. 6. vbi agitur de progressu Episcoporum ad Ecclesiam in solemnitatibus Martyrum, comitante Clero, & populo; portabatque Episcopus collo suo pendentes reliquias, non quidem Martyrũ, sed specierum consecratarũ, vocantur enim ibi *Sanctæ Dei reliquiæ*, & *arca Dei* capsula, in qua ferebãtur inclusæ.

41 Quanuis verò Rituale Romanum supra, continuans sermonẽ de pyxidis cum Eucharistia delatione ad infirmos, notet, *Quòd si longius, aut difficilius iter obeundũ sit, & fortasse etiã equitandum, necesse erit, vas, in quo Sacramentũ defertur, bursa decenter ornata, & ad collum appensa aptè includere, & ita ad pectus alligare, atque obstringere, vt neque decidere, neque ex pyxide excuti Sacramentum queat*, quanuis, inquam, Rituale notet id, attamen nõ declarat, num in hoc casu lumen præire debeat, neque an Sacerdos processurus sit superpelliceo, & stola indutus? Possevinus Cap. 5. de Officio Curati C. 30. affirmat, esse in hoc etiam casu necessariũ, nec vnquam licere ferre aliter viaticum, etsi aliæ solemnitates possint omitti, vrgẽte necessitate, ne infirmus obeat sine viatico.

42 Nihilominus si periculũ mortis sit in mora expectandi, aut habendi lumẽ, quod precedat, & superpelliceũ, ac stolam, qua induatur Sacerdos, censeo, fas huic fore, portare occultè viaticũ sine vlla solemnitate, quia præceptum latũ in C. *Sanè* non obligat cum tãto moribundi detrimento; neque eius præcepti non adimpletio cedit in irreuerentiam Sacramenti, si hoc occultè feratur in extrema necessitate. Favet Concilium Eboracense anno 1194. dicens, *Quoties communio exhibenda est infirmis, Sacerdos in propria persona hostiam in habitu Clericali, tanto Sacramento conueniẽti, deferat, lumine præcedente, nisi aeris intẽperies, vel viarum difficultas, vel alia ratio præpediat.* Hinc tamen non inferas, fore, vt etiam possit celebrari Missa sine lumine, & vestib⁹ sacris ad viaticũ ęgroto dandum. Non, inquam, inferas, cum manifestum sit, plura requiri ad decentem, & religiosam confectionem Sacramenti, quàm vt iam confectum administretur sine irreverentia culpabili.

43 Si Sacerdos pedes, aut eques perrectur⁹ sit ad locum valde distantẽ, non videtur decens, vt superpelliceo, & stola vestitus incedat, aut equitet, neque item, vt luminis signo ostendat, deportari à se viaticum absque solemnitate, & comitatu. Cõgruentius erit, ni fallor, occultè omnino ferre, comitante vno, aut altero Ministro; posteàque in domo moribundi assumere superpelliceum, & stolam, præstareque cætera, quæ ad suum munus spectant; poteritque redire sine Sacramẽto, quia nimirùm ęgroto dederit quidquid specierum consecratarum detulit. Si autẽ cum superpelliceo, & stola peragat iter, curet, vt à Ministro præeunte portetur lumen inclusum laterna.

44 Sed cur tanta cura prævij ad Eucharistiam luminis? Respondeo, tum vt etiam extra Sacrarium

nō desit signum honoris, & cultus erga illam, vbiviq; prospiciatur maiestati, & religiosæ pompæ summi Sacramenti: tum vt sicut olim Regibus, & Imperatoribus prodeuntibus è suo Palatio, vel ingredientibus Vrbes præferebatur ignis, ita & Christo Regi Regum, Dominoque Dominantium. Veterem illum morem illustrant Martinus de Roa Libro 2. Singularium Cap. 16. Gaspar Sanchez in Cap. 3. Iudith, num. 5. Petrus Faber in Agonistico Libro 2. Cap. 10. Bullengerus de Imperatore Romano Libro 2. Cap. 16. Iustus Lipsius, & Ludovicus Dorleans ad Librum 1. Annalium C. Cornelij Taciti circa verba *Cætera aulæ* pagina 32. De campanulæ sonitu ante Sacramentum in pyxide delatum ad ægrotos dixi in Disputatione 14. numero 26. Et hæc fas fuerit per benevolum Lectorem adnotasse occasione ciborij sacri: de quo consulat Bullengerum Cap. 18. de Donarijs Pontificum, & Cap. 27. de Templis, si velit noscere, quàm pretiosa ciboria olim habuerit Ecclesia.

SECTIO III.
De benedictione Pyxidis sacræ.

45 CVM de pyxide immediatè dixerim, pergo ad cætera, quę ad ipsam spectant, & proinde agam priùs de eius benedictione, quàm de consecratione calicis, & patenæ. Igitur Missale, Rituále, Pontificale, Ordoque Romanus ponunt specialem benedictionem pyxidis, vt posit ab eo fieri, qui habeat facultatem exhibendi benedictionem simplicem (id est, quę fit sine vnctione chrismatis) vestibus Sacerdotalibus, linteis altaris, & ipsi pyxidi. Hac facultate gaudent Episcopi. Sed an eam delegare valeant simplici Sacerdoti? an item ea potiantur ex concessione Summi Pontificis Regulares Prælati? tractabitur in Disput. 27. Cæterùm non ex eo, quòd specialis benedictio assignetur pro pyxide, infertur inevitabiliter obligatio, aut necessitas benedictionis illius, sed cōuenientia tantùm, & decentia, quandoquidem ibidem assignentur pro vasis reliquiarum, pro campanis, alijsque rebus benedictiones, quas nemo ait, esse necessarias.

46 Missale tam ex editione Pij V. quàm ex recognitione Clementis VIII. titulo de ritu servando §. 2. num. 3. ait, *Si Sacerdos est consecraturus plures hostias pro communione facienda, quæ ob quantitatem super patenam manere non possint, locat eas super Corporale ante calicem, aut in aliquo calice, vel vase mundo consecrato ponit eas retrò post calicem, & alia patena, seu palla cooperit.* Verba hæc nota fuerunt Patri Suarez, vt liquet ex Disputatione 81. sect. 7. V. *Tertiò obiter*, vbi inquit, * Addo verò, in Regulis Missalis de ingressu Sacerdotis ad altare expresse dici, formulas consecrari debere in patena, vel super Corporale, vel in calice, vel in alio vase mundo consecrato collocari * Vnde Dicastillus Tractatu 5. Disput. 4 Dub. 9. numero 193. non benè scripsit contra Suarium docentem, haud necessariam esse benedictionem pyxidis, * Nec me movet authoritas Soti, Suarij, & Vazquij, & similium paulò antiquiorum, nam quo tempore scripserunt, nondum prodiverat Missale reformatum, ac proinde facilè ita potuerunt sentire. De Bonacina verò, Coninchio, & alijs posterioribus non admodùm curo, nam hi sequuti priores, nullo novo facto examine, satis tutam sententiam amplecti putarunt, cùm tamen quo tempore scripserunt priores, tuta fortassè esset in praxi, nondum edito Missali reformato. * Sic ille. Sed certè Suarez, ac Vazquez scripserunt post editionem Missalis à Pio V. in qua cōtinetur Rubrica illa eisdem verbis, ac in recognito Missali à Clemente VIII. & Pater Suarez, non obstante Rubrica illa, quam novit, & expendit, affirmat, non satis constare de præcepto benedicendi pyxidem.

47 Prosequitur Dicastillus dicens, * Ideo meliùs, & cautiùs loquuti sunt Reginaldus Libro 29. Cap. 9. numero 201. Rodriguez Cap. 249. Conclusione 21. vbi expressè docent, adhibendam esse benedictionem simplicem; id quod etiam priùs docuerat Guilielmus Durandus (corrige Ioannes Stephanus Durandus) Libro 1. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ Capite 16. numero 4. Atque ita tenendum est, nisi quis velit, Rubricā Missalis ita contemnere, vt malit Authoribus, qui priores fuerunt, & alijs, qui ipsos posteà

tumul-

tumultuariò sequuti sunt, adhærere, quàm Missali Romano præcipienti. * Sic iterùm Dicastillus. Sed non esset contemnere Missale, dicere, illam Rubricam non esse præceptivam, sed instructivam; vel affirmare; fuisse illi derogatum contraria consuetudine; ita enim Dicastillus ipse, & Theologi doctissimi, pijssimique passim loquuntur de nonnullis alijs Rubricis, à quibus discedere, fas esse putant; & ad Rubricam, quam præ manibus habemus, sic in terminis respondent multi apud Averlam quæst. 11. sect. 13. V. *Adhibetur*, Leandrum Tractatu 8. de Sacramentis Disputatione 7. quæstione 25. Franciscum de Lugo Lib. 5. Capite 7. quæstione 1. numero 6. & apud Dianam parte 2. Tractatu 15. Resolutione 2. & & infra. Prætereà ipse Dicastillus non spernit Missale, etsi cōtra rigorem verborum Missalis doceat, pyxidem non debere consecrari, sed sufficere, quòd benedicatur simpliciter, imò nec debere benedici, si intra pyxidis cavitatem includatur aliud vasculum amobile aureum, vel argenteum, vel ligneum, quod sit benedictum, vt addit numero 195.

48 Omisso hoc Authore, dicimus cum non paucis, pyxidem debere benedici, quia sic præcipitur in Rubrica illa. Sed huiusmodi præceptum non videtur obligare graviter. Nihil est, quod persuadeat, esse meram instructionem ex congruitate, atque decentia, & non præceptum. Nihil item est, vnde probetur, consuetudinem prævaluisse adversus præceptum: & quanquàm Vazquez Disputatione 233. Capite 4. numero 35. asseveret, praxim illam suo tempore, & loco receptam fuisse ab omnibus; ego tamen de meo tempore, & locis, in quibus vixi, non possum attestari nisi contrarium.

49 Verba Rubricæ indicare videntur necessitatem consecrationis strictę, nempe cum vnctione chrismatis. Ast non rarò consecratio sumitur latè pro benedictione, aut sumitur indifferenter pro consecratione stricta cū vnctione chrismatis, & pro consecratione lata, quæ est simplex benedictio. Sint in exemplum verba Sancti Thomæ 3. parte, quæstione 82. art. 3. Corp. *In reverentiam huius Sacramenti à nulla re contingitur nisi consecrata. Vnde & Corporale, & calix consecrantur, & similiter manus Sacerdotis ad tangendum hoc Sacramentum.* Hæc Sanctus Thomas. Sit etiam in exemplum Cap. *Consulto omnium* 46. de Consecratione Distinctione 1. vbi dicitur, debere Corporale consecrari ab Episcopo. Certumque est, Corporale non consecrari strictè.

50 Ideo verò Rubrica dicit, *In aliquo calice, vel vase mundo consecrato,* quia ciborium potest esse calix consecratus strictè, qui etiam aptus sit deservire ad celebrationem Missæ, & potest esse vas consecratum latè per benedictionem simplicem; idque constat exinde, quòd in fine Missalis, & in Pōtificali, Rituali, Ordineque Romano præscribatur simplex benedictio *Tabernaculi, seu vasculi pro sacrosancta Eucharistia conservanda.* Sed ad tollendas ambiguitates Vrbanus VIII. addidit Rubricæ illi, *In aliquo calice consecrato, vel vase mundo benedicto.* Quæ verba si nota fuissent Dianæ, non scripsisset parte 10. Tractatu 11. Resolutione 3. * Non requiri pyxidem esse consecratam, vel benedictam, quia nullibi cavetur, & præcepta imponenda non esse absque firmo fundamento, * vel saltem admonuisset non esse præceptivam additionem illam. Rursus si superiora illa verba Vrbani VIII. animadversa fuissent ab Arriaga, non dixisset Disput. 55. sect. 5. numero 15. ex vsu communi provenire, quòd ciborium benedicatur, cum tamen iuxta rigorem Rubricarum deberet consecrari.

51 Ad hæc potest ex verbis Sancti Thomæ paulò ante relatis desumi argumentum non contemnendum pro benedictione necessaria pyxidis, cum enim pyxis contingat per se, & non per accidens species consecratas panis, spectat ad reverentiam Sacramenti, vt ea sit consecrata strictè, vel latè. Videatur numerus 16. Disputationis præcedentis, indeque elucescet disparitas inter pyxidem, & Purificatorium, quod ibi dixi non debere benedici. Fatebor tamen non illibenter, argumenta à paritate non solere esse admodùm vrgentia in iis, quæ à iure sunt requisita. Nam si ab exemplo rem confici putes, rogo, cur, si calix consecratur strictè, quia contingit

ceat attingere pro suo arbitrio interiorem partem cuppæ calicis, & superiorem patenę, vel saltem cavitatem pyxidis, postquàm Sacerdos purificavit vasa hæc. Nec plura de tactu ciborii sacri, ne recocta crambe fastidium pariat, & nauseam Lectori.

54 Quæ dixi de benedictione pyxidis, extendas, velim, ad ostensorium, sphæram, seu lunulam, in qua patens Eucharistia exponitur populo adoranda; existimoque, adhibendam eandē benedictionis formulam, quam pro pyxide vsurpat Ecclesia Romana, quia etsi in ea dicatur, *Vt vasculum hoc pro corpore Filij tui D. N. I. C. in eo condendo fabricatum*; &c. verbum *Condo* quadrare etiam videtur in ostensorium.

55 Tabernaculum ligneum, intra quod obseratur sacra pyxis, non debere esse benedictum, affirmat Thomas Tamburinus Lib. & C. 1. de Missa §. & num. 6. Sed quia in Pontificali, Rituali. & Missali Romano ponitur titulus, & Rubrica *De benedictione tabernaculi, siue vasculi*, & quia in Concilio Mediolanensi VI. titulo de Sacramentalibus dicitur, *Sacra prece, ex formula libri Pontificalis tabernaculum etiam ligneum, in quo sanctissima Eucharistia recondatur, anteà benedicatur, quàm ad illius recondendæ vsum adhibeatur*, ideo non mihi displiceret, si benediceretur; & de praxi consulendum erit.

56 Calamus aureus, seu fistula, in qua Summus Pontifex solemniter celebrans haurit Christi sanguinē de calice iuxta antiquum vsum notatum ab Innocentio III. Libro 6. de sacro altaris Mysterio Cap. 9. consecreturnè, an tantùm benedicatur? me latet. Scietur Romæ; nam quod vnum è duobus fiat, non dubito. Franciscus de Lugo Lib. 5. Cap 8. num. 1. Filliucius Tractatu 5. Cap. 4. quæst. 11. numero 133. Bonacina Disputatione 4. quæstione vltima, puncto 9. num. 23. Tamburinus supra num. 1. post Suariū Disputatione 81 sect. 7. V. *Tertiò obiter* loquuntur eodem modo de fistula illa, ac de pyxide. Alia vasa magis remota à sacro ministerio, vt sunt ampullæ vini, & aquæ, pelvicula ad lotionem manuum, non debent benedici.

57 De vase, in quo asservatur sacrum chrisma, ait Layman Libro, & Tractatu 5. Capite 6. numero 22. decens esse, & vsitatum in Germania, vt benedicatur. In Codice Ratoldi apud Hugonem Menardum pagina 199. Sacramentarij Gregoriani vasculum Eucharistiæ vocatur *Chrismal*. An quia chrismate vngeretur, vel quia deservi-ret indifferenter iam ad Eucharistiam, iam ad chrisma? Sed & Corporale eodē nomine ibidem nuncupatur.

SECTIO IIII.

De Consecratione calicis, & patenæ.

58 DEBET calix esse consecrat? Ita in Missali, titulo de ritu seruando, §. & num. 1. Et in Cap. tituloque vnico de Sacra vnctione §. finali dicitur, *Vngitur prætereà secundùm Ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, cum benedicitur calix, non solùm ex mandato legis diuinæ, verùm etiam exemplo Beati Syluestri, qui, cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat, præcepit enim Dominus Moysi, vt faceret oleum vnctionis, de quo vngeret testimonij tabernaculum, & arcam testamenti, mensamque cum vasis.* Quibus ex verbis constat, calicem non tantùm benedici, sed etiam vngi chrismate, proindeque consecrari strictè. Solet pro necessaria consecratione calicis comprobanda afferri Cap. vltimū de Celebratione Missarum, vbi deponitur perpetuò ab officio, & beneficio Sacerdos, qui celebravit in scypho ligneo. Sed hoc ex Capite inefficaciter argui, ostēdam paulò post.

59 Solent etiam adduci Canones *Sacratas* 25. *Non liceat* 31. Dist. 23. *In sancta* 41. de Consecratione Dist. 1. In quibus vasa altaris vocantur *sacra*, vt & in multis Patrum testimonijs collectis à Garetio Cap. 10. de Sacrificio Missæ. Sed vt sic appellentur, satis est, quòd serviant sacro altaris ministerio, quamuis non sint consecrata; nam & altaris lintea, quæ consecrata non sunt, dicuntur *sacra*; & *sancta* à SS. PP. eandem ob causam. Audiatur Sanctus Hieronymus in Epistola ad Theophilum Alexandrinum Episcopū, *In opere tuo vtilitatem spectauimus Ecclesiarum, vt discant, qui ignorant, eruditi testimonijs Scripturarū; qua debeant veneratione sancta suscipere,*

& altaris Christi ministerio deseruire sancta velamina, & cetera, quæ ad cultum pertinent Dominicæ Passionis, non quasi inania, & sensu carentia, sanctimoniam non habere. Audiatur item Sanctus Augustinus inquiens in Psalmum 113. Concione 2. *Pleraque instrumenta, & vasa ex huiusmodi materia, vel metallo* (scilicet auri, & argenti) *habemus in vsum celebrãdorum Sacramentorum, quæ, ipso ministerio consecrata, sancta dicuntur, in eius honorẽ, cui pro salute nostra inde seruitur.* Vbi altaris vasa nuncupantur sancta ex consecratione non cœremoniali, aut Episcopali per vnctionem chrismatis, sed per contactum corporis, & sanguinis Christi. S. etiam Chrysostomus Homilia 20. in 2. ad Cor. ait de altari, *Lapis quidem est natura, sanctus autem fit, quoniam corpus accipit Christi.* Quibus in verbis sanctificatio altaris per corpus Christi in eo oblatum est quædam dignitas moralis ratione sancti ministerij, posteriorq; cœremoniali ipsa consecratione. Et in eodem sensu dixit Coninch 3. p. quæst. 66 art. 2. num. 15. contactu sanguinis consecrari calicem, si quis celebret in non consecrato.

60 Nihilominus ex superioribus alijs textibus, ex Ecclesiæ more, & Theologorum omnium concordi sensu calix debet esse consecratus per vnctionem chrismatis. Idem censendum est de patena, etsi de eius consecratione nõ inveniam textum expressum, sed sub nomine calicis videtur debere subintelligi. Et ita omnes Theologi, atque Canonistæ docent, esse consecrandam. In Pontificali Romano extat ritus, quo facienda est cõsecratio. Quæ adeò strictè requiritur in calice, & patena, vt ex omnium consensu esset grande placulum celebrare in eis nondum consecratis, quia violaretur præceptum in materia gravi: In qua Ecclesiam voluisse obligare tantùm leviter, diceretur absque vllo fundamento.

61 Quin imò celebranti cum calice inconsecrato impositam esse depositionis ab officio, & beneficio pœnam, scribit Bonacina Disp. 4. quæst. vltima, puncto 9. num. 17. Et Suarez Disput. 81. sect. 7. V. *Alia autem*, ait, * In C. vltimo de celebratione Missarum deponitur Sacerdos, qui sine sacro calice consecraverit.* Quo etiam modo loquuntur alij Authores apud Dianam parte 11. Tract. 8. Resolut. 31. & apud Barbosam in C. vltimum de Celebratione Missarum, num. 3. Sed tamẽ multi ex illis, cum agunt de depositionibus, aut suspensionibus ob pravum exercitium Ordinum, tacent omnino de præfata depositione ob celebrationẽ in calice non consecrato. Evolvi plures in Tract. de Suspensione, & neminem reperi tractantem de hac in particulari. Præterea non constat, Pontificem iubere, vt deponatur Sacerdos præcisè, quia celebravit in calice inconsecrato; sed quia in pane fermentato, in scypho ligneo, sine igne, & sine aqua: qui excessus cum quatuor fuerint, & pœna depositionis post eos quatuor relatos fulminanda dicatur à Pontifice, non est, cur ob vnum solum celebrationis in calice inconsecrato incurri debeat. Vnde Bernardus Diaz in Practica Criminali Canonica Cap. 31. refert ex Abbate ad præfatum Cap. * Quòd Doctores non exprimunt, an debeant concurrere omnia supra dicta ad hoc, vt Presbyter deponatur? & quòd procedendum sit secundùm qualitatem loci; & contemptum Presbyteri, considerando, an habuerit illud in consuetudine? *

62 Præterea aliud est sacrificare in scypho ligneo; aliud in vase inconsecrato. Vndenam scitur, scyphũ illũ non fuisse consecratum? Etsi enim ob defectum calicis Presbyter Brixiensis vsurpavit scyphum ligneum, fortè qui esset consecratus, & qui antiquioribus sæculis, aut annis deservijsset in altari? Ad hæc: multò minus delictum est celebrare in calice argenteo, aut aureo inconsecrato; quàm in scypho ligneo etiam consecrato, in quo desit calicis tum figura, tum materia vsitatæ, & præceptæ ab Ecclesia. Quo igitur iure pœna imposita ob celebrationem in scypho ligneo extẽditur ad eam, quæ fiat in calice argenteo, aut aureo non consecrato? Tandem Pontifex non imponit ibi pœnam vniversalem, sed Brixiensi illi Sacerdoti. Et quanquàm ex pœna inflicta personę singulari fieri possit deductio ad quasvis alias reas eiusdẽ delicti; tamen mirandum est silentium Theologorum, & Canonistarum circa suspensionem, de qua in C. vltimo de Celebrat. Mis. quando sermonem habent de suspensionibus ob pravum exercitium Ordinum.

Ego

63 Ego dicerem, mulctandum esse pœna suspensionis ab officio, & beneficio, qui imitaretur Presbyterum Brixiensem in quatuor illis excessibus coniunctim patratis intra eandem celebrationem. Nam ratio; quæ movit Sūmum Pontificem, vt mandaret Episcopo Brixiensi suspensionem ferendā, mouere etiam potest, & debet alios Prælatos, vt ferant eandem suspensionem, si occurrant similes quatuor excessus. Rurs⁹ dicerem, si occurrant tres tantū, vel duo, vel vnus, non teneri Prælatum ad præfatam pœnam ferendam, sed posse alia gravi arbitria punire delinquentem. Et quoad casum præsentem, si Presbyter celebret in calice non consecrato, sed cuius materia sit licita, neq; incurri suspensionem ipso facto, neque teneri Prælatum ferre illam adversus reum, affirmo sequutus propendentem Scotum 4. D. 13. q. & art. 2. num. 17. §. *In 2. casu*, Thomam Tamburinum Lib. 1. de Missa Cap. 1. §. 3. Idemque sentio de celebrante in altari non consecrato; estque potior ratio, quia non reperitur Canō, de quo ad pœnam possit esse tanta dubitatio, quantam ingerit expensum Caput vltimum de Celebratione Missarum circa pœnam sacrificantis in calice non consecrato. Legātur Bernard⁹ Diaz C. 32. & Iacobus Menochius de arbitrarijs Iudicū quęstionibus, & causis Lib. 2. Centuria 5. casu 408. Gibalinus C. 5. de Irreg. n. 31.

64 Consecratio calicis, & patenæ fieri debet ex iure ab Episcopo. Et ità adnotatur in Missali supra, colligiturque ex C. vnico de Sacra vnctione, si committatur §. postremus cum primo. Potestas hæc Episcopi est quasi Ordinis, nec potest per ipsum delegari simplici Sacerdoti; potest tamen per Summum Pontificem, qui eam actū cōcessit nonnullis Religiosis. Sed de isto puncto longus texetur sermo in D. seq.

65 Consecratio calicis, & patenæ est adeò necessaria in opinione plurium, vt non modò gravIter illicitè, sed etiam invalidè ministraretur Ordo tam Subdiaconatus, quàm Sacerdotij absque calice, & patena consecratis, quia, vt ait Castrus Palaus Tract. 27. Disputat. vnica, puncto 4. numero 16. * Seclusâ consecratione non sunt vasa Sacrificij, neque ad Sacrificium deputata. Ergo eorum traditio, & contractus ad Sacrificium referri non potest, neque significare, tangentem ea vasa, eo contactu in Sacrificij obsequium, aut in ipsum Sacrificium deputari * Quæ ratio vt est breviter proposita, sic est vnica pro hac sententia, cuius patronos recensent Diana parte 10. Tractatu 11. Res. 9. Leander Tract. 6. de Sacramētis D. 3. q. 16.

66 Sed necessitate Sacramenti non requiri præfatam consecrationem, docent Henriquez Lib. 10 C. 5. §. 2. C. 8. §. 3. Sanchez Lib. 7. Consiliorum C. 1. dub. 2. num. 5. Fillucius tomo 1. Tract. 9. C. & quæst. 2. num. 3. quæst. etiam 8. num. 45. multique alij posteriores tam intra, quàm extra Societatem. Et ex antiquis Paludanus in 4. Dist. 23. quæst. & articulo 1. n. 8. ait, * Cum Missa de facto in calice non cōsecrato possit celebrari, videtur, quòd si calix non consecratus sibi (nempe Sacerdoti) traderetur, nihilominus esset Sacerdos. * Ita Paludanus, qui pro cōtraria sententia citatur in Dist. 24. q. 2. à Sylvestro V. *Ordo* 2. n. 4. dicto 3. Sed ibi tantùm inquit articul. 1. numero 6. * Subdiaconus habet, materiam consecrandam ponere in vasis sacris. * Quæ verba non sunt adversa prioribus. Sotus, & M. Ledesma non designatis locis referuntur etiam ab Henriquez. Eosque, & Paludanum sequutus est Sà V. *Ordo* num. 6. in priori editione, nam in Romana correcta desunt hæc verba, *Sufficit verò calix etiam non consecratus.* Moventur autē hi Doctores, quia nullo Iure constat tanta necessitas consecrationis calicis, & patenæ. Durumq; mihi videtur, validitatem Sacramenti dependentem fieri ab aliqua materiæ circumstantia, de qua nec Concilia, nec Patres vllum verbum protulerunt.

67 Ad rationem Castri Palai facilè respondetur, vti in vasis inconsecratis potest validè, quamuis illicitè, sacrificari, ita per vasa inconsecrata posse validè, quamuis illicitè, significari ministerium tam Subdiaconi, quàm Presbyteri in Sacrificio. Et quidem de necessitate Sacramenti nō est, vt ministerium significetur per materiam affectā circumstantijs omnibus, quibus eius vsus sit licitus, sed tantùm illis, quibus sit valid⁹; alioqui si in Ordinatione Subdiaconi traderetur calix consecratus cupreus, aut ligneus, & in Ordinatione

Pres-

Presbyteri Latini patena cum pane fermentato, foret irrita vna, & altera Ordinatio. Dices, responsionem nostram peccare ab excessu, nã ex ea fieret, sufficere ad Ordinationem Presbyteri traditionem panis in manibus, & vini in quocumque vase. Scio, Paludanum n. 8. præcitato dedisse ferè manus sequelę. Sed ab ea concedēda ego longè sum, siquidem Concilium Florentinum in Decreto Eugenij IIII. post vltimã Sessionem, §. *Sextum Sacramentum* habeat hęc verba, *Sextum Sacramentum est Ordo, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur Ordo: sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cũ pane porrectionem*. Sic ibi. Requiritur igitur tanquam materia vltra panem patena, in qua recipiatur; & vltra vinum calix, in quo contineatur; & proinde non tãtùm est materia panis, & vinum, circa quę versatur potestas Ordinis Sacerdotalis, sed etiam est materia patena; & calix, in quibus panis, & vinum recipiuntur, aut continentur. Cuius non alia ratio assignari potest, quàm determinatio Ecclesiæ Latinæ, vt suppono ex Tractatu de Sacramentis in genere. Cum verò eadem Ecclesia Latina non determinaverit in patena, & calice circumstantiam consecrationis ipsorum, cumque superius exemplum, similiaq; alia manifestè ostendant, materiam Ordinationis Presbyteratus nõ debere affici omnibus circumstantijs requisitis ad id, vt licitè vndequaque adhibeatur, manet salva responsio nostra, quin aperiamus portam sequelæ illi.

68 Vti post Paludanum videtur aperuisse Dicastillus Tract. 6. Disp. 1. dub. 12. num. 182. inquiens, * Si Presbytero tradatur ab Episcopo materia vera panis, & vini in calice, & patena non consecratis, aut in alijs quibuscumque vasis, omnino puto, Ordinem esse validum, quia potestas officij, & Ordinis sui circa materiam ipsam panis, & vini est, non circa ipsa vasa. * Ita Dicastillus. Cuius ratio vt procedit de pane, & vino in quibusuis vasis, sic etiam de pane in manibus absque vllo vase, seu absque patena, in qua recipiatur. Id autem quomodò stare possit cũ doctrina Cõcilij Florentini, qua instructus ipse Dicastillus docuerat in dub. 10 num. 149. traditionem calicis cum vino, & patenæ cum pane pertinere ad materiam Ordinationis Presbyteratus, relinquo alijs considerandum. Sed quia Dicastillus in posteriori loco contra nos sentit, consecrationem calicis, & patenæ in Ordinatione Subdiaconatus necessariam esse ad valorem Sacramenti, arguo ad hominem adversus illum, nam si non est de necessitate Sacerdotalis Ordinis calix consecratus, neque etiam erit de necessitate Ordinis Subdiaconatus. Eritne ideo, quia Subdiaconus ordinatur ad ministrandum Sacerdoti calicem consecratum, vt ait Dicastill.? Ast & Sacerdos ipse ordinatur ad sacrificandum in calice consecrato, quin tamen consecratus calix sit materia necessaria Ordinationis Sacerdotalis.

69 Impono finem quæstioni huic probatione, quæ apud prudentes Theologos erit forsan non parùm efficax, quia si consecratio calicis, & patenę sit de necessitate Subdiaconatus, aut Sacerdotij, prementur magnis scrupulis initiati vtrolibet Ordine ob non certam notitiam consecrationis calicis, & patenæ. Novi nonnullos valde anxiatos ob subortos scrupulos, an contigerint physicè calicem, patenam, & hostiam, an contactus coinciderit physicè eodem tempore cum prolatione verborum formæ ab Episcopo, an hic imposuerit manus supra caput eorum, ita vt physicè tetigerit illud? Et nonnunquã fuit necesse, connivere in Ordinatione aliquorum sub conditione. Si autem ad valorem Sacramenti necessaria dicitur consecratio calicis, & patenæ, quot inde scrupuli pullulabunt, nemo nõ videt; & non deerit, qui recuset initiari, nisi adhibitis calice, & patena, quorum consecrationi præsens ipse fuerit.

70 Inquies, vt scrupulosi angãtur, fore satis, quòd noverint probabilitatem contrariæ sententiæ. Sed ego pro illa invenio Sylvestrum tantũmodò dicentem supra * Imò secundùm Petrum, & Albericum intelligitur de calice sacrato. * Quæ verba sine textu, & sine rationis præsidio parùm movere possunt; notavique supra, Petrum Paludanum minimè favere. Non curavi videre Albericum. Citantur etiam Durandus in 4. Dis. 24. q. 3. num. 6. Turrecremata in C. *Perlectis* Dist. 25. Sed Durandus solùm ait, * Subdiaconum habere duos actus, scilicet legere Epistolam, & materiam Eucharistiæ ordinare,

dinare, & ponere in sacris vasis.* Legi Turrecrematã ad illum Canonẽ, & non reperi quidplam ad rem præsentem. Hæc, & non alia est ex antiquitate authoritas contrariæ sententiæ; ex modernis Theologis præcipui sunt illi, quos allegaui, rationemque eorum dissolui. Iam ergo considerent sapientes viri, quos consulant scrupulosi, num possint respondere ipsis, quòd trepident timore, vbi non debeat esse timor?

SECTIO V.

An celebratio Missæ in calice, & patena inconsecratis suppleat defectum consecrationis ipsorum?

71 NIMIRVM an si quis Sacerdos celebret in calice, & patena nondum consecratis, maneant eo ipso consecrata, vel quasi, ita vt in posterum possit licitè in eis celebrari, non expectata consecratione per vnctionem chrismatis? Diana parte 2. Tractatu 14. resolutione 69. respondit affirmatiuè, si bona fide celebratum primò sit in calice, & patena non consecratis, motus exemplo Ecclesiæ, in qua polluta si bona fide celebretur, non opus est deinceps noua reconciliatione: Accepit, vt puto, eam paritatem ex Fagundez in 1. præceptum Ecclesiæ L. 3. C. 21. num. 13. Sed quia Diana tunc nullum pro se Authorem adduxit, posteà parte 5. Tract. 13. Resol. 60. allegat Nigrum, Peyrinum, Trimarchum, Cœlestinum; & parte 9. Tract. 7. Resolut. 18. Bordonũ, ac Pellizarium, qui celebrationem etiam malâ fide factam putant sufficientem, vt calix, & patena non egeant vnctione chrismatis. Addo Brunonem Chassaing de Priuilegijs Regularium parte 2. Tract. 8. C. & propos. 1. §. *Notandum* 2. Busembaũ, Thomam Tamburinum, qui duo, & alij censent, esse probabilem hanc sententiam.

72 Ast contraria defendanda à nobis est cum Hieronymo Llamas 3. p. Methodi curationis animorum C. 5. §. 16. pag. 506. vbi ait. *Peccat etiã mortaliter Sacerdos celebrans Missam sine calice, & patena consecratis, si ex malitia, & crassa ignorantia id fiat. Vbi obiter quoddam vulgare proloquium ridentes volumus ab allegantium cordibus eliminare. Dici enim ab antiquis audiui, quod si quis in calice non consecrato sanguinem consecraret per malitiam, vel ignorantiam, quod remaneret consecratus deinceps. Quod falsum est, nam eadem ratione, si solo ex contactu specierum Sacramentalium vasa, vel res, quas tangunt, consecrarentur, à fortiori linteamina, Corporalia, & capsella, in qua reconditur Eucharistia, essent consecrata: quod est falsum.* Ita Llamas ante Dianam, nempe anno 1600. Post Dianam verò eadem opinio contraria placuit Castropalao Tract. 23. D. 3. S. 5. num. 84. Arriagæ D. 55. S. 3. num. 13. Garciæ Tract. 3. diff. 8. dub. 3. puncto 2. num. 27. Cardinali de Lugo D. 20. sect. 4. num. 92. Raphaeli Auersæ quæst. 11. sect. 13. V. *Posset etiam*, Ioanni Dicastillo Tract. 5. D. 4. dub. 9. à num. 198. Francisco de Lugo Lib. 5. C. 8. quæst. 2. à num. 9. Leandro Tract. 8. D. 7. q. 31.

73 Et probatur primò, quia consecratio calicis, & patenæ sicut introducta est ex Iure Canonico, & dispositione Ecclesiæ, ita non aliter, neque alio ritu, aut cæremonijs habenda est rata, quàm quibus Ecclesia designauit: Celebratio autem Missæ siue bona, siue mala fide nusquam designata est ab Ecclesia pro consecratione sufficiente calicis, & patenæ. Quòd si tibi licet, eam celebrationem vt sufficientem consecrationem designare, quidni licebit, dicere, si casu, vel à consilio extra celebrationem imponatur patenæ insacrare corpus Christi, hanc etiam esse consecrationem sufficientem?

74 Probatur secundò, quia non minus instituta est ab Ecclesia consecratio calicis, & patenæ ad sustinendas species consecratas vini, ac panis, quàm consecratio manuum Sacerdotis ad tangendum species consecratas panis. Ergo quemadmodùm huic consecrationi non æquivaleret, quòd, qui Sacerdos nunc fit, tetigisset anteà licitè, vel illicitè, fide bona, vel mala species consecratas panis, ita neque æquivalebit illi alteri consecrationi calicis, & patenæ, quòd bona, vel mala fide celebretur in calice, & patena non consecratis, & quòd proinde ab his sustineãtur species consecratæ vini, ac panis.

Con-

Confirmatur, nam non liceret in Ordinatione non vngere manus initiandi Sacerdotio, etsi ille licitè, vel illicitè antea tetigisset Eucharistiam; neque itē liceret non supplere eam vnctionem, si adhibita non fuisset, quando quis est ordinatus Sacerdos, etiam si ipse posteà celebrando tenuisset manibus consecratas species. Et quòd si prætermissa sit vnctio manuū, debeat suppleri, colligitur ex C. *Cū venisset* vnicò de sacra vnctione.

75 Probatur tertiò, quia per celebrationem in Ecclesia, non benedicta, aut non consecrata, nō redditur hęc benedicta, aut cōsecrata, alioqui cuncta Oratoria manerent etiam benedicta, & consecrata eo ipsò, quòd in illis Sacrum peragatur. Ergo similiter, &c. Si dicas, minus requiri, vt purgetur, quod est iam benedictum, aut cōsecratum, quā, vt fiat benedictum, aut consecratum, quod est profanum. Impugnaberis ex dictis in D. 23. num. 18. in D. 24. num. 53. Si rursus dicas, & fatearis, Ecclesiam non benedici, neque consecrati per celebrationem pręcisè, secus calicem, & patenam, quia species Sacramētales non contingunt Ecclesiam, vti cōtingunt calicem, & patenam, qui contactus æquivalenter est deputatio ad Sacrificium per cæremonias Ecclesiasticas facta, imò eam continet eminenter. Contrà, quia iam deseris exemplum, quo excitatus fuisti ad opinionem, quā impugno.

76 Et illud quidem, à Diana acceptum ex Fagundez, non habitā ratione discriminis ab ipso præstiti, deficit in primis, quia Ecclesia non reconciliatur per celebrationem in eā factam, siue mala, siue bona fide, vt visum est in D. 13. num. 24. & sequentibus contra Alfonsum à Castrò, qui Lib. 2. de potestate legis pœnalis C. 15. seu vltimo, in fine Conclusionis 3. scripsit. * Nūquid, si post celebrationem Missæ in tali Ecclesia violata factam publicaretur in iudicio crimen, quod ante Missæ celebrationem fuerat in iudicio occultū, oportebit tunc Ecclesiam reconciliare? Credo, quòd non, quia celebratio Missę, quę post secretam violationem successit, pro sufficiente reconciliatione tunc erit reputanda. Nam cum per Missæ celebrationem Deus ipse corporaliter in Ecclesia assistat, talis corporalis assistentia sufficere mihi videtur ad omnem reconciliationem, & purgationem perficiendam. * Sic vir doctissimus, qui in declaret, an censeret idem ipsum, si celebretur in Ecclesia tēpore, quo fit notorium crimen inducēs violationem? Et in priori sensu opinio Castri non reprobatur ab Henriquez L. 9. C. 27. §. 6. Abila parte 5. de Censuris D. 7. dub. 3. Bauny parte 1. Theologiæ Moralis Tract. 6. quæst. 13. Tannero D. 5. quæst. 10. dub. 2. num. 36. Benedicto Remigio Noydens in Praxi Parochorūm, & Confessorum Tract. 5. C. 4. §. 3. num. 2. Bonacina quæst. 4. de Matrimonio, punct. vltimo, n. 27. secus in posteriori. Sunt tamen non pauci, qui admittant & in posteriori; si cum Ordinarij licentia, vel si absque ea, sed cum bona fide tunc celebretur: & sunt nonnulli, qui nec de bona fide curandum esse dicant ad præfatum effectum, nam mala fides, etsi peccati reum faciat celebrantem in Ecclesia polluta, non tamen tollet efficaciam, virtutemque Sacrificij ad sanctificandum locum, vbi peragatur. Id quod meo iudicio asseritur consequentiùs, quàm veriùs; vt & celebrationem de licentia Ordinarij sufficere ad reconciliationem potiori de causa. Quanquam quia videmus non desisti à reconciliatione, si Ordinarius in casu necessitatis permittat vnam, vel alteram Missam in Ecclesia polluta; & quia qui vltra vices permissas sacrificaret, incurreret pœnas, quibus fit obnoxius celebrans in Ecclesia polluta, ideo doctrina illa verior non est, sed absolutè falsa. Et adhuc magis arguitur falsitatis, quia si Inexpto Canone polluatur Ecclesia, licitum est, & debitum prosequi Missam vsque ad consumptionem, & tamen ex celebratione Missę illius non reconciliatur Ecclesia. Nec dicas, perinde se habere ex dispositione Canonum Missam illam, ac si ante templi pollutionem fuisset absoluta. Nam pręterquàm quòd gratis id cogitatur, nequiret Canonum dispositio adimere Sacrificio virtutem, & efficaciam reconciliatiuā templi polluti, quā ex se, & suapte natura habeat.

77 Deinde similitudo illa adducta ab Antonino Diana est remotissima, quia non agimus de reconciliatione calicis, & patenæ, sed de consecratione. Illud autem exemplum, vt quidpiam valeret, deberet procedere à consecra-

secratione Ecclesiæ ad consecrationem calicis, & patenæ. Quē sanè processum refugiet Diana, ni illo exemplo velit iugulare se ipsum, vt monstrat probatio nostra tertia.

78 Trimarchus ferens opem Dianæ contra Cardinalem de Lugo ait, * Paritates Doctorum non debere currere quatuor pedibus, sed duobus tantùm humano modo. * At ego nec vnum pedem in illa paritate video; vel tot pedibus tam longe à nobis recedit, & currit, vt nec, si præmittamus Gallicum canem, poterimus assequi. Quid enim distātius, quā ex benedicti priùs, aut consecrati templi reconciliatione per celebrationem superuenientē violationi arguere ad primam calicis, & patenæ consecrationem, quæ per celebrationem fiat? Anne reconciliatio est consecratio templi? Si ita sit, omnia templa reconciliata manebunt consecrata. Præter quàm quod reconciliatio non supponit amissionem consecrationis, aut benedictionis, sed rei consecratæ, aut benedictæ violationem, & maculā superinductam, quam quasi eluit, & purgat, vt res consecrata anteà, aut benedicta deseruiat vsibus sacris, non minus, quàm anteà.

79 Sed vrgebit quis, si celebratio Missæ sufficit ad violati templi reconciliationem, vt ex abundanti permittimus, cur non erit satis ad calicis non anteà sacrati consecrationem? Sūma enim dignitas Missæ tam potest sufficere ad vnum, quàm ad aliud. Respondeo, nō esse satis ad id aliud ob primam nostræ sententiæ probationem; sicut ob similem rationem, qui arguit, debet fateri, celebrationem Missę non sufficere, vt templum, non anteà sacratum, aut benedictum, reddatur consecratū, aut benedictum denuò.

80 Hinc, si rursus quis vrgeat, ad consecrationem calicis satis est vnctio chrismatis, cæremoniæque aliæ institutæ ab Ecclesia. Ergo multò potiùs satis erit celebratio Missæ, vtpote quæ præponderet ei vnctioni; illisque cæremonijs. Respondetur, dignitatem Missæ non dirigi ab Ecclesia in eum finem, vt sit consecratio calicis, vti non dirigitur, vt sit consecratio templi; ideoque etsi bona, aut mala fide celebretur in templo nondùm consecrato, aut benedicto, opus est, vt posteà consecretur, aut benedicatur.

81 Sed adhuc quis premet cum Nigro apud Dianam, per contactū sanguinis Christi sanctificatur calix, & iam non est ampliùs materia profana, sed sacra: * Qua ergo alia consecratione dicendum est indigere calicem per contactum sanguinis Christi sanctificatum. * Quibus verbis concludit Diana parte 5. Tract. 13. Resolut. 60. Cū primùm eam resolutionem legi, timui, ne aliquis abvteretur verbis Dianę, & argumento Nigri ad improbandam institutionem Ecclesiæ circa consecrationem calicum, patenarum, & tēplorum. Demus, hęreticum abvti, & superfluitatis arguere tot cæremonias, assumptas in cōsecratione templorum, conquerique de reseruata Episcopis horum, & calicum, ac patenarum consecratione, cum abundè sufficeret sanctificatio inducta per celebrationem Missæ à quocumque Sacerdote. Necesse est, vt tunc responderet Diana, meritò Ecclesiam instituisse aliam sanctificationem, quæ omnem præcederet celebrationem, atque sanctificationem ex hac ipsa celebratione provenientem. Sic & nos respondemus, calicem sanctificari quadantenus per contactum sanguinis Christi, & non secus ac sanctificaretur tapetum altaris, si super illo deflueret sanguis; vltrà tamen in calice requiri sanctificationem ex consecratione per Ecclesiam legitimè instituta deriuatam.

82 Vlteriùs possunt contra nos obijci Patres Ecclesiæ transcripti in num. 59. Canon etiam 17. Concilij Arausicani 1, vbi dicitur: *Cum capsa, & calix inferendus est, & ad mixtione Eucharistiæ consecrandus*; item Canon *De fabrica* 24. de Consecratione Distinct. 1. desumptus ex Epistola 2. Vigilij ad Eleutherium Episcopum Bracarensem; quo nomine cum Sedis Episcopalis loco, & cum mentione Epistolæ ad eum scriptæ appellatur à Iuliano Petri in Chronico, num. 281. ex editione D. D. Laurentij Ramirez de Prado, cuius clarissimi viri recens mors acerbum mihi dolorem excit, nam me immeritum amari ab ipso, tam sciebam, quàm ipsum à me meritissimè coli ob tot præstantissimas animi, & omnigenæ litteraturæ dotes, quot, & quales vix sperare possis in Equite primariæ nobilitatis, & Consilia-

an Ecclesia diruta, non diruto Sanctuario, seu altari, esset denuò consecranda? Responsio autem, non esse necesse, eam consecrare, & aqua aspergere, sed sufficere Missarum in ipsa celebrationem. Sic vsque ad *Tantùm esse Missarū*. Et posteà ex verbis *Et ideo* subdistinguitur quæstio, vel Ecclesia est ita diruta, & rursus innovata, vt altaris motio facta, vel non facta fuerit? Si primum, sufficit, tunc Missas in ea celebrari, nec opus est alia consecratione, quia medijs Missis impletur satis tota eius consecratio. Si secundum, repositione altaris, & Missarum celebratione manebit sanctificata, vt anteà. Sic Dartis exponit Canonem. Sed in primis verborum additio ad textus siue Canonicos, siue Civiles non benè solet excipi. Deinde non evitat, ne Missarum celebratio suppleat consecrationis vicem. Tertiò admittit, Ecclesiam non esse reconsecrandam, etsi parietes ex toto, vel maiori ex parte ruant, dummodò altare immotum maneat, & ibi celebrentur Missæ: admittit etiam è contra, debere Ecclesiam reconsecrari per celebrationem saltem Missæ, si vel altare solummodò fuerit motum, tametsi parietes illæsi maneant: quorum secundum vt concedatur esse conforme Canoni illi, primum tamen est omnino alienum. Quartò quoad reconsecrationem per celebrationem Missæ non assignat discrimen inter vtrumque casum subdistinctionis; sed reducit tantummodò differētiam ad repositionem altaris in secundo casu.

87 Noster Stephanus Bauny parte 1. Theologiæ moralis Tractatu 6. quæstione 18. movetur ex Canone *De fabrica*, vt asserat, Ecclesiā reconsecrandam esse, cum parietes incendio fuerint absumpti, destructi, seu diruti, omnes, aut maiori ex parte. At Dartis dicit, inferri oppositum ex illo Canone; vnde notet Lector, quàm obscurus sit textus, ex quo viri adeò oculati, & attenti deducunt conclusiones tam repugnantes. Et ego obiter observo, Baunyū ibi ex authoritate Ivonis Carnotensis affirmare, Ecclesiam denuò consecrandam esse, cum est motum altare. Sed vellem, meminisset Canonis *Ad hæc* 1. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris, atque item Glossæ ad Can. *Si motum* 19. de Consecratione Distinctione 1. V. *Ecclesia*, vbi nimis violenter sumitur Ecclesia pro altari, ne contra Can. *Ad hæc* de non reconsecranda Ecclesiā, moto præcisè altari, staret Canon *Si motum*. Necessaria tamen non fuit violenta illa interpretatio, cum in ipso Canone *Ad hæc* Alexander III. fateatur, aliquos Canones, nempe Can. *Si motum*, & Can. *De fabrica*, innuere contrarium: quos proinde correxit Alexander, exclusitq; doctrinam Ivonis, qui ante ipsum scripsit. Et adversus Ivonē facit eiusdem Bauny in quæstione 12. testatio, * de communi praxi Episcoporum, quos constat non reconciliare Ecclesias, ac eas denuò consecrare, cum in ijs præter amotionē arç nihil accidit contra earum sanctitatem, ac reverentiam admodùm memorabile. * Quanquam posteà addat, contrariam sententiam in praxi vt securiorem, ita præferendam ob Canonē *Si motum*. Sed hic Canon est correctus per Can. *Ad hæc*, vt iam monui. Quapropter nec Can. *Si motum*, neque Ivonis authoritas debuit avocare Baunyum ab eo, quod dixerat esse receptum praxi inter Episcopos. Idem Baunyus ibidem ait, vix se posse adduci, vt credat, polluto altari fixo, pollui Ecclesiam, nam si potest altare fixum consecrari sine Ecclesia iuxta Can. *His*, seu potiùs *Cum sis* 5. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris: quidni & pollui sine illa? Sed iam nos in Disputatione 24. numero 51. sufficientem rationem discriminis assignavimus, quantùm fas est in his, quæ sunt iuris merè positivi, in quibus argumentum à simili non solet valere, vt advertit idemmet Bauny Tract. 10. q. 21.

88 Pertæsus tenebras Can. *De fabrica*, & velut refugiens eius anfractus, ac labyrinthos declinavi paululùm à via. Sed quoad illum Canonem nihil amplius se mihi offert, quo magis elucidetur. Atque vtinam vt Castrus Palaus Tract. 22. Disputatione vnica, puncto 8. numero 13. inter alia argumenta pro sententia Alfonsi Castrensis de reconciliatione Ecclesiæ per celebrationem Missæ adduxit illum Canonem, ita præluxisset nobis interpretatione aliqua! Sed omisit respondere. Et Tannerus D. 5. q. 10. dub. 2. n. 36. pro eadem sententia, in quam propendet, citavit illum textum.

89 Iam ex nostra opinione de non consecratione calicis, & patenæ per celebrationem in eis infertur à fortiori, non consecrari altare, neque benedici Sacerdotales vestes, eo quòd in illo, aut cum illis celebretur, quia ratio contingendi species consecratas nō militat in eis, & aliunde eorum ex priuata authoritate adhibitio ad ministerium sacrum non est sufficiens deputatio ad continuatum vsum. Quæ posterior ratio vrget in Corporali, ne benedictum maneat per celebrationem Missæ, etsi illud contingat species consecratas panis.

90 Rursus infertur cum Possevino de Officio Curati Capite 2. numero 38. Gavanto in Rubricas Missalis parte 4. titulo 19. numero 21. Thoma Tamburino Libro 1. Capite, & §. 3. numero 6. fas non esse, supponere, vel induere nouam vestem Sacerdotalem non benedictam antiquæ benedictæ, celebrareque in vtraque eò ex fine, vt noua prodeat benedicta, próindeque possit in posterum vsui esse ad Sacrificium: quia si supponitur vt Sacerdotalis, est peccatum lethale ob benedictionis defectum, quem habet, & adhuc non obtinet benedictionem requisitam ad alias Missas, vt constat ex dictis. Si autem supponitur merè materialiter, non euadet benedicta ob ministerium in Sacrificio, sicut neque vestes aliæ vsuales, super quibus Sacerdos induit sacras. Dices, alias vsuales, & communes non esse aptas, vt illis solis indutus ritè Sacrificus operetur rei diuinæ, quamuis possit validè. Sed contra, quia neque quæ sunt factæ in formam Sacerdotalium aptæ sunt moraliter, vt, nisi superveniat benedictio Ecclesiæ, adhibeantur vt Sacerdotales, queatque ritè Sacerdos stare in illis. Rursus inquies, si semel intendatur sacrificare in vestibus conformatis ad qualitatem, & figuram Sacerdotalium, adhiberi eo ipso vt tales, & non posse non manere benedictas, seu cum non minori proportione ad Sacerdotale ministerium, quàm si essent initiatæ cæremonijs Ecclesiæ. Sed contra, tum quia si adhibentur vt Sacerdotales, vt quid coniunguntur cum alis benedictis? tum quia redeunt rationes, quibus priorem partem refutavi.

SECTIO VI.

De exsecratione calicis, & patenæ.

91 AFFIRMO primò, calicem non amittere cōsecrationem per pedis à cuppa separationem, quando hæc fit absque fractura, eo quòd ab initio elaborata sit tornatilis iunctura cuppæ cum pede, vt ad libitum sine artificis ministerio possint à quolibet homine disiungi, & coniungi. Ita communiter Theologi, & Canonistæ contra Paludanum in 4. Distinctione 13. quæstione 2. articulo 5. numerò 19. Sanctum Antoninum, Sylvestrum, Tabienam, & Bartholomæum ab Angelo, necnòn contra Cemitolum Libro 1. Responsorum Moralium quæstione 51. Optima probatio est, quia homines, qui hæc tractant, manibusque versant, persuadent communiter sibi, per talem separationem non amitti cōsecrationem, & absque vllo scrupulo celebrant ordinariè Sacerdotes in calice, quē sciant fuisse iterùm coniunctum nexu tornatili, & hæc videtur esse voluntas Ecclesiæ: essetque nimis onerosū toties reconsecrare calicem, quoties nexus fuerit dissolutus; nec commoditas abstergendi, aut transportandi meliùs calicem (quæ est causa conficiendi eum tornatilem) momenti vllius foret respectu illius oneris.

92 P. Tamburinus Lib. & C. 1. §. 5. n. 2. probat idem ipsum, quia calix tornatilis est aptus adSacrificium, si dissolutæ partes coniungantur iterū; & aliunde reputatur idem moraliter, ac anteà; non secus ac horologium, cuius rotæ disiungantur, & posteà vniantur. Sed hoc exemplo confidere nimiùm nō oportet, nā horologium existimaretur idem moraliter, si fracta rotula repararetur. Ergo & calix, si cuppa per rupturam diuisa à pede compaginaretur. Nec tamen concedit Tamburinus, calicem in posteriori hoc euentu nō amisisse consecrationem, aut retinere illā. P. Suarez reddit hanc rationem D. 81. sect. 7. V. *Alia autem*, quia * sola calicis cuppa est per se necessaria, vt recipiat sanguinem Christi; pes verò solùm requiritur ad illam sustentandam; quod posset fieri, etiam si non esset ita coniuncta, vt vnū propriè cōponerent, &

& ideo potest consecratio in solam cuppam cadere, & in eadem conservari. * Quae ratio placet nobis.

93 Si obijciatur, sequi ex ea, calicem non perdere consecrationem, quando pes à cuppa separatur per rupturam. Dico, non sequi, nam tunc vna pars seiungitur ab alia, cum qua per modum totius physicè continui est consecrata, atque adeò non minus per modum vnius, sed magis, quàm quando altaris fixi planus superior lapis cõsecratur cum tota structura inferiori, qui proinde, si ab ea separetur, perdit consecrationem.

94 Si opponatur rursus cum Cardinali de Lugo Disputatione 20. S. 4. numero 93. * Cuppa absque pede non est calix aptus ad Sacrificium; nusquã autem indultum est, quòd cuppa sola absque pede consecretur, nec vllus Episcopus consecrabit nisi calicẽ integrum. * Aio, neque portatilem aram sine fulcro esse aptam ad Sacrificium, & tamen illius consecratio non cadit supra fulcrum. Et obiter notes paritatem arae; quae, quando consecratur vt portatilis, seu vt amobilis sine ruptura ab altaris basi, aut pede, non perdit consecrationem per separationem ab ipso, aut à tabulis, quibus circumdatur. Idem ergo continget in cuppa calicis tornatilis. Addo, non apparere, cur irrita esset consecratio solius cuppae, & cur nequeat concedi indultum ad solius illius consecrationem; Franciscus de Lugo Libro 5. Capite 8. quaestione 2. numero 21. fatetur, posse cuppam simul, & pedem consecrari, quanuis non essent actualiter coniuncta tornatili nexu. Quando autem sic non sunt coniuncta, calix non est aptus ad Sacrificium. Praetereà durum videtur, quòd si perdatur calicis pes tornatilis, & loco eius inseratur cuppae alius omnino similis de nouo, vel olim confectus, non possit iam in eo calice celebrari, nisi recens cuppae consecratio fiat.

95 Inquies, durum non esse, quandoquidem tunc non maneret idem artefactum calicis, quod anteà erat, quodque consecratum fuerat, sed resultaret aliud diversum. Contra tamẽ, quia persisteret idem calicis artefactũ quoad cuppam; quae ad celebrationem sufficit siue cum hoc, siue cum illo pede, & quam vt indifferentem ad hunc, vel illum pedem consecrari, potest optimè intelligi. Et licet molestè concedere possis, non mansurum eundem numero physicè calicem. Ast idem erit moraliter, & cuppa, quae principaliter deservit ad Sacrificium, erit eadem numero physicè. Si autem vlteriùs instes ab absurdo, quod sequeretur, vt si cuppae aureae, vel argenteae insereretur pes tornatilis cupreus loco pedis aurei, vel argentei deperditi, posset in tali cuppa celebrari, quin ea denuò cõsecraretur. Nec Arriaga D. 55. S. 2. num. 12. nec ego agnoscimus absurditatẽ in sequela, maximè si pes cupreus distractus fuisset è cuppa, quae ipsi coniuncta consecrata fuerit.

96 Video, inferri ex dictis posse, in calice etiam habente firmum pedem consecrari solam cuppam, quae sola contingit sanguinem Christi, & proinde, etiam si pes separetur per rupturam, posse celebrari in eadem cuppa absque noua eius consecratione, dummodò ei alius pes arte agglutinetur. Et ratio à nobis in contrarium allata n. 93. non omnino concludit, potest enim consecrari pars totius physicè continui, quin huius reliquas omnes partes necesse sit consecrari; nam Sacerdotis manus consecrantur, quin totum corpus, cui sunt physicè continuae, consecretur.

97 Video, inquam, inferri id posse non planè improbabiliter, stando rationi. Sed in his rebus malo deferre authoritati, quàm argutijs, subtilitatibusque Metaphysicis: Theologi autem communiter dicunt, calicem amittere consecrationem, si per fracturam cuppa separetur à pede, vti aiunt, exsecrari altare fixum, si lapis planus superior amoveatur ab structura inferiore, siquidem sit consecratus vt affixus, & conglutinatus ei structurae, siue consecratio sistat in lapide plano superiore, siue extendatur etiam ad structuram inferiorem, quo de puncto egi in num. 37. Disput. 24. Vnde & de calice, cuius cuppa sit physicè continua cum pede, siue ea sola consecrationem susciperet, siue etiam pes, sentiendum est exsecrari eo ipso, quòd cuppa disiungatur à pede. Et ita censent Theologi omnes, nisi quòd Amicus D. 33. S. 12. n. 359. non prorsus asseuerãter, sed sub adver-

bio *Fortè* loquatur. Existimant etiam consequenter Theologi, etsi pes iterū arte coniungatur cuppæ, indigere consecratione, non secus ac Ecclesia indiget, quando ex eisdem etiam lapidibus reędificatur, si tota, aut maior eius pars corruit, vt dixi in numero 84. Disputationis 23. Rationem vtriusque reddit Azor tomo 2. Libro 9. Capite, & quęstione 7. quia non est idem calix, neque eadem Ecclesia. Sed expeditior ratio est, quia iterata coniunctio cuppæ cum pede, & parietum inter se nequit facere, vt deperdita consecratio quasi reviviscat.

98 Cardinalis de Lugo suprà, insistens doctrinæ datæ de calice tornatili, decidit simul alium casum his verbis, * Idem esset in Alba v. g. quæ manicas haberet non fixas, sed amobiles, quæ globulis, vel funiculis coniungerentur, tunc enim per separationem non perderetur benedictio; sicut neq; Planeta, si pars anterior cum posteriori aliquibus resticulis coniungi, & separari facilè posset. * Notátque Franciscus de Lugo supra, Albam, & manicas eo modo coniungibiles posse consecrari, etiam quando actu sunt separatæ.

99 Ego verò observo, ex benedictione tam Albæ, quàm manicarum, siue eo modo coniungibilium, siue inter se consutarum; non posse efficaciter probari consecrationem calicis extendi ad pedem; & non sistere in sola cuppa. Datur enim manifestū discrimen, nam sola cuppa contingit sanginem Christi, cuius contactus de causa consecratur. At tota Alba cum manicis ęquè deservit, vt vestiat Sacerdotem, cuius ministerij ratione benedicitur. Animadverto rursus, si probabile cui videatur, pedem calicis non consecrari, minus fore periculi in eo, quòd Laicus pro libito suo contrectet calicis pedem, dum in cuppa non continetur Christi sanguis.

100 Iam contra conclusionis nostræ præcipuum punctum non se offert quidpiam, quod speciali responsione indigeat. Et altaris quidem exemplum, quo Paludanus, cæterique asseclæ moventur, facit potiùs pro nobis, nam altare portatile non exsecratur, si separetur à mensa, cui insidet, neque item si à capsula lignea, intra quam includitur, vt notavi supra, nec non in Disputatione 24. numero 33. Henriquez Libro 9. Capite 28. §. 2. in textu accedit ad sententiam Paludani, si pes fiat ex materia aptà calici, non autem si ex ineptá, vt ex plumbo, aut cupro, limitatque in Glossa sententiā Paludani ad pedem ita ferè continuum, vt sine fractione separari non posset à cuppa nisi per peritum artificem. Sed certè nostra argumenta æquè probant de pede ex quacumque materia, & separabili per quemcumque à cuppa sine discontinuatione physica, aut fractione.

101 Affirmo secundò, non deperdi consecrationem calicis argentei, quando per vsum tollitur aurum, quo interior pars cuppæ erat inaurata. Ratio est, quia adhuc manet absolutè eadem cuppa, apta, & vtilis ad Sacrificij vsum, quæ anteà fuerat consecrata non solùm secundùm illam superficiem auream, quæ vsu tollitur, sed etiam secundùm sublatentem materiam argenteam. Vnde amissa inauratione succedit alia superficies argentea sanguinem Christi contactura, quæ non minus fuit consecrata, quàm aurea vsu detrita. Hæc ratio æquè valet iuxta Tannerum Disputatione 5. quæstione 10. dubio 3. numero 53. & Franciscum de Lugo infra, numero 13. casu quò non paulatim, sed simul, non vsu, sed arte adimatur inauratio. Quòd enim tota simul, vel paulatim, quòd arte, vel vsu auferatur, nihil magis obest, aut prodest, si alia mutatio non interveniat. Confirmatur in calice omnino aureo, cuius prima superficies deficiat, & alia appareat de novo; id quod satis non est ad eius exsecrationem.

102 Si opponas exemplum consecratę Ecclesiæ, quæ perdit consecrationem, quando, etsi parietes perseuerent illęsi, decidit tota crusta ipsorū, aut maior pars, vt diximus Disput. 23. num. 80. Quòd si vt Ecclesia exsecretur, sufficit decrustatio parietum, quia non soli ipsi fuerunt consecrati, sed etiā crusta, ita similiter ad exsecrationem calicis satis erit, quòd inauratio deficiat, tametsi reliqua interior materia argentea maneat; quippe non hæc sola, sed aurum etiam superinductum participaverit consecrationem.

Vnde

Vnde sicut ibi non sufficit permanentia vnius materiæ, quæ fuit consecrata; ita neque hic sufficiet. Et sicut ibi vnctio consecratiua facta est in crusta; ita hic in superficie aurea. Et sicut ibi crusta valde confert, vt per signa impressa deducat nos in consecrationis notitiam, ita hic superficies aurea deseruit immediatè, & principaliter ad continendum, & contingendum sanguinē Christi.

103 Respondet Ludouicus Lopez in Instructorio Conscientię parte 2. Cap. 79. V. *Quod autem dictum est*, pag. 301. remittens se ad consuetudinem, quæ est legis interpres. Syluester. V. *Calix*, quæst. 2. respondet, consecrationē Ecclesiæ adhærere crustæ, vtpote satis corpulentæ; at consecrationem calicis non sistere in superficie aurea, vt pote tenuissima, sed transire ad sublatentem materiā. Syluestrum imitatur Fagundez Libro 3. in 1. præceptum Ecclesiæ Cap. 21. num. 24. Responderi etiam potest, vel sensim tollitur crusta Ecclesiæ, vel tota simul? Si primum: Ecclesia non perdit consecrationem, presertim si crusta sensim reparetur. Et idem contingit respectu calicis, cuius inauratio paulatim vsu consumatur, maximè si paulatim etiam renouetur. Si secundum: vt Ecclesia tūc amittit consecrationem; ita etiam calix, cuius inauratio tota simul adimatur. Quæ responsio erui potest ex doctrina Azoris tomo 1. Lib. 10. Capite 28. quæst. 5. tomo 2. Libro 9. Cap. 7. quæst. 4. & 5. Henriquezij Lib. 9. Capite 28. §. 2. in textu; & in glossa lit. Y. Barbosæ L. 3. de Iure Eccles. C. 2. n. 23.

104 Solutio prima non satisfaciet cupientibus rationem disparitatis. Secunda perplexitatem inuoluit, nam si consecrationem Ecclesiæ adhærere crustæ, sit idem, ac solam crustam consecrari, cessat quidem obiectio; sed, ni fallor, nemo concedet, parietes Ecclesiæ esse omnino expertes consecrationis; vel si liceat concedere id de parietibus, quidni etiam de cuppa calicis, ita vt sola inauratio dicatur, & sit consecrata? Si consecrationem Ecclesiæ adhærere crustæ, sit tantùm, quòd vnctio non penetret vltra crustam, non obest id, quominus parietes consecrationem participent, non enim ad omnes partes totius consecrati debet peruadere vnctio, vt patet in aris, quæ non totæ vnguntur, & tamen totæ sunt consecratę. Prætereà vnde constat, subtilē vnctionem calicis multò auteà inaurati pertingere vltra primam superficiem? Tertia solutio non conuenit cum conclusione nostra quoad id, quod addidimus in fine ex Tannero, & Francisco de Lugo. Nec Authores illi, ex quorum doctrina tertiam solutionem deduci posse dixi, admittent, manere Ecclesiam consecratā, si nulla omnino crusta successerit, & omnino nulla, quæ consecrata fuit, perseueret, etsi paulatim ceciderit, cum tamen fateantur, conseruari consecrationem in calice, cuius nulla prorsus inauratio, quę primitùs consecrata fuit, duret, & nulla prorsus superinducta fuerit loco eius. Quarę, velint, nolint, agnoscēda est aliqua diuersitas in destructione Ecclesiæ, & in detrita calicis inauratione respectu consecrationis.

105 Enuncio ingenuè, me non esse reddendo sufficientem rationem eius diuersitatis. Tantùm dixerim, cōsecrationis in Ecclesia amissionem per decrustationem asseri à Theologis, & Canonistis vnanimiter; pręeunte Glossa ad C. *Ecclesijs* 20. de Cons. Dist. 1. V. *Exustæ*. Cæterùm de exsecratione calicis per amissionem inaurationis neque extat textus, neq; Glossa recepta: quare, cum sit res odiosa, non debet admitti ob argumentum à similitudine, quod in huiusmodi materijs solet sæpe esse fallax.

106 Si rursus opponas, amittendam saltem consecrationem, quādo vsu deficiat inauratio in calice, cuius cuppa esset ex materia, quam nisi inauratam nō liceat consecrare, neque primò adhibere ad continendum Christi sanguinem. P. Tamburinus infra num. 4. non recusat concedere permanentiā consecrationis in hoc casu, siquidem perseueret idem calix. Et quamuis non declaret, an in tali calice post deperditionem inaurationis fas esset celebrare? videbitur sequi ex concessa permanentia consecrationis. Cur enim in calice consecrato nō liceat celebrare modò, sicut anteà? Ego censeo, si cuppa esset ex materia non apta, intendendam consecrari solam inaurationem; proindeq; hac pereunte, defecturā consecrationē. Atq; ita videor mihi colligere ex Azor tom. 2. L. 9 C. 7 q. 5. V. *At verò*.

Sed quid si Episcopus expressè intendisset consecrare non solam inaurationem? Dicam, non fore magis licitum sacrificare in tali calice post amissam inaurationem, quam in alio similis materiæ, & non inaurato, intento consecrari ab Episcopo.

107 Difficilioris quæstionis est, num si de novo inauretur cuppa argentea, quæ priùs fuerat consecrata, siue inaurata, siue non inaurata, debeat de novo etiam consecrari? Ex vna parte videtur, debere, quia superficies aurea de novo addita contactura Christi sanguinem, & hac de causa consecrationem requirens, vt pars magis principalis quoad munus, & dignitatem, etsi non quoad quantitatem, non fuit vnquàm consecrata, non enim existebat, quando consecrata est cuppa siue inaurata, siue non inaurata, neque ab hac potest trahere consecrationem vtpote à min⁹ principali penes mun⁹, & dignitatem. Ita communiter Doctores apud Dianam parte 2. Tractatu 15. Res. 3. & apud Leandrum Tractatu 8. Disput. 7. quæst. 34.

108 Sed ex alia parte videtur, non debere reconsecrari illam cuppam, fuit enim iam priùs consecrata, & non obstante nova inauratione manet eadē moraliter, quæ anteà fuerat, perseveratque non minus vtilis ad vsum Sacrificij, atque anteà existebat. Persistere eum ęquali vtilitate physica ad Sacrificium nemo negabit; cum æquali etiam vtilitate morali, probatur eodem modo, ac quòd maneat eadem moraliter, quæ anteà fuerat. Id verò probatur, tum quia mirum esset, si quis diceret, aliam moraliter à præcedenti esse eam cuppam, in qua de novo facta solùm est tenuis inauratio; tum quia alioqui alia esset moraliter illa cuppa, quæ vsu amisisset omnem inaurationem antiquam; ex quo sequeretur, talem cuppam, vt in ea celebretur, debere reconsecrari; quæ sequela est contra conclusionem secundam, & contra vulgatam Theologorum sententiam. Et quidem iuxta Sanctum Thomam 2. 2. quęstione 39. articul. 3 in Corpore, *Omnes consecrationes Ecclesiæ sunt immobiles, manente re, quæ consecratur. Nam altare semel consecratum non consecratur iterùm, nisi fuerit dissipatum*; & vt addit in eadem 2. 2. quæst. 88. artic. 11. in Corpore, *Calix consecratus non desinit esse consecratus, si maneat integer.* Quis autem neget, manere integrum calicem, quando tantùm amittit, vel adquirit superficiem auream delicatissimam?

109 Accedit confirmatio desumpta tùm ex benedicto Corporali, quod, vt docet Sylvester V. *Corporale*, quæst. 2. non est rursus benedicendum, etiamsi per vsum, aut per lotionem discedat amylon, quo est imbutū, & posteà reponatur: tum ex consecrato templo, quod, etsi dealbetur, non est denuò consecrandum, vt tradidi in Disput. 23. num. 80. Si dicas, parietes templi consecrari vt includentes locū Sacrificij, & ad id novam illorum crustam habere se per accidens. Vnde etsi ea fiat ex laminis aureis, aut marmoribus, non ideo templum exsecratur; cū tamen exsecraretur calix, si integeretur bractea aurea subtilissima. Contra, quia etsi parietes consecrentur vt includentes locum Sacrificij, tamen prima crusta non habet se per accidens, alioqui per totam eius amissionem nō exsecraretur templum. Ergo nec secunda crusta habebit se per accidens. Quare idcirco per novam incrustaturam adiectam antiquæ, in qua factæ sunt cruces, & linitiones chrismatis, non desinit consecratio templi, quia adhuc illud censetur idē, ac anteà, etiam si nova incrustatura conficiatur ex auro, aut marmoribus: non secus ac denuò inauratus calix censetur idē, ac anteà. Quando autem inauratio non vniretur calici, sed ex auro fieret tenuissima bracteola, quę posset inseri cuppæ corpulentiori, & ab ea extrahi, tunc non reputaretur vnus calix, vnumque vas, neque traheret consecrationem ex cuppa ob defectum vnionis cum illa.

110 Ad rationem verò principalem prioris sententiæ respondet Cardinalis de Lugo Disput. 20. sect. 4. num. 95. hunc in modum, * Nec obstat, quod illa quasi superficies aurea, de novo addita, sit, quæ sola tangit sanguinem Christi, nam illa superficies per coniunctionem cum calice consecrato manet sacra: sicut si Corporale lacerum reficiatur, & assuatur illi aliqua exigua pars, hæc absq; nova benedictione manet benedicta propter coniunctionem cum Corporali benedicto. Et licet hęc pars nova sit in tali loco, vt

fortasse

fortasse illa tangat maiori ex parte hostiam, vel aliquando totam particulam consecratam pro aliquo, qui vult communicare, adhuc non indiget noua benedictione, sed sufficit benedictio totius, cui advenit. Idem ergo dici potest de superficie aurea subtilissima, quæ per inaurationē de nouo advenit. Quæ non se habet, sicut si vna cuppa subtilior intra cuppam calicis poneretur, vt obijciūt Suarez, & Vazquez suprà, quia tunc illud vasculum subtilius non est pars maioris, nec facit vnum cum illo, sed semper manent duo vasa distincta; cum in nostro casū non sint duo, sed vnum. Quod cūm iam fuerit consecratū, non potest non retinere consecrationē, quandiu idem numero perseuerat. * Ita Eminentissimus Purpuratus. Sed Authores adversi eandem difficultatē agnoscent in casū illo de Corporali refecto quoad partem, quæ ordinariè contingat Christi corpus; nam si esset pars, quæ tantùm extraordinariè, & peraccidens contingeret, languet instantia illa de Corporali, siquidem à noua superficie aurea calicis ordinariè, & per se cōtingendus sit Christi sanguis.

111 Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 9. num. 185. & 186. nimis metaphysicatur in re morali, vt occurrat eidem rationi, quam de Lugo conatus est enervare. Argumentatur enim ad homines Dicastillus sic: nam in cuppa consecrata inaurata, cuius aurum vsu est detritum, quin proinde requiratur noua consecratio, superficies, quę succedit contactura Christi sanguinem, non est ipsissima, quæ anteà fuerat, & consecrata, quia * superficies omnes, quæ latent intra corpus argenteum calicis, sunt superficies continuatiuæ, non terminatiuæ; superficies autem continuatiua non potest esse terminatiua.* Prævidit Dicastillus, responderi posse, superficiem argenteam de nouo apparentem esse aliquid cuppæ argenteæ iam anteà consecratæ; at aurum, quo de nouo inauretur, esse aliquid omnino adventitium, & distinctum à cuppa argentea iam anteà consecrata. Nihilominus addit Dicastillus, hoc parùm referre ad moralem, & communem æstimatiōnē. Sed certè idem dici potest ad Metaphysicam ipsius subtilitatem de superficiebus continuativis, & terminativis.

112 Hactenus à rationibus velificati sumus vtrique opinioni: quarum prior comitatissima quidem est; sed posterior graditur suis etiam comitata Authoribus. Nam in primis eam tuetur Guilielmus Durandus; dictus Speculator, Episcopus Mimatensis (qui vivebat anno Domini 1280) Lib. 1. Rationalis diuinorum Officiorum C. 6. n. 35. vbi hæc habet, * Quid si calix cō secratus deauratur, nunquid est reconsecrandus? Et videtur, quòd sic, quoniam nouus calix esse videtur, novum enim opus videtur facere, qui pristinā operis faciem innouat, ff. de Operis noui nunc, l. 1. §. Opus nouum: & reficit qui rei iam factæ remediū facit, ff. de Itinere, actuq; priuato, l. 3. §. penultimo, ff. de Vsufructu, l. Vsufructuarius. Extrav. de Iudæis. Cap. Consuluit. Siquidem consecratio in superficie consistit. Et hinc est, quòd Ecclesiam, muris decrustatis, reconsecrandam esse, prædixi. Contrarium tamen verum est, quia nec propter murorum dealbationem, aut propter picturam, aut propter modicum additamentum Ecclesia consecrāda est, vt iam dixi. Cum enim propter hoc calicis forma non mutetur, idē calix manet, quare reconsecrandus non est, sicut & Ecclesia reparata, quoniam eadem manet, id est, consecrandam non esse, præmissum est. Si verò forma prior immutaretur, secus esset. quoniam forma dat esse rei, vt dixi. Honestum tamē est, quòd tam propter pollutarum manuum contactum, quàm propter profanæ materię appositionem calix aqua exorcizata lavetur priùs, quàm ibi sacrosanctum corpus, & sanguis Domini immoletur. De Consecratione Dist. 1. C. Si motum. * Sic Guilielmus. Pro eadem opinione stant Selua de Beneficijs parte 1. quæst. 5. num. 99. citatus ab Azore, tomo secundo, Libro nono, C. 8. quæstion. 3. Emmanuel Sà in 1. editione anni 1599. V. *Calix*, num. 2. dicens, * Calici non perit consecratio, nec si deauratio decidat, nec si de nouo deauretur. * Sed in editione anni 1600. legitur, * Calici non perit cō secratio, nec si deaurato decidat, nisi de nouo deauretur. * & in correcta iuxta Romanum exemplar, * Calicis nō perit consecratio, si deauratio per vsum decidat: si tamen de nouo deauretur, solet iterùm consecrari. * Attamen contentam in 1. editione opinio-

nionem approbant Coninch ad quæst. 83. art. 3. dub. 2. num. 246. & 247. Layman Lib. & Tract. 5. C. 6. num. 7. Diana parte 2. Tract. 15. Resolutione 3. Cardinalis de Lugo suprà, Thomas Tamburinus Lib. & C. 1. de Missa, §. 5. num. 6. Amicus D. 33. sect. 12. num. 358. Andreas Saussay in Panoplia Sacerdotali, parte 1. Lib. 8. C. 11. Bauny p. 1. Theologiç Moralis Tract. 10. quæstione 21. Pellizarius in Manuali Regular. Tract. 8. C. 5. sect. 3. num. 118. Hermannus Busembaum in Medulla Theologiæ Moralis Lib. 6. Tract. & C. 3. dub. 4. V. *Calix exsecratur*, Leander Tract. 8. D. 7. quæst. 34. Agnoscunt vt probabiliorem ex rationum meritis Franciscus de Lugo Lib. 5. C. 8. quæst. 2. num. 18. vt valde probabilē Dicastillus, Tannerus, Arriagaque suprà, Castrus Palaus Tract. 22. D. vnica, punct. 10. num. 12. Trullench Lib. 3. C. 8. dub. 17. num. 4. Caspensis Tract. 23. D. 3. sect. 5. num. 85. Bassæus V. *Calix*, num. 3. aliique. Vnde immeritò Reginaldus Lib. 29. C. 9. sect. 6. num. 199. appellavit eam periculosam.

113 Sit iam nostra quarta cōclusio, vtraque opinio est probabilis, siue attendatur rationum momentis, siue suffragantium numero; & in praxi poterit quisque se acommodare vel vni, vel alteri. Cum autem exsecratio sit res odiosa, æquumque non sit introduci in casu dubio sine textu expresso (qualis in præsentiarum desideratur) cumque ordinariò non soleat esse facile habere paratum Episcopum, aut alium, qui possit reconsecrare, propendeo magis in posteriorem sententiam; sed suaderem quod Durandus in verbis postremis suprà exaratis, & ex ipso Selva apud Azorem, Layman, & Pellizarius suprà.

114. Oportetque advertere, prioris etiam sententiæ patronos admittere permanentiam consecrationis in calice, si paulatim inauratio renouetur, prout paulatim decidat, etsi tandē tota pereat, dummodò non simul. Ita in terminis expressis Ascanius Tamburinus tomo 1. de Iure Abbatum D. 23. quæst. 3. num. 5. Garcia Tract. 3. Diff. 8. dub. 3. punct. 2. num. 29. cum alijs. Qui omnes mouentur exemplo Ecclesiæ, hæc enim non est denuò consecranda, si parietes paulatim per partes corruant, & paulatim restaurentur, vt probat Azor tomo 2. Lib. 9. C. 4. quæst. 6. nosque confirmauimus ex num. 82. D. 23. Sed concesso eo, quod advertimus, flaccescit valde ratio primaria cōtrariæ opinionis, nam si tota inauratio calicis anno 1658. consecrati desijt anno 1659. quanvis alia loco eius sit sensim inducta, iam superficies aurea, quę anno 1659. contingat species Sacramentales, erit omnino diuersa à prima, eritque quid non consecratum ratione sui. Si verò dicatur, participatam sensim consecrationem ab ipsa tanquam ab accessoria ex calice tanquam à principali, cui paulatim fuit adiuncta; deuentum est ad eādem ipsam responsionem, quam posterior opinio præstabat. Non enim video, quid magis referat ad resultantiam consecrationis ex accessorio in principale, si huic illud adiungatur morosè potiùs, quàm de repente.

115 Assero quintò, calicem non amittere consecrationem per ictū aliquem mallei, si non frangatur; neq; ita contundatur, vt maneat ineptus ad continendum sanguinem Christi. Ita Rosella, Tabiena, Armilla V. *Calix*, & cum eis Azor tomo 1. Lib. 10. C. 28. quæstione 5. Bonacina D. 4. quæst. vltima, puncto 9. num. 19. Barbosa parte 2. de Officio, & potestate Episcopi Allegatione 27. num 39. Lib. 3. de Iure Ecclesiastico C. 2. num. 11. Basęus V. *Calix*, num. 3. Thomas Tamburinus L. & C. 1. de Missa, §. 5. num. 9. Pellizarius in Manuali Regular. Tract. 8. C. 5. sect. 3. num. 119. cum alijs. Discordat Ascanius Tamburinus tomo 1. de Iure Abbatum D. 23. quęsito 3. num. 6. Sed, vt iudico, ex errore Amanuensis, aut Typographi, nam Armilla, Azor, & Bartholomæus ab Angelo, quos pro se citat, sunt pro nobis, vt de Armilla, & de Azor constat mihi ex eorum lectione, & de Bartholomæo ab Angelo ex fide Bonacinę allegantis eum pro sua, & nostra assertione. Cuius ratio satis liquet ex precedentibus, siquidem mallei ictus, neque scindens calicem, neque reddens cuppam inhabilem ad Sacrificij ministerium, non adimit, ne consecratus calix sit idem: & alioqui is exsecraretur eo ipso, quòd in terram, vel in quamvis rem aliam solidam allideret. Adde ex prelaudatis priscis Summistis,

mistis, nullam in Iure Canonico mentionem fieri huiusmodi causæ exsecrationis calicis.

116 Atque hinc inferunt Thomas Tamburinus suprà, & Stephanus Bauny Tract. 10. quæst. 21. si ex prolapsione in terram cuppa calicis contorquea tur nonnihil (Hispanè *se abolle algo*) & manu artificis, ictibusque nonnullis mallei reformetur, retinere adhuc cōsecrationem, quia supponitur, non fuisse ex casu ita contortus, vt esset absolutè invtilis ad Sacrificium; & ictibus mallei, industriaq; artificis non fit tunc in calice mutatio, propterquam desinat esse idem, qui anteà: vti neque etiam fit, quando, vt inauretur, applicatur igni.

117 Azor tomo 2. Lib. 9. C. 7. quæst. 6. refert, solitos olim Prelatos, aut Æditluos percutere aliquot ictibus calices, cum eos tradebant artificibus inaurandos denuò: cùm enim solliciti essent, ne calices, quandiu consecrati persistebant, contrectarentur pro phanorum, Laicorumque manibus, adhibebant ictus ad eos exsecrandos, vel quia, inauratione decidēte ex toto per ictus, putabant, cōsecrationem desinere. vel quia sibi persuadebant, inflictos ictus esse per se sufficientem causam exsecrationis, siue, quæ reliqua erat, inauratio decideret, siue non: vel quia tales fuerint ictus, vt frangerent calices, redderentve ineptos ad deservien dum celebrationi Missæ. Nunc de illo vsu à me rogati Sacristæ antiqui dicūt, se esse illius inscios. Placeret mihi, si etiam nunc à Subdiacono lavaretur calix, antequàm aurifici traderetur inaurandus, non secus ac à Subdiacono lavādum est Corporale priùs, quàm committatur fœminis, quæ operosiùs lavent, & amylo imbuant.

118 Affirmo sextò, calicem exsecrari, si notabiliter dividatur, aut frangatur, ita vt eam formam, & quantitatem amittat, quę ad conveniētem eius vsum necessaria sit. Ita eisdem verbis Suarez D. 81. sect. 7. V. *Alia autē.* Ita etiam Vazquez D. 233. C. 4. n. 34. Gaspar Hurtadus D. 4. de Sacrificio Missæ Diff. 10. V. *Circa amissionem,* & passim reliqui Theologi, atq; Canonistæ tam recentes, quàm veteres. Ratio est, quia cum calix consecretur in ordine ad id, vt in celebratione Missæ convenienter contineat sanguinē Christi, amittet deputationem illam eo ipso, quòd amittat id, quod dictum est. Quæres, si in fundo cuppæ sit factū modicissimum foramen, per quod species consecratæ vini decidere possint, sed quod ab aurifice ita fuerit reconcinnatum, & interpolatum, vt absit periculum exsudationis specierum, & vix appareat commissura, an etiam tunc calix censendus sit exsecratus, indigereque noua consecratione? Thomas Tāburinus suprà, §. 5. num. 1. Diana parte 11. Tract. 8. Resol. 31. respondent affirmatiuè, quia ineptus remansit ad Sacrificiū, facto illo foramine. Inquies, aliqualis læsio in calice non tollit consecrationem, vt notant Sylvester V. *Calix*, quæst. 2. Angelus eodem verbo, num. 2. aliique Summistæ posteriores, & Gaufridus Boussardus 2. parte de diuinissimo Missæ Sacrificio C. 7. Respondebitur, sic quidem esse de læsione, quæ non impediat convenientem continentiam specierum consecratarum, vt si calix cædatur nonnihil in pede; imò etsi in cuppæ medio; vel saltē principio fieret parvissimum foramen, relinquit præcitatus Diana cogitandum, an tunc exsecraretur calix? Ast foramē in fundo cuppæ obstaret, quominus species consecratæ non distillarent ab ipsa. Inquies rursus, distillatio præcavetur per reconcinnationem dexterè factā ab artifice: quare cum calix possit tunc convenienter continere consecratas species, cur censeatur exsecratus? Respondebitur, non interesse, quòd posteà adhibitum sit remedium reconcinnationis, alioqui si cuppa, quę à pede fuerit scissa, coniungatur posteà ministerio artificis, sufficeret id, ne calix pro exsecrato haberetur. Quare remedium illud denuò appositum non efficit, vt calix non fuerit anteà exsecratus, quando ob perforationem constitutus est in statu inepto ad continendas species consecratas. Assentior Thomæ Tamburino, & Antonino Dianæ.

119 Assero septimò, patenā exsecrari, quando ita notabiliter frangitur, vt non possit convenienter capere hostiam. Ita eisdem verbis Pellizarius suprà, num. 117. Ita etiam æquipollentibus cæteri Theologi, & Canonistæ. Eademque est huius assertionis ratio, ac præcedentis. Et quæ de calice

ce dixi in anterioribus conclusionibus, subintelligat de patena Lector meus.

SECTIO VII.

De Pollutione calicis, & patenæ.

120 PVNCTVM est, de quo in Iure Canonico nihil expressum invenitur, & de quo Theologi, & Canonistæ vnum, aut alterum verbum solummodò proferunt. Recensui in num. 52. D. 24. perpaucos Doctores, in quibus illud notavi. Nunc addo Franciscum Amicum D. 33. sect. 12. num. 358. Conveniunt in asseueranda violatione calicis, & patenæ, non secus ac Ecclesiç, per humani sanguinis, & seminis effusionem sacrilegam, seu per *Illicitam lectisacri præsumptionem*, qualem vocat S. Odo Abbas Cluniacensis Lib. 2. Collationum, C. 11. copulam etiam coniugatorum in Ecclesia. Vbi obiter invito Lectorem, vt de voce illa *effusio* videat Alfonsum Castrensem Lib. 1. de potestate legis pœnalis, C. 7. ex pagina 128. vsque ad 133. elegantissimè disputantem, contendentemque, non opus esse distinguere, an sanguis, vel semen sit modicum, aut multum? nisi fortè tam modicum esset, vt meritò posset, pro nihilo reputari. Singularis certè est exclusio eius distinctionis, vt visum est in D. 23. num. 65. etsi cum eloquentia, & ingenio non vulgari defendetur à Castrensi. Sed eo omisso, concordant consequenter Doctores prelaudati in calicis, & patenæ recõciliatione, quæ posteà debeat fieri, non aliter ac circa Ecclesiam consecratam, vt possit in eis licitè sacrificari.

121 Quidnam autem dubij suboriri queat in huiusmodi violatione, attigi in numero illo 52. D. 24. Et modò vellem, vt consideraretur, an sicut ex pollutione Ecclesiæ per quædã sacrilegia non fit recta illatio ad eiusdẽ violationem per quævis alia; quia Iuris Canonici est, quòd in nonnullis certis casibus, & non in alijs impietur, vt docet Ioannes Baconius, tam in vtroq; Iure, quã in Theologia peritissimus, super 4. Dist. 10. quæst. 2. art. 3. obseruatque cum Ioanne Selua Azor tomo 2. Lib. 2. C. 5. quæst. 3: ita ex Ecclesiæ violatione per humani sanguinis, & seminis effusionem sacrilegam non arguatur convincenter ad impiationem calicis, & patenæ per easdem causas?

122 Cuperem etiam, vt cogitaretur, num quemadmodùm Ecclesia polluitur per homicidium, ita etiam calix, & patena? Si v. g. species consecratæ vini, & panis infectę essent veneno, quibus haustis exhalaret Sacerdos animam intra Ecclesiam, provt requiritur ad huius violationem per homicidium, iuxta Ioannem de Cruce, quæst. 3. de Sacrificio Missæ, dub. 2. Concl. 1. & iuxta Iacobum Gordonum Lib. 4. Theologiæ Moralis, quæst. 9. C. 4. n. 13. post Suarium, & alios allegatos à nobis in num. 43. D. 23. vel etiamsi Sacerdos moreretur extra Ecclesiam, provt satis est ad huius violationem per homicidium iuxta communem opinionem, nobilitatam suo suffragio à Baconio suprà; quo loci extensiùs, quàm vllus alius veterum Theologorum tractat de causis inducentibus pollutionẽ Ecclesiæ.

123 In Iure quidem non reperitur textus, qui specialim loquatur de violatione calicis, & patenæ: Quocirca res est dignissima multo, & accurato examine, attentaque collatione plurium sapientum hominum inter se. Interim ego accedo ad Doctores, quorum memini in n. 120. Et cum eisdem subiungo, calicem, & patenam nõ violari per prophanum vsum, vti neque per eum Ecclesia impiatur; redditurvè indigens recõciliatione, tametsi deceat aspergi aqua benedicta; iussu præsertim Episcopi, antequàm in ea celebretur, vt censent Baconius suprà, Franciscus de Lugo Lib. 5. C. 6. quæstione 11. num. 78. Bauny part. 1. Theologiæ Moralis Tract. 6. quæst. 17. V. *Quæstio est*, cum alijs, quibus subscripsi in n. 64. D. 23.

124 Vnde infertur contra Andream Saussayum parte 1. Panopliç Sacerdotalis, Lib. 8. C. 11. contactum calicis, & patenæ, vt denudentur auro vi, vel arte, non sufficere ad eorũ pollutionẽ. Idemq; censendum est de contactu, qui fiat ab hæretico, vel schismatico, vel excommunicato, vel degradato, etiamsi vterentur eis ad celebrationem

tionem. Certè quòd ea de causa non ex secrarentur calix, & patena, deducitur ex decisione C. *A nobis* 2. de Sacramentis non iterandis, vbi instruimur, non debere iterùm benedici indumenta Sacerdotalia; neque consecrari altaria, quæ deservierunt ad celebrationem degradati. Ergo similiter nec reconsecrari debent calix, & patena.

SECTIO VIII.

De calicis, & patenæ necessitate ad Ordinationem Subdiaconi, & Sacerdotis.

125 CVM egerim adeò latè de calice, & patena, visum mihi est addere Sectionem hanc, ne quidpiam ad hęc sacra vasa pertinens desideretur in præsenti Opere, maximè cum decisio difficultatum, quas attingam, pendeat ex principijs huius Tractatus. Igitur ex Concilio Florentino in Decreto Eugenij IV. supponendum est, *Ordinis materiam esse illud, per cuius traditionē confertur Ordo, sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus verò per libri Euangeliorum dationem. Subdiaconatus verò per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem, &c.* Ita in §. *Sextum Sacramentum*. Quæ verba etsi satis sint perspicua, nihilominùs

126 Controvertitur primò inter Theologos, an traditio sola calicis vacui sufficeret pro materia Ordinationis Subdiaconatus? Henriquez Lib. 10. C. 9. §. 3. litt. M. in Glossa ait, Innocentium, Supplementum, & Rosellam respondere affirmatiuè; Sylvestrum verò, & Tabienā cum Archidiacono negatiuè: quos sequitur ipse. Cui ego subscribo ob authoritatem tum Eugenij in Decreto superiori, tum Concilij Carthaginensis 4. C. 5. relati C. *Subdiaconus* 11. dist. 23. & dicentis, *Subdiaconus, cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu Episcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum.* Accedit ratio, quia præcipuū munus Subdiaconi est, deferre ad altare non modò calicem, sed etiam patenam. Ergo traditio ab Episcopo facta, quæ est significatiua illius muneris, & potestatis, debet non solùm esse calicis tanquam materię, sed etiam patenæ. Sic expressè Henriquez; ast alij, quos pro se allegat, non loquuntur de Ordinatione Subdiaconi, sed Sacerdotis, vt constabit legenti Sylvestrum V. *Ordo* 2. §. 11. ad finem, Tabienam eodem V. 2. num. 6. vt & qui in contrarium citantur; quod saltē de Rosella V. eodem 2. §. 8. possum securè asseverare. Ioannes de Cruce in tit. de Sacramento Ordinis dub. 2. Conclus. 1. inquit, * Materia Subdiaconatus est traditio calicis, * quin meminerit patenæ, vti faciunt Sà V. *Ordo*, num. 9. Dicastillus Tract. 6. D. 1. dub. 12. numero 183. Diana parte 10. Tract. 11. Resol. 9. Leanderque cum alijs Tract. 6. D. 3. q. 15. vbi notat, Henriquezium retulisse addubitantem Sylvestrum, cū tamen is certus sit de invaliditate. Prodeant verba Sylvestri, * Quod autem dicunt Innocentius, & tenet Supplemētum, & Rosella, si Sacerdoti non fuerit traditus calix patenatus, secundùm aliquos non esse supplendum, quia non sunt de substantia, sed tamen tutius esse supplere: meritò reprobat Archidiaconus, quia in hoc imprimitur eius character; imò incongruè vtitur verbis; cum dicendum fuerit, tutius esse iterare. * Qui tutiorem tantùm dicit iterationem, non reputat omnino certam invaliditatem Ordinationis, quando porrectus non fuerit calix patenatus, vt ipse loquitur. Prætérquàm quòd Sylvester non habet sermonem de Ordinatione Subdiaconi, sed Sacerdotis, & in casu, quo nec patena, nec calix fuisset illi traditus siue ex oblivione, ignorantiavè, siue quia cum nonnullis Doctoribus putaretur, Ordinationis Sacerdotalis materiam esse prorsus aliam, & distinctam. Quare etsi Leander, vt probatam faciat suam diligentiam in Authoribus legendis, soleat detegere aliorum negligentiam, datur hinc noscere, gnavum quemque Authorem hominem esse, & pati humanum quid, exceptis Canonicis Scriptoribus.

127 Disputatur secundò, an traditio calicis cum vino, patenæque cum pane requiratur ad materiam Ordinationis Sacerdotij, ita vt neutra seorsim sit satis, & ita vt si calix sit vacuus

cuus, vel patena, Ordinatio non valeat? Henriquez Lib. 10. C. 6. §. 1. scribit, * Traditio vasis cum altera specierum videtur esse materia sufficiens, ita vt si id ex oblivione contigerit, non sit hic Ordo iterandus ex necessitate, nec enim diuisim datur potestas in vnam speciem, sed qui potest alteram, potest & vtramque speciem cõsecrare. Et vt Pontifex dispensauit cũ quibusdam nationibus, in quas vinum asportari, aut allatum conseruari non potest, vt licitè offeratur Sacrificium in solo pane consecrato; ita posset, vt ibidem Episcopus Sacerdotio initiet per traditionem vasorum cum materia panis, in qua tantùm celebrat. * Hactenus Henriquez, qui de hoc puncto clariùs, & extensiùs tractauit, quàm priores alij Theologi. Citat pro se Tabienam, Armillam, & Ledesmam: primum, quia dicit V. *Ordo* 2. num. 8. recipi characterem à Sacerdote, quando accipit calicem præparatum: secundũ, nam V. eodem num. 5. ait, imprimi tunc, cum datur calix: tertium, quia aliquando nominat vnicam speciem. Sed certè Tabiena, & Armilla loquuntur de calice præparato non solùm cum vino, sed etiam cum patena superposita, vt solet porrigi ab Episcopo in Ordinatione Sacerdotum. Mart. Ledesma 2. 4. quæst. 36. art. 3. intelligendus est eodem modo; vt & S. Thomas in 4. Dist. 24. quæst. 2. art. 3. vbi significari à S. Doctore quidpiam sibi fauens, visum est Henriquezio. Sed ex posterioribus multi sunt, qui ei adhærent, Thomas Sanchez Lib. 7. Consiliorum C. 1 dub. 12. num. 17. Filliucius tomo 1. Tract. 9. C. 2. num. 43. Bonacina de Ordine, puncto 3. num. 3. Homobonus, Bartbolomæus ab Angelo, alijq; apud Auersam quæst. 2. de Ordine, sectione 8. V. *Quartò tamen*; Dianam p. 3. Tract. 4. Resol. 186. parte, & Tractatu 4. Resol. 119. & apud Leandrum Tract. 6. D. 3. q. 8.

128 Hæc opinio non modicã patitur difficultatem ex verbis Eugenij IV. suprà exaratis, in quibus assignatur pro materia Ordinis Presbyteratus, non solus calix cum vino, nec sola patena cum pane, sed coniunctim calix cum vino, & patena cum pane. Consonatque Eugenio IV. Catechismus Romanus parte 2. C. 7. de Ordinis Sacramento, num. 25. Sed responderi potest, dici etiam ibidem ab Eugenio IV. §. *Quartùm Sacramentum est pœnitentia*, huius *quasi materiam esse actus pœnitentis*, inter quos recensetur *satisfactio pro peccatis secundùm arbitrium Sacerdotis, quæ quidem præcipuè fit per orationem, ieiuniũ, & eleemosynam.* Et tamen satisfactio nõ est essentialis materia Sacramẽti istius, sed cordis contritio, & confessio oris, quos actus primo, & secundò loco enumerarat Eugenius. Vt ergo non est essentialis materia pœnitentiæ, quidquid ab Eugenio dicitur materia, sed ipsum exponim⁹ tã de essentiali, quam de integrali; ita in præsenti puncto licebit interpretari eundem, quatenus alterutra ex illis traditionibus sit materia essentialis, sed nõ vtraque simul, atque coniunctim. Prętereà ibidem in § *Secundum Sacramentum est confirmatio*, ait idem Pontifex, *materiam eius esse chrismã confectum ex oleo :: & balsamo:: per Episcopum benedicto.* Nihilominus Melchior Canus apud Valentiam tomo 4. D. 5. quæst. 1. puncto 2. V. *Prima fertur*, intellexit Eugenium, quatenus ex oleo, & balsamo copulatiuè posset coalescere materia Sacramenti confirmationis, & ex quolibet disiunctiuè. Caietanus etiam 3. parte, quæst. 72. art. 2. Sotus in 4. Distin. 7. quæst. vnica, art. 2. alijque plures existimant, balsamum non esse de necessitate eiusdem Sacramenti; aitque Sotus, glossari posse verba Eugenij, vt balsamum sit dumtaxat de præcepto. Idem Caietanus ait, sequenti tradit, olei, & balsami benedictionem ab Episcopo non requiri ad essentiam eiusdemmet Sacramenti. Et Victoria in Summa num. 216. asserit id ipsũ de benedictione olei infirmorum, etsi Eugenius ibidem §. *Quintum Sacramentum est extrema vnctio*, dicat, huius *materiam esse oleum oliuæ per Episcopum benedictum.* De materia tandem Eucharistiæ ibidem Eugenius §. *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum* pronunciat, *esse panem triticeum, & vinum de vite, cui ante cõsecrationem aqua modicissima admisceri debet*: ex præcepto quidem, & non de necessitate Sacramenti, vt contra Armacanum in quæstionibus Armenorum Lib. & C. 9. est intellectum, & receptum in Ecclesia Dei. Si igitur postrema hęc intelligentia, primaque illa verborum Eugenij adeo

adeò est probata, & intermediç aliæ Catholicas aures non exasperant; poterunt non absimiliter excipi verba illa, quæ de materia Presbyteratus proferuntur ab Eugenio.

129 Atque hinc opinio P. Hēriquezij non videtur mereri censuram improbabilitatis speculatiuæ. Ego tamen accedo ad oppositam, proindeque affirmo, fore invalidam Ordinationem, si non traderetur calix cum vino, & patena cum pane. Moueor, quia etsi Eugenij verba possint quasi vi quadam ita inflecti, vt ab eis non discrepet opinio Henriquezij, nihilominus suavis, planus, & spontaneus eorum sensus non est ipsi benignus. Decretorum autem Pontificiorum, & Cōciliarium verba, præsertim in re adeò gravi, qualis est Sacramentorum materia, debent capi vt sonant, quoties possunt sine aliquo manifesto absurdo, vel sine aperta ratione; aut sine æquali authoritate expressiori in contrariū; quæ omnia, & singula desunt in prçsentiarum. Et ex hac regula ferendum est iudicium de interpretationibus ad alia Eugenij verba proximè allata. In quorum primis cum actus pœnitentis appellentur *quasi materia*, & in postremis cum post memoratum vinum adijcitur, *cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet*, significatur satis id, quod communis intelligentia voluit. Intermediorum verò verborum interpretationes gratæ mihi non erūnt, si cum præfixa regula non congruant; & quantùm nunc iudicare possum, reservato prolixiori examine in aliud tempus, nō magis ad eam accedūt, quàm interpretatio, de qua nūc habetur sermo.

130 Et quidem vt tam calix cum vino, quàm patena cum pane non sit essentialis materia Ordinis Presbyteratus, vt sonant verba Eugenij, neque ex sacris litteris, neque ex sanctionibus Pontificum, aut Conciliorum allegant adversarij expressiorem aliquam authoritatem; neque item ex admissa vtraque illa materia, vt essentiali, ostendunt præcipitij cuiuspiam periculum imminere; neque rursus causæ suç præsidium situm est in ratione aliqua admodùm robusta, & vrgenti, vt iam constabit ex responsione ad eam, quàm affert Henriquez; nec aliam ego invenio in ipsius asseclis, si excipiam Petrum Marchantiū, qui apud Dianam parte 10. Tract. 13. Res. 50. ait ✱ Ordinationem cuiusdam, cui porrectus fuit calix vacuus, fuisse simpliciter validam, nec absolutè, aut sub conditione repetendam. Ratio fundamentalis, quia ex S. Bonaventura, & alijs porrectio calicis cum vino, sicut & patenç cum pane, pars materiæ integralis est; quæ ad essentiam non pertinet per se: modò tamen forma pronunciata fuerit. Quç autē tantùm ad integritatē, & expressiorem significationem spectāt, etsi sine culpa omitti non possunt; Ordinationem tamen, & Sacramentum non invalidant. ✱ Sic Marchantius, qui in ea sententia esse videtur, vt manuū impositio ab Episcopo sit tota essentialis materia Ordinationis Sacerdotalis; & porrectio calicis cum vino, patenæq; cum pane sit tātùm materia integralis, nam S. Bonaventura, quem allegat, ita indicavit in 4. Dist. 24. parte 2. art. 1. q. 4. & sub dubio reliquit Petrus de Soto in Institutione Sacerdotum, Lect. 5. de Sacramento Ordinis, expressitq; Becanus de Sacramētis C. 26. q. 4. Iuxta quā opinionē nō esset irrita Ordinatio, si omnino nulla traditio calicis, & patenæ interveniret. Sed mihi incredibile fit, Eugenium Papam penitus omisisse essentialem materiam Presbyteratus, quando tam minutim assignavit Sacramentorum materias. Non renuam tamen concedere, impositionem manuum ab Episcopo, quando is dicit, *Accipe Spiritum sanctum, &c.* esse respectū potestatis absolvendi à peccatis materiam essentialem, & tacitam ab Eugenio ob causas, de quibus alibi opportunus incidet sermo.

131 Deveniendo igitur ad rationem Henriquezij, respōdet ad eam Ysambertus D. 3. de Ordine, art. 3. pag. 426. si cui in Ordinatione Presbyteratus traderetur patena cum pane, & calix vacuus, proferēte Episcopo verba illa, *Accipe potestatem offerendi Sacrificium, &c.* non mansurum validè ordinatū ad consecrandām vtramque speciem, sed ad eam solam, quæ est panis. Adhuc tamen premit ratio illa, quia, cum verba formæ sint, quæ dixi, nequit iuxta eorum significationem, & iuxta intētionem Ecclesiç conferri potestas ad consecrandam vnam speciem, & non ad aliam,

liam, siquidem Sacrificium coalescat essentialiter ex consecratione vtriusque speciei; & quanvis coalesceret ex vtralibet, aliintentio Ecclesiæ in eis proferendis est, vt conferatur potestas ad consecrationem tam vnius, quàm alterius speciei. Ob id Aversa supra citatus respondet in § *Sed de facto*, Ordinationem fore prorsus invalidam, quia cõsecrandi potestas, quam Ecclesia intendit communicare integram, & completam, scilicet ad consecrandam vtramque speciem, significatur ab ipsa per traditionem vini, & panis institutam tanquam materiam; quare deficiente vino, vel pane, non cõmunicabitur ea potestas. Sicut si Episcopus dimidiaret formam, & solùm diceret, *Accipe potestatem consecrandi panem*, vel solùm diceret, *Accipe potestatem consecrandi vinum*, irrita evaderet Ordinatio. Placet mihi hæc responsio, si addatur, potestatis sacrificatiuæ collationem significari ex Ecclesiæ intentione per traditionẽ vini, & panis tanquam per materiam Ordinationis Sacerdotalis, quin habeamus fundamentum ad dicendum, perinde fore ex intentione Ecclesiæ eam significationem per vtramlibet speciẽ, ac per vtramque simul, vel caremus fundamento ad affirmandum; esse magis præcipuè per vnam speciem, quàm per aliam. Si vrgeas, significatio ex intentione Ecclesiæ per vtramque speciem colligitur ex verbis Eugenij. At hic loquens de alijs Sacramentis præscribit aliqua tanquam materiam, & formam, quę non sunt necessaria ad significationem effectuum provenientiũ ab illis Sacramentis, v.g. in Sacramento infirmorum assignat tanquam materiam septem vnctiones, & in Sacramento Confirmationis præscribit tanquam formam *Signo te signo crucis, & cõfirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*; cũ tamen neque hæc omnia verba in opinione plurium sint necessaria, neque septem illę vnctiones in omnium sententia, imò vnam esse sufficiẽtem, docent non pauci. Et in ipso Sacramento Ordinis non sunt de eius necessitate, & validitate iuxta communem sententiam verba illa *In nomine Patris, &c.* nihilominus inter verba formę ponuntur ab Eugenio. Respondetur, nullum comparere argumentum, quo inducamur ad discurrendum eodem modo in significatione per traditionem calicis cum vino, & patenæ cum pane.

132 Iam quod dicitur ab Hẽriquez de potestate Summi Pontificis ad dispensandum, vel declarandum, vt in vna sola specie possit offerri Sacrificium; præterquam quòd negatur à multis, nihil iuvat ipsum, quia etsi Põtifex dispensaret, vel declararet, non ideo deberet in Ordinatione Sacerdotali conferri potestas ad consecrandam vnam speciem, & non aliam; imò iuxta ipsum Henriquez deberet conferri potestas ad vtramque consecrandam eo ipso, quòd conferretur ad vnam, etiamsi vnius solius traditio fieret in ritu Ordinationis Sacerdotalis. Hinc si Ecclesia decrevisset, aut in posterum decerneret; vt in ea Ordinatione non fuisset facta, aut non fieret traditio nisi vnius speciei, vel nullius, ita vt fuisset, aut foret materia traditio vnius tantùm speciei, vel ita vt nullo modo fuisset, aut foret materia, adhuc, potestate collata ad consecrandam vnam speciem, conferretur etiam ad aliam. Videatur Aversa suprà, & per totam Sectionem secundam.

133 Loquutus sum de traditione calicis, & patenæ cum vino, & pane tanquam materia essentiali Ordinationis Sacerdotalis in Ecclesia Romana, nam in Græca non fit ea Ordinatio nisi per impositionem manuum ab Episcopo tanquam per materiam, & per hæc verba tanquam per formam, *Diuina gratia promouet N. venerabilem Diaconum in Presbyterum.* Quem ritum observant non modò Gręci Schismatici, sed etiam qui cum Ecclesia Romana communionẽ habent, & qui degunt Romæ, quin Ecclesia Romana irritas censeat eorũ Ordinationes. Quomodo autem stet tãta diuersitas rituũ in iis, quę ad materiam etiam, & formam Sacramenti Ordinis spectant, indicarunt Bellarminus L. de Ordine C. 9 ad finẽ, Coninch D. 20. dub. 7. n. 65. Layman L. 5. Tract. 9. C. 5. n. 2. & prosequuti sunt copiosè Arcudius toto L. 6. de Cõcordia Ecclesiæ Occidentalis, & Oriẽtalis in administratione Sacramentorum, Cardinalis de Lugo D. 2. de Sacramentis, S. 5. Marchinus Tract. 2. de Ordine, p. 7. C. 2. & post ipsos cæteri scribentes, sed ante ipsos prisci Theologis,

logis, & Canonistis res hæc non modicum negotium facessivit, à quo multi non se expedierunt tam fœliciter, quã recentes laudati.

134 Hactenus de secunda controversia; cuius decisio à nobis præhabita approbatur ab omnibus alijs Theologis præter eos paucos, quos pro contraria parte recensui. Vnde repetendam esse sub conditione Ordinationem Sacerdotalem, si calicis cũ vino, & patenæ cum pane non fuisset facta traditio in priori Ordinatione, asse ro omnino cõstanter contra Hẽriquez, & Marchantium, quia etsi probabilis sit valor Ordinationis sine ea traditione, ast non est certus, sed valde dubius, nec ex persuasione de sui probabilitate adquirere potest Ordinatio valorem, quem aliàs non habere, probabile est, imò multò probabilius. Ergo saltem sub conditione iterari debet Ordinatio, si velit Ordinatus procedere ad exercendam potestatem Sacerdotalem, alioqui exponet se periculo consecrandi, & absoluendi invalidè: & aliunde *nequit in iterationis crimen venire, quod omnino factum esse nescitur*, vt dicitur in C. *Cum itaque* 112. de Consecratione Distinct. 4. & vt dicitu C. *Solemnitates* 16. de Consecratione Dist. 1. *non monstratur iteratum, quod nescitur factum.*

135 Ex dictis infero id, quod iam attigi in n. 67. & 68. scilicet si traderetur Ordinando panis sine patena, aut vinum sine calice, quia immitteretur immediatè in manus, fore valde incertam eius Ordinationem, atque adeò iterandam sub conditione. Paludanus ibi citatus contrarium significare videtur, exprimitque Dicástillus ibidem adductus, necnon Præpositus 3. p. q. vnica de Sacramẽto Ordinis dub. 10. n. 89. Auersa q. 2. de eodẽ Sacramento sect. 8. V. *Tertiò, circa hanc partem*. Ratio illarionis desumitur ex Eugenij Papæ verbis, quæ tam panem, & vinum, quàm calicem, & patenam dicunt materiam esse Ordinationis Sacerdotalis. Si respondeatur, nominari calicem, & patenam ratione tantùm commoditatis, & ritus Ecclesiastici in tradenda materia Sacrificij Eucharistici. Contra, quia Ecclesia Romana circa Sacramentum Ordinis valde solicita est quoad instrumẽtorũ porrectionẽ, vt patet in singulis Ordinibus: quod argumentum est apud me non parùm efficax; vt putem, non solùm materiam Sacrificij Eucharistici, sed etiam instrumenta, seu vasa, in quibus illud fit, esse materiam Ordinationis Sacerdotalis.

136 Rursus infero, panem contentum in patena debere esse triticeum, & vinum contentum in calice debere esse de vite, nam nomine panis absolutè prolato intelligitur triticeus, & nomine vini intelligitur vitigineũ, nec nisi triticeus panis, & vinum vitigineum est materia Sacrificij. Si verò vinum nõ esset temperatum aqua, non ideo foret irrita Ordinatio, nam aqua non est de necessitate materiæ calicis consecrandi, vt benè notat Ylambertus in loco præcitato. Et ideo Eugenius Papa non meminit aquæ; quanvis Pontificale Romanum advertat, calicem tradendum Ordinando debere esse cum vino, & aqua; peccareturque grauiter, si traderetur calix cũ solo vino. Et similiter nõ absq; culpa graui traderetur in Ecclesia Romana patena cum pane fermentato.

137 Non declarat Eugenius Papa, per quem debeat fieri traditio calicis, & patenæ. Idque est, quod tertio à Theologis controvertitur. Sed Concilium Carthaginense 4. C. 5. relatum in C. *Subdiaconus* 15. Dist. 23. ait, Subdiaconum debere accipere de manu Episcopi calicem vacuum, & patenã vacuam: atq; hinc deduco, Sacerdotẽ debere necessitate Ordinis accipere de eiusdem manu calicem cum vino, & patenã cum pane. Ita Sanchez L. 7. Consilior. C. 1. dub. 5. n. 4. cum Silvestro, Armilla, Angelo, Tabiena, & cum Hẽriquez. Ita etiam Aversa suprà S. 2. V. *At retinendo*, & V. *Solùm videri potest*, Ylambertus suprà, art. 8 pag. 435. Trullẽch L. 6. de Sacramentis, C. vnico, dub. 2. n. 3. cum alijs apud Dianam p. 10. Trac. 15. Ref. 20. & apud Leandrum tomo 2. de Sacramẽtis, Tr. 6. D. 3. q. 28. Quib° addo Emmanuelem Sà, V. *Ordo*, n. 9. dicentem, * Sufficit in cęteris Ordinibus, præter Sacerdotium, tradere materiam per Archidiaconum. *

138 Taxant nonnulli in Sà vt dignum correctione, quòd solũ excepe rit Sacerdotium, cũ debuisset etiã Diaconatũ, & Subdiaconatũ. Sed Sà adhæsit Dominico Soto scribẽti in 4. Dist. 24 q. 1. art. 3. V. *Tertio loco*, * Viguit olim

vsus, vt Archidiaconus tam Subdiacono, quàm Diacono materiam præberet, & Episcopus proferret formam, vt loco citato Distinct. 25. ait Sanctus Thomas. Iam verò in Pontificali Romano scriptum est, vt Episcopus illam tradat. * Eadem ferè habet Distinct. 25. quæst. & art. 1. V. *Ad primum igitur.* Quanquam verò citet S. Thomam pro illo vsu; ast S. Doctor Distinct. 25. quæst. 1. art. 1. ad 2. conceptis verbis ait, *Archidiaconus dat Subdiacono ea, quibus superioribus Ordinibus seruit, & tamē in illis non consistit principaliter actus Subdiaconi, sed in hoc, quod operatur circa materiam Sacramenti; & ideo characterem accipit in hoc, quod datur ei calix ab Episcopo.* Quare P. Sanchez suprà, num. 3. monet, Sotum imposuisse falsum S. Thomæ. Sed P. Sà fidem præbens Soto quoad illum vsum deduxit inde, porrectionem instrumentorum ab Episcopo non esse de substātia Diaconatus, & Subdiaconatus: & pro hac sententia allegat Sotum Aversa suprà. Non igitur singularis est Sà, sed habuit quem sequeretur ex Prædicatoria Religione; totius sapientiæ centro, atque emporio. Ego tamen ob C. *Subdiaconus*, censeo, excipiendum Diaconatum, & Subdiaconatum non minus, quàm Sacerdotium.

139 Non me latet, dici in eodem C. accipiendum esse à Subdiacono de manu Archidiaconi vrceolum cum aquamanili, vel cum aqua, & mantile, aut bacile, ac manutergium; & in C. *Acolythus*, qui proximè sequitur, & qui est etiā Concilij Carthaginensis 4. C. 6. dici, accipiendum esse ab Acolytho de manu Archidiaconi ceroferarium cum cereo, & vrceolum vacuū; nec ideo porrectio præfatorum instrumentorum per manum Archidiaconi est de substantia Ordinum Subdiaconatus, & Acolythatus; imò in Pontificali recognito non diu anteà, quàm Caietanus scriberet Tractatum vndecimum tomi 1. Opusculorum, & in alijs hucvsque editis, & correctis non Archidiaconus, sed ipse Episcopus iubetur tradere Acolytho candelabrum cum cādela extincta, & vrceolum vacuū, quin traditio ab Episcopo sit nunc de substātia, & validitate Acolythatus, sicut nec olim fuit traditio ab Archidiacono. Ergo quòd in C. *Subdiaconus* dicantur calix vacuus, & patena vacua debere sumi de manu Episcopi, non convincet esse id de necessitate Subdiaconatus; & consequenter non convincet, esse de necessitate Diaconatus, & Sacerdotij sumptionem libri Evangeliorum, calicisque cum vino, & patenæ cum pane de manu Episcopi; quemadmodùm quòd in eo capite dicatur Archidiaconus traditurus Subdiacono vrceolos cum vino, & aqua, bacileque cum manutergio; & quòd in C. *Acolythus* dicatur idem Archidiaconus traditurus Acolytho ceroferarium cum cereo, & vrceolum vacuum; & quòd in Pontificali Romano dicatur Episcopus traditurus eadem eidem, non probat peremptoriè, esse id necessarium ad validitatem siue Subdiaconatus, siue Acolythatus.

140 Sed respondeo, authoritatem Concilij Carthaginensis in C. *Subdiaconus*, iuncto Ecclesiæ Romanæ vsu, & Doctorum intelligentia, persuadere mihi id, quod dixi contra Sotum, & Sà: hæc autem adminicula desunt, vt traditio instrumentorum aliquorum per manum Archidiaconi sit de necessitate Subdiaconatus, & traditio ceroferarij, vrceolique per manum siue Archidiaconi, siue Episcopi sit de necessitate Acolythatus. Prætereà cū in Ecclesia Romana olim traditio facta sit per Archidiaconum, & nunc fiat per Episcopum, infertur, neque antiquū, neque modernum ritum esse de essentia Acolythatus, alioqui Ecclesia Romana vel nunc erraret, vel quondam errasset, aut alioqui essentialis quoad materiam ritus in Acolythatu Romanæ Ecclesię fuisset varius.

141 Dicta de Ordinibus minoribus, & pręcipuè de Acolythatu sufficiunt, ne facile sit probare à ratione necessitatem accipiendi in Sacerdotio calicem cum vino, & patenam cum pane de manu Episcopi. Nam quòd is sit Minister conficiendi, conferendique Sacramenti Ordinationis Sacerdotalis, & in Sacramentis Minister, vt debet proferre formam, sic etiam per se ipsum applicare materiam, excepto Sacramento pœnitentiæ: ratio est, quæ patitur instantiam in Ordinibus minoribus, præsertimque in Acolythatu, siquidem Episcopus sit eorum Minister, & tamen ad eorum validitatem nō requiritur porrectio instrumentorum facta

cta ab Episcopo. Et si verò P. Vazquez D. 237. C. 2. num. 23. & 24. ob id affirmarit, Acolythatũ, tresque alios minores Ordines non esse Sacramentum; communior sententia tenet contrariũ. Et permisso, non esse Sacramentum, si Episcopus foret totalis Minister conficiendi, & conferendi Acolythatus, licet ipse per manũ suã non traderet candelabrũ, & vrceolũ, sed in eius præsentia, & ad eius nutũ Archidiaconus; & de facto si olim Episcopus fuit totalis Minister; quanvis Archidiaconus tradiderit prædicta instrumenta, quia, vt ait S. Thomas suprà, *Acolythus accipiebat characterem ex verbis Episcopi in hoc, quod accipiebat prædicta ab Archidiacono*: cur similiter in Ordine, & Sacramento Sacerdotij conficiendo, & conferendo nõ posset intelligi, Episcopum esse totalẽ Ministrum, quanvis alius in præsentia, & ad ipsius iussum præberet calicem cum vino, & patenam cum pane? Cur vt tu vteris exemplo aliorum Sacramentorum, non licebit alicui vti exẽplo aliorum Ordinum, quæ Sacramentã non sint? Et saltem Sotus, atque Sà; qui porrectionem instrumentorum in Subdiaconatu, & Diaconatu posse validè fieri per aliam manum, quàm Episcopi, dixerunt, tenentur fateri, rationem illam superiorem circa Sacerdotium nullius esse momenti, cum Subdiaconatus, & Diaconatus sint Ordo, simulque Sacramentum: quod de Diaconatu est propè certum de fide; & de Subdiaconatu negari non potest iudicio plurium, absque nota improbabilitatis vt minimùm.

142 Quapropter cum apud Doctores non inveniam, nisi superiorẽ illam rationem, neque alia, quæ sit vrgens, occurrat mihi, dico, necessitatem, vt Episcopus physicè manu sua tradat instrumenta Ordinationis Sacerdotalis; revocandam esse ad C. *Subdiaconus*, qui Canon etsi de solo Subdiacono loquatur, sed à fortiori intelligitur de Diacono, & Sacerdote: revocandam etiam esse ad præscripta in Pontificali Romano tam antiquo, quàm recenti, ad Ecclesiæ praxim inolitam in ipsis statim eius principijs, ad Theologorum, & Canonistarum cõnsensum; ex quib⁹ capitibus magis, quàm ex alijs speculationib⁹ hæc res diiudicãda est, vt prudenter admonet Coninch suprà, n. 70.

143 Obijciet quis, si necessitate Ordinis opus esset, vt instrumenta physicè tangerentur, & traderentur per manus Ordinantis, opus etiam foret, vt manu Ordinati tãgerentur physicè, & acciperentur. Sed hoc posterius non requiritur, vt docent Albertus Magnus in 4. dist. 24. art. 38. ad 2. Caietanus in Summa V. *Ordinandi* (quãvis tomo 1. Opusculorum Tract. 26. senserit oppositum) Armilla V. *Ordo*, num. 4. Tabiena eodem V. 2. num. 1. Victoria num. 230. de Sacramentis, Indicat Nauarrus C. 22. num. 17. propendentque Martinus de Ledesma 2. 4. quæst. 36. art. 5. & Sotus super 4. Dist. 24. quæst. 1. art. 2. §. *Vnum hic suboritur dubium*: quibus adhærent è Societate nostra Henriquez Lib. 10. C. 10. §. 1. Sà V. *Ordo*, num. 3. in editione antiqua, Vazquez D. 246. C. 2. ex num. 19. Reginaldus, Layman, Martinonus, Bauny, Gaspar Hurtadus, Dicastillus, multique alij tam intra, quàm extra Societatem nostram. Ergo neq; requiritur prius illud. Et quidem Bernal D. 47. sect. 7. num. 16. ait, candẽ esse vtriusque rationem, vt scilicet si necessarium non sit, instrumenta tangi ab Ordinato, neque itidem necessarium sit, tangi ab Ordinante. Et neutrũ requiri, concludit in num. 17. his verbis, * Satis igitur est, vt Episcopus percipiat materiam Ordinando sufficienter præsentem, & vt iste accipiat moraliter illam: sicut quãdo traditur, & accipitur alia quędam potestas moralis alicui personæ pręsenti per contractum humanum ad pręsentiam ipsius materiæ; v.g. quando quis fit Abbas traditione baculi, fit Comes traditione clavium vrbis. * Sic Bernal. Vnde iuxta ipsum, si calix cum vino, & patena cum pane existerent in mensa coram Episcopo, & Ordinando, diceretque ille, *Accipe potestatem offerendi Sacrificiũ, &c.* hic autẽ verbo, vel nutu acceptaret, satis id esset: non secus ac cui more humano potest donari equus, dicique, vt illum accipiat, quanvis nec donans, nec donatarius illum tangant physicè, sed solummodò interveniat ostensio præsens cum signo acceptatino per verba, vel per nutus: non secus etiàm ac in matrimonij Sacramento sine vllius contactus physici necessitate vir, & mulier mutuam in se se authorita-

ritatem adquirunt per traditionẽ sui, & acceptationem reciprocam. Adhęc: * De minoribus Ordinibus non est dubium, nisi quòd non requiritur contactus, * quæ sunt verba Victori ę supra: & tamen in eis Ordinibus instantur omnia argumenta, quę pro maioribus adducuntur. Præterea etsi in Canone *Subdiaconus* dicantur instrumenta accipienda de manu Episcopi, videtur sufficienter intelligi id, si Episcopus manu designet illa posita super mensam coram Ordinando; sufficienterque intelligi videtur, quòd Episcopus tradat, & porrigat illa, vt dicitur ab Eugenio IV. quin proferat vllum verbum de contactu instrumentorum per manum Ordinandi. Et quanvis in Pontificali Romano iubeatur contactus per manus Episcopi, & Ordinandi, hinc non deducitur alia necessitas, quàm præcepti, eo quòd Ecclesia Romana voluerit, vt, tangentibus Episcopo, & Ordinando instrumenta, seu symbola externa significetur expressiùs spiritualis potestas data, & accepta in Ordinationibus. Obiectio hęc vocat nos ad id, quod quartò à Theologis disceptatur.

144 Respondeo primò cum S. Thoma in 4. Dist. 24. quæst. & art. 1. qui cum in 5. quæstiuncula de materia Ordinis proposuisset hoc tertiũ argumentum pro parte negatiua, *In quolibet Sacramento habente materiam requiritur contactus materiæ ad eum, qui suscipit Sacramentum: sed, vt à quibusdam dicitur, contactus dictorum materialium ab eo, qui suscipit Sacramentum, non est de necessitate Sacramenti, sed solùm porrectio. Ergo prædictæ res materiales non sunt materia huius Sacramenti*: respondet sic, *sustinendo illud dictum*, nempè quòd contactus Ordinandi non est essentialis, *apparet ex dictis causa eius. Quia enim potestas Ordinis non accipitur à materia, sed à Ministro principaliter, ideò porrectio materiæ magis est de essentia Sacramenti, quàm tactus*. En etsi S. Thomas permittat, contactum materię per manum Ordinandi non esse necessarium ad essentiam Ordinis, nihilominus affirmat, porrectionẽ per manum Ordinantis esse requisitam, assignatque rationem discriminis non incõgruam. Vnde non benè Bernal dixit, discurrendum esse eodem modo in vno casu, ac in alio. Et vltra authoritatem, rationẽq; S. Doctoris, expensione dignum est, quòd cum tot Doctores, quos suprà retuli, conveniant in negando expressè necessitatę contactus per manũ initiandi Sacerdotio, nullus eorum, nisi Bernal, apertis verbis diffitetur necessitatem contactus per manum Episcopi. Vt verò ego eam pluries, & pluries asseram, habeo fundamẽta, quę suprà proposui. Et quanvis in alijs sermonibus familiaribus, seu contractibus politicis similia verba ijs, quæ in Ordinatione dicuntur, possint, & soleant intelligi sine necessitate contingendi physicè rem, quam donas; at in formulis Ordinũ, præcipuè maiorum, verba significant contactum physicum instrumentorum principalium per manum Episcopi. Sic verba, *Ego te baptizo*, significãt in Sacramẽto baptismi actionem personalem eius, qui dicitur baptizare; tametsi similia verba in alijs loquutionibus salvari possent absque actione mea personali, si alter nomine, iussuque meo, & coram me operetur.

145 Respondeo secundò cum S. Thoma, qui vbi suprà sic prosequitur, *Tamen ipsa verba formæ videntur ostendere, quòd tactus materiæ ab Ordinando sit de essentia Sacramenti, quia dicitur, Accipe hoc, vel illud*. En ait, contactum physicum materiæ per manum Ordinandi esse de essentia Ordinationis, quanvis loquatur non omnino asseveranter; & ideo Victoria scripsit suprà, S. Doctorẽ reliquisse hoc sub dubio, & Sotus solummodò agnoscit propensiorem inclinationem S. Thomæ in necessitatẽ contactus physici. Post S. Doctorem Innumeri ferè sunt Theologi, qui prorsus assertiuè præfatam necessitatem tueantur. Multos referunt Diana parte 2. Tract. 16. Resol. 3. parte 3. Tractatu. 4. Resolut. 185. Leander Tractatu 6. D. 3. q. 22. Auersa quæst. & S. 2. V. *Deinde*, possentque addi plures alij. Et quanvis B. Albertus Magnus dicat, non esse curandum de illis, qui in hoc puncto aliter sentiunt, ac ipse, *quia rationem parvam habent*. Attamen magni ponderis sunt, quę à Theologis recentioribus afferuntur. Ego maximè moveor praxi Ecclesiæ. & toties inculcata monitione Pontificalis Romani circa talem contactum, necnon cura Ordinandorum, vt eum non omittant, non tantùm quia in præcepto sit, sed quia

quia recepta persuasio est, pertinere ad essentiam Ordinationis. Moueor etiam ex C. *Presbyter 3.* de Sacramentis non iterandis, vbi legimus, *Presbyter, & Diaconus, cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali (ritu ab Apostolis introducto) recipiunt.* Notentur verba *Tactu corporali*; nam non sufficit in Ordinatione Diaconi, & Presbyteri, si Episcopus extendat manus super ipsos genuflexos ad eius pedes, sed requiritur, vt manibus tãgat capita ipsorum, quãvis primum illud posset significare vtcumque potestatem, quæ ipsis confertur. Ex his manent diluta omnia, quæ in obiectione adducebantur, si tamen aduertam, latere me, vnde Franciscus Victoria, Theologus egregiè doctus, dixerit, esse indubium id, quod ex eo retuli.

146 Addit ibidem Victoria, * Nec ego damnarem eum, qui negligentia, vel alia ex causa non tangeret calicem; & haberem eum pro Sacerdote. * Quod dictum gratum fuit Nostro Emmanueli Sà supra scribenti, * Contactus materiæ non est de essentia Sacramenti (etsi id quidam putent) nec oportet, suppleri, si modò Episcopus præsentavit, etiam si non tacta sit * Vel potiùs efformavit Sà hunc aphorismum ex Caietano dicente, * Quoniam Pontificalia non concordant adinvicem, nullius Ecclesiç antiquum in vsu Pontificale damnandum videtur. Ac per hoc non videtur iterandum, aut supplendum alicubi, quod fortè secundum aliud Pontificale iterandum, aut supplendum esset. Et de horum numero videtur esse contactus materiæ, vbi diuersa Pontificalia, antiqua, & in vsu diuersa ordinant. Propter quod in Concilio Florentino sub Eugenio IV. cum traditur materia Ordinis, nunquã fit mentio de tactu ipsius, sed solùm de actu tenente se ex parte Ministri, scilicet porrectione, datione, traditione, & assignatione. * Sic Eminentissimus ingenio, & purpura Caietanus in Summa, V. *Ordinandi.*

147 Sed Henriquez, Gaspar Hurtadus, Dicastillus suprà, Tannerus tomo 4. D. 7. quæst. 2. dub. 4. numero 98. Arriaga tomo 8. Dub. 56. S. 6 num. 24. Granadus tomo 5. Controv. 9. Tract. 1. D. 6. num. 8. Cardinalis de Lugo Lib. 1. Responsorum Moralium dub. 33. num. 3. sentiunt, & meritò, deberc repeti sub conditione Ordinationem, præsertim quç Sacerdotalis sit, si materiæ contactus defuerit. Rationem reddidi in num. 134 habetq; in hoc casu non minorem vim, cum nullus prudens Theologus nequeat non çstimare vt probabilem sententiam negantẽ valorem Ordinationis Sacerdotalis, quando ab Ordinando non tangitur materia. Accedit confirmatio, nam Clemens VIII. Papa iussit reordinari sub conditione quosdam, qui ab Episcopo Sagiensi fuerant ordinati, ostensa tantùm materia. Ita refert Ysambertus D. 3. de Ordine, art. 8. pag. 535. quanquam mihi non constet, an Clemens præceperit id, quia Ordinati non tetigerunt materiam, vel quia Episcopus non porrexerit, & tradiderit illam manu sua, vel ob vnam, & alteram causam simul? Et quamvis insistet vel solàde prima causa, testatur Ysambertus, statuisse id, amplectendo tutiorem partem, non autem definiendo. Prçcepti sique iterationis sub conditione non est argumentum improbabilitatis speculativæ in sententia non requirente cõtactum materiæ ad valorem Sacerdotalis Ordinationis, nam ad tale præceptum sufficit, quòd opposita sententia sit tutior, & reputetur probabilis; imò neque est argumentum minoris probabilitatis speculatiuæ, quia stante æquali, aut maiori etiam probabilitate daretur obligatio repetendi Ordinationem Sacerdotalem sub conditione, vt probat ratio posita in numero illo 134.

148 Cæterùm etsi contactus instrumentorum à Presbytero sit necessarius ad valorem Ordinationis, nõ tamen per vtramque manum, neque quo per vnam constringantur, & comprehendantur instrumenta; sed sufficit contactus per vnam manum, & per indices, & medios digitos; atque ita fit in Presbyteratu.

149 Sufficit præterea contactus interposito aliquo panno, aut velo, vt notant Castrus Palaus Tract. 27. D. vnica, puncto 4. num. 20. Auersa quæst. & sect. 2. V. *Non per hoc*, quia id non obstat, quominus instrumenta tangi dicãtur; quod quia obesset, quominus quis lavari, aut vngi diceretur, ideò validum non foret Baptisma, neque

que Confirmatio, neque Extrema vnctio, si aqua, chrismate, & oleo corpus immediatè non afficeretur.

150 Vlteriùs non requiritur contactus hostiæ, nam neque vini requiritur, neque fit; & quia in Pontificali Romano non præscribitur, nisi tactus calicis & patenç, difficilisque est hostiæ præsertim habentibus digitos breviores, cum aliunde linteo sint colligatæ manus tempore exequendi eum ritum. Ratio à priori est, quia tacto calice continente vinum, & tacta patena continente hostiam censetur, & dicitur morali hominum æstimatione, & sermone tangi vinum, & hostiam. Ita Doctores communiter.

151 Sed Bernal suprà numero 16. existimat, esse æqualem rationem ad præceptum tangendæ hostiæ, atque ad patenç; testaturque, Episcopos omnes, dum ordinant, admonere, vt hostia physicè tangatur. Pace Bernalis, compertum mihi est ex dictis, & dicendis; diversam satis esse rationem; & de admonitione illa curare omnes Episcopos, non constat mihi. Solēt quidem Ordinandi solliciti esse de attingēda hostia. Quod * ortum habuit ex desiderio auferendi vel minimum timorem, aut scrupulum in re tam graui, * vt ait Granadus suprà, num. 12. Præterquàm quòd ego dixerim, eam solicitudinem esse ex nimio timore, & non ex scientia, imò neque ex opinione re apse probabili ab intrinseco, nam mihi certum moraliter est, non requiri contactum physicum immediatum hostiæ ad valorem Ordinationis. Scio, Antonium Fernandez de Moure parte 3. Examinis Theologiæ Moralis C. 11. §. 6. num. vnico, dicere * probabilius esse, vt necesse sit, simul patenā, & hostiam superpositam attingere. * Ast nec authoritatem, nec rationem affert Moure. Vnde dictum vnius dictum nullius. Scio etiam, Philippum Fabrum in 4. Distinct. 24. quæst. 1. num. 12. contendere pro necessitate contingendi hostiam, tum quia in Pontificali Romano præcipitur disertis verbis, vt Ordinandus tangat materiam porrectam, & præscribitur modus: tum quia in cōsecratione Apostolorum, in vltima cœna à Christo Domino facta, non solùm fuit traditus calix, & panis, sed etiam acceperunt calicem, & panem in suis manibus, siquidem manducauerunt, & biberunt. Ergo cum tunc præscripserit materiam huius Sacramenti, sequitur, quòd tactus sit de eius necessitate. Miror tamen, sapientissimum Theologum discessisse à communi, & recepta sententia ob ista fundamenta. Nam in Pontificali Romano exprimitur tantū contactus calicis, & patenæ, dum agitur de Ordinatione Presbyteri; & in Rubricis de Ordinibus conferendis intimatur tantùm Episcopo, vt moneat Ordinandos, ipseque respiciat, *vt instrumenta, in quibus character imprimitur, tangant*: quæ verba non petunt, vt omnia instrumenta tangantur in se ipsis, alioqui vinū sic deberet tāgi ab eo, qui initiatur Sacerdotio. Illud aliud de exēplo Christi firmius non est, quippe in primis incertum sit, omnes Apostolos recepisse calicem, & panem immediatè de manu Christi. Videatur Sectio 3. D. 2. Deinde Christus dedit Apostolis, facta iam cōsecratione, suum sanguinē in calice, & suum corpus vel in manu sua, vel in patina, non autem vinum, & panem ante consecrationem, vt modò ab Episcopo exhibentur inaugurandis Sacerdotio. Non igitur quidquid fecit tunc Christus, nec modus, quo fecit, debet esse norma ad Ordinationem Sacerdotalem. Vt omittam, acceptionem calicis, & specierum panis per manus Apostolorum subsequutam esse ad ipsorum creationē in Sacerdotes quoad potestatem offerendi Sacrificium, respexisseq; eò, vt manducarent Christi corpus, biberentque eiusdem sanguinem. Quare probationes Fabri non possunt à me obtinere, vt desinam iudicare certam moraliter sententiam de nō necessario contactu hostiæ in se ipsa ad valorem Ordinationis Sacerdotalis.

152 Insuper non requiritur ad essentiam eiusdem Ordinationis, quòd contingatur patena in se ipsa, sed sufficit contactus calicis, cui ea actualiter sit superposita, quia id est moraliter tangere patenam. Huius censuræ sunt Theologi plerique apud Dianā parte 2. Tract. 16. Resolut. 3. parte 4. Tract. 4. Resol. 185. parte 6. Tract. 8 Resol. 19. parte 10. Tract. 13. Resol. 50. Tract. 15. Resol. 20. Tract. 16. Resol. 88. & aliqui indicant, neque ex præcepto requiri contactum patenæ, si attingatur calix ei suppositus.

Qui-

Quibus ego non assentior, nam in Pontificali Romano clarè iubetur contactus immediatus vtriusque per illa verba, *Cuppam calicis, & patenam simul tangunt* Ordinandi. Quibus ex verbis, & ex immemorabili omnium Ordinandorum vsu in vtriusque contactu probabilis mihi est necessitas ipsius ad validitatem Ordinationis Sacerdotalis; asseriturque à nonnullis. Et ideo qui solummodò tetigisset calicem, deberet iterùm ordinari Sacerdos sub conditione, vt infertur ex ratione præstita in num. 134. Et ita iudicant graues Authores recensi à Diana suprà. Consequenter censendum est, peccare lethaliter, qui sciens, & volens non tangeret patenam, tum quia violaret præceptum Ecclesiæ in re graui: tùm quia temerè exponeret se periculo probabili Ordinationis Sacerdotalis invalidæ; quod est damnum magni momenti, & irreverentia enormis erga Sacramentum Ordinis, estque contra ipsius Initerabilitatem, qui enim præsumit accipere illud cum materia dubia, & incerta, obligat se ad sub conditione repetitionem procurandam, casu quo posteà teneretur, aut vltrò vellet exercere actus illius.

153 Rursus non opus est ad validitatem Ordinationis Sacerdotalis, vt contactus materiæ existat physicè, & mathematicè simul in toto, neque etiam in parte cum prolatione verborum formæ facta ab Episcopo. Ita Doctores passim: testaturque Noster Martinus Fornarius C. 2. de Ordine, num. 5. fuisse Romæ in quadam Congregatione decisum pro validitate Ordinis Sacerdotalis, * quando multi simul ordinantur, & Episcopus, semel prolata forma in plurali, tradit deinde materiam tangendam; verumtamen non omnes simul tangunt, sed bini, vel terni, & sic deinceps Interiecto aliquo temporis spatio.*

154 Pro communi hac sententia argumentor primò, nam in cæteris Ordinibus, siue minoribus, siue maioribus, necessarius nō est ad ipsorū substantiam concursus physicus verbōborum formæ, & contactus. Id quod de quatuor minoribus, & de Subdiaconatu constabit legenti Rubricas Pontificalis Romani editi tempore tam Pij IV. quàm Clementis VIII. nam vel post verba formę, vel ante dicuntur tradenda instrumenta sacra, quando multi Ordinandi conveniunt. Quoad Diaconatum non sunt tam clara verba: affirmat tamen Cardinalis de Lugo Lib. 1. Responsorum Moralium, dub. 33. non observari nūc in eius collatione simultaneitatem contactus, & verborum formæ; sed Episcopos proferre ea in numero plurali pro omnibus Ordinandis, & posteà singulos successivè tangere librum. Ergo neque necessarius erit ille concursus in Sacerdotio.

155 Argumentor secundo, quia in Baptismo, Confirmatione, & Extremavnctione validum fit Sacramentum absque coexistentia physica ablutionis, & vnctionis cum verbis formæ. Ergo & quin simul physicè confluant contactus, & verba formæ in Ordinatione Sacerdotali, erit salva huius essentia. De bonitate Consequentiæ dubitari non potest. Antecedens est in confesso apud plerosque. Nam etsi Author Glossæ ad C. *Detrahe* 1. quæst. 1. V. eodem dixerit, si post ablutionem succedat aliquod verbum formæ, fore irritum Baptismum, displicuit id reliquis Theologis; etsi item Scotus in 4. Distinct. 6. quæst. 3. Gabriel quæst. 1. art. 2. Conclus. 8. Guilielmus de Rubione quæst. 1. art. 2. Maior Distinct. & quæst. 2. argumento 4. Richardus Distinct. 3. art. 4. quæst. 2. Sylvester V. *Baptismus* 5. quęst. 2. num. 5. Toletus Lib. 2. C. 19. num. 1. Zambranus relatus à Diana parte 3. Tract. 4. Resolut. 6. asseruerint, fore invalidum, si post verba formæ incipiat ablutio, vel post hanc incipiant illa, seu si aliqua pars verborum formæ non cōexistat cū aliqua parte ablutionis; ast cæteri Theologi non approbant assertionem hanc, & nonnulli ex relatis respexerunt eò præcipuè, vt contra Glossam præfatam evincerent, salvum iri Baptismum, si verba formæ haberent physicam coexistentiam saltem partialem cum ablutione. Atque ita monet Antonius Hiquæus in Commentario ad Scotum.

156 Argumentor tertiò à priori, quia vt in Ordinatione Sacerdotali verificentur, & adimpleantur verba formæ, non ampliùs requiritur, quàm quòd significatum ponatur in tēpore consignificato. Atqui significatum,

rum, qui est cõtactus instrumentorum, ponetur in tempore consignificato, etsi immediatè ante, vel post prolationem verborum formæ, aut etsi paulò ante, vel post ponatur. Ergo, &c. Probatur, Minor, nam ea verba, & similia alia morali, & humano modo prolata non aliud petunt, quàm quòd referantur, & determinentur ad tempus immediatè, aut paulò antecedens, vel subsequens, tale quippe tempus est moraliter præsens. Vnde si ego dicam, *Accipe pallium*, verificabuntur, & adimplebuntur sufficienter ista verba, si immediatè ante, vel post, aut si paulò ante, vel post prolationem horum verborum tradam tibi librum. Et licet taxare non valeamus, ad quantum temporis spatium distendi possit verificatio, & adimpletio talium verborum, prudenti iudicio relinquẽdum id est, vt & in multis alijs casibus ad Sacramenta Pœnitentiæ, & Matrimonij pertinentibus, sicut etiam quoad loci spatium in materia Sacramenti Eucharistię.

157 Hac ex ratione à priori manet enervata ea, quæ avocavit à cõmuni sententia Caietanum tomo 1. Opusculorum Tract. 26. V. *Quoad secundum*. Caietano videtur adhæsisse Nauarrus in Manuali C. 22. n. 17. adducitq; textum in C. vltimo de Sacramẽtis non iterandis, vbi dicitur, *Impositionem manuum debere fieri, cum oratio super caput effunditur Ordinandi Presbyteri*. Sed Canonis verba sufficienter intelliguntur de debito ex præcepto, & non ad essentiam Ordinis; item de simultaneitate tantùm morali. Et non constat de qua manuum impositione loquatur ibi Gregorius IX. Papa, an de prima facta ab Episcopo, & ab omnibus alijs Sacerdotibus ibidem præsentibus, an de secunda facta à solo Episcopo? Si de prima, non concurrit oratio cum ipsa, sed post ipsam dicitur, tenentibus Episcopo, & Sacerdotibus non vtramque manum impositam super caput Ordinãdi, sed dextram tantùm extensam super illum. Si de secunda, cum illa quidem concurrit oratio, seu potiùs verbũ imperativum. *Accipe Spiritum sanctum*, &c. Ast id esse de necessitate Ordinis Sacerdotalis, vndenã probabitur? Imò multi Theologi docent, secundam hanc manuum impositionem nullo modo esse materiam Ordinationis Sacerdotalis, nulloque modo esse formam verba illa, *Accipe Spiritum sanctum*, &c. atque adeò non iterandum Ordinem, si omissæ fuissent, sed eas tantùm esse supplendas.

158 Pro Caietani, & Nauarri opinatione conducit magis, quod præscribitur in Pontificali, scilicet singulis Sacerdotibus tangentibus cuppam calicis, & patenam dicenda esse ab Episcopo verba formæ, *Accipe potestatem offerendi Sacrificium*, &c. Nam id præscribitur, vt possit forma simul cum materia existere saltem quoad aliquam partem. Respondeo, iuberi id in Pontificali (& vt existimo, sub obligatione gravi) sed restare probandum, quòd præcipiatur ex eo fine; & admisso, iuberi ex eo fine, restare probandum, quòd præcipiatur vt necessarium ad essentiã Ordinis Sacerdotalis, & non potiùs vt conveniẽs, ne, si non servetur simultaneitas physica contactus cum forma, oriantur trepidationes, & scrupuli circa valorem, quia etsi sufficiat simultaneitas moralis, possunt esse varia prudentum iudicia circa temporis intervallum, cum quo illa stet. Hanc ob causam in Catechismo, & in Rituali Romano monetur baptizans, vt eodem tempore faciat ablutionem, & proferat formam. Vnde qui à consilio se aliter gereret, peccaret lethaliter ob summam necessitatẽ, quam huius Sacramenti habet baptizãdus. Iudicoque idem ipsum de eo, qui vltrò in Ordinatione Sacerdotali non servaret cõiunctionem temporis inter contactum, & verba formę, nam conijceret Ordinandum in anxietates, perplexitatesque molestissimas; Sacerdotalisque Ordo est Sacramentum, quo non suscepto nec fiet consecratio vera Eucharistiæ, nec verè conficientur alia Sacramenta præter Baptismum, & Matrimonium; estque damnum valde notabile respectu communitatis fideliũ, si re apse non sit Sacerdos, qui talis vulgò reputatur.

159 Et hęc pro communi sententia de non requisita ad Ordinationis Sacerdotalis validitatem coexistentia physica contactus, & verborum formę. Quæ sententia cum apud me sit certa moraliter ex principijs intrinsecis, ideo censeo, non fore obligationem repetẽdi eam Ordinationem sub conditione, casu quo quis esset Ordinatus, non servata physica, sed morali simultaneitate contactus,

contactus, & verborum formę; si nimirum proxime, & immediatè, aut paululum ante, vel post contactum prolata essent ab Episcopo verba, & non adeò ante, vel post, vt dubitari meritò, prudenterque posset; num interuallum illud officeret simultaneitati morali? Meæ censuræ patroni sunt Granadus Controv. 9. de Sacramentis Tract. 1. Disp. 6. num. 16. Cardinalis de Lugo Lib. 1. Responsorum Moralium dubio 33. num. 3. & seqq. Taceo alios, cum hi duo sufficiant pro multis, exagitarintque quæstionem intentiùs, quàm alij, quos consului.

160 Sed numquid licebit in præfato casu procurare, aut exequi iterationem Ordinis Sacerdotalis sub cōditione? Respondeo cum eisdem, fas fore, quia authoritas Caietani, & Nauarri loquentium specialiter de Sacerdotio, item Scoti, & aliorum veterum, necnon Toleti loquentium de Baptismo (ex quo ad Sacerdotium sumitur argumentum ineluctabile) tanta procul dubio est, vt ob eam tanquam ob extrinsecum principium possit deponi, aut temperari iudicium, quod quis habeat de certa moraliter validitate Ordinationis Sacerdotalis cum sola morali coexistentia contactus, & verborum formæ; vel si tale iudicium tam altè insideat, vt deponi, aut temperari nequeat, eo quòd quis sibi firmiter persuadeat, falsam esse illorum Doctorum sententiam, putare tamen poterit, probabilem esse aliam, quæ dicit, obligatoriam esse, vel saltem licitam iterationem Sacerdotij sub conditione, quādo defuerit concursus physicus materiæ, & formæ. Difficulter intelligitur, quo pacto censeri queat probabilis ea alia sententia, si simul existimetur falsa opinio Caietani, & reliquorum memoratorum, in qua fundatur; vti debet existimari ad effugiendam necessitatem repetendi sub conditione Sacerdotalem Ordinationem. Sed penitior discussio istius puncti spectat ad Tractatum de Conscientia.

161 Si responsio, quam delibavi, placeat tibi, poteris eam extendere ad casum, in quo Sacerdos non tetigisset hostiam, & ad casum, in quo tetigisset calicem, qui non esset consecratus. Egi de priori casu ex n. 150. de posteriori ex num. 65. Sed notes, ad repetitionem Ordinis non Sacerdotalis sub conditione plus requiri, quàm ad Sacerdotalis, tum quia non proveniunt tot damna exinde, quòd quis non sit verè Subdiaconus, aut Diaconus, etsi reputatus esset; tum quia qui non sit verus, sed reputatus Subdiaconus, aut Diaconus, si ordinetur Sacerdos, non desinet esse verè Sacerdos ob defectū Subdiaconatus, aut Diaconatus, vt deciditur in C. *Tuæ litteræ* vnico de Clerico per saltum promoto. Atque hinc breviter resolvitur quidam casus, de quo Cardinalis de Lugo tractat supra, dubio 30. longa, & polita manu. Titio in Ordinatione Subdiaconatus traditus fuit tangendus calix plenus vino, & aqua. Quæstionis erat primò, an valida fuerit Ordinatio? Secundò, an si non fuit certò valida, sed tantùm probabiliter, iteranda esset sub conditione? Ad primum dico, fuisse probabiliter, & non certò validam, quia vtrinque apparent probabilia tantùm motiua ad eius validitatem, & invaliditatem: quia verò vltrà adducta à prelaudato Doctore non occurrunt mihi alia, ideo nolo actum agere. Ad secundum in promptu est responsio, nempe non esse iterandam sub conditione Ordinationem illam. Et hæc sint satis circa Disputationē de altaris vasis sacris, narrandis, seu potiùs adorandis toto Orbe, vt vocantur apud Cassiodorum L. 1. 2. Variarum in 20.

✱

DISPVT-

DISPVTATIO XXVII.

DE

VESTIBVS AD CELEBRATIOnem Missæ.

1 *OCTOR ANGELICVS non tractauit speciatim de materia hac in Summa, quia morte præuentus nō peruenit ad quæstiones de Ordinis Sacramento, in quibus vt habuit sermonem de ea super 4. Dist. 24. quæst. & art. 3. Commentarijs suis illustrans Magistrum Sententiarum, ita videtur decreuisse agere ibidem de ea, cum scriberet Summam: Sed complementum nostri Operis exigit, vt nos non omittamus Disputationem istam. Et quidem iuxta Sanctum Hieronymum ad Cap. 44. Ezequielis*, Religio diuina alterum habitum habet in ministerio, alterum in vsu, vitaque communi: *Quod satis conspicitur ex habitu, in quo Deus sibi sacrificari olim præcipiebat*, Vt intelligat populus Christianus, *adnotante Iuone Carnotensi*, quia si in Sacrificijs, quæ tantùm fiebant ad emundationem carnis, cum tanta reverentia iste ritus ministrorum, & ministeriorum erat obseruandus: quantò magis in consecratione Dominici corporis, & sanguinis; in quibus consistit emundatio carnis, & spiritus, non statim ad mysticas benedictiones, & obsecrationes, quibus illa consecratio perficitur, quilibet est admittendus, nisi primùm fuerit in Ordine Sacerdotali consecratus, & omnium congruentium supellectilium, & omnium circumstantium ministeriorum plenitudine subornatus. *Sic Iuo in Epist. 124. Nec solùm veri Numinis, sed falsorum etiam Sacerdotes in vsu habebant ad Sacrificia peculiares vestes distinctas à communibus, & profanis. Vnde apud Virgilium 12. Æneidos*,

——— puraque in veste Sacerdos.

De Camillo vulgatum est, deposuisse communem, profanamque vestem, & induisse sacram, vt quam rem diuinam delusus putabat, procuraret simul cum alio.

SECTIO

SECTIO I.

Referuntur verba Missalis circa Sacerdotales vestes. Praviéque ad has agitur de calceatu Sacerdotis celebrantis.

2 N Missali, titulo de ritu seruando in celebratione Missæ §. 1. numero 2. dicitur; *Quibus ita dispositis, Sacerdos accedit ad paramenta, quæ non debent esse lacera, aut scissa, sed integra, & decenter munda, ac pulchra, & ab Episcopo item, vel alio facultatem habente benedicta: vbi calceatus pedibus, & indutus vestibus sibi conuenientibus, quarum exterior saltem talum pedis attingat, induit se; si sit Prælatus Sæcularis supra rochettum; si sit Prælatus Regularis, vel alius Sacerdos, supra superpelliceum, si commodè haberi possit, alioquin sine eo supra vestes communes, dicens ad singula singulas orationes inferiùs positas:* Sic ibi ex recognitione Clementis VIII. nam in editione Pij V. desunt illa verba *Quæ nō debent*, &c. vsque ad *vbi calceatus* exclusiuè. Vestes autem, quibus per ordinem induturus se est Sacerdos ad Missam priuatam, sunt Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, Planeta, seu Casula; vt continetur in §. 3. 4. & 5. Prænotatumque fuerat in Rubricis Generalibus §. 18. numero 1. *Paramenta altaris, celebrantis, & Ministrorum debere esse coloris conuenientis Officio, & Missæ diei secundùm vsum Romanæ Ecclesiæ.* Hęc habet Missale circa vestes sacras Sacerdotis celebraturi.

3 Sed antequàm de ipsis vestibus agamus, expendamus aliqua ex transcriptis verbis Missalis. Et primò illa *Calceatus pedibus*: Quibus verbis pręscribitur, ne Sacerdos excalceatus ad altare accedat sacrificaturus. Non absimiliter in Ordine Romano de die Parasceves dicitur, *Non licet Presbyterum, Diaconum, vel Acolythum ad altare ministrare per nudos pedes.* Et in Capitulis Caroli Magni, Ludouicique Pij Libro 5. Capite 219. *Vnusquisque Presbyter Missam Ordine Romano cum sandalijs celebret.* Hæc eadem verba referuntur à Cornelio à Lapide in Acta Capite 12. Vers. 8. ex Synodo celebratà à Sancto Bonifacio. Odo Parisiensis Episcopus in communibus præceptis Synodalibus numero 39. iubet Presbyteris, *Ne celebrent sine caligis*, id est, sine calceis, qui olim significabantur nomine caligarum, vt obseruant, & illustrant Cornelius supra, Lęlius Bisciola tomo 2. horarum subsecivarum Libro 17. Capite 21. Iuliusque Nigronius in libello de Caliga. Vnde nudis omnino pedibus Missam celebrare, est contra Ecclesiæ consuetudinem iam diu receptam; est etiam contra maiorem honestatem, & decentiam diuini cultus; & esset occasio, vt Missa incæpta relinquatur ob incommoditatem, aut nocumentum, quod sæpe sequeretur ex pedum nuditate. Additque Richardus de Mediauilla in 4. Distinctione 13. articulo, & quæstione 4. * Sacerdotis calciatio Incarnationis est repræsentatio: In persona enim Filij Dei dicitur In Psalmo 59. Vers. 10. *In Idumæam extendam calceamentum*, id est, humanam naturam, quam assumam. Vnde Sacerdos, cum Christum repræsentet, Missam non debet dicere discalceatus. *

4 Nihilominus *celebrare sine calceamentis, si absit contemptus, & scandalum, non est mortale*, vt dixit Sà Verb. *Missa*, numero 15. & post ipsum, atque ante multi alij apud Franciscum de Lugo Libro 5. Capite 8. quæstione 6. numero 46. Adduntque aliqui, nec veniale fore, vrgente necessitate, & cessante scandalo. Ita Layman Libro, & Tractatu 5. Capite 6. numero 15. Amicus Disputatione 33. Sectione 12. numero 379. Thomas Tamburinus Libro 1. de Missa, Capite 7. §. 3. numero 1. Leander Tractatu 8. Disputatione 7. quæstione 48. seu Philibertus Marchinus apud ipsum, Ioannes Baptista Scortia Libro 2. de Missæ Sacrificio Capite 8. numero 2. Ex antiquis Sylvester Verb. *Missa* 1. quæstione 2. §. *Secundum*, refert, Directorium annumerasse vestibus sacris * calceamenta, licet de benè esse, &

non necessariò benedicta. * Angelus V. *Missa*, §. 36. scribit, * De calceamentis autem habendis non credo esse preceptum, cum non inveniatur in Iure. Vnde si quis ipsa omitteret nō ex contēptu, sed quia nō haberet, nō peccaret. Patet hoc, quia calceamenta non sunt de necessitate, quia sic oporteret habere specialia, quib⁹ nō vteretur, nisi celebrando, cuius contrarium servatur communiter. * Armilla V. *Missa* §. 6. inquit, * Sine calceamentis celebrare sine contemptu, & quia non habentur, non videtur mortale, cum non reperiatur. Botæ, vbi consuetum est, possunt esse loco calceamentorum. * Ex modernis Arriaga Disputatione 55. Sectione 4. numero 18. ait, si Capuccinus solitariè celebret, ministrāte alio Capuccino, non videri necessarios calceos; & significat, neque etiam casu, quo celebret in conspectu multorum. Villalobus Tractatu 8. Capite 28. numero 10. etsi obligationem tegumenti pedum agnoscat esse sub veniali, sed dicit, posse loco calceorum deseruire sandalias, & soleas. Garcia Tractatu 3. Difficultate 8. dubio 4. puncto 2. numero 26. testatur, Capuccinos vti crepidis, & reformatos Carmelitanos soccis. Sed si Garcia nomine soccorum intelligi vult calones, quos ordinariè gestant reformati Carmelitani, scio, deponi ab ipsis calones, & assumi crepidas, aut calceos ad Sacra suis in templis. Quando verò Sacerdotes Religionum Excalceatarum peregrinantur, non recusant sacrificare nudipedes ob difficultatem reperiendi calceos, aut mulleos. Sic ab eorum multis audiui.

5 Marchinus Tractatu 3. de Ordine parte 3. Capite 14. numero 3. ait, posse quem ad præseferendam magnam humilitatem, & reverentiam celebrare sine calceis, vt & ad imitandum Christum, ac Apostolos, qui eis non sunt vsi, & tamen celebrarunt. Potuisset addere, ad ęmulandum ętiam veteres Monachos Ægyptios, qui, referente Cassiano Libro 1. de habitu Monachorum Capite 10. nudi pedibus accedebant ad celebranda; seu percipienda sacrosancta Mysteria. Et Sanctus Odo Abbas Cluniacensis Libro 2. Collationum Capite 28. ait, * Sacrosanctum Mysterium Dominici corporis primordijs Ecclesiæ non tam frequenter, vt nunc, celebrabatur, tamen quantò rariùs, tantò religiosiùs agebatur: Quod Mysterium qui participare debebant, discalceatis pedibus accedebant, propter illud, quod Moysi, & Iosue præceptum est. * Adsciscere etiā potuisset Marchinus quod ex Capite 30. Exodi Versic. 18. & 19. colligunt Ribera Libro 2. de Templo Capite 16. Arias Montanus in Icone Summi Sacerdotis, Torniellus in Annalibus anno mundi 2544. numero 78. & cum plerisq; Interpretibus antiquioribus Cornelius; atque Bonfrerius, videlicet nudis pedib⁹ Sacerdotes veteris legis ministrasse in Sanctuario, quanquam Abulensis, citato Iosepho, dicat, adhibuisse sandalias; sed Bonfrerius desiderat locum Iosephi. Demum Marchinus potuisset ex profana litteratura advocare illud Pythagoræ, *Nudis pedibus sacrifica, & adora*, multaque alia collecta à Cerda in Adversarijs sacris Capite 57. numero 9. & ad Librum 4. Æneidos, Carmine 17. necnon à Patre Cornelio suprà.

6 Ego tamen nunc non probarem signum illud humilitatis, atque reverentiæ. Et quoad exemplum Christi, Apostolorumque attinet, Daniel Mallonius ad Caput 19. Alphonsi Paleoti de Iesu Christi stigmatibus allegatus à Marchino non probat convincēter, Christum, & Apostolos ordinariè incessisse nudipedes. Imò contrarium persuadeo mihi cum Sancto Augustino dicente in Sermone 42. de Sanctis, *Nam de ijs calceamentis, quibus ambulamus, consolatur me idem Dominus meus. Si enim ipse calceatus non esset, non de illo Ioannes diceret, Non sum dignus soluere corrigiam calceamentorum eius.* Legantur Suarez tomo 2. in 3. partem Disputatione 28. Sectione 2. ex Vers. *Ex ijs verò*, Barradas tomo 2. in Evangelia Libro 1. Capite 6. Landtmeter de Vetere Clerico Monacho parte 1. Libri 1. Capite 16. Benedictus Haeftenus in Disquisitionibus Monasticis Libro, & Tractatu 5. Disquisitione 1. I. Eusebius Nieremberg. Libro 8. de Origine Scripturę sacrę Capite 7. Ioannes Hieronymus Sopranes Digressione 1. de re vestiaria Iudæorum Disputatione 3

ne 3. Capite 5. §. 2. Shorlogus Vestigatione 32. in Cantica, numero 24. Quintanadueñas tomo 2. Tractatu, & Singulari 11. numero 9. Et vtcumque Christus incesserit, fuit iuxta modum ciuilem honestum, & temperatum cõprovincialium: indidem autem ad formam in vestitu inter sacrificandum non arguitur efficaciter; cum apud plerasque nationes vsui fuerint ad Sacra diuersæ vestes, ac ad convictum politicum. Rursus quod attinet ad Sacrificantes in veteri lege nudis pedib⁹, fuerunt pro illo tempore suę causæ non incongruæ; ast nunc * Sacerdotes celebrant calceati, non nudipedes, tum ob castitatem, & verecundiam: tum quia sunt milites, & duces (quos decet esse calceatos, imò ocreatos) Christi, parati semper ad bellum contra Dœmones, & ad evangelizandum vbique. Hinc debent esse calceati pedes in præparationem Evangelij pacis, vt ait Apostolus Ephes. 6. 15. * Ita Cornelius supra. Et Landtmeter Libro 2. C. 81. addit, quia calceus symbolum est libertatis, constantiæ, atque confidentiæ, quibus novæ legis Sacerdotes effulgere debent.

7 Nostri muneris non est agere de Episcoporum, Pontificali ritu celebrantium, sandalijs, quanquàm & hoc nomine vocentur Presbyterorum calcei in Capitulis Caroli Magni supra, & ab Alcuino C. 39. de diuinis Officijs; sed erat inter eas dissimilitudo, vt admonet Amalarius Lib. 2. de Ecclesiasticis Officijs Cap. 25. Videat, qui velit, de Episcopalibus sandalijs Durandum Libro 3. Rationalis Capite 8. Durantum Libro 2. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus Capite 9. ex numero 20. Suarium Disputatione 82. Sectione 3. dubio 2. Fagundezium Libro 3. in 1. præceptum Ecclesiæ Capite 23. numero 21. qui notant, oportere, & debere esse benedictas, non tamen calceos, quia horum vsus inter celebrandum non est ex cæremonia, aut significatione aliqua sacra; quod secus est in vsu illarum.

*

SECTIO II.
An è contrario necessarium sit, caput Sacerdotis celebrantis esse discoopertum?

8 RESPONDEO, extare Decretum Sancti Zachariæ Papę Can. *Nullus Episcopus* 57. de Consecratione Distinctione 1. vbi dicitur, *Nullus Episcopus, aut Presbyter, seu Diaconus ad Missarum solemnia celebranda præsumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei assistere, quoniam Apostolus prohibet, viros velato capite orare in Ecclesia; & si temerè præsumpserint, communione priuentur.* Sic S. Zacharias; & Apostoli, quem citat, verba extant 1. ad Cor. 11. V. 4. *Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput suum:* direxitq; illa ad Cor. ne, vt solebant iuxta Theodoretum, orarent operto capite; direxit, inquam cum Iustiniano, non ex traditione pertinente ad legem diuinam, sed ex ciuili quadam, & potiùs Ecclesiastica præceptione locis, ac tẽporibus accõmodanda. Consonat Concilium Treverense celebratum anno 1548. C. de Missę sacrificio ritè peragendo. Ibi: *Et ieiunus quilibet celebret; & velato capite altari assistere, aut ita ad illud accedere, nullus omnino præsumat. Quæ & Diaconos, & Subdiaconos obseruare mandam⁹; si quis temerè contrarium facere præsumpserit, excommunicationis vinculo innodetur.* Item Concilium Mediolanense I. parte 2. titulo de pertinentibus ad celebrationem Missæ, denuncians Sacerdotibus, *Vt operto capite celebrare non audeant.* Item Missale titulo de defectibus in celebratione Missarum occurrẽtibus §. 10. de defectibus in ministerio ipso, numero 1. Ibi: *Si celebrat capite coöperto sine dispensatione.*

9 Quam à Gregorio XIII. Pontifice Maximo fuisse ægrè concessam cuidam Episcopo valetudinario, vt excepto Canone, perageret publicè cum pileolo reliqua Missæ, testatur Scortia Libro 3. Capite 4. in fine. Et nunc ea dispensatio à solo Papa præberi potest iuxta Decretum Sacræ Congregationis Rituum confirmatum ab Vrbano VIII. & iussum præfigi Missali, cuius Decreti tenor is est, *Nemo audeat vti pileolo in celebratione*

Missarum sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, non obstante quacumque contraria consuetudine.

10 Qualem fuisse in Polonia, vt omnes Sacerdotes, etiam Religiosi, in hyeme vsque ad consecrationem coperto capite celebrarent in altari, refert Vazquez Disputatione 233. Cap. 4. num. 38. & modò etiam vigere, saltem vsque ad Offertorium, affirmat Arriaga Disputatione 55. Sectione 4. num. 19.

11 Apud Sinas totum Sacrum peragitur operto capite, quia inter ipsos detectio probrosa est, & nefasta, propriaque reorum afficiendorum supplicio. Vnde Sinæ Christiani tunc tantùm nudant caput, cùm ad Sacerdotis pedes sua confitentur peccata. Ità obseruat ex Prepósito 3. parte, quęstione 83. artic. 3. dubio 6. Thomas Tamburinus Libro 1. de Missa Cap. 7. §. 4. numero 5. consultumque adhuc fuisse Paulum V. imò & ex ipso obtentum fuisse Breve à Patre Nicolao Trigaultio, annó 1615. die 27. Iunij, tradit Pellizarius Tractatu 8. Capite, & Sectione 2. num. 127. & eruditus per omnia Author Tractatus de Pileo, cæterisque capitis tegminibus tam sacris, quàm profanis, Sectione 2. pagina 22. Sectione 14. pag. 148. Voluitque Pontifex, vt tegmen, quod vsui esset inter rem diuinam, nusquam aliàs gestaretur, & vt à profano discreparet.

12 In Armenijs culpat Nicon apud Vvalteriū de triplici Cœna Christi Capite 54. Cœnæ 3. quòd * celebrantes Sacrum non solùm tegmen non detraherent, sed etiam capiti cucullum adijcerent. * Reprehendit idem ipsum Isaac in 2. adversus eos inuectiva, hæresi 25. De Græcis vniuersim ait Alcuinus Capite 38. divinorum Officiorum * pileos, id est, cuphias, (quas Hispanè vocamus *Cofias*, & *Escofias*) gestare in capite, dum assistunt altaribus, etsi in Romana Ecclesia moris non sit, vt pileati divina Mysteria celebrent * Simeon Thessalonicensis loquens de Mystagogia, siue Missa inquit * Aperto capite Episcopi, & Sacerdotes Orientis omnes, excepto Alexandrino Patriarcha, Sacris funguntur; non ob humilitatem aliquam, sed ob causam altiorem, & longè diviniorem, videlicet quam divinus Paulus ponit, ac docet, Christum caput nominans, nos autem membra ipsius; & oportere, nos Christum caput nostrum honorantes, caput inter orandum nudatum habere. Nec ob hoc tantùm, sed quia etiam nudo capite, qui consecratur, consecrationem accipit. Atque ita quemadmodùm cum ordinatur, precibus, & sacris operari debet. Et Hierarcha potissimùm, quoniam & dum consecratur, à Deo tradita eloquia, siue sacrum Evangelium supra caput habet, in Sacrificio diuinissimo peragendo, velato capite conspici non debet. Objiciat fortassè quispiam, hinc sequi Alexandrinum Episcopum, & alios quàm plurimos ex veteri traditione tecto capite Sacris operantes, non ritè, ac sanctè facere. Istud non dico. Nam illi antiqua nisi traditione, quæ magis legi antiquæ respondet, ita faciunt, quando & legis Sacerdos cidarim, quam & mitram vocabant, in capite gerebat. Quo eodem nomine Hierarchę eam gestantes appellare consueuerunt. At fieri potest, vt eo capitis tegumento aut spineam Domini coronam, aut sudarium, quod fuit super caput eius, in mentem nobis revocent. Verùm tamen cum & hi id ipsum quibusdam Sacrificij momentis necessariò deponant, B. Pauli traditionem potius seruandam hoc ipso testificantur * Sic Simeon Thessalonicensis. Et hæc de vsibus discordibus à Romano.

13 Iam ex reseruata Summo Pontifici potestate dandi licentiam celebrandi cum pileolo infero, rem esse gravem, secus facere, secluso etiam contemptu, & scandalo, nam si per se levis esset, non videtur reseruanda Sedi Apostolicæ concessio illa. Hoc argumentum efficacius est, quàm quod posset desumi ex Canone *Nullus Episcopus*, & ex Rubricis Missalis in §. de defectibus in ministerio ipso occurrentibus. Nam Canoni ei satis esset, si obligaret sub veniali, vt postea dicam, & defectus omnes, qui in præfato §. Rubricarum Missalis proponuntur, non incurruntur cum peccato lethali, sed aliqui cum veniali tantùm, vt non semel animadverti in superioribus.

14 Iam nunquam, vel non nisi raró potest contingere casus, in quo sine facultate Papæ liceat ratione senectutis, infirmitatis, calvitij, frigoris magni,

magni, aut auræ valdè gravis, nocivæque capiti celebrare cum pileolo in sacello etiam privato, tametsi Sacerdos detegat caput in Canone; multòque minus, in quo liceat celebrare publicè cum pileolo, quanquam Sacerdos, ne offendantur astantes, reddat causam sui facti, quia eo ipso, quòd celebratio cum pileolo prohibeatur nisi de expressa licentia Sedis Apostolicæ, significatur, vel nunquam, vel non nisi rarò posse contingere casum, in quo causa manifestè iusta interueniat excusans celebrationem cum pileolo, nō obtenta facultate a Summo Pontifice; is namque conscius earum rationum, & quàm frequentes sint, voluit ad se haberi recursum; voluisset autem incassùm, & omnino frustra, si illæ rationes essent communiter sufficientes, ne desideraretur Pontificia licentia, quando peti potest.

15 Nam si non potest, aut non nisi difficilè ad Pontificem recurri, placet mihi, quod ait Suarius supra, * Si gravis infirmitas, aut necessitas id exegerit, nec posset tam facilè dispensatio postulari, id fieri posset sine gravi (imò & sine levi) culpa: : Et hoc maximè verum est, quando talis necessitas, & celebrandi modus non est continuus; sed solùm semel, aut iterùm occurrit. Et tunc etiam observandum est, vt secretò Sacrum fiat ad tollendum scandalum. * Sic Suarius, & nos cum ipso, ob id quidem quòd non temerè præsumat, neque audeat (vt cavetur in authoritatibus superioribus) assumens pileolum in præfatis circumstantijs. Sed numquid in eis debet fieri recursus ad Episcopum, aut ad Prælatum, cui vice Episcopi sit, vt dispenset; non secus ac recurri debet in multis alijs casibus necessitatis? Affirmant multi, si alter is recursus sit expeditus. Et Bauny tomo 1. Theologiæ Moralis Tractatu 10. q. 19. ait, * Ob locorum intervalla, causasque alias æquitatis plenas, de quarū numero est infirmitas, quam corroborari, ac crescere oporteret cum magno Presbyteri incommodo, ac dolore, si Roma expectanda facultas foret ei occurrendi vsu pileoli, mea est opinio, vt olim, ita & hoc tempore, Episcopum adiri posse, vt per eum sit hic vsus licitus. * Thomas etiam Tamburinus Libro 1. de Missa Capite 7. §. 4. num. 3. & 4. eiusdem est censuræ; additque, si difficilis sit ad Episcopum, vel ad quasi Episcopum recursus, posse non curari de licentia, si adsit aliqua ex rationibus dictis in numero 14. nec fore peccatum grave, si, remoto scandalo, & contemptu, & in casu necessitatis, non peteretur licentia, etiamsi hæc facilè esset obtinenda. Quod postremum non placet mihi, si sermo sit de licentia Sedis Apostolicæ. Multòque minus placet, quod inquit Arriaga Disputatione 55. Sectione 4. num. 19. videlicet facultatem reseruatam Summo Pontifici esse generalem, & quæ à casu necessitatis non pendeat, qualis est, quam vtendi pileolis vsque ad Offertorium habent concessam à Papa Cardinales.

16 Decretum Sacræ Congregationis Rituum loquitur de pileolo; & cogitabit aliquis, non ideo prohiberi Sacerdotem tegere caput Amictu. Et antiquitus de more videtur fuisse Sacerdotibus, velare caput Amictu, idque indicare verba illa, quæ recitat Sacerdos, dum illum sibi aptat, *Impone, Domine, capiti meo galeam salutis*, &c. Poterunt pro ea cogitatione confirmanda adduci Navarrus Lib. 3. Cōsiliorum in eo, qui est 4. de Celebratione Missarum, Emmanuel Rodriguez in Summa Capite 247. Conclusione, & numero 13. tomo 1. in quæstionibus Regularibus, quæst. 24. art. 5. Emmanuel Sà V. *Missa*, num. 17

17 Nihilominus etsi Decretum illud loquatur de solo pileolo, tamen cæteræ authoritates adductæ excludunt expressè quodcumque capitis operimentum, vt & consuetudo, atque Authores, & speciatim Azor tomo 1. Libro 10. Capite 28. quæstione 16. Petrus de Ledesma Capite 21. de Eucharistia, pagina 292. Franciscus de Lugo Libro 5. Capite 8. quæstione 6. numero 49. Granadus Controversia 6. Tractatu 14. Disputatione 12. numero 8. Trullench Lib. 3. de Sacramentis Capite 8. dubio 18. numero 8. Tannerus tomo 4. Disputatione 5. quæstione 10. dubio 3. num. 43. Scortia supra reprobant capitis cum Amictu tegmen. Non nego, Religiosos aliquos, cum ad celebrandum prodeunt, portare cucullum Amictu obuolutum tam altum, vt eo obtegant occiput, sed curant, ne totum caput.

Antiquus vsus frustra allegatur, tum quia non constat, Amictum non esse demissum ad collum post impositionem in capite; imò potiùs Rupertus Lib. 1. de Officijs diuinis Cap. 19. ait, *Quidam Amictu caput suum obnubit, donec super os Casulæ illum reuoluat, & velut caput, aut coronam illi coaptet.* Tum quia vsus ille iam est antiquatus, si viguit.

18 Præfatum Decretum, cum de pileolo loquitur, & Cap. *Nullus*, cum vetat velamē capitis; oportet intelligi de pileolo, & velamine ex lino, lana, aut serico, non autem de galericulo, qui gestari soleat ex coma ascititia ad tegendam calvitiem, is enim facit vnū moraliter cum capite, & à coma nativa nō internoscitur, vt notat apposite Author supra laudatus, sectione 2. de Pileo pag. 19. Si galericulus ille non sit in vsu ad obnubendam calvā, dixit Tannerus supra contra Henriquez Lib. 9. Cap. 27. §. 5. causam occultandi calvitij non esse sufficientem, vt assumatur calantica. Sed tamen cum Henriquez consentiunt Fagundez Lib. 1. in 1. præceptum Ecclesiæ Cap. 21. num. 33. Marchinus, & Tamburinus supra, Bonacina Disp. 4. quæst. vltima, puncto 9. num. 29. Mihique videtur, si caput sit omnino calvum, atque adeò deforme, & quod oculos spectantium offendat, esse causam, quæ meritò allegari possit apud eum, qui licentiam ritè concedere valeat. Henriquez in citato loco ad marginem transcribit verba hæc ex Glossa ad Can. *Clericus* Dist. 20. *Nec lineo pileo vtendum est, etiamsi Sacerdos capite laboret.* Sed in Distinct. 20. nullus est Canon eius initij. Henriquezio fidit Fagundez, vt sępe solet. Extabit forsan alibi Glossa illa. Et in Clementina de Vita, & honestate Clericorum C. *Quoniam* 2. iubetur Sacerdotibus, & Religiosis, quibusdamque alijs, nę in capite publicè portent *infulam, seu pileum lineum*. De qua antiquata prohibitione consulat curiosus Menochium de Arbitr. Iudic. Lib. 2. Cent. 5. casu 392. ex num. 12. Carolum de Grassis Tract. de Effectibus Clericatus in Præludio, num. 276. & 277. aliosque scribentes in eam Clementinam.

19 Mirabitur quis Christianorum morem sacrificandi nudato capite, cum Hebræi, & Romani non nisi eo velato operati sint Sacris. Et de Hebræis quidem constat ex Levitico Capite 10. V. 6. Cap. 16. V. 4. Cap. 21. V. 10. alijsque ex locis veteris Testamenti; nec Sacerdotes soli, sed etiam alij, qui adibant templum causa orandi, vel assistendi Sacrificijs, habebant tecta capita, vt probat copiosè Abulensis ad Caput 13. Levitici, quæst. 10. De Romanis est etiam compertum, operto capite peregisse Sacra, si excipiantur ea, quæ fiebant Saturno, & Honori, cuius singularitatis causas tractat Plutarchus in quæstionibus Romanis: si item ea, quæ Herculi, vt noscitur ex Halicarnasseo Lib. 1. Antiquit. Romanarum, Macrobio Lib. 3. Saturnalium Cap. 6. & quæ in ara maxima, vt ibidem Macrobius tradit. Quoad alia Sacra revocentur in memoriam carmina illa Heleni Vatis apud Virgilium 3. Æneidos;

Quin vbi transmissæ steterint trans æquora classes,
Et positis aris iam vota in littore solues,
Purpureo velare comas adopertus amictu;
Ne qua inter sanctos ignes in honore Deorum,
Hostilis facies occurrat, & omina turbet.
Hunc socij morem Sacrorum, hunc ipse teneto,
Hac casti maneant in relligione nepotes.

Atque ita exequutus est Æneas, ait enim inferiùs,

Et capita ante aras Phrygio velamur amictu.

Qui plura huiusce litteraturæ cupiat, adeat Cerdam in notis ad Virgilium, Franciscum Ferdinandum de Cordova in Didascalia Cap. 3. paginâ 19. Fortunatum Scacchum in Myrothecio 2. Sacrorum Eleochrismaton Capite 81. Ioannem Hieronymum Sopranem Digressione 1. de re vestiaria Iudæorum Disputatione 2. Capite, & §. 1. Laurentium Landtmeterem de Vetere Clerico Monacho Libro 2. Capite 81. Barnabam Brissonium Lib. 1. de formulis, & solemnibus populi Romani verbis, pag. mihi 36. Authorem Tractatus de Pileo, sect. 2. ex pag. 13. qui adeò diligenter collegerunt antiqua de hoc ritu monumenta, vt nec spicilegium nos facere possimus. Vnde lucem

cem accipiunt verba illa S. Cypriani in Lib. de lapsis, vbi laudans Confessorum stantium in fide constantiam ait; *Ab impio, sceleratoque velamine, quo illic velabantur sacrificantium capita captiua, caput vestrum liberum mansit. Frons cum signo Dei pura Diaboli coronam ferre non potuit, coronæ se Domini reseruauit.*

20 Nihilominus Christianus mos intecti capitis in sacrificando, & orando fuit etiam Græcorum, vt Lilius Gregorius Gyraldus Syntagmate 17. historiæ Deorum, pag. mihi 499. aliique prælaudati obseruant; & aliunde probatior est, vtpote magis significans nostram erga Deum reuerentiam, præsertim in eis nationibus, in quibus nobilissimę partis corporis humani nudatio ad occursum alterius viri, quem colimus, signum est nostræ ergà eum obseruantiæ eis de causis, quas videsis in Petro Mesia parte 1. variæ lectionis, C. 16. Adhæreunt multæ rationes morales ad eandem detectionem confirmandam, vt quòd lex noua sit perfectæ libertatis; quòd non timore, sed amore nos dirigat; quòd non erubescamus, vt ait Tertullianus in Apologetico C. 30. quòd reuelata facie speculemur Christum secus ac Hebræi, *super quorum cor est positum velamen, cum legitur Moyses*, 2. Cor. 3. V. 15. Quam rationem præbet S. Epiphanius in Hæresi 80. Ad idem faciunt, quę habet Apostolus 1. ad Corinth. 11. V. 3. vsque ad 15. Eiusque authoritate vtitur Zacharias Papa in Can. *Nullus*, quem explicamus. Notat autem Salmeron tomo 2. in Epist. Pauli D. 18. pag. 187. * Etsi Apostolus de omnibus tam Laicis, quàm Ecclesiasticis loqui videatur, præcipuè tamen videtur esse sermo de Sacerdotibus, & Ecclesiasticis, quorum est pręcipuè in templo aut orare, aut prophetias exponere: quòd aperto capite præstandum est. Nam olim in lege Summus Sacerdos nudis pedibus, & tecto capite Sacrificium perficiebat, vt habes Exodi 28. Contra nunc fieri debet, vbi pedibus calceatis, aperto tamen capite Sacrificium Missæ peragitur. * Additque Salmeron, * Debet etiam Sacerdos Euãgelicus non solùm in Missæ Sacrificio pileum supremum aperire, sed etiam pileolum, quod sub altero gestat, vt satisfaciat huic Pauli Apostoli legi; deponere, nisi magna necessitas eius retinendi vrgeat, saltē à tempore consecrationis vsque ad corporis, & sanguinis perceptionem. * Declarat id magis Salmeron in pagin. 188. his verbis, * Non est statuenda religio, quasi nefas sit, Doctores pileolum gestare, cùm pro suggestu ad populum verba faciunt. Nec in regionib⁹ Septemtrionalibus, si ministrantibus in Sacris non sint perpetuò detecta capita. Nam frigore compelluntur, capita tegere. Satisfaciunt autem Apostolicæ traditioni, quando initio sacræ functionis, aut subinde in medio, vel ad finem caput aperiunt. Non enim expedit, vt propter illam cæremoniam caput vehementer lædatur. * Sic ille. Cuius verbis postremis conformia sunt hæc Arriagæ D. 55. sect. 4. num. 19. * Non est censendum, Deum malle omitti Sacrificium tam necessariũ, aut quòd grauiter Sacerdotes de salute periclitentur (in regionibus, vbi sunt frigora ingentia) quàm quòd habeant tecta capita; cùm hoc ipsum, quod extra necessitatem esset irreuerentia, desinat esse talis in similibus casibus. * Ita Arriaga: eatenus à me probandus, vt & Salmeron, quatenus Sedes Apostolica generalem licentiam possit iustè concedere pro eis regionibus frigidissimis ad vsum pileoli inter celebrandum.

21 Erit, qui adhuc dicat, ad signum reuerentiæ erga Deum non videri necessariam depositionē pileoli in Sacrificio, cũ in nationibus, vbi ille de more est, non soleãt viri graues, quando se salutant, exuere illo caput, sed tantùm pileo grandiori, aut galero. Verumtamen & quoad pileolum valent rationes adductæ, neque in præfatis nationibus, quando cum personis maximi status coram agitur, præfertur capite pileolus: quantò minus, quãdo Deo sacrificatur. Olim plebs Christiana nudabat capita ad lectionem Euangelij in Missa. vt in Carmine de eius Officio canit Hildebertus Episcopus Cenomanensis.

Plebs baculos ponit, stat, retegitque caput.

Videturque loqui de depositione calanticarum, nam quis credat, non submouisse iam petasos ad ingressum Ecclesiæ? Estque propius vero, ex lectione Euangelij vsque ad finem Missæ

man

mansisse populum sine vllo capitum operimento. Vrget autem potior ratio in ipsis Sacerdotibus celebrantibus.

22 Cęterùm etsi de aperiendo à Sacerdotibus capite inter Sacra adeò curarit Ecclesia Romana, & Sanctus Zacharias Papa, dignum valde est adnotatu, quod idem S. Zacharias in eadem Synodo Romana, vbi anno 743. confectus est Canon *Nullus* ordine 13. & 14. præmiserat hunc, qui ordine est 3. & refertur in C. *Episcopi* 21. quæst. 4. *Episcopus, Presbyter, & Diaconus seculari indumento minimè vtantur, nisi, vt condecet, tunica Sacerdotali; sed nec, dum ambulauerit in Ciuitate, aut in via, aut in plateis, sine operimento præsumat ambulare, præterquam si in itinere longo ambulauerit. Quia sicut mulier orans in Ecclesia, non velato capite, deturpat caput suum iuxta Apostoli vocem; ita Sacerdos sine operimento deturpat suum Sacerdotium. Nam si temerè præsumpserit contra statuta agere, communione priuetur, donec quæ statuta sunt, adimplere maturet.* En prò decoro, & grauitate Episcoporum, Sacerdotum, & Diaconorum iniunctum illis, vt in quotidiana conversatione vterētur capitum operimento: quod an fuerit commune cum galeris Sęcularium, an singulare, vt nunc pileus Clericalis? nihil est, vnde affirmem, aut negem. Siquis cum Glossa, & cum communi Interpretum ad C. *Episcopi* intelligat vocem *Operimentum* de cappa, aut pallio, vel de tunica talari, non contendam cum illo, dummodò mihi concedat, posse etiam intelligi de tegmine capitis, vt suadet exemplum de muliere, quæ dehonestaret caput suum, si eo non velato oraret in Ecclesia. Hactenus de incidenti circa pileolum quæstione, sed quæ propria est nostri Tractatus, ideoque eam tam operosè discussi, non absque aliqua elucidatione Canonis *Nullus*. Sed pro illius integra explicatione, & pro examine difficultatis, quæ solet simul in hoc loco exagitari, annecto Sectionem sequentem.

SECTIO III.

De prohibita ad celebrandum aditione altaris cum baculo.

23 IN Can. *Nullus* non solùm vetatur assistere altari Dei, velato capite, sed etiam ad Missarum solemnia celebranda introire cum baculo. Vt autem hanc secundam prohibitionem declarem, propono nonnullas animadversiones. Quarum prima sit, cum ibi prohibetur introitus, non esse sermonem de baculo Pastorali, sed de communi. Ita Glossa ad V. *Cū baculo*, & Durantus L. 2. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ C. 9. num. 40. contra Turrecrematam. Et patet, quia agitur de baculo non solius Episcopi, sed Sacerdotis etiam, & Diaconi.

24 Secunda animadversio sit, inferri exinde communiter ab Authoribus, irregularem esse, qui sine baculo non potest ad altare accedere, ibiq; functiones exercere. Sic Glossa præcitata, & germana alia ad C. *Siquis in infirmitate* 10. Distinct. 55. Sed Possevinus C. 2. de Officio Curati num. 39. ait, * omnia incommoda superari, si Sacerdos (non valens ambulare sine baculo) se ad altare sacris vestibus induat, & nō referre, quomodocumque ad altare accesserit, dummodò, dum est ibi, sine baculo possit officio suo fungi. * Possevini consilio obstare videtur Decretum Sacræ Congregationis Rituū positum in Missali de mandato Vrbani VIII. Papæ, ne inferiores Episcopo sumant de altari paramenta pro Missa. Sed dici posset, Decretum eò respicere, vt ex fastu, & grauitate vltra statū personæ non se induant alij, quàm Episcopi, & Cardinales, in altari. Vnde Gavantus in Rub. Miss. parte 2. tit. 1. pagina 86. non detrectat, vt in casu necessitatis ob defectum Sacristiæ, aut mensæ separatę quisque priuatus Sacerdos vestiat se in altari ad cornū Evangelij. P. Vazquez D. 233. C. 4. num. 48. scripsit, licere rationabili aliqua ex causa cum baculo accedere ad celebrandum, quin meminerit dispensationis, quæ certè requiritur in irregularitate, quam contraxit impotens consistere sine baculo in altari. Sed si quis non indigens assumeret illum ex mero suo libitu, esset communione privandus, nam hanc pœnam comminatur C. *Nullus*; & iuxta plerosque comminatio excommunicationis maioris est signū culpæ gravis, quanvis non desint Doctores, qui negent apud Gasparem Hurtadum D. 12. de Excommunicatione, Difficultate 3. V. *Excommunicatio maior*. Quibus ego non assentior; sed tamē agnosco

agnosco, comminationem de privatione communionis in C. *Nullus* posse valdè genuinè explicari de pœna, quæ sit levior, quam excommunicatio maior: Atq; ita exprimunt, aut indicant Glossa ibi, verbo *Nullus*, & Turrecremata; sæpeque formula, *Communione priuetur*, non significat in sacris Canonibus aliud, quàm suspensionem à suscipiendo corpore Dominico, aut à cōvictu cum alijs Clericis, vel fidelibus.

25 Tertia animadversio sit, fortè nomine baculi intelligendam esse virgam cum cuspide ferrea, aut vaginā cum ense intus incluso ad defensionem portantis. Et quidem eo nomine significant, quod dixi, Hilbert' suprà adductus, Amalarius Lib. 3. C. 18. de Eccles. Officijs, Hugo Victorinus in Speculo C. 7. Belethus C. 39. de Officijs divinis, Durandus Libro 4. Rationalis Cap. 24. num. 25. Durantus de ritibus Ecclesiæ Catholicæ Lib. 2. C. 23. numero 21. loquentes de baculorum depositione facta à Laicis præsentib⁹ Missæ, quando legebatur Evangelium: ✱ Deponuntur, inquit Durandus, tunc baculi, & arma. Primò, ne imitemur Iudæos in conspectu Crucifixi arundines, & arma ferentes. Secundò, ad notandum, quòd, Christo prędicāte, omnes legales observantiæ, quæ per baculos significantur, depositæ sunt. Tertiò, depositio baculorum, & armorum humilitatem notat, & Christianæ perfectionis esse, non se vindicare, sed Dōmino reservare vindictam. ✱ Hinc in Concilio Aurelianensi III. anno 540. C. 28. iussum fuit, *Ne quis cum armis pertinentibus ad bellorum vsum spectaret Sacrificia Missarum*. Cuius religionis antiquæ vestigia videre est in Vizcayæ pagis, incolæ enim ingressuri templa relinquunt ad ostium baculos ferrea cuspide acuminatos, quibus frequenter vtuntur, vt testatur Ioannes Fernandez in Thesauro divinarum Scripturarum L. C. & num. 2. quare Ecclesiarum atria die festo, & hora solemnioris Missę speciem militaris stationis referunt ob tot in altum erectas lanceas (quas *Azconas* vocant) quot intus sunt viri. Præcitatus autem Fernandez explicat de baculo in hac significatione Christum dicentem Matthæi 10. V. 9 *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas; neque calceamenta, neque virgam*; ait de baculo sine ferro, & deserviente tāntùm ad nitendum interpretatur eiusdem Christi verba Marci 6. V. 8. vbi præcepit Apostolis, *Ne quid tollerent in via, nisi virgam tantùm*. Quam vtriusque loci conciliationem tradidit antea Iansenius, & approbarunt multi alij Interpretes. Si prior vocis *Baculus* acceptio in Can. *Nullus* placeat, adiungam non valde dissimilem prohibitionem latam in Exhortatione Episcopi ad Cōcilium Provinciale, seu Synodum iuxta Ordinē de eius celebratione præscriptum in Pontificali Romano Pij IIII Papæ, dicitur enim ibi, *Nullus calcaribus indutus, vel cultellis extra pendentibus celebret*. Et hæc habui, quæ adnotarem circa reliqua Canonis *Nullus*; quæ non coactè, sed spontè veniunt ad Spartam nostram ornandam.

SECTIO IIII.

Prauiè tractatur de vestibus vsuarijs, quibus superinduendæ sunt Sacerdotales. Item de Superpelliceo. Dicitur nonnihil de tonsura capitis.

26 IAM circa illa verba Missalis *Et indutus vestibus sibi convenientibus, quarum exterior saltem talū pedis attingat*, vbi admonentur Sacerdotes de qualitate habitus in vsu, vitaque communi, legat, qui velit Canones contentos Causa 21. q. 4. C. *Clerici* 15. de Vita, & honestate Clericorum, C. *Quoniam* 2. in Clementina sub eodem tit. C. 5. Concilij Matisconensis I. C. 1. Concilij Narbonensis, titulum 3. Cōcilij Coyancensis, Bullam Sixti V. incipientem *Cum Sacrosanctam*, Conciliūque Tridentinum Ses. 14. C. 6. de Reformatione, Ses. 22. Cap. 1. de Reformatione. Legat etiam Barbosam parte 2. de Officio, & potestate Episcopi Allegatione 9. Landtmeterum Lib. 1. de Vetere Clerico Monacho, parte 1. C. 21. Scottiam Lib. 2. de Missæ Sacrificio. C. 8.

27 Quatenus autem vestem exteriorem deceat esse talarem, facit C. *Non liceat* 32. Dist. 33. comprobantque

que Authores congesti à Barbosa supra, num. 4. Clericus, quem à persequutore fugientem excepit domi S. Albanus, veste vtebatur ad talos demissa, vocata *Caracalla*, vt narrat V. Beda L. 1. Hist. Anglorum C. 7. indeque Baronius anno Christi 213. numero 10. confirmat, fuisse olim Clericis in vsu talares vestes: quas quia populo donavit Antoninus Imperator, filius Severi, dictus est Caracallus, vt notum est ex Spartiano, & alijs: suntque Sacerdotibus valde congruentes, vt quæ maiestatem, & decorem concilient eas indutis.

28 Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 10. num. 216. inquit, * Se non approbare Sacerdotes, qui in breviori veste veniunt, vt se induant vestibus sacris, quamuis enim non videatur peccatum mortale, indecens videtur, nisi causa excuset, vt itineris. * Suarez etiam Disput. 82. sect. 3. in fine, ait, * Obseruandum id esse, quod in Missali admonetur, scilicet vt Sacerdos accedat decenter vestitus, ita vt superior vestis talum pedis attingat, quantùm commodè fieri possit. * Sic ille. Quòd si permulti Episcopi, vt consulant decentię status Clericalis, minimè patiũtur, vt in habitu breviori coram se appareant Clerici, iustius longè est, ne in eo celebrare Missam permittantur Sacerdotes: exceptis peregrinis, & rusticanis, quibus vestis curta permitti potest, sed quæ medium saltem crus operiat; debetque adhuc Clericalis esse pro more regionis. Et quidem celebrare frequenter, ac sine causa in habitu Sæculari, vt & in eo incedere Sacerdotem, non carebit peccato; quod graue erit, præsertim si adsit contemptus, vel sequatur scandalum.

29 Vlteriùs circa illa Missalis verba, *Induit se, si sit Prælatus Sæcularis, supra rochettum; si sit Prælatus Regularis, vel alius Sacerdos; supra superpelliceum, si commodè haberi possit*, obseruo, superpellicei vsum, etiam si ad manum sit, & in promptu, rarũ in Hispania esse apud Sacerdotes celebraturos; quare in Hispania, & vbicumque in vsu non sit, omitti poterit absque peccato vllo, quã quàm commodè haberi queat. Nec superpelliceum est vestis sacra Sacerdotalis, vt contra Fabium notat Leander Tract. 8. Disput. 7. quæst. 38. tum ex communi Doctorum consensu, tum exinde, quòd superpellicei tanquam vestis sacræ Sacerdotalis mentio non fiat in Concilijs, neque in Patribus. Vnde consequenter Paludanus in 4. Dist. 13. quæst. 2. art. 6. num. 22. Durandus ibidem, quæst. 2. num. 9. Sylvester V. *Benedictio*, quæst. 5. cum Archidiacono docent, superperpelliceum non esse benedicendum. De quo nihil occurrit mihi, quod addam vltra conquisita, & allata à Durando L. 3. Rationalis C. 1. ex num. 9. Gavanto in Commentar. ad exarata verba Rubricarum, Herrera L. 1. de Origine, & progressu cęremoniarum Missæ C. 24. num. 5.

30 In Missali nihil dicitur de corona, seu de tonsura in capite celebrantis Sacerdotis. Sed placet advertere cum Amico Disp. 33. sect. 12. ex num. 18. discurrendum esse eodem ferè modo de celebratione sine illa, ac absque habitu Clericali. Est enim illa Sacerdotis insigne, & ad quam, si crines habeat, obligatur per se graviter, dum etiam non sacrificat, & independenter à contemptu, atque scandalo. Sed vt ex causa potest esse licitus incessus sine ea, ità etiam celebratio; & vt brevi tempore incessus sine corona ex negligentia non erit peccatum grave, ita neque celebratio per paucos dies, quia nimirùm inde non creatur notabilis occasio vilipendendi Sacerdotalem statum. Non deficiet aliquis, qui iudicet, celebrationem sine corona addere quidpiã gravitatis in culpa supra incessum communem sine illa; vti maior culpa esset sacrificare absque Clericali habitu, quã absque eo agere vitam Ciuilem.

31 Nec plura de corona; de qua præter Barbosam, & relatos ab ipso supra ex num. 10. Landtmeter supra ex Cap. 6. Carolus Paschalius Lib. 4. Coronarum C. 14. ad finem, Prosper Stellartius in tribus libris de Coronis, & tonsuris, quidamque Modernus in Resolutionibus, quas vocat valde confidenter Orthodoxo-Morales, perinde ac si prodirent ex Oraculo Summi Pontificis, aut Concilij cuiuspiam sacrosancti, æcumenici, & generalis, Digres. V. de tonsuris, & coronis ex pag. 370. & cũ locupletat⁹ pro iure cõmuni sit ex operoso, & laborioso scripto Stellartij, immemor tamen beneficij grauatè, & asperè tertio quoque verbo ipsum exagitat, si vel in levissima interpunctione,

punctione, aut voce aures suas non titillet. Ludens nomine Prosperi Stellartij ait, non aspexisse prosperè, & benignè V. Bedam, cuius authoritatem transversum agens non æstimat; legisse malevolo aspectu S. Isidorum Hispalensem, erga quem habuit non pium affectum; esse lumen infaustum, & infęlix, obortumque in vmbra multis, aut mortis; toto Cœlo aberrare; & contra omnem antiquitatem Ecclesiasticam; non attingere scopum; divinare multoties; manifestam esse omnibus inscitiam eius, ingenium esse audax, mirandamque audaciam. Ne autem adverbium *audacter* conquereretur de sui non vsu, adaptat illud Ioanni Caramueli, inquiens, * Audacter, & contra omnes, vt assolet, ferè semper divinans, vt novitates introducat Ioannes Caramuel, * quem etiam compellat ignorantem antiquitatis.

32 Non magis humaniter se habet cũ N. Theophilo Raynaudo, è cuius libro de Martyrio per pestem ditauit suum de vero Martyrio fidei, quãquam stylum vertens (num meliorem reddens? alij iudicent) & vellicans nonnulla, quæ palato suo grata nõ fuerunt. Exempli gratia: Dixerat Raynaudus parte 4. C. 5. num. 3. Martyrum, excepto Christo, mortem non potiri vera, & propria ratione Sacrificij. Displicuit Moderno illi pronunciatũ hoc, arripitque contrarium in Resolutione 64. §. 2. pag. 300. sed nullum ibi lapidem movet siue à loquutionibus Patrum, sive à rationibus addubitandi, quem non ciuisset iam eruditio, & ingenium Raynaudi. Pręterijt is pro negante parte, vtpote apud se explorata, argumentum petitum ex singularitate vnius Sacrificij in Ecclesia Christi; omisit etiam Modernus ille contrà affirmantem partem, quam delegit, cum tamen sit validissimum, & quod me ab ea maximè abalienet. Quippe omnium Sanctorum Scriptorum effatum sit (testibus Bellarmino Lib. 1. de Missa C. 2. §. *Quartum argumentum*, & Raphaele de la Torre tomo 1. de Religione quęst. 85. art. 4. D. 3. num. 21.) Ecclesiam Christi vno tantùm vero, ac proprio Sacrificio clarescere. Id quod non minus perspicuè traditur à Concilijs Toletano XII. C. 5. Tridentino Ses. 22. in proœmio doctrinæ de Sacrificio Missæ, vt iam ego observavi in D. 6. num. 1. anteaque in Disp. 1. numero 51. cum communi Theologorum, consentientibus Ludovico Cresollio Capite 4. de Selectis piorum hominum virtutibus S. 2. pag. 114. & Raphaele de la Torre supra, art. 3. D. 1. num. 6. accipiendos esse libros sacros, & Patres de metaphorico, & similitudinario Sacrificio, quando quibusdam actionibus charitatis erga Deum, & proximum, aliarumque virtutum attribuunt nomen Sacrificij.

33 Sit rursus in exemplum: P. Raynaudus parte 4. Cap. 6. ex num. 24. refutat Scriptorem quendam, qui Libro 45. Adversariorum Cap. 9. asseruit, Martyres in extremi Iudicij die valituros adeò apud Christum, vt liberent è damnatorum numero quotquot velint. Ast Modernus ille Resolutione 47. pag. 243. transfert in suum vsum omnia, quæ Raynaudus conquisivit. Fateor tamen, addidisse aliquid de suo, scilicet potentia Dei absoluta non repugnare eam liberationem ob intercessionem Martyrum. Quæ subtilitas excogitata fuit in gratiam hominis impugnati à Raynaudo sine nominis expressione. Sed est Caspar Barthius Hęreticus Lutheranus proscriptæ memoriæ Author in Expurgatorijs Sanctę Inquisitionis Hispanæ, quamuis Adversariorum libri permittantur cum correctione. Non novit hominem Modernus ille, cum ex Raynaudi fide egit de ipso; licet in Digressione præcitata de tonsuris, & coronis, membro 6. pagina 377. ostendat, lectum à se Barthium alijs in locis, & honoret eum titulo eruditissimi, quo ego abstinerẽ loquens de infecto Lutheranismi peste; vt & planè, rotundèque repuli D. 17. num 46. privilegium, quod affinxit Martyrio, quodque ab ipso explicatur de extractione è reproborum cœtu, quæ fiat actu per potentiam Dei siue ordinariã, siue absolutam. Et cum tandem laudator Barthij concludat, SS. Martyres solummodò posse * Ex nunc pro tunc (Iudicij vniversalis) orare Patrem, vt ille, qui vt hædus erat in libris æternitatis conscriptus (debuisset dicere, conscribendus) sit dexter agnus, & induatur vellere pulchro, sicque compareat in vniversali Iudicio; * quæ sunt phrases decerptæ ex elegãtioribus alijs Ray-

que Authores congesti à Barbosa supra, num. 4. Clericus, quem à persequutore fugientem excepit domi S. Albanus; veste vtebatur ad talos demissa, vocata *Caracalla*, vt narrat V. Beda L. 1. Hist. Anglorum C. 7. indeque Baronius anno Christi 213. numero 10. confirmat, fuisse olim Clericis in vsu talares vestes: quas quia populo donavit Antoninus Imperator, filius Severi, dictus est Caracallus, vt notum est ex Spartiano, & alijs: suntque Sacerdotibus valde congruentes, vt quæ maiestatem, & decorem concilient eas indutis.

28 Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 10. num. 216. inquit, * Se non approbare Sacerdotes, qui in breviori veste veniunt, vt se induant vestibus sacris, quamuis enim non videatur peccatum mortale, indecens videtur, nisi causa excuset, vt itineris. * Suarez etiam Disput. 82. sect. 3. in fine, ait, * Obseruandum id esse, quod in Missali admonetur, scilicet vt Sacerdos accedat decenter vestitus, ita vt superior vestis talum pedis attingat, quantùm commodè fieri possit. * Sic ille. Quòd si permulti Episcopi, vt consulant decentię status Clericalis, minimè patiūtur, vt in habitu breviori coram se appareant Clerici, iustius longè est, ne in eo celebrare Missam permittantur Sacerdotes: exceptis peregrinis, & rusticanis, quibus vestis curta permitti potest, sed quæ medium saltem crus operiat; debetque adhuc Clericalis esse pro more regionis. Et quidem celebrare frequenter, ac sine causa in habitu Sæculari, vt & in eo incedere Sacerdotem, non carebit peccato; quod graue erit, præsertim si adsit contemptus, vel sequatur scandalum.

29 Vlteriùs circa illa Missalis verba, *Induit se, si sit Prælatus Sæcularis, supra rochettum; si sit Prælatus Regularis, vel alius Sacerdos; supra superpelliceum, si commodè haberi possit*, obseruo, superpellicei vsum, etiam si ad manum sit, & in promptu, rarū in Hispania esse apud Sacerdotes celebraturos; quare in Hispania, & vbicumque in vsu non sit, omitti poterit absque peccato vllo, quāquàm commodè haberi queat. Nec superpelliceum est vestis sacra Sacerdotalis, vt contra Fabium notat Leander Tract. 8. Disput. 7. quæst. 38. tum ex communi Doctorum consensu, tum exinde, quòd superpellicei tanquam vestis sacræ Sacerdotalis mentio non fiat in Concilijs, neque in Patribus. Vnde consequenter Paludanus in 4. Dist. 13. quæst. 2. art. 6: num. 22. Durandus ibidem, quæst. 2. num. 9. Sylvester V. *Benedictio*, quæst. 5. cum Archidiacono docent, superperpelliceum non esse benedicendum. De quo nihil occurrit mihi, quod addam vltra conquisita, & allata à Durando L. 3. Rationalis C. 1. ex num. 9. Gavanto in Commentar. ad exarata verba Rubricarum, Herrera L. 1. de Origine, & progressu cęremoniarum Missæ C. 24. num. 5.

30 In Missali nihil dicitur de corona, seu de tonsura in capite celebrantis Sacerdotis. Sed placet advertere eum Amico Disp. 33. sect. 12. ex num. 18. discurrendum esse eodem ferè modo de celebratione sine illa, ac absque habitu Clericali. Est enim illa Sacerdotis insigne, & ad quam, si crines habeat, obligatur per se graviter, dum etiam non sacrificat, & independenter à contemptu, atque scandalo. Sed vt ex causa potest esse licitus incessus sine eā, ita etiam celebratio; & vt brevi tempore incessus sine corona ex negligentia non erit peccatum grave, ita neque celebratio per paucos dies, quia nimirùm inde non creatur notabilis occasio vilipendendi Sacerdotalem statum. Non deficiet aliquis, qui iudicet, celebrationem sine corona addere quidpiā gravitatis in culpa supra incessum communem sine illa; vti maior culpa esset sacrificare absque Clericali habitu, quā absque eo agere vitam Ciuilem.

31 Nec plura de corona; de qua præter Barbosam, & relatos ab ipso supra ex num. 10. Landtmeter supra ex Cap. 6. Carolus Paschalius Lib. 4. Coronarum C. 14. ad finem, Prosper Stellartius in tribus libris de Coronis, & tonsuris, quidamque Modernus in Resolutionibus, quas vocat valde confidenter Orthodoxo-Morales, perinde ac si prodirent ex Oraculo Summi Pontificis, aut Concilij cuiusþiam sacrosancti, æcumenici, & generalis, Digres. V. de tonsuris, & coronis ex pag. 370. & cū locupletat⁹ pro iure cōmuni sit ex operoso, & laborioso scripto Stellartij, immemor tamen beneficij grauatè, & aspèrè tertio quoque verbo ipsum exagitat, si vel in levissima interpunctione,

punctione, aut voce aures suas non titillet. Ludens nomine Prosperi Stellartij ait, non aspexisse prosperè, & benignè V. Bedam, cuius authoritatem transversum agens non æstimat; legisse malevolo aspectu S. Isidorum Hispalensem, erga quem habuit non pium affectum; esse lumen infaustum, & infęlix, obortumque in vmbra multis, aut mortis; toto Cœlo aberrare, & contra omnem antiquitatem Ecclesiasticam; non attingere scopum; divinare multoties; manifestam esse omnibus inscitiam eius, ingenium esse audax, mirandamque audaciam. Ne autem adverbium *audacter* conquereretur de sui non vsu, adaptat illud Ioanni Caramueli, inquiens, * Audacter, & contra omnes, vt assolet, ferè semper divinans, vt novitates introducat Ioannes Caramuel, * quem etiam compellat ignorantem antiquitatis.

32 Non magis humaniter se habet cũ N. Theophilo Raynaudo, è cuius libro de Martyrio per pestem ditauit suum de vero Martyrio fidei, quãnquam stylum vertens (num meliorem reddens? alij iudicent) & vellicans nonnulla, quæ palato suo grata nõ fuerunt. Exempli gratia: Dixerat Raynaudus parte 4. C. 5. num. 3. Martyrum, excepto Christo, mortem non potiri verâ, & propria ratione Sacrificij. Displicuit Moderno illi pronunciatũ hoc, arrisitque contrarium in Resolutione 64. §. 2. pag. 300. sed nullum ibi lapidem movet siue à loquutionibus Patrum, sive à rationibus addubitandi, quem non ciuisset iam eruditio, & ingenium Raynaudi. Pręterijt is pro negante parte, vtpote apud se explorata, argumentum petitum ex singularitate vnius Sacrificij in Ecclesia Christi; omisit etiam Modernus ille contrà affirmantem partem, quam delegit, cum tamen sit validissimum, & quod me ab ea maximè abalienet. Quippe omnium Sanctorum Scriptorum effatum sit (testibus Bellarmino Lib. 1. de Missa C. 2. §. *Quartum argumentum*, & Raphaele de la Torre tomo 1. de Religione quęst. 85. art. 4. D. 3. num. 21.) Ecclesiam Christi vno tantũm vero, ac proprio Sacrificio clarescere. Id quod non minus perspicuè traditur à Concilijs Toletano XII. C. 5. Tridentino Ses. 22. in proœmio doctrinæ de Sacrificio Missæ, vt iam ego observavi in D. 6. num. 1. anteaque in Disp. 1. numero 51. cum communi Theologorum, consentientibus Ludovico Cresollio Capite 4. de Selectis piorum hominum virtutibus S. 2. pag. 114. & Raphaele de la Torre supra, art. 3. D. 1. num. 6. accipiendos esse libros sacros, & Patres de metaphorico, & similitudinario Sacrificio, quando quibusdam actionibus charitatis erga Deum, & proximum, aliarumque virtutum attribuunt nomen Sacrificij.

33 Sit rursus in exemplum: P. Raynaudus parte 4. Cap. 6. ex num. 24. refutat Scriptorem quendam, qui Libro 45. Adversariorum Cap. 9. asseruit, Martyres in extremi Iudicij die valituros adeò apud Christum, vt liberent è damnatorum numero quotquot velint. Ast Modernus ille Resolutione 47. pag. 243. transfert in suum vsum omnia, quæ Raynaudus conquisivit. Fateor tamen, addidisse aliquid de suo, scilicet potentia Dei absoluta non repugnare eam liberationem ob intercessionem Martyrum. Quæ subtilitas excogitata fuit in gratiam hominis impugnati à Raynaudo sine nominis expressione. Sed est Caspar Barthius Hęreticus Lutheranus proscriptæ memoriæ Author in Expurgatorijs Sanctę Inquisitionis Hispanæ, quamuis Adversariorum libri permittantur cum correctione. Non novit hominem Modernus ille, cum ex Raynaudi fide egit de ipso; licet in Digressione præcitata de tonsuris, & coronis, membro 6. pagina 377. ostendat, lectum à se Barthium alijs in locis, & honoret eum titulo eruditissimi, quo ego abstinerẽ loquens de infecto Lutheranismi peste; vt & planè, rotundèque repuli D. 17. num 46. privilegium, quod affinxit Martyrio, quodque ab ipso explicatur de extractione è reproborum cœtu, quæ fiat actu per potentiam Dei siue ordinariã, siue absolutam. Et cum tandem laudator Barthij concludat, SS. Martyres solummodò posse * Ex nunc pro tunc (Iudicij vniversalis) orare Patrem, vt ille, qui vt hædus erat in libris æternitatis conscriptus (debuisset dicere, conscribendus) sit dexter agnus, & induatur vellere pulchro, sicque compareat in vniversali Iudicio; * quæ sunt phrases decerptæ ex elegãtioribus alijs

Ray-

Raynaudi? quid, quæso, iuvant argutiæ illæ de excarceratione per potentiam Dei absolutam? Et hæc scripsi, vt encomiastes Barthij mitiùs tractet Catholicos, & Religiosos viros, alterum ex illustrissima familia Augustiniana, alterum ex Cisterciēsi Ordine clarissimo, alterum ex Societate nostra, quorum sudoribus, elucubrationibusque profecit. *Si sibi ob aliquam iustam causam displicuissent, meritò ab eis discedere potuisset, sed cum modestia, & Christiana vrbanitate, qualem decet virum Theologum, præsertim Religiosum, & tam sancti Instituti.* Quam fraternam monitionem adhibitā Sylvestro à gravissimo Theologo Alfōso Castrensi Libro 1. de potestate legis pœnalis C. 9. pag. 471. ob derisam quādam distinctionem Henrici Gandav. nō verebor ego natu minor adaptare Moderno illi, etsi iam propè octogenario; alloquarq; Stellartium, Caramuelem, & Raynaudum verbis, quæ alicubi Operum Ruperti Abbatis Tuitiensis legi, *Hoc passi sunt summi Philosophi, Poetæ nobiles, hoc nostri Doctores; sed tamen omnes priorum sectantes studia ex eorum sensibus præstantiora posteris condiderunt.*

SECTIO V.
Numerus, color, figura vestium Sacerdotalium.

34 DE numero in primis audiendum est Concilium Rhemēse apud Burchardum Lib. 2. Cap. 50. vbi inquit, *Nullus Presbyter absque Amictu, Alba, & stola, & fanone, & casula vllatenus præsumat Missam celebrare.* Concilium Coyancense titul. 3. addit cingulum, & vocat manipulum, quem Rhemense Concilium dicit *Fanonem* Leo IV. Papa apud Baronium anno Christi 855. refert easdem vestes, & non plures, quam Concilium Rhemense, & manipulum appellat etiam *Fanonem*. Ordo Roman⁹ in Exhortatione Episcopi ad Concilium habet eadem verba, quæ Leo IV. Pontificale Romanum Pij IV. in eadem Exhortatione nō omittit cingulum, neque nominat *Fanonem*, sed manipulum. Vox *Fano* cum *f.* aut cum *p.* & *h.* reperitur etiam in Alcuino de divinis Officijs Cap. 38. in Rabano Lib. 1. de Institutione Clericorum C. 18. in Hugone de S. Victore Eruditionis Theologicæ de Sacramentis Lib. 1. C. 51. in Honorio Augustodunensi L. 1. de antiquo ritu Missæ C. 208. qui testatur, vsitatum à vulgo nomen esse *Fanonem*, aut *Fauonem*. In Durando Lib. 3. Rationalis Cap. 6. n. 1. legitur *Fanum*, & L. 4. C. 36. n. 27. *Fano*, vt & in Regula Sanctimonialium apud Abaelardum.

35 De qua voce ita Panvinius in Interpretatione quarundam Ecclesiasticarū, * Fanon etiam appellabatur linteamen illud, quæ vox Germanorū esse videtur, à quibus vela illa ex hastilibus dependentia fanen vsque hodie appellantur. Gulielmus Durandus, *Cum fanone candido* exponit, cum mappula alba, & nitida. Hodie Veronæ in patria mea linteamina serica, & de picta ex hastis dependētia, & in Supplicationibus deferri solita, confanones vocant. * Cerda in Adversarijs Cap. 94. num. 29. addit ad hæc verba Panvinij, vocari ab Hispanis *Pendones*, qui *Confanones* à Veronensibus. Sed Hispani nominis etymon derivatur ex Latina lingua, nimirùm quia in Labaris vela serica pendent ab hastilibus.

36 Landtmeter L. 2. de Vetere Clerico Monacho C. 78. suspicatur, irrepsisse mendum in textum Concilij Rhemensis, & vbi dicitur *Sine fanone, & casula*, legendum esse *Sine phanalione, siue casula*, nam *phanalion* Græcè est penula, & casula Latinè. Crediderim, Landtmeterem devenisse in hanc suspicionem, quia tunc non occurrerunt tot Authores, quot adduxi referentes ex vulgari vsu vocem *Fano*: quibus adiungo Ioannem Stephanum Durantum de ritibus Ecclesiæ Catholicæ L. 2. C. 9. num. 16. Democharem Lib. de Obseruanda Missarum celebratione C. 5. Consalvum Durantum ad Lib. 6. Reuelationum S. Birgittæ, C. 7. nota 4. Gabrielem Bielem in Can. Missę, lect. 12. lit. G. Bullengerum de Vestibus Pontificum, Episcoporum, & Sacerdotum Cap. 42. Saussayum parte 1. Panopliæ Sacerdotalis L. 4. Eandem vocem reperio in Testimonio authentico inuentionis corporis Bonifacij VIII. Papæ apud Bzovium anno 1303. sed ibi non significat idem ipsum, quod manipulus Sacerdotalis, sed vellem quandā propriam

propriam Papæ, dictam & hodie *Fauon* à Marcello in Cœremoniali Papæ Lib. 1. folio 159. Et hæc de nomine *Fano* iam obsoleto, aut saltem non vsitato in Hispania; sed pro Canone Concilij Rhemensis elucidando non erunt invtilia.

37 Ne verò rursus redeam ad manipulum, agit de alijs vocibus apud antiquos Gavantus pagina 91. Et cum sint meræ voces, & ex quarum declaratione non videam pendere intellectum alicuius Concilij, Canonisve Ecclesiastici, decrevi tacere de eis. Illud tamen non omittam adnotare, videlicet hodiernum manipuli vsum esse longè diversum ab antiquiori. Nam nunc fas non esset applicare illum ad emundãdos oculos, os, & nares; quondam autem ad hæc omnia deserviebat, non secus, ac sudariolum lineum, de quo habuimus sermonem in Disputatione 25. numero 59. & 60. Petrus Blessensis Sermone 41. sic alloquitur Sacerdotem; ✱ Sudarium, quod & manipulus dicitur, gestas in læva. (Quondam messores ob sudorem detergendum zonę alligatum sudarium portabant.) Intellige ergo, te messorem esse. Messis quidem multa, operarij autem pauci. Et ideo misit te Dominus messis ad metendum; id est, ad colligendum vndecumque in Ecclesia fideles verbo, & exemplo, & Sacramentorum participatione. Hæc quidem messis nunc hominum est, finitima verò erit Angelorum, quando colligent omnia scandala de Regno Dei. Patres antiqui sudarium ferebant ad tergendam lachrymarum affluentiam, quibus dictum est, Beati, qui nunc fletis, &c. Beda dicit in Martyrologio suo, quòd Pater Arseni⁹ semper sudarium ferebat aut in sinu, aut in manu propter lachrymarum affluentiam. Quo circa intellige, ò fili, ex sudario, quantos exitus aquarum deducere debent oculi tui pro incolatus prolongatione, & pro patriæ desiderio. ✱ Hactenus Archidiaconus Bathoniensis. Et similia, quamvis breviora, inveniuntur in Alcuino, alijsq; veteribus supra citatis, necnon in Petro Damiano Opusculo 11. Cap. 17. in Beda, titulo de septem Ordinibus, In Collectaneis tomo 3.

38 Pergo ad cæteras vestes memoratas in Concilio Rhemensi: Et de amictu quidem fit mentio in Epistola quadam Innocentij ad Patriarcham Constantinopolitanum, & infra C. 35. Vt & de Alba tam supra, quàm in Concilio Carthaginensi IV. C. 41. in Narbonensi Can. 12. in Clementina *Ne in agro* de statu Monachorum §. *Rursus*, iuncta Glossa ad V. *Albis*, in S. Gregorio Magno L. 7. Epist. 63. S. Chrysostomo in C. 26 Matthęi Homil. 83. S. Hieronymo L. 1 Dialog. adversus Pelagianos, Innocentio III. Lib. 1. de Sacro altaris Mysterio C. 36. De stola verò, seu orario in Cõcilio Bracarensi I. Canone 9. Bracarensi III. Canone 4. Laodiceno Capite 22. & 23. relatis C. *Ministrum* 27. C. *Non oportet, Lectores* 28. Dist. 23. Toletano IV. Capite 28, & 40. relato C. *Vnum Orariũ* 3. Distinctione 25. Videantur etiam C. *Vt Presbyteri* causa 17. q. 4. ex Concilio Triburiensi, Caput *Nullus eorum* causa 21. q. 4. C. *Monacho* causa 27. quæst. 1 Conciliumque Moguntiacum sub Carolò Magnò Capite 28. in quibus sermo est de orario, & stola; simulque legantur adnotationes Suarij Disputatione 82. sect. 2. V. *Dico secundò*, Loaysæ ad Concilium Toletanum IV. C. 28. Duranti Lib. 2. de Ecclesiæ Catholicæ ritibus C. 9. ex num. 5. Leonardi Coquęi ad S. Augustini Librũ 22. de Civitate Dei C. 8. Ioannis Hieronymi Sopranes Digressione 1. de re vestiaria Iudæorum D. 2. C. 1. §. 3. D. 3. C. 1. §. 3. Andreę Sanssay in Panoplia Sacerdotali Libro 4. 5. atque 6. Et quidem de omnibus sex vestibus Sacerdotalibus tractant latissimè Authores, qui de ritibus, & cœremonijs Missæ. Adeat eos, quisquis origine in nominum, & significationes morales desideret scire; vt & qui cupiat noscere, quæ, & quales vestes respondeant vsitatis à Pontifice, & Sacerdotibus veteris legis. Nos hęc omittimus, quoniam necessaria non sunt ad negotiũ Theologicum, aut Canonicum.

39 Materia prædictarum sex vestium non est definita in Iure; receptum tamen vsu est, vt amictus, atque Alba sint ex lino candido; possuntque esse ex canhabe, vt advertit Trullench Libro 3. de Sacramentis Capite 8. Dubio 18. numero 2. colligiturque ex dictis à nobis in Disputatione 25. numero 6. & in 7. id expressimus: posseque etiam esse ex gossipio. Ast vestes cæteræ non solùm queunt esse ex his materijs, sed etiam ex lana, vel serico.

40 Quarum color conueniens Officio, & Missæ dici etsi præscribatur in Rubricis generalibus supra; at Franciscus de Lugo L. 5. C. 8 q. 3. n. 24. cum Suario, Fagundez, Homobono, Diana, & Aversa docet, nō præcipi propriè ibi. Ego tamen non video, cur potiùs in illis verbis, quàm in alijs contineatur regulâ tantùm directiva, & non præceptū. Sed fateor, cōsuetudinem invaluisse adversus præceptum, nam absque vllo scrupulo solent Sacerdotes timerati celebrare cum manipulo, stola, & planeta cuiuscūque coloris, siue albi, siue viridis, siue violacei; quanquam in vsu coloris nigri minor licentia soleat esse, nec enim eo vti videmus extra feriam sextam in Parasceve, & Missas defunctorum; admirationiq; foret, si ad Missam de Nativitate Dñi v. g. Sacerdos accederet cum ornamentis nigri coloris; & è contra, si ad Missam defunctorum cum ornamētis coloris albi. Cæterùm tanta posset esse Ecclesiæ paupertas, vt si ad Missam defunctorum desit color niger, solusque albi detur copia, celebratio Missæ nō sit omittēda ob eam admirationē. Æditus Societatis in suis Regulis n. 23 monetur, *Det operam diligenter, vt altaria sint munda, & benè præparata, & pro ratione temporum ornata.* Quæ admonitio supponit, respōdere debere altariū pro ratione temporum ornatui colorē indumentorum Sacerdotalium, quia iuxta Rubricas debet dari mutua correspondentia quoad colorem inter altare, & celebrantem, ac Ministros.

41 Figura vestimentorum Sacerdotaliū, ac magnitudo ea debet esse; quæ conveniat mori Ecclesiæ, vsibusq; ad quos deserviunt. Et Alba quidem debet esse talaris; vnde à Græcis vocatur *Poderis*, vt notant S. Isidorus L. 19. Etymologiarum C. 21. & Author Gemmæ animæ L. 1. C. 202. Indecensque est, si Alba vsque ad talos nōn descendat, præsertim quando communis vestis exterior eos non attingit. Regula Æditui Societatis num. 4. maximè respiciens ad Albę in Sacerdotis corpore compositionem vult, à Sacrista curari, *Vt vestimenta, quæ Sacrum facturus induitur, sint rectè aptata, ipsumque circumquaque intueatur, antequàm è Sacristia exeat.*

✠

SECTIO VI.

De benedictione vestium Sacerdotalium. Quis possit eam præstare? An Episcopus, an merus Sacerdos iure suo, vel ex delegatione Episcopi?

42 SACERDOTALES vestes debent esse benedictæ, vt enim dicitur Can. *Vestimenta* 42. de Cōsec. Dist. 1. *Vestimenta Ecclesiæ, in quibus Dño ministratur, & sacrata debent esse, & honesta.* De cingulo scripsere Scotus in 4. D. 13. q. 2. art. 1. n. 9. V. *Quæ autem*, Richardus ibi art. 3. q. 4. Sylv. V. *Missa* 1. q. 2. Angles in q. de Valore Mis. art. vlt. de eius ritu, Dif. 5. Concl. 1. Moure in Examine Theol. Moral. p. 3. C. 5. §. 13. n. 2. Antonius Hiquæus in Comment. ad Scotum, Sà V. *Missa* n. 10. alicubi inolevisse consuetudinē, vt non benedicatur, & non esse necesse, vt sit benedictū. Idque conceditur à Nicolao de Orbellis in 4. Dist. 13. §. 3. de locis, in quib^s obtinuit illa consuetudo. Sed nunc cōmunis Ecclesię praxis, & peculiaris pro cingulo benedictio assignata in Ordine, Pōtificaliq; Romano persuadent, illud debere benedici vel speciali ea benedictione, vel altera Sacerdotalium indumētorum in genere, quæ habetur in fine Missalis, & in Rit. Rom. Licet verò cingulum non sit propriè vestimentum, sed ligatura vestimentorum, & ideo à Concil. Rhem. & à Leone IV. adductis initio S. V. non numerabatur vnà cum alijs vestibus sacris; iam tamen cōmuniter recēsetur inter eas, & antiquitus etiā cū eis referebatur in Conc. Coyācensi, vt dixi in præcitato loco. Voco semper Concil. Coyancense, cum tamen Binius, & alij appellent Coyacense. Ast non Coyaca, sed Coyanca, vel Coyanza dictum fuit Oppidum, quod nunc Valentia Dñi Ioānis, in Regno Legionensi satis notum; de quo fit mentio sub nomine Coyanzæ in divisione sedium Episcopatuum Hispaniæ tēpore Vvambæ Regis apud Loaysam post Concilium Lucense, pagina 136. Sed hoc omisso.

43 Sacerdotales vestes debent esse benedictę ab Episcopo, vel ab alio habēte facultatem, vt dicitur in Rubric. Mis. Potestas Episcopi ad eas benedicēdas est omnino

omnino indubitata. Imò Angelus V. *Benedictio* n. 1. ait, quemlibet simplicē Sacerdotē posse benedicere Sacerdotales vestes, cæteraq; egentia benedictione ad deserviendum in Missa, exceptis Corporalibus. Movetur autē Angelus, quia simplex Sacerdos potest omnia, quæ sunt Ordinis, nisi sint Ordinis Episcopalis, aut nisi sint specialiter interdicta ipsi. At benedicere vestes Sacerdotales, & alia prædicta, non pertinet ad Ordinem Episcopalem, vt colligitur ex C. *Quamuis Corepiscopis* 4. Dist. 68. vbi recēsentur, quæ sunt eius Ordinis, & nō fit mentio de tali benedictione: vt etiam probatur exinde, quòd per consuetudinem competit Abbatib⁹; id autem stare non posset, si esset Ordinis Episcopalis proprium munus, argumēto textus in C. *Aqua* 9. de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris. Ibi: *Non obstante consuetudine Ecclesiæ Bracarensis, quæ dicēda est potiùs corruptelā, quia licet Episcopus committere valeat, quæ iurisdictionis existunt; quæ Ordinis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus Clericis demandare.* Aliunde benedicere vestes Sacerdotales, & alia prædicta, nullibi est vetitum speciatim Sacerdoti simplici, aut reservatum Episcopo; sed tantùm in C. *Consulto omnium* 68. de Consecratione Dist. 1. reseruatur Episcopo benedictio Corporalium. Ergo, &c. Agnovit Angelus, suam opinionem esse contra communem cæterorum Doctorum, tamen quia nullo Iure, nullaque firma ratione suum dictum probarent, non veritus est recedere ab eis, sed addidit, non decere, vt, Episcopo præsente, Sacerdos simplex exhiberet benedictionem: quæ additio conformis est C. *Denique si in Epistola* 6. Dist. 21.

44 Navarrus L. 3. Consiliorum in 2. Consilio de Cons. Ecclesiæ, vel altaris pag. 365. editionis 2. Lugdunēsis anno 1594. expendit pro opinione Angeli, tum quòd omnis Sacerdos potest benedicere aquam lustralem iuxta C. *Aquam* 20. de Consec. Dist. 3. & iuxta C. *Perlectis* 1. §. *Ad Presbyterum* Dist. 25. maioris autē effectus videtur esse aqua lustralis, quā benedictio amictus v. g. tum quòd quilibet Presbyter potest expiare aquā à se exorcizata Ecclesiā pollutam, quæ anteà nō fuerit consecrata, vt dicitur in C. *Si Ecclesia* 10. de Cōsec. Ecclesię, vel altaris; quod maius quidam videtur, quā benedicere v. g. zonam Sacerdotalem. Concludit autem Navarrus, attento solo Iure scripto, fore, vt posset Parochus benedicere indumenta Sacerdotalia: id quod, si alicubi servaretur, esset præfato Iuri scripto consonantius: sed quia contrarium inductū est consuetudine vniversali, quę, & non Ius scriptum, movit Doctores ad dicendum, id esse Iuris, ideo consuetudini huic parendum esse, quantū ad non benedicendas per Parochum vestes Sacerdotales, non verò quantū ad non benedicenda alia ornamenta altariū, quia sola benedictio vestium Sacerdotalium subtracta videtur ab eius potestate ratione consuetudinis.

45 Non longè abit à relata opinione Castrus Palaus T. 22. D. vnica, pūct. 10. n. 2. dicens, quoties aliqua res sacranda nō est chrismatis vnctione, posse eius benedictionem simplici Sacerdoti committi ab Episcopo. Et Rituale Romanū editum ante annum 1614. videbatur agnoscere eam potestatē in Episcopo, vt testatur Victorellus in notis ad C. 2. Possevini de Offic. Curati n. 36. aitque Bassæus in Floribus Theologiæ practicæ V. *Benedictio*, n. 5. sæpissimè videri aliquos Parochos, & Decanos ex commissione Episcoporum benedicere paramenta sacra.

46 Nihilominus Doctores passim censent, non posse Episcopum (qui non sit Summus Pontifex) delegare simplici Sacerdoti potestatē benedicendi vestes Sacerdotales, aliaq; requirentia benedictionē ad vsum Sacrificij. Ita Possevinus supra, asserens, fuisse sic sibi responsum anno 1600. à Sacra Congregatione Rituum; & Victorellus supra inquit, * In novo Rituali libello Pauli V. Summi Pōtificis iussū, hoc anno 1614. edito, non est concessum Episcopis, vt facultatem benedicendi Sacerdotales vestes Sacerdoti concedere possint. Prioris editionis locus, in quo id videbatur Episcopis concedi, in 2. editione emendatus est, * Ita etiā Gavant. in Rub. Mis. p. 4. tit. 19. n. 23. pag. 307. cū Tabiena V. *Abbas* n. 12. & cum Hugolino de Episcopi potestate Capite 32. numero 5. item Augustinus Barbosa de Officio, & potestate Episcopi p. 2. Allegatione 27. num. 42. Lib. etiam 3. de Iure Eccles. Capite 2. num. 28. cum eodem Hugolino, & cum Homobono

de Examine Ecclesiast. Tract. 11. Cap. 7. quæst. 18. Resolut. 4. Thomas Tāburinus Libro 1. de Missa Cap. 3. §. 2. num. 4. Ascanius Tamburinus tom. 1. de Iure Abbatum Disput. 22. quæsito 2. num. 4. Garcia Tractatu 3. de Excellentijs Sacerdotij Diff. 8. dub. 4. puncto 1. numero 16. Franciscus Amicus Disput. 33. Sectione. 12. numero 376. cum Sylvestro V. *Episcopus*, quæst. 8. & cum Armilla in eodem V. num. 11. & V. *Abbas*, numero 8. Bassæus supra, Bauny Tractatu 6. quæst. 17. V. *Sacrari autem* cum Plasecio in Praxi Episcopali parte 1. Capite 2. art. 4. num. 13. & alij concordes quoad indelegabilem à priuato Episcopo authoritate propria facultatem, vt simplex Sacerdos benedicat vestimenta Sacerdotalia, quia potestas in Episcopo ad ea benedicenda nō est iurisdictionis, sed Ordinis, proindeque nequit ab ipso sine consecrato, siue tantùm electo, & confirmato delegari alteri, qui non sit Episcopus cōsecratus; vt & nequit exerceri ab ipso nisi iam consecrato; atque adeò non sufficeret, quòd esset electus, & confirmatus: vt etiam nequit fieri ab ipso etsi excommunicato, quin validè fiat. Præterea tam in Missali, quā in Rituali Romano dicitur, Sacerdotales vestes benedicendas esse ab Episcopo; vel ab alio facultatem habente: quo dicendi modo significatur facultas dimanans nō ab ipso Episcopo priuato, sed à Pōtifice

47 Vtraque hæc ratio valet à fortiori contrà Angelum, ne admittatur ipsius opinio faciens communem eā facultatem omnibus Sacerdotibus: vrget etiam contra Navarrum, vt excludatur eius sententia tribuens potestatē cunctis Sacerdotibus ad benedicenda alia, quæ non sint indumenta Sacerdotalia, sed quæ benedici debeant ad deseruiendum in Missa; cuiusmodi sunt altaris mappæ. Nā harum benedictio æquè censetur esse actus Ordinis Episcopalis; & consuetudo nō minus denegavit hūc actum simplicibus Sacerdotib⁹, aut Parochis, quā eisdem ademit benedictionem vestium Sacerdotalium; & in Missali, Ritualique Romano tam dicitur, mappas altaris benedicendas esse ab Episcopo, vel alio habente potestatem, quàm dicitur idem ipsum de vestibus Sacerdotalibus. Vlteriùs adversus Angelum, & Navarrum cōspirarunt quasi ex cōdicto Theologi, & Canonistæ. Ne autem repetam Doctores citatos paulò anteà, addo Suarium tom. 4. de Relig. Tract. 8. L. 2. C. 30. n. 3. Laymanū L. 5. Tract. 9. C. 13. n. 10. Scortiam L. 2. de Sacrif. Mis. C. 14. n. 8. Pellizarium in Man. Regul. T. 8. C. 5. S. 3. n. 107. Emmanuelē Rodriguez tom. 1. qq. Regul. in 19. art. 1. Mirandā tom. 2. Directorij Prælat. Regul. q. 40. art. 1. Concl. 2.

48 Ad fundamentum Angeli respondet Sylvester V. *Benedictio* q. 3. benedictionem vestium Sacerdotaliū esse actum Ordinis Episcopalis saltē ratione consuetudinis. Ego insistens formæ concedo Maiorem, & nego Minorem quoad primām partē; cuius prior probatio inefficax est, nam in Cap. *Quanuis* non referuntur omnia, quæ sunt Ordinis Episcopalis ex iure divino Christi, vel ex institutione Ecclesiæ, nam Subdiaconorum, & aliorum inferiorū Ministrorū Ecclesiæ tacentur Ordinationes, necnon reconciliatio Ecclesiæ cōsecratę: qui sunt actus Ordinis Episcopalis; etsi ergo in Cap. *Quanuis* non fiat mentio benedictionis vestium Sacerdotaliū, non inde sufficienter colligetur, eam non esse actū Episcopalis Ordinis.

49 Secunda probationi nilo efficacior est, etsi enim id, quod ex divino iure Christi est Ordinis Episcopalis, non possit per consuetudinem competere nō Episcopo, iuxta C. *Quanto* 4. de Cōsuetudine, secùs id, quod ex institutione Ecclesiæ est Ordinis Episcopalis. Cū autem benedictio vestium Sacerdotaliū sit actus Ordinis Episcopalis ex institutione Ecclesiæ, & non ex divino iure Christi, nihil mirū, si conuenire posset Abbatibus per consuetudinem. An autē per eam actu competat? Dicetur in S. 7. Inquies, constare ex C. *Aqua* non posse per consuetudinem competere, aut per cōmissionem demandari nōn Episcopo id, quod ex institutione tantū Ecclesiæ est actus Ordinis Episcopalis, siquidem in dicto C. reprobatur recōciliatio Ecclesię consecratę facta à Sacerdote simplici per consuetudinem, aut per delegationem: quæ quidem reconciliatio est actus Ordinis Episcopalis ex sola Ecclesiæ institutione. Sed contra, quia per consuetudinem Ecclesiæ Romanæ, aut per Summi Pontificis delegationem potest competere, aut iniungi non Episcopo actus pertinens ex institutione

ne

ne Ecclesiæ ad Ordinem Episcopalem: imò & actus aliquis ad eundē Ordinē ex iure divino Xpi spectans committi valet simplici Sacerdoti à Summo Pontifice operante iuxta plenitudinem suæ potestatis, vt de benedictione chrismatis ad Confirmationis Sacramentum, & de administratione eiusdem Sacramenti censent, qui dicunt, tam administrationem hanc, quàm benedictionem illam posse à Papa delegari Sacerdoti mero: In C. autem *Aqua* improbatur consuetudo, & delegatio, quæ fuit Ecclesiæ solius Bracarensis, & tantùm ex authoritate privata Antistitis illius. Legatur Suarez supra, n. 4. & 5.

50 Secunda pars Minoris nutat, nā quòd simplici Sacerdoti non sit specialiter in Iure denegatum benedicere Sacerdotales vestes, non sufficit, vt Iure possit, si non sit ibi positivè concessum. Et cum ipse Angelus fateatur, vetitam ibidem esse mero Presbytero benedictionem Corporalium, inde nos sumimus argumentum ad prohibitam benedictionem vestium Sacerdotalium, & aliorum ornamentorum altaris, eadē enim est ratio de his, ac de illis.

51 Ad ponderationes Navarri respondeo, eum, qui potest, quod maius est, non semper posse, quod minus est, vt patet in Sacerdote, qui potest iure suo conficere Eucharistiam, non tamen consecrare altaria, quod est longè minus. Omitto alia exempla, & assigno causam à priori, quia si quod est minus, sit diversæ rationis, & non contentum in eo, quod est maius, non valet argumentum à maiori ad minus, & præsertim in ijs, quæ dependent ex Iure positivo.

SECTIO VII.

De Vestium Sacerdotalium benedictione ex priuilegio Summi Pontificis.

52 SIXTVS IV. Papa concessit vivæ vocis Oraculo, *Quòd Fratres Sacerdotes Minorum obseruantiæ possint benedicere paramenta altaris, & Missalia indumenta, exceptis Corporalibus dumtaxat.* Ita apud Rodriguez in Bullario, pagina 215. vivæ vocis Oraculo 12. Sylvester V. *Benedictio* quæst. 3. meminit huius privilegij allegans Roselam, addiditque, * Et consequenter idem possunt simplices Sacerdotes Ordinis Prædicatorum. * Idemque de Sacerdotibus aliorum Ordinum cōmunicantium in privilegijs tradunt Ildefonsus à Vera cruce in Compendio privilegiorum, & Bauny Tract. 6. quæst. 17. in fine, Ioannes de la Cruz in Epitome de statu Religionis, & privilegijs Lib. 2. C. 5. dub. 8. Conclusione 1. recitavit idem privilegium: quod esse in vsu apud Patres Dominicanos testatur Portel de dubijs Regularium V. *Benedicere*, in Additione, num. 2. licet apud Patres Minores restrictus fuerit in Capitulo Meclinensi eius vsus ad solos Prælatos. Quod etiam asseritur à Mirāda tomo 2. quæst. 40. art. 1. Conclus. 2. Ast Bruno Chassaing. parte 2. de Priuilegijs Regularium Tractatu 7. Cap. 4. propositione 1. inquit, prohibitionem Capituli Meclinensis non fuisse receptam in multis Provincijs Minorum, & Constitutiones illius Capituli derogatas fuisse per alias Capituli Segobiensis Capite 8. §. 7. concluditque, in Ordine Minorum praxim esse conformem priuilegio memorato. Marcus Vidal in Arca Vitali, Inquisitione 4. de Iurisdictione ex numero 7. vsque ad 24. totus est in eo probando, & liberando ab obiectionibus desumptis tum ex non vsu, tum ex concessione per vivæ vocis Oraculū, quod proinde revocatum sit ab Vrbano VIII. sicuti omnia alia similia. Posterior obiectio magni est apud me momenti, & ideo nunc non suaderem eius privilegij praxim. In Societate quidem nostra, cum à R. admodùm Patre N. Generali non sit facta eius communicatio, erit absdubio invalidus, & illicitus vsus eius. Idemque aio de praxi alterius similis privilegij, quod dicitur datum in gratiam Patrum Prædicatorum à Bonifacio IV. Papa, & fuisse, non vivæ vocis Oraculum, sed bullatum, vt ex Confectio recitat Pellizarius Tractatu 8. Capite 5. Sectione 3. numero 106. vbi etiam refert aliud privilegium bullatum Leonis X. Papæ, qui voluit, vt Fratres Ordinis Seraphici possent benedicere *Paramenta, & ornamenta, & alia quæcumque ad diuinum cultum, & vsum Fratrum necessaria, in quibus chrisma non interuenit, pro eorundem Fratrum vsu tantùm, si ad hoc in Capitulis generalibus deputati fuerint.* De

quo privilegio ait Miranda supra Cõclusione 3. idem ipsum, quod de vivæ vocis Oraculo Sixti IV. Papę, respectu Minorum, esseque respectu aliorum Ordinum communicantium in privilegijs, revocatum per contrariam saltem consuetudinem. Transeo ad Religiosos Prælatos.

53 Innocentius VIII. Papa concessit vivæ vocis Oraculo *Prioribus, & Vicarijs in absentia Prioris, & cuilibet habenti principale regimen cuiusque Monasterij Congregationis S. Iustinæ de Padua, vt possint benedicere Corporalia, vestimenta, cæteraque ornamenta Ecclesiastica ad cultum diuinum pertinentia, tam sui Monasterij, quæ etiam vndecumque sint.* Sic in Compendio privilegiorum Societatis V. *Benedicere* §. 3. De qua facultate notabat ibi Collector, fuisse factam communem à P. N. Generali Præpositis Domorum, Rectoribus Collegiorum, alijsque Superioribus, quibus Provinciales communicandam duxissent. Et quoad benedictionem ad externorum vsum, non nisi necessitate vrgente, & Prælatis distantibus, & sine illorum offensione. Sed cum relata concessio facta fuerit vivæ vocis Oraculo, admoniti sumus, vt recurreremus ad alias bullatas, quę quidē in magno numero factæ sunt alijs Religionibus: aliquæ quidem cum limitatione ad proprios vsus, & aliquæ absq; ea limitatione. Frustra à me referrentur, siquidem notissimæ sint, & vsu ipso in omnibus Religionibus comprobatæ

54 Solùm post quasdam Declarationes Eminentissimorum Cardinalium suborta est quæstio, an revocata sint ea privilegia, prętérquàm ad vsus proprios? Et in Societate nostra dubitari potest, an independenter à præfatis Declarationibus R. admodùm P. N. Generalis restrinxerit Superioribus facultatem pro vsibus proprijs? Atque ita quoad secundum asserit Thomas Tamburinus Lib. 1. de Missa C. 3. §. 2. num. 7. allegans Compendium privilegiorum in loco præcitato. Ast ibi non adimitur ipsis absolutè facultas ad benedicenda vestimenta extranea, sed dicitur, debere vrgere necessitatem, & Prælatos esse distantes, caverique eorũ offensionem. Neq; ibi exprimitur, has conditiones esse requisitas ad validum vsum; alicuique videbitur, esse tantũ appositas ob licitum, & convenientem. Prætereà adnotatio illa Collectoris omittenda forsan erit in nova editione Compendij, neque de illa fit mentio in additione ad Provincias missa à P. N. Generali pro ea editione.

55 Prior quæstio deciditur affirmativè à Gavanto in Rub. Missal. p. 4. tit. 19. n. 22. & in Manuali Episcop. V. *Abbas*, Diana p. 3. Tract. 2. Res. 40. Garcia in Politica Regulari Tract. 10. Diff. 9. dub. & n. 1. Tract. 3. de Excel. Sacerdotij Diff. 8. dub. 4. punct. 1. n. 10 Barbosa de Offic. & potestate Episcopi p. 2. Alleg. 27. n. 44. L. 3. de Iure Eccles. C. 2. n. 32. Aversa q. 11. S. 13. V. *Sextò*, Lezana in Summa, VV. *Altare*, & *Abbas*. Sed Ascanius Tamburinus tomo 1. de Iure Abbátum D. 22. quæst. & num. 2. ait, eas Declarationes procedere, secluso vsu, & consuetudine antiquorum privilegiorum; Thomas Tamburinus supra inquit, constare de privilegijs, non verò de derogatione eorum. Marcus Vidal supra ex numero 25. vsque ad 29 scribit, non liquere authenticè de talib⁹ Declarationib⁹; & non habere vim legis. Ego dixerim cũ Pellizario in Manuali Regular. Tract. 8. Cap. 5. sect. 3. num. 110. si præfatæ Declarationes sint authenticæ, promulgatæ sufficienter, & vsu receptæ, Prælatos Regulares debere abstinere à benedicendis vestibus Sacerdotalibus, & ornamentis altaris ad vsum aliarum Ecclesiarum. Et abstrahendo ab eis Declarationibus, suaserim quod supra retuli ex nostro Compendio. Ita Bassæus V. *Benedictio*, num. 7.

56 Rogabis, an Superior Regularis possit authoritate propria, (& non interueniente facultate Papæ, vt in casu, de quo ad finem numeri 52.) delegare Sacerdoti simplici facultatem benedicendi vestes Sacerdotales, & ornamenta altaris? Bordonus, & cum ipso Pellizarius supra, num. 113. & 114. censent, posse, quia facultas Superiorũ Regularium per privilegia perpetua ad prędictorum benedictionem est ordinaria, & proinde delegabilis non tantùm Sacerdoti sibi subdito, sed cuivis alteri, etiam Sæculari; vti delegabilis est huic potestas absoluendi Religiosum à peccato reservato in Ordine. Consentit Vidal supra num. 31. tum quia facultas Prælatorum Regularium ad prę-

dictorum

dictorum benedictionem est concessa illis ratione officij vniversaliter, & simpliciter absque restrictione ad illorum dignitatem: tum quia delegatus à Papa potest rursus subdelegare C. finali de Officio, & potestate iudicis delegati, & C. *Cum causam* 62. de Appellationibus. Aversa suprà videtur non renuere, si Prælatus Regularis per singulas vices committat eam functionem inferiori Sacerdoti. Dissentio ab his Authoribus, quia si Episcopus non potest delegare simplici Sacerdoti facultatem ad huiusmodi benedictionem; vt visum est in S. 6. absurditatem præsefert, vt possit Prælatus Regularis: Et ratio à priori est, quia vt potestas ad huiusmodi benedictionem pertinet ex institutione primęva Ecclesiæ ad Ordinem Episcopalem, sic ex privilegio Romani Pontificis cõceditur Prælatis Regularibus, quatenus sapit conditionem potestatis pertinẽtis ad eum Ordinem; conditio autem illa est, vt talis potestas delegari non valeat per anthoritatem propriam eius, qui ipsa fruitur, vt adnotavimus in S. 6. Hinc vt fieret irregularis Episcopus, qui excommunicatus, vel suspensus, vel interdictus exerceret actum Ordinis; benedicendo vestes Sacerdotales, & ornamenta altaris; quæ est doctrina Suarij tomo 4. de Relig. Tract. 8. L. 2. C. 30. num. 2. Barbosæ parte 2. de Officio, & potestate Episcopi Allegatione 27. num. 62: ita etiam incurreret irregularitatem Prælatus Regularis, qui aliqua censura affectus talem actum Ordinis exequeretur; quæ est doctrina Pellizarij Tract. 8. C. 3. S. 3. num. 116.

57 Et hæc de privilegijs Superiorum Regularium, qui Abbates non sint. Nam qui sint, sive benedicti, sive non benedicti, sed potentes exercere Pontificalia, habent absdubio facultatem ad benedicanda vestimenta Sacerdotalia, & ornamẽta altaris, passimque videmus illius vsum, viguitq; ex tempore immemorabili. Vnde in quadam Declaratione emanata à Congregatione Cardinalium super Tridentinum Ses. 23. Cap. 10. dicebatur iam olim, *Abbas, qui est benedictus, vel qui ex privilegio Sedis Apostolicæ habet, vt Pontificalia exercere possit, ac si esset benedictus, potest omnia sacra benedicere, illis exceptis, in quibus vnctio requiritur.* Indicat Sà V. *Benedictio* 3. Declarationem istam; quam integram adducunt Eximius Doctor Pater Suarez suprà num. 10. Amicus D. 33. sect. 12. num. 375. & alij. Numverò facultas hęc Abbatũ proveniat ex Iure, vel ex consuetudine, vel ex privilegio Pontificio? controverti potest. Ego in Iure non adverto vllum eius vestigium. Et licet Mẽdus Disquisitione 7. de Ordinibus Militaribus, quæst. 12. num. 125. afferat C. *Vt Apostolicæ* 6. de Privilegijs in 6. nihil in eo Capite continetur ad rem hanc; neque ex alijs Capitibus, in quibus est sermo de potestate Abbatum, potest desumi efficax argumentum, siquidem sint diversæ rationis, & cum vna exprimatur, & alia taceatur, videtur potiùs negari, quæ non exprimitur. Quoad pręscriptionem per consuetudinem in hac materia nullum extat Ius, vt cum Suario suprà, num. 6. observat Ascanius Tamburinus suprà, num. 5. Quare iudico oriri ex privilegio Pontificio; vel ex voluntate Papę fuisse annexam ritui, quo Abbates benedicuntur, indeque extẽsam ad alios non benedictos.

SECTIO VIII.

De privilegijs concessis à Summo Pontifice ad consecranda nonnulla deservientia in Sacrificio Missæ.

58 INTERTEXO Sectionem hanc, quam sæpe promisi in præcedentibus Disputationibus, & quæ hic post privilegia ad benedictionem Sacerdotalium indumentorum, & ornamentorum altaris sedẽ convenientem habet. Igitur Paulus III. Papa anno 1549. in Bulla exordiente *Licet debitum*, concessit Societatis nostræ Presbyteris degentibus *in Saracenorum, & Paganorum, aliorumque infidelium terris, & Provincijs alijs remotissimis, à quibus non potest adiri Sedes Apostolica, vt possint vestes Sacerdotales, pallas, Corporalia, calices, altaria, cœmeteria (si Episcopus, qui ea faciat) Catholicus* *ibi*

Ibi non sit) benedicere, ac profanatas Ecclesias reconciliare. Hoc privilegium non refertur in Compēdio nostrorum; vnde ignoramus, quibus Societatis Presbyteris, & sub quibus limitationibus communicetur a R. admodùm P. N. Generali. Debent esse Societatis Sacerdotes illi, quos eius participes faciat Generalis Noster; debent versari in terris, de quibus loquitur Paulus III. & dummodò seiunctissimæ sint, & à quibus non sit expeditus recursus ad Summum Pontificem, quanvis sint terræ Christianorum, sive Hæreticorum, sive Schismaticorum, sive Catholicorum, videtur posse vsui esse hoc privilegium, nam sic significatur in illis verbis, *Et Provincijs alijs remotissimis, &c.* Conditio illa, *Si Episcopus,* &c. necessaria omnino est ad huius privilegij vsum, vnde vt vigore eius sive simplex, sive Prælatus Sacerdos Societatis operetur, requiritur conditio illa: quanvis qui Prælatus sit, poterit vigore aliorū privilegiorum, de quib⁹ suprà, benedicere vestes Sacerdotales, pallas, Corporalia, etiam si ibi sit Episcopus Catholicus, qui posset ea benedicere.

59 Quanvis autem in privilegio non dicatur, vt possint Presbyteri Societatis consecrare calices, altaria, sed vt possint benedicere, tamē hoc verbum indifferens est ad significandam benedictionem simplicem, & consecrationem cum vnctione chrismatis, vt cum Azore, & Archangelo notat Bruno Chassaing parte 2. de Privilegijs Regular. Tract. 7. C. 4. Propos. 2. necnon Lessius in Resolutionibus variorum casuum conscientiæ, V. *Privilegium* Casu 1. vbi ait, ✻ Nomine benedictionis sæpe intelligitur ea benedictio, quę fit cum vnctione chrismatis, quia hoc nomen est generale, & comprehendit etiam consecrationem, vt patet non solùm apud Doctores Sylvestrum, Angelum, & alios, sed etiam ex Pontificali Romano. ✻ Sic Lessius. Et quemadmodum V. *Benedico* indifferens est ad vtramque significationem, ita etiam V. *Consecro*, vt animadverti in n. 49. D. 26.

60 In privilegio non nominantur patenæ, sed subintelliguntur, tum quia sunt accessorium respectu calicum, tum quia eadem est de patenis, ac de calicibus ratio; invtileque esset privilegium pro calicibus, si non extenderetur etiam ad patenas, quandoquidem cum solis calicibus nō possit celebrari.

61 De Ecclesiarum per Nostros consecratione non fit vlla mentio in privilegio Et quanvis Summus Pōtifex; non autem Episcopus alius, possit committere non Episcopo consecrationem Ecclesię, vt dixi D. 23. n. 10. post Azorem tomo 1. Lib. 10. C. 26. quæst. 10. & post Ascanium Tamburinum tomo 1. de Iure Abbatum D. 23. quæst. 7. cum alijs; nihilominus actu commisisse nusquam legi, neque Ascanius Abbati etiam alicui benedicto delegationem huiusmodi factam invenire potuit. Nimirùm ad consecrationem Ecclesię in defectu Episcopi nunquam vrget necessitas, cum tamē sæpe è contrà vrgeat ad consecrationem altarium, & vasorum sacrorum.

62 In privilegio non fit mentio de reconciliatione Ecclesiarum, si profanatæ fuerint. Cumque absolutè loquatur de Ecclesijs profanatis, comprehendit benedictas, & consecratas; ad harumque reconciliationem cum aqua, à se benedicta, faciendam requiritur; & sufficit defectus Episcopi Catholici. De alio privilegio ad reconciliandas Ecclesias egimus in D. & n. 23. proceditque de Ecclesijs nostris, & de reconciliatione per Prælatos Societatis; ast hoc non limitatur ad Prælatos, neque ad Ecclesias nostras.

63 De cœmeteriorum benedictione per Presbyteros Societatis sermo est expressus in privilegio hoc; sed non de reconciliatione. Nihilominus cum exhibeatur potestas ad reconciliandas Ecclesias, quæstionis est, an concedatur ad reconcilianda cœmeteria, quæ polluta sint, quin pollutæ fuerint Ecclesiæ, & proinde quin Ecclesię sint reconciliandæ? Quod dico, quia si cœmeteria, & Ecclesiæ polluta fuerint, & reconcilianda sint, potestas ad reconciliandas Ecclesias est indivisim potestas ad reconcilianda cœmeteria; de quo non dubitabit, qui legerit n. 33 D. 23. Quare solùm remanet quæstio, an liceat per hoc privilegium reconciliare cœmeterium, quod non sit contiguum Ecclesię, aut etsi contiguum, sed pollutum, nō polluta Ecclesia? Videtur,

detur, licere, quia concessio ad recõciliãda cœmeteria subintelligitur in concessione ad Ecclesias reconciliandas.

64 Communicant in hoc privilegio, seruatis eius limitationibus, Religiosi Presbyteri aliorum Ordinũ, quibus cum Societate participatio est privilegiorum. Ita Portel in dubijs Regularium, V. *Benedicere*, in additione num. 3. Villalobus Tract. 8. Diff. 27. num. 4. Thomas Tamburinus Lib. & C. 1. §. 2. num. 6. contra Fagundez Lib. 3. in 1. præceptum Ecclesiæ Cap. 21. num. 14. Hucvsque de Pauli III. in Societatis fauorem privilegio, cuius meminerant Suarez D. 81. sect. 5. V. *Tertiò additur*, sect. 7. V. *Alia autem forma*. Vazquez D. 233. C. 4. num. 32. Gaspar Hurtadus D. 4. de Sacrificio Missæ Diff. 8. V. *Deinde altare*, Dif. 10. V. *Deinde calicem*, Scortia Lib. 2. de Sacrificio Missæ C. 14. num. 4. Amicus D. 33. sect. 12. numer. 345. & 347. Layman Lib. 5. Tract. 9. C. 13. num. 9. Castrus Palaus Tract. 22. D. vnica, puncto 9. num. 3. Franciscus de Lugo Lib. 5. C. 7. quæst. 1. num. 4. Quintanadueñas tomo 2. singularium Tract. 6. Sing. 11. num. 4. Pellizari Tract. 8. C. 5. sect. 3. num. 109. Vbi ex Portel nominat Authorem privilegij Gregorium XIII. Papam; cum re vera non fuerit, nisi Paulus III. Meminerunt etiam Emmanuel Rodriguez tomo 1, qq. Regular. quæst. 28. art. 2. Dicastillus Tract. 5. D. 4, dub. 8. n. 143. Cellotius de Hierarchia, & Hierarchis Lib. 6. C. 10. §. 1. pag. 449. alijque passim.

65 Simile privilegium concessum anteà fuerat Fratribus Minoribus versantibus inter Indos à Leone X. Papa anno 1521. & Adriano VI. Papa, anno 1522. vt videre est in Emmanuele Rodriguez suprà, & quæst. 19. art. 3. & in Summa C. 247. Conclus. 15. vbi à Fratribus Prædicatoribus apud Indos germanum aliud obtentum fuisse privilegium, significat, vt & Ioannes de la Cruz Lib. 2. C. 5. dub. 1. Cõclus. 4. quem expediet legere dub. 9. circa varia privilegia Prelatorum Regularium ad consecrationes altarium, calicum, & patenarum, necnon Brunonem Chassaing parte 2. Tractatu 7. propos. 2. circa quoddam privilegium Carthusiensium Priorum ad consecrationem altarium in eorum domibus.

66 Contra privilegij cõcessi Societati vsum opponet quis Declarationem Sacrę Congregationis confirmatam ab Innocentio X. Papa. Nam rogata Sacra Congregatio, *Vtrum Patres Societatis in Ciuitate, & Diœcesi Angelorum possint consecrare vasa sacra, altaria, & similia, in quibus vnctio requiritur?* Respondit, *non posse*. Hanc Declarationem commentarijs suis illustrandam suscepit Didacus Antonius Frances in Pastorali Regularium parte 2. quæst. 18. sed omnino siluit præfatum privilegium, in quo vertebatur cardo difficultatis, & per cuius communicationem factam à R. admodùm P. N. Generali consecrassent Presbyteri, aut Superiores Societatis vasa sacra, altaria, & similia in Ciuitate, & Diœcesi Angelopolitana, & in alijs Indiarum Occidentalium, deficiente Episcopo, qui consecrationem præstaret, si verum sit, exhibitam actu fuisse à Nostris. Nemo non mirabitur silentium Didaci Antonij Frances, cùm privilegium Societatis notissimum sit, & celeberrimum non modò in Scriptoribus nostræ Religionis, sed etiam in aliarum; nullusque prudens tribuet culpæ, si, obseruatis limitationibus, quas continet, deductum sit à Nostris ad praxim, precunte licẽtia P. N. Generalis. Ast quid in posterum? Poterunt ne Nostri consecrare altaria, calices, &c? Respondeo, non posse in Ciuitate, & Diœcesi Angelopolitana, si ibi adsit Episcopus, qui consecret. Sed si non adsit, num poterunt? Et saltem an poterunt in alijs terris Indiarum Occidentalium, & Orientalium casu, quo desit Episcopus? Declaratio quidem non loquitur nisi de Ciuitate, & Diœcesi Angelopolitana; & neque in hac dicit, *non obstante Societatis privilegio*: qua clausula deficiente durum videtur, vt reuocatum censeatur privilegium indultum Societati tam matura deliberatione, & benigna liberalitate Sedis Apostolicæ; nec sine magna necessitate earum Provinciarum ob penuriam, absentiamvè Episcoporum.

67 Non secùs, ac eadem de causa Nostris Sacerdotibus in Brasilia concessum est à Gregorio XIII. vt ministrarent Sacramentum Confirmationis,

nis; & Franciscanis ab Adriano VI. pro Indijs vniuersim, vbi non essent Episcopi. Ita testantur Suarez D. 26. sect. 2 V. *Hæc verò*, vbi errore Typographi positus est Gregorius III. pro Gregorio XIII. Petrus Arcudius Lib. 2. de Cōcordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis C. 15. pag. 90. Ludouicus Cellotius Lib. 5. de Hierarchia, & Hierarchis C. 20. §. 1. pag. 377. Henriquez Lib. 3. C. 6. §. 4. in Glossa lit. N. Quintanadueñas tomo 1. Singularium Tractatu 2. Sing. 5. adducens antiquius aliud Leonis X. pro Minoribus, Bruno Chassaing parte 2. de privilegijs Regularium Tract. 7. C. 3. propos. 7. referēs tum illud Leonis X. tum alia pro eisdem Minoribus, pro Prædicatoribus, pro Carmelitis Discalceatis: quæ proculdubiò maiora sunt, quàm privilegium consecrandi altaria, & vasa sacra; sed Summi Pontifices ex prefata causa vrgenti impertierunt illa rationabiliter, prudenter, sanctèque.

68 Quapropter circa Declarationem Sacræ Congregationis, à qua nec in vno apice vellem discrepare, consulatur praxis, quæ post eam in partibus Indiarum invaluerit, inde enim petenda erit eius intelligentia. Recolantur etiam quæ scripsi D. 23. num. 129. num. 200. vsque ad 202. Et cum ad vsum privilegij in Societate necessaria sit Nostris licentia Præpositi Generalis, sciet is Romę, vbi ordinariè residet, an deinceps illam elargiri, & pro quibus regionibus possit, necne, considerata Declaratione Sacræ Congregationis, habitaque cura, quę tam innata est Societatis Maioribus, ne ex gratiarum, & facultatum Pontificiarū vsu sequatur vel levis Illustrissimorū Dominorum Episcoporū offensio, quę iusta sit.

69 Vltra privilegia memorata extat insigne aliud concessum Abbatibus Cistercij Diœcesis Cabilonensis, & alijs quatuor Coabbatibus eius ab Innocentio VIII. Papa, anno 1489. in Bulla 121. apud Chrysostomum Hēriquez pag. 190. incipienteque *Exposcit tuæ devotionis sinceritas*, in qua indulgetur, vt valeant, *quæcumque vestimenta, ac ornamenta Ecclesiastica, Corporalibus, vasculisque ad reponendam sacram Eucharistiam, ac imaginibus quibuslibet comprehensis, in locis, & domibus dicti Ordinis benedicere, & calices consecrare, tam de dicto Ordine, quàm si ad vos aliunde nonnunquam deferantur, ac altaria de nouo constructa, seu trans lata, restaurata, ac mutata in quibuslibet locis dicti Ordinis, chrismate sacro priùs ab aliquo Catholico Antistite recepto, consecrare.* Hoc privilegium communicatum posteà fuit, & extensum à Sixto V. Papa anno 1586. in Bulla incipiente *Romanus Pontifex*, & à Gregorio XIV. Papa anno 1591. in Bulla inchoante *Romanus Pontifex*, ad Abbates omnes Cistercienses Congregationis Hispanæ, suntque Bullæ 42. & 48. inter alias præfatæ Congregationis apud Chrysostomum Henriquez pag. 344. & 357. & de alia extēsione facta à Sixto V. Clemente VIII. & Paulo V. ad Congregationem Fuliensem agit Chassaing parte 2. Tract. 7. C. 3. propos. 6. Legendusque est Llamas infrà §. 3. & 4. ex pag. 992.

70 Abbati etiam Benedictino S. Æmiliani de Cuculla concessum est à Iulio Papa II. anno 1505. die 21. Iulij, *vt possit benedicere Corporalia, patenas, calices, cruces, vestes, paramenta Monasterio illi, & alijs locis ab eo dependētibus necessaria.* Quod privilegium legitur inter alia Benedictinæ Congregationis Vallisoletanæ fol. 239. fuitque viuæ vocis Oraculum, sed authenticatum, vt videtur. Complura alia Abbatum Benedictinorum addensat Ascanius Tamburinus tomo 1. de Iure Abbatum tota D. 23. per quæsita 14.

71 Notatque in 2. num. 2. etsi aliqua concessa sint Abbatibus benedictis, tamen non benedictos posse illis vti; si aliunde gaudeant communicatione privilegiorum; concessumque ipsis sit, vt potiantur eisdem privilegijs, ac si essent Abbates benedicti. Concordant Pellizarius Tract. 8. C. 5. sect. 3. num. 104. citans viros doctos à se consultos, Thomas Tamburinus L. & C. 1. §. 2. num. 4. allegans Hieronymum Rodriguez: cum quo addit, vt extra Monasteria Ordinis, vel Ecclesias illis annexas vtantur Abbates privilegio consecrandi altaria, & vasa sacra, opus fore licentia Diœcesani iuxta Tridentinum Ses. 6. C. 5. de Reformatione, nam talia consecrare, est exercere Pontificalia.

72 Cæterùm intra Monasteria Ordinis, vel Ecclesias illis annexas pote-

poterunt præfati Abbates consecrare altaria, & vasa sacra, vndecumque afferantur, & pro quorumcumque etiam exterorum vsu. Ita Aversa quæst. 11. sect. 13. cum Bordono tomo 1. Variarum Resolut. 17. num. 1. cum Gavanto in Manuali V. *Abbas* num. 21. & 22. cum Ascanio Tamburino D. 23. quæsito 13. Ita etiam Thomas Tamburinus L. & C. 1. §. 2. num. 3. Diana parte 3. Tract. 2. Resol. 15. Bauny Tract. 11. q. 6. V. *Est hæc sententia*, alijque. Estque expressum in Innocentij VIII Papæ priuilegio pro Cistertiensibus, de quo in num. 69. Vnde qui in eo communicet, poterunt quod dixi. Et per Declarationem Sacræ Congregationis non est revocata hæc facultas, vt admonent præcitati Doctores; atque ita fert vsus.

73 Quanquam mirandum sit, asseri ab Aversa, revocatam esse aliam facultatem benedicendi sacra ornamēta, & indumēta pro Ecclesijs extraneis; siquidem ea alia Abbatum facultas est multò minor, & communior, vtpote ad quam non sit opus vnctione chrismatis, neque functione Pontificalium, & cuius participes sunt Prælati Regulares, qui non sunt, neque dicuntur Abbates. Vnde si quæ extet Declaratio, quæ videatur revocatoria, intelligenda est, vt ex Iure communi, vel ex cōsuetudine, aut præscriptione non possint Abbates benedicere vestimenta Sacerdotalia, & paramenta altarium pro Ecclesijs extraneis, secus ex specialibꝰ privilegijs, quibus fruantur. Et cū probabile sit, Prælatos Regulares, qui non sint, neque dicantur Abbates, habere etiam nunc expeditam facultatem ad talium benedictionem pro Ecclesijs extraneis, vt patet ex authoritate Doctorum, quos laudavi num. 55. & quibus adhæret Bauny loco proximè citato, necnon Tract. 6. quæst. 17. probabilius multò erit in Abbatibus, nisi edita fuerit Declaratio, quæ omnem interpretationem respuat. Consuetudo quidem constantissima est, quantùm ego nōscere potui in locis, vbi degi, vt ad Abbates Regulares, benedictos, & non benedictos, potientes privilegio memorato Innocentij VIII. Papæ, deferantur vndecumq; altaria portatilia, vasa sacra, Corporalia, pallæ altaris, vestes Sacerdotales, vt ab ipsis consecrentur, aut benedicantur.

74 Præfatorum Abbatum privilegium ad consecrationem altarium, vasorumque sacrorum extendendum nequaquam est per participationē priuilegiorum ad alios Prælatos Regulares, qui non sint, neque dicantur Abbates, neque valeant exercere Pontificalia. Ita Suarez tomo 4. de Religione Tract. 8. L. 2. C. 29. num. 27. Miranda tomo 2. q. 40. art. 4. Chassaing parte 2. Tract. 7. Cap. 3. propos. 7. Pellizarius Tract. 8. C. 5. sect. 3. num. 104. cum Cespedes, Thomas Tamburinus L. & C. 1. §. 2. num. 4. cum Hieronymo Rodriguez, Garcia Tract. 3. Diff. 8. dubio 3. puncto 2. num. 26. Diana p. 3. Tract. 2. Res. 15. Peyrinus tomo 2. de Prælato, quæst. 3. C. 8. num. 4. Hieronymus Llamas 4. parte Methodi Cap. 3. §. 7. pag. 997. Tamburinus de Iure Abbatū tomo 1. D. 1. quæst. 8. num. 7. Ratio præcipua est, quia istud privilegium collatum fuit ratione dignitatis Abbatialis, quę proximè ad Episcopalem accedit, & à qua non parum recedit dignitas aliorum Prǽlatorum Regularium. Alias rationes vide in Suario. Et pro multis valet perpetuus non vsus Prælatorum Regularium, qui Abbates non sunt; atque item recepta apud eos omnes persuasio, quòd isto privilegio vti non valeāt per viam communicationis. Ioannes de la Cruz L. 2. C. 5. dubio 9. ponit primam hanc conclusionem. * Prælati Regularium possunt consecrare calices, & patenas suorum Monasteriorum, Grangiarum, & Beneficiorum. * Sed posteà non adducit alia privilegia, quàm quæ concessa sunt Abbatibus. Vnde vel intelligendus est de Prǽlatis Regularibus, qui Abbates sint; vel illa eius conclusio, quam, vt sonat, retulit Peyrinus supra, approbanda non erit.

75 P. Andreas Mendus Disq. 7. de Ordinibus Militaribus q. 12. num. 126. scribit, Priores Ordinum Militarium Hispaniæ, gaudentes iurisdictione quasi Episcopali in vtroque foro, posse consecrare vasa sacra, aras, & Ecclesias: tum quia ex munere proprio possunt quicquid non pertinet privativè ad Ordinem Episcopalem; talium autem cōsecratio non est privativè propria Episcoporum, vt constat ex dictis de Abbatibus Regularibus: tum quia saltem Prior Alcantaræ, & Prior Calatravæ (quando

(quando detur, nam nunc solus Administrator præsidet Conuentui Calatrauensi) sunt velut Abbates Cistercienses, & participant privilegia eorum.

76 Ego dicò primò, miram esse facultatem præfatorum Priorum ad consecrationem Ecclesiarum, nam ex Iure communi pertinet privatiuè ad solum Episcopum; & licet per privilegium speciale possit Papa concedere eam non Episcopo, hactenus tamē non impertijt, quantum Ascanius Tamburinus, & ego investigare valuimus, vt monui in num. 61. Dico secundò, nulli, qui non sit Episcopus, etiam si sit Abbas, Pontificijs Insignibus vtēs, aut potiatur iurisdictione spirituali in vtroque foro, cōpetere ex munere proprio, seu ex Iure communi consecrationem altarium, & vasorum sacrorū. Sic Glossa in V. *Tonsura* ad C. *Abbates* 3 de privilegijs in 6. Francus, Ancharranus, Geminianus, & cum eis Azor tomo 1. Lib. 10. C. 28. quæst. 2. contra Sylvestrum, Tabienam, & Armillam, quos conatur interpretari, ita vt in re non discordent à communi aliorum sententia; quæ est etiam Suarij tomo 4. de Religione Tract. 8. Lib. 2. C. 30. n. 8. tomo 3. in 3. partē, D. 81. sect. 5. V. *Tertiò additur*, Vazquij D. 223. C. 4. n. 32. Ascanij Tamburini tomo 1. de Iure Abbatum D. 23. quęst. 1. num. 2. quæst. 4. num. 2. Barbosæ de Officio, potestate Episcopi parte 2. Allegatione 27. num. 36. de Iure Eccles. Lib. 1. C. 17. ex num. 62. Didaci Antonij Frances in Pastorali Regularium parte 2. q. 17. num. 4. & 5. Pellizarij Tract. 8. C. 5. sect. 3. num. 102. Fagundez in 1. Ecclesiæ preceptum Lib. 3. C. 21. num. 14. Emmanuelis Rodriguez in qq. Regular. tomo 1. quæst. 36. art. 6. Et ratio est, quia huiusmodi consecratio est actus Ordinis Episcopalis ex institutione Ecclesię, & Iure communi, vt omnes agnoscunt: hoc autem ipso nequit esse actus alterius, nō Episcopi, ex munere proprio, & Iure communi. Adde, fore alioqui, vt hoc modo esset etiam actus Provisoris, nō Episcopi. Sede vacante. Vltra rationē à priori, & ab absurdo facit pro nobis defectus textus Iuris cōmunis, in quo alterius, quàm Episcopi, deprędicetur facultas ad consecrationē altarium, & vasorum sacrorum. Licet autem Abbates benedicti queant ex Iure communi tonsuram, & quatuor minores Ordines suis Monachis conferre, iuxta C. *Quoniam* 1. Distinctione 69. & iuxta C. *Cum contingat* 9. de ætate, & qualitate ordine præficiend. iunctis Glossis ad C. *Quoniam*, V. *Lectoris*, & ad C. *Requisiuit* 1. de Ordinatis ab Episcopo, qui renunciavit Episcopatui, V. *A non Episcopis*, C. *Abbates* 3. de Privilegijs in 6. Concilio Tridentino Ses. 23. C. 10. de Reformatione: tamen ex vna facultate non arguitur efficaciter ad aliā nō subordinatam, neque eiusdem rationis.

77 Dico tertiò, quòd Abbates Regulares possint ex privilegio speciali Pontificio consecrare altaria, & vasa sacra, non esse argumentum ad probandum, talem consecrationem nō esse privativè propriam Episcoporum ex munere proprio, & Iure communi: Inde tantùm probatur, eam, quæ sic est propria Episcoporum, posse ex peculiari gratia Summi Pontificis communicari Abbatibus, quibus ille voluerit. Declaratur exemplo petito ex C. *Pervenit* 1. Distinctione 95. vbi etsi Pontifex concedat Presbytero simplici, vt confirmet, non inde inferes, non esse privatiuè proprium Episcopi ex Iure communi, imò & ex Iure diuino Christi, quòd sit Minister ordinarius Confirmationis. Dico quartò, si constet, Priores præfatos Ordinū Militarium habere communicationem in omnibus privilegijs Cisterciensium, fore, vt possint, quod ait P. Mendus. Sed Machadus apud ipsum desiderat communicationem in hoc privilegio. Ego nec possum eam affirmare, nec negare. Examinent eam illi, quorum interfuerit vsus privilegij, simulque perpendant, quod tradidimus in num. 74. videlicet Prælatos alios Regulares non Abbatiales, communicantes cum Cisterciensibus in privilegijs, non ideo participes esse huius de consecratione altarium, & vasorum sacrorum, de collatione minorum Ordinum; Subdiaconatus item, & Diaconatus, quæ omnia ab Innocentio VIII. concedūtur Cisterciensibus; sed collatio Subdiaconatus, & Diaconatus censetur revocata per Conciliū Tridentinum Sessione 23, Cap. 8, 10 & 12, de Reformatione, quanquam Llamas 4, parte Methodi Capite 5, §, 5, & 6, & Chassaing parte 2, Tractatu

7,

7. Cap. 1. propos. 4. videantur refragari. Collatio etiam minorum Ordinum per Priores Ordinum Militarium displicet Emmanuëli Rodriguez tomo 1. quæstionum Regularium, quæstione 85. art. 6. exinde saltem, quòd nunquam fuerit in vsu.

78 Dico quintò, si Prior constituatur, non Frater Clericus, sed aliquis Monachus Cisterciensis, vt in Monasterio Montesæ Regni Valentini, & vt contendit Abbas Cisterciensis Morimundensis debere à se constitui in Monasterio Calatrauæ, vbi præfuerunt aliqui Monachi Cistercienses nominati, & electi à Rege Philippo Secundo, vt testatur Llamas parte 3. Cap. 11. §. 22. tunc disputationi adhuc subiectum fore; an posset consecrare altaria, & vasa sacra? siquidem non esset Abbas, sed Prior; quanquam ex alia parte videri queat nimis accidentale, quòd non Abbas, sed Prior vocaretur, cum tamen haberet similem, & parem dignitatem, quam Abbates Cistercienses in suis Monasterijs, & prætereà iurisdictionem quasi Episcopalem in vtroque foro. Dico sextò, Fratres Clericos Priores Alcantaræ, & Villanouæ, seu Magacelæ posse ex privilegio Clementis VII. anno 1530. incipientis *Romani Pontificis*, vti ornamentis, & Insigniis Pontificalibus in Officijs diuinis, benedictionem solemnem impertire populo interessenti, & concedere Indulgentiam, quam possunt Episcopi; sed tamen ex hoc privilegio non inferri facultatem ad consecrationem altarium, & vasorum sacrorum, vt probant quę adnotaui in num. 76. ad finem. Dico septimò, Priores pręfatos Ordinum Militarium non posse consuetudine, & pręscriptione adquirere potestatem consecrandi altaria, & vasa sacra, quia hæc potestas est Ordinis Episcopalis, quæ eo modo comparari non potest, sed tantùm privilegio speciali, vel adminus tacito consensu Romani Pontificis, vt docent Azor tomo 2. Lib. 9. Cap. 7. quęst. 2. Ascanius Tamburinus tomo 1. Disput. 19. quæst. 1. numero secundo, Disputatione 23. quæstione 1. numero 2. & alij communiter.

79 Opponet quis ex Bauny Tract. 6. quæst. 17. Vers. *Contrariæ*, eam potestatem non esse annexam Ordini Episcopali, alioqui non posset Abbatibus tribui à Papa, non enim hic potest supplere, quę sunt Ordinis. Si autem ea potestas est iurisdictionis, adquiri valebit consuetudine, & præscriptione à Prioribus Militaribus. Sed contra ex sæpe dictis, nam quæ sunt Ordinis Episcopalis non tantùm ex institutione Ecclesiæ, vt consecratio altarium, & vasorũ sacrorũ, sed etiã aliqua ex Iure diuino Christi queunt per plenitudinem potestatis Pontificiæ committi Presbytero non Episcopo. Et tunc in rigore non supplet Papa, quæ sunt Ordinis Episcopalis, sed concedit, vt actu sit Minister extraordinarius, qui ex institutione Ecclesiæ, vel ex Iure diuino Christi aptus existebat, vt esset. Et cum id admittat Bauny in ministerio extraordinario Confirmationis per merum Sacerdotem, dispensante Papa, vt legere est in Tract. 3. quęst. 7. cur difficile ipsi visum est in eo alio casu ministerij extraordinarij consecrationis altarium, & vasorum sacrorum per non Episcopum, accedente privilegio Papę, etsi ministerium ordinarium spectet ad Ordinem Episcopalem?

80 Dico octauò, Priores Monasteriorum, & Rectores Collegiorum Militarium, & in eorum absentia Subpriores, atque Vicerectores posse benedicere ornamenta Sacerdotalia, & paramenta altaris, vti possunt Superiores Regulares, quia privilegij horum sunt participes, vtpote Prælati verè Regulares. Ita P. Mendo Disquis. 7. quæst. 12. num. 125. quæst. 28. num. 232. Emmanuel Rodriguez tomo 1. qq. Regular. q. 36. art 6. Quod secus est in Abbatibus Cõmendatarijs, vt notat Chassaing parte 2. Tractatu 7. Cap. 3. propos. 7. ad finem, constatque ex doctrina Ascanij Tamburini tomo 1. Disputatione 16. quæstione 4. de non extendendis privilegijs Abbatum, vel Prælatorum Regularium ad Abbates Commendatarios. Idemque à fortiori intellige de quibusdam Abbatibus Sæcularibus nulla gaudentibus iurisdictione, & qui solùm habent primam sedem in aliquo Capitulo, aut Ecclesia Collegiata, qualis in Castella veteri est nunc Abbas Methymnæ Campi. Hucvsque de privilegijs.

SECTIO IX.

Adnotationes nonnullæ circa benedictionem, & consecrationem rerum; quæ sunt in vsu ad Missam.

81 HVIVSMODI rerum adhibentur benedictiones, & consecrationes, *tum propter Sacramenti reverentiam, tum ad repræsentandum effectum Sacramenti, qui ex Passione Christi provenit*, vt ait Sanctus Thomas quæstione 83. art. 3. in Corp. videndus ad 1. ad 2. & ad 3. simulque Suarez Disputatione 81. Sectione 2. & Sotus in 4 distinctione 13. artic. 3. Cum verò Sanctus Thomas ad 3. dicat, ea, quæ benedicuntur, aut consecrãtur, inde *adipisci quandam spiritualem virtutem, per quam apta redduntur divino cultui, vt scilicet homines deuotionem quandam exinde percipiant, vt sint paratiores ad diuina, nisi hoc propter irreverentiam impediatur*: super hæc verba Caietanus excitat quæstionem, an consecratio templi vi gignat, necne, ipsi templo aliquam qualitatẽ spiritualem? Primum indicare videntur verba Sancti Thomæ. Sed negatur à Caietano, & à Soto, procedentibus media quadam via, ad quam trahere, conantur verba S. Thomæ, quatenus scilicet templum per consecrationem comparet, non qualitatem distinctam, sed instrumentalem virtutem ad movendum Deum, vt in ipso templo consecrato aliter excitet nostram devotionem, quàm si non esset consecratum. Sed certè illa virtus instrumentalis, & inchoata, addita templo per consecrationem, vel est quid physicũ, vel quid morale tantùm? Si primum, devenitur in qualitatem spiritualem de novo impressam. Si secundum, erit solummodò quædam templi deputatio per orationes, & cœremonias Ecclesiæ, moventes Deum sæpe, quanquam non infallibiliter, vt in hominibus fidelibus ingredientibus templum operetur eos effectus, quos per preces suas postulat Ecclesia sancta, & grata in divinis oculis. Sic explicat Sanctũ Thomam P. Suarez Disputatione 15. Sectione 4. ferè tota, Disput. 81. Sectione 2. Vers. *Secundò potest*; consentitque Nuñus Cabezudus 3. parte, quæstione 83. articulo 3. dub. 1. in fine. Quare consecratio templi habet aliquid amplius, quàm præcisè conducere per modum obiecti, & signi ad placitum, vt excitetur memoria nostra, intelligentia, ac devotio circa Deum, & res diuinas: optimèq; impugnãt Caietanus, & Sotus eos, qui non amplius agnoscunt.

82 Addit ibidem Sanctus Thomas, dici *probabiliter à quibusdam, quòd per ingressum Ecclesiæ consecratæ homo consequitur remissionem peccatorum venialium, sicut & per aspersionem aquæ benedictæ*. Videtur loqui Sanctus Thomas de ingressu sine oratione, nam hæc in Ecclesia consecrata numeratur concorditer à Theologis inter Sacramentalia. Et siue loquatur de ingressu sine oratione, vel cũ illa, accipiendus est sub conditione, quòd iustus ingrediens expers sit complacentiæ in peccatis venialibus, adeatque templum ex pio, & religioso affectu. De hac conditione dubitari non potest. At controverti valet, an ad remissionem venialium necessarius prætereà sit aliquis actus formaliter, vel virtualiter, vel implicitè retractativus venialium peccatorum, vel ipse ingressus, aut oratio ingredientis habeat vim ex opere operato ad talem remissionem in homine iusto? Quæ controuersia communis est ad omnia Sacramentalia. Ego in Disputatione, & numero 10. satis significavi meam sententiam de necessario illo actu, eamque esse Sancti Thomæ multis in locis: quibus ponderatis ait Illustrissimus Archiepiscopus Salernitanus Marcus Antonius Marsilius sect. & Cap. 3. Hydragiologiæ, esse certò S. Doctoris. Neque in hoc loco sibi, aut nobis est contrarius. Nam quanvis dicat, hominem per ingressum Ecclesiæ consequi remissionem venialium, vti subintelligenda est conditio paulò antea à me declarata, ita etiam hæc alia de actu retractatiuo, ad quem ob Sacramentale consecrationis templi, aut orationis fusæ in eo excitet Deus frequenter, quanquam non infallibiliter, eum, qui intret in tem-

templum, aut oret in eo. Pro hac opinione ait Thomas Hurtadus tomo 2. Variarum Resolutionum Moralium, Tract. vltimo, Resolut. 9. §. 2. num. 433. totam ferè Scholam Societatis conspirasse contra Thomisticam, & cōtra S. Doctorem. Sed certè è Societate non solus Valentia, quem ipse refert, sed etiam Fagundez in 2. præceptum Ecclesiæ Lib. 2. C. 1. num. 11. cū Bellarmino, Toleto, & Henriquez, quos citat etiam Diana parte 3. Tract. 4. Resol. 61. accedunt ad sententiam, quam Thomas Hurtadus vocat Thomisticę Scholę; & ab ea recedūt è Prędicatorum cætu Albertus Magnus in 4. Distinct. 1. artic. 2. ad 11. seu §. *Ad illud, quod obijcitur.* Ioannes de Friburgo in Summa Confessorum Lib. 3. tit. 24. quæst. 3. Paludanus in 4. Distinct. 16. quæst. 1. art. 2. Conclus. 4. num. 26. S. Antoninus parte 1. tit. 10. C. 1. §. 5. Sylvester V. *Aqua benedicta*, quęst. 1. & 2. Tabiena eodem V. num. 5. Petrus de Soto Lect. 18. de Pœnitentia, §. *Ex his intelligendum est*, fol. 162, Turrecremata in C. *Tres autem*, de Pœnitentia Distinct. 1. & in Cap. *Aquam*, de Consecratione Distinct. 3. Durandus in 4. Distinct. 21. quæst. 3. num. 6. Innumeriq; alij ex cęteris statibus; quòd si benè Authores antiqui perpendantur, reperientur pauci præter Maiorē, Victoriam, Sotum Ledesmam, Canum, qui dicant, Sacramentalia vi clavium Ecclesiæ habere vim remittendi peccata venialia ex opere operato, quin requiratur aliquis actus formaliter, vel virtualiter, vel implicitè retractativus eorum. Ex quibus liquet, nostram opinionem debuisse non censurari minus piam à Thoma Hurtado, ipsumque debuisse non se præcingere ad defensandam contrariam, dicendo, se id facere, vt doctrinæ Angelicę clarius conspiceretur puritas.

83 Tandem vt nihil omittamus pertinens ad benedictionem, & consecrationem rerum sacrarum, quod è negotio Theologico sit, advertimus contra Ioannem de Medina Codice de Pœnitentia Tractatu 1. quæst. 6. ad finem, V. *Etiam dubium*, fol. 21. benedicentem, aut consecrantem res sacras non peccare lethaliter, si citra contemptum, & scandalum exerceat in peccato mortali functiones has. Ita Barbosa parte 2. de Officio, & potestate Episcopi, Allegatione 27. numero 61. Pellizarius Tractatu 8. Capite 5. Sectione 3. numero 116. & communiter alij Theologi in Tractatu de Sacramentis in genere, quia nullum est caput, vnde resultet gravis obligatio ad functiones has, non nisi in statu gratiæ. Imò Vazquez 3. parte, Disputatione 136. Capite 4. Gaspar Hurtadus Disputatione 4. de Sacramentis in genere, Difficultate 10. Ochagavia apud ipsum, & alij sentiunt, deficere caput obligationis etiam levis; novissimèque Gaspar Ruiz in perdoctis quæstionibus selectis, parte 2. Tractatus ad quęstionem 64. 3. partis Sancti Thomæ, dub. 3. Vers. *Sit prima conclusio* ait, fortè nullum esse peccatum benedicere vestes, & consecrare vasa in peccato lethali. Ego magis propendeo in id, vt sit venialis culpa contra præceptum naturale exercendi sanctè functiones sacras, cum benedictio vestium, & consecratio vasorum sit functio valde sacra, adeòque sublimis, vt ex Iure ordinario sit propria Ordinis Episcopalis. Vnde desumi potest discrimen ad alias actiones inferiores, quæ iuxta præsentem statum Ecclesiæ non sint annexæ Ordini sacro; quæ, etsi fiant in peccato lethali, & ab homine constituto in Sacris, imò & evecto ad Episcopatum, possunt esse immunes venialis noxæ. Sed de his latiùs in sua sede. Nunc ex additis in ista Sectione, & ex addendis in Disputationis decursu circa postrema verba Sancti Thomæ ad 3. in articulo 3. quæstionis 83. nihil, vt puto, erit in toto præfato articulo Sancti Doctoris, quod non sit glossis, & commentarijs declaratum à nobis ex Disputatione 23 vsque ad hanc præsentem.

:|:

SECTIO X.

De benedictionis amissione à vestibus Sacerdotalibus.

84 SACERDOTALES vestes perdunt benedictionem, seu quasi exsecrantur, quando figuram necessariam ad eos vsus; ad quos fuerant destinatæ, ita amittunt, vt sine novo artificio non possint aptè in posterum deservire. Hinc si manica abscindatur omnino ab Alba, perdit hæc benedictionem, quia amittit figuram convenientem suo ministerio. Secus foret, si antequàm omninò abscinderetur manica, assueretur iterùm filo, imò & reficeretur, addito linteo non benedicto, quia tunc Alba non amisisset figuram aptam suo muneri; & linteum additum, vtpotè accessorium, sequeretur naturam maioris partis antiquæ, vtpote principalis quoad benedictionem; seu participaret istam ex ea maiori parte, & magis dignum traheret ad se minus dignum.

85 Quę doctrina communis confirmatur ex Cap. *Quod in dubijs 3.* de Consecratione Ecclesiæ, vel altaris, vbi dicitur, *Nec negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri.* Et ibi Glossa ad Vers. *Consecratum*, notat, *In reficiendis sacris vestibus filum non sacrum, siue pannus non sacer potest apponi, nec est opus noua consecratione.* Confirmatur etiam ex recepta apud Doctores sententia de participata consecratione ab eis templi partibus, quibus illud reficiatur, & reparetur paulatim, & successiuè. Ita Theologi, dum agunt de consecratione Ecclesiæ, & Canonistæ ad Cap. *Ligneis 6.* in titulo præcitato, & ad Cap. *Ecclesijs 20.* de Consecratione Distinctione 1. Tandemque confirmatur ex aqua benedicta, cui si addatur alia pars aquæ non benedictæ, communicat hæc in benedictione, vt constans est Theologorum, & Canonistarum persuasio apud Marcum Antonium Marsillum Archiepiscopum Salernitanum in Hydragiologia Sectione 3. C. 4. ex pagina 301. præeunte Innocentio III. Lib. 4. de sacro altaris Mysterio C. 32. vbi ait, *Aqua pura per aquæ benedictæ contactum efficitur benedicta.* Hinc tamen nemo inferat, aquam, aut vinum; si admisceatur speciebus vini consecrati continentibus sanguinem Christi, reddi eo ipso consecratum, seu converti in Christi sanguinem. Præstiti discrimen in D. 7. de Eucharistia, n. 70. Vnde non semper in liquoribus vera est illa regula Glossæ ad Cap. *Ad hæc 1.* & ad Cap. *Quod in dubijs 3.* in titulo memorato, *Quòd sacrum trahat ad se non sacrum.* Sed nec vera est in solis aliquibus liquoribus, vt aiebat Panormitanus ad citatos Canones; neque item vera est in omnibus rebus solidis, vt noscet, qui legerit num. 32. Disputationis 24. quicquid in contrarium indicet Glossa ad Can. illum *Ad hæc*, V. *Altare.*

86 Potest hìc disputari, an si Alba lacera resarciatur, & per plures vices assuatur maior, vel æqualis pars lintei, ac primò fuit benedicta, quanvisque singulis vicibus apponatur, sit minor parte præexistente immediatè, tūc Alba retineat benedictionem? Censeo cum Maiore in 4. Dist. 13. quæst. 4. V. *Sed contra id*, & sequenti, non amittere benedictionem, tum quia palmus lintei assutus primùm corpori Albę participat benedictionem ex ipsa. Ergo & alij palmi, qui sensim adiunguntur, & qui seorsim sint minoris quantitatis linteo, cui adduntur, sed coniunctim sint maioris, vel æqualis, quàm Alba initio benedicta. Tum etiam quia Alba sic refecta censetur eadem, ac quæ primo fuit benedicta. Vtraque ratio, & maximè prior confert ad probandum idem ipsum de oleo, & chrismate non benedicto, aut non consecrato admisto cum benedicto, aut consecrato, de aqua vsuali infusa benedictæ, & de ruderibus, quibus consecratum templum reparetur; de quo postremo casu nonnihil dixi in S. 7. D. 23. Et quoad secundum plures, & aliqui quoad primum volunt, etsi maior sit quantitas aquæ, olei, & chrismatis, quę admisceatur quantitati benedictæ, aut consecratæ existenti tunc, cum fit admistio, totam effici benedictā. Et ita defendit prælaudatus Archiepiscopus Salernitanus post antiquiores alios. Sed id nimium est; & quanvis verū esset, deberet nō extendi

ad

ad vestes Sacerdotales, quatenus si Albæ v. g. consumptę, aut ruptę assuatur vna vice pars, quæ maior sit, aut æqualis, adquirat benedictionem pars, quæ additur, nam cum antiquior amiserit benedictionem, nequit hanc derivare in noviorem partem; & minor, aut æqualis quantitas non traheret convenienter ad se maiorem, aut æqualem quantitatem. Prætequamquòd in vestibus Sacerdotalibus, vtpote solidis, non valet ratio, quæ in liquoribus cõmistibilibus vsq; ad minima, salva specie, & nulla facta corruptione; & quæ movet Authores illos: de qua ego nũc movere litem non volo. Semper tamẽ retardat ab ea opinione absurdum, quod inevitabiliter videtur sequi ex ipsa, vt nimirùm si gutta aquæ benedictæ inijciatur mari, aut saltem fonti, vel puteo, resultet benedicta tota aqua, quanta ibi sit. Legantur Layman Lib. 5. Tractatu 9. Cap & num. 13. Gretserus Lib. 2. de Benedictionibus Cap. 20. Franciscus de Lugo Lib. tertio. Cap. primo, quæst. 4. per totam.

87 Quæ dixi de participanda benedictione ab Albæ minori parte, si maiori assuatur, intelligenda sunt, dummodò maior pars sufficiat ad conservandam formam Albæ, & ad deserviẽdum in suo ministerio sine novo artificio, ne proximè scripta pugnent cum scriptis in principio Sectionis; certumque est apud omnes, Albam non retinere benedictionem, si dissuatur manica; & non recuperare eam, si eadem, aut alia manica denuò consuatur; & tamen vna manica multò minor est, quàm reliquum Albæ. Atque hinc optima est animadversio Sylvestri V. *Benedictio*, num. 6. post Paludanum in 4. Distinctione 13. quæst. 2. art. 6. numero 23. * Forma vestis Sacerdotalis mutatur, quando tanta pars est amota, quòd non liceret sine illa celebrare, puta medietas, vel tota manica Albæ: & tunc tutum est, vt superfuatur pars nova, antequàm abscindatur vetusta; & sic semper remanebit forma. * Ita Sylvester. Videantur Fagundez in 1. pręceptum Ecclesiæ Lib. 8. Cap. 23. num. 9. Pellizarius Tractatu 8. Cap. quinto, Sectione 3. numero 117.

88 Sed notandum à nobis est cum Bonacina D. 4. quæst. vltima, pũcto 9. num. 20. Cardinali de Lugo D. 20. sect. 4. num. 93. & 99. Arriaga D. 55. sect. 3. num. 11. Thoma Tamburino Lib. 1. C. & §. 3. num. 1. si manica annecteretur ei maiori parti quibusdam globulis, aut funiculis, Albam non perdituram benedictionem, dissoluto nexu manicę, quia absque novo artificio possent rursus coniungi, & redire ad figuram pristinam, vel quia nova ad vsum coniunctio non efficeret, vt esset, aut reputaretur alia vestis, ac antea; vel potiùs ob rationem redditã in Disp. 26. num. 91. cum ageremus de calice tornatili.

89 Advertendum etiam est, Albam retinere benedictionem, quantumvis in varijs partibus sit rupta, dũmodò adhuc conservet figuram debitam. Ita Henriquez Lib. 9. Cap. 29. §. 5.

90 Notandum prætereà est cum Paludano suprà, num. 22. cum Patre Sà, Vers. *Missa*, num 11. & cum Thoma Tamburino suprà, numero 5. ex duplicata stola, vel casula, seu planeta posse fieri duas, quin opus sit alia benedictione, quàm vna illa communi ad vtramque partem externam, & internam. Ratio est, quia etiamsi separentur, possunt permanere cum figura antiqua convenienti. Ex quo à fortiori deducitur, licitum esse celebrare cum stola, vel casula, cuius vna pars modò appareat exteriùs, modò interiùs lateat. Et huiusmodi vestes duplicati coloris solent non rarò fieri.

91 Addit Sà tum eo numero, tum 9. ex Nauarro in Manuali Cap. 25. num. 84. ex Paludano, & Sylvestro suprà, posse fieri ex stola cingulum, & è contra; posseque quem vti manipulo pro stola, & è contrà; quin desideretur nova benedictio; pręsertim si hæc omnia benedicta fuerint communi benedictione præscripta in Missali, Ritualique Romano, vt moris est, observatque Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 10. num. 205. Nihilominus videtur, figuram cinguli dissimilem esse notabiliter figuræ, quam stola habere debet, & magnitudinẽ manipuli esse multò minorem ea, quam debet habere stola; sapitque indecentiam quandam commutatio munerum in præfatis indumentis,

tis, vt benè consideravit Franciscus de Lugo Lib. 5. C. 8. quæst 3. num. 28. qui tamen non renuit, vt neque ego, si necessitas vrgeat, et ratio inferiùs proponenda aliud non suadeat.

92 Sed quid si ex multis stolis benedictis, non mutatis, sarciatur vna planeta; num desiderabitur nova benedictio? Respondet affirmativè Thomas Tamburinus suprà numero 7. quia eiusmodi vestis nunquam habuit benedictionem planetæ. Contra, quia neque in casu superiori, in quo cum Sà convenit Tamburinus num. 9. vestis facta manipulus è stola habuit benedictionē manipuli; vel si habuit, eo quòd benedictio fuerit communis, dicetur idem in præsenti casu. Nihilominus ego etiam respondeo affirmativè, nam planeta in forma, & figura est valde diversa vestis à stolis; secus est de manipulo respectu stolæ, quia *non videntur esse alia forma, nisi quòd vnum est longius, aliud brevius, quæ brevitas formam non mutat*, vt cum Paludano docet Sylvester supra.

93 Quid rursus, si ex Alba benedicta fiat amictus, eritne necessaria huius benedictio? Respondeo cum Arriaga suprà, num. 17. & 18. fore necessariam, quia neque retinet benedictionem Albæ, neque per scissionem à reliquo eius corpore adquirit benedictionem amictus. Dices, retinere benedictionem, quæ satis sit, vt deserviat per modum amictus: vti stola assumpta, vt loco manipuli deserviat, retinet sufficientem benedictionem. Sed contra, nam stola supponitur non amisisse formam, sub qua est benedicta; secus segmentum illud detractum è corpore Albæ. Si replices, stola benedicta fuit vt talis, & non vt manipulus. Ergo vt deserviat tanquam manipulus, opus est alia benedictione. Hæc replica valde me inclinat, vt negem, posse licitè assumi stolam in munus manipuli sine nova benedictione. Sed absolutè dico id, quod servat benedictionem, posse licitè assumi ad aliud munus, quàm ad illud, ad quod fuit benedictum, si forma est parùm diversa, & aliunde vrgeat necessitas.

94 Hieronymus Llamas 3. parte Methodi, C. 5. §. 16. scribit, posse, vrgente necessitate celebrandi, & in defectu amictus, assumi pallam aliquam altaris, aut pannum aliquem linteum benedictum. Agnosco in hoc maiorem difficultatem, nam benedictio pallarum altaris nō est cōmunis adve- stes Sacerdotales, vti benedictio vnius vestis Sacerdotalis solet esse communis ad aliam. Addit ibidem Llamas, * si duæ essent stolę, & non adesset manipulus, possemus vna illarum breviori, vel brachio involuta vti pro manipulo: & si deesset stola, & adessent plures manipuli, possemus, absque scrupulo, longiori manipulo, vel duobus acicula iunctis vti pro stola, dum superesset manipulus pro brachio. * Sic ille declarans magis pro praxi id, quod antea retulimus ex Paludano, Sylvestro, Navarro, & Sà.

95 Hic autem viteriùs in numero 12. inquit, *cingulum fractum posse necti*, sicque deservire sine nova benedictione, *si pars altera non sufficit*. Quod verum est, quando priusquàm omnino frangatur cingulum, reficitur, aut firmatur adhibito nodo, quia non amisit magnitudinem, figuramque convenientem. Quam ob rationem est etiam illud verum, quando esto omnino frangatur cingulum, sed manet vna pars cum cōvenienti magnitudine ad cingendum, etiamsi altera non sufficiat; & tunc quæ sufficiens est, conservat benedictionem, poteritque ad maiorem commoditatem necti cum insufficienti: quæ fractionis de causa perditam benedictionem recuperabit quadantenus ex nexu ad sufficientem partem retinentem benedictionis. Si cingulum sit omnino fractum in duas partes, quarum quælibet se sola sufficiat ad cingendum, est multò verius, conservari benedictionem in vna, & altera parte.

96 Sed quid, si nec vna, neq; altera sufficiat se sola, reficiantur tamen, aut firmētur nodo, opus ne tunc erit nova benedictione? Diana parte 2. Tract. 14. Resol. 57. Tractatu 15. Resol. 4. parte 5. Tract. 13. Resol. 92. respondet, opus non esse, allegatque perperàm pro se Suarium, Conichum, Scortiam Authores ex Societate; sed non adeò malè Emmanuelem Sà supra, tametsi huius Doctoris verba interpretationem commodam admittant, non enim ait, si neutra pars, sed si altera non sufficit. Citat tres alios, aut quatuor Autho

Authores, & duorum verba referi favẽtia manifestè. Tertius est Ioannes de la Cruz q. 3. de Mis. Sacrif. dub. 4. Conlus. 2. qui transcribit aphorismũ P. Sà, citati etiam cum approbatione à Trullench L. 3. de Sac. C 8. dub. 17. n. 2.

97 Ego respondeo ex Sylvestro supra, & ex plerisque Theologis posterioribus, quibus tandem adiunxit se Diana parte 10. Tract. 15. Res. 28. retractans assertionem priorem; respondeo, inquam, opus esse nova benedictione, quia vtraque pars per fracturam reddita est ineptæ magnitudinis ad suũ ministerium, non secus, ac per scissionem manicæ à corpore Albæ, aut vnius magnæ partis ab alia magna redditur illa ineptæ figuræ ad suum munus. Vnde sicut amittit benedictionem in illo casu, ita etiam cingulum in nostro; & sicut necesse est, benedici iterùm Albã, cui manica assuatur, affigatur've aciculis, etsi perquàm facilè possit id fieri; ita etiam necesse erit, iterare benedictionem cinguli, tametsi facillimum sit, nectere, & colligare eius partes nodo aliquo.

98 Inquies, hunc posse fieri sine nova artificis industria. Quæ ratio movet plures, vt dicant, Albam medijs fibulis, aut condilis coniungibilem manicis non perdere benedictionem, quãdo dissolvitur à manicis, neque egere nova benedictione ad vsum in Sacrificio, quando rursus manicis copulatur. Sed contra per instantiam in Alba, cui si aciculis affigatur manica, non videtur elucere potior ratio novę industrię artificis. Contra etiam per instantiam in stola, quæ divisa in duas partes, magnitudine requisita ad suam functionem minores, coniungatur posteà aliquo nodo. Ac sanè siue hic vocandus sit novũ artificium, siue non, & dicendus sit siue oriri, siue non ex nova artificis industria tam in stola, quàm in cingulo; ast partes non habent talem connexionem, qualem priùs; idque satis est; vt perdant antiquam benedictionem, egeantque novâ alia; si in Sacrificio Sacerdos velit eis vti. Disparitas autem ad Albam resticulis coniungibilem cum manicis est manifesta, nam benedictionem suscipit vt separabilis, & vt adaptabilis ad manicas medijs resticulis; ast cingulum benedicitur, quatenus eius partes sunt continuæ.

SECTIO XI.

De obligatione ad vestes Sacerdotales, & benedictas pro Missæ celebratione.

99 PRÆCEPTVM adhibendi in Sacrificio cunctas, & singulas Sacerdotales sex vestes benedictas constat nunc communi consuetudine, sensuque Ecclesiæ, Doctorum, ac fidelium, licet olim quoad obligationẽ adhibendi cingulum, quod sit benedictum non adeò concordarint Doctores, vt dixi in superioribus, adducens Canonem *Vestimenta*, ex quo solet probari obligatio, vt omnes, & singulæ sex vestes sint benedictę. Vt autem omnes, & singulæ adhibeantur ex obligatione in Sacrificio, solitus est afferri Canon *Ecclesiastica* 9. Dist. 23. vbi dicitur ex Concilio Bracarensi III. C. 4. *Cum antiqua Ecclesiastica nouerim' institutione præfixum; vt omnis Sacerdos, cum ordinatur, orario vtroque humero ambiatur; scilicet, vt qui imperturbatus præcipitur consistere inter prospera, & aduersa, virtutum semper ornamento vtrobique circumseptus appareat: qua ratione tempore Sacrificij non assumit, quod se in Sacramento accepisse, non dubitatur? Proinde modis omnibus conuenit, vt quod quisque percepit in consecratione, hoc & retentet in oblatione, vel perceptione suæ salutis, scilicet vt cum Sacerdos ad Missarũ solemnia accedit, aut per se Deo Sacrificium oblaturus, aut Sacramentum corporis, & sanguinis Domini nostri Iesuchristi sumpturus, non aliter accedat, quàm orario vtroque humero circumseptus, sicut & tempore Ordinationis suæ dignoscitur consecratus, ita vt de vno, eodemque orario ceruicem pariter, & vtrumque humerum premens signum in suo pectore præferat crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ subiaceat.* Sic ibi.

100 Sed hic Canon (pro quo, & alijs agentibus de orario oportebit legere Azorem tomo 1. Lib. 10. C. 28. quæst. 10. & tribus seqq. priùsq; S. Isidorum Hispalensem in Regula Monachorum C. 12. & Cassianum Lib. 1. C. 7. de Institutis Cœnobiorum) loquitur solummodò de orario, seu stola, quanquàm ob paritatem rationis extẽdatur

datur non improbabiliter à Doctoribus ad alias vestes Sacerdotales. In cuius Canonis vltimo verbo Gratianus legit, vt & Loaysa, *Subiacebit*, non autem *Subiaceat*, vt nos suquuti editiones novas Conciliorum, & correctionem Decreti iussu Gregorij XIII. Papæ. Vnde ex diversitate lectionum oriri potest dubium, an excommunicationis pœna, de qua in Canone, sit ipso facto incurrenda, vel tantùm comminatoria? Quæ tamen dubitatio, in antiquo Canonis rigore fundata, non refert nunc magni, vt colligetur ex dicendis.

101 Huiusmodi præcepto gravem induci ex genere suo obligationē non omittendi vestem vllam Sacerdotalem, & non vtendi aliqua, quæ non sit benedicta, probat vniversalis cōsuetudo, & observantia Ecclesiæ, quæ hūc ritum observat tanquam necessarium, & maximè pertinentem ad reverentiā Sacramenti. Gravitas obligationis prędictę hinc probatur efficaciùs, quàm ex titulo de defectib⁹ in celebratione Missarum occurrentibus §. 10. num. 1. vbi inter defectus refertur, *Si Sacerdos omittat aliquid ex vestibus Sacerdotalibus: si vestes Sacerdotales :: non sint ab Episcopo, vel ab alio hanc habente potestatem benedictæ.* Neque item suadetur omnino convincenter ex Canone *Ecclesiastica* proximè transcripto.

102 Non ex primo capite, quia ibidem referuntur alij defectus, quibus cum si celebretur Missa, non peccatur graviter, vt iam non semel notavi, & sæpe in progressu Tractatus repetam. Non ex secundo capite, tum quia in præfato Canone sermo solùm est de stola; ad quam adhibendam in Sacrificio etsi præceptum obliget graviter, non ideo inevitabiliter infertur obligare similiter ad quodvis aliud vestimentum, quandoquidem grave onus niti debeat fundamēto, quod prorsus certum sit, & non tantùm simile vero. Tum quia in illo Canone imponitur etiam gravis obligatio, vt cum stola accedat Sacerdos ad communionem extra celebrationem; sic enim ostendunt verba illa, *Vt cum Sacerdos ad Missarum solēnia accedit, aut per se Deo Sacrificium oblaturus, & Sacramentum corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus,* nimirùm extra Sacrificium iuxta veterem morem communicandi sub vtraq; specie. Et tamen sicut ille Canon non recipitur nunc cum tanto rigore, vt obliget graviter, ne Sacerdos more Laicorum communicaturus nō accedat sine stola (talem enim gravem obligationem negant communiter Doctores, & aliqui obligationem etiam levem, quia forsan eis ignota fuit Rubrica Ritualis Romani in Ordine ministrandi sacram Communionem, vbi præcipitur Sacerdotibus more Laicorum communicaturis, *Vt cum stola communicent*) ita neq; debet ob illum Canonem agnosci nunc gravis obligatio, vt Sacerdos in Sacrificio vtatur stola.

103 Transgressio præcepti de adhibendis in Sacrificio omnib⁹, & singulis sex vestibus Sacerdotalibus, iisq; benedictis, non modò est gravis ex genere suo, sed neque excusatur à peccato mortali ex parvitate materię, atq; adeò leve nō erit omittere manipulū, neque cingulum, aut vti manipulo, vel cingulo, quod non sit benedictum, quia etsi in se sit quid leve manipulus, vel cingulum, aut benedictio cuiuscumq; ex illis, at celebratio sine quolibet illorum, aut cum quolibet illorum, sed non benedicto grave quid est, vtpote contra cultum, & reverentiam debitā tanto Sacrificio, prout cōmuniter existimant Doctores apud Suarium D. 82. sect. 2. V. 1. & 2. & apud Dianam 2. p. Tract. 14. Resol. 57. valdeque scandalizarentur fideles, si viderent celebrari extra casum necessitatis sine manipulo, vel cingulo, aut scirent celebrari cū manipulo, vel cingulo, quod non sit benedictum. Neque id magis mirum esse debet, quàm quòd leve non sit, celebrare, præassumpto minimo cibo, vel potu, aut celebrare cum vino, cui parū aquæ non infundatur ante Offertoriū, vel initio Missæ.

104 Cæterùm quia Doctores nonnulli eruditi, ac pij post attētam rei discussionem adhuc affirmant, leve quid esse, vltrò celebrare cum cingulo, vel manipulo, qui non sit benedictus, non diffiteor, probabile esse ab authoritate extrinseca non peccaturum lethaliter, qui citra contemptum, & scādalum vteretur voluntariè cingulo, vel manipulo non benedicto. Authores illos citat, & sequitur Diana p. 2. Tract. 14. Resol. 68. parte 5. Tract. 5. Resol. 62. Adhærentque illis Arriaga Disp. 55 sect. 4.

sect. 4. num. 17. & Thomas Tamburinus Lib. 1. C. 3. §. 1. num. 3. In censura autem de probabilitate ob authoritatem extrinsecam sequor ego Cardinalem de Lugo D. 20 S. 4. num. 102. Franciscum de Lugo Lib. 5. C. 8. q. 4. num. 35. Dicastillum Tract. 5. Disp. 4. dub. 10. num. 206. Sed observo, Authores aliquos adductos à Diana scripsisse priscis temporibus, cum in multis locis nec peccatum veniale foret vti voluntariè cingulo non benedicto, quia in eis locis consueta tunc non erat benedictio cinguli. Rursus noto, Authores illos, & alios non loqui de celebratione absque omni prorsus cingulo: sed absque cingulo, quod sit benedictum: neque item loqui plures ex illis de celebratione absque manipulo, siue benedicto, siue non benedicto: neque denique loqui de celebratione extra casũ, sed in casu necessitatis. Vnde etsi Arriaga supra num. 16. scribat, referri à Diana p. 2. Tract. 14. Res. 57. nonnullos Authores pro sententia asserente, licere celebrare sine vna, aut altera ex levioribus vestibus benedictis, cum tamen P. Suarez supposuisset vt certum, non dari in hoc puncto parvitatem materię; ast Diana ibi non citat Authores, nisi pro casu necessitatis: extra quem esse mortale affirmari ab omnibus, testatur ibidem in principio, allegans specialiter Vazquium, Nuñum, atque Bonacinam. Et ego quidem non invenio Authorem Suario antiquiorem dissentientem ab eius suppositione citra casũ necessitatis, si excipiatur benedictio in cingulo. Et inter antiquos ait signatè S. Bonaventura in Expositione Missæ; *Si quis ex his indumentis* (sex videlicet) *per oblivionem* (crassam nempe, & supinam) *aliquid omitteret, grauiter peccaret.* Quæ omnia maximè consideranda sunt, ne contra, vel vltra Authorum mentẽ laxetur, quod ob eorum præcisè authoritatem diximus esse probabile.

105 Si vrgeat necessitas, ait Eximius Doctor P. Suarez D. 82. sect. 3. V. *Secundò dicendum*, * Viros graues censere, non esse peccatum mortale, prætermittere vnum, vel alterum ex his vestimentis, presertim ex minoribus, vt stolam, vel cingulum. * Hẽriquez Lib. 9. C. 29. §. 5. inquit licitum esse * vrgente causa, vti cingulo non benedicto, aut confracto, * & in Glossa littera Z. addit, * Canõ in lect. negat esse mortale vti manipulo nõ benedicto, præsertim ex causa, quando non habetur alius, quia est materia leuis (vt de cingulo dicetur) quod est probabile. Et tamen Doctores communiter damnant peccati mortalis.* Hieronymus Llamas 3. parte Methodi curationis animorum Cap. 5. §. 16. affirmat, licitum esse, pro vna, aut altera vice in necessitate celebrare sine stola, vel manipulo, vel cingulo benedicto; falque esse Sacerdoti Religioso in necessitate vti Ordinis sui chorda, aut corrigia loco cinguli. Coninch 3. parte q. 83. art. & dub. 3. num. 250. scribit, * Nollem condemnare eum, qui, quãdo aliàs die celebri totus populus deberet carere Sacro, celebraret sine cingulo benedicto. * Filliucius Tract. C. & quęst. 5. num. 149. ait, * In necessitate sine vna, vel altera veste, præsertim ex minoribus, vt stola, vel cingulo, sacrificare, non esset mortale. * Cardinalis de Lugo D. 20. sect. 4. num. 98. inquit, * An verò in casu necessitatis liceat celebrare absque aliquo ornamento ex levioribus, vel cum eo non benedicto, vt absque stola, vel manipulo, aut cingulo? Negant plures; alij affirmant, quos refert Diana 1. tomo, Tract. de Celebratione Missarum Res. 57. & de cingulo in particulari Resol. 68. Qui quoniam multi sunt, non audeo condemnare eum, qui ita faceret. * Ita Eminentissimus Purpuratus. Et Diana quidem in illa Resol. 68. dicit, * Nota tamen, quòd celebrare cum cingulo non benedicto ex causa iusta, non erit neque peccatum veniale. Iusta verò causa erit necessitas audiendi, vel celebrandi Missam ex præcepto alicuiꝰ festivitatis, fervor magnæ devotionis, necessitas superandi tentationes aliquas, si Sacerdotes pauperes nõ habeant stipem pro celebrando Sacro. * Quæ verba desumpsit ferè ex Fagundez L. 3. in 1. præceptum Ecclesiæ C. 23. n. 12. & ex vno, vel altero transcribuntur à Tamburino supra, num. 4. Hæc sunt gravium aliquorum Authorum iudicia de licita prætermissione vestis alicuius Sacerdotalis, & de licito vsu eiusdem non benedictæ in casu necessitatis, necnon de quantitate necessitatis.

106 Ego sanè ob ministrandum ægroto viaticum non dubitarem celebrare

brare sine manipulo, vel etiam sine stola, aut cum manipulo, vel stola, vel cingulo non benedicto, si nullum inde sequeretur scandalum; quod facilè præcaveri posset, monitis adstantibus; qui defectum notarent; monitis, inquam, de probabili, & licito modo operandi.

107 Præterea, * si frequens populus non absque scandalo, aut murmure dimitti deberet sine Missa, * præsertim in die festo, vel saltem valde celebri, non dubitarem celebrare sine aliquo ex eis indumentis, aut cum aliquo ex eis non benedicto. Ita expresè Layman Lib. & Tract. 5. Cap. 6. num. 17. Granadus tomo 5. Controv. 6. Tract. 14. D. 12. n. 7. Quanquàm Dicastillus Tract. 5. D. 4. dub. 10. num. 204. dicat, monendum tunc esse populum de obligatione non celebrandi, & sic dimitti: Emmanuelque Sà V. *Missa* num. 24. vniversim pronunciet, * omittēda quidem Missa etiam in necessitate, si non potest ritè peragi, *

108 Rursus excusatem Sacerdotem celebrantem sine manipulo, vel stola, aut cum manipulo non benedicto, (idemque est de stola, vel cingulo) si aliàs ob Sacrum non factum, & ob stipēdium nō promeritum passurus esset eo die notabilem indigentiam congruentis sustentationis; & aliunde scandalum abesset.

109 Laymano supra videtur, * Etsi ex Ordinis regula, vel etiā Ecclesiæ præcepto Missa facienda sit, præstare tamen non facere, si stola, vel manipulus haberi non possit: Nam eo casu, quo Missa ritè, ac decenter celebrari non potest, cessat obligatio legis de Sacro faciendo, vel audiendo. * Sic Laymanus. Mihi autem videtur, esse in potestate Sacerdotis eligere vel facere, vel non facere Sacrum in hoc casu. Laymani ratio persuadet mihi secūdum; & probo primum, quia præceptum illud aliud de faciendo, vel audiēdo Sacro potest securè movere ad primum, & excusare à peccato non adimpletionem præcepti de adhibendo cingulo, vel manipulo, vel stola, nam cōcurrente illo alio precepto non constat, esse contra decentiam Sacrificij, vt peragatur cum defectu vnius ex illis vestibus. Porrò quidnam esset melius in eis duobus contradictionis extremis, nō potest certò dirimi, imò potest tam pro vno, quàm pro alio probabiliter disputari, præsertim, si ex neutro sequeretur perturbatio adstantium. Vbi notandum est, debere refugi extremū, ex quo oriretur scandalum, aut maius scandalum, si reddita facti ratione non posset huic malo obviàm iri.

110 Denique ob fervorem magnę devotionis, aut ob certiùs superandas tentationes non celebrarem ego Missam absque cingulo, aut cum cingulo non benedicto, quia ad fervorem illum comparandum, & ad victoriam tētationum prę stò sunt cum divina gratia complura alia media.

SECTIO XII.

An ob causam aliquam, & saltem ob ministrandum viaticum moribundo possit celebrari sine omnibus vestibus Sacerdotalibus, vel sine principalioribus?

111 ID est, an ex causis prædictis, & approbatis à nobis Sectione superiori liceat celebrare sine omnibus vestibus Sacerdotalibus, vel sine amictu, vel sine Alba, vel sine planeta, aut cū aliquo horum indumentorum non benedicto? Respondeo, non licere, quia quodcumque ex his indumentis magnoperè pertinet ad decentiam, & cultum in sacrificando. Consentit expresè quoad casulam Hieronymus Llamas supra, quia est propriè, & specialiter vestis Sacerdotalis, & vt talis sit, debet esse benedicta. Addit Llamas, casulam nō posse suppleri dalmatica, neque tunicella. Sed quoad amictum, & Albam dissentit, nā de priori videtur loqui non aliter, ac de manipulo, vel de stola; & de posteriori exprimit, vrgente necessitate celebrandi in die festo, posse assumi eam, quæ non sit benedicta.

112 Ex antiquis Ioannes Maior dixit in 4. Dist. 9. quæst. 3. in 5. argumēto, posse Sacerdotem sine cunctis etiam vestibus sacris consecrare panem ad viaticum ministrandum infirmo; posseque

posseque eadem de causa nō sacrificare integrè, id est, sub speciebus panis, ac vini simul, & omittere omnes Missę ritus, proferreq; sola verba, quib⁹ cōficitur Christi corpus; & Sacerdoti Latino licitum esse, consecrare in pane fermētato. In favorem Maioris allegatur à Leandro Tract. 7. D. 5. q. 22. Ludovicus de S. Ioanne in parva Summa, quam scripsit vernacula lingua Castellana, aitque, citare pro Maiore, & prole, ac benè quidem, Dominicum Sotum in 4. Dist. 12. quæst. 1. art. 4 V. *Primus casus est.* Ego quoque reperio pro eadem parte Sotum allegatum à Martino Alfonso de Vivaldo in Candelabro aureo Ecclesiæ sanctæ Dei 1. parte num. 156. de Sacramento Eucharistiæ, à Moure in Examine Theologiæ Moralis parte 3. C. 5. §. 8. num. 3, à Corrado parte 1. Responsorum ad casus conscientiæ, q. 52. Attamen Sotus agens de necessitate, quæ in absentia Prælati, aut legitimi Confessarij licitam faciat communionem absque confessione peccati lethalis, habet hæc verba, *Item & Sacerdos ipse iam iam moriturus, qui non haberet alium, cui confiteretur, posset ipse consecrare; & sumere Sacramentum.* In quibus verbis non enunciat Sotus, quod ipsi attribuitur, nec enim consecratio à Sacerdote iam iam obituro debet esse cū aliquo ex defectibus admissis à Ioanne Maiore; possunt enim contingere multi casus, in quibus Sacerdos vicinus morti consecret celebrando Missam ad instar aliorum Sacerdotum. Et quidem de doctrina Maioris audiatur Sotus in artic. 8. eiusdem Distinctionis dicens, ✻ Ioannes Maioris Dist. 9. quæstione 3. ait, licere Presbytero post prandium propter necessitatem infirmi consecrare, clanculò tamen sine vestibus sacris, & sine Missa per sola verba consecrationis, ita vt Sacramentum non sumat, sed ad infirmum deferat. Imò si non esset, inquit, hostia ex azymo, posset buccellam panis fermentati consecrare. Paludanus verò Dist. 9. quæst. 2. id licere negat; & proculdubiò negandum est. Multa enim falsa involvit Maioris opinio. Primum, quòd hostia consecretur sine calice, quod esset Sacramentum dimidiare. Item quòd liceat Sacerdoti Sacramentum conficere, non illud sumendo; quod est sacrilegium; idque de Consecratione Dist. 2. Can. *Sicut*, & Can. *Comperimus* damnatum. Adhæc, & in fermentato consecrare Ecclesia Romana nulla necessitate permittit. ✻ Hactenus Sotus satis dilertè declarans suam mentem.

113 Leander addit, Franciscum à Victoria, & Vivaldum innuere opinionem Maioris esse probabilem. Sed Victoria post relatam Maioris sententiam ait in num. 73 vel 83. iuxta diversas editiones, ✻ Oppositum tenet Paludanus Dist. 9. vbi ait, quòd nō licet; & hoc credo probabilius. Maior enim præsupponit falsum, quòd cōmunicare sit præceptum in iure divino, vt posteà videbimus. Item videtur contra ius divinum consecrare panem sine vino, & è contra. Et est contra C. *Comperimus* de Consecratione Dist. 2. Et consecrare in fermentato, & sine solemnitatibus prohibitum est, ac proinde non est faciendum. ✻ Quæ verba probabilitatem denegant doctrinæ Maioris. Victoria quidem credidit, probabilius esse, & non omnino certum, quòd Sacerdos non ieiunus nequeat celebrare ad communicandum infirmum existentem in extrema necessitate; quare probabilem putavit opinionem oppositam Maioris asserentem, posse; & nos etiam cum multis alijs existimamus non carere probabilitate. At quòd Sacerdos possit consecrare in eo casu, quin indutus sit vestes Sacras, vel quin Missam dicat, vel quin consecret sub vtraque specie, & vtramque sumat, vel quin consecret in pane azymo, si sit Sacerdos Latinus, minimè iudicatur probabile à Victoria; quidquid sit de Vivaldo.

114 Nihilominus Didacus de Tapia quæst. 8. de Eucharistia, art. 10. habet hæc verba non omnino adversa Maiori, ✻ Invehuntur nonnulli in Maiorem :: quia ait, licere, vt Sacerdos clam, & sine vestibus Sacerdotalibus, Missæq; solemnitate id faciat. Ego verò in hoc non possum omnino proferre sententiam, quia opinio Maioris videtur conformis charitati, ad quam nostra omnia referri debent. Nihilominus tamen cordatior est opposita sententia, quòd id non liceat. Tum ob huius Sacramenti dignitatem, quæ eo facto minui videtur: tum quia hoc Sacramentū non est eo modo necessarium, quo Baptismus, & Pœnitentia. ✻ Sic insignis Theologus Augustinianus.

Insuper

115 Insuper Doctor in Theologia, & Iure Canonico Margallus in Expositione tit. de Celebratione Missarum parte 1. Rubricæ scribit, * Et si quæris, an sit idem consecrare, vel conficere corpus Christi? Ioannes Scotus (seu Maior, qui natione Scotus fuit) tenet in 4. Dist. 9. quæst. 3. quòd Sacerdos etiam pransus post meridiem clanculùm potest adire Ecclesiam, & consecrare, ne moriatur infirmus sine Eucharistia. Et sic pluries consecrat in eadem die Sacerdos sine vestibus:: Tu vide 7. quæst. 1. C. *Nihil contra*, vbi legitur, quòd contra constitutionem Ecclesiæ, vel generalem consuetudinem nihil præsumendum est. Tamen cum vrgentissima causa dispensatoriè non videtur negandum, præsertim vbi non potest haberi Eucharistia ad communicandum moriturum, quia C. *Nihil* potest exponi, vt loquatur de celebratione Missæ, quia dicit, *Missas facere* in §. *Nullus*: secus autem de conficere, vel consecrare. * Ita Margallus, cuius libellus editus est anno 1528. & cuius cũ nomine Petri, Canonicique iam tunc Eborensis illustre elogium extat apud Ioannem Vasæum in Hispaniæ Chronico, C. 6. Et quem Gillius Gundisalvus Davila Lib. 3. Theatri Ecclesiæ, & ciuitatis Salmanticẽsis refert inter Scriptores Collegij iam S. Bartholomæi, C. 13. iam S. Iacobi Zebedæi, seu Conchẽsis, Cap. 18. Sed ex libello ipso constat, Authorem fuisse Socium Collegij S. Iacobi. Num Salmanticę floruerint ętate illa cognomines duo? ignoro; præsertim cum Alfonsus Fernandez in Noticia Scriptorum Prædicatorij Ordinis pag. 491. meminerit Margalli Collegæ S. Bartholomæi, appelletq; eum magni nominis doctissimum Cathedraticũ Philosophiæ Moralis, validumque cõpetitorem F. Francisci de Victoria in primaria Cathedra Theologiæ.

116 Vlteriùs Thomas Hurtadus in Resolutionibus Moralibus parte 1. Tract. 2. C. 1. Resol. 2. numero 22. existimat, ad subveniendum moribundo de viatico fas esse celebrare sine vestibus sacris, sine Ministro, sine ara consecrata, & similibus requisitis ex mero iure positivo. Sed posteà p. 2. Tract. 11. C. 9. Res. 8. n. 321. dicit, nefas esse tunc celebrare omninò sine vestibus Sacerdotalibus, tametsi liceat cum Sacerdotalibus non benedictis, & Presbytero Latino in pane fermentato. Priorem locum legit Diana parte 11. Tract. 6. Res. 25. ideoque allegavit Thomam Hurtadum pro diversa sententia, ac Leander, qui posteriorem locum vidit Tract. 7. D. 5. quæst. 22. Hi sunt Authores, qui aut approbant, aut nõ prorsus reprobant assertionem Ioannis Maioris circa celebrationem sine vestitu Sacerdotali ex causâ ministrãdi Eucharistiam moribundo. Cæteri autem non sentiunt, neque loquuntur benignè de ea. Et quantùm ad consecrationem, quæ fiat à Sacerdote Latino in pane non azymo nullum ego invenio fautorem manifestum, nisi Thomam Hurtadum; solique Tannerus tomo 4. D. 5. q. 2. dubio 4. num. 134. ac Dicastillus Tractatu 5. D. 2. dub. 4. num. 67. non audent damnare illam, etsi propter Doctorum authoritatem protestentur, se nequaquàm ei subscribere. Longè etiã est à meo genio ferire illam rigidiori censura.

DIGRESSIO
Circa quendam Nuperum.

117 NEQVE par pari referam Thomę Hurtado, de quo ait mitissimus Diana supra, Resol. 22. * Aliquando potuisse magis modestè se habere in censurandis, & refellendis aliorum Doctorum opinionibus, vt patet legentibus eius opera * Ipseque Thomas Hurtadus pag. 174. de Martyrio verò fidei fatetur, * Se aliquantula acrimonia insurrexisse in aliquos Scriptores Societatis. Sed nec fuit aliquantula, nec stitit intra limites acrimoniæ; quanquàm dissimulanda iam à nobis foret, si post exomologesim hanc temperasset stylum. At quia amaritudinis vult adhuc tenax esse, nam, vt ait folio præcitato, impugnare aliquas Authorum Societatis opiniones videtur sibi facere, * ad veritatem doctrinæ, qua semper debet Ecclesia ornari, non novitatibus adinventis, quæ semper, & iure optimo animum provocant, & obeas viri prudentes stomachãtur * potuisset timere eodẽ ex fine, ne quispiam mordacibus verbis refellat ipsius sententiam novã, vel antiquatam Maioris resuscitatam ab ipso de celebratione sine vestibus Sacerdotalibus, & in pane fermentato.

Et

118 Et quidem ipse in Tract. de Prædicatione Evangelij ad Sinas, Iaponios, & alios Indos invehitur vehementer, passisque velis contra novitates per septem pag. (quæ ego, quàm aptè quadrent titulo Tractatus, non intelligo) ibique in pag. 422. scribit, * Vna est novitas, quæ quamuis non sit circa fidei dogmata, est tamen contra doctrinam ferè totius antiquitatis; quare est novitas contraria: altera, quæ, ab antiquis ferè intacta relicta, noviter adinvēta ab aliquo Doctore publicatur, & hæc est novitas negativa. Hæc permissa, illa perversa fuit semper in Ecclesia, novitas enim contraria Patribus, & gravioribus Scholasticis semper sugillata fuit in Ecclesia Dei: altera autem negativa permittitur, & aliquando à Patribus amplectitur (quam phrasem ęgrè ferret Nebrissensis) dummodò ex ea scandalum non sequatur in Ecclesia Dei. * Sic ille ministrans arma, vt nonnemo ad classem novitatis prioris reducat confectionem Eucharistiæ cum veste vulgari, & in pane fermentato, vtpote quæ sit contra graviores Scholasticos. Et vidimus, pertinere ad classem posterioris, non deerit, qui dicat, ex eius vsu oritura scandala in Ecclesia Dei. Ne igitur iuxta doctrinam ipsius Thomæ Hurtadi hæc opinatio notaretur severè ab aliquo, satius ipsi fuisset, nō inseruisse observationes illas tam longas adversus novitatem Tractatu de Prædicatione Euangelij, vbi de Missionibus Societatis ad Sinas loquitur, non, vt deceret.

119 Quanquàm cum in limine, pag. 411. scribat, P. Iosephum Acostam fuisse multis annis inter Sinas commoratum, qui tamen non magis ad eos, quā ego, pervenit, vt constat ex Epistola Dedicatoria librorum de natura novi Orbis ad Philippum II. Regem, & ex Actis vitæ suæ exaratis à P. Ludovico de Valdivia, servatis in hoc Salmanticensi Collegio, cuius Rector obijt postremum diē anno 1599. cum, inquam, Thomas Hurtadus de Missionarijs Sinicis notitiam, quę expediret, non habeat, non credent Lectores reliquis eius narrationib⁹ cōtra bonum nomen virorum planè Evangelicorum è Societate in Imperio Sinēsi, haustis non è certioribus instrumentis, aut indicijs, quàm illa de Iosepho Acosta. Vbi cum Philippo Abbate in Epistola 11. Thomam Hurtadum *Deprecor per illum, qui suam illi scientiam, suam contulit sanctitatem, vt super hoc dignetur meā instruere paruitatem. Quomodò scilicet Religioso adest & in appetitu Cœlestium tanta consensio, & ad inuicem tanta dissensio* cum viris Societatis, qui nec sanctissimum Institutum, quod profitetur, neque ipsum tetigissent vel vno digito, quando edidit duos tomos Resolutionum Moralium, & alterum de Martyrio vero fidei? *Quomodò ad tenendum Religionis fastigium sic festinat, & à dilectione mutua sic declinare videtur? Quomodò in amorem diuinum rectis potest gressibus ambulare, & in fraternum tam sensibiliter claudicare posse videtur?*

120 Significavi, quàm censuram suæ de vestitu vulgari, & de fermētato pane opinationis, aliarumque non minus novarum sparsarum in suis scriptis queat timere Thomas Hurtadus. Etsi autem mihi illæ displiceant, nolo esse tertius, qui è Cœlo cecidit Cato, ad eas censurandas, verbisque insuavibus lacerandas. Est mihi præ oculis documentum illud prælaudati Philippi Epistola 1. in qua agens de diversis interpretationibus vnius, eiusdemque loci Scripturæ sacræ exhibitis iam ab vno, iam ab alio Expositore Catholico inquit, *Diuini tractatores eloquij sic sensum suum nituntur approbare, vt tamen non præsumant alterius improbare, nisi fortè illum à fide sana cognouerint deuiare, vel ei circumstantiam lectionis manifestiùs obuiare. Sciunt enim, quia diuina Scriptura plerisque in locis parit varios intellectus; quorum nullus dignus est reprobari, quanuis alter altero possit ampliùs approbari. Et ideo plerique sic alterum eorum eligunt, & commendant, vt tamen eos, qui aliter senserint, errare, non contendant.* Hactenus Philippus. Cupio etiam obsecundare huic ex Sancto Ambrosio instructioni Libro 2. de Officijs, Capite 28. *Sermo in duo diuiditur. In colloquium familiare, & in tractatum, disceptationesque fidei, atque iustitiæ. In vtroque seruandum, ne sit aliqua perturbatio; sed tanquam mitis, & placidus, & beneuolentiæ plenus, & gratia, sine vlla sermo ducatur contumelia. Absit pertinax in familiari sermone contentio, quæstiones enim magis excitare inanes, quàm vtilitatis aliquid afferre solet. Disceptatio sine ira, suauitas sine amaritudine sit, monitio sine asperitate, hortatio sine offensione. Et sicut in omni actu vitæ id cauere debemus,*

bemus, ne rationem nimius animi motus excludat, sed teneamus consilij locum: ita etiam in sermone formulam eam tenere conuenit, ne aut ira excitetur, aut odium. Hucvsque S. Ambrosius. Ad cuius normam vtinam Thomas Hurtadus scriptiones suas elaborasset! Nulla tunc de eo nobis querela restaret, etsi per integros libros impugnasset opiniones Authorum Societatis, hi enim etiam inter se non minus, quam cum extraneis disceptant pro inuestiganda veritate, sed salva charitate, bonis, vrbanisque verbis.

121 Non mirabitur Thomas Hurtadus, de Scriptoribus Societatis curam hanc à me suscipi, cum ipse siue laudi, siue vitio vertens notet in pag. 5. Patres Societatis solere magna diligentia defendere suos. Id mihi in rebus iustis, vti hæc est, ne contra decorum tractentur Nostri, videtur omnino è charitate, professionisq; eiusdem Religiosæ lege. Attamen dum in Thomæ Hurtadi Opere de vero Martyrio fidei reperio tot ledoria contra Socios, vt pag. 97. quòd Suarez obijciat futilia argumenta, pag. 233. quòd fallatur omnino, pag. 111. quòd Vazquez omnem antiquitatem dereliquerit; quæ etsi dicta in materijs singularibus, insuauia sunt; sed mellitissima, si committantur cum alijs, quæ omitto; dumq; inuenio etiam pag. 141. quòd Cardinalis Baronius toto Cœlo aberret; pag. 14. quòd Author Cursus Theologici Carmelitani plura sine necessitate, & parùm consequenter ad principia Thomistica inculcet; pag. 261. quòd Apologista Historiæ Propheticæ, vt Eliam exaltet, deprimat aliquatenus gloriam Virginis; quòd scribat quidpiã indignum dictu: in quę si incidisset Frater Antonius à Iesu Maria Excalceatus Carmelita, forsan denegasset laudatoriã suam Epistolam politissimam, qua Operis ornantur adyta: dum, inquam, hæc, & illa in eo lego, leniunt hæc dolorem, quo illa me affecerant, inde enim noscetur, non solos Scriptores Societatis peragi reos in tribunali Thomæ Hurtadi.

122 Et quia ipse pag. 349. ait, * Suave esse pro Religione pugnare, quæ est mater nostra, & nos nascentes Religioso excipit statu, * rursus non miraretur, si ego pro Societate tuenda aggrederer respondere ad quinque inconuenientia, quæ ex defectu Chori deducit pag. 329. vsque ad 334. Sed id negotium, etsi facillimum, exposcit longiorem tractationem. Attingam tantùm tria. Vnum est, quòd desint nocturnæ vigiliæ, si Chorus absit. Quasi extra hũc non posit etiam vigilari orando mentaliter, recitando privatim Canonicas horas, & vacando lectioni Scripturæ, Patrum, Authorumque piorum. Aut quasi in Collegijs Religiosissimorum Patrũ Clericorum Minorum, è quibus vnus est Thomas Hurtadus, extra Dominicos dies, & festos dormiatur, nam in alijs diebus Choro carent, vt in excerptis è Constitutionibus eorum continetur apud Aubertum Miręum in Codice Regularum, Constitutionumque Clericalium pag. 110. Et quamuis in Domibus quotidianus sit, sed ad matutinas horas non anteà evigilatur, quàm in Societate ad orationem mentalem, neque posteriùs itur cubitum, quàm in eadem Societate post duos quadrantes exactos in pręparandis punctis meditationis matutinæ, & in examine conscientiæ.

123 Alterum inconveniens est à singularitate in Ecclesia Dei. Sed nec nunc singulares sumus, nã Religio Clericorum ministrantium Infirmis Chorũ non habet; nec incępimus sine exemplo antiquiorum. Omitto adducta à Suario, tomo 4. de Religione, Tract. 10. L. 1. C. 8. Petro de Ribadeneyra C. 8. de Instituto Societatis, Pellizario in Manuali Regul. Tract. 1. C. 3. S. 2. n. 66. Tract. 5. C. 8. n. 5. Francisco Sacchino p. & L. 2. Hist. Societatis n. 64. p. & L. 3. ex n. 1. Sforcia Pallavicino C. 6. & 10. de eiusdem Vindicationibus. Omitto itidem, in Religionis Prædicatoriæ initijs frequentatum nõn fuisse Chorum, sicut refert F. Ioan. de la Peña Vesperariæ Cathedræ Salmantinę Moderator, vir meritò numerandus inter gigantes Magistros, quos Academiæ Salmantinę peperit Dominicanus Ordo fœcundissimus sapientum hominum, in Scripto ad Societatis defensionem summatim abbreuiato à Nicolao Orlandino L. 8. Historiæ Societatis n. 49. & recondito in Archivo Castellanæ hui⁹ Provinciæ. Adijcio eximium exemplum ex Onuphrio Pāvinio de septem Vrbis Ecclesijs, titulo de Lateranensi pag. 133. vbi scribit, * Gelasium Papã circa annum Dñi CD. Clericos, qui ab arctiori vitæ Instituto Canonici, id est, Regulares vocati sunt,

(qui

(qui Apostolorũ, & primitivæ Ecclesię more secundùm B. Augustini regulam in communi vivebant) Laterani collocasse, :: vt quotidie deservirent in administrandis præcipuè Sacramentis, & publicis precibus fiendis :: Canonicorum porro priscis illis temporibus præcipuum, vt dixi, munus erat, Sacramenta plebi Dei administrare: nam in psallẽdo minus erant occupati, cum eo tempore psalmodiam adhuc fideles populi frequentarent cum minoribus, maioribusque Clericis (iuxta primitivæ Ecclesię vsum) Episcopus enim concionabatur, & Presbyteri omnes sanctæ Romanæ Ecclesiæ Sacramenta per vices tractabant, * vt dixerat paulò anteà; consonumque id est Canoni *In sancta* 2. Dist. 92. Et eadem ratio administrandorum Sacramentorum, aliarumque functionum erga proximos movit S. Ignatium, vt Societati, quæ ex Instituto suo est Religio Sacerdotum, non imponeret onus Chori; movit etiam Summos Pontifices ad confirmãdam hanc exemptionem. Prætereà vix est vlla Religio, quę suas singularitates non habeat; neque earum expers est Religio PP. Clericorum Minorum, vt constat ex oratione, & pœnitentĳs circularibus, ex eorum, qui ad Presbyteratum admittũtur, professione post annum, & quatuor menses à receptione, aliorum verò post tres annos, ex alĳsque laudabilibus institutis.

124 Sed permittamus, alias Religiones nullis præditas esse individualibus proprietatibus, quin potiùs omnes ad vnam præter Societatem convenire in genere, specie, & individuo. Adhuc singularitas nostra quoad Immunitatẽ à Choro tolerari iam deberet, vt quę bona fide præscripserit spatio centum, & viginti annorum, scientibus, & consentientibus Pontificibus Maximis, Conciliaribus Patribus Tridentinis, & in facie totius Orbis, quin in eo inutilis fuerit hæc minima Societas ob singularitatem suam, sed, hac non obstante, *Vberrimos fructus ad Dei laudem, sanctæ Catholicæ Fidei propagationem per vniuersum Orbem dederit*, vt testatur Gregorius XIII. Papa in Bulla inchoante *Ex Sedis Apostolicæ*, expeditaq; anno 1573. in favorem istius singularitatis, & vt an. 1596. scribebat Frater Petrus Opmerlensis, seu Cratepoleus in Probatione Missæ pagina 129. * Iesuitæ ad transmarinos, & novas Insulas, ipsosque Antipodas (sicut & Franciscani) profecti multas gentes sua prædicatione ad Christianismum perduxerunt :: Lutherani, ac alĳ Hæretici hunc Ordinem pessimè oderunt, quòd ipsi eorum dogmata confutent, & vehementer insectentur :: Ego vnum è Sodalitate Patrẽ opponerem contra centum Lutheranos, ac totidem Calvinistas; in quo plus est pietatis, ac solidę eruditionis, quàm in omnibus illis, etiamsi in vnam essent conglomerati massam. * Ita doctissimus, & pĳssimus Franciscanus in medio Germaniæ, & coram ipsorum Hæreticorum agminibus conglobatis.

125 Tertium inconueniens est ab otiositate. Sed in primis si Collegia PP. Clericorum Minorum eam vitant in diebus profestis, in quibus non adeunt Chorum, cur eisdem diebus Collegia Societatis, quales sunt omnes ferè nostræ habitationes, non poterunt eandem vitare? Si autem annuas in diebus profestis, minimè renues in festis, in quibus plures sunt occupationes prædicãdi, audiendi cõfessiones, &c. dum umq; foret, vt Magistris Grammaticæ, aliarumque facultatum superiorum, & discipulis tota hebdomada fatigatis vacatio aliqua tunc non daretur. Domus professæ paucissimæ sunt tam numero, quàm incolis, & ĳs senio confectis, ibique adeò frequentia, & varia ministeria erga proximos exercentur, atq; inde tot excursiones fiunt, seu Missiones, vt curari potiùs debeat, ne labor frangat, & obruat, quàm, vt declinetur otiositas. Deinde, siue in Collegĳs, siue in Domibus professis multum temporis diebus singulis impenditur ab omnibus absque exemptione vlla orationi mentali, examinibus conscientię, recitationi Rosarĳ, lectioni spirituali, Litanĳs Sãctorum, punctis meditationis recogitandis, quib⁹ exercitĳs spiritualib⁹ quotidianis, & omniũ, si addãtur, quæ interruptè fiunt, sed valdè assiduè, item domesticæ conciones, & collationes de reb⁹ perfectionis Christianæ singulis, vel alternis hebdomadis, ausim affirmare, non pauciores horas in his consumi, quã si ad Chorum Benedictinũ, Carthusiensemve, vel Cistertiẽsem, aut Hieronymianum essemus obligati. Privatim etiã, qui in Sacris sumus, recitamus horas Canonicas, & qui Sacerdotio fungimur, celebramus quotidie prævia, & subsequenti meditatione; cæteri Sacrum audiunt. Non igitur ob defectum Chori timeri magis debet in

Societate malum otiositatis, quā in alijs cætibus Regularibus: Et hæc sufficiant circa tertium inconveniens.

126 Ait Thomas Hurtadus pag. 330. se proponere istud, & alia, vt videātur secundùm se, & seclusa confirmatione Pontificia. Sed ipsum rogo, an Pontifices Sūmi prævideriut ea inconvenientia, vel non? cum confirmarunt ex motu proprio, & ex certa scientia hanc in particulari constitutionem Societatis. Si prius, malè se gesserunt (quod absit dicere) in confirmatione constitutionis expositæ tot incommodis, & quorum aliqua, vt illud otiositatis, tolli nō possunt per confirmationē. Si posterius, cæci fuerunt, quod dictu absurdissimū est.

127 Concludit Thomas Hurtadus pag. 333. offerens Societati media, quibus Chorum componere possit cum suis ministerijs, & cum studijs litterarum, etsi fateatur, maiorem, & rationabiliorem esse excusationem in Collegijs publicis. Quoad oblata media gratias agimus ob mentis suæ discursus pro bono Societatis, ea tamen non acceptamus, vt quæ tendant ad diffingendum Institutum nostrum. Contulit nobis Deus S. Ignatium Fundatorem, & Legislatorē; Apostolica Sedes sæpiùs approbavit nostram vivendi formam; Concilium Tridentinum Sef. 25. C. 16. de Regularib9 noluit aliquid innovare in nostro pio Instituto. Non igitur tribuat rusticitati Thomas Hurtadus, si innovatorem, & reformatorem non admittamus. Et cum in Collegijs publicis excusari possit Chorus, illud forsan obtinebit, si instet, vt in occultis, & subterraneis, quæ in posterum fundentur, ponatur. Quę nunc autem habemus (estq; maior sine comparatione pars nostrarum habitationum in eis) ecquis neget, esse publica? Tāque in propatulo fixa visa sunt celeberrimo Decano Antuerpiensi Auberto Miræo, vt reddens rationem, cur adiunxerit illa ad Ecclesię Breviarium continēs Archiepiscopales Provincias, Episcopales Diœceses, & Vrbes, vti in Breviario Imperij Romani descriptæ extabāt Prouinciæ, Civitates, ac Legiones, ait in Epistola Nuncupatoria Geographię Ecclesiasticæ, * Legionum Romanarum loco fortissimum Societatis Iesu agmen collocare visum fuit, quę toto terrarum Orbe suas stationes habet, & pro Ecclesia passim excubat. *

128 Porrò si Thomas Hurtadus solūmodò laudasset vsum Chori in Religionibus, legeretur à nobis summa cū voluptate; vti eam percepimus ex lectione Anacleti Sicci in tribus libris de Ecclesiastica Hymnodia, per quos profecit; ast quòd vltra obiecerit tot à se cogitata inconvenientia contra immunitatem à Choro in Societate, nō potest non offensioni esse. Nos in alijs Ordinibus cantum divinorum Officiorum maximopere veneramur, & cōmendamus; sed simul iudicamus, attento fine Societatis, debere nō reprehendi ob defectum illius, nullique incommodo esse per se subiectum. Suspicimus etiam sacratissimarum aliarum Religionum Instituta in cæteris rebus; à quibus si nostrum aliquatenus discordet, vocationis nostræ gratia contenti sumus. Volumusque, ne nostra de causa ad id temporis accōmodetur, quod de suo deflebat Phillippus Abbas in Epist. 10. *Hæc pestis, hæc contagio latè serpit, hæc gratos Religionis flosculos sic decerpit, vt vix ad fructum spiritus veniatur, in cuius catalogo pax, & charitas nominatur. Quis iam Ordo sine querela conuersatur? Quis Ordo est, qui non de alio Ordine conqueratur, dum alter alterum affectu tenero non supportat, sed alter, quæ alterius sunt, apportat? ... Alter Instituta sua commendat, alterius famæ, vel nomini derogans; quæ alterius sunt, imminuit, sibi paulò amplius arrogans.* Hæc ille; quæ si quandoque acciderint, enitendum totis viribus est, ne repullulent. Et hactenus de Digressione contra Thomam Hurtadum, quam extorsit iusta defensio, sed moderamine inculpatæ tutelæ servato, & stylo attemperato ad leges Theologicæ Scholæ, ne assumpto Oratorio excideret verbum aliquod, quod exasperaret amatores veritatis vrbanitate delinitæ.

REGRESSIO.

Respondetur duobus argumentis, satisfitque duabus quæstiunculis.

129 IAM contra partem, quā præhabuimus de non conficienda Eucharistia sine vestib9 Sacerdotalibus, etiamsi alioqui decessurus quis esset sine viatico, obijcies primò, præceptum earum vestium in confectione Eucharistiæ est purè positivū Ecclesiasticū, & præceptū viatici est divinū. Ergo si vtrumque simul adimpleri non possit, præferendum est istud, vtpote dignius,

dignius, inducensque maiorem obligationem, quàm illud. Secundò, ex charitatis lege est, vt fideli extremè indigenti ope viatici succurratur per eius administrationem; ex religionis lege, vt Eucharistia non conficiatur in veste vulgari. At prior illa lex, vtpote de virtute nobiliori, obligat magis, quã hæc posterior, vtpote de min⁹ nobili virtute. Ergo si desit opportunitas satisfaciẽdi vni, & alteri legi, eligi debet executio legis charitatis poti⁹, quã religionis.

130 Duo hæc argumenta inculcantur in multis casibus, & repetuntur sæpe sæpius; ideo breviter respondeo, neq; viatici, neq; charitatis præceptũ obligare, siue vt moribundus accipiat Eucharistiam, siue vt à Sacerdote conficiatur, quando hæc non potest confici modo, & cultu cõvenienti ad sui excellentiam, & ad fidelium reverentiã erga ipsam; pro quo modo, & cultu gravissimè facit iuxta vsũ Ecclesię, sensumq; Doctorum, & fidelium, quòd consecratio non fiat in vestitu profano. Et licet potestas, ex qua oritur præceptum viatici, & charitatis, sit maior, quã Ecclesiæ potestas, vnde derivatur præceptũ Sacerdotaliũ vestium in consecratione, tamen prima potestas attemperatur secundæ, & non intendit obligare, nisi casu quo servari valeat præscriptum à secunda in re adeò notabiliter pertinentẽ ad venerationem Eucharistiæ. Addo, præceptum viatici, & charitatis, seu misericordię circa eius collationẽ dirigi in moribundi bonum privatum; huic autem prẽferri debere publicum, & generalem, gravissimumq; Eucharistiæ cultum consistentem in conficienda ea cum apparatu, & ornamentis Sacerdotalibus. Quòd si ex causa viatici aliud liceret, sumeretur inde occasio celebrãdi multoties in habitu vulgari sub prætextu de illius necessitate, & de nõ habitis ad manum vestimentis sacris. Idq; relictum iudicio, & discretioni vniuscuiusque innumeris abusibus ostiũ panderet. Et cum sępe contingat necessitas viatici, quo tempore desit ordinarius apparatus ad cõsecrandum, nunquamq; audierimus, Sacerdotem aliquem tam audacẽ fuisse, vt causa subveniendi necessitati illi consecrarit, non obstantẽ eo defectu, signum vtique manifestum est, quàm altè nostra sententia insideat Sacerdotũ, & fidelium omnium animis, & quòd magis curetur de non temerando hoc vniversali ritu, quàm de subvẽtione viatici.

131 Quo manet dissolutum argumentum Hurtadi asserentis, *Sacerdotem pro communicando moribundo, ne decedat sine viatico, celebrare posse sine Ministro, sine vestibus sacris, sine altari, hoc est, ara consecrata, & similibus, quæ solũ requiruntur ex mero iure positiuo.* Sic in pag. 54. prioris tomi Res. Moral. Sed nõ visus sum motivo, quo in posteriori parte, pag. 216. negat idẽ ipsum quoad vestes Sacerdotales, etsi concedat quoad panẽ fermẽtatum in Ecclesia Latina: quippe motivum illud, scilicet, *quòd habere Sacerdotes priuatas vestes* (ego non vocarem, nisi publicas, & solemnes) *ad offerenda Sacrificia sit de iure gentium*, meo iudicio sit inefficax, quia Albę, casulæ, &c. pro offerendis Sacrificijs obligationem è iure gentium esse, non potest affirmari ab vllo, neq; item præfatas vestes eo ex iure esse requisitas ad particulare hoc Sacrificium Missę; sed vt summũ peculiares aliquas distinctas à vulgaribus necessarias esse ad sacrificandũ. Quare iuri gẽtium satisfaceret Sacerdos Christianus, & Catholicus, si offerret Sacrificiũ Missæ cum selectis aliquibus vestibus, quanvis non essent tales, quales sunt in vsu apud Ecclesiam Cathol. Rom. alioqui hæc debuisset ex iure gentium sub eodem numero, materia, colore, & figura instituere eas, quas de facto instituit; quod est omnino à veritate alienũ.

132 Dixi paulò antea *Vt summùm*, nam cum colere Deum Sacrificijs nõ sit debitũ ex iure naturæ, vt probavi D. 1. ex n. 37. non apparet, cur ex iure gentiũ sit debitum. Et licet Põponius l. *Veluti* 2. ff. de Iust. & iure tradiderit, religionem erga Deum esse iuris gentium, tamẽ de religione per Sacrificia determinatè nil tale dixit, & an sit laps⁹, tribuẽs iuri gentium, quod esset iuris naturæ, vel an Trebonian⁹ malè ad illud ius traduxerit, quod Põponius collocarat in isto? disceptatur vulgò apud Iuriscõsultos. Si igitur non sit iuris gentium colere Deum Sacrificijs, neq; erit exequi Sacrificia cum vno potius vestitu, quã cum alio. Ad hæc: si iuris gentiũ, & nõ alterius esset sacrificare in Ecclesia Cath. Rom. cum vestibus Sacerdotalibus, posset à Principe Sæculari per dispensationem, aut abrogationem talis iuris in sua ditione, aut regno concedi, vt sine eis vestibus offerretur Sacrificium

cium Missæ, quoties alioqui aliquis è suis subditis moriturus esset non refectus Eucharistia. Quæ potestas in Principe tẽporali absonantissima est. Pro huius ab absurdo rationis pleniori intelligẽtia legatur Salas Disputatione 2. de Legibus sect. 3. & Disp. 20. S. 3. Quare Thomæ Hurtadi fundamentum relinquendum est tanquam minus firmum; sintque in vsu alia, quæ cum cõmuni Theologorum proposuimus tum initio Sectionis, tum inter respondendum ad obiectiones.

133 Vt finiam Sectionem hanc, restat enodatio geminę quęstionis. Prima est, an fas esset sacrificare sine omnibus vestibus Sacerdotalibus ad conferendam Eucharistiam peccatori attrito dumtaxat de suis peccatis, & non habenti iam vsum rationis, per quam cum cum Dei gratia posset elicere actũ contritionis, & cui homini vt adhiberetur aliud Sacramentum, nulla esset copia? Respondet affirmatiuè Lessius 3. parte quæst. 83. art. 2. & seqq. numero 87. quamvis addat, talem casum potius posse fingi, quàm contingere: dixeratque proximè, & in quæst. 80. art. 8. num. 19. sententiam suam contra Maiorem, qui loquutus fuit in casu contingibili sæpe sæpiùs, & non cincto tot circumstantijs, & in quo hominis moribundi salus æterna non sit redacta ad tam extremas angustias. Thomas Tamburin C. 2. de communione §. 9. num. 4. negativè respondet: sed videtur non habere sermonem in circumstantia de defectu vsus rationis, cum dicat, * Imputet igitur sibi infirmus, si nolit (cum Dei gratia semper præstò sit) se se conterere, & sic iustificari. *

134 Mihi circa propositum casum valde dubitabile est, an liceret celebranti siue sine vestibus Sacerdotalibus, siue cum eis ministrare Eucharistiam homini illi? nam præberet Sacramentum vivorum homini, quẽ sciret existere in statu peccati lethalis. Etsi enim per receptionem non peccaret homo ille, & iuxta probabilissimam opinionem consequeretur gratiam sanctificantem, remissionemque culpæ mortalis; at videtur peccaturus Minister; nec licet facere malum, vt eveniat bonum ęternę etiam salutis myriadum hominum. Suppono, cognitum non iri ab alijs statum hominis illius in peccato ob non datum ipsi viaticum; suppono etiam, abesse causam, aut necessitatem eius conditionis, quæ honestare valeat administrationem Eucharistiæ peccatori siue occultò, & petenti occultè, siue publicò, & petenti vel occultè, vel publicè, atque adeò, quæ reddat licitam Sacerdoti permissionẽ alieni delicti; vt si peccator, comminãdo mortẽ, postulet à Sacerdote Eucharistiam, non in contemptum Sacramenti, neque religionis, sed alio ex fine. Augeo difficultatem, quia si quis compos rationis, & cum bona fide de sufficientia attritionis (quæ vt talis cognosceretur) ad suscipiendã Eucharistiã post perpetratum peccatum lethale nõ dimissum postularet eam à Sacerdote, nefas huic per se esset eam concedere, etsi petens ductus illa bona fide nõ peccaret petendo, & Eucharistiam suscipiẽdo adquisiturus esset gratiam iustificantem. Ergo similiter in casu priori. Quòd enim in illo casu non posset homo admoneri de insufficientia attritionis, neq; ipse posset disponere se melius, nõ tolleret, quominus Eucharistia conferretur homini, cuius indispositio, & indignitas ad tantum Sacramentum innotesceret re ipsa Sacerdoti. Video, à Doctoribus dici passim, non esse dispensãdam Eucharistiã indigno, quia alioqui Sacerdos cooperabitur peccato receptionis indignæ: quod inconveniens nõ habet locum in casu, de quo nobis est sermo cum Lessio, neque in proximo à nobis adducto. Sed simul video, dici etiam passim ab eisdem Doctoribus, opus esse, vt non constet Sacerdoti existere in statu peccati mortalis eum, cui dispensaturus est Eucharistiam: in prædictis autem duobus casibus contrarium constaret. Mallim in hoc puncto sentẽtiam aliorum audire, quàm mentis meę in æquilibrio suspensæ plura producere argumenta.

135 Deinde si addubitatio præcedens non iudicetur tanti momenti, quanti nunc à me censetur, succedit alia, & gravis. Nam ex vna parte durum videtur relinquere proximum in periculo manifesto damnationis æternæ ob non sacrificandum in vestibus vulgaribus, cum tamen Authores non loquãtur communiter de hoc casu tam vrgẽti, vnusque, & Classicus, magnæque æstimationis, qui de eo agit, asseverat, posse celebrari. Ex altera parte Authores hunc etiam casum comprehendere videntur,

videntur, dum vniversim dicunt, ex causa viatici, quod alioqui non reciperetur, fas non esse, peragere Sacrum absque vestibus Sacerdotalibus; præferenda etiam videtur generalis consuetudo Ecclesiæ, & religiosa tractatio tanti Sacrificij, ac Sacramenti necessitati particulari illius hominis, qui, si damnetur, vertat sibi, vt qui peccarit lethaliter. Hæc, quæ expendi, poterũt ab aliquo iudicari vtrinque probabilia, vel saltem poterunt aliquem reddere dubitantem strictè, atque negativè. Qui sic manserit, poterit, & iuxta multos, debebit præcauto scandalo, operari Sacris cum vestitu communi, vt opituletur proximo extremè indigenti, damnandoque in æternum, nisi recipiat viaticum. Qui neque vno, neque altero modo manserit, cõmittat Deo, doleatque de sui proximi malo irreparabili humanitus. Sed casus potiùs est Metaphysicus, quam Moralis, magisque ad exercenda ingenia, quàm vt timeantur confluxuræ tot circumstantiæ.

136 Quæstio secunda, an saltem liceat celebrare cum omnibus vestibus Sacerdotalibus, sed quę non sint benedictæ, ne moribundus, extremè indigens Sacramentorum ope, obeat absque viatico? Videtur enim, defectum benedictionis non esse adeò notabilem, vt ob eum succurri non debeat proximo in tanta necessitate. Et defectus ille potest esse magis occultus, quàm defectus ipsarum vestium, atque ideo potest nullum generare scãdalum, aut non tantum, quantum ipsarum vestium defectus: & de Alba nõ benedicta quid senserit Hieronymus Llamas, retulimus in n. 111.

137 Nihilominus Pater Suarez D. 82. Sectione 3. Vers. *Secundò dubitari solet*, ait, iuxta communem sententiam non esse minorem materiam vestem Sacerdotalem non benedictam, quàm vestis ipsius defectum, quia vestis non benedicta perinde existimatur, ac vestis non sacra, seu profana. Et ego non auderem ob communicandum moribundum celebrare cum casula nõ benedicta, vel cum Alba, vel cum amictu non benedictis. Etiamsi in defectu benedictionis minorem indecentiam, & absurditatẽ agnoscam, quàm in defectu cuiuslibet ex his vestibus. Vnde neque damnarem eum, qui magis auderet, quàm ego, & præsertim in casu quæstionis proximæ.

SECTIO XIII.

Numquid Sacerdos teneatur mori potiùs, quàm Missam celebrare sine vestibus Sacerdotalibus?

138 SI mortis metus incutiatur in contemptum Ecclesię, & religionis, citra dubium est, teneri. Notatque Layman Lib. & Tract. 5. Cap. 6. num. 17. moraliter loquendo, vix accidere posse, vt aliquis Sacerdotem ad ita sacrificandum, intentato mortis metu, cogat, præterquàm in cõtemptũ religionis Christianæ. Demus tamen, mortis metum incuti ob aliam causam. Adhuc Caietanus 1. 2. quæst. 96. art. 4. docet, celebrandum non esse absque vestibus Sacerdotalibus. Docetque id ipsum de calice, Corporali, altari, lumine.

139 Navarro autem in Manuali Cap. 25. num. 84. Salcedo ad C. 33. Practicæ Criminalis Canonicæ, l. Bernardi Diaz satis durum videtur, quod docet Caietanus, etiamsi sermo huic sit de omnibus vestibus Sacerdotalibus. Et Sà V. *Missa*, num. 13. ait, * Nec ob vitandam mortem quidam aiunt celebrandum sine vestibus sacris, aut libro. At meliùs alij, Ecclesiam nõ obligare cum tanto periculo. * Cum Sà concordant Sotus, Vazquez, Becanus, Valentia, Azor, Layman, Bonacina, Salas, Aversa, Moure apud Dianam parte 3. Tract. 6. Resolut. 48. & 83. apud Franciscum de Lugo Lib. 5. Cap. 8. quæst. 4. num. 38. & apud Gasparem Hurtadum D. 4. de Sacrificio Missæ Difficultate 11. quibus in locis subscribunt hi tres Authores, rursusq; Lugus in Cap. 6. de motu animi volũtario quæst. 9. num. 64. Concordant etiam Martinus de Ledesma, & Bartholomæus de Medina apud Suarium Lib. 3. de Legibus Cap. 30. num. 15. Qui omnes loquuntur de nostro casu in terminis terminantibus. Omittimus alios passim occurrentes, & eos, qui generaliter tradunt, metum mortis semper

semper, vel ferè semper excusare ab obseruantia legis humanæ, qualis est hæc de celebratione cum vestibus Sacerdotalibus.

140 Nec discordant Suarez D. 82. sectione 3. Vers. *Secundò dicendum est*, Filliucius Tractatu, Cap. & quæst. 5. num. 149. Coninch 3. parte, quæst. 83. artic. & dub. 3. numero 250. nam hi Doctores negant potiùs suppositionem de mortis metu, qui moraliter, regulariterque loquendo incutiatur ad celebrandum sine vestibus Sacerdotalibus, & non in contemptum religionis. Vnde Suarez satis aduertenter dixit, * sententiam Caietani, moraliter intellectam, veram esse. * Audiatur idem Suarez in Capitllo 30. num. 15. Lib. 3. de Legibus, * Secundũ exemplum erat de celebratione sine vestibus sacris, in quo, regulariter loquendo, concedi potest, quod Caietanus assumit, quia talis actus vix fieri potest sine contemptu rerum sacrarum; nec talis metus solet incuti, nisi propter hunc finem, vel odium religionis. Si tamen fingamus casum, in quo nec metus fiat propter illum finẽ, sed propter aliam indiscretam deuotionẽ, vel existimationem, & quòd res fieri possit sine irreverentia, & scandalo, non erit ille actus culpabilis ex vi solius legis positivæ. * Sic Suarez, cuius vestigijs insistit Filliucius inquiens, * Sine omnibus vestibus Sacerdotalibus in nullo casu licet celebrare, etiam ob periculum mortis, si saltem adiungatur contemptus fidei. * Coninch etiam ait, * Nota non posse, moraliter loquendo, occurrere casum, in quo liceat celebrare sine vllis vestibus sacris, ne quidem si metus mortis vrgeat: Quia moraliter loquendo vix fieri potest, vt quis ad ita celebrandum velit alium cogere, nisi in contemptũ Ecclesiæ; quo casu esset peccatum mortale ei parere. * Hactenus Coninch. Quare non omnino exactè referuntur pro Caietani opinione Suarius, & Filliucius à Diana suprà, à Leandro Tractatu 8. Disput. 7. quæst. 41. à Francisco de Lugo supra, n. 37.

141 Meliùs citatur à Leandro Nauarrus in Manuali Cap. 25. numero 84. nam etsi duram appellet sententiam Caietani, tamen Lib. 3. Consiliorum, in Consilio 3. num. 2. de Celebratione Missarum ait, * Certum est, Presbyteros peccare missando sine sacris vestibus: adeò quidẽ, vt nos scripserimus in Manuali Confessorum sequuti Caietanum, non posse licitè Missam celebrari sine vestibus sacris, etiã ob metum iusti timoris, etiã mortis. * Ex quibus verbis colligitur, non deseruisse omnino eam opinionem Caietani, quando notavit illam de duritie. Meliùs etiam citantur Fagundez Lib. 3. in 3. præceptum Ecclesiæ Cap. 23. num. 17. & 19. Granadus 1. 2. Controv. 7. Tractatu 3. parte 1. Disput. 8. sect. 5. Castro Palao tomo 1. Tractatu 2. Disput. 1. puncto 13. num. 9. Tract. 3. Disput. 1. puncto. 16. num. 3. Henriquez Lib. 9. C. 29. §. 5. iuncta Glossa, littera C. Siquidem sentiant, vt & Thomas Tamburinus Lib. 1. Cap. 3. §. 1. num. 6. Marchinus apud ipsum, alijq; nõ posse ex metu mortis celebrari sine omnibus vestibus Sacerdotalibus, quanquam possit absque stola, aut manipulo, aut alia veste disiunctivè.

142 Ego censeo, ob evitandam mortem licere celebrationẽ Missæ solis communibus, & vsualibus vestimentis, si mortis comminatio non fiat in contemptum religionis, aut præcepti Ecclesiastici, si item caueri valeat, ne sequatur scandalum activum. Sed videtur, caueri posse, si celebretur secretò, vel, etiam si publicè, monitis adstantibus, vel iam anteà scientibus, fas esse in tanta angustia facere Sacrum cum vestitu profano; neque inde arripiendam occasionem ad minus dignè existimandum de tanto Sacrificio, aut ad exequendum aliquid, quod positivè, grauiterque sit contra decentiam, reverentiamque ipsi debitam, aut ad sacrificandum cum vestitu communi extra casum, & necessitatem adeo vrgentem. Videtur etiam, contingere moraliter posse, vt celebratio Missæ sine vestibus Sacerdotalibus petatur comminando mortem, non ob contemptũ, odiumvè religionis, aut præcepti Ecclesiastici, sed ob lucrum aliquod adquirendum, vel ob fugiendam iacturam aliquam temporalem, vel ob indiscretam deuotionem, vel fa sam existimationem de iam confessi moribundi communione necessaria ad salutem, vt si necem intentans putaret, saucium lethaliter hominem non posse

lai-

salvari, nisi accipiat viaticum, & ad supplendum hostiæ præconsecratæ defectum vrgeret sacrificare sine indumentis sacris. Ratio est, quia si neutrū ex dictis concurrat, non est, cur lex Ecclesiastica de celebratione cum vestibus Sacerdotalibus obliget ad sui adimpletionem, temporali vita postposita. Cuius rationis latior probatio, & confirmatio spectat ad Tractatum de Legibus, vel de Voluntario, & Involuntario.

143 Dices primò, celebratio Missæ non sine vestibus Sacerdotalib⁹, pertinet ad commune religionis bonū, quod præferendum est temporali vitæ cuiusvis. Sed contra, quia posses similiter probare, obligatum esse Sacerdotem ad celebrandum non sine cingulo benedicto, aut non sine manipulo, etiamsi mortis discrimen ab extrinseco instaret; quæ obligatio procul dubiò est aliena ab omnium Doctorum, ac fidelium sensu, & mente. Quare respondeo, celebrationem sine vestitu profano pertinere ad bonum commune religionis; sed iudicio prudentum non adeò pertinere, quando abest contemptus, & scandalum, vt pręeligenda potiùs sit mors privati.

144 Dices secundò, celebrationem cum vestitu profano non posse fieri absque periculo magnæ irreverētiæ. Respondeo, talem irreverentiam non esse quasi positivam, sed quasi negativam; irreverentia autem quasi negativa admittit sępe excusationem merito necessitatis, aut causæ alicuius rationabilis; & irreverentia consistens in defectu ornamētorum Sacerdotalium non censetur tanta, vt debeat potiùs amittere vitam, quàm Sacrum facere cū illo defectu Sacerdos.

145 Dices tertiò, maioris momenti est salus æterna, quàm vita temporalis. At ob illam non licet celebrare sine vestibus Sacerdotalibus. Ergo neq; ob hanc. Respōdeo, salutem æternam, sive propriam, sive alienam, nunquam ita pendere ex celebratione, vt nequeat moraliter comparari absque hac. Cæterùm vita temporalis potest ita ex hac pendere, vt certò amittenda sit, nisi Sacrum fiat absque vestibus Sacerdotalibus, prout alter iniustè petit sub comminatione mortis. Replicabit quis, accidere potest, vt salus ęterna hominis sit certò amittenda, nisi administretur ipsi Eucharistia; vt visum est in casu, de quo egimus in n. 132. & tamen pro viatico tunc conferendo non esset permissum celebrare in veste vulgari, si Sacerdotalis deesset. Fateor illum, qui postremum id concesserit ob pręcisam rationē sacrificādi sine vestib⁹ Sacerdotalib⁹, debere multò potiùs recedere à sententia, quam nunc tueor; sed qui concesserit ob aliā rationem ponderatam in num. 133. habet in promptu manifestum discrimen inter vnum, & alterum casum. Prætereà num postremum illud negari possit? noscet satis, qui reviserit scripta ex num. 132. vsque ad 134.

146 Dices quartò, si ex mortis timore cadente in virum constantē fas est celebrare absque vestibus Sacerdotalibus, fas itidem erit ex eodem timore celebrare non tantùm sine illis vestibus, sed etiam sine ara, calice, patena, Corporali, lumine, sine mixtione aquæ cum vino, & denique sine eis omnibus, quæ in Sacrificio requiruntur ex solo iure humano Ecclesiastico. Respondeo concedendo totum; quanquam quò plura deficiant, eò maior sit dubitandi ratio in favorem contrariæ opinionis; quicquid secus dicat Dicastillus Tractatu 5. D. 4. dub. 10. numero 204.

147 Inquies quintò, si metus mortis excuset à celebratione cum vestibus, quæ Sacerdotales sint, excusaturum etiam metum cuiusvis alterius grauissimi damni temporalis in honore, fortunis. Annuo. Sed cauendum est, ne sensim deveniatur ad causas minus graues, insufficientesque remouere scandalum, atque irreverentiam.

SECTIO XIV.

De integritate, & munditie vestium Sacerdotalium.

148 RVBRICA suprà exarata ait, paramenta Sacerdotis debere esse non lacera, aut scissa. Et meritò tum ratione tanti Sacrificij, ad quod deserviunt; tum quia si sint nimis lacera, aut scissa, fortè non retinebunt figuram debitam ad suum ministe-

sterium, & proinde nec benedictionē. Notatque Henriquez L. 9. Cap. 29. §. 5. quando nimis lacerata sit vestis aliqua Sacerdotalis, arbitrio prudentis viri decidendum esse, an illa sit vtendum?

149 Eadem Rubrica inquit, vestes Sacerdotales debere esse decenter mundas, & pulchras, quod conforme est Concilio Rhemensi apud Burchardum L. 2. Cap. 50. iubetur enim in eo, vt *sacra vestimenta mundissima sint, & loco nitido infra* (vel intra) *Ecclesiam collocentur*; & C. *Relinquit* 2. de Custodia Eucharistiæ præcipitur, *vt Oratoria, vasa, Corporalia, & vestimenta munda, & nitida conseruentur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.* S. Hieronymus L. 1. Dialogorum contra Pelagiū, cum hic affirmaret, gloriam vestium, & ornamenta esse Deo contraria, occurrit inquiens, *Quæ sunt, rogo, inimicitiæ contra Deum, si tunicam habuero mundiorem, si Episcopus, Presbyter, & Diaconus, & reliquus ordo Ecclesiasticus in administratione Sacrificiorum cum candida veste processerit?* Huc traho illa S. Chrysostomi Homilia 83. in Matthæum, vbi sic alloquitur Sacerdotes, *Nunc verò cum non à quæ, sed sanguinis, & spiritus sacratissimus fons sit commissus, si peccatis inquinatissimos accedere homines videbis, non indignaberis, neque prohibebis? Et quam veniam huius contemptus consequeris? Idcirco vos Deus tantò voluit honore decorare, vt hæc diligentissimè discernatis. Hæc est dignitas vestrà, hæc stabilitas, hæc corona præcipua, non vt tunicam induti candidissimā per Ecclesiam ambuletis.* Germana sunt, quæ habet idē S. Chrysostomus Homilia 60. ad populum Antiochenum. Sed de munditia vestium Sacerdotalium dixi plura in num. 9. & 10. Disputationis 25.

150 Modò noto cum P. Suario Disput. 81. sect. 6. V. *Vltima pars*, Disput. 82. sect. 3. V. *Secundò dubitari solet*, peccari posse sæpissimè venialiter ob celebrationem cum vestibus aliquantulùm laceris, aut immundis, vtpote quæ sit contra pręceptum naturale, & diuinum tractandi sanctè, ac reverenter res sacras. Sed, vt idem Doctor advertit, excusationem habent, * Sacerdotes, qui eis vtuntur vestibus, quibus possunt, seu quas in Ecclesia inveniunt. * Et, vt Layman L. & Tractatu 5. Cap. 6. num. 15. ait, * Interdum Sacerdos subditus, si Superiorem, vt vasa mundari, vel munda seruari curet, admonuerit, nihilque effecerit, excusatur propter sacrificandi necessitatem. * Eadem autem est de vestibus ratio. Cæterùm si immūditia sit enormis, peccabit grauiter Sacerdos, qui cum eis celebret, vt docent Sylvester V. *Missa* 1. quæst. 2. §. 3. Suarius suprà, Dicastillus Tract. 5. Disput. 4. dub. 10. num. 213. Thomas Tamburinus L. 1. C. 3. §. & n. 1.

151 Tam graue esse putat Antoninus Diana parte 3. Tract. 6. Resol. 48. litare cum vestibus enormiter immundis, vt dicat, Sacerdotem debere potiùs subire mortem, quàm sacrificare cum illis, etiamsi, qui minatur necem, non intendat celebrationem cum eis vestibus in contemptum Sacrificij, vel religionis. Et ratio videtur esse, quia talis celebratio foret contra præceptum naturale, & diuinum tractandi sanctè sancta. Nō assentior Dianæ, quia si iuxta plures in simili casu comminatæ mortis licet Sacerdoti dare communionem publico peccatori, & ob vitandam infamiam peccatoris occulti petē tis publicè Eucharistiam fas Sacerdoti est consentire petenti, vt tenent Doctores, & praxi est receptum; cur nefas erit, adhibere in Sacrificio immundas enormiter vestes ob effugiendam mortem? Non magis præceptum illud debet obligare in hoc casu, quàm in duobus alijs, nec magis est contra dignitatem Sacrificij, & Sacramenti celebratio cum vestibus notabiliter sordidis, quàm dispensatio eiusdem Sacramenti homini publicè, vel occultè coinquinato peccatis. Et ratio à priori est, quia sunt aliqua pręcepta naturalia, & diuina, quæ etsi ordinariè obligent, non tamen semper, & in omni casu. Et huiusmodi est præceptum tractandi sanctè sancta applicatum ad mūditiam Sacerdotaliū vestium, & ad administrationē Eucharistię homini non indigno: quod nō obligat in casu tanti dāni, qualis est mors Ministri, aut ingens infamia ipsi, qui Sacramentum petit. Neq; hinc infe ras, licitum fore ob evitandam mortē proijcere Eucharistiam in lutum, nam hęc esset irreverentia, quam positivè aggrederętur ipse, qui sui necem evadere

dere vellet, esset que irreverentia præ-
seferens intrinsecam deformitatẽ per
se loquendo, vt benè obseruat Francis-
cus de Lugo L. 1. Cap. 6. quæst. 9. nu-
mero 58. cuius doctrina in quæst. 6.
præcedenti fuit mihi subsidio ad eam,
quam nunc tradidi. Sed moneo, fuisse
mihi sermonem, circumscripto scanda
lo, & de vestium Sacerdotalium immũ
ditie enormi, sistente intra speciem (vt
ita loquar) quæ ex vsu derivari solet
in ipsas; nam si à consilio inficerẽtur lu-
to, spurcitie vè alia, & Sacerdotem vr-
geret quis sub comminatione mortis,
vt cum eis operaretur rei divinæ, pro-
fectò deberet potiùs ensi iugulum sub-
mittere, quàm consentire, nam id esset
malum intrinsecè ex obiecto, nec infe-
ctio illa, facta à consilio, videtur aliòdi-
rigi posse, quàm in contemptum Sacri-
ficij, aut religionis.

SECTIO XV.

Animadversiones aliquæ circa venerationem, & cultum tam vestium Sacerdotalium, quàm sacrorum vasorum, & ornamentorum altaris.

152 APPONO Sectionem hanc, vtpote communem, & valde vtilem ad omnia expressa in titulo, & ad finem in eo declaratum. Itaq; prima animadversio sit, res profanæ, vt vestes, & alia, possunt converti in paramenta, & alios Ecclesiasticos vsus, si priùs benedicantur, aut cõsecrentur, & efformẽtur in figurã, quæ apta sit ad vsum sacrum; imò & cum antiqua possunt vtiq; conuerti, si figura illa sit apta. Quod intelligendum est, secluso scandalo, & indecentia, quæ ex circumstantia aliqua speciali nascatur. Ita Suarez Disput. 81. sect. 8. V. *Sed quæres*, Scortia L. 2. Cap. 8. numero 6. Chassaing parte 2. de Privilegijs Regularibus Tract. 7. C. 4. propos. 2. Vers. *Quæres*, cum alijs contra Glossam in C. *Ad nuptiarum* 43. de Consecratione Distinct. 1. V. *Polluuntur*. Probatur, tum quia nullibi prohibetur huiusmodi conversio. Tum quia non solùm domus privatæ, sed etiam Idolorum templa sæpe olim sunt consecrata à Summis Pontificibus in Ecclesias veri Dei. Igitur idem poterit fieri in vasibus, & ornamentis. Tum quia si quæ ab his rebus ex profano vsu contracta est macula, eluitur sufficienter per consecrationem, aut benedictionem; & succedente ministerio in Dei cultum sacrantur, ac sanctificantur, quæ profana erant. Tum quia consuetudine antiqua vestes communes, & vasa profana collata sunt ad ministerium sacrum. Cuius prisci moris profert nonnulla exẽpla Noster Scortia.

153 Oppones, Sixtum IV. concessisse privilegium Fratribus Minoribus, vt secura conscientia convertere possent vestes, & pannos profanos in paramenta, & alios Ecclesiasticos vsus, prout refertur in Compendio privilegiorum Societatis, V. *Sacra*, §. 2. Ergo quia Iure communi id non licet. Respondeo, privilegia sæpe concedi ad maiorem conscientiæ securitatem, & ad scrupulos sedandos, si qui oriri possunt ex contraria aliquorum opinione. Illud Sixti IV. privilegiũ fuit viuæ vocis oraculũ non authenticatum, vt cõstat ex Minorum Comp. V. *Ornamenta Ecclesiastica*, §. 6. & ex Emmanuele Rodriguez in eius Pontificis Oraculis viuæ vocis, estque 42. pag. mihi 217. Vnde iam cessavit. Sed ex dictis videtur, non esse omnino necessarium.

154 Scripsi suprà, *secluso scandalo, & indecentia*, &c. In cuius restrictionis illustrationem affero insigne exemplum desumptum ex vita S. Theodori Archimandritæ apud Surium 22. Aprilis, vbi hæc lego, * Cum sanctus, ac venerãdus ille mansionis locus Dei gratia auctus esset, sed argẽtea supellectili careret, & vasa tantùm marmorea in mysterijs adhiberentur, misit sanctissimus Theodorus Archidiaconum suum ad regiam ciuitatem Constantinopolim, vt argenteum vas ad sacrorum mysteriorum vsum emeret. Ille autem eò profectus vas emit à quodam opifice tum materia, tum artificio singulare, & ad Monasterium tulit. Cum igitur postridie peragenda essent mysteria, ostendit Archidiaconus vas illud sanctissimo Theodoro, vt in eo fieret Sacrificium. Quod ille mentis oculo contemplatus, vt sordidum, at-
que

que inutile contempsit. Cumque Archidiaconus fabrefacti vasis integritatem, pulchritudinemque commendaret, quippe qui nihil ampliùs, quàm speciem extrinsecùs poterat intueri: noui ego quoque, fili, inquit vir sanctissimus, vas esse pulcherrimũ, quantùm ad materiam, atque artificiũ pertinet; sed aliam ob causam, quæ oculis non cernitur, coinquinatum est. Vsus nimirùm, vt arbitror, illud infecit. Quod si dubitas, dic Psalmi versiculũ, vt precemur, atque illud intelliges. Quod ille dum faceret, & vir sanctissimus, inclinato capite, precaretur, sic euasit ipsum vas, quale solet argentum esse, cum ex camino ignis nigrum educitur. Quo perspecto, fratres Deum collaudarunt, qui per seruum suũ id, quod occultum erat, patefecisset. Verùm cum Archidiaconus illud rursum in manus accepisset, argenteum, & splendidum apparuit. Quamobrem Constantinopolim reuertens, reddidit illud opifici, & causam narravit. Opifex autem secum ipse considerans, meminit, vas ipsum ex argentea meretricis situla fuisse conflatum, & rem Archidiacono indicavit, veniam petens, rogans, vt pro se Deum obsecraret. Alia autem illi vasa pura dedit, atque pulcherrima; quæ Archidiaconus ad sanctissimum Christi seruum detulit, priorisque vasis ipsi, & fratribus causam patefecit: qui Deo gratias egerunt. *

155 Secunda animadversio, res sacræ, aut benedictæ, vt vasa, vestes, quandiu consecrationẽ, aut benedictionem retinent, nõ debent converti in vsus profanos, *Semel* enim *Deo dicatum non est ad vsus humanos vlteriùs transferendum*, iuxta regulam Iuris in 6. Et hæc obligatio grauis est: Quare peccaret lethaliter, qui calicem consecratũ transferret ad vsum bibendi in mensa communi. Sed ait Dicastillus Tractatu 5. Disp. 4. dub. 11. num. 220. * Non tamen putarem peccatum graue (quãvis nullo modo faciendum) quod aliqui faciunt, præbere scilicet potum aliquibus ægrotantibus, aut malè habẽtibus ex deuotione in calice. Tolerabilius tamen esset (vt alij etiam faciunt) aquam, seu vinum in calicem, iã priùs satis purificatorio purgatum, infusum ægroto dare ex deuotione tanti mysterij ibidem celebrati. * Ita Dicastillus.

156 Cæterùm in Concilio Mediolanensi 1. parte 2. tit. de pertinentibus ad Sacramentum sanctę Eucharistiæ cauetur, * ne populo post communionem conferatur vinum in calice consecrato. * Et deuotio, de qua Dicastillus loquitur, videtur mihi indiscreta, si bibatur immediatè ex calice consecrato Sacerdotali, non autem ex alio vase, in quod transfundatur vinum, aut aqua, quæ in calice Sacerdotali fuerit, sic enim huius cuppa non cõtingetur proximè ore Laici. Et olim, quando Sacramentum hoc ministrabatur fidelibus Laicis sub vtraque specie, præter calices Sacerdotales erant alij, qui tantùm deseruiebant ad vsum populi, adnotante Suarez D. 81. sect. 7. V. *Tertiò obiter.*

157 Ex dictis circa verba Dicastilli non placent mihi omnino hæc Quintanadueñæ tomo, & Tract. 2. Singularium in 12. num. 5. * Viro Ecclesiastico, Religioso, aut Nobili aquã post communionem in calice iam abstersò concedere, licitum esse existimo, etiam sine veniali, præsertim vbi huiusmodi consuetudo viget. Omnibus, aut Sæcularibus indiscriminatim hoc concedere, nec consulam, nec sine aliqua culpa fieri posse, iudicabo. Venerationi huic sacratissimo vasi debitę hoc apponitur. * Sic Quintanadueñas. Sed ego consequenter adscripta in D. 25. sect. 2. non conferrem in calice consecrato purificationem vini, cui aliàs non liceret manu tangere cuppam illius, nam ore tangere non est quid minus. Quibus autem fas, vel nefas sit primum, discussi satis prolixè in præcitato loco. Apud nos die Cœnæ Domini Sacerdotibus, qui Laico more communicàrunt in Missa solemni, propinatur vinum ad purificationem è calice consecrato, non autem alijs, neque iisdem Sacerdotibus in cæteris diebus, si fortè communicent more illo ob ægritudinem, vel alia ex causa.

158 Innotescit iam, cur in Concilio Salegunstadiensi C. 6. reprehendatur, & sub anathematis pœna prohibeatur indiscreta deuotio, seu potiùs temeraria præsumptio quorũdam stultissimorum Sacerdotum, qui *Corporale Dominico corpore consecratum proijciebant in ignem ad extinguendum incendium.* Videturque, non posse per se id fieri citra cul-

culpam lethalem, quandiu Corporale retinet benedictionem.

159 Indidem innotescit, peccaturum grauiter, qui vteretur Corporali ad mundandas nares; non tamen ii ad id, vel saltem ad abstergendum sudorem assumeret semel sine cōtemptu pallam aliam benedictam non contingentem Sacramentales species. Ita Thomas Tamburinus Lib. 1. Cap. 2. §. 3. num. 1. vbi notat, deberi suam reverentiam rebus alijs, quæ sine consecratione, & benedictione inseruiunt ministerio sacro, & proinde non facilè transferendas esse ad profanum.

160 Similiter reus esset culpæ lethalis, qui in torneamentis, vel in ludo, vel in profana repræsentatione comœdię etiam honestæ, etiamque intra Ecclesiā vteretur ornatu sacro. Ita Sotus in 4. Dist. 13. q. 2. art. 3. V. *Sed circa*, Hēriquez L. 9. C. 28. §. 3. C. 29. §. 1. Suarez Disput. 81. sect. 8. V. *Quartò addendum est*, Dicastillus Tractatu 5. Disput. 4. dub. 11. num. 221. & 231. Amicus Disput. 33. sect. 12. num. 378 alijque communiter. Aduertit tamen Henriquez in posterioris loci Glossa, littera C. morem esse pro comœdijs (scilicet sacris) vti eis vestibus intra Ecclesiam, nempe ad repræsentandum Sanctum aliquem Presbyterum, aut Diaconum. Citati Authores non omnes affirmant incunctanter, esse peccatum mortale ad comœdiæ honestæ profanam repræsentationem assumere vestes sacras. Suarez enim tantùm ait, vix posse excusari a peccato mortali; & Henriquez inquit, non videri peccatum mortale. Certè si comœdia fiat in scena, seu theatro publico (*patio de las comedias* vocamus Hispanè) & ab histrionibus infamis vitæ (quales solent multi esse inter ipsorum greges) indecentissimum esset vsurpare ornamenta Sacerdotalia, magnumque horum contemptum præseferret. Puniuit sępe Deus ingentibus supplicijs abvsum sacrarum vestium. Legantur Theodoretus Lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ Cap. 27. Cassiodorus in Tripartita Lib. 5. Cap. 37. Beda Lib. 1. de Anglorum historia Cap. 29. Victor Vticensis Lib. 1. de persecutione Vvandalica, Author vitę Sancti Nicetij Episcopi Lugdunensis apud Surium die 2. Aprilis.

161 Non est abvsus, sed licitus, & plus vsus sacrarum vestium sepelire Sacerdotes eis indutos, necnon Diaconos, & Subdiaconos; atque ita iubetur in Rituali Romano in Rubricis de Exequijs, & in Regulis Præfecti Ecclesię Societatis numero 34. dicitur pro nostris Sacerdotibus defunctis, *Obseruetur circa vestitum Sacerdotum mortuorum, quod de viuentibus dicitur in Constitutionibus, vt scilicet vtamur eo modo, quo Sacerdotes honesti eius regionis, in qua versamur, vti solent.* In Actis Sancti Meinvverci Episcopi Paderbonensis describitur casula, cum qua fuit sepultus, & quæ per trecentos, & quadraginta annos incorrupta permansit in tumulo. Sanctus Gregorius Lib. 4. Dialogorum Cap. 40. meminit Dalmaticę superpositæ feretro Paschasij Diaconi Cardinalis, & Lib. 4. Registri, Epistola 44. refert, moris fuisse, vt corpora emortua Romanorum Pontificum contegerentur Dalmaticis; quod tamen ne in posterum fieret, vetuit, quia populus ex magna reuerentia eas Dalmaticas concisas reseruabat. Et cum honoris de causa cadauera Clericorum sacris vestimentis ornarentur multò ante Sanctum Gregorium, inde Eutychianus Papa volens honorare Martyres, decreuit, *vt quicumque fidelium Martyrem sepeliret sine Dalmatica, aut colobio purpurato, nullatenus sepeliret*, vt tradit Damasus in Pontificali scribens de Eutychiano, qui creatus est Pontifex anno 275. Sed anno 541. Concilium Arvernense Cap. 3. iussit, * Ne pallis, vel ministerijs diuinis obvoluerentur defunctorum corpora; * & Cap. 5. mandat, * vt Dominici corporis, seu palla altaris nunquam Sacerdotis corpus, dum ad tumulum evehitur, obtegatur, quia sacro velamine vsibus suis reddito, dum honorantur corpora, altaria polluuntur. * Et in Concilio Antissiodorensi anno 590. Cap. 12. dicitur, * Non licet, mortuis nec Eucharistiam, nec osculum tradi, nec velo, nec pallis corpora eorum involui. Sanctus etiam Clemens in Epistola 2. ad Iacobum, seu potiùs Simeonem fratrem Domini hæc habet verba trāscripta in C. *Nemo* 40. de Cōs. Dist. 1. *Nemo per ignorantiam Clericus mortuū credat*

dat obuoluendum, aut Diaconus scapulas operire velit palla, quæ fuit in altari, aut certè quæ Diacono data est in mensam Domini. Qui hæc fecerit vel leuiter, quasi nihil, & negligenter habuerit diuina mysteria, Diaconus triennio, sexque mensibus à Dominico erit alienus altari, graui percussus anathemate.

162 Hos omnes Canones tã inter se, quàm cum vsu hodierno, atque antiquo concordare, non est admodùm facile; tentandum tamen est. S. Gregorius in Synodo Romana prohibuit, operiri Dalmaticis cadauera Pontificum Romanorum, quia populus eis spoliabat illos, eaque diuisa in frusta colebat, ac si essent Apostolorum, aut Martyrum, Sanctiue alicuius ab Ecclesia iam declarati, *Et cum adsint*, inquit Sanctus Gregorius, *multa à sacris corporibus Apostolorum, Martyrumq; velamina, à peccatorum corpore sumitur, quod pro magna reuerentia reseruatur.* Quo incommodo cessante prohibitio illa obsoleuit. Concilia Aruernense, & Antisiodorense intelligenda sunt de solis Laicis, vel si de Clericis etiã, nõ quoad omnia ornamenta deservientia in altari, sed quoad Corporalia, aut quoad alias pallas altaris, quatenus non substituantur loco syndonis. Et simili modo explicandus est Sanctus Clemens Romanus, vt iam notavit Suarez Disput. 81. sect. 8. V. *Quartò addendum est.* Vnde non sola consuetudo excusat adhibitionem vestium benedictarum ad Episcoporum, & Sacerdotum ornanda emortua corpora, vt aiebat Sylvester V. *Benedictio*, quæst. 7. sed nihil etiam in Iure est, quod obstet tali pio, & religioso vsui. Apud Græcos velatur Sacerdotis defuncti facies breuiori illo velamine, quo panis, & vinum ad futurum Sacrificium contegi solet, prout ex ipsorum Euchologio testatur eruditissimus Scriptor Tractationis de Pileo factæ publici iuris ab Anselmo Solerio sect. 17. pag. 172.

163 Tanta olim habebatur vestibus sacris reuerentia, vt etiamsi benedictionem amisissent per dissolutionem, aut lacerationem; applicandæ non essent ministerio profano, sed vel alteri functioni in templo, vel comburendæ essent, & cineres mittendi in piscinam, vt traditur Can. *Altaris palla* 39. de Consecratione Distinctione 1. Can. *Ad hæc* 4. de Religiosis domibus: quod vtrobique, & in Can. *Ligna Ecclesiæ* 38. eadem Distinctione, extenditur ad quæcumque alia deseruientia in altari, vel in templo.

164 Cæterùm si vestes non retineant figuram aptam ministerio sacro antiquo, & proinde nec benedictionem, poterunt iam citra culpam mortalem, & fortè citra venialem (nisi obstet authoritas præcitatorum Canonum) applicari ad vsus humanos decentes, vt cum Aversa docet Franciscus de Lugo Libro 5. Capite 8. quæstione 7. numero 6. & cum Castro Palao Thomas Tamburinus Libro 1. de Missa, Capite 2. §. 3. numero 2. notatque benè in numero 3. Ecclesiam impendere benedictionem nonnullis rebus, vt candelis, & ramis palmarum, quin velit obligare, vt ad sacros vsus solummodò deseruiant. Harum rerum benedictiones dici solent invocatiuæ tantùm, vt videre est in Caietano 2. 2. quæstione 88. articulo 11. §. *Verum*, in Nauarro, Suario, & Laymano Lib. 5. Tractatu 13. Capite 9. numero 4. eo quòd adhibeantur tantùm ad invocandum speciale Dei auxilium circa præsentiam, vel vsum talium rerum, quin illicitum sit tales res applicare aliis vsibus, quàm sacris, secus ac contingit in rebus, quarum benedictiones sunt etiam constitutiuæ. De materia Ecclesiæ dirutæ videtur P. Emmanuel Sà Verb. *Ecclesia*, numero 2. posse ex sola Episcopali licentia conuerti in vsus profanos, atque adeò non requiri facultatem Summi Pontificis. Censeo idem ipsum; imò et forsan absque vlla culpa posse sine licentia Episcopi, aut Prælati Regularis (si Ecclesia fuerit Regularis) conuerti in vsus priuatos decentes, casu quo ex Superioris competentis dispositione materia illa vendatur, aut alienetur. Audiatur Bauny Tractatu 10. quæstione 49. Vers. *Et quanquam* dicens; * Quid vetat lapides templi vetustate diruti, ac ad omnia invtilis, conuerti ad humanum commodum, restaurationem ædium, reparationem mœnium? * Id ipse dictum vult citra scandalum; & ego dictum etiam volo salua præallegatorum Canonũ authoritate, si antiquati iam non

non sunt. Legantur Sylvester Verb. *Ecclesia* 2. quæstione quinta, Pellizarius Tractatu 8. Cap. 5. sectione 3. numero 122.

166 Pro tota secundæ huius animadversionis doctrina, & elucidatione faciunt Canon 72. Apostolorum, vbi dicitur, *Vas aureum, & argenteum sanctificatum, aut velamen, linteumvè nemo ampliùs in suos vsus assumito, iniquum enim est. Cæterùm si quis deprehensus fuerit; excommunicatione mulctator.* Canon 3. Concilij Bracarensis 3. *Omni cura, omniq; studio prouidendum est, ne hi, qui locum obtinere videntur regiminis, contumeliam videantur Cœlestibus inferre Sacramentis. Etenim quod & auditui terribile, & visui execrabile iudicatur, relatum est nobis, quòd quidam Sacerdotum sacrilega temeritate præcipites vasa Domini in proprios vsus assumant, epulasque sibi in eis comedendas apponant. Quod malum & obstupentes deflemus, & deflentes obstupescimus, vt illic humana temeritas sibi epulum præparet, vbi sanctum Spiritum cognoscitur aduocasse, & ibi esum carnium crapulatus assumat, vbi diuina visus est celebrasse mysteria, & in quibus tantæ rei Sacramenta pro expiatione delictorum percepit, in his expleat voluntatem ludibrij sui. Et ideo huius de cætero præsumptionis persona, quæ sciendo diuina vasa, vel ministeria, aut poculum sibi sumendum elegerit, gradus sui, vel officij periculum sustinebit, ita tamen, vt si de Sæcularibus fuerit, perpetua excommunicatione damnetur; si verò Religiosus, ab officio deponatur: sub hac quoque damnationis sententia & illi obnoxij tenebuntur, qui Ecclesiastica ornamenta, vela, vel alia quælibet indumenta, atque etiam utensilia sciendo in suos vsus transtulerint, vel alijs donanda, vel vendenda crediderint.* Canon *Ad hæc* 4. de Religiosis domibus. Ibi: ✱ Locus cum sit religiosus, non debet mundanis vsibus deputari, sicut de vestibus, & ligneis vasis, & alijs vtensilibus ad cultũ religionis per Pontificem deputatis antiqua consuetudo indubitanter obseruat, & venerabilium Patrum edocent sanctiones. ✱ Canon *vestimenta* 42. de Consecratione Dist. 1. Ibi: ✱ Quibus alijs vsibus non debent frui, quàm Ecclesiasticis, & Deo dignis officijs. ✱ Sixtus 1. Epistola 2. ibi: ✱ Indignum enim valde est, vt sacrata Domini vasa, quæcumque sint, humanis vsibus seruiant. ✱ Quę verba omissa sunt à Gratiano Cap. *In sancta* 41. de Consecratione Distinct. 1. vbi alia antecedentia, & subsequentia transcribit. Canon *Quæ semel* 4. Causa 19. quæst. 3. ✱ Quæ semel sunt dicata Monasteria consilio Episcoporum; maneant perpetuò Monasteria; & res, quæ ad ea pertinent, Monasterijs reseruari oportet; nec posse ea vltra fieri sæcularia habitacula. Qui verò permiserint, hæc fieri, subiaceant his condemnationibus, quæ per Canones constitutæ sunt. ✱ Theodulphus Episcopus Aurelianensis in Epistola ad Clerum suæ Diœcesis, ✱ Nullus Presbyter, seu Laicus præsumat, calicem, aut patenam, aut quælibet vasa sacra, & diuino cultui mancipata ad alios vsus detorquere. ✱ Ex quibus omnibus profluxit regula Iuris in 6. transcripta iam suprà.

167 Et ratio omnium est, quia res sacræ conuersæ in profanos vsus, quasi polluũtur, vt eleganter probatur ex Canone *Ad nuptiarum* 43. de Consecratione Distinctione 2. quo loci dicitur ex Concilio Aurelianensi, vel potiùs Arvernensi celebrato anno 541. Cap. 7. ✱ Ad nuptiarum ornatum diuina ministeria non præstentur, ne, dum improborum tactu, vel pompa sæcularis luxuriæ polluũtur, ad officium sacri ministerij videantur indigna. ✱ Ex quo patet disparitas ad doctrinam animaduersionis primæ, nam profana sanctificantur, si conuertantur in Dei cultum. Cur autem suprà dixerim, *quasi pollui* res sacras, si profanis vsibus addicantur, & non dixerim, pollui strictè, & absolutè iuxta loquutionem Ecclesiasticam, & Canonicam, constat ex numero 123. Disputationis 26. & ex numero 52. Disputationis 24.

168 Tertia animadversio, res sacræ, aut benedictæ, vt vasa, vestes, non possunt citra necessitatem vendi, vel oppignorari ad vsum profanum, quandiu consecratæ, aut benedictæ manent, quia id cederet in ipsarum iniuriam, & irreuerentiam. Favent Canones præallegati, & l. *Sancimus* 1. Codice de Sacrosanctis Ecclesijs, l. *Si in emptione* 34. §. *Omnium rerum* 1. ff. *de contrahend. emption.* Cæterùm si vendantur ratione materiæ, & artificij, non erit Simonia.

169 Dixi *citra necessitatem*, nã in necessitate possunt oppignorari, ac vendi, præsertim si necessitas non sit communis, & ordinaria. Et ita intelligendus est S. Ambrosius L. 2. Officiorum C. 28. relatus in C. *Aurum* 12. q. 2. indicatque ibi, dum inquit, *Nonne melius conflat Sacerdos* aurea vasa Ecclesiæ *propter alimonium pauperum, si alia subsidia desunt, quàm si sacrilegus contaminata asportet hostis?* Expendantur illa verba, *Si alia subsidia desunt*. Vnde venit etiam intelligẽdus Theophylactus, cum in C. 14. Marci ait, *Confundantur hoc loco, qui pauperes* (patientes scilicet communem necessitatem) *Christo præferunt. Audiui enim ego aurifabros dicentes, quòd si ego dissectum sacrum vas dem pauperibus, & egò viuam, nec condemner. Audiant igitur, quomodo Christus præferat sui curam pauperibus. Christi autem corpus propriè est, quod in disco aureo, & sanguis, qui in poculo. Qui igitur abstulerit discum pretiosum, & cogit, vt corpus Christi in viliori ponatur, prætexens scilicet pauperes, sciat, cuius partis sit.* Sic Bulgariæ Archiepiscopus.

170 Triplicis generis est necessitas, in qua iuxta Sanctum Ambrosium vasa Ecclesiæ vendere licet; prima pauperum extremè, aut grauiter egentium; secunda redemptionis captiuorum, quibus alio modo ægrè subueniri queat; tertia ędificationis templi, vel augmentationis cœmeterij: Possunt cum Molina tomo 2. de Iustitia Disp. 340. num. 22. Vers. *Item res sacræ*, & cum alijs addi quarta soluendi debita; & quinta, vt ex pretio fiant alia vasa, aut vestimenta meliora ad ministerium sacrum.

171 Sed aduertit Sanctus Ambrosius, *opus esse, vt de Ecclesia mystici poculi forma non exeat, ne ad vsus nefarios sacri calicis ministerium transferatur*; iubeturque idem ipsum Cap. *Hoc ius* 10. q. 2. Quare si res sacræ venales ad profanum vsum fiant, debent priùs conflari, vel dissolui, tum vt amittant consecrationem, aut benedictionem, nam quandiu eam retinent, exponere ipsas profanis vsibus, est contra ius naturale, ac diuinum tractandi sanctè sancta; tum quia minor indecentia apparet, si iam mutatæ applicentur profano vsui. Cæterùm quando vendantur ad sacrum in alio templo, possunt integrę tradi; & ad huiusmodi commutationem non debet vrgere necessitas; sufficit, quòd superfluant in vno templo, si aliunde venditio non sit prohibita.

172 Non nemo opponet, exigi frustrà à nobis, quòd vasa sacra exponenda per venditionẽ profanis vsibus conflentur rursus, vel frangantur, quo consecrationem deperdant. Nam ex necessitate, qua liceat vendere illa ad profanos vsus, censeri potest, Episcopum, vel Papam velle, vt eo ipso non perseuerent consecrata, etiamsi integra permaneant. Respõdeo primò, Sãctum Thomam 2. 2. quæst. 88. art. 11. in Corp. repugnare huic modo dicendi, *Non potest* (inquit) *aliquis Prælatus Ecclesiæ facere, vt id, quod est sanctificatum, sanctificationem amittat, etiam in rebus inanimatis, puta, quòd calix consecratus desinat esse consecratus, si maneat integer.* Respõdeo secundò, Ecclesiam de facto nõ velle illud, quod dicitur: cũ tamẽ cõsecratio, aut benedictio earum rerum sit tantùm ex institutione Ecclesiæ, quidni hęc potuisset velle, vt non perseueraret in proposito casu, seu quòd in eo exsecrarẽtur, aut exbenedicerẽtur res illæ? Ipsa designauit casus exsecrationis, aut exbenedictionis rerum illarum, cur non potuisset addere hunc cęteris, non obstante earum rerum integritate? Si consecratio, aut benedictio talium rerum esset ex solo iure diuino Christi, imprimeretque characterem indelebilem eis, quandiu integrę persisterent, tunc quidem nequirent exsecrari, aut exbenedici ab Ecclesia in statu suæ integritatis; ast nec primum, nec secundum verum est confessione omnium.

172 Hinc obiter intelligitur, Ecclesiam potuisse decernere, vt consecratio, aut benedictio prętatarum rerum facta ab Episcopo schismatico irrita esset, & inualida, quia etsi sit actus ex potestate Episcopalis Ordinis, ast spectat ad eam potestatem non ob institutionem diuini iuris Christi, sed Ecclesiæ. De facto tamen hęc neutiquam illud decreuit; quicquid secus dixerit Sylvester V. *Benedictio*, q. 6. nullius Canonis Ecclesiastici authoritate fretus, nec consequenter ad ea, quæ scribit V. *Consecratio* 2. q. 5. V. *Quintus est*, de pollutione templi per consecrationem ab Episcopo excommunicato factam, vbi ratam agnoscit talem consecrationem, ait.

aitque, vt in eo templo celebretur, requiri reconciliationem, minimè verò reconsecrationem. Consulantur Suarez D. 82. sect. 2. V. *Tertio obseruandum est*, Aversa q. 2. de Ordine, sect. 11. V. *Addunt*. Sed hoc omisso.

174 Inquies, S. Thomas 3. p. q. 83. art. 3. ad 3. agnoscit in rebus cõsecratis, aut benedictis *aliquam spiritualem virtutem*; indeque deriuat rationē Canonum præcitatorum tractantium de vsibus, ad quos applicari possint, postquàm ad sacros non valent iam inservire. Verùm de S. Thomæ mente iam suprà in n. 81. loquuti sumus; nullusque, quem legerim, interpretatur ipsum de virtute, quæ sit qualitas spiritualis superaddita, & impressa indelebiliter eis rebus in statu integritatis. Prætereà S. Thomas ex illa spirituali virtute infert, quàm decenter vtendũ sit eis rebus, etiam postquàm amiserũt consecrationem, aut benedictionem, & proinde post deperditam qualitatē spiritualem superadditam, si huiusmodi qualitas venit in mentem S. Doctoris. Nõ igitur ex doctrina ipsius in hoc loco 3. partis labefactatur responsio secunda ad obiectionem numeri 172. Pro qua responsione videantur Vazquez D. 243. C. 2. num. 16. Lessius L. 2. de Iustitia, & Iure C. 40. dub. 19. n. 144. Layman Lib. 5. Tractatu 9. Cap. 13. num. 5.

175 Iuxta quos etsi, non obstante integritate vasorum sacrorum, posset Ecclesia statuere, vt quando venderentur ad vsus profanos ob vrgentē necessitatem, cessaret deputatio facta ab ipsa ad sacros cum invocatione diuinæ virtutis, & assistentiæ vel ad debitum vsum, vel ad excitandam reuerentiam, & deuotionem, vel ad alios fines hominibus salutares cõsequendos (cuius assistentiæ facilior impetratio per istud medium vocatur à S. Thoma spiritualis virtus rei consecratæ) tamen Ecclesia de facto illud non statuit, sed potiùs decrevit, vt à se facta deputatio duret, quandiu integritas vasorum sacrorũ salua permaneat, quia homines, vbi non vident rei mutationem, solent sibi persuadere, retinere eandem aptitudinem, & deputationem, quam anteà habebat.

(:;:)

SECTIO XVI.

De antiquitate vestium Sacerdotalium ad Missæ celebrationem.

176 SELECTARVM vestium vsus in Sacrificio Missæ derivatus ad nos est ex Apostolica disciplina, & traditione, vt signatè ait Concilium Tridentinum sess. 22. C. 5. cuius integra verba transcribere placuit, vt quę ad totam hanc Disputationem, & ad præcedentes alias maximoperè faciant, *Cum natura hominum ea sit, vt nõ facilè queat sine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationem sustolli, proptereà pia mater Ecclesia ritus quosdam, vt scilicet quædam submissa voce, alia verò altiore in Missa pronunciarẽtur, instituit. Cæremonias item adhibuit, vt mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, & alia id genus multa, ex Apostolica disciplina, & traditione, quo & maiestas tanti Sacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis, & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.* Sic grauissimè Tridentina Synodus. Consonatque Sanctus Thomas 1. 2. q. 102. art. 4. in Corp. inquiens, *Totus exterior cultus Dei ad hoc præcipuè ordinatur, vt homines Deum in reuerentia habeãt. Habet autem hoc humanus affectus, vt ea, quæ communia sunt, & non distincta ab alijs, minus reuereatur; ea verò, quæ habent aliquam excellentiæ discretionem ab alijs, magis admiretur, & reuereatur. Et inde etiam hominum consuetudo inoleuit, vt Reges, & Principes, quos oportet in reuerẽtia haberi à subditis, & pretiosioribus vestibus ornentur, & etiam ampliores, & pulchriores habitationes possideant. Et propter hoc oportuit, vt aliqua specialia tempora, & speciale tabernaculum, & specialia vasa, & speciales Ministri ad cultum Dei ordinarentur: vt per hoc animi hominum ad maiorem Dei reuerentiam adducerentur.* Hactenus Angelicus Doctor reddens rationē eandem, quam Conciliũ Tridẽtinum, pro apparatu externo in publico ergà Deum cultu per Sacrificia. Qua ex ratione expensa etiam à Bellarmino

L.2.de Missa, C. 14. V. *Accedit*, & ab alijs Theologis communiter, noscitur motiva causa disciplinæ, & traditionis Apostolicæ quoad peculiarem habitum in solemni totius Ecclesiæ actione, & in religiosissimo ergaDeum cultu per Sacrificium Missæ.

176 Prælaudatus Bellarminus tit.de vestibus sacris eruditissimè probat earum vsum ex Ecclesiæ origine, vt & Suarius D.82.sect.2. Conclusione 1. Nos faciemus spicilegiũ. Sed non vtemur somnio quorundam; qui apud Nostrum Quintanaduenas in Sanctis Ciuitatis, & Archiepiscopatus Tolerani pag.475. dixerunt, casulam cœlitus à Deipara Virgine datam S. Ildephonso Archiepiscopo Toletano fuisse vestem, qua Christus instituit, celebravitque Sacrificium incruẽtum Eucharistiæ. Nullam specialem vestem induit tunc Christus, sed eam; quam anteà gestabat, resumpsit post lotionẽ pedum Et cum sub cœnam vsualem, & communem sacrificarit, nihil mirum iuxta Isaacum in Inuectiva contra Armenos C.8. quòd peculiari habitu non se ornarit. Est tamen dignum notatione ex Baronio anno Christi 34. num. 39. * Cum dicat Euangelista, post ablutionem pedum Iesum recepisse vestimenta sua, satis significat, absoluta iam cœna, lotisque pedibus Discipulorum, cœnatoriam vestem exuisse, ac propriam induisse. Aliud enim, longèque à priori diversum cum ipse suis esset exhibiturus conviuium, diverso etiam à solito cœnandi habitu, decentiorique cultu, vt tantum mysterium exposcere videbatur, illud sibi insinuãdum putavit.*

177 Transeo ad vestigia nonnulla de vsu vestium Sacerdotaliũ ab Apostolis. Author vitæ S. Hugonis Abbatis apud Surium die 29. Aprilis facit mentionem planetæ S. Petri Apostoli, aitque, servari in Ecclesia Parisiẽsi S. Genovefę. Vestis, de qua S. Paulus 2. ad Timotheum 4. V. 13. inquit, *Penulam, quam reliqui Troade apud Carpũ, veniens affer tecum*, iudicatur à nonnullis fuisse ad vsum Sacrificij, & instar casulæ antiquę * quę cũ latissimo initio, & sine manicis esset, eius limbus super brachia, & scapulas proiectus errabundus totum corpus circumibat, * & ideò dicta planeta ab errore, vt declarat Onuphrius Panvinius in Interpretatione vocum Ecclesiasticarum; notatque Sotus in 4. Distin: 13. quęst. 2. art. 4. V. *Supremum* habuisse formã vetusti Hispanorum pallij, quod Caputiũ vocant, & quo in funere, & exequijs nobilium etiamnum vtuntur domestici eorum. Non prorsus abnuit Cardinalis Baronius anno 58. num. 69. si penula Paulina existimetur vestis sacra; & fauere videtur Tertullianus C. 12. de Oratione. Similius vero est, Paulum loqui de viatoria veste ad arcendum frigus, & pluviam. Nec de penula Paulina expectet à me plura Lector, adeat Cornelium à Lapide ad præcitata verba, Thomam Massiutium L. 10. vitæ S. Pauli C.5. ex pag. 550. Sopranem Digressione 1. de re vestiaria Iudæorum D.3. C.5. §.2. Octavium Ferrarium L. 1. de re vestiaria C. 36. Theophilum Raynaudum de Prima Missa sect. 2. C. 3. ex pag. 300. Et quoad vocem *Penulæ* vsurpatam pro planeta, & casula in sermone Ecclesiastico legat Cerdã in Adversarijs C.26. n.12.

178 S. Ioannes Euangelista Sacerdotale petalon gestabat, vt narrat Policrates apud Eusebium L. 5. Hist. Eccles. C.23. Et de eiusdem tunica ad Sacrificium loquitur Ioannes Diaconus C.59. L.3. vitę S. Gregorij Papæ, qui ab Episcopo quodam eam dono accepit; & addit Ioannes Diaconus, * Quòd earum tunicarum altera Ioannis Evangelistæ, non autem Baptistæ sit, nemo est, qui dubitet; præsertim cum omnis sapiens nouerit, Baptistam camelorum pilis pro vestibus vsum fuisse; Evangelistam verò, qui per tot annos post Passionem Domini Pontificiũ gerens, Missarum solemnia frequentissimè celebrabat, sine Sacerdotalibus esse nequaquam vestibus potuisse. *

179 S. Iacobus Minor in vsu habuit colobium cãdidissimum, quod posteà ad sacrificandum induebat Euphrosius Pamphyliæ Episcopus, vt traditur in Actis S. Sylvestri Papæ apud Vvaldensem tomo 3. C. 29. num. 12. Et in Actis S. Ignatij Patriarchę Constantinopolitani dicitur, ipsum accepisse à Theodosio Antistite Hierosolymitano poderem, & super humerale S. Iacobi seruata Hierosolymis ad illud vsque tempus. De tunica sacra S. Stephani, quam assumebat inserviturus S. Iacobo

cobo in altari, tractat post alios Raynaudus supra, pag. 299. De stolis Apostolorum inventis Constantinopoli sermonem habet Cedrenus in Hist. Compendio pag. mihi 301. num. 135.

180 S. Clemens Papa in Constitutionibus Apostolicis Lib. 8. C. 16. ex editione Ioannis Caroli Bovij, & 12 ex editione Turriani inquit, *Igitur Episcopus precationem silentio faciens vnà cum Sacerdotibus, & splendidam vestem indutus, & stans ad altare*, &c. Idem S. Clemens in Epist. 2. tradit multa de ornatu altaris, ex quibus colligitur, curæ etiam tunc fuisse ornatum Sacerdotum. De stola S. Clementis Episcopi Metensis, qui fuit patruus S. Clementis Romani, extat memoria in S. Antonino 1. parte Hist. titul. 6. Cap. 26. in Petro de Natalibus Libro 10. Catalogi Sanctorum C. 113.

181 S. Anacletus successor S. Clementis Romani scribit in Epistola 1 *Solemnioribus diebus aut septem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui eius oculi dicuntur, & Subdiaconos, atque reliquos Ministros Episcopus secum habeat, qui sacris induti vestimentis :: consensum eius præbeant Sacrificio.* Quæ verba transcribuntur à Gratiano C. *Episcopus* 59. de Consecratione Dist. 1. S. Pius I. in Epist 4. fatur de colobio Episcopi. S. Soter in Epist. 2. edidit decretum de ornatu altaris, & Ministrorum non contingendo à Laicis, neque à Virginibus etiam Deo sacratis, & refertur Can. *Sacratas* 25. Distinct. 23. S. Stephanus I. in Epistol. 1. dignissimè effatus est de vestimentis Ecclesiasticis, *Quibus Domino ministratur, cultusque diuinus omni cum honorificentia à Sacerdotibus, reliquisque Ecclesiæ Ministris celebratur.* Quid autē circa ea stabilierit, visum est tum in hac Disputatione, tum in alijs, sæpe enim adduximus verba Canonis *Vestimenta* 42. de Consec. Dist. 1. desumpti ex ea Epistola S. Stephani. Nec expressit totam huius mentem in eo Canone Damasus, cū in libro Pontificalis summariè dixit, Stephanum Papam constituisse * Sacerdotes, & Levitas vestibus sacris in vsu quotidiano non vti, & nisi in Ecclesia tantùm. * Et hæc sufficiant pro cōfirmanda antiquitate sacrarum vestium in Sacrificio Missæ; totque sequentibus seculis occurrunt testimonia de earum vsu, vt si omnia colligenda essent, multis libris opus foret.

182 Non deerit, qui obijciat, Apostolos celebrasse in vulgaribus vestibus, vt aiunt Valafridus Strabo de Eccles. rebus C. 24. Gemma animæ L. 1. C. 89. Hugo de S. Victore L. 2. de Officijs Cap. 11. Radulphus Decanus Tungrensis L. de Canonum observantia, propos. 23. Ioannes Belethus Cap. 42. de Officijs divinis. Crescitque difficultas ex S. Gregorio Magno, qui L. 7. Epist. 63. asseverat, *Morem Apostolorum fuisse, vt ad ipsam solummodò orationem Dominicam* (intellige vltra consecrationis verba) *oblationis hostiam consecrarent.* Si igitur tam paucis verbis, & ritibus celebrarunt Apostoli, quidni & sine apparatu selectarum vestium? De hac objectione recurret longus sermo, cum de ritibus Missæ in Disp. 28. Nunc breviter dico, vestium sacrarum morem esse ex traditione, & disciplina Apostolica, vt docemur à Tridentino. Et quamuis responderi posset, eatenus esse, quatenus S. Petrus instruxerit S. Clementē, vt institueret specialia vestimenta, id quod dicitur ab Hugone Victorino; tamen ex superioribus satis constat, Apostolos adhibuisse etiam illa in Sacrificio Missæ. Sed potest concedi, celebrasse non rarò in vestibus vulgaribus ob impedimenta passim tunc occurrentia, & quæ, me tacente, quisque facilè per se intelliget. Idemque fatendum est de Liturgia cum sola oratione Dominica vltra consecrationis verba. Nemo hinc inferat, licere etiam nunc id, quod Apostolis fas fuit; *In hoc enim, sicut & in reliquis cultibus, magis, & magis per incrementa temporum decus succreuit Ecclesiarū*, vt dicitur Can. *Vasa* 44. de Consecratione Dist. 1.

183 Absolvi pro meo modulo omnia, quæ de vestibus Sacerdotalibus tractanda mihi præfixi. Sed coronidis loco non omittam apponere quādam Innocentij III. Papæ Lib. 1. de sacro altaris Mysterio C. 23. exhortationem ad Episcopos, & Presbyteros, cum ornati procedunt ad altare, *Prouideat diligenter Episcopus, & attendat Sacerdos studiosè, vt signum sine significato non ferat, vt vestem sine virtute non portet. Ne fortè similis sit sepulchro foris dealbato, intus autem omni pleno spurcitia. Quisquis autem sacris indumentis ornatur, & honestis moribus non induitur, quantò venerabilior apparet hominibus, tantò indignior redditur apud Deum.*

Deum. Pontificalem itaque gloriam iam honor non commendat vestium, sed splendor animarum. Quoniam & illa, quæ quondam carnalibus blandiebantur obtutibus, ea potiùs, quæ in ipsis erant intelligenda, poscebant. Vt quidquid illa velamina in fulgore auri, & in nitore gemmarum, & in multimodi operis varietate signabant, hoc iam in moribus, actibusque clarescat. Quod & apud veteres veneratione ipsa significationum species obtineret, & apud nos certiora sint experimenta rerum, quàm ænigmata figurarum. Tunc enim valles abundabunt frumento, quum arietes ouium sunt induti. Tantùm Innocentius.

185 Etsi autem imposuerim finem sermoni de Sacerdotalibus indumentis, non tamen Disputationi huic XVII. Videtur enim mihi, non abs re fore, si mantissam addam non iniucundam, neque inutilem de habitu accedẽtium ad communionem Laicam.

SECTIO XVII.

De Laicorum communicantium habitu consistente tum in vestitu, tum in reliqua positione corporis.

186 NVLLIBI in Canonico Iure præscribitur. Sed ex Iure naturæ debet talis esse, qui devotionem, reverentiam, honestatemque præseferat, vt ait Suarez Disp. 68. sect. 1. V. *Vltimò dicendum est*, & vt S. Cyprianus in Orationem Dominicã, * Placendum est diuinis oculis habitu corporis. * Hinc S. Damascenus L. 4. de Fide orthodoxa Cap. 14. hortatur, * Vt omni cum timore, & conscientia pura, & indubitabili fide accedamus; & omnino fiet nobis, quemadmodũ credimus non dubitantes, & veneremur ipsum omni puritate animi, & corporis. Accedamus ei, desiderio ardenti. Manus in crucis modum formãtes, Crucifixi corpus suscipiamus; & apponentes oculos, & labia, & frontem, diuinũ carbonem concipiamus, vt ignis in nobis desiderij assumens ex eo carbone ignitionem comburat peccata nostra, & illuminet corda nostra, & participatione diuini ignis igniamur, & deificemur. * Sic S. Damascenus imitatus S. Cyrillũ Hierosolymitanum Catechesi 5. Mystagogica dicentem, * Accedẽs ad communionem, non expansis manuũ volis accede, neque cum disiunctis digitis, sed sinistram veluti sedem quandam subijcias dextræ, quæ tantum Regem suscepturа est, & concava manu suscipe corpus Christi dicens, Amen. Sanctificatis ergo diligenter oculis cũ sancti corporis contactu communica:: Tũ verò post communionem corporis Christi accede, & ad calicem sanguinis illius non extendens manus, sed pronus adorationis in modum, & venerationis, dicens, Amen. Sanctificeris eo sanguine Christi, quem assumis, & cum adhuc est humiditas in labijs tuis, manibus attingens, & oculos, & frontem, & reliqua sensuum organa consecra. * Hæc Hierosolymitanus Antistes; quæ & si luculenter ostendant, quanta cum compositione externa corporis olim fideles Laici Eucharistiam acciperent, nõ omnia præsenti tempori conveniũt, vt neque omnia, quæ ex S. Damasceno attulimus.

187 In Rituali Romano titulo de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento Instruitur Parochus, * Vt populũ sæpiùs admoneat, qua præparatione, & quantá animi religione, ac pietate, & humili etiã corporis habitu ad tam diuinum Sacramentum debeat accedere: vt præmissa Sacramentali confessione omnes saltem à media nocte ieiuni, & vtroque genu flexo Sacramentum humiliter adorent, ac reverenter suscipiant, viri, quantùm fieri potest, à mulieribus separati. * Ad instructionis huius illustrationem faciunt verba illa S. Chrysostomi Homilia in Encenijs, * Stemus trementes, & timidi demissis oculis, renata autem anima gementes sine voce, iubilantes corde. An nõ vides eos, qui sensibili, corruptibili, temporali, & terreno Regi assistunt, quàm sint immobiles, non loquentes, non oculos huc, & illuc mittentes; sed mœsti, territi, lugentes? Ex ipsis documentum accipite hominibus, & sic assistite Deo, quasi ad terrenum Regem accessuri. * Ita S. Chrysostomus. Genuflexio ante communionem commendata in Rituali probatur à fortiori ex C. *Sanè* 10. de Celebratione Missarum, sitque

fitque de ea mentio à Venerabili Petro Abbate Cluniacensi in Statuto 4. Congregationis suæ.

188 Dubitatum est nostro tempore, an Laicus ense accinctus possit licitè accedere ad suscipiendam Eucharistiam? Ioannes Sanchez in Selectis D.45. pertractavit hunc casum, respōditque, licitum, & consuetum esse Religiosis Equitibus Militaribus sic accedere, quia eis incumbit ex professione defendere armis fidem, cuius mysteriū per antonomasiam vocatur Sacramentum Eucharistiæ. Cum Ioanne Sanchez conveniunt Franciscus de Lugo Lib. 4. C. 12. quæst. 3. num. 18. & 19. alijque apud Mendum Disquisitione 12. de Ordinibus Militaribus quæst. 4. num. 43. qui laudat consuetudinem illam, & dignam putat, quæ non omittatur, sed nullam obligationem ad eam agnoscit. De Laicis verò ait Ioannes Sanchez, non esse vsitatum, vt sic accedant; sed censet, nullum esse peccatum, nec irreverentiam, cōtravenire prædictę consuetudini, si præcognoscatur, non referre quidquam, ense accinctos, seu absque illo accedere, quia ad obligationem cuiuslibet Christiani spectat fidem tueri ob protestationem in Baptismo factam. Additque num. 6. * Et in locis mari vicinis omnes ense accinctos Sacramēta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ accipere, testatum est ab ijs, qui ense accincti illa susceperes. * Sic ille. Et nos vidim' ita fieri à militibus tam in portubus, quàm in stationibus militaribus, & in castris. Alij autem communiter solent deponere ensem; sed non sicam, aut pugionem.

189 Ast non iudico, morem hunc introductum esse eo rigore, vt obligationem in conscientia inducat. Diana parte 3. Tractatu 2. Resolutione 30. inquit, difficile fore, si non contingat scandalum ex accessu cum ense. Ego quidem non semel conspexi Laicos nobiles præcinctos ense communicare, quin in adstantibus scandalum, aut perturbationem adnotaverim. Servetur consuetudo loci: quod est sanissimum consilium in re, de qua Canonibus Ecclesiasticis nihil est definitum. Quondā, dum legeretur Evangelium, assurgebant omnes, stabantq; decenter curvi, detecto capite, depositis in solo baculis, seu armis, vt dixi in num. 25. Sed quoad depositionem armorum nō vbique fuit in vsu, nam Gaufridus Boussardus p. 2. de divinissimo Missę Sacrificio C. 3. scribit, * In aliquibus locis milites Missam audientes, dum legitur Evangelium, eximunt gladios, & enses, significantes se paratos ad defendendam Evangelicam veritatem, & fidem Christi, etiam viribus corporalibus. * Id quod de Polonis equestris ordinis narrat Martinus Cromerus L. 3. Polonicarum rerum, in Miezislao ad finē. In nostra etiam Hispania mos fuit (quod à Maioribus audivi) vt viri illustres (quod etiamnū aliqui servant) ad Evangelij lectionem stantes tenerēt manu capulum ensis, sed non stringebāt mediotenus, vt Poloni.

190 In colloquijs familiaribus disceptari sæpe audivi inter homines pios, & doctos, an nunc fas sit cum chirotecis in manibus accedere ad cō municandum? Franciscus de Lugo Lib. 4. C. 12. quæst. 3. num. 19. significat, esse genus aliquod irreverentię. Et vt nō sit peccatum, saltem est contra vrbanitatem; *mala crianza*, vt Hispanè dicimus. Foretque similiter, si aliquis vir accederet pallio vndique tectus, *arrebozado con la capa*, vt vernacula lingua Castellana loquimur.

191 Sed numquid Sacerdos communicabit accedentem cum vanitatibus, puta cum cincinnis, & similibus? Huic quæsito respondet Possevinus Cap. 8. de Officio Curati num. 17. * Si secretò potest hortari ad eos deponendos, hortetur; si non potest, cōmunicet, quia ista è suo genere non sūt plusquàm venialis culpæ signa; & cōmunio negatur soli peccatori publico. Sed si signa mortalis culpæ clara, & per nullam tergiversationem possibilia celari, est neganda communio. * Sic Possevinus. Si cum cincinnorum vanitate illicitum esset viris cōmunicare, innumeri hoc tempore in multis nationibus deberent se retrahere à sacra synaxi. Potest Sacerdos tolerare corruptæ ætatis abvsum. Antiqui Hispani comam quidem longam nutriebant, non tamen muliebriter comptam, neque crispatam, neque perunctam, vt modò non pauci tàm intra, quàm extra Hispaniam. Sed novum hunc morem, fœmineum potiùs, quàm virilem, deplorarunt satis, & exagitarunt alij, recenter que

que clarissimus Iureconsultus Ioannes de Solorzano Pereyra tomo 2. de Indiarum gubernatione Lib. 1. Cap. 24. ex n. 38. ad 45. & in Politica Indica L. 2. C. 25. pag. 212. affertque exemplum S. Godefridi Episcopi Ambianensis, qui cum nocte Natalis Domini celebraret coram Roberto Flandriæ Comite, * Sub ipso Sacrificio post lectionem Euāgelij, omnibus certatim ad altare munera offerentib⁹ :: sine personarum acceptione, illorum omnium dona reiecit, qui instar mulicularum intonsa essent coma::videres, certatim gladijs, & cultris (non enim aderant ad manus forfices)eos sibi amputare pilos; infœlices, ac miseros putare, si propter comas tanti viri benedictione privarentur. * Sic Author vitæ Lib. 2. Cap. 29. apud Surium 8. Novembris. Si initio Episcopi, & Sacerdotes notæ virtutis, atq; authoritatis simile quid fecissent, non admittēdo ad cōmunionem viros cincinnatos, & calamistratos instar fæminarum, forsan non adeò invaluisset hęc mollities; quæ res est iam ferè desperata.

192 Notatione non eget, vt mulierem operto capite iuxta 1. ad Corinthios C. 11. & iuxta Constitutiones Apostolicas L. 2. C. 57. consiliumque B. Basiani Abbatis ad S. Matronam, de qua mox; sic è contra virum communicaturum debere accedere aperto, nisi gravis infirmitas excuset, aut nisi, vt apud Sinas, apertio capitis non sit signū reverentiæ erga alium. De sancta Matrona, quæ piè se finxerat virum, dicitur in eius vita apud Surium 8. Novēbris, * Simulans imbecillitatem, non omnino auferens tegmen, quod erat in capite, ita ad Sacramentorum accedebat communionem. *

193 Olim à sacra communione arcebantur mulieres, quæ fucos, & capillos ementitos, aliaque ornamenta indecentia gestabant, vt ex S. Cypriano observat Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 3. C. 4. num. 1. addique potest Alexander Alensis, qui 4. p. Summæ quæst 11. membro 2. art. 2. §. 4. ait, repellēdas esse à communione mulieres, si aliquid falsitatis, aut adulterinæ picturæ, aut capillaturę vsurpent. Nunc rarò accidet obligatio arcendi publicè fæminam, quæ in his excedat, nam de excessu gravi publico poterit difficilè argui, quandoquidem quę honestæ, & pudicæ sunt, atque reputantur, soleant similiter ornatæ accedere. Et vanitas quidem in talibus ornamentis, si ex patrio more sint iam communiter recepta siue inter nuptas, siue inter Innuptas, expers per se erit culpæ lethalis, & excusabilior in maritatis, si propter viri oculos assumpta nō dimittatur, cum accedunt ad communionē. Imò expers per se erit culpæ venialis, si iuxta præsentem vsum ornatus non sit indecens, neque alienus ab honestate, tametsi antiquiori tempore iudicatus fuisset parùm modestus, vt experimur in ea, quæ modò (heu!) tam vulgaris est, nudatione vsque ad pectora, & scapulas, & in palla pomposa vocata *Guardainfante*, quibus si non multis ab hinc annis vteretur singularis aliqua mulier, nemo prudens, & pius non iudicaret indignam, vt ad communionem admitteretur; quanquam vestis illa iā olim fuit excogitata, & vsurpata à quadam fæmina maioris dignitatis, quàm pudicitię, vt memini, me legisse in Annalibus Hispaniensibus M. SS. Alfonsi Palentini, dum de rebus Henrici IV. Regis Castellæ scribit; & de Anna Bolena pellice Henrici VIII. Regis Angliæ simile inventum fama, & scriptis est pervulgatum. Vtinam nostri temporis Concionatores imitarentur P. Alfonsum Salmeronē, qui, referente Sacchino, parte 2. Hist. Societatis Lib. 8. num. 51. cum Venetijs prædicaret, & * Invectus in habitum fæminarum indecorè nudantium pectus, ipsas, quòd id agerent, viros, quòd paterētur, acriter castigasset, decem è primarijs matronis, quas multæ dein sequutæ sunt, vestitum decentiorem, qui collo tenus nihil intectum relinqueret, assumpserunt. *

194 Quando autem respectu etiam presentis temporis vanitas in ornatu sit venialiter excessiva, iudicandū erit, quòd sit, necne novum peccatum veniale accedere ad communionem cū tali vanitate, provt quisque censuerit de accessu ad eam cum comitante affectu ad peccatum veniale, vel sine displicentia ad veniale habituale. Legantur Thomas Tamburinus in Opusculo de Communione C. 2. §. 3. num. 7. Barbosa Lib. 3. Voto decisivo 124.

195 De habitu Sacerdotum, quando

quando more Laico communicant, dixi quantum satis est in num. 102. huius Disp. & in num. 41. Disput. 15. de Eucharistia. Videantur Azor tomo 1. L. 10 C. 28. quæst. 12. Franciscus de Lugo Libro 4. C. 12. q. 3. Sa V. *Eucharistia*, num. 31. in priori editione cum alijs apud Leandrum Tract. 7. D. 4. q. 30. & 31. & apud Dianam p. 2. Tract. 14. Res. 20. Et hæc de habitu ad communionem Laicam: de quo etsi curandum diligenter sit, sed multò magis de interna dispositione animi. Nihilominus, vt aiebat S. Anastasius Sinaita in Oratione de Synaxi sacra, * Multi quidem non laborant, qua puritate, & pœnitentia ad sacram mensam adeant, sed quibus vestimentis exornentur. *

196 Vlteriùs pro externa ad communionem dispositione advertit Henriquez Lib. 8. C. 49. §. 1. lavandas esse manus, & faciem ante Eucharistiæ sumptionem: quæ corporalis præparatio, si omittatur advertenter, non carere veniali culpa, existimat Granado Controv. 6. Tract. 10. de Eucharistia, D. 9. num. 13. consentiuntque Diana p. 10. Tract. 12. Res. 19. Leander supra, D. 6. quæst. 8. Allegat Granadus S. Augustinum dicentem Serm. 244. de Tempore, *Erubescimus, ac timemus, Eucharistiam manibus sordidis tangere.* Aptiora essent in speciem alia eiusdem S. Doctoris verba Serm. 252. de Tempore, vbi ait, *Omnes viri, quando communicare desiderant, lauant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, vbi corpus Christi accipiant.* Similia verba referuntur ex S. Maximo in Lib. contra Monothelitas à Baronio infra, num. 148. ab Scortia L. 4. de Sacrificio Missæ Cap. 29. num. 9. S. etiam Anastasius Sinaita supra inquit, * Quid gravius ijs, quibus vtimur moribus? Etenim rapinis, sceleribus, peccatorumque multitudine cooperti, tantummodò aqua ablutis manibus, sanctissimum corpus illud, divinumque sanguinem pro salute mundi largiter olim effusum impuri, sordidique ori admovemus * Et post aliqua * Nec enim ingredi in Ecclesiam, ac divinas imaginum Sanctorum formas, pretiosasque, ac venerabiles cruces, etiã salutasse, fuerit satis, non frigida manus abluisse. * S. Dorotheus Doctrina 9 de Mendacio habet hæc verba, *Vt verò huic* (quendam scilicet Monachum) *vidit* (alius) *manus lauantem, & sese ad communionem percipiendam præparantem*, &c. S. Ioannes Chrysostomus Homilia 3. in Epist. ad Ephesios sic alloquitur suos auditores, * Oro te, an voles manibus illotis ad oblationem accedere? Non arbitror; sed malles vtique, potiùs omnino non accedere, quàm sordidis accedere manibus. Quum ergo in modico adeò sis religiosus, audes accedere, & contrectare, cum animam habeas sordidam? Atqui manibus quidem ad tempus cõtinetur; in illam verò totus resolvitur. Cur non vasa vides, ita vndique lota, ita splẽdida? Illis debebãt nobis animæ & puriores, & sanctiores, & illustriores esse. Quamobrem? Quoniã illa propter nos talia sunt. Illa nõ sunt participes illius, quem in se habent, non sentiunt illum: nos verò planè. * Sic S. Chrysostomus. Ex quo plura transcripsi, quã quæ necessaria erant ad præsens institutum, quia vtilia ad noscendam antiquã curam munditiei, & splendoris in vasis sacris, reliquoque altaris apparatu.

197 Verumtamen quanquam decens valde sit, Laicos accedere ad communionem ablutis manibus, & facie, vt monuit Franciscus de Lugo Libro 4. Cap. 7. num. 2. & quando secus fiat, si manus, aut facies sint notabiliter sordidæ, excusari ægrè queat à peccato veniali, authoritates adductæ Patrum faciunt parùm, aut nihil ad id comprobandum, nã Patres loquuntur, quando in more erat, vt viris darẽtur in manu, & fæminis in linteamine, seu Dominicali mundissimo species consecratæ panis. Tunc autem potior ratio erat pro manuum ablutione, quàm nunc; sicut modò vrgentior est ratio, vt Sacerdos semel, & iterùm lavet manus ante Missam cœptam, & post eam cœptam ante consecrationem, & communionem, quàm vt Laicus ante hanc. Ideo nulla extat lex scripta circa ablutionem manuum Laici; sed circa Sacerdotis. Agã de hac lege in Disp. 28. De illo autem more antiquo, quem significavi, consulantur Heribertus Rosvveydus in Onomastico ad Vitas Patrum V. *Eucharistiam manu sumere*, pag. 1029. Cerda in Adversarijs C. 81. num. 28. Loaysa in Concilium I. Toletanum pag. 64. Navarinus in Agno Eucharistico Cap. 57. per totum, C. etiam 63. num. 623. Ca

64

C.64. num. 625. & 626. Hugo Menardus in Sacramētarium S. Gregorij pag. 391. Marcus Antonius Marsilius in Hydragiologia sect. 2. C.5. num 33. Melchior Gallegus parte 3. de Parochorum obligatione tempore pestis, enunciato 1. num. 10. pag. 109. Durantus Lib. 2. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ Cap. 55. num. 17. Baronius anno 57. num. 147. & 148. quos ex innumeris priscum illum ritum illustrātibus recensuisse sufficiat.

198 Insuper fuit moris antiqui, vt *Sacerdos, & Leuita ante altare cōmunicarent, in Choro Clerus, extra Chorum populus*, vt dicitur in Concilio Toletano IV. C. 18. & in Concilio Bracarensi I. C. 13. *Vt intra sanctuarium altaris ingredi ad communicandum non liceret Laicis viris, vel mulieribus, nisi tantùm Clericis.* Omitto alia Concilia, quorum Canones alibi afferam agens de communione, quam Ecclesiastica antiquitas appellavit Laicam, & de ea, quam peregrinam dixit. Interim videantur Durantus supra num. 6. & 7. Loaysa in nota ad C. 16. Concilij Ilerdensis, Ioannes Antonius de Otalora in Lib. de Irregularitate provenlente ex pœnitentia publica, & solemni, ex pag. 165. qui de Canonibus illis cogendis soliciti iā fuerunt. Quapropter morem antiquum sapit, quod præscribitur in Rituali Romano, *Si Sacerdotibus danda sit communio, ijs ad gradus altaris genuflexis præbeatur; vel, si commodè fieri potest, intra sepimentum altaris sint à Laicis distincti.* Redolet etiam disciplinam veterem, quod in Regula Præfecti Ecclesiæ Societatis nostræ dicitur num. 17. *Quando nostri in templo communicauerint, curet Præfectus, vt id faciant separatim ab extraneis.* Illud itidē, quod dicitur in Rit. Rom. verbis exaratis initio Sectionis de virorum, & mulierum separatione, conforme est vsui antiquo segregandi eos in Ecclesia, de quo Durantus Lib. 1. C. 18. num. 2. & nos, cum de præcepto audiendi Missam tractemus.

199 Ad hæc: communicaturis apponebantur tabellæ quædam, seu mensulæ, instar linteaminum nunc vsitatorum, vt colligitur ex S. Athanasio in Epist. ad solitariam vitam agentes, & ex S. Chrysostomo Homil. 61. ad populum Antiochenum, observatque Baronius supra num. 146. Ipsi, qui communionem sumpturi erant, pronunciabant clara voce, *Domine non sum dignus*, &c. vt tradunt Origines Homilia 5. in diversos, Eusebius Emissenus, seu potiùs Gallicanus Homilia 3. in Dominicam post Epiphaniam; modò autem alta voce dicitur à Sacerdote solo. Qui posteà addebat, *Corpus Christi*, & communicaturi respondebant, *Amen*. Ita compertum est ex S. Clemente Lib. 8. Constitutionum Apostol. C. 13. Tertuliano in Lib. de Spectaculis, Cornelio Papa apud Eusebium L. 6. Hist. Ecclesiast. C. 35. & apud Nicephorum L. 6. C. 13. Dionysio Alexandrino Epist. 5. ad Sixtum Papam, S. Cyrillo Hierosolymitano Catechesi 5. Mystagogica, S. Leone 1. Sermone 6. de Ieiunio septimi mensis, S. Ambrosio de Sacramentis Lib. 4. C. 5. Nunc etiam Sacerdos dicit, *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam*, &c. estque antiqua deprecatio, vt ex Ioāne Diacono in Vita S. Gregorij, ex Concilio Rhotomagensi, & ex Alcuino comprobat Gavantus parte 2. in Rub. Missalis tit. 10. numero 6. lit. *M.* sed communicaturi non tenentur respondere quidpiam. Olim semper fuit, & nunc etiam est mos in Ecclesia Dei, Laicos à Sacerdotibus communionem accipere, vt dicitur in Concilio Tridentino Ses. 13. C. 8. Olim quidem non immediatè in ore, sicut nunc fit: sed ad verba Tridentini satis est acceptio immediata, vel mediata in ore; imò cum eis stat, quòd acceptio facta sit de manu aliorum, quib⁹ Sacerdotes commiserint, vt de manu Diaconorum, & Laicorum etiam, vrgente gravi necessitate. Ita intelligit Tridētini verba Pasqualigus in Doctrina sacra Morali Disputatione 108. Sectione 6. num. 28.

200 Post communionem porrigitur nunc à Ministro vinum, & aqua in vase ad purificationem oris, vt dicitur in Rubricis de ritu servando, titulo 10. num. 7. Sed hæc regula non est sic intellecta, aut accepta vsu, vt communicantes teneantur ad purificationem sumendam, si iam omnino deglutita sit formula: tametsi ad maiorē securitatē non remanentis alicuius particulæ in ore, & ad minorem scrupulum in expuendo posteà, consultius est, sumere purificationem. Non solet pro hac in Hispania dari, nisi sola aqua.

Iacobus

201 Iacobus de Vitriaco in Vita B. Mariæ Oegniacensis L. 1. C. 8. tradit, ipsam post susceptum Christi corpus assuevisse *pro ablutione sumere vinum.* In S. Brigidæ Virginis Scotæ Vita apud Surium 1. Februarij fit mētio de vase, quod Minister Episcopi portabat ad ablutionem post susceptā à S. Brigida Eucharistiam de manu Episcopi. Ioannes Belethus in Explicatione divinorum Officiorum C. 119. scribit, * Statutum est in quibusdam Ecclesijs, & vbique terrarum sic deberet fieri, vt, illo die Pascatis, panis, & vinum in Ecclesia habeatur, & cum omnes cōmunicaverint, detur statim vnicuique panis buccea, priusquàm recedant, & paululùm vini, ne fortè quidpiam de Sacramento in ore remanserit, quod expuendo facilè emitti queat, posset enim facilè contingere, si non statim comederet. Quæ sanè laudata consuetudo omnibus probatur. Sumpsitque originem ex institutione B. Benedicti. Instituit namque vir ille sanctissimus, vt illi, qui alijs fratrib⁹ debent in prādio post communionem ministrare, aliquid priùs comederent. Atq; hoc quidem prandium mixtum appellari solet. Debent autem singulis diebus Religiosi communicare, qui vel pomum, vel aroma aliquod, vel tale quidpiam saltē comedere debent, quod nauseam compescat. * Sic Belethus. Et in C. quidem 38. Regulæ S. Benedicti legitur, *Frater hebdomadarius lector accipiat mixtum, priusquàm incipiat legere, propter communionem sanctam, & ne fortè graue sit, ieiunium sustinere.* Ad quæ verba Smaragdus addit, * Propter communionem sanctam dicit, ne aliquid inde sumptum excreans proijciat in sputo. *

202 S. Ioannes Chrysostomus, vt narrat Palladius Episcopus Helenopolitanus in Dialogo de eius Vita, * Monere consueverat, vt post communionem aut aquam, aut pastillum degustarent, ne contra voluntatem vnà cum saliva, siue pituita quicquam Sacramenti excrearent, ipse priùs id faciens, religionemque piè sentientibus augens. * Tradunt id ipsum Simeon Metaphrastes, & Georgius Alexandrinus in eius Vita, Sozomenus Lib. 8. C. 17. Leo Imperator in Encomio Sancti Chrysostomi.

203 Sed quia hoc in Ecclesia Orientali novum tunc erat, vnum fuit caput accusationum contra S. Ioannem Chrysostomum in conciliabulo cōgregato à Theophilo Antistite Alexandrino, proponiturq; vigesimo octavo loco à Photio in Bibliotheca his verbis Cod. 59. pag. 55. *Quòd in throno exuitur, & induitur, & pastillum comedit.* Ast, vt observat Baronius ad annum Xpi 403. * Certè quidem in Occidentali Ecclesia antiquo vsu in more receptum est, vt post sumptam sacram Eucharistiam, ea de causa vinum aqua mistum fideles accipiant, vel aquam puram arbitratu cuiusque; vt ex hoc minimè reprehendendus Ioannes esset. * Ita Baronius. Et fortè C. *Tribus gradibus* 23. de Consecratione Dist. 2. & Cap. 75. in Additione 4. Capitularium Caroli Magni, non loquūtur de potu, vel cibo ad purificationem oris, sed ad finem solummodò bibitionis, vel comestionis prophanæ, seu communis: quanquàm nihil vetat dicere, tempore conditi Canonis illius à S. Clemente Papa non solitos Sacerdotes sacrificantes, neque Laicos communicantes sumere purificationē. Et mihi est valde credibile, sumptionē purificationis, & ablutionis fuisse quōdam Sacerdotibus liberam, qua scilicet tempestate fas erat ex nō admodùm vrgentibus causis repetere celebrationē, nam si in prima Missa præcessisset purificatio, & ablutio, non maneret Sacerdos expeditus ad secundam. Revisatur num. 47. Disp 22.

204 Communio ministrabatur olim, vt & nunc sacis ordinariè, immediatè post consumptionem à Sacerdote factam. Constat ex Can. *Peracta* 10. de Consecratione Distinct. 2. ex Concilio Toletano IV. C. 18. ex Amalario, & Vvalafrido apud Gavantum p. 2. in Rubric. Mis. tit. 10. n. 5. lit. *D.* In Can. illo priùs citato dicitur, *Peracta consecratione omnes communicent:* quod non intellige, quatenus communicaverint antiquitus immediatè post prolata consecrationis verba supra panem, & vinū; sumitur ibi consecratio pro tota Liturgia sacra vsque ad consumptionem Sacerdotalē. In Rituali Romano habetur, *Communio populi intra Missam; statim post communionem Sacerdotis celebrantis fieri debet (nisi quando ex rationabili causa post Missam sit facienda) cum orationes, quæ in Missa post communionem dicuntur, nō solùm*

ad Sacerdotem, sed etiam ad alios communicantes spectent. Quibus in verbis ex orationibus vsitatis antiquissimè ab Ecclesia in fine Missæ, denotantibus, peractam iam fuisse communionem populi, confirmatur quod diximus de tempore dispensandi Eucharistiam fidelib⁹. Vnde monuit Microlog⁹ C. 19. * Ante has orationes communicare non negligant, quicumq; earundem orationũ benedictione foveri desiderant. * Respexisse videtur ad idem tempus Concilium Tridentinum, cum dixit Sess. 22. C. 6. *Optaret quidem sacrosancta Synodus, vt in singulis Missis fideles adstantes, non solùm spirituali affectu, sed Sacramentali etiã Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi huius Sacrificij fructus vberior proueniret.* Expressit illud tempus Concilium Mediolanense V. titul. de pertinentibus ad sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, inquiens, *Hoc institutum, quod antiquissimi ritus est, Sacerdos religiosè seruet, vt intra Missarum solemnia, postquàm scilicet sanguinem ipse sumpserit, sacram communionem sumpturis ministret.*

205 Rursus in verbis Ritualis Romani requiritur rationabilis causa, vt quandoque post Missam detur populo communio. In locis, vbi vixi, vix vidi curari de rationabili ea causa; sed poti⁹ pro libito Sacerdotis ministrari Eucharistiam siue intra, siue post Missam; & fortè post ministrari solet frequentissimè, ne interessentes Sacro celebrato in altari, vbi ciborium extat, detineantur diutiùs, expectando conclusionẽ Missæ interruptę, & prolongatæ per interpositam communionem. Quæ causa pro præsenti sæculo iudicatur rationabilis à Gavanto supra, si communicandi sint multi, non autem si pauci. In nostra Societate potest Sacerdos Religiosus dispensare Eucharistiam pro arbitrio suo immediatè post Missam, & ante. Nam Paulus III. Pontifex Maximus in Bulla incipiente, *Cum inter cunctas*, expeditã anno 1545. die 3. Iulij concessit facultatem ministrandi Eucharistiã, *Post, seu ante Missarum celebrationem, aut aliàs Xpi fidelibus.* Nec plura de Disput. 27. qua finio secundam partem Tractationis susceptę.

PANEGYRICA GRATIARVM ACTIO IN LAVDEM DIVINI, ATQVE tremendi Sacrificij Missæ

PRO FINE SECVNDÆ PARTIS.

206 RO EO QVIDEM NON ALIVD Numini gratitudinis obsequium; quàm sublime hoc Sacrificium litavero: olim quippe veteres, si fausta operibus exordia auspicabantur; si prosperè successerant acta; primum Sacrificijs laborem impendebant. Vnde Romanus Vates,

Virg. Æneidos 3.

Sacra Dionææ Matri, Diuisque ferebam
Auspicijs captorum operum: superoque nitentem
Cœlicolum Regi mactabam in littore taurum.

Inde

Inde etiam victimæ, quæ ſuprema erant Sacrificia, immolabantur poſt devictos hoſtes, partamque victoriam, vt obſervat S. Iſidorus Hiſpalenſis Lib. 6. Originum C. 19. obviaque paſsim ſunt apud profanos exempla. Satis ſit deſignaſſe illud Æneę, qui circa noctem, interfecto Mecentio,

Virg. Æneid. 11. *Vota Deum primo victor ſoluebat Eoo.*

Strictiſsimo itaque beneficij iure pro completa ſecunda parte pignus tanti Sacrificij nobili adoratione ſacrabo; ipsā pariter Numinis Maieſtatem perpendens, quid ſublimius, quàm Hominem Deum, offerre tentaverim? Pulcherrimè ſanè Theophilus apud Stobæum *Sacrificandum Dijs* (inquit) *abſque parſimonia.* Non igitur iam taurorum armenta inani religione veteres iactabunt, vbi fœliciſsimo ſortis auſpicio Incarnatum Deum Deo Optimo, & Maximo offerre mortalium dignitas paciſcitur. Hinc etiam (noſtri Sacrificij dixerim vmbram) merum Superis propinare in ſummo cultu habebatur,

Virg. Æneid. 3.

Tunc Pater Anchiſes magnum cratera corona
Induit, impleuitque mero, Diuoſque vocauit.

207 Et ſi nobiliora metiris, racemus ille, quem Caleb, & Ioſue deportarunt, nullum iam admirationi magnitudinis, naturæ plauſum adaugebit: hæc enim vitis auguſtiſsima, *Vua eſt primitiarum,* Levit. 27. ſiue, vt LXX. legunt, *Vua ſanctificationis*, quæ immarceſcibili vernans pulchritudine cœlitus delapſa vireſcit. Ipſius etiam dulcedinem Deus ipſe mortalibus expreſsit: *Torcular,* (inquit) *calcaui ſolus.* Efluxere inde delitiarum hauſtus, quibus tanti Sacrificij opulentiam ſupremis dapibus, & Cœleſti potu vltra deſiderij anxietatem paravit. Accede ergo ad hoc nobiliſsimum convivium: quod ſi, ineſcatus ſuavite obſonij, paradiſum vocaueris, nullum gladium perhorreſce: vbi magni conſilij Angelus, & munificentia captat, & per ſuos nuntios invitat, *Venite* (ait Iſaias C. 45.) *Emite abſque argento, & abſque vlla commutatione vinū, & lac.* Vbi divina Sapientia, *immolatis victimis ſuis, miſto vino, & propoſita menſa ſua, mittit ancillas ſuas, vt vocent ad arcem, & ad mœnia Ciuitatis. Siquis eſt paruulus* (dicens) *veniat ad me; & inſipientibus loquuta eſt, venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miſcui vobis; relinquite infantiam, & viuite, & ambulate per vias prudentiæ;* quæ ſunt Proverbiorum verba C. 9. ex V. 2. Vbi novus Iacob, *Immolatis victimis, vocat fratres ſuos, vt edant panem,* Geneſ. 31. V. 54. Vbi melior Ioſeph *præcipit diſpenſatori domus ſuæ*, ſcilicet cuivis Sacerdoti, dicens, *Introduc viros domū, & occide victimas, & inſtrue conuiuium,* Gen. 45. V. 16.

Ad quas sacrificales epulas disertissimè illectas audiatur S. Fulbert⁹. *Gusta, & vide, quàm suauis cibus, & pergusta quid sapit. Sapit, ni fallor, cibum illum Angelicum habentem intra se mystici saporis delectamentum, non quod ore discernas, sed quod affectu interiori degustes. Exere palatum fidei, dilata fauces spei, viscera charitatis extende, & sume panem, vitæ interioris hominis alimentũ, non arte pistoria fermentatum, sed incarnatæ Deitatis vitale pulmentum. Sume nihilominus vinum, non sordido cultore calcatum, sed de torculari crucis expressum. Gusta, inquam, Cœlestis ferculi suauitatem, sed ne nauseès terreni germinis saporem.* Sic Carnotẽsis Antistes in Epistola 1. Olim in festis Diasijs, vt refert Thucydides L. 1. sacrificabantur à plerisque, non victimæ, sed thymata, id est, dulciaria, pistorio opere in animalium efformata figuram; sed certè comparata cum edulio, quod Christiano populo à Sacerdotibus concinnatur in hoc Sacrificio, absynthia erant, & toxica: quippè hic apparatur fidelibus *incarnatæ Deitatis vitale pulmentum*, vt aiebat S. Fulbertus.

208 Hocce Sacrificium, & qui ex eo reliquus est pro fidelibus cibus, *præcipua salus est* ipsorum, vt dicit S. Epiphanius in Epist. ad Ioannem Hierosolymitanum. Quod explicatiùs tradidit S. Fulbertus supra elegantissimis his verbis, *Quicquid inter homines Deus egit, aut pertulit, causa seruandi humani generis, vel reparandi gratia fuit: in quo beneficia sua, quæ ab initio dederat, sic semper dilexit, vt, nostris malis licet offensus, pronior semper ad indulgentiam foret, quàm ad vindictam. Inde est, quòd damnationis nostræ proscriptionem, quam primi parentis transgressio miserabiliter in posteros transfuderat, euacuare disponens, carnis nostræ morticinium suscepit, per quam immortalis moriendo captiuitatis nostræ causam soluisset. Inde est, quòd reparatam humanæ originis dignitatẽ sciens semper Diabolum inuidere, & nequitiæ suæ arte quærere, qualiter hominem à sui volũtate Conditoris auerteret, & antiquæ perditioni, si fas esset, obnoxium redderet; defectum nostræ fragilitatis miseratus aduersus quotidianas nostræ prolapsionis offensas, Sacrificij placabilis nobis prouidit expiamenta, vt quia corpus suum, quod semel pro nobis offerebat in pretiũ, paulò post à nostris visibus sublaturus fuerat in Cœlum, ne sublati corporis fraudaremur præsenti munimine, corporis nihilominus, & sanguinis sui pignus salutare nobis reliquit, non inanis mysterij symbolum, sed compaginante Spiritu sancto, corpus Christi verum, quod quotidiana veneratione, sub visibili creaturæ forma, inuisibiliter virtus secreta in sacris solemnibus operatur.* Hæc Sanctus Fulbertus; longa quidem, sed

sed quibus nihil solidus, & venustius afferri potest ad rimandum finem, quem Deus præstituit mirabili institutioni istius Sacrificij, & Sacramenti. De quo proinde S. Odo Abbas Cluniacensis Libro 2. Collationum Cap. 28. verissimè scripsit, *Hoc beneficium maius est inter omnia bona, quæ hominibus concessa sunt; & hoc est, quod Deus maiori charitate mortalibus indulsit, quia in hoc mysterio salus mundi tota consistit.*

209 Dedisce iam fatorum iras abhorrere fortunata mortalitas; iam vsque ad invidiam ditescens, & munifico delitiarum luxu ingentē Numinis liberalitatē quasi fatigans. Solers Dei amantis ingenium perpende, qui venantis ritu menti alas explicat, vincit terrarū ardua, superat nubes, elementorum stationes adit, egressusque supra solem, ac sydera in extremo Cœli quærit, quid prædetur, ibi prædam secundo venatus aucupio æthereis mentibus illam eripit, vt *panem Angelorum manducaret homo.* Ipsius verò aras sublimiori dignitatis fastigio adoraturis *vinum germinans Virgines* concedit, vt castissimis dilectionis nexibus humanam naturam in suos amplexus adstringeret, vt vnico cibo, & potu totius Omnipotentiæ virtutem audaci nimiùm, & ambitiosa liberalitate consumeret. O sortem augustissimam, & iam per ipsa damna prosperrimam! Nos quondam delicatissimis cibis destinatos fraudaverat voluptas, nunc autem maioribus delitijs excepti auctiorem recipimus primā fatorum fœlicitatem. Adeste mecum, qui in vnius ferculi delitias totius auri impenditis iacturam. Quovsque insudabitis gulæ voluptate irrita, nec inter ferculorum nauseam explente sitim lacessitam? Quid vos in vnius patinæ ambitionem vsque ad divitiarum ludibrium fatigatis naturam? Quid Apacij, quid Claudij, quid Vitellij? quid denique cæterorum amentiam supergressa Cleopatra, dum aurum, gemmas, ipsas quoque pateras vltra mortalium morem, & supra fidem insano non minus haustu, quàm ingenio conantur? quid nisi, vt irritarent per damna sitim? quid Regnorum census? quid Provinciarum tributa in vnius ostentatione obsonij prodigitis? quid, nisi vt pudendum terris daretis exemplum, quantùm summa vitia in summa fœlicitate audebunt. Vos ergo, quos inexplebilis voluptatis ardor illudit, ad ditiora fercula sacrificalia inuito, quæ iam mortalium famem vltra satietatem lacessunt. Sanè si totum Deitatis fontē vno ore, & haustu ebibere audetis, paratæ aventibus delitiæ, quibus impendium est vniuersa Cœlorum opulentia. Vnde verius hic, quod alibi Seneca Lib. 1. de Benef. *Non solùm*, inquit, *necessitatibus nostris prouisum est, vsque ad delitias amamur.*

 Nec

210 Nec verò in hac luce, & epularum lætitia conviuij solùm gaudia commendo; armorum etiam strepitum in Diuino Amore conspicio, qui mitigato prælij terrore per has blanditias mitiori nos telo adoritur: pugnatque non minus victor ingenio, quàm manu. Crudeles, & immanes antiquorum epulas lego, qui mensarum hilaritatem multorum periculo, cædeque fœdabant, & in ipsa voluptate sæui alterno plausu gratulabantur,

Nos olim miscere epulas, spectacula dira
Stat. Silv. 9. *Certantum ferro, & super ipsa cadentum*
Pocula, respersis non pauco sanguine mensis.

Pari dextra, sed maiori exemplo Diuus Amor in nos hodie inter epulas arma expedijt; belloque insidias perpendens nouam prælij imaginem simulatus parauit. Nec verò apertè, sed furtò inter voluptates convivij, ne gens humana fugeret, aut timeret, solerti cõsilio, & ministerio epulum sibi destinavit in prælium, triclinium in castra, mensam in aciem, beneficia in arma, fercula in scuta, pateras in tela, immortalitatem in cædes, salutem in vulnera, nos in prædam; ipsis quoque delitijs pugnans, & parans pace victoriam,

Claud. de nup. Honorij, & Mariæ. *Tibia pro lituis, & pro clangore tubarum*
Molle lyra, festúmque canunt; epulamur ad ipsas
Exuvias, medijs spirant crateres in armis.

Sed mortalium animi in hæc arma Numinis consilium adegere; vt patiantur iam telorum ictus subire, dum grata Dei munificentia non allexit. Adeste igitur venienti ad vos fœlicitati, spem etiam meliorem erigite, si Dei præliantis vulnera non reluctanti pectore excipere vultis, & pati.

211 Tu verò, Augustissimè Amor, perge; quam hominum saluti invenisti viam, pugna gratissima explere, perge igneam sagittarum tempestatem immittere; nescio quas à tua dextra delitias accipiunt illæ, & effundunt. Finxit nescio quis Vates non indisertus, Amorem, siuè casu, sivè consilio percussum, iacula, & pharetras nectareo profluentis sanguinis liquore infecisse, vt inde disceret mitigata iaculi ferocia suauissimo quodam osculo magis, quàm morsu, non tam ferire, quàm pungere,

Effusis intinxit Amor tunc spicula guttis,
Et dixit, nunc sum fortis, & acer ego.

Aude tu quoque, Diuinissimè Amor, blanditijs non indoctus, in hominum corda tela dividere, quæ ipse Cœlestis sanguinis iactura subijsti. Immitte iacula, vt feriant sine dolore, & vitam dexterioribus fatorum auspicijs largiantur. Sane mens illo teli nectare lacessita

sita amat sua vulnera, & ab hoc ictu gaudet perire.

212 Sed quid, quæso, voluptati nostræ, & vulneribus illudis? Da, osculo reuerenti adoremus dextram illam, quæ occulta in hac niue tot beneficiorum imbres largissimè irrorat; nec patiare, nos ignorare hilaritatem vultus, quo Cœlum, tempestatesque serenas, & dudum nobis per ingentem beneficentiam gratissimè blandiris. Quod vltra desideria nostra, & oculos fraudas facie placidissima? Sed hæc sanè splendidior gratia, ne mens radiorum splendore repercussa ad Solis lumina caligaret. Ingredere ergo, pie Lector, ad hoc lautissimum conuiuiū eò sacratiùs, quò ex reliquijs Sacrificij, eò altius, quò ambrosia, & nectare corporis, sanguinisque Hominis Dei instructum; & tantam Numinis munificentiam adora. Ego enim ipsius auspicijs peractam secundam partem de diuino, ac tremendo Missæ Sacrificio ad ipsius aras reverenti animo sacravi. Quòd si iuxta Sanctum Gregorium Nazianzenum Oratione 17. Sacrificium Missæ *est sacrosanctum mysterium, atque in Cœlum* homines *attollens*, sperare liceat, fore, vt eius potentissimo subsidio Cœlestes sedes tibi, & mihi pateant; tibi, qui venereris religiosissimè tam sublime Sacrificium, & studiosè perlegas, quæ ad ipsius decus, cultumque diriguntur; mihi, cui & illud est in summo honore, & cui in votis fuit scribere quæ ipsum deceant. Si non sum assequutus, vertatur non tam negligentiæ in consulendis Scripturis sacris, Decretis Summorum Pontificum, & Conciliorum, effatis Patrum, discursibus Theologorum, & Canonistarum, quàm tenuitati mei captus. Tandem, vt vtar verbis Alberti Magni in fine Libri de Sacramento Eucharistiæ, *Quicquid Lectori in dictis displiceat, parcat simplicitati, quia si non subtiliter, tamen vtiliter multa in eis dicta inveniet.*

CLAVIS MAGISTRI SENTENtiarum circa eas quęstiones, quę in hac secunda parte discutiuntur.

113 

X CAVSIS iam à me declaratis tū in Opere de Eucharistia, tum in priori parte huius Tractationis de Sacrificio Missæ construo clauem hanc Petri Lombardi, Episcopi Parisiensis, Magistri Sententiarum; de quarum Libris quatuor ait Henricus Gandavensis in Scriptoribus Ecclesiasticis Cap. 31. esse * Opus magnum, & arduum, & quo vsque hodie vel maximè vtuntur Studia Theologorum, * additurque in Appendice eiusdem Henrici

rici. * C. 11. manifestum esse, Petrũ Lombardum * Patrum sententias sanè intellexisse, planèque exposuisse. * S. Antoninus 3. p. Hist. tit. 18. Cap. 7. post relata alia scripta Petri Lombardi subijcit, * Sed quod magnificentius est, ipse Librum Sentẽtiarum, qui nunc publicè legitur in Scholis, laboriosum certè opus, ex multorum Sanctorũ Patrum dictis vtiliter compilavit. * Eadem ferè habet Vincentius Bellovacẽsis Lib. 29. Speculi Hist. C. 1. Nec minori elogio Ioan. Trithemius in Scriptoribus Eccles. * Petrus Lombardus Episcopus Parisiensis, vir in Scripturis studiosissimus, & nobiliter doctus, ingenio subtilis, & clarus eloquio nomen suum scribendo cum tanta gloria transmisit ad posteros, vt vsque in hodiernum diem suis Opusculis Theologorũ Schola vbique exercitata singulari veneratione Magistrum eum nominet, & habeat. * Prætereo alia elogia. Sed non omittam adnotare quod inquit Noster Antonius Possevinus tomo 1. Bibliothecæ selectæ Lib. 3. de Studijs Theologiæ Scholasticę C. 5. * Petrũ Lombardum, cum vidisset Theologiã, Græcorũ Patrum libris variè sparsam, fusèque tractatam, in vnum autem à Damasceno quasi collectam, & certis fuisse locis distinctam; eius imitatione, collectis Latinorum Patrum, præsertim Augustini sententijs, idem fecisse vsque adeò præclarè, vt Magister Sententiarum diceretur. * Neque item silebo, quod scribitur à Nostro Petro Maturo in annotatione ad S. Antoninũ supra Cap. 8. * Duodecimo sæculo Theologia Scholastica per Petrum Lõbardum, & Bandinum, & alios fundatur propter subtiles Græcorum contra Latinos disputationes de Trinitate, de processione Spiritus sancti, Berengarianos, & Petrobusianos de Sacramentis, Porretanum, & Abaelardum Theologiæ miscentes Philosophiam, vt subtiliter quæstiones illæ deciderentur, & amputarentur. *

214. S. Bernardus in Epist. 188. ad Episcopos, & Cardinales Curiæ loquens de Petro Abaelardo habet quædam verba, quæ Petri Lombardi Libro Sententiarum nonnihil officere iudicabit non nemo, *Legite* (inquit Sanctissimus Abbas) *& alium librum, quem dicũt Sententiarum eius, & animaduertite, quanta & ibi sylvescant segetes sacrilegiorum, atque errorum*, &c. Vbi S. Bernardus attribuit Sententiarum Librum Abaelardo; qui tamen in Epistol. 20. negat, scriptum à se vnquam fuisse Librum Sententiarum. Vnde Andreas Quercetanus in notis ad historiam calamitatum Abaelardi pag. 1160. affirmat, S. Bernardum affinxisse Abaelardo opus Lombardi, discipuli sui iuxta Ioannẽ Cornublensem in Eulogio. Non attentior Quercetano, nam S. Bernardus mittebat Epistolam illam anno 1140. Et post duos subinde annos obijt Abaelardus; cumque Lombardus vixerit vsque ad annum 1164. quo mors eius refertur à Baronio in num. 52. vel vsq; ad 1159. quo designatur à Miræo in Scholio ad Henricum Gandavẽsem supra, difficile creditu est, anno 1140. teri iam manib⁹ opus Lombardi. Quare illud, de quo S. Bernardus, & fuit diversum, & ab Abaelardo elaboratum, sed non cum inscriptione memorata à S. Bernardo, si fides vlla præstanda sit Abaelardo dicenti, se non edidisse Librum, qui Sententiarum appellatur. Quo vindicavi Lombardum à suspicione minus bonæ doctrinæ ex censura Sãcti Bernardi. Non diffiteor nævos aliquos in Magistro collectos à S. Antonino 4. p. Summæ Theologicæ titul. 11. Cap. 8. notatosque à Parisiensibus. Nimirùm homo fuit, & Scriptor non Canonicus: *Aliter verò sapere aliquid, quàm se res habet, humana tentatio est: in nullo aliter sapere, quàm se res habet, Angelica perfectio est*, vt monet S. Augustinus L. 2. de Baptismo C. 5. Nec illæ maculæ adimunt Lombardo, ne eius nomine tanquàm Magistri vniversalis resonent Theologorũ Lycęa, neve sit Classic⁹ probatusque Author. Vt enim Ambrosius Catherinus Lib. 4. Annotationum contra Caietanũ obseruat agens de SS. Patribus, quorum scripta laudavit Ecclesia; * Probatur Sanctorum doctrina, non quia in quovis articulo vera sit, ac probabilis, sed quia, si spectetur in vniversum, bona est, & vtilis, quia plurimas continet veritates, & rectas sacrarum Scripturarum interpretationes & ad confirmationem verorũ dogmatum, & sanctorum præceptorum Dei. * Similiter Melchior Canus Libro 7. de Locis Cap. 3. Conclus. 2. cũ proposuisset obiectionem desumptam ex

ex C. *Sancta Romana* 3. Dist. 15. vbi Gelasius Papa recenset Opuscula SS. PP. quæ in Ecclesia Catholica recipiuntur, inquit, * Quid enim? An hoc agere Gelasius voluit, in veterum libris non esse quicquam erroris? Atqui laterē, vt aiunt, laverit, quisquis istuhc conetur. Hanc siquidem fœlicitatem Deus in solis divinis voluminibus inesse voluit, quemadmodùm Augustinus grauissime, ac verissimè tradidit. Cæteroqui nemo, quantumvis eruditus, & sanctus, non interdum hallucinatur, nō alicubi cæcutit, non quandoque labitur :: Legentur itaque à nobis Patres veteres cum reverentia quidem, sed, vt homines, cum delectu, atque iudicio. Quòd si quis aliter sapit, nec sanis consilijs acquiescit, hic iam nō Sanctorum religione, sed sui ipsius amore capitur; & sub veterum nominē novas opinationes invehere conatur. * Sic Canus. Videantur Abulensis p. 2. Defens. C. 18. & 81. & 82. Alfonsꝰ Castrēs. L. 1. adversus Hæreses C. 7. Valentia 2. 2. D. & quæst. 1. punct. 7. §. 41. Non igitur ob illa, quę in Magistro improbantur, decrescat magna, quæ de ipso semper fuit in Scholis Theologicis, existimatio: quanquàm & illa benignis interpretationibus ad sanū, probabilemque sensum inflectere conetur P. Ioannes Martinez de Ripalda, vir optimè meritus de Magistro, & de tota Theologorum natione.

115 Post Magistrum, qui in artem, methodumque redegit Theologiam Scholasticam, magnum hæc accepit incrementum, vividioresque resumpsit vires, conferentibus strenuam suam operam Guilielmo Antissiodorēsi Episcopo in Sūma Theologica, Guilielmo Parisiensi Antistite multis in Libris, Alexandro Alensi in eximia, & copiosissima Theologiæ Summa, Vincētio Bellovacensi in limpidissimo Speculo Doctrinali, atque Morali; sed hi viam, rationemque scribendi diversam servarunt. Subsequuti sunt Albertus Magnus, S. Thomas, S. Bonaventura, Petrus Tarantasiensis, Vdalricus Argentinensis, Rupertus de Russia, Ægidius Romanus, Richardus de Mediauilla, Ioannes Parisiensis, Ioannes Duns Scotus, Petrus Aureolus, Durandus à S. Portiano, Herveus Natalis, Franciscus Mayro, Guilielmus Ocham, Alvarus Pelagius, Petrus Paludanus, Adamus Goddamus, Ioannes Bacconus, Robertus Holchot, Thomas Argentinensis, Gregorius Ariminensis, alijque ducenti viginti tres, quos in syllabum deducit Antonius Possevinus supra, C. 15. qui omnes seriem Magistri religiosè tenuerunt; multique non modò explicarunt opiniones ipsius, sed & verba, atque apices; plerique autem, concordes quidem in rebus pertinētibus ad fidem Chatolicam; & in eis, quæ à SS. PP. vnanimi consensu stabilita erant, in cæteris discordant frequētissimè, suos vnusquisque expromit sensus sine iactantia, refutat alienos sine calumnia, & sine verborum amarulentia. Hinc, subeuntibus temporibus, non sine ingenti Theologiæ amplificatione, nec sine Christianæ Reipublicæ bono publico sunt ortæ famigeratissimæ Scholæ S. Thomæ, S. Bonaventuræ, Scoti, Durandi, Ochami, seu Nominalium, Bacconis, seu Carmelitarum, Ariminensis, seu Augustinianorum. *Regula quidem fidei vna omnino est, sola immobilis, & irreformabilis :: Hac lege fidei manente, cætera iam disciplinæ, & conuersationis admittunt nouitatem correctionis, operāte scilicet, & profitiente vsque in finē gratia Dei. Quale enim est, vt Diabolo semper operante, & adijciente quotidie ad iniquitatis ingenia, opus Dei aut cessauerit, aut proficere destiterit; cum propterea Paracletum miserit Dominus, vt quoniā humana mediocritas omnia simul capere non poterat, paulatim dirigeretur, & ordinaretur, & ad perfectum perduceretur disciplina ab illo vicario Domini Spiritu sancto :: Quæ est Paracleti administratio nisi hæc, quòd disciplina dirigitur, quòd Scripturæ reuelantur, quòd intellectus reformatur, quòd ad meliora proficitur?* Quę sunt pulcherrima Tertulliani verba C. 1. de Virginibus velandis. Addo opportunissima alia S. Thomæ in Opusculo 19. parte, & C. 2. fol. 129. columna 3. *Vtilitas communis non solùm debet procurari, vt fit quocumque modo, sed vt fit optimo modo, quo fieri potest. Quantò autem Doctores magis multiplicantur, tantò vtilitas cōmunis, quæ ex doctrina prouenit, magis crescit, quia vni manifestatur, quod alteri nondū notum est. Propter quod dicitur Sapient. 6. Multitudo autem sapientum sanitas est Orbis terrarum.*

116 Cum huc pervenio, non possum non notare quæ scribit quidam Theologus

quę clarissimus Iureconsultus Ioannes de Solorzano Pereyra tomo 2. de Indiarum gubernatione Lib. 1. Cap. 24. ex n. 38. ad 45. & in Politica Indica L. 2. C. 25. pag. 212. affertque exemplum S. Godefridi Episcopi Ambianensis, qui cum nocte Natalis Domini celebraret coram Roberto Flandriæ Comite, * Sub ipso Sacrificio post lectionem Euāgelij, omnibus certatim ad altare munera offerentib⁹ :: sine personarum acceptione, illorum omnium dona reiecit, qui instar muliercularum intonsa essent coma:: videres, certatim gladijs, & cultris (non enim aderant ad manus forfices) eos sibi amputare pilos; infœlices, ac miseros putare, si propter comas tanti viri benedictione privarentur. * Sic Author vitæ Lib. 2. Cap. 29. apud Surium 8. Novembris. Si initio Episcopi, & Sacerdotes notæ virtutis, atq; authoritatis simile quid fecissent, non admittēdo ad cōmunionem viros cincinnatos, & calamistratos instar fæminarum, forsan non adeò invaluisset hęc mollities; quæ res est iam ferè desperata.

192 Notatione non eget, vt mulierem operto capite iuxta 1. ad Corinthios C. 11. & iuxta Constitutiones Apostolicas L. 2. C. 57. consiliumque B. Basiani Abbatis ad S. Matronam, de qua mox; sic è contra virum communicaturum debere accedere aperto, nisi gravis infirmitas excuset, aut nisi, vt apud Sinas, apertio capitis non sit signū reverentiæ erga alium. De sancta Matrona, quæ piè se finxerat virum, dicitur in eius vita apud Surium 8. Novēbris, * Simulans imbecillitatem, non omnino auferens tegmen, quod erat in capite, ita ad Sacramentorum accedebat communionem. *

193 Olim à sacra communione arcebantur mulieres, quæ fucos, & capillos ementitos, aliaque ornamenta indecentia gestabant, vt ex S. Cypriano observat Marchinus Tract. 3. de Ordine parte 3. C. 4. num. 1. addique potest Alexander Alensis, qui 4. p. Summæ quæst 11. membro 2. art. 2. §. 4. ait, repellēdas esse à communione mulieres, si aliquid falsitatis, aut adulterinæ picturæ, aut capillaturę vsurpent. Nunc rarò accidet obligatio arcendi publicè fæminam, quæ in his excedat, nam de excessu gravi publico poterit difficilè argui, quandoquidem quę honestæ, & pudicæ sunt, atque reputantur, soleant similiter ornatæ accedere. Et vanitas quidem in talibus ornamentis, si ex patrio more sint iam communiter recepta siue inter nuptas, siue inter innuptas, expers per se erit culpæ lethalis, & excusabilior in maritatis, si propter viri oculos assumpta nō dimittatur, cum accedunt ad communionē. Imò expers per se erit culpæ venialis, si iuxta præsentem vsum ornatus non sit indecens, neque alienus ab honestate, tametsi antiquiori tempore iudicatus fuisset parùm modestus, vt experimur in ea, quæ modò (heu!) tam vulgaris est, nudatione vsque ad pectora, & scapulas, & in palla pomposa vocata *Guardainfante*, quibus si non multis abhinc annis vteretur singularis aliqua mulier, nemo prudens, & pius non iudicaret indignam, vt ad communionem admitteretur; quanquam vestis illa iā olim fuit excogitata, & vsurpata à quadam fæmina maioris dignitatis, quàm pudicitię, vt memini, me legisse in Annalibus Hispaniensibus M. SS. Alfonsi Palentini, dum de rebus Henrici IV. Regis Castellæ scribit; & de Anna Bolena pellice Henrici VIII. Regis Angliæ simile inventum fama, & scriptis est pervulgatum. Vtinam nostri temporis Concionatores imitarentur P. Alfonsum Salmeronē, qui, referente Sacchino, parte 2. Hist. Societatis Lib. 8. num. 51. cum Venetijs prædicaret, & * Invectus in habitum fæminarum indecorè nudantium pectus, ipsas, quòd id agerent, viros, quòd paterētur, acriter castigasset, decem è primarijs matronis, quas multæ dein sequutæ sunt, vestitum decentiorem, qui collo tenus nihil intectum relinqueret, assumpserunt. *

194 Quando autem respectu etiam pręsentis temporis vanitas in ornatu sit venialiter excessiva, iudicandū erit, quòd sit, necne novum peccatum veniale accedere ad communionem cū tali vanitate, provt quisque censuerit de accessu ad eam cum comitante affectu ad peccatum veniale, vel sine displicentia ad veniale habituale. Legantur Thomas Tamburinus in Opusculo de Communione C. 2. §. 3. num. 7. Barbosa Lib. 3. Voto decisivo 124.

195 De habitu Sacerdotum, quando

quando more Laico communicant, dixi quantum satis est in num. 102. huius Disp. & in num. 41. Disput. 15. de Eucharistia. Videantur Azor tomo 1. L. 10 C. 28. quæst. 12. Franciscus de Lugo Libro 4. C. 12. q. 3. Sa V. *Eucharistia*, num. 31. in priori editione cum alijs apud Leandrum Tract. 7. D. 4. q. 30. & 31. & apud Dianam p. 2. Tract. 14. Resol. 20. Et hæc de habitu ad communionem Laicam: de quo etsi curandum diligenter sit, sed multò magis de interna dispositione animi. Nihilominus, vt aiebat S. Anastasius Sinaita in Oratione de Synaxi sacra, * Multi quidem non laborant, qua puritate, & pœnitentia ad sacram mensam adeant, sed quibus vestimentis exornentur. *

196 Vlteriùs pro externa ad communionem dispositione advertit Henriquez Lib. 8. C. 49. §. 1. lavandas esse manus, & faciem ante Eucharistię sumptionem: quę corporalis pręparatio, si omittatur advertenter, non carere veniali culpa, existimat Granad° Controv. 6. Tract. 10. de Eucharistia, D. 9. num. 13. consentiuntque Diana p. 10. Tract. 12. Resol. 19. Leander supra, D. 6. quæst. 8. Allegat Granadus S. Augustinum dicentem Serm. 244. de Tempore, *Erubescimus, ac timemus, Eucharistiam manibus sordidis tangere*. Aptiora essent in speciem alia eiusdem S. Doctoris verba Serm. 252. de Tempore, vbi ait, *Omnes viri, quando communicare desiderant, lauant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, vbi corpus Christi accipiant*. Similia verba referuntur ex S. Maximo in Lib. contra Monothelitas à Baronio infra; num. 148. ab Scortia L. 4. de Sacrificio Missæ Cap. 29. num. 9. S. etiam Anastasius Sinaita supra inquit, * Quid gravius ijs, quibus vtimur moribus? Etenim rapinis, sceleribus, peccatorumque multitudine cooperti, tantummodò aqua ablutis manibus, sanctissimum corpus illud, divinumque sanguinem pro salute mundi largiter olim effusum impuri, sordidique ori admovemus * Et post aliqua * Nec enim ingredi in Ecclesiam, ac divinas imaginum Sanctorum formas, pretiosasque, ac venerabiles cruces, etiā salutasse, fuerit satis, non frigida manus abluisse. * S. Dorotheus Doctrina 9. de Mendacio habet hæc verba, *Vt verò hunc* (quendam scilicet Monachum) *vidit* (alius) *manus lauantem, & sese ad communionem percipiendam præparantem*, &c. S. Ioannes Chrysostomus Homilia 3. in Epist. ad Ephesios sic alloquitur suos auditores, * Oro te, an voles manibus illotis ad oblationem accedere? Non arbitror; sed malles vtique, potiùs omnino non accedere, quàm sordidis accedere manibus. Quum ergo in modico adeò sis religiosus, audes accedere, & contrectare, cum animam habeas sordidam? Atqui manibus quidem ad tempus cōtinetur; in illam verò totus resolvitur. Cur non vasa vides, ita vndique lota, ita splēdida? Illis debebāt nobis animę & puriores, & sanctiores, & illustriores esse. Quamobrem? Quoniā illa propter nos talia sunt. Illa nō sunt participes illius, quem in se habent, non sentiunt illum: nos verò planè. * Sic S. Chrysostomus. Ex quo plura transcripsi, quā quæ necessaria erant ad præsens institutum, quia vtilia ad noscendam antiquā curam munditiei, & splendoris in vasis sacris, reliquoque altaris apparatu.

197 Verumtamen quanquam decens valde sit, Laicos accedere ad communionem ablutis manibus, & facie, vt monuit Franciscus de Lugo Libro 4. Cap. 7. num. 2. & quando secus fiat, si manus, aut facies sint notabiliter sordidæ, excusari ægrè queat à peccato veniali, authoritates adductæ Patrum faciunt parùm, aut nihil ad id comprobandum, nā Patres loquuntur, quando in more erat, vt viris darētur in manu, & fæminis in linteamine, seu Dominicali mundissimo species consecratæ panis. Tunc autem potior ratio erat pro manuum ablutione, quàm nunc; sicut modò vrgentior est ratio, vt Sacerdos semel, & iterùm lavet manus ante Missam cæptam, & post eam cæptam ante consecrationem, & communionem, quàm vt Laicus ante hanc. Ideo nulla extat lex scripta circa ablutionem manuum Laici; sed circa Sacerdotis. Agā de hac lege in Disp. 28. De illo autem more antiquo, quem significavi, consulantur Heribertus Rosvveydus in Onomastico ad Vitas Patrum V. *Eucharistiam manu sumere*, pag. 1029. Cerda in Adversarijs C. 81. num. 28. Loaysa in Concilium I. Toletanum pag. 64. Navarinus in Agno Eucharistico Cap. 57. per totum, C. etiam 63. num. 623. Ca-

64

C.64. num.625. & 626. Hugo Menardus in Sacramẽtarium S. Gregorij pag. 391. Marcus Antonius Marsilius in Hydragiologia sect. 2. C.5. num 33. Melchior Gallegus parte 3. de Parochorum obligatione tempore pestis, enunciato 1. num. 10. pag. 109. Durantus Lib. 2. de ritibus Ecclesiæ Catholicæ Cap. 55. num. 17. Baronius anno 57. num. 147. & 148. quos ex innumeris priscum illum ritum illustrãtibus recensuisse sufficiat.

198 Insuper fuit moris antiqui, vt *Sacerdos, & Leuita ante altare cõmunicarent, in Choro Clerus, extra Chorum populus*, vt dicitur in Concilio Toletano IV. C. 18. & in Concilio Bracarensi I. C. 13. *Vt intra sanctuarium altaris ingredi ad communicandum non liceret Laicis viris, vel mulieribus, nisi tantùm Clericis.* Omitto alia Concilia, quorum Canones alibi afferam agens de communione, quam Ecclesiastica antiquitas appellavit Laicam, & de ea, quam peregrinam dixit. Interim videantur Durantus supra num. 6. & 7. Loaysa in nota ad C. 16. Concilij Ilerdensis, Ioannes Antonius de Otalora in Lib. de Irregularitate proveniente ex pœnitentia publica, & solemni, ex pag. 165. qui de Canonibus illis cogendis soliciti iã fuerunt. Quapropter morem antiquum sapit, quod præscribitur in Rituali Romano, *Si Sacerdotibus danda sit communio, ijs ad gradus altaris genuflexis prabeatur; vel, si commodè fieri potest, intra sepimentum altaris sint à Laicis distincti.* Redolet etiam disciplinam veterem, quod in Regula Præfecti Ecclesiæ Societatis nostræ dicitur num. 17. *Quando nostri in templo communicauerint, curet Præfectus, vt id faciant separatim ab extraneis.* Illud itidẽ, quod dicitur in Rit. Rom. verbis exaratis initio Sectionis de virorum, & mulierum separatione, conforme est vsui antiquo segregandi eos in Ecclesia, de quo Durantus Lib. 1. C. 18. num. 2. & nos, cum de præcepto audiendi Missam tractemus.

199 Ad hæc: communicantis apponebantur tabellæ quædam, seu mensulæ, instar linteaminum nunc vsitatorum, vt colligitur ex S. Athanasio in Epist. ad solitariam vitam agentes, & ex S. Chrysostomo Homil. 61. ad populum Antiochenum, observatque Baronius supra num. 146. Ipsi, qui communionem sumpturi erant, pronunciabant clara voce, *Domine non sum dignus*, &c. vt tradunt Origines Homilia 5. in diversos, Eusebius Emissenus, seu potiùs Gallicanus Homilia 3. in Dominicam post Epiphaniam; modò autem alta voce dicitur à Sacerdote solo. Qui posteà addebat, *Corpus Christi*, & communicaturi respondebant, *Amen.* Ita compertum est ex S. Clemente Lib. 8. Constitutionum Apostol. C. 13. Tertuliano in Lib. de Spectaculis, Cornelio Papa apud Eusebium L. 6. Hist. Ecclesiast. C. 35. & apud Nicephorum L. 6. C. 13. Dionysio Alexandrino Epist. 5. ad Sixtum Papam, S. Cyrillo Hierosolymitano Catechesi 5. Mystagogica, S. Leone 1. Sermone 6. de Ieiunio septimi mensis, S. Ambrosio de Sacramentis Lib. 4. C. 5. Nunc etiam Sacerdos dicit, *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam*, &c. estque antiqua deprecatio, vt ex Ioãne Diacono in Vita S. Gregorij, ex Concilio Rhotomagensi, & ex Alcuino comprobat Gavantus parte 2. in Rub. Missalis tit. 10. numero 6. lit. *M.* sed communicaturi non tenentur respondere quidpiam. Olim semper fuit, & nunc etiam est mos in Ecclesia Dei, Laicos à Sacerdotibus communionem accipere, vt dicitur in Concilio Tridentino Ses. 13. C. 8. Olim quidem non immediatè in ore, sicut nunc fit: sed ad verba Tridentini satis est acceptio immediata, vel mediata in ore; imò cum eis stat, quòd acceptio facta sit de manu aliorum, quib⁹ Sacerdotes commiserint, vt de manu Diaconorum, & Laicorum etiam, vrgente gravi necessitate. Ita intelligit Tridẽtini verba Pasqualigus in Doctrina sacra Morali Disputatione 108. Sectione 6. num. 28.

200 Post communionem porrigitur nunc à Ministro vinum, & aqua in vase ad purificationem oris, vt dicitur in Rubricis de ritu servando, titulo 10. num. 7. Sed hæc regula non est sic intellecta, aut accepta vsu, vt communicantes teneantur ad purificationem sumendam, si iam omnino deglutita sit formula: tametsi ad maiorẽ securitatẽ non remanentis alicuius particulæ in ore, & ad minorem scrupulum in expuendo posteà, consultius est, sumere purificationem. Non solet pro hac in Hispania dari, nisi sola aqua.

Iacobus

201 Iacobus de Vitriaco in Vita B. Mariæ Oegniacensis L. 1. C. 8. tradit, ipsam post susceptum Christi corpus assuevisse *pro ablutione sumere vinum*. In S. Brigidæ Virginis Scotæ Vita apud Surium 1. Februarii fit mẽtio de vase, quod Minister Episcopi portabat ad ablutionem post susceptã à S. Brigida Eucharistiam de manu Episcopi. Ioannes Belethus in Explicatione divinorum Officiorum C. 119. scribit, ✱ Statutum est in quibusdam Ecclesijs, & vbique terrarum sic deberet fieri, vt, illo die Pascatis, panis, & vinum in Ecclesia habeatur, & cum omnes cõmunicaverint, detur statim vnicuique panis buccea, priusquàm recedant, & paululùm vini, ne fortè quidpiam de Sacramento in ore remanserit, quod expuendo facilè emitti queat, posset enim facilè contingere, si non statim comederet. Quæ sanè laudata consuetudo omnibus probatur. Sumpsitque originem ex institutione B. Benedicti. Instituit namque vir ille sanctissimus, vt illi, qui alijs fratrib⁹ debent in prãdio post communionem ministrare, aliquid priùs comederent. Atq; hoc quidem prandium mixtum appellari solet. Debent autem singulis diebus Religiosi communicare, qui vel pomum, vel aroma aliquod, vel tale quidpiam saltẽ comedere debent, quod nauseam compescat. ✱ Sic Belethus. Et in C. quidem 38. Regulæ S. Benedicti legitur, *Frater hebdomadarius lector accipiat mixtum, priusquàm incipiat legere, propter communionem sanctam, & ne fortè graue sit, ieiunium sustinere.* Ad quæ verba Smaragdus addit, ✱ Propter communionem sanctam dicit, ne aliquid inde sumptum excreans proijciat in sputo. ✱

202 S. Ioannes Chrysostomus, vt narrat Palladius Episcopus Helenopolitanus in Dialogo de eius Vita, ✱ Monere consueverat, vt post communionem aut aquam, aut pastillum degustarent; ne contra voluntatem vnà cum saliva, siue pituita quicquam Sacramenti excrearent, ipse priùs id faciens, religionemque piè sentientibus augens. ✱ Tradunt id ipsum Simeon Metaphrastes, & Georgius Alexandrinus in eius Vita, Sozomenus Lib. 8. C. 17. Leo Imperator in Encomio Sancti Chrysostomi.

203 Sed quia hoc in Ecclesia Orientali novum tunc erat, vnum fuit caput accusationum contra S. Ioannem Chrysostomum in conciliabulo cõgregato à Theophilo Antistite Alexandrino, proponiturq; vigesimo octavo loco à Photio in Bibliotheca his verbis Cod. 59. pag. 55. *Quòd in throno exuitur, & induitur, & pastillum comedit.* Ast, vt observat Baronius ad annum Xpi 403. ✱ Certè quidem in Occidentali Ecclesia antiquo vsu in more receptum est, vt post sumptam sacram Eucharistiam, ea de causa vinum aqua mistum fideles accipiant, vel aquam puram arbitratu cuiusque; vt ex hoc minimè reprehendendus Ioannes esset. ✱ Ita Baronius. Et fortè C. *Tribus gradibus* 23. de Consecratione Dist. 2. & Cap. 75. in Additione 4. Capitularium Caroli Magni, non loquũtur de potu, vel cibo ad purificationem oris, sed ad finem solummodò bibitionis, vel comestionis prophanæ, seu communis: quanquàm nihil vetat dicere, tempore conditi Canonis illius à S. Clemente Papa non solitos Sacerdotes sacrificantes, neque Laicos communicantes sumere purificationẽ. Et mihi est valde credibile, sumptionẽ purificationis, & ablutionis fuisse quõdam Sacerdotibus liberam, qua scilicet tempestate fas erat ex nõ admodùm vrgentibus causis repetere celebrationẽ; nam si in prima Missa præcessisset purificatio, & ablutio, non maneret Sacerdos expeditus ad secundam. Revisatur num. 47. Disp 22.

204 Communio ministrabatur olim, vt & nunc satis ordinariè, immediatè post consumptionem à Sacerdote factam. Constat ex Can. *Peracta* 10. de Consecratione Distinct. 2. ex Concilio Toletano IV. C. 18. ex Amalario, & Vvalafrido apud Gavantum p. 2. in Rubric. Miss. tit. 10. n. 5. lit. *D.* In Can. illo priùs citato dicitur, *Peracta consecratione omnes communicent*: quod non intellige, quatenus cõmunicaverint antiquitus immediatè post prolata consecrationis verba supra panem, & vinũ; sumitur ibi consecratio pro tota Liturgia sacra vsque ad consumptionem Sacerdotalẽ. In Rituali Romano habetur, *Communio populi intra Missam, statim post communionem Sacerdotis celebrantis fieri debet (nisi quando ex rationabili causa post Missam sit facienda) cum orationes, quæ in Missa post communionem dicuntur, nõ solùm*

ad Sacerdotem, sed etiam ad alios communicantes spectent. Quibus in verbis ex orationibus vsitatis antiquissimè ab Ecclesia in fine Missæ, denotantibus, peractam iam fuisse communionem populi, confirmatur quod diximus de tempore dispensandi Eucharistiam fidelib⁹. Vnde monuit Microlog⁹ C. 19. * Ante has orationes communicare non negligant, quicumq; earundem orationū benedictione foueri desiderant. * Respexisse videtur ad idem tempus Concilium Tridentinum, cum dixit Sess. 22. C. 6. *Optaret quidem sacrosancta Synodus, vt in singulis Missis fideles adstantes, non solùm spirituali affectu, sed Sacramentali etiā Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi huius Sacrificij fructus vberior prouenirent.* Expressit illud tempus Concilium Mediolanense V. titul. de pertinentibus ad sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, inquiens, *Hoc institutum, quod antiquissimi ritus est, Sacerdos religiosè seruet, vt intra Missarum solemnia, postquàm scilicet sanguinem ipse sumpserit, sacram communionem sumpturis ministret.*

205 Rursus in verbis Ritualis Romani requiritur rationabilis causa, vt quandoque post Missam detur populo communio. In locis, vbi vixi, vix vidi curari de rationabili ea causa; sed potiꝰ pro libito Sacerdotis ministrari Eucharistiam siue intra, siue post Missam; & fortè post ministrari solet frequentissimè, ne interessentes Sacro celebrato in altari, vbi ciboriū mextat, detineantur diutiùs, expectando conclusionē Missæ interruptę, & prolongatæ per interpositam communionem. Quæ causa pro præsenti sæculo iudicatur rationabilis à Gavanto supra, si communicandi sint multi, non autem si pauci. In nostra Societate potest Sacerdos Religiosus dispensare Eucharistiam pro arbitrio suo immediatè post Missam, & ante. Nam Paulus III. Pontifex Maximus in Bulla incipiente, *Cum inter cunctas*, expeditā anno 1545. die 3. Iulij concessit facultatem ministrandi Eucharistiā, *Post, seu ante Missarum celebrationem, aut aliàs Xpi fidelibus.* Nec plura de Disput. 27. qua finio secundam partem Tractationis susceptę.

PANEGYRICA GRATIARVM ACTIO IN LAVDEM DIVINI, ATQVE tremendi Sacrificij Missæ

PRO FINE SECVNDÆ PARTIS.

206 RO EO QVIDEM NON ALIVD Numini gratitudinis obsequium; quàm sublime hoc Sacrificium litavero: olim quippe veteres, si fausta operibus exordia auspicabantur; si prosperè successerant acta; primum Sacrificijs laborem impendebant. Vnde Romanus Vates,

Sacra Dionææ Matri, Diuisque ferebam
Auspicijs cœptorum operum: superoque nitentem
Cœlicolum Regi mactabam in littore taurum.

Virg. Æneidos 3.

Inde

Inde etiam victimæ, quæ ſuprema erant Sacrificia, immolabantur poſt devictos hoſtes, partamque victoriam, vt obſervat S. Iſidorus Hiſpalenſis Lib. 6. Originum C. 19. obviaque paſsim ſunt apud profanos exempla. Satis ſit deſignaſſe illud Æneę, qui circa noctem, interfecto Mecentio,

Virg. Æneid. 11. *Vota Deum primo victor ſoluebat Eoo.*

Strictiſsimo itaque beneficij iure pro completa ſecunda parte pignus tanti Sacrificij nobili adoratione ſacrabo; ipsā pariter Numinis Maieſtatem perpendens, quid ſublimius, quàm Hominem Deum, offerre tentaverim? Pulcherrimè ſanè Theophilus apud Stobæum *Sacrificandum Dijs* (inquit) *abſque parſimonia.* Non igitur iam taurorum armenta inani religione veteres iactabunt, vbi fœliciſsimo ſortis auſpicio Incarnatum Deum Deo Optimo, & Maximo offerre mortalium dignitas paciſcitur. Hinc etiam (noſtri Sacrificij dixerim vmbram) merum Superis propinare in ſummo cultu habebatur,

Virg. Æneid. 3.
Tunc Pater Anchiſes magnum cratera corona
Induit, impleuitque mero, Diuoſque vocauit.

207 Et ſi nobiliora metiris, racemus ille, quem Caleb, & Ioſue deportarunt, nullum iam admirationi magnitudinis, naturæ plauſum adaugebit: hæc enim vitis auguſtiſsima, *Vua eſt primitiarum*, Levit. 27. ſiue, vt LXX. legunt, *Vua ſanctificationis*, quæ immarceſcibili vernans pulchritudine cœlitus delapſa vireſcit. Ipſius etiam dulcedinem Deus ipſe mortalibus expreſsit: *Torcular*, (inquit) *calcaui ſolus.* Efluxere inde delitiarum hauſtus, quibus tanti Sacrificij opulentiam ſupremis dapibus, & Cœleſti potu vltra deſiderij anxietatem paravit. Accede ergo ad hoc nobiliſsimum convivium: quod ſi, ineſcatus ſuavite obſonij, paradiſum vocaueris, nullum gladium perhorreſce: vbi magni conſilij Angelus, & munificentia captat, & per ſuos nuntios invitat, *Venite* (ait Iſaias C. 45.) *Emite abſque argento, & abſque vlla commutatione vinū, & lac.* Vbi divina Sapientia, *immolatis victimis ſuis, miſto vino, & propoſita menſa ſua, mittit ancillas ſuas, vt vocent ad arcem, & ad mænia Ciuitatis. Siquis eſt paruulus* (dicens) *veniat ad me; & inſipientibus loquuta eſt, venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miſcui vobis; relinquite infantiam, & viuite, & ambulate per vias prudentiæ*; quæ ſunt Proverbiorum verba C. 9. ex V. 2. Vbi novus Iacob, *Immolatis victimis, vocat fratres ſuos, vt edant panem*, Geneſ. 31. V. 54. Vbi melior Ioſeph *præcipit diſpenſatori domus ſuæ*, ſcilicet cuivis Sacerdoti, dicens, *Introduc viros domū, & occide victimas, & inſtrue conuiuium*, Gen. 45. V. 16.

Ad quas sacrificales epulas disertissimè illectas audiatur S. Fulbert⁹. *Gusta, & vide, quàm suauis cibus, & pergusta quid sapit. Sapit, ni fallor, cibum illum Angelicum habentem intra se mystici saporis delectamentum, non quod ore discernas, sed quod affectu interiori degustes. Exere palatum fidei, dilata fauces spei, viscera charitatis extende, & sume panem, vitæ interioris hominis alimentũ, non arte pistoria fermentatum, sed incarnatæ Deitatis vitale pulmentum. Sume nihilominus vinum, non sordido cultore calcatum, sed de torculari crucis expressum. Gusta, inquam, Cœlestis ferculi suauitatem, sed ne nauseet terreni germinis saporem.* Sic Carnotẽsis Antistes in Epistola 1. Olim in festis Diasijs, vt refert Thucydides L. 1. sacrificabantur à plerisque, non victimæ, sed thymata, id est, dulciaria, pistorio opere in animalium efformata figuram; sed certè comparata cum edulio, quod Christiano populo à Sacerdotibus concinnatur in hoc Sacrificio, absynthia erant, & toxica: quippè hic apparatur fidelibus *incarnatæ Deitatis vitale pulmentum*, vt aiebat S. Fulbertus.

208 Hocce Sacrificium, & qui ex eo reliquus est pro fidelibus cibus, *præcipua salus est* ipsorum, vt dicit S. Epiphanius in Epist. ad Ioannem Hierosolymitanum. Quod explicatiùs tradidit S. Fulbertus supra elegantissimis his verbis, *Quicquid inter homines Deus egit, aut pertulit, causa seruandi humani generis, vel reparandi gratia fuit: in quo beneficia sua, quæ ab initio dederat, sic semper dilexit, vt, nostris malis licet offensus, pronior semper ad indulgentiam foret, quàm ad vindictam. Inde est, quòd damnationis nostræ proscriptionem, quam primi parentis transgressio miserabiliter in posteros transfuderat, euacuare disponens, carnis nostræ morticinium suscepit, per quam immortalis moriendo captiuitatis nostræ causam soluisset. Inde est, quòd reparatam humanæ originis dignitatẽ sciens semper Diabolum inuidere, & nequitiæ suæ arte quærere, qualiter hominem à sui volũtate Conditoris auerteret, & antiquæ perditioni, si fas esset, obnoxium redderet; defectum nostræ fragilitatis miseratus aduersus quotidianas nostræ prolapsionis offensas, Sacrificij placabilis nobis prouidit expiamenta, vt quia corpus suum, quod semel pro nobis offerebat in pretiũ, paulò post à nostris visibus sublaturus fuerat in Cœlum, ne sublati corporis fraudaremur præsenti munimine, corporis nihilominus, & sanguinis sui pignus salutare nobis reliquit, non inanis mysterij symbolum, sed compaginante Spiritu sancto, corpus Christi verum, quod quotidiana veneratione, sub visibili creaturæ forma, inuisibiliter virtus secreta in sacris solemnibus operatur.* Hæc Sanctus Fulbertus; longa quidem, sed

sed quibus nihil ſolidus, & venuſtius afferri poteſt ad rimandum finem, quem Deus præſtituit mirabili inſtitutioni iſtius Sacrificij, & Sacramenti. De quo proinde S. Odo Abbas Cluniacenſis Libro 2. Collationum Cap. 28. veriſsimè ſcripſit, *Hoc beneficium maius eſt inter omnia bona, quæ hominibus conceſſa ſunt; & hoc eſt, quod Deus maiori charitate mortalibus indulſit, quia in hoc myſterio ſalus mundi tota conſiſtit.*

209 Dediſce iam fatorum iras abhorrere fortunata mortalitas; iam vſque ad inuidiam diteſcens, & munifico delitiarum luxu ingentē Numinis liberalitatē quaſi fatigans. Solers Dei amantis ingenium perpende, qui venantis ritu menti alas explicat, vincit terrarū ardua, ſuperat nubes, elementorum ſtationes adit, egreſſuſque ſupra ſolem, ac ſydera in extremo Cœli quærit, quid prædetur, ibi prædam ſecundo venatus aucupio æthereis mentibus illam eripit, vt *panem Angelorum manducaret homo.* Ipſius verò aras ſublimiori dignitatis faſtigio adoraturis *vinum germinans Virgines* concedit, vt caſtiſsimis dilectionis nexibus humanam naturam in ſuos amplexus adſtringeret, vt vnico cibo, & potu totius Omnipotentiæ virtutem audaci nimiùm, & ambitioſa liberalitate conſumeret. O ſortem auguſtiſsimam, & iam per ipſa damna proſperrimam! Nos quondam delicatiſsimis cibis deſtinatos fraudaverat voluptas, nunc autem maioribus delitijs excepti auctiorem recipimus primā fatorum fœlicitatem. Adeſte mecum, qui in vnius ferculi delitias totius auri impenditis iacturam. Quovſque inſudabitis gulæ voluptate irrita, nec inter ferculorum nauſeam explente ſitim laceſsitam? Quid vos in vnius patinæ ambitionem vſque ad divitiarum ludibrium fatigatis naturam? Quid Apacij, quid Claudij, quid Vitellij? quid denique cæterorum amentiam ſupergreſſa Cleopatra, dum aurum, gemmas, ipſas quoque pateras vltra mortalium morem, & ſupra fidem inſano non minus hauſtu, quàm ingenio conantur? quid niſi, vt irritarent per damna ſitim? quid Regnorum cenſus? quid Provinciarum tributa in vnius oſtentatione obſonij prodigitis? quid, niſi vt pudendum terris daretis exemplum, quantùm ſumma vitia in ſumma fœlicitate audebunt. Vos ergo, quos inexplebilis voluptatis ardor illudit, ad ditiora fercula ſacrificalia inuito, quæ iam mortalium famem vltra ſatietatem laceſſunt. Sanè ſi totum Deitatis fontē vno ore, & hauſtu ebibere audetis, paratæ aventibus delitiæ, quibus impendium eſt vniuerſa Cœlorum opulentia. Vnde verius hic, quod alibi Seneca Lib. 1. de Benef. *Non ſolùm*, inquit, *neceſſitatibus noſtris prouiſum eſt, vſque ad delitias amamur.*

 Nec

210 Nec verò in hac luce, & epularum lætitia conviuij solùm gaudia commendo; armorum etiam strepitum in Diuino Amore conspicio, qui mitigato prælij terrore per has blanditias mitiori nos telo adoritur: pugnatque non minus victor ingenio, quàm manu. Crudeles, & immanes antiquorum epulas lego, qui mensarum hilaritatem multorum periculo, cædeque fœdabant, & in ipsa voluptate sæui alterno plausu gratulabantur,

Stat. Silv. 9.

Nos olim miscere epulas, spectacula dira
Certantum ferro, & super ipsa cadentum
Pocula, respersis non pauco sanguine mensis.

Pari dextra, sed maiori exemplo Diuus Amor in nos hodie inter epulas arma expedijt; belloque insidias perpendens nouam prælij imaginem simulatus parauit. Nec verò apertè, sed furtò inter voluptates convivij, ne gens humana fugeret, aut timeret, solerti cõsilio, & ministerio epulum sibi destinavit in prælium, triclinium in castra, mensam in aciem, beneficia in arma, fercula in scuta, pateras in tela, immortalitatem in cædes, salutem in vulnera, nos in prædam; ipsis quoque delitijs pugnans, & parans pace victoriam,

Claud. de nup. Honorij, & Mariæ.

Tibia pro lituis, & pro clangore tubarum
Molle lyra, festùmque canunt; epulamur ad ipsas
Exuvias, medijs spirant crateres in armis.

Sed mortalium animi in hæc arma Numinis consilium adegere; vt patiantur iam telorum ictus subire, dum grata Dei munificentia non allexit. Adeste igitur venienti ad vos fœlicitati, spem etiam meliorem erigite, si Dei præliantis vulnera non reluctanti pectore excipere vultis, & pati.

211 Tu verò, Augustißimè Amor, perge; quam hominum saluti invenisti viam, pugna gratißima explere, perge igneam sagittarum tempestatem immittere; nescio quas à tua dextra delitias accipiunt illæ, & effundunt. Finxit nescio quis Vates non indisertus, Amorem, siuè casu, sivè consilio percussum, iacula, & pharetras nectareo profluentis sanguinis liquore infecisse, vt inde disceret mitigata iaculi ferocia suauißimo quodam osculo magis, quàm morsu, non tam ferire, quàm pungere,

Effusis intinxit Amor tunc spicula guttis,
Et dixit, nunc sum fortis, & acer ego.

Aude tu quoque, Diuinißimè Amor, blanditijs non indoctus, in hominum corda tela dividere, quæ ipse Cœlestis sanguinis iactura subijsti. Immitte iacula, vt feriant sine dolore, & vitam dexterioribus fatorum auspicijs largiantur. Sanè mens illo teli nectare lacessita

ſita amat ſua vulnera, & ab hoc ictu gaudet perire.

212 Sed quid, quæſo, voluptati noſtræ, & vulneribus illudis? Da, oſculo reuerenti adoremus dextram illam, quæ occulta in hac niue tot beneficiorum imbres largiſsimè irrorat; nec patiare, nos ignorare hilaritatem vultus, quo Cœlum, tempeſtateſque ſerenas, & dudum nobis per ingentem beneficentiam gratiſsimè blandiris. Quod vltra deſideria noſtra, & oculos fraudas facie placidiſſima? Sed hæc ſanè ſplendidior gratia, ne mens radiorum ſplendore repercuſſa ad Solis lumina caligaret. Ingredere ergo, pie Lector, ad hoc lautiſsimum conuiuiũ eò ſacratiùs, quò ex reliquijs Sacrificij, eò altius, quò ambroſia, & nectare corporis, ſanguiniſque Hominis Dei inſtructum; & tantam Numinis munificentiam adora. Ego enim ipſius auſpicijs peractam ſecundam partem de diuino, ac tremendo Miſſæ Sacrificio ad ipſius aras reverenti animo ſacravi. Quòd ſi iuxta Sanctum Gregorium Nazianzenum Oratione 17. Sacrificium Miſſæ *eſt ſacroſanctum myſterium, atque in Cœlum* homines *attollens*, ſperare liceat, fore, vt eius potentiſsimo ſubſidio Cœleſtes ſedes tibi, & mihi pateant; tibi, qui venereris religioſiſsimè tam ſublime Sacrificium, & ſtudioſè perlegas, quæ ad ipſius decus, cultumque diriguntur; mihi, cui & illud eſt in ſummo honore, & cui in votis fuit ſcribere quæ ipſum deceant. Si non ſum aſſequutus, vertatur non tam negligentiæ in conſulendis Scripturis ſacris, Decretis Summorum Pontificum, & Conciliorum, effatis Patrum, diſcurſibus Theologorum, & Canoniſtarum, quàm tenuitati mei captus. Tandem, vt vtar verbis Alberti Magni in fine Libri de Sacramento Euchariſtiæ, *Quicquid Lectori in dictis diſpliceat, parcat ſimplicitati, quia ſi non ſubtiliter, tamen vtiliter multa in eis dicta inveniet.*

CLAVIS MAGISTRI SENTENtiarum circa eas queſtiones, quę in hac ſecunda parte diſcutiuntur.

113 X CAVSIS iam à me declaratis tũ in Opere de Euchariſtia, tum in priori parte huius Tractationis de Sacrificio Miſſæ conſtruo clauem hanc Petri Lombardi, Epiſcopi Pariſienſis, Magiſtri Sententiarum; de quarum Libris quatuor ait Henricus Gandavenſis in Scriptoribus Eccleſiaſticis Cap. 31. eſſe * Opus magnum, & arduum, & quo vſque hodie vel maximè vtuntur Studia Theologorum, * additurque in Appendice eiuſdem Henrici

ex C. *Sancta Romana* 3. Dist. 15. vbi Gelasius Papa recenset Opuscula SS. PP. quæ in Ecclesia Catholica recipiuntur, inquit, * Quid enim? An hoc agere Gelasius voluit, in veterum libris non esse quicquam erroris? Atqui laterē, vt aiunt, laverit, quisquis istuhc conetur. Hanc siquidem fœlicitatem Deus in solis divinis voluminibus inesse voluit, quemadmodùm Augustinus grauissimè, ac verissimè tradidit. Cæteroqui nemo, quantumvis eruditus, & sanctus, non interdum hallucinatur, nō alicubi cæcutit, non quandoque labitur :: Legentur itaque à nobis Patres veteres cum reverentia quidem, sed, vt homines, cum delectū, atque iudicio. Quòd si quis aliter sapit, nec sanis consilijs acquiescit, hic iam nō Sanctorum religione, sed sui ipsius amore capitur; & sub veterum nominè novas opinationes invehere conatur. * Sic Canus. Videantur Abulensis p. 2. Defens. C. 18. & 51. & 82. Alfonsꝰ Castrēs. L. 1. adversus Hæreses C. 7. Valentia 2. 2. D. & quæst. 1. punct. 7. §. 41. Non igitur ob illa, quę in Magistro improbantur, decrescat magna, quæ de ipso semper fuit in Scholis Theologicis, existimatio: quanquàm & illa benignis interpretationibus ad sanū, probabilemque sensum inflectere conetur P. Ioannes Martinez de Ripalda, vir optimè meritus de Magistro, & de tota Theologorum natione.

115 Post Magistrum, qui in artem, methodumque redegit Theologiam Scholasticam, magnum hæc accepit incrementum, vividioresque resumpsit vires, conferentibus strenuam suam operam Guilielmo Antissiodorēsi Episcopo in Sūma Theologica, Guilielmo Parisiensi Antistite multis in Libris, Alexandro Alensi in eximia, & copiosissima Theologiæ Summa, Vincētio Bellovacensi in limpidissimo Speculo Doctrinali, atque Morali; sed hi viam, rationemque scribendi diversam servarunt. Subsequuti sunt Albertus Magnus, S. Thomas, S. Bonaventura, Petrus Tarantasiensis, Vdalricus Argentinensis, Rupertus de Russia, Ægidius Romanus, Richardus de Mediauilla, Ioannes Parisiensis, Ioannes Duns Scotus, Petrus Aureolus, Durandus à S. Portiano, Herveus Natalis, Franciscus Mayro, Guilielmus Ocham, Alvarus Pelagius, Petrus Paludanus, Adamus Goddamus, Ioannes Bacconus, Robertus Holchot, Thomas Argentinensis, Gregorius Ariminensis, alijque ducenti viginti tres, quos in syllabum deducit Antonius Possevinus supra, C. 15. qui omnes seriem Magistri religiosè tenuerunt; multique non modò explicarunt opiniones ipsius, sed & verba, atque apices; plerique autem, concordes quidem in rebus pertinētibus ad fidem Chatolicam; & in eis, quæ à SS. PP. vnanimi consensu stabilita erant, in cæteris discordant frequētissimè, suos vnusquisque expromit sensus sine iactantia, refutat alienos sine calumnia, & sine verborum amarulentia. Hinc, subeuntibus temporibus, non sine ingenti Theologiæ amplificatione, nec sine Christianæ Reipublicæ bono publico sunt ortæ famigeratissimæ Scholæ S. Thomæ, S. Bonaventuræ, Scoti, Durandi, Ochami, seu Nominalium, Bacconis, seu Carmelitarum, Ariminensis, seu Augustinianorum. *Regula quidem fidei vna omnino est, sola immobilis, & irreformabilis :: Hac lege fidei manente, cætera iam disciplinæ, & conuersationis admittunt nouitatem correctionis, operāte scilicet, & proficiente vsque in finē gratia Dei. Quale enim est, vt Diabolo semper operante, & adijciente quotidie ad iniquitatis ingenia, opus Dei aut cessauerit, aut proficere destiterit; cùm propterea Paracletum miserit Dominus, vt quoniā humana mediocritas omnia simul capere non poterat, paulatim dirigeretur, & ordinaretur, & ad perfectum perduceretur disciplina ab illo vicario Domini Spiritu sancto :: Quæ est Paracleti administratio nisi hæc, quòd disciplina dirigitur, quòd Scripturæ reuelantur, quòd intellectus reformatur, quòd ad meliora proficitur?* Quę sunt pulcherrima Tertulliani verba C. 1. de Virginibus velandis. Addo opportunissima alia S. Thomæ in Opusculo 19. parte, & C. 2. fol. 129. columna 3. *Vtilitas communis non solùm debet procurari, vt fit quocumque modo, sed vt fit optimo modo, quo fieri potest. Quantò autem Doctores magis multiplicantur, tantò vtilitas cōmunis, quæ ex doctrina prouenit, magis crescit, quia vni manifestatur, quod alteri nondū notum est. Propter quod dicitur Sapient. 6. Multitudo autem sapientum sanitas est Orbis terrarum.*

116 Cum huc pervenio, non possum non notare quæ scribit quidam Theologus

Theologus modernus in tomi nuper editi de Peccatis Epistola Dedicatoria ad S. Thomam, * Rapis (inquit) vt motrix Intelligentia nostræ sacræ Religionis Cœlestes Orbes, rapis sphærā primam, animam videlicet Superiorū, cuius nutu, & exemplo stellæ inferiores, subditorum scilicet corda, vt à te simul rapiātur, excitātur, & movētur; atq; id demum à te rapti consequimur omnes, vt tuis inhærentes vestigijs ad veritatis braviū securè, & immobiliter pertingamus; nec sicut in alia sydera errantia, nullum habentia præfixum epicyclum, adaptari in nos possit scōma simile illi, quod in Vvitembergensium fidem, pro illorum irrequieta volubilitate, festivè quidam dixit, Quid hoc anno Vvitembergenses credant, scimus, quid anno sequenti credituri sunt, ipsi nesciunt. Hoc igitur morbo, quo non pauci Theologi suis in theorematibus laborant, haud inquinantur, qui ab hac Angelica Intelligentia rapiuntur; ijsdem quippe insistunt polis, eodēq; super axe maioris luminaris cursū indivulsè sequuntur. O nos fœlices, qui rapimur, qui ducimr, qui sequimr, imò qui rapti assequimur, fruimur, delitiamur. * In his verbis mirabile est, vocari sydera errantia, quotquot non sequuntur eundem S. Doctorem, quem Theologus nuperus. Erunt igitur errones tot aliarum Scholarum Principes, quot suprà nominavi, tot etiam, quot sub eorum vexillis merentur. Erit erro Bacconus Carmelitanę familiæ pręclarissimus Doctor, & quem ipsa olim Ductorem elegit, nam non modò discrepat passim à S. Thoma, sed in quadraginta, & octo locis eum nominatim impugnat, vt videre est in Matthæi Aquarij Controversijs inter Sanctum Thomam, & cęteros Theologos, ac Philosophos, titulo speciali de Baccono, pag. 142. ad finem Capreoli in 4. Sent. Erit erro Gregorius Ariminensis Augustinianorum nobilissimus quōdam Antesignanus, pro cuius doctrina in nonnullis Academijs constitutę sunt Cathedrę, & in Salmantina eam etiam habuit, quoadvsque Durandus successit ob desideratas in Gregorio disputationes ad 3. & 4. Librum Sent. Sed in 1. & 2. singulis ferè verbis discedit à S. Thoma, quem ab eius obiectionibus Aquarius defendit. Erunt errones Nominales, quorum Cathedra floruit Salmanticę, prælegebaturque modò Marsilius, modò Gabriel Biel; quilibetque ex Nominalibus quantùm distet à Sancti Thomæ placitis, nulli est ignotum, vti nec de Scoto, eiusque selectissima phalange. Cum autem absurdissimum sit vocare erratica sydera hos omnes Theologiæ Summates, infertur, Theologum neothericū debuisse temperare calamum.

117 Sanè in Theologia multi sunt Cœli, multæ in vnoquoque Cœlo stellæ,

Solemque suum sua sydera norunt.

Assistit cuique Cœlo vna Intelligētia, Durandistis Durandus, Scotistis Scot⁹. Si Scotista servat eundem tenorem opinandi cum alijs suæ Scholę, fixum erit, & inerrans astrum. Hanc Cœlorum, & Intelligentiarum multiplicitatem in Theologia providit Deus suæ Ecclesiæ plures ob causas expensas gravissimè à Tostato in 2. p. Defensorij C. 82. *Et est vna de præcipuis, quia esset nocivum valde, & Ecclesiæ vtilitati, & incrementis contrarium*, si in rebus citra fidem Catholicā, & citra vnanimem SS. PP. consensum proponeretur vnus Doctor, à quo vt à motrice Intelligentia rapiendi essent omnes ad vnum, & in omnibus suis assertis. * Nam quando aliquid tale est (inquit Tostatus) non licet aliquid dubitare de illo, & inquirere, quomodò sit verum, an contrarium suum rationabilius, & verius sit; sed simpliciter assentiri tanquam determinationi, & Apostolicæ fidei. Hoc autem captivat ingenia virorum, & tollit incrementa profectus maioris, cum non liceat eis exercitare se, & maiora inquirere. Et hoc modo doctrina fidei, & monimenta eius contra infideles modicùm pullularent. Vtpote si à principio primitivæ Ecclesiæ doctrina Origenis, vel alteri⁹ magni Doctoris fuisset tali modo approbata, non licuisset Hieronymo, nec Augustino, nec alijs posteris circa ea, quæ ille tetigisset, aliquid scrutari. Sic etiā nec Augustino contra Hieronymum, nec contra Ambrosium, & alios. Nam si non permissa fuisset libertas ad invicē repugnandi, & veriora inquirendi, nō staret tertia pars operum Hieronymi, Ambrosij, Augustini, & cæterorum prædęcessorum nostrorum, qui doctri-

nis

nis suis illustrauerunt Ecclesiam. Sic autem est circa moderna tempora. Nã & manus Domini non est nunc abreuiata, vt donare non posit coætaneos artis, & florentissima ingenia, sicut & quotidie dat, & vsque ad finem sæculi daturus est, in quibus ampliatur fama, & honor almæ matris Ecclesiæ, & Christianæ Religionis super omnes homines aliud sentientes. * Hactenus Tostatus.

218 In eandem rem insignis est Origenis locus Lib. 3. contra Celsum, cum enim hic inveheretur in Christianorum diuersas opiniones dicens, * postquàm latè sparsi sunt, iterùm, atque iterùm scissos, singulis suas factiones sibi parantibus, & vt in multitudine dissona alios redarguentibus: nec iam quicquam præter nomen commune superesse, si tamen vel hoc præ pudore commune relinquitur, reliqua verò aliorum alia instituta esse: * reponit sic Origenes, * Nulla vnquam extitit res magnæ existimationis, & communi vitæ vtilis, quę non in varias sectas discissa sit. Medicinæ namque, quòd ea sit vtilis, ac necessaria humano generi, multasque quæstiones habeat de modo curandi corpora, apud Græcos ex professo plures sectæ inveniuntur, & sicut opinor, etiam apud barbaros, qui Medicinam profitentur. Rursus Philosophia veritatis cognitionem, rectèque viuendi rationem pollicetur, conaturque nos res vtilissimas docere; in multas quæstiones diductas, ideò sectas habet plurimas, quasdam magis, quasdam minus insignes; nec non Iudaismus sectarum materiam præbuit, alijs aliter Mosis, atque Prophetarum sermonem accipientibus. Eodem modo, quia Christiana Religio magnum quiddam, ac venerabile visa est hominibus, non tantùm seruili ingenio præditis, sicut Celso videtur, verùm etiam multis Græcorum eruditis; necessariò exortę sunt sectæ, non contentionis, sed inquirendæ veritatis studio: dum omnes admirantur, ac venerantur diuinas Scripturas, sed varij harum intellectus Authores suos habent, vt quisque aliqua probabili ratione ad interpretandum motus est. * Pluribus alijs prosequitur Origenes; sed ea omitto vitandæ prolixitatis causa, vt & multorum Conciliorum, Patrumque catenam, quam reseruo in Libellum de Scholis Theologorum, cui iam pridem allaboro. Prætereunda tamen nunc non est consideratio quædam fundata in Clementina vnica de Summa Trinitate, & fide Catholica, §. *Verùm.* Ibi Clemens V. cum Concilio Viennensi eligit *tanquam probabiliorem, & dictis Sanctorum, ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonã, & concordem opinionem* de infusa infantibus in Baptismo gratia habituali, & virtutibus. Non dicit vnius Doctoris moderni Theologię, sed multorum, nempe Magistri, Alexandri Alensis, Alberti Magni, & Sancti Thomæ, vt explicatur in Glossa V. *Sanctorum.* Noluit Clemens V. cum Concilio Viennensi vni tantùm Intelligentiæ attendere, vt ab ea raperetur: consuluit quatuor iuxta Glossam, & crediderim, fuisse ab hac exempli ergo nominatos solos illos quatuor; cũ & de aliorum scriptis, voceque viua cõsilium sit inquisitum. Nec quatuor illi fuerunt Doctores, quorũ vnus conformarit se ad cunctas opiniones alterius, sed potiùs in quàmplurimis dissiderint, vt sciunt, vel qui mediocriter versati sunt in eorum scriptis.

219 Prætereà in verbis Theologi recentioris tribuitur S. Thomæ, quòd vt Intelligentia motrix rapiat ad sussequelam. Ego in Principe Doctore alicuius Scholæ laudabilius censerem, quòd alliceret, quàm quòd rapiat, nam raptatio violentiam denotat; vnde Cœlorum, & astrorum motus iudicatur à multis violentus: est autem magis è commendatione alterius, si ipsum sequamur spontaneè, & voluntariè, quàm violentè, & coactè. S. Cyprianus aiebat apud S. Augustinum L. & Cap. 3. de Baptismo contra Donatistas, * Superest, vt de hac ipsa re (nõ dum definita ab Ecclesia, sed in vtramque partem liberè controuersa) quid singuli sentiamus, proferamus, neminem iudicantes, aut à iure communionis aliquem, si diuersum senserit, amouentes. Nec enim quisquam nostrùm Episcopum se Episcoporum constituit, aut Tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit. Quã do habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suę arbitriũ proprium, tãquam iudicari ab alio non possit,

possit, quomodò nec ipse potest alterum iudicare. * Hæc S. Cyprianus; subiicitque S. Augustinus, *Quid mansuetius? Quid humilius? Nulla nos certè deterret authoritas à quærendo, quid verum sit::: Opinor vtique in his quæstionibus, quæ nondum eliquatissima perspectione discussæ sunt. Nouerat enim, quantam Sacramenti profunditatem tunc omnis Ecclesia varia disputatione versabat, liberumque faciebat quærendi arbitrium, vt examinata veritas panderetur.*

220 Si S. Thomas raperet Modernum, vt Intelligentia trahit Cœlestes Orbes, non dubitarem de assequutio veritatis bravio securè, & immobiliter, nam raptus ille fieret, quatenus Deus vteretur ministerio S. Thomæ iam beati ad infundendum intellectui Moderni cognitiones, per quas loqueretur cum ipso, & per ipsum; aliũ ego modum rapiẽdi non concipio possibilem, & is, quem dixi, obnoxius nõ est falsitati cognitionum infusarum: sed Deus iuxta prouidentiam ordinariam non concedit S. Thomæ, neque alijs Doctoribus beatitate fruentibus, vt sic moveant sectatores suos. De probabilitate, eaque magna Recentioris in suis assertis anceps haud sum. Non parum Theologis est, si eam assequantur in illis sententijs, de quibus controvertitur cum alijs Scholis. Id quidem nos docet experientia. Infiniti pene sunt libri, disputationesque vocales in Christiano Orbe pro opinionibus Scholæ Thomisticæ, Scoticæ, aliarũque, vel contra eas; scire vellim, quenã hucvsque ex communibus toti Scholæ deserta sit, eo quòd manifestę falsitatis sit convicta argumẽtis cõfectis ab altera Schola? Salmanticæ singulis annis publicè defenduntur innumera theoremata diuersarum Scholarum, & cum accedant ad litterarium certamẽ Theologi permulti ingeniosi, docti, veterani, exercitati in disputando, contendantque totos ingenij, & doctrinæ nervos ad convincendos propugnatores, nunquam audiui vel vnum, qui palinodiam cantarit; discceditur è gymnasio, & tam qui defensarunt, quàm qui contrà argumentati sunt, permanẽt in eisdem opinionibus, sequentique anno illas inculcant, eandemque canunt cantilenã. Quod prudẽti cuique debet esse documento, ne adeò fidat suis elucubrationibus in quæstionibus vltrò, citròque controuersiatis, vt apud alios dicat, se assequutum esse veritatem, metamque huius tenere securè, & immobiliter; quicquid sit, an secum gratuletur de fœlicitate sua, fruatur ea, delitiasque in ea faciat; nam non negarim, posse cui apparere certa, quæ alijs videantur incerta. Noui plures, qui contraria via incedant, suisque de discursibus Theologicis non modica diffidẽtia crucietur, & cum ab alijs vt veri laudantur, vix ipsi quiescunt, veriti, ne tanquam homines errent; & quando maiores halitus capiunt, sistunt in agnoscendis eis vt probabilibus, ingẽtisque beneficij loco habent, si vt similes vero commendentur ab alijs. S. Augustinus relatus Distinct. 9. Cap. *Noli* 3. C. *Negare* 4. C. *Neque quorumlibet* 10. huius videtur fuisse genij. Quibus Canonibus addo quædam verba nõ apposita in Cap. *Ego solis* 5. vbi S. Doctor alloquens S. Hieronymũ inquit, *Nec te, mi frater, sentire aliquid aliter existimo, prorsus, inquam, non te arbitror, sic legi tuos libros velle, tanquam Prophetarum, vel Apostolorum, de quorum scriptis, quòd omni errore careant, dubitare nefarium est. Absit hoc à pia humilitate, & verati de te metipso cogitatione.* Legantur idem Sanctus Augustinus Lib. 3. de Trinitate C. 1. & Cap. 3. Epist. 102. ad Paulinũ de dono perseuerantię Cap. 21. L. 12. de Ciuitate Dei Cap. 7. S. Thomas 1. p. quæst. 1. art. 8. ad 2. Et de S. Thomæ humilitate (quæ maxima fuit) non persuadet sibi Alfonsus Castrensis L. 1. adversus Hæreses Cap. 7. voluisse, vt quispiã sic sit addictus suis dictis, quasi in omnib⁹ securè, & immobiliter pertigerit veritatis scopum. Nihil tale de se vnquam dixit S. Thomas. Et quanquam Ioannes Biescas in Apologia pro doctrina S. Doctoris dubio 3. conetur, re apse ita fuisse, cognouisseque certò per scientiam infusam cunctas, quas nõ retractauit, assertiones suas Theologicas, & Philosophicas, cum quæstiones, & articulos resolvat sic, *Respondeo, dicẽdum*; qui est notabilis conatus, estque multò notabilius indicium: tamen libenter admittit, alijs carentibus scientia infusa non apparere nisi vt tantùm probabiles eas omnes.

221 Quòd Neotericus se, & alios suos appellet stellas, conciliabit

ipse cum sancta humilitate in loquendo de se ipso, & ego verissimum esse dicam contenta voce, siue ad lumina virtutum, siue ad litterarum radios convertam oculos. Ast quòd alios non sequentes eundem Doctorem, quem ipse, sed diuersum, vel modò in vna opinione vnum, & modò in alia alium, vocet sydera errantia, ego non video, quo pacto componere possit cum bona de reliquis Scholis existimatione, & cum honoris erga eas officijs debitis saltem ex vrbanitate. Vererer etiam, ne, si syderum errātium nomine Catholicos alios Theologos compellarem, persuaderet sibi malitiosus aliquis, me respexisse ad ea alia, de quibus Beatus Iudas in Epistola Catholica, V. 13. Quanquam & ex metaphora Planetarum posset quis ludere in gratiam illorum Theologorum, nam Planetæ suas habent Intelligentias assistentes potiori, vel æquo iure, quàm stellæ fixę; fulgentissimi sunt, impertiuntur lucem cæteris astris, suntque maximè necessarij subcœlesti mundo. Subticeo alias singularitates, ne viam aperiam eodem pretio Solem perhibendi, quo alijs Theologis perhibetur à Moderno.

222 Non debuisset Istimere illius dicterij prolati in Vvitembergenses accommodationem, quæ fieret à prudenti aliquo viro, conscioque tot illustrium Scholarum, quot florent in Ecclesiâ Catholica Romana, diuisę in contrarias opiniones; totque Theologorum insignium, quot in eadem Ecclesia emicant, nullius addicti iurare in verba Magistri. Scomma illud directum est in hæreticos Vvitembergenses; neutiquamque potest cadere in Catholicos Theologos constantissimos vsque ad sanguinem in iis, in quibus inconstantissimi erant Vvitembergenses. Audiatur Bellarminus tomo 2. Libro quarto de Notis Ecclesię Cap. 10. cum enim hæretici excusarent discordias suas in doctrinis dogmaticis exemplo Thomistarum, Scotistarum, & similium Theologorum Ecclesiæ Romanæ, respondet sic sapientissimè, * Ad tertium dico, Thomistas, & Scotistas non dissentire nisi in his rebus, quæ ad fidem non pertinent, vt Beatus Augustinus dicit de dissensionibus Doctorum sui temporis ::: & prętereà semper subijciunt se, & sua Ecclesiæ definitioni omnes Catholici. Proinde etsi verbis interdum pugnare videantur, re tamen ipsa in rebus fidei omnes conveniunt, cum omnes id vnum credere se profiteantur, quod in Ecclesia Catholica Romana credendum esse iudicatum fuerit. At hæretici de rebus fidei præcipuis dissentiunt, & vnus habet alium pro hæretico, & tamē eundem Lutherum patrem agnoscunt. * Sic Bellarminus, cui consonat Canus Lib. 7. de Locis Cap. 3. adducens etiam Sancti Augustini verba hęc, *Inter se aliquando etiam doctissimi, atque optimi regulæ Catholicæ defensores, salua fidei compage, non consonant; & vnus alio de vna re meliùs dicit, & veriùs.* Ex quibus liquidò constat, adaptari minimè posse in Theologos Catholicos, non eiusdem consilij, ac Modernus, scomma, quo Vvitembergenses hæretici fuere præstricti. Præterquàmquòd Theologicæ aliæ Scholæ solent valde firmę persistere in opinionibus suorum Coriphæorum. Exemplo sit Scotica, quæ post tot argumentorum machinas contortas contra eam à Thomistica,

Non magis incæpto vultum sermone movetur,
Quàm si dura silex, aut stet Marpesia cautes.

223 Et siue in Scotica, siue in quauis alia Schola aliqui Theologi, rebus meliùs perspectis, mutaverint priorem mentem circa vnam, aut alteram quæstionem, non ob id reprehendendi sunt, vt neque Sanctus Augustinus, Sanctus Thomas, Cardinalis Bellarminus, & alij Doctores celeberrimi in Ecclesia Dei, quos notum est retractasse multa ex iis, quę scripserant. Nimirùm *quantumlibet quisque profecerit, nemo est, qui doceri non egeat, dum vivit*, vt ait Sanctus Ambrosius Libro, & Capite primo Officiorum, & vt Sanctus Hieronymus in Epistola ad Nepotianum de vita Clericorum, * Senectus ætate fit doctior, vsu tritior, processu temporis sapientior, & veterum studiorum dulcissimos fructus metit. Vnde & sapiens ille vir Græciæ Themistocles, cum, expletis centum, & septem annis, se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere, quòd tunc egrederetur è vita, quando sapere cœpisset.* Lege sis Sanctum Thomam in 4.

Distinct.4. quæst.1. art.3.& nunc ausculta sapientissimum Canum in proœmio ad Lib. 12. de Locis, * Illos probare non soleo, qui velut sacramento rogati, vel etiam superstitione cōstricti, vt Fabij verbis vtar, nefas ducunt à suscepta semel persuasione discedere. Theologo nihil est necesse in cuiusquam iurare leges. Maius enim est opus, atque præstantius, ad quod ipse tendit, quàm vt Magistri debeat vestigijs semper insistere: siquidem est futurus Theologiæ laude perfectus. * Hactenus Canus. Non igitur laborant, neque inquinantur morbo in suis theorematibus, qui in grandiori ætate, rebus prudentiùs, diligentiùsque meditatis, secundum consilium primo præferunt.

224 Si quispiam sit Theologus, qui in suis theorematibus eodem tempore editis non seruet consequentiam, is aut nomine solo erit Theologus, aut inconsequentiæ vitium non erit tribuendum Scholę, sed inopiæ suę mentis. Rursus si in aliquo sapientum hominum cœtu vnus vnam opinionem teneat, & alius aliam, idquidem inter duos erit varietas opinandi, non tamen vnius, eiusdemque inconstantia. Et à varietate illa qui cœtus est liber? Thomistæ passim discordant in multis quæstionibus ob diuersum modum interpretandi Sanctum Thomam, & circa ea, quæ ille omisit tractare, aut non nisi subobscurè indicavit, diuiduntur in adversas partes; quòd si in conclusione conveniant, discrepant tamen in ratione eius defensandæ, & quam efficacem hic putat, ille censet inefficacem. Idem de Scotistis dictū volo, & de alijs Scholis; atque ita experimur in disputationibus publicis, & in libris; fierique potest, *Vt inter charissimos aliquid alterutro sermone contradicatur, nec tamen charitas ipsa minuatur, nec veritas odium pariat, quæ debetur amicitiæ, siue illud verum sit, quod contradicitur, siue corde veraci, qualecumque sit, dicitur, non retinendo in mente, quod distet à labijs*, vt nos edocet Sanctus Augustinus in Epistola 16. ad Sanctum Hieronymum. Inter Patres Carmelitas Discalceatos Daniel à S. Iosepho tomo 1. in Summam Theologicam S. Thomę D.24. per 9. Cap. probat Scientiam Mediam; in quo puncto, & in alijs dissidet magis à Recentioribus Hispanis sui Ordinis, quàm Scotista quivis à Thomista; & vt pergant scribere ex animi sententia, discolores amplius erunt. Si absit præfata varietas, frigebit exercitium litterarum; & disputationes erunt imaginariæ, atque adumbratæ, instarque contentionis pro laterculo initæ à duobus illis Monachis, de quibus in Vitis Patrum. Et alioqui, confecto vno libro, qui sit velut præfixus epicyclus, intra quem omnes sine varietate moueantur, deponenda erit cura studendi, scribendi, progrediendique vlteriùs in investigatione veritatis. Si alicubi id fieri oporteat, meum non est iudicare; possum tamen certò asserere, non expedire vbilibet; & de Græcia dixit Tullius in L. 2. quæstionum Tusculanarum, *Tanto in honore Philosophia nunquam ibi fuisset, nisi doctissimis contentionibus, dissensionibusque viguisset.*

225 Atque hinc colligitur, varietatem inter multos, nouitatemvè opinandi, aut cupiditatem exsuscitandi sententias aliquas veteres, vel reuocandi eas è solitudine in conuenticula sapientum, non esse temerè damnandam, configendamque lethali, & funesto Senatusconsulto, neque vniuersè decernendum contra cogitationes siue recentes, siue antiquas redintegratas. Prudenti Theologo præ oculis debet esse monitio illa Melchioris Cani Lib. 8. de locis, Capite 5. * Principiò Theologos omnes admonitos esse velim, vt depositis non affectibus modò, sed opinionum etiam præiudicijs, de causis fidei, prudenter, grauiterque decernant. Non enim si quidpiam in Schola bonis etiam temporibus inveterauit, mox fidei dogma existimandum est. Sunt autem nonnulli, qui per eas persuasiones, quibus à principio sunt imbuti, de rebus grauissimis sententiam ferunt temeritate quadam sine iudicio, repentino quasi vento incitati: quæ longè alia esset, si iudicio considerate, constanterque lata fuisset. Hi autem in eo primùm errant, quòd Scholæ opiniones à certis, constantibusque decretis non separant. Deinde errant in eo, quòd duo rerum genera confundunt, vnum quidem earum, quæ ad religionem attinent, earum

rum alterum, quæ hanc ne attingunt quidem. At si Sanctorum veterum consensio, vt Libro superiore definitum est, non in omnibus legis quæstionibus sequenda nobis, & tenenda est, sed solùm in fidei regula; nec quævis illorum etiam in re graui communis opinio fideles adstringit, sed firmũ, constansque iudicium: ecquid de recentioribus Scholæ Theologis dicere oportet, quos veteres illi longè & vitæ merito, & Scripturarum vsu, & authoritatis pondere superarunt. * Ita Canus facundissimè, & cordatissimè. Qui rursus Lib. 12. Cap. 5. repetit instructionem eandem, * Cum vniuscuiusque genus quæstionis diligẽter investigandum sit, tum illud maximè, an præter fidem illa sit, an potiùs ad fidem, religionemque pertineat? Cum his porrò, qui in fidei quæstione errant, velis, equisque, vt dicitur, decertandum est: cum alijs verò, qui de his controuersantur, in quibus, salva fide, decipi, errare, labi homines possunt, pugnare quidem, quod alias monui, Theologi & possunt, & quandoque etiam debent, sed cruenta pugna illis omnino interdicta est. Quàm ridiculum est enim, nervos omnes corporis, & animi intendere in ea quæstione soluenda, cuius inscientia nihil periculi habet, error nihil habet criminis? * Sic Canus, qui iustè à Nostro Sfortia Pallavicino Cap. 28. Vindicationum Societatis hoc elogio commendatur, * Theologus evoluti sæculi pereruditus, doctrina pariter, atque ingenio præstans, fama magnus, re maior:::: Qui aureo planè volumine tractationem de Locis Theologicis ante omnes, supra omnes est executus; idemque primus fuit, reor, qui docuerit, & quod minus est, Latinam linguam in Lycæo diuina effari, & quod maximum, Catholicos nouatoribus bellum, & cladem inferre.*

226 Si traditum à Cano documentum obseruetur, multa in disputationibus publicis, & in libris iurgia cessabunt, abstinebitur à censuris immoderatis, configetur in gymnasijs sine dolore, & in voluminibus sine offensione: quo fiet, vt pacatè discussis quæstionibus veritas magis exploretur, & deprehendatur. Quando nec fides, nec pietas læditur ex Commagistri opinione, pluris habenda est charitas, & pax, imò & sola comitas, quàm priuatus tuus sensus. Dissere adversus eam siue voce, siue scripto subtiliter, nervosè, doctè; sed non pugna quasi pro aris, & focis, non obstrigilla quasi contra doctrinam heterodoxam. Theologia crevit varietate opinionum; & quandiu litteræ durabunt, velle suum cuique erit, nec voto viuetur vno: frustrà conaberis, trahere omnes alios ad tuas sententias, co gereve, vt sacramentum dicant tuæ Scholæ.

227 Canus priori loco profert in specimen nonnullas quæstiones, in quibus siue vnum, siue aliud teneatur, parcendum sit censuris de improbabilitate. Ego duas adijciam: Prima sit, an Adamus conditus fuerit cum viginti quinque costis, quarum redundantem vnam ademerit Deus ad formationem Euæ; vel potiùs cum viginti quatuor, quarum vna sit ablata ad prædictam formationem, & loco eius, altera denuò producta, reposita sit in corpore Adami? Prior pars defenditur quidem à Sancto Thoma, ab Abulensi, Lyra, & alijs; indicaturque à Sancto Augustino. Posteriorem tuentur Albertus Magnus in Summa Theologiæ, Ambrosius Catherinus cum antiquiori quodam innominato, Petrus Vincentius de Marcilla, Benedictus Pererius, Gulielmus Estius, Martinus Delrius, Benedictus Fernandez, Stephanus Menochius, Dionysius Petavius, Angelus Montepilosus, Rodericus de Arriaga, Antonius de Escobar; innuuntque eam Sanctus Gaudentius apud Sherlogum tomo 3. in Cantica Vestigatione 34. numero 53. & Hugo Victorinus apud Guillelmum Estium tomo 2. in Librũ Sentent. folio 184. fatenturque probabilem Suarez, Valentia, Cornelius, Bonfrerius, Granadus, Martinonus, Torniellus, Thomas del Bene, Ignatius Derchennis, & plerique alij. Hac in q. si sequaris priorẽ partẽ, improbabilitatis nota non inuras posteriorem, cuius latus tegunt tot insignes Theologi, præclarique Interpretes Biblici; cuius cum textu Scripturæ sacræ nulla est dissonantia; & cui rationes satis congruæ adstant; nullumque ex ea periculum imminet in fide Catholica, probisvè

moribus, quin potiùs iudicio Hugonis Victorini, Petavij, Marini Mersennij parùm interest, vtram amplectaris, nihilque cogit ad vnam præ alia.

228 Si dicas, posteriorem esse contra SS. PP. Respondebitur, non adhiberi fidem his generalitatibus, nisi producantur SS. PP. sæpe namque contingit, vt in communi allegentur illi, & appensis eorum testimonijs aut nullus, aut vnus solus, vel alter faueat. Si reclames, esse saltem contra Sanctum Augustinum. Occurretur, Sanctum Doctorem non esse expresse contrarium; vel si sit (quod nollet posterioris partis propugnator) ideo non asseri vt certam, sed tantùm vt probabilem. Suaderem ego arguenti, vt hic sisteret, cum authoritati tanti Doctoris sobriè, & religiosè sit prospectum: si vltra procedatur, & vrgere ab authoritate arguens non desistat, redigetur propugnator in tales angustias, vt inuitus prorrumpat in id, quod à se dictum refert Rupertus Abbas Tuitiensis Lib. 1. de Regula Sancti Benedicti ad finem, cum enim defendisset adhærens Sancto Hilario, Christum in postrema cœna non impertijsse Iudę Eucharistiam, & contrà quidam sæpe instaret authoritate S. Augustini, *Eius rei necessitas me compulit* (inquit Rupertus) *vt dicerem, non esse in Canone scripta Beati Augustini, non esse illi per omnia confidendum, sicut libris Canonicis. At illi me ex hoc diffamare cæperunt tanquam hæreticum, qui dixissem, non esse in Canone Beatum Augustinum. Sed Beatus Hilarius taliter me defendit, vt sine illo non possem iudicari hæreticus.* Sic Rupertus. Et quidē si deveniatur in has verborum rixas, quid de cætero timēdum sit, nemo non videt.

> *Tollitur è medio sapientia, vi geritur res,*
> *Non ex iure manu consertum, sed mage ferro*
> *Rem repetunt* ——————————

vt canebat Ennius. Evitabit autem has de vnius, aut alterius Sancti Patris, vel Doctoris authoritate contentiones, qui attentas, morigeras que aures præstiterit Gabrieli Pennotto Canonico Regulari Augustiniano Congregationis Lateranensis in Propugnaculo humanæ libertatis Lib. 5. Cap. 16. numero 5. dicenti, * Hæc omnia ideo adnotaui, non vt doctrinæ Sanctissimi Patris Augustini detraham ::: sed ne quis doctrinæ Augustini adeo studiosus esse velit, vt arbitretur, omnem sententiam ex libris Augustini excerptam facere authoritatem insolubilē, tanquam si esset ex libris sacræ Scripturæ: quæ nimia est religiositas contra diuinam Scripturam, cuius solius est facere authoritatem irrefragabilem iuxta illud Diui Pauli ad Romanos Cap. 3. dicentis, *Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas, cum iudicaris.* Et certè, si veræ essent istæ loquutiones, & propositiones, quæ nonnumquam à sciolis in publicis cathedris, & congressibus iactitantur, & venditantur, *Quidquid dixit Augustinus, quidquid dixit Diuus Thomas, quidquid dixit Scotus, benè dixit:* intelligere non valeo, quæ esset doctrina sacrę Scripturę prę doctrinis hominum eminentia, & qua ratione Deus in sermonibus suis homini comparatus iustificaretur, & vinceret. Est etiam contra ipsum Augustinum ista nimia religiositas, qui quantam authoritatem adhiberi velit suis scriptis, satis apertè indicat in libro de bono perseuerantię Cap. 22. & 23. & in Libro de natura, & gratia, vbi dicit, se solis diuinis Scripturis Canonicis authoritatem irrefragabilem adhibere, & in reliquis velle liberum esse. Puto igitur, Augustinum, & alios Diuos non ficta, sed vera, & solida laude colendos esse, & laudandos; non autem nostris mendacijs, & adulationibus egere, aut delectari. *

229 Altera quæstio sit, an anima Christi intelligat, & amet formaliter per scientiam, & amorem increatum, saltemque an repugnet id de potentia Dei absoluta? Sententia negatiua communissima est inter Theologos, qui eam probant ex Leone Papa in 6. Synodo Generali Act. 17. ex Agathone Papa in eadem Synodo, Act. 4. cuius vtriusque Pontificis verbis similia leguntur in Concilijs Ephesino, Lateranensi, Toletano 4. & 16: ex dictis SS. PP. frequenter asserentium, non posse esse operationem vnam, vbi est substantia diuersa: ex cuiusdam Episco-

piscopi Nazareni in Concilio Basilieñ-
si (quoad id approbato à Martino V.) Ses. 22. condemnatione ob assertam in anima Christi tam claram, & intensam visionem Dei, quàm est in ipso Deo: ex compluribus rationibus Theologicis eò tendentibus, vt nedum actu, sed nec de possibili etiam creatus intellectus, & voluntas cognoscere, & velle valeat per intellectionem, & volitionem increatam: quibus accedunt argumenta satis vulgata, & nota ab authoritate, & ratione, ne visio, fruitioque diuina, qua Deus se ipsum videt, & se ipso fruitur, sit, imò nec possit esse beatitudo formalis Angelorum, & animarum. Nihilominus sententia affirmatiua nec olim fuit destituta patronis spectabilibus, Hugone de S. Victore, Ioanne de Ripa, innominatisque nonnullis apud S. Bonaventuram, alijsque apud Gregorium Ariminensem attestantem de eius in Parisiensi Academia defensione publica; nec nunc caret tutelaribus acutis, doctis, & eruditis, qui eam muniunt non languidis argumentis, conanturque retardare impetum illorum, quib⁹ in eam irruitur communiter.

230 Si neganti parti subscribas, prudentiæ erit non percellere grauioris cēsuræ virgula affirmantem; cum Ægidius Lusitanus, Nicolaus Ysambertus, Petrus Cornejus, Angelus Montepilosus, Franciscus Felix, Ioannes Prudentius, Franciscus Suarez, Leonardus Lessius, Rodericus Arriaga, & alij, exquisitè libratis Scripturæ diuinæ, Summorum Pontificum, Conciliorum, & SS. PP. testimonijs, pronuncient, non posse inde damnari, nec redargui, si in anima Christi conceda-tur scientia, & volitio creata, vt Catholicè admittitur à præfatis Neotericis. Quòd si obijcias, esse saltem contra Theologos. Præstò est responsio, non esse contra omnes; & licet aliqui non loquuti sint benignè de ea; ast ab alijs detersa est censuræ seuerioris macula, quam priores intulerunt; & vtrique probabiliter. Nec nouum est, vt temporum decursu, & infatigabili Theologorum labore in examinandis difficultatibus, noscantur vt probabiles sententię, quæ antea vt improbabiles habebantur. Possem comprobare id compluribus exemplis. Audi vnum. Dominicus Sotus ex primis fuit, qui in publica luce affirmauit, citra peccatū lethale esse, si Sacerdos Sacrum faceret, vltrò nō recitatis antea Matutinis horis Canonicis. Paulò post; nēpe anno 1568. Antonius Rubius Franciscanus sapientissimus in Assertionibus Catholicis contra Erasmum Lib. 5 Errore 9. fol. 145. sic censuit, & scripsit de opinione Soti, * Qui hanc rem in dubium vertunt, profectò nodum, vt aiunt, in scirpo quærunt. Quis enim vnquam ambegit, peccatum esse mortale, Missam, dici Matutino Officio, Laudibusque non dictis? Et fol. 146. Qua in re non possum non succensere vehementer Segobieñsi, alioqui doctissimo; qui contra prædictos Authores docuit, non esse peccatum mortale celebrare, antequàm Matutinum Officium persoluatur. Dicamus illi, quod est apud Comicū, vnde noua hæc tibi successit religio, vt benè credas eum facere, qui Missam dicit, antequàm Matutinum Officium persolvatur? Horrescunt Christianę, piæque aures hanc nouam opinionem audire. Quare ab Scholis explodendam, atque è medio Catholicorum tollendam esse, pręmonere hic volui. * Hæc vir eminentis litteraturæ, quę si nunc à me dicerentur, luberet meritò, nauigare Anticyras, aut inde adsportato multo helleboro indigerem ad sanitatem mentis recuperandam, quandoquidem opinio Soti iam iudicetur probabilissima, sitque nunc ferè omnium, & in consuetudinem veniat: Hinc doctissimus, & acutissimus Ioannes Lalemandet ex Minimorum Ordine clarissimo in Cursu Philosophico D. 4. de Corpore physico, partitione 4. clypeo 3. num. 12. pagina 396. cum adversus opinionem quandam, cuius probabilitatem promouere intendit, producti fuissent triginta Theologi, pluresque, qui eam damnabant vt hęreticam, vt contrariam Scripturę sacræ, vt erroneam, saltemque vt errori vicinam, inquit * Sed esto opinio contraria fuerit communis inter Theologos tempore Authorum à R. P. Raynaudo citatorum, & hoc propter authoritatem præstantissimorum Theologorum: attamen non est infallibile iudicium, quòd sit magis vera. Ordinariè enim opiniones sequuntur in Scholis cursum commu-

nem, qui introductus est propter authoritatē potiùs aliquorum Doctorum, quam ob aliquam firmam rationem. Quanto enim tempore recepta est apud Scholasticos vt magis vera opinio D. Thomæ de Conceptione B. Virginis? attamen nunc ne quidē vnus Thomista eam docere auderet. Quantis clamoribus contra eruditissimum Molinam quoad suam de gratia efficaci, sciētiaque media sententiam actum est; ita vt res ad Sedis Apostolicę iudiciū bis fuerit delata, teste Lessio in Dedicatione Opusculi de gratia efficaci? His tamen non obstantibus altas iecit radices Molinistica opinio; Thomistica verò prædeterminatio iam dormitat etiam in eorum Scholis. * Sic Lalemandetus. Si denique opponas, affirmantem opinionem impeti validissimis rationibus, quibus de implicatione contradictionis conuincitur. Dicetur, circumferri quidem plures scitè, & argutè cogitatas, sed inter eas nullam, quæ consentientibus omnium calculis rem conficiat; quam enim rationem is instruit, atque excolit, alter destruit, & exarmat; pendentque huiusmodi argumenta ex principijs, quæ, cū in vna Schola sint sancta, & rata, in alia minimè recipiuntur. Quid in Thomistica solemnius, magisque alta mente repositum, quàm per intellectionem ab extrinseco aduenientem non posse intellectum reddi intelligentem: quo ex principio subinfertur repugnantia in eo, quòd anima Christi cognoscat per scientiam increatam? Ast hoc principium in Schola Scotica nullam habet fidem.

231 Hactenus ex occasione verborum Theologi Moderni contra alios, qui non eiusdem Scholæ sunt, ac ipse. Per me laudet Sāctum Thomam, Scholamque Thomisticam; nullumq; encomium tantum erit, quod non sit longè infra merita, quodque non arridebit mihi, affecto impensè erga doctrinam Angelici Præceptoris, & versato in ea, quantùm per exiguitatem meam potui: quanquam fatear, me nō rarò intelligere Sanctum Doctorem in diuerso sensu, ac interpretantur alij, qui honorifico Thomistarum censentur nomine; simulque ingenuè dico, me non ita esse astrictum S. Thomæ, vt omni prorsus in re mihi illicitum putem ab eo recedere, & accedere ad alium Doctorem, salua reuerentia debita S. Thomæ, & promerita gratia cæterarum Scholarum, si verum sit illud Senecę, *Sententiam si quis vnius semper sequitur, nonne iniuriam infert cæteris?* Quod igitur in Theologo nupero displicuit mihi, & de quo cum eo expostulandum censui, est illud de Theologis aliarum Scholarum murmurillum. Vt autem ipsorum existimationi, & statui dignitatis illæsæ consulerem, opportunus visus est locus in ingressu ad clauem Magistri Sententiarum, Principis, Doctorisque Theologorum omnium, & ex quo in Ecclesia Catholica tot nobilissimæ Scholæ originem trahunt.

232 Age iam, & appingamus loca Magistri, ad quę reuocari possunt nonnullæ quęstiones à nobis discussæ in hac secunda parte. Magister in 4. Distinct. 7. agit de Sacramento confirmationis, & in littera A. seu §. 1. de forma, materia, & Ministro illius. Nos de materia aliquid diximus Disput. 26. n. 128. & de Ministro D. 23. n. 40. D. 27. n. 49. & 67.

233 Magister Distinct. 8. littera C. seu §. 3. tractat de ieiunio, quòd præcedere debet ad sumptionem Eucharistiæ. Nos Disput. 22. sect. 4. attingimus multa, quibus Magistri doctrina exornari potest; & num. 47. eiusdem Disput. necnon num. 203. Disput. 27. adducimus singularia aliqua circa ieiunium olim seruatum per aliquod tempus post sumptam Eucharistiam.

234 Magister Distinct. 12. litt. F. seu §. 6. lit. H. seu §. 8. delibat nonnihil de frequentia communionis. Nos D. 19. tradimus complura ad eam spectantia; & speciatim oportebit legere, quæ scripsimus ex n. 131. vsq; ad finē Disp. Rursus lit. G. seu §. 7. habet sermonem de Eucharistia, vt est Sacrificium, vbi interpres passis velis potest tractare de omnibus, quæ à nobis latissimè sunt examinata in hac secunda parte.

235 Magister Dist. 13. lit. A. seu §. 1. quærit, an hæretici, & excommunicati conficiant Sacramentum Eucharistiæ? Cui quæstioni adiungi potest hęc (de qua ego in D. 27. n. 172.) an præfati consecrent, aut benedicant validè

validè vasa altaris, aut vestimenta Sacerdotalia? Item alia (de qua ego in D.23. ex n.36.) num saltem polluant ea per consecrationem, aut benedictionẽ?

236 Magister Dist. 24. agit de Ordinibus Ecclesiasticis; & in lit. *B.* seu §. 2. de corona Clericorum; nos etiam de ea loquimur D. 27. num. 30. & 31. Rursus Magister in lit. *F.* seu §. 6. & seqq. tractat de Acolythis, de Subdiaconis, Diaconis, Presbyteris, Episcopis; ibique de materijs, quæ præbẽtur ipsis in Ordinatione. Faciunt ad hũc Magistri locum scripta à nobis D.26. S. 7. Et pro lit. *G.* seu §. 7. de Subdiaconis, vbi dicitur de vasis sacris, deseruit tota D.26. cumque ibidem sermo sit de lavandis Corporalibus, pallis, & substratorijs a Subdiaconis, valde conducunt, quæ docui D. 25. Sect. 2. Pro lit. *H.* seu §. 8. vbi de Diaconis, & de vestibus ipsorum in ministerio altaris, erit vtilis tota D. 27. Pro lit. autem *I.* seu §. 9. vbi de Presbyteris, totum ferè Opus nostrum confert, & quæ proximè adnotavimus, siquidem Magister agat ibi de vasis sacris, de vestimentis Sacerdotalibus. In fine §. tractat de Subdiaconorum institutione: quam nos expendimus D. 25. num. 21. Et notetur, Magistrũ expressè favere nobis in doctrina principali eius numeri, ait enim, pertinere ad Subdiaconos, *Lauare Corporales, pallas, & substratoria.* In lit. *M.* seu §. 11. interserit quidpiam de pileo Sacerdotum Gentilium; nos D. 27. S. 2. aliquid attigimus de pileo Sacerdotum Christianorum.

237 Magister Dist. 25. fatur de Ordinatis ab Hæreticis. Pro qua Distinct. operæpretium erit videre quæ circa Dist. 13. Et hęc de punctis, in quibus præluxit nobis Magister. Plura adiumenta præbuit S. Thomas 3. p. in articulo 10. quæst. 82. & in art. 2. & 3. quæst. 83. qui tres tantùm articuli explicantur in hac secunda parte. Si Deo gratus sit noster labor, & non inutilis ad cultum tanti Sacrificij, ad obsequiumque sanctæ Catholicæ Ecclesiæ Romanæ, declarabimus in tertia parte reliquos Sancti Thomæ articulos pertinentes ad hoc Sacrificium.

FAMILIARIS EPISTOLA

AVTHORIS AD LITTERATISSIMOS DOCTORES Salmanticenses D. D. Ioannem Rodriguez Armenteros, D. D. Emmanuelem Gonzalez Tellez meritissimos Antecessores, alterum Primariæ, alterum Vesperariæ Cathedræ Canonũm cum Indice eorum, qui in hac secunda parte expenduntur, & exponuntur.

238 ORIS nonnullis est (Selectissimũ par Professorum Iuris Canonici) ambire Epistolas amicorũ doctrina, & celebritate nominis præstantium, quas præfigãt libris suis edendis in lucem, siue vt victrices, & laureatas, nunciantesque lęta Lectoribus, siue vt commendatitias librorum, siue vt venditionis syngraphas, siue vt olentes Platonium nectar, suavitatemque ambrosiæ aspirantes in Authorum laudibus. Quem ego si morem sequerer, non ab alijs, quam à vobis has litteras peterem ob arctissimam amicitiam, qua iam olim sumus coniuncti, & ob præclarissimam existimationem, quam de peritia vestra non modò in Academia Salmanticensi, sed vbique Hispaniarum concipiunt, & deprædicant omnes, quotquot litteras norunt. Vos enim inter Academicos

sacræ

sacræ Iurisprudentiæ Antistites grandius attollit nomen, augustior apex insignit; eaque vos fatorum indulgentia excepit, quæ non larga vtcumque manu, sed plenis imbribus animorum decora impluerit; florida vsque adeò, & splendida, vt eminere possent, nisi inter paria suspicerētur. Consulis? Themin ibi, Trophonij spiracula, Pompilij Ægeriam, sacratioresque Dodonæis alites vtrumque insedisse comperies. Pergis, & in omnigenam eruditionem avidus scrutator inquiris? Evolutam tibi Bibliothecam credis, nihilque tam abstrusum, quod mentis acie non adierint, nihil tam alienum, & dissitum, quod complexi non fuerint;

Sidon. Apollinar. *Quidquid laudatum est Scythicis Anacharsis in aruis,*

Quidquid legifero depromit Sparta Lycurgo,

Quidquid Erictais Cynicorum turba volutat

Gymnasijs imitata tuos, Epicure, sodales,

Quidquid Pythagoras, Democritus, Heraclitus

Defleuit, risit, tacuit.

Quòd si miscere iuvat verba, per alternamque sermonum seriem argumētum deducere? Mella loqui, & favos, Hyblam spirare, labrisque subemicantem Suadam lepido voluptatum lenocinio audientis animum pascere lætabundus percipies. Atque ex hinc ortum duces, quòd ad eorum Scholas Salmanticensia (quanta sunt) involent apum examina, roscidos captura thymos: hinc quòd & Commilitones cultus ipsorum tangat, & adoratio: indidemq; si meo libro conspiceres appensa concinnata ab eis elogia, illicium potentissimum esset ad illius lectionem.

239 Ast ego, etsi vino parùm vendibili quantùm prosit hedera, non ignorem, tam abiectè de meis scriptiūculis sentio, vt non laudem, sed veniam sperare ausim ab hominibus primi ordinis litterarij, quales vos estis. Commendastis quidem voce, & lecturis publicis provulgatam à me nuper primam partem Tractationis de Sacrificio Missæ; & quanuis eam *talem nescirem, qualem suis carminibus vestra prædicabat beneuolentia, non tamen ingratus esse debui. Quoniam hoc facit dilectionis abundantia; sæpè enim solet dilector dilecti vitia aut non sentire, aut leuia iudicare: bona verò, quæ non sunt, opinari; & quæ sunt, exaggerare. Quod quando sola facit charitas, nec error est suscipiendus propter affectum amoris, nec amor est contemnendus propter culpam erroris; sed sic debet amor nutriri, vt error corrigatur, sic error debet expelli, vt amor retineatur:* quæ sunt S. Anselmi Cantuariensis verba Lib. 3. Epist. 34. Vestræ illæ laudes ex amoris errore prolatæ animum addiderunt, vt quātocyùs ederem secundā hanc partem. In qua multò plures Canones sacri, quàm in prima citantur, atque illustrantur, tum quia ipsa Disputationum, quas continet, materies id exigebat, quippe vnicè dependeat ex Iure Canonico; tum etiam quia in colloquijs familiaribus sæpè mihi iniunxistis, vt extensiùs, & cumulatiùs, quàm Theologi Scholastici solent, sacros expenderem Canones, facturus nonnihil obsequij Canonistis, mihique pretium operæ, & curæ, si cū Theologi Scholastici, Moralisque munere advnarem æquabiliter partes Canonistæ. Promisi exequi imperata, quanquam veritus, ne de me diceretur, *Theologum amisisti, & Canonistam non fecisti.* Ipseque sine cunctatione dicam, me nolle Canonistam haberi ab ijs, qui Canonum addensatas allegationes cupiunt, cum tamen non nisi vnus ex centum ad rem propositam quadret; neque ab ijs, qui axiomata, clausulas, dictiones, appellatiua, loca communia Iuris Canonici tertio quoque verbo inculcata desiderant, horum votis cùm facillimum foret satisfacere, nolui depilare tomum Augustini Barbosæ de Tractatibus varijs, sunt enim apud doctos notissima, indeque translata (vt in nōnullis modernis Authoribus obseruo) infarciunt potiùs libros, & quasi rimas explent, quàm instruant ad commodū, & ornent ad voluptatem; neque item ab ijs, qui corrasas hinc, & inde Interpretum antiquorum, & recentium citationes spissas volunt, etsi leviter attigerint rem, aut nulla vltra priores parerga adiecerint.

240 Ideo autem enixè efflagitastis; imò & iussistis pro ea, quam apud me habetis, authoritate, non perfunctoriam ad sacros Canones explicationem, quia in hoc de Sacrificio Missæ argumento vix aliquis Theologus huc direxit sudores suos, & elucubrationes,

cum

eum tamen si alicubi Canonistis vtile, imo necessarium est auxilium, & suppetiæ Theologorum, maximè in Canonibus pertinentibus ad Sacrificium Missæ, & ad Sacramenta. De pristis Decretistis aiebat Albertus Magnus L. de Eucharistia Distinct. & Tract. 3. C. 1. num. 2. *In scientia Sacramentorum non multùm attendenda est sententia Decretistarum, quia pro certo multa falsa de cordibus, vel talibus scribunt, & dicunt, eo quòd sunt homines ignari in sacra Scriptura, nescientes originalia Sanctorum, nec possunt non peccare docentes in fide Catholica, quæ ignorit.* Sic Albertus. Sed absit, vt de modernis Doctoribus Canonistis, præsertimque de Salmanticensibus, simile quid asseratur, quāquam citrà inuidiā dici queat, vosque, qui doctrinæ Canonicæ apicem tenetis, sat nostis, neminem in eâ eminere posse, nullumq; non claudicaturum indecorè, balbuturumque fœdè in sermone de Sacrificio Missę, deque Sacramentis, nisi qui aut Theologiæ studuerit, aut Theologorū libros assiduè evolverit, ac perlegerit. Hinc in nonnullis novitijs Cathedrarum disciplinæ Canonicæ competitotibus parùm instructis tantus est timor, ne contingat prælegendus spatio viginti quatuor horarum Canon aliquis, qui circa præfatam materiam versetur; quare ex tribus textibus, inter quos optio datur, auidè arripiunt eum, qui magis ab illa recedit, & plerumque, qui conterminus sit principijs Iuris Ciuilis; si verò effugere non valeant Canonem de materia illa, exhibent in prælectionibus non obscura signa suæ imperitiæ, insumendo tempus in rebus levis momenti, aut passim obviis, omittendoque eas, quæ litteraturæ solidæ sunt, & quæ ad textus explicationem apprimè faciunt.

241 Porrò vti Canonistis subsidium à Theologis est valdè necessarium, ita his ab illis viceversa. Vnde meritò Melchior Canus reprehendit, *Quosdam vsque adeò in facultate Canonica doctis infensos, vt illorum authoritatem ab vsu prorsus Theologiæ remotam esse arbitretur.* Et cum eleganter, & grauiter oblurgationis suæ causas tradidisset, concludit, ✻ Quę omnia si Theologus ignoret, non solùm idiota erit, vt Cap. *Ex multa* de voto Innocentius vocat, sed in multis, præsertim quæ ad actionem pertinent, & ad mores Christianos, hallucinabitur. Atque vtinam Theologi, qui Iuris Canonici sunt penitus ignari, vel à decernendis conscientiæ casibus abstinerent, ne imperiti risui haberentur, cum de his nonnunquam respondent vt Magistri, quæ nunquam vt discipuli didicerint; vel certè ea essent modestiâ præditi, vt Iurisperitos consulerent, ne diuinādo de sensu proprio responderent. Quòd si docere vellemus, in quot errores Theologi nonnulli ob Iuris Pontificij ignorationem incurrerint, facillimum quidem esset, nisi esset longum, & aliò oratio nostra properaret. Sentiamus igitur id, quod positum est, Iuris Canonici doctrinam Theologo esse valde necessariam, eò vel maximè, quòd Summi Pontificis, & Conciliorum authoritas, quæ huius doctrinæ voluminibus continetur, argumenta subministrat propria Theologicę facultatis. ✻ Tantū Canus, Theologici Salmanticensis Lycæi immortale decus, L. 8. Cap. 6. de Locis, & anteà Cap. 1. scripserat, ✻ Intelligo, fuisse in Schola quosdam Theologos adscriptitios, qui vniuersas quæstiones Theologicas friuolis argumentis absoluerint, & vanis, inualidisque ratiunculis magnūm pondus rebus grauissimis detrahētes ediderint in Theologiam commentaria vix digna lucubratione anicularum. Et cum in his sacrorum Bibliorum testimonia rarissima sint, Conciliorū mentio nulla, nihil ex antiquis Sanctis oleant, nihil ne ex graui Philosophia quidem, sed ferè è puerilibus disciplinis, Scholastici tamen, si Superis placet, Theologi vocantur; nec Scholastici sunt, nedum Theologi, qui sophismatum fęces in Scholam inferentes, & ad risum viros doctos incitant, & delicatiores ad contemptum. ✻ Descripsi Cani verba, quorum elegantia candori veritatis prætexta ita me allexit, & rapuit, vt vestrûm, quibus cum loquor, & quibus is Author, cæterique primæ notæ, omnigenęque eruditionis præ manibus sunt, & oculis diu, ac noctu, videar quasi oblitus.

242 Sed vestra bona venia adiungam Cani verbis alia Ludouici Carbajali Franciscani doctissimi, & eloquentissimi, qui & eius syncronus fuit, & (ni fallor) Theologiam docuit,

Insil-

in Illustrissimo hoc Christianç Mineruæ domicilio, magnisque laudibus ornatur ab Alfonso Castrensi in Opere aureo de potestate legis pœnalis. Ille igitur in Lib. de restituta Theologia Cap. 73. dicam scribens Theologis, quibus de Scripturæ sacrç, Conciliorum, & SS. PP. voluminibus euoluendis nulla inest cura, totosque se occupant in quçstionibus interminabilibus nullius pretij, & vtilitatis, inquit, * Si dicendi sunt argutissimi, ac profundissimi Theologi, qui in his tunc fortissimi assueratores, & subtiles nouarum quæstionum inventores: certè ego non ambio istum titulum::: Non improbo modestam harum, aut similium quçstionum investigationem; sed anxiam, & perplexam, nimiamque earum disquisitionem, fortèque, ac temerariam asseverationē à Schola Christiana velim ablegare; precipuè quòd earum subtiliores patroni in his, quæ exploratiora sunt, sępe hęrent, nec inter se conveniunt, & identidem digladiantur super re nihill, imò non super re, quia sæpe non est res, sed realitas, vel imaginatio quædam Chimærica ad arbitrium Authoris excogitata, cui siue velis, siue nolis subscribere, impius non eris; & tamen ad senectam vsque est tibi in illis friuolis, & futilibus subtilitatibus immorandum, quas vel minimo flatu ad Garamantas vsque possis pellere. Et quod magis dolendum est, vix in illis quisquam clarus habetur, qui ad sacras litteras tractandas nō sit infœlicissimus. Quo fit; vt si quem videant sacris voluminibus paulò propensiorem, quàm illis formalitatibus, & relationibus, contemnant, & dicāt; ille est bonus vir ad prædicandū. Quasi non sit semper doctè, & aliquando subtiliter prædicandum. O ignorantissima, & depravata hominum malesferiatorum ingenia! Cœcutitis ad lucis diuinæ splendorem, à Cœlis vobis per manus Apostolorum, imò Christi, qui est vera sapientia, dilapsum, & ad impias Averrois, & aliorum tenebras, & errores oculati suspicitis. An mavultis, aquas eruditionis Christianæ ex dissipatis cisternis haurire, quàm ex fonte aquæ viuæ? * Huc vsque Carbajalus, qui si, vt incepit, absolvisset repurgationem Theologiæ à Sophistica, & barbarie, cum Hercule ipso contenderet de nominis celebritate.

243 Cuius, & Cani verbis potiùs, quàm meis volui confirmare, quantæ necessitatis sit in Theologo cōsūmato peritia de Scriptura diuina, de effatis Summorum Pontificum, Conciliorum, & SS. PP. contentis in Canonico Iure. Vosque ipsi testes locupletes, & (vt aiunt) ex Iouis tabulis estis, Salmanticam nostram exæstuare viris, qui, cum magni sint in Theologia Scholastica, dubitari possit, num maiores dici debeant in ea alia peritia? Dies me deficeret, si illos omnes commemorare aggrediar. Quid, si in antiquiores fama, & scriptis suis notissimos calamus excurrat? Annus integer non sufficeret. Eorum exemplo posteri discent, verum laborem non in nuda Theologia argumentatiua collocare, sed in assidua etiam librorum sacrorū lectione, consulendis oraculis Pontificijs, Conciliaribus, & monumētis SS. PP. totiusque Ecclesiasticç antiquitatis eruditione. Hæc omnia simul advnata Salmanticenses Theologos magis ornant, quàm filamen sericum pilei, quàm consessus in orchestra, quàm Reverendissimorum appellatio nouiter invecta à nonnullis siue ex cultu, siue ex adulatione, forsanque ab aliquibus audita non implacidè. Quantumcumque insignis quis sit ingenio, & doctrina in Theologia Scholastica, si tamen in Morali (quæ ex Iure Canonico adeò pendet) non sit versatus, eius authoritate probabilem non reddi resolutionem casus practici, nisi diligenter illū examinet, adnotabat Martinus Bresferus Lib. & Cap. 3. de Conscientia, numero 33. & in num. 34. cum titulus Doctoratus, aut Magisterij non conferat doctrinam ex opere operato, satis eum non esse ad probabilitatis securitatem. Quapropter Salmanticæ, quò ex vniuersa Hispania, alijsque Regnis confluunt quotidie ad Theologos consultationes de rebus grauissimis Moralibus, longiori oratione opus non est, vt constet, quantùm incumbere debeant Iuris Canonici studio. Et profectò insanus sui amor ludet Theologum Scholasticum, qui spernens disciplinas alias, gyransq; se in orbe paucarum quæstionum iteratarum millies in palæstra, dicat,

Solus cor habeo, solus & ingenium,
Cuncta habeo solus ———

244

244 Mei consilij in Opere, quod cum hac epistola mitto, satis expressi causas. Vobis illud sisto vna cum Indice Canonum, vt vno aspectu possitis indicare, quot, & quantis Canonicæ facultatis florib⁹ intexta sit Scholastica, & Moralis area Tractationis nostræ. Sisto, inquam, sin minus vt aliquam inde vel venustatis, vel suaueolentiæ illecebram vestris animis deriuem; at certè vt fidem vobis probauerim meam, atque candidæ illud ingenuitatis votum, quo in augustiora scientiarum Nomina explicari sueuit religio. *Cum Mineruæ de litterarum professione aliquid præsumere, ineptissimum est, ac inter edoctos litterarum sectatores ratiocinandi probabilitate fidem facere, non nostram attigit facultatem*, dixerim cum Vvalerano scribente ad S. Anselmum, estque Epist. 135. libri 3. inter huius alias. Excipite igitur adeuntem ad vos timidè Tractationem nostram, non caperata Censorum fronte, sed placida Magistrorum, qui & condonent, & corrigant errata. Refundite ab prona vestræ humanitatis beneficentiâ pretium, quod à se non præfidit, suæ tenuitatis conscia. Sicque vobis acceptum referam, quòd meum è Canonibus florilegium, vltra communem spē de Theologiæ quondā Scholasticæ Professore, Interpreteq; nunc Litterarum sacrarum, pollice etiam Iurisconsulto carpatur, interseraturque, si gratiam comparet, floribus illis,

Quos neque frigoribus Boreas, nec Syrius vrit
Æstibus, æterno sed veris honore rubentes
Fons Salmantina crystallinus educat vnda.

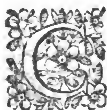
Viuite diu fœlices solo, æternùm polo.

INDEX CANONICVS.

In quo, & in sequentibus primus arithmus Disputationem, secundus numerum eius, tertius numerum, qui est in paginæ fronte, denotat.

EX VNIVERSO CORPORE IVRIS CANONICI.

A



Aquam

possit, quomodò nec ipse potest alterum iudicare. * Hæc S. Cyprianus; subijcitque S. Augustinus, *Quid mansuetius! Quid humilius! Nulla nos certè deterret authoritas à quærendo, quid verum sit::: Opinor vtique in his quæstionibus, quæ nondum eliquatissima perspectione discussæ sunt. Nouerat enim, quantam Sacramenti profunditatem tunc omnis Ecclesia varia disputatione versabat, liberumque faciebat quærendi arbitrium, vt examinata veritas panderetur.*

220 Si S. Thomas raperet Modernum, vt Intelligentia trahit Cœlestes Orbes, non dubitarem de assequuto veritatis brauio securè, & immobiliter, nam raptus ille fieret, quatenus Deus vteretur ministerio S. Thomæ iam beati ad infundendum intellectui Moderni cognitiones, per quas loqueretur cum ipso, & per ipsum; aliū ego modum rapiēdi non concipio possibilem, & is, quem dixi, obnoxius nō est falsitati cognitionum infusarum: sed Deus iuxta prouidentiam ordinariam non concedit S. Thomæ, neque alijs Doctoribus beatitate fruentibus, vt sic moueant sectatores suos. De probabilitate, eaque magna Recentioris in suis assertis anceps haud sum. Non parum Theologis est, si eam assequantur in illis sententijs, de quibus controuertitur cum alijs Scholis. Id quidem nos docet experientia. Infiniti penè sunt libri, disputationesque vocales in Christiano Orbe pro opinionibus Scholæ Thomisticæ, Scoticæ, aliarūque, vel contra eas; scire vellim, quænā hucvsque ex communibus toti Scholæ deserta sit, eo quòd manifestè falsitatis sit conuicta argumētis cōfectis ab altera Schola? Salmanticæ singulis annis publicè defenduntur innumera theoremata diuersarum Scholarum, & cum accedant ad litterarium certamē Theologi permulti ingeniosi, docti, veterani, exercitati in disputando, contendantque totos ingenij, & doctrinæ neruos ad conuincendos propugnatores, nunquam audiui vel vnum, qui palinodiam cantarit; disceditur è gymnasio, & tam qui defensarunt, quàm qui contrà argumentati sunt, permanēt in eisdem opinionibus, sequentique anno illas inculcant, eandemque canunt cantilenā. Quod prudēti cuique debet esse documento, ne adeò fidat suis elucubrationibus in quæstionibus vltrò, citròque controuersatis, vt apud alios dicat, se assequutum esse veritatem, metamque huius tenere securè, & immobiliter: quicquid sit, an secum gratuletur de fœlicitate sua, fruatur ea, delitiasque in ea faciat; nam non negarim, posse cui apparere certa, quæ alijs videantur incerta. Noui plures, qui contraria via incedant, suisque de discursibus Theologicis non modica diffidētia crucientur, & cum ab alijs vt veri laudantur, vix ipsi quiescunt, veriti, ne tanquam homines errent; & quando maiores halitus capiunt, sistunt in agnoscendis eis vt probabilibus, ingētisque beneficij loco habent, si vt similes vero commendentur ab alijs. S. Augustinus relatus Distinct. 9. Cap. *Noli* 3. C. *Negare* 4. C. *Neque quorumlibet* 10. huius videtur fuisse genij. Quibus Canonibus addo quædam verba nō apposita in Cap. *Ego solis* 5. vbi S. Doctor alloquens S. Hieronymū inquit, *Nec te, mi frater, sentire aliquid aliter existimo, prorsus, inquam, non te arbitror, sic legi tuos libros velle, tanquam Prophetarum, vel Apostolorum, de quorum scriptis, quòd omni errore careant, dubitare nefarium est. Absit hoc à pia humilitate, & veraci de te metipso cogitatione.* Legantur idem Sanctus Augustinus Lib. 3. de Trinitate C. 1. & Cap. 3. Epist. 102. ad Paulinū de dono perseuerantiæ Cap. 21. L. 12. de Ciuitate Dei Cap. 7. S. Thomas 1. p. quæst. 1. art. 8. ad 2. Et de S. Thomæ humilitate (quæ maxima fuit) non persuadet sibi Alfonsus Castrensis L. 1. aduersus Hæreses Cap. 7. voluisse, vt quispiā sic sit addictus suis dictis, quasi in omnibus securè, & immobiliter pertigerit veritatis scopum. Nihil tale de se vnquam dixit S. Thomas. Et quanquam Ioannes Biescas in Apologia pro doctrina S. Doctoris dubio 3. conetur, re apse ita fuisse, cognouisseque certò per scientiam infusam cunctas, quas nō retractauit, assertiones suas Theologicas, & Philosophicas, cum quæstiones, & articulos resoluat sic, *Respondeo, dicēdum*; qui est notabilis conatus, estque multò notabilius iudicium: tamen libenter admittit, alijs carentibus scientia infusa non apparere nisi vt tantùm probabiles eas omnes.

221 Quòd Neotericus se, & alios suos appellet stellas, conciliabit ipse

Ipse cum sancta humilitate in loquendo de se ipso, & ego verissimum esse dicam contenta voce, siue ad lumina virtutum, siue ad litterarum radios convertam oculos. Ast quòd alios non sequentes eundem Doctorem, quem Ipse, sed diuersum, vel modò in vna opinione vnum, & modò in alia alium, vocet sydera errantia, ego non video, quo pacto componere possit cum bona de reliquis Scholis existimatione, & cum honoris erga eas officijs debitis saltem ex vrbanitate. Vererer etiam, ne, si syderum errãtium nomine Catholicos alios Theologos compellarem, persuaderet sibi malitiosus aliquis, me respexisse ad ea alia, de quibus Beatus Iudas in Epistola Catholica, V. 13. Quanquam & ex metaphora Planetarum posset quis ludere in gratiam illorum Theologorum, nam Planetæ suas habent Intelligentias assistentes potiori, vel æquo iure, quàm stellæ fixę; fulgentissimi sunt, impertiuntur lucem cæteris astris, suntque maximè necessarij subcœlesti mundo: Subticeo alias singularitates, ne viam aperiam eodem pretio Solem perhibendi, quo alijs Theologis perhibetur à Moderno.

222 Non debuisset Istimere illius dicterij prolati in Vvitembergenses accommodationem, quæ fieret à prudenti aliquo viro, conscioque tot illustrium Scholarum, quot florent in Ecclesiã Catholica Romana, diuisę in contrarias opiniones; totque Theologorum insignium, quot in eadem Ecclesia emicant, nullius addicti iurare in verba Magistri. Scomma illud directum est in hæreticos Vvitembergenses; neutiquamque potest cadere in Catholicos Theologos constantissimos vsque ad sanguinem in iis, in quibus inconstantissimi erãt Vvitembergenses. Audiatur Bellarminus tomo 2. Libro quarto de Notis Ecclesię Cap. 10. cum enim hæretici excusarent discordias suas in doctrinis dogmaticis exemplo Thomistarum, Scotistarum, & similium Theologorum Ecclesiæ Romanæ, respondet sic sapientissimè, * Ad tertium dico, Thomistas, & Scotistas non dissentire nisi in his rebus, quæ ad fidem non pertinent, vt Beatus Augustinus dicit de dissensionibus Doctorum sui temporis ::: & preterea semper subijciunt se, & sua Ecclesiæ definitioni omnes Catholici. Proinde etsi verbis interdum pugnare videantur, re tamen ipsa in rebus fidei omnes conveniunt, cum omnes id vnum credere se profiteantur, quod in Ecclesia Catholica Romana credendum esse iudicatum fuerit. At hæretici de rebus fidei præcipuis dissentiunt, & vnus habet alium pro hæretico, & tamẽ eundem Lutherum patrem agnoscunt. * Sic Bellarminus, cui consonat Canus Lib. 7. de Locis Cap. 3. adducens etiam Sancti Augustini verba hęc, *Inter se aliquando etiam doctissimi, atque optimi regulæ Catholicæ defensores, saluâ fidei compage, non consonant; & vnus alio de vna re meliùs dicit, & veriùs.* Ex quibus liquidò constat, adaptari minimè posse in Theologos Catholicos, non eiusdem consilij, ac Modernus, scomma, quo Vvitembergenses hæretici fuere præstricti. Præterquàm quòd Theologicæ aliæ Scholæ solent valde firmę persistere in opinionibus suorum Coriphæorum. Exemplo sit Scotica, quæ post tot argumentorum machinas contortas contra eam à Thomistica,

Non magis incepto vultum sermone movetur,
Quàm si dura silex, aut stet Marpesia cautes.

223 Et siue in Scotica, siue in quauis alia Schola aliqui Theologi, rebus meliùs perspectis, mutaverint priorem mentem circa vnam, aut alteram quæstionem, non ob id reprehendendi sunt, vt neque Sanctus Augustinus, Sanctus Thomas, Cardinalis Bellarminus, & alij Doctores celeberrimi in Ecclesia Dei, quos notum est retractasse multa ex iis, quę scripserant. Nimirùm *quantumlibet quisque profecerit, nemo est, qui doceri non egeat, dum viuit,* vt ait Sanctus Ambrosius Libro, & Capite primo Officiorum, & vt Sanctus Hieronymus in Epistola ad Nepotianum de vita Clericorum, * Senectus ætate fit doctior, vsu tritior, processu temporis sapientior, & veterum studiorum dulcissimos fructus metit. Vnde & sapiens ille vir Græciæ Themistocles, cum, expletis centum, & septem annis, se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere, quòd tunc egrederetur è vita, quando sapere cœpisset.* Lege sis Sanctum Thomam in 4:

Distinct. 4. quæst. 1. art. 3. & nunc ausculta sapientissimum Canum in prooemio ad Lib. 12. de Locis, * Illos probare non soleo, qui velut sacramento rogati, vel etiam superstitione cōstricti, vt Fabij verbis vtar, nefas ducunt à suscepta semel persuasione discedere. Theologo nihil est necesse in cuiusquam iurare leges. Maius enim est opus, atque præstantius, ad quod ipse tendit, quàm vt Magistri debeat vestigijs semper insistere: siquidem est futurus Theologiæ laude perfectus. * Hactenus Canus. Non igitur laborant, neque inquinantur morbo in suis theorematibus, qui in grandiori ætate, rebus prudentiùs, diligentiùsque meditatis, secundum consilium primo præferunt.

224 Si quispiam sit Theologus, qui in suis theorematibus eodem tempore editis non servet consequentiam, is aut nomine solo erit Theologus, aut inconsequentiæ vitium non erit tribuendum Scholę, sed inopiæ suę mentis. Rursus si in aliquo sapientum hominum cœtu vnus vnam opinionem teneat, & alius aliam, idquidem inter duos erit varietas opinandi, non tamen vnius, eiusdemque inconstantia. Et à varietate illa qui cœtus est liber? Thomistæ passim discordant in multis quæstionibus ob diuersum modum interpretandi Sanctum Thomam, & circa ea, quæ ille omisit tractare, aut non nisi subobscurè indicavit, diuiduntur in adversas partes; quòd si in conclusione conveniant, discrepant tamen in ratione eius defensandæ, & quam efficacem hic putat, ille censet inefficacem. Idem de Scotistis dictū volo, & de alijs Scholis; atque ita experimur in disputationibus publicis, & in libris; fierique potest, *Vt inter charissimos aliquid alterutro sermone contradicatur, nec tamen charitas ipsa minuatur, nec veritas odium pariat, quæ debetur amicitiæ, siue illud verum sit, quod contradicitur, siue corde veraci, qualecumque sit, dicitur, non retinendo in mente, quod distet à labijs*, vt nos edocet Sanctus Augustinus in Epistola 16. ad Sanctum Hieronymum. Inter Patres Carmelitas Discalceatos Daniel à S. Iosepho tomo 1. in Summam Theologicam S. Thomę D. 24. per 9. Cap. probat Scientiam Mediam; in quo puncto, & in alijs dissidet magis à Recentioribus Hispanis sui Ordinis, quàm Scotista quivis à Thomista; & vt pergant scribere ex animi sententia, discolores ampliùs erunt. Si absit præfata varietas, frigebit exercitium litterarum; & disputationes erunt imaginariæ, atque adumbratæ, instarque contentionis pro laterculo initæ à duobus illis Monachis, de quibus in Vitis Patrum. Et alioqui, confecto vno libro, qui sit velut præfixus epicyclus, intra quem omnes sine varietate moueantur, deponenda erit cura studendi, scribendi, progrediendique vlteriùs in investigatione veritatis. Si alicubi id fieri oporteat, meum non est iudicare; possum tamen certò asserere, non expedire vbilibet; & de Græcia dixit Tullius in L. 2. quæstionum Tusculanarum, *Tanto in honore Philosophia nunquam ibi fuisset, nisi doctissimis contentionibus, dissensionibusque viguisset.*

225 Atque hinc colligitur, varietatem inter multos, nouitatemvè opinandi, aut cupiditatem exrumulandi sententias aliquas veteres, vel reuocandi eas è solitudine in conuenticula sapientum, non esse temerè damnandam, configendamque lethali, & funesto Senatus consulto, neque vniuersè decernendum contra cogitationes siue recentes, siue antiquas redintegratas. Prudenti Theologo præ oculis debet esse monitio illa Melchioris Cani Lib. 8. de locis, Capite 5. * Principiò Theologos omnes admonitos esse velim, vt sepositis non affectibus modò, sed opinionum etiam præiudicijs, de causis fidei, prudenter, grauiterque decernant. Non enim si quidpiam in Schola bonis etiam temporibus inveterauit, mox fidei dogma existimandum est. Sunt autem nonnulli, qui per eas persuasiones, quibus à principio sunt imbuti, de rebus grauissimis sententiam ferunt temeritate quadam sine iudicio, repentino quasi vento incitati: quæ longè alia esset, si iudicio considerate, constanterque lata fuisset. Hi autem in eo primùm errant, quòd Scholæ opiniones à certis, constantibusque decretis non separant. Deinde errant in eo, quòd duo rerum genera confundunt, vnum quidem earum, quæ ad religionem attinent, earum

rum alterum, quæ hanc ne attingunt quidem. At si Sanctorum veterum consensio, vt Libro superiore definitum est, non in omnibus legis quæstionibus sequenda nobis, & tenenda est, sed solùm in fidei regula; nec quæuis illorum etiam in re graui communis opinio fideles adstringit, sed firmũ, constansque iudicium: ecquid de recentioribus Scholæ Theologis dicere oportet, quos veteres illi longè & vitę merito, & Scripturarum vsu, & authoritatis pondere superarunt. * Ita Canus facundissimè, & cordatissimè. Qui rursus Lib. 12. Cap. 5. repetit instructionem eandem, * Cum vniuscuiusque genus quæstionis diligẽter investigandum sit, tum illud maximè, an præter fidem illa sit, an potiùs ad fidem, religionemque pertineat! Cum his porrò, qui in fidei quæstione errant, velis, equisque, vt dicitur, decertandum est: cum alijs verò, qui de his controuersantur, in quibus, salva fide, decipi, errare, labi homines possunt, pugnare quidem, quod alias monui, Theologi & possunt, & quandoque etiam debent, sed cruenta pugna illis omnino interdicta est. Quàm ridiculum est enim, nervos omnes corporis, & animi intendere in ea quæstione soluenda, cuius inscientia nihil periculi habet, error nihil habet criminis? * Sic Canus, qui iustè à Nostro Sfortia Pallavicino Cap. 28. Vindicationum Societatis hoc elogio commendatur, * Theologus evoluti sæculi pereruditus, doctrina pariter, atque ingenio præstans, fama magnus, re maior:::: Qui aureo planè volumine tractationem de Locis Theologicis ante omnes, supra omnes est executus; idemque primus fuit, reor, qui docuerit, & quod minus est, Latinam linguam in Lycæo diuina effari, & quod maximum, Catholicos nouatoribus bellum, & cladem inferre. *

226 Si traditum à Cano documentum obseruetur, multa in disputationibus publicis, & in libris iurgia cessabunt, abstinebitur à censuris immoderatis, confligetur in gymnasijs sine dolore, & in voluminibus sine offensione: quo fiet, vt pacatè discussis quæstionibus veritas magis exploretur, & deprehendatur. Quando nec fides, nec pietas læditur ex Communi Magistri opinione, pluris habenda est charitas, & pax, imò & sola comitas, quàm priuatus tuus sensus. Dissere adversus eam siue voce, siue scripto subtiliter, nervosè, doctè; sed non pugna quasi pro aris, & focis, non obstringilla quasi contra doctrinam heterodoxam. Theologia crevit varietate opinionum; & quandiu litteræ durabunt, velle suum cuique erit, nec voto viuetur vno: frustrà conaberis, trahere omnes alios ad tuas sententias, cogereve, vt sacramentum dicant tuæ Scholæ.

227 Canus priori loco profert in specimen nonnullas quæstiones, in quibus siue vnum, siue aliud teneatur, parcendum sit censuris de improbabilitate. Ego duas adijciam: Prima sit, an Adamus conditus fuerit cum viginti quinque costis, quarum redundantem vnam ademerit Deus ad formationem Euæ; vel potiùs cum viginti quatuor, quarum vna sit ablata ad prædictam formationem, & loco eius, altera denuò producta, reposita sit in corpore Adami? Prior pars defenditur quidem à Sancto Thoma, ab Abulensi, Lyra, & alijs; indicaturque à Sancto Augustino. Posteriorem tuentur Albertus Magnus in Summa Theologiæ, Ambrosius Catherinus cum antiquiori quodam innominato, Petrus Vincentius de Marcilla, Benedictus Pererius, Gullielmus Estius, Martinus Delrius, Benedictus Fernandez, Stephanus Menochius, Dionysius Petavius, Angelus Montepilosus, Rodericus de Arriaga, Antonius de Escobar; innuuntque eam Sanctus Gaudentius apud Sherlogum tomo 3. in Cantica Vestigatione 34. numero 53. & Hugo Victorinus apud Guillelmum Estium tomo 2. in Librũ Sentent. folio 184. fatenturque probabilem Suarez, Valentia, Cornelius, Bonfrerius, Granadus, Martinonus, Torniellus, Thomas del Bene, Ignatius Derchennis, & plerique alij. Hac in q. si sequaris priorẽ partẽ, improbabilitatis nota non inuras posteriorem, cuius latus tegunt tot insignes Theologi, præclarique Interpretes Biblici; cuius cum textu Scripturæ sacræ nulla est dissonantia; & cui rationes satis congruæ adstant; nullumque ex ea periculum imminet in fide Catholica, probisvè mori-

moribus, quin potiùs iudicio Hugonis Victorini, Petavij, Marini Mersennij parùm interest, vtram amplectaris, nihilque cogit ad vnam præ alia.

228 Si dicas, posteriorem esse contra SS. PP. Respondebitur, non adhiberi fidem his generalitatibus, nisi producantur SS. PP. sæpe namque contingit, vt in communi allegentur illi, & appensis eorum testimonijs aut nullus, aut vnus solus, vel alter faueat. Si reclames, esse saltem contra Sanctum Augustinum. Occurretur, Sanctum Doctorem non esse expressè contrarium; vel si sit (quod nollet posterioris partis propugnator) ideo non asseri vt certam, sed tantùm vt probabilem. Suaderem ego arguenti, vt hic sisteret, cum authoritati tanti Doctoris sobriè, & religiosè sit prospectum: si vltrà procedatur, & vrgere ab authoritate arguens non desistat, redigetur propugnator in tales angustias, vt invitus prorrumpat in id, quod à se dictum refert Rupertus Abbas Tuitiensis Lib. 1. de Regula Sācti Benedicti ad finem, cum enim defendisset adhærens Sancto Hilario, Christum in postrema cœna non impertijsse Iudę Eucharistiam, & contrà quidam sæpe instaret authoritate S. Augustini, *Eius rei necessitas me compulit* (inquit Rupertus) *vt dicerem, non esse in Canone scripta Beati Augustini, non esse illi per omnia confidendum, sicut libris Canonicis. At illi me ex hoc diffamare cœperunt tanquam hæreticum, qui dixissem, non esse in Canone Beatum Augustinum. Sed Beatus Hilarius taliter me defendit, vt sine illo non possem iudicari hæreticus.* Sic Rupertus. Et quidē si deveniatur in has verborum rixas, quid de cætero timēdum sit, nemo non videt.

Tollitur è medio sapientia, vi geritur res,
Non ex iure manu consertum, sed mageferro
Rem repetunt ———————

vt canebat Ennius. Evitabit autem has de vnius, aut alterius Sancti Patris, vel Doctoris authoritate contentiones, qui attentas, morigerasque aures præstiterit Gabrieli Pennotto Canonico Regulari Augustiniano Congregationis Lateranensis in Propugnaculo humanæ libertatis Lib. 5. Cap. 16. numero 5. dicenti, * Hæc omnia ideo adnotaui, non vt doctrinæ Sanctissimi Patris Augustini detraham ::: sed ne quis doctrinæ Augustini adeò studiosus esse velit, vt arbitretur, omnem sententiam ex libris Augustini excerptam facere authoritatem insolubilē, tanquam si esset ex libris sacræ Scripturæ: quæ nimia est religiositas contra divinam Scripturam, cuius solius est facere authoritatem irrefragabilem iuxta illud Diui Pauli ad Romanos Cap. 3. dicentis, *Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas, cum iudicaris.* Et certè, si veræ essent istæ loquutiones, & propositiones, quæ nonnumquam à sciolis in publicis cathedris, & congressibus iactitantur, & venditantur, *Quidquid dixit Augustinus, quidquid dixit Diuus Thomas, quidquid dixit Scotus, benè dixit:* intelligere non valeo, quæ esset doctrina sacrę Scripturę prę doctrinis hominum eminentia, & qua ratione Deus in sermonibus suis homini comparatus iustificaretur, & vinceret. Est etiam contra ipsum Augustinum ista nimia religiositas, qui quantam authoritatem adhiberi velit suis scriptis, satis apertè indicat in libro de bono perseuerantię Cap. 22. & 23. & in Libro de natura, & gratia, vbi dicit, se solis diuinis Scripturis Canonicis authoritatem irrefragabilem adhibere, & in reliquis velle liberum esse. Puto igitur, Augustinum, & alios Diuos non ficta, sed vera, & solida laude colendos esse, & laudandos; non autem nostris mendacijs, & adulationibus egere, aut delectari. *

229 Altera quæstio sit, an anima Christi intelligat, & amet formaliter per scientiam, & amorem increatum, saltemque an repugnet id de potentia Dei absoluta? Sententia negatiua communissima est inter Theologos, qui eam probant ex Leone Papa in 6. Synodo Generali Act. 17. ex Agathone Papa in eadem Synodo, Act. 4. cuius vtriusque Pontificis verbis similia leguntur in Concilijs Ephesino, Lateranensi, Toletano 4. & 16: ex dictis SS. PP. frequenter asserentium, non posse esse operationem vnam, vbi est substantia diuersa: ex cuiusdam Episco-

piscopi Nazareni in Concilio Basiliẽsi (quoad id approbato à Martino V.) Ses. 22. condemnatione ob assertam in anima Christi tam claram, & intensam visionem Dei, quàm est in ipso Deo: ex compluribus rationibus Theologicis eò tendentibus, vt nedum actu, sed nec de possibili etiam creatus intellectus, & voluntas cognoscere, & velle valeat per Intellectionem, & volitionem increatam: quibus accedunt argumenta satis vulgata, & nota ab authoritate, & ratione, ne visio, fruitioque diuina, qua Deus se ipsum videt, & se ipso fruitur, sit, imò nec possit esse beatitudo formalis Angelorum, & animarum. Nihilominus sententia affirmatiua nec olim fuit destituta patronis spectabilibus, Hugone de S. Victore, Ioanne de Ripa, innominatisque nonnullis apud S. Bonaventuram, alijsque apud Gregorium Ariminensem attestantem de eius in Parisiensi Academia defensione publica; nec nunc caret tutelaribus acutis, doctis, & eruditis, qui eam muniunt non languidis argumentis, conanturque retardare impetum illorum, quib⁹ in eam irruitur communiter.

230 Si neganti parti subscribas, prudentiæ erit non percellere grauioris cẽsuræ virgula affirmantem; cum Ægidius Lusitanus, Nicolaus Ysambertus, Petrus Cornejus, Angelus Montepilosus, Franciscus Felix, Ioannes Prudentius, Franciscus Suarez, Leonardus Lessius, Rodericus Arriaga, & alij, exquisitè libratis Scripturæ diuinæ, Summorum Pontificum, Conciliorum, & SS. PP. testimonijs, pronuncient, non posse inde damnari, nec redargui, si in anima Christi concedatur scientia, & volitio creata, vti Catholicè admittitur à præfatis Neotericis. Quòd si obijcias, esse saltem contra Theologos. Præstò est responsio, non esse contra omnes; & licet aliqui non loquuti sint benignè de ea; ast ab alijs detersa est censuræ seuerioris macula, quam priores intulerunt; & vtrique probabiliter. Nec nouum est, vt temporum decursu, & infatigabili Theologorum labore in examinandis difficultatibus, noscantur vt probabiles sententię, quæ antea vt improbabiles habebantur. Possem comprobare id compluribus exemplis. Audi vnum. Dominicus Sotus ex primis fuit, qui in publica luce affirmauit, citra peccatũ lethale esse, si Sacerdos Sacrum faceret, vltrò nõ recitatis antea Matutinis horis Canonicis. Paulò post, nẽpe anno 1568. Antonius Rubius Franciscanus sapientissimus in Assertionibus Catholicis contra Erasmum Lib. 5 Errore 9. fol. 145. sic censuit, & scripsit de opinione Soti, * Qui hanc rem in dubium vertunt, profectò nodum, vt aiunt, in scirpo quærunt. Quis enim vnquam ambegit, peccatum esse mortale, Missam, dici Matutino Officio, Laudibusque non dictis? Et fol. 146. Qua in re non possum non succensere vehementer Segobiẽsi, alioqui doctissimo; qui contra prædictos Authores docuit, non esse peccatum mortale celebrare, antequàm Matutinum Officium persoluatur. Dicamus illi, quod est apud Comicũ, vnde noua hæc tibi successit religio, vt benè credas eum facere, qui Missam dicit, antequàm Matutinum Officium persoluatur? Horrescunt Christianę, piæque aures hanc nouam opinionem audire. Quare ab Scholis explodendam, atque è medio Catholicorum tollendam esse, præmonere hic volui. * Hæc vir eminentis litteraturæ, quę si nunc à me dicerentur, iuberet meritò, nauigare Anticyras, aut inde adsportato multo helleboro indigerem ad sanitatem mentis recuperandam, quandoquidem opinio Soti iam iudicetur probabilissima, fitque nunc ferè omnium, & in consuetudinem veniat. Hinc doctissimus, & acutissimus Ioannes Lalemandet ex Minimorum Ordine clarissimo in Cursu Philosophico D. 4. de Corpore physico, partitione 4. clypeo 3. num. 12. pagina 396. cum aduersus opinionem quandam, cuius probabilitatem promouere intendit, producti fuissent triginta Theologi, pluresque, qui eam damnabant vt hęreticam, vt contrariam Scripturę sacræ, vt erroneam, saltemque vt errori vicinam, inquit * Sed esto opinio contraria fuerit communis inter Theologos tempore Authorum à R. P. Raynaudo citatorum, & hoc propter authoritatem præstantissimorum Theologorum: attamen non est infallibile indicium, quòd sit magis vera. Ordinariè enim opiniones sequuntur in Scholis cursum commu-

nem, qui introductus est propter authoritatē potiùs aliquorum Doctorum, quàm ob aliquam firmam rationem. Quanto enim tempore recepta est apud Scholasticos vt magis vera opinio D. Thomæ de Conceptione B. Virginis? attamen nunc ne quidē vnus Thomista eam docere auderet. Quantis clamoribus contra eruditissimum Molinam quoad suam de gratia efficaci, sciētiaque media sententiam actum est; ita vt res ad Sedis Apostolicę iudiciū bis fuerit delata, teste Lessio in Dedicatione Opusculi de gratia efficaci? His tamen non obstantibus altas iecit radices Molinistica opinio; Thomistica verò prædeterminatio iam dormitat etiam in eorum Scholis. * Sic Lalemandetus. Si denique opponas, affirmantem opinionem impeti validissimis rationibus, quibus de implicatione contradictionis conuincitur. Dicetur, circumferri quidem plures scitè, & argutè cogitatas, sed inter eas nullam, quæ consentientibus omnium calculis rem conficiat; quam enim rationem is instruit, atque excolit, alter destruit, & exarmat; pendentque huiusmodi argumenta ex principijs, quæ cū in vna Schola sint sancta, & rata, in alia minimè recipiuntur. Quid in Thomistica solemnius, magisque alta mente repostum, quàm per intellectionem ab extrinseco advenientem non posse intellectum reddi intelligentem: quo ex principio subinfertur repugnantia in eo, quòd anima Christi cognoscat per scientiam increatam? At hoc principium in Schola Scotica nullam habet fidem.

231 Hactenus ex occasione verborum Theologi Moderni contra alios, qui non eiusdem Scholæ sunt, ac ipse. Per me laudet Sāctum Thomam, Scholamque Thomisticam; nullumq; encomium tantum erit, quod non sit longè infra merita, quodque non arridebit mihi, affecto impensè erga doctrinam Angelici Præceptoris, & versato in ea, quantùm per exiguitatem meam potui: quanquam fatear, me nō raro intelligere Sanctum Doctorem in diuerso sensu, ac interpretantur alij, qui honorifico Thomistarum censentur nomine; simulque ingenuè dico, me non ita esse astrictum S. Thomæ, vt omni prorsus in re mihi illicitum putem ab eo recedere, & accedere ad alium Doctorem, salua reuerentia debita S. Thomæ, & promerita gratia cæterarum Scholarum, si verum sit illud Senecę, *Sententiam si quis vnius semper sequitur, nonne iniuriam infert cæteris?* Quod igitur in Theologo nupero displicuit mihi, & de quo cum eo expostulandum censui, est illud de Theologis aliarum Scholarum murmurillum. Vt autem ipsorum existimationi, & statui dignitatis illæsæ consulerem, opportunus visus est locus in ingressu ad clauem Magistri Sententiarum, Principis, Doctorisque Theologorum omnium, & ex quo in Ecclesia Catholica tot nobilissimæ Scholæ originem trahunt.

232 Age iam, & appingamus loca Magistri, ad quę reuocari possunt nonnullæ quęstiones à nobis discussæ in hac secunda parte. Magister in 4. Distinct. 7. agit de Sacramento confirmationis, & in littera A. seu §. 1. de forma, materia, & Ministro illius. Nos de materia aliquid diximus Disput. 26. n. 128. & de Ministro D. 23. n. 40. D. 27. n. 49. & 67.

233 Magister Distinct. 8. littera C. seu §. 3. tractat de ieiunio, quòd præcedere debet ad sumptionem Eucharistiæ. Nos Disput. 22. sect. 4. attingimus multa, quibus Magistri doctrina exornari potest; & num. 47. eiusdem Disput. necnon num. 203. Disput. 27. adducimus singularia aliqua circa ieiunium olim seruatum per aliquod tempus post sumptam Eucharistiam.

234 Magister Distinct. 12. litt. F. seu §. 6. lit. H. seu §. 8. delibat nonnihil de frequentia communionis. Nos D. 19. tradimus complura ad eam spectantia; & speciatim oportebit legere, quæ scripsimus ex n. 131. vsq; ad finē Disp. Rursus lit. G. seu §. 7. habet sermonem de Eucharistia, vt est Sacrificium, vbi interpres passis velis potest tractare de omnibus, quæ à nobis latissimè sunt examinata in hac secunda parte.

235 Magister Dist. 13. lit. A. seu §. 1. quærit, an hæretici, & excommunicati conficiant Sacramentum Eucharistiæ? Cui quæstioni adiungi potest hęc (de qua ego in D. 27. n. 172.) an præfati consecrent, aut benedicant validè

validè vasa altaris, aut vestimenta Sacerdotalia? Item alia (de qua ego in D.23.ex n.36.) num saltem polluant ea per consecrationem, aut benedictionē?

236 Magister Dist. 24. agit de Ordinibus Ecclesiasticis; & in lit. *B.* seu §. 2. de corona Clericorum; nos etiam de ea loquimur D. 27. num. 30. & 31. Rursus Magister in lit. *F.* seu §. 6. & seqq. tractat de Acolythis, de Subdiaconis, Diaconis, Presbyteris, Episcopis; ibique de materijs, quæ præbētur ipsis in Ordinatione. Faciunt ad hūc Magistri locum scripta à nobis D. 26. S. 7. Et pro lit. *G.* seu §. 7. de Subdiaconis, vbi dicitur de vasis sacris, deseruit tota D. 26. cumque ibidem sermo sit de lavandis Corporalibus, pallis, & substratorijs a Subdiaconis, valde conducunt, quæ docui D. 25. Sect. 2. Pro lit. *H.* seu §. 8. vbi de Diaconis, & de vestibus ipsorum in ministerio altaris, erit vtilis tota D. 27. Pro lit. autem *I.* seu §. 9. vbi de Presbyteris, totum ferè Opus nostrum confert, & quæ proximè adnotavimus, siquidem Magister agat ibi de vasis sacris, de vestimentis Sacerdotalibus. In fine §. tractat de Subdiaconorum institutione: quam nos ex appendimus D. 25. num. 21. Et notetur; Magistrū expressè favere nobis in doctrina principali eius numeri, ait enim, pertinere ad Subdiaconos, *Lauare Corporales, pallas, & substratoria.* In lit. *M.* seu §. 11 interserit quidpiam de pileo Sacerdotum Gentilium; nos D. 27. S. 2. aliquid attigimus de pileo Sacerdotum Christianorum.

237 Magister Dist. 25. fatur de Ordinatis ab Hæreticis. Pro qua Distinct. operæpretium erit videre quæ circa Dist. 13. Et hęc de punctis, in quibus præluxit nobis Magister. Plura adiumenta præbuit S. Thomas 3. p. in articulo 10. quæst. 82. & in art. 2. & 3. quæst. 83. qui tres tantùm articuli explicantur in hac secunda parte. Si Deo gratus sit noster labor, & non inutilis ad cultum tanti Sacrificij, ad obsequiumque sanctæ Catholicæ Ecclesiæ Romanæ, declarabimus in tertia parte reliquos Sancti Thomæ articulos pertinentes ad hoc Sacrificium.

FAMILIARIS EPISTOLA

AVTHORIS AD LITTERATISSIMOS DOCTORES Salmanticenses D. D. Ioannem Rodriguez Armenteros, D. D. Emmanuelem Gonzalez Tellez meritissimos Antecessores, alterum Primariæ, alterum Vesperariæ Cathedræ Canonum cum Indice eorum, qui in hac secunda parte expenduntur, & exponuntur.

238 ORIS nonnullis est (Selectissimū par Professorum Iuris Canonici) ambire Epistolas amicorū doctrina, & celebritate nominis præstantium, quas præfigāt libris suis edendis in lucem, siue vt victrices, & laureatas, nunciantesque læta Lectoribus, siue vt commendatitias librorum, siue vt venditionis syngraphas, siue vt olentes Platonium nectar, suavitatemque ambrosiæ aspirantes in Authorum laudibus. Quem ego si morem sequerer, non ab alijs, quam à vobis has litteras peterem ob arctissimam amicitiam, qua iam olim sumus coniuncti, & ob præclarissimam existimationem, quam de peritia vestra non modò in Academia Salmanticensi, sed vbique Hispaniarum concipiunt, & deprædicant omnes, quot quot litteras norunt. Vos enim inter Academicos sacræ

sacræ Iurisprudentiæ Antistites grandius attollit nomen, augustior apex insignit; easque vos fatorum indulgentia excepit, quæ non larga vtcumque manu, sed plenis imbribus animorum decora impluerit; florida vsque adeò, & splendida, vt eminere possent, nisi inter paria suspicerẽtur. Consulis? Themin ibi, Trophonij spiracula, Pompilij Ægeriam, sacratiores que Dodonæis alites vtrumque insedisse comperies. Pergis, & in omnigenam eruditionem avidus scrutator inquiris? Evolutam tibi Bibliothecam credis, nihilque tam abstrusum, quod mentis acie non adierint, nihil tam alienum, & dissitum, quod complexi non fuerint,

Sidon. Apollinar. *Quidquid laudatum est Scythicis Anacharsis in aruis,*
Quidquid legifero depromit Sparta Lycurgo,
Quidquid Erictais Cynicorum turba volutat
Gymnasijs imitata tuos, Epicure, sodales,
Quidquid Pythagoras, Democritus, Heraclitus
Defleuit, risit, tacuit.

Quòd si miscere iuvat verba, per alternamque sermonum seriem argumẽtum deducere? Mella loqui, & favos, Hyblam spirare, labrisque subemicantem Suadam lepido voluptatum lenocinio audientis animum pascere lætabundus percipies. Atque ex hinc ortum duces, quòd ad eorum Scholas Salmanticensia (quanta sunt) involent apum examina, roscidos captura thymos: hinc quòd & Commilitones cultus ipsorum tangat, & adoratio: indidemq; si meo libro conspiceres appensa concinnata ab eis elogia, illicium potentissimum esset ad illius lectionem.

239 Ast ego, etsi vino parùm vendibili quantùm prosit hedera, non ignorem, tam abiectè de meis scriptiũculis sentio, vt non laudem, sed veniam sperare ausim ab hominibus primi ordinis litterarij, quales vos estis. Commendastis quidem voce, & lecturis publicis provulgatam à me nuper primam partem Tractationis de Sacrificio Missæ; & quamuis eam *talem nescirem, qualem suis carminibus vestra prædicabat beneuolentia, non tamen ingratus esse debui. Quoniam hoc facit dilectionis abundantia; sæpè enim solet dilector dilecti vitia aut non sentire, aut leuia iudicare: bona verò, quæ non sunt, opinari; & quæ sunt, exaggerare. Quod quando sola facit charitas, nec error est suscipiendus propter affectum amoris, nec amor est contemnendus propter culpam erroris; sed sic debet amor nutriri, vt error corrigatur, sic error debet expelli, vt amor retineatur*: quæ sunt S. Anselmi Cantuariensis verba Lib. 3. Epist. 34. Vestræ illæ laudes ex amoris errore prolatæ animum addiderunt, vt quãtocyùs ederem secundã hanc partem. In qua multò plures Canones sacri, quàm in prima citantur, atque illustrantur, tum quia ipsa Disputationum, quas continet, materies id exigebat, quippe vnicè dependeat ex Iure Canonico; tum etiam quia in colloquijs familiaribus sæpè mihi iniunxistis, vt extensiùs, & cumulatiùs, quàm Theologi Scholastici solent, sacros expenderem Canones, facturus nonnihil obsequij Canonistis, mihique pretium operæ, & curæ, si cũ Theologi Scholastici, Moralisque munere advnarem æquabiliter partes Canonistæ. Promisi exequi imperata, quanquam veritus, ne de me diceretur, *Theologum amisisti, & Canonistam non fecisti.* Ipseque sine cunctatione dicam, me nolle Canonistam haberi ab ijs, qui Canonum addensatas allegationes cupiunt, cum tamen non nisi vnus ex centum ad rem propositam quadret; neque ab ijs, qui axiomata, clausulas, dictiones, appellatiua, loca communia Iuris Canonici tertio quoque verbo inculcata desiderant, horum votis cùm facillimum foret satisfacere, nolui depilare tomum Augustini Barbosæ de Tractatibus varijs, sunt enim apud doctos notissima, indeque translata (vt in nõnullis modernis Authoribus obseruo) infarciunt potiùs libros, & quasi rimas explent, quàm instruant ad commodũ, & ornent ad voluptatem; neque item ab ijs, qui corrasas hinc, & inde Interpretum antiquorum, & recentium citationes spissas volunt, etsi leviter attigerint rem, aut nulla vltra priores parerga adiecerint.

240 Ideo autem enixè efflagitastis; imò & insistis pro ea, quam apud me habetis, authoritate, non perfunctoriam ad sacros Canones explicationem, quia in hoc de Sacrificio Missæ argumento vix aliquis Theologus huc direxit sudores suos, & elucubrationes,

cum

cum tamen si alicubi Canonistis vtile, imo necessarium est auxilium, & suppetiæ Theologorum, maximè in Canonibus pertinentibus ad Sacrificium Missæ, & ad Sacramenta. De priscis Decretistis aiebat Albertus Magnus L. de Eucharistia Distinct. & Tract. 3. C. 1. num. 2. *In scientia Sacramentorum non multùm attendenda est sententia Decretistarum, quia pro certo multa falsa de cordibus, vel talibus scribunt, & dicunt, eo quòd sunt homines ignari in sacra Scriptura, nescientes originalia Sanctorum, nec possunt non peccare docentes in fide Catholica, quæ ignorit.* Sic Albertus. Sed absit, vt de modernis Doctoribus Canonistis, præsertimque de Salmanticensibus, simile quid asseratur, quāquam citrà inuidiā dici queat, vosque, qui doctrinæ Canonicæ apicem tenetis, sat nostis, neminem in ea eminere posse, nullumq; non claudicaturum indecorè, balbuturumque fœdè in sermone de Sacrificio Missę, deque Sacramentis, nisi qui aut Theologiæ studuerit, aut Theologorū libros assiduè euoluerit, ac perlegerit. Hinc in nonnullis novitijs Cathedrarum disciplinæ Canonicæ competitoribus parùm instructis tantus est timor, ne contingat prælegendus spatio viginti quatuor horarum Canon aliquis, qui circa præfatam materiam versetur; quare ex tribus textibus, inter quos optio datur, auidè arripiunt eum, qui magis ab illa recedit, & plerumque, qui conterminus sit principijs Iuris Ciuilis; si verò effugere non valeant Canonem de materia illa, exhibent in prælectionibus non obscura signa suæ imperitiæ, insumendo tempus in rebus levis momenti, aut passim obviis, omittendoque eas, quæ litteraturæ solidæ sunt, & quæ ad textus explicationem apprimè faciunt.

241 Porrò vti Canonistis subsidium à Theologis est valdè necessarium, ita his ab illis viceversa. Vnde meritò Melchior Canus reprehendit, *Quosdam vsque adeò in facultate Canonica doctis infensos, vt illorum authoritatem ab vsu prorsus Theologiæ remotam esse arbitretur.* Et cum eleganter, & grauiter oblurgationis suæ causas tradidisset, concludit, * Quę omnia si Theologus ignoret, non solùm idiota erit, vt Cap. *Ex multa* de voto Innocentius vocat, sed in multis, præsertim quæ ad actionem pertinent, & ad mores Christianos, hallucinabitur. Atque vtinam Theologi, qui Iuris Canonici sunt penitus ignari, vel à decernendis conscientiæ casibus abstinerent, ne imperiti risui habe rentur, cum de his nonnunquam respondent vt Magistri, quæ nunquam vt discipuli didicerint; vel certè ea essent modestia præditi, vt Iurisperitos consulerent, ne diuinādo de sensu proprio responderent. Quòd si docere vellemus, in quot errores Theologi nonnulli ob Iuris Pontificij ignorationem incurrerint, facillimum quidem esset, nisi esset longum, & aliò oratio nostra properaret. Sentiamus igitur id, quod positum est, Iuris Canonici doctrinam Theologo esse valde necessariam, eò vel maximè, quòd Summi Pontificis, & Conciliorum authoritas, quæ huius doctrinæ voluminibus continetur, argumenta subministrat propria Theologicę facultatis. * Tantū Canus, Theologici Salmanticensis Lycæi immortale decus, L. 8. Cap. 6. de Locis, & anteà Cap. 1. scripserat, * Intelligo, fuisse in Schola quosdam Theologos adscriptitios, qui vniuersas quæstiones Theologicas friuolis argumentis absoluerint, & vanis, inualidisque ratiunculis magnum pondus rebus grauissimis detrahētes ediderint in Theologiam commentaria vix digna lucubratione anicularum. Et cum in his sacrorum Bibliorum testimonia rarissima sint, Conciliorū mentio nulla, nihil ex antiquis Sanctis oleant, nihil ne ex graui Philosophia quidem, sed ferè è puerilibus disciplinis, Scholastici tamen, si Superis placet, Theologi vocantur; nec Scholastici sunt, nedum Theologi, qui sophismatum fęces in Scholam inferentes, & ad risum viros doctos incitant, & delicatiores ad contemptum. * Descripsi Cani verba, quorum elegantia candori veritatis prætexta ita me allexit, & rapuit, vt vestrùm, quibus cum loquor, & quibus is Author, cæterique primæ notæ, omnigenęque eruditionis præ manibus sunt, & oculis diu, ac noctu, videar quasi oblitus.

242 Sed vestra bona venia adiungam Cani verbis alia Ludouici Carbajali Franciscani doctissimi, & eloquentissimi, qui & eius syncronus fuit, & (ni fallor) Theologiam docuit, Inil-

244 Mei consilij in Opere, quod cum hac epistola mitto, satis expressi causas. Vobis illud sisto vna cum Indice Canonum, vt vno aspectu possitis indicare, quot, & quantis Canonicæ facultatis florib' intexta sit Scholastica, & Moralis area Tractationis nostræ. Sisto, inquam, sin minus vt aliquam inde vel venustatis, vel suaueolentiæ illecebram vestris animis deriuem; at certè vt fidem vobis probauerim meam, atque candidæ illud ingenuitatis votum, quo in augustiora scientiarum Nomina explicari suevit religio. *Cum Minerua de litterarum professione aliquid præsumere, ineptissimum est, ac inter edoctos litterarum sectatores ratiocinandi probabilitate fidem facere, non nostram attigit facultatem*, dixerim cum Vvalerano scribente ad S. Anselmum, estque Epist. 135. libri 3. inter huius alias. Excipite igitur adeuntem ad vos timidè Tractationem nostram, non caperata Censorum fronte, sed placida Magistrorum, qui & condonent, & corrigant errata. Refundite ab prona vestræ humanitatis beneficentia pretium, quodá se non præfidit, suæ tenuitatis conscia. Sicque vobis acceptum referam, quòd meum è Canonibus florilegium, vltra communem spē de Theologiæ quondā Scholasticæ Professore, Interpreteq; nunc Litterarum sacrarum, pollice etiam Iurisconsulto carpatur, interseraturque, si gratiam comparet, floribus illis,

Quos neque frigoribus Boreas, nec Syrius vrit
Æstibus, æterno sed veris honore rubentes
Fons Salmantina crystallinus educat vnda.

Viuite diu fœlices solo, æternùm polo.

INDEX CANONICVS.

In quo, & in sequentibus primus arithmus Disputationem, secundus numerum eius, tertius numerum, qui est in paginæ fronte, denotat.

EX VNIVERSO CORPORE IVRIS CANONICI.

A

Aquam

EX CANONIBVS Apostolorum.

EX CONCILIORVM Decretis.

A

B

C

E

F

H

I

Tolet.

EX BVLLIS SVMMORVM Pontificum non positis in Corpore Iuris Canonici.

EX IVRE CIVILI.

EX PARTITIS.

INDEX LOCORVM Scripturæ Sacræ.

EX GENESI.

EX IOB.

EX PROVERBIIS.

EX ISAIA.

EX IEREMIA.

EX MACHABÆIS.

EX MATTHÆO.

EX MARCO.

EX LVCA.

EX IOANNE.

EX ACTIS APOST.

EX EPISTOLIS Apostolorum.

INDEX RERVM, & verborum.

A

C

Calix

Corporalia

D

E

Ecclesiæ

Episcopi

ctis

Missæ

Mulieres

Ordine;

Q

R

Religiosi

ditate

Sacrilegium

Vestes,

Tabula inceptionis crepusculi matutini per totum annum in locis Castellæ veteris; & nouæ sitis ad 41. gradum altitudinis, necnon à 39. vsque ad 42. Promisimus illam in Disp. 21. n.4. pag. 81. vt sciant Sacerdotes, qua hora matutina possint exordiri Sacrum.

IANVARII die 23. incipit crepusculum matutina hora 5. & dimidia.

Februarij 5. h. 5. quadrante, & dimidio.
9. h. 5. & q.
15. h. 5. & q. d.
22. h. 5.
Martij 1. h. 4 qq. 3. & d.
6. h. 4. qq. 3.
12. h. 4. & d. & q. d.
18. h. 4. & d.
23. h. 4. q. & d.
28. h. 4. & q.
Aprilis 3. h. 4. & q. d.
7. h. 4.
11. h. 3. qq. 3. & d.
16. h. 3. & qq. 3.
21. h. 3. & d. & q. d.
27. h. 3. & d.
Maij 1. h. 3. q. & d.
6. h. 3. & q.
11. h. 3. & q. d.
16. h. 3.
21. h. 2. qq. 3. & d.
28. h. 2. & qq. 3.
Iunij 5. h. 2. & d. & q. d.
22. h. 2. & d.
Iulij 9. h. 2. & d. & q. d.
17. h. 2. & qq. 3.
24. h. 2. qq. 3. & d.
29. h. 3.
Augusti 3. h. 3. & q. d.
8. h. 3. & q.
13. h. 3. q. & d.
17. h. 3. & d.
23. h. 3. & d. & q. d.
28. h. 3. & q.
Septembris 2. h. 3. qq. 3. & d.
4. h. 4. & q. d.
16. h. 4. & q.
21. h. 4. q. & d.
27. h. 4. & d.
Octobris 3. h. 4. & d. & q. d.
9. h. 4. & qq. 3.
14. h. 4. qq. 3. & d.
21. h. 5.
27. h. 5. & q. d.
Novembris 3. h. 5. & q.
10. h. 5. & q. d.
21. h. 5. & d.
Decembris 8. h. 5. & d. & q. d.
23. h. 5. & qq. 3.

Tabula altera Ortus; & Occasus Solis in locis, de quibus suprà.

IANVARII die 10. Oritur Sol hora 7. quadrante, & dimidio.
Occidit hora 4. quadrantibus 2. & dimidio.
20. or. h. 7. & q.
Oc. h. 4. & qq. 3.
27. or. h. 7. & q. d.
Oc. h. 4. qq. 3. & d.
Februarij 3. or. h. 7.
Oc. h. 5.
9. or. h. 6. qq. 3. & d.
Oc. h. 5. & q. d.

15. or. 6. & qq. 3.
Oc. h. 5. & q.
21. or. h. 6. & d.
Oc. h. 5. q. & d.
26. or. h. 6. & d.
Oc. h. 6. & d.
Martij 4. or. h. 6. q. & d.
Oc. h. 6. qq. 2. & d.
9. or. h. 6. & q.
Oc. h. 5. & qq. 3.
15. or. h. 6. & q. d.
Oc. h. 5. qq. 3. & d.
21. or. h. 6. Æquinoctium vernale.
Oc. h. 6.
27. or. h. 5. qq. 3. & d.
Oc. h. 6. & q. d.
Aprilis 1. or. h. 5. & qq. 3.
Oc h. 6. & q.
6. or. h. 5. & d. & q. d.
Oc. h. 6. q. & d.
10. or. h. 5. & d.
Oc. h. 6. & d.
18. or. h. 5. q. & d.
Oc. h. 6. & d. & q. d.
24. or. h. 5.
Oc. h. 6. & qq. 3.
Maij 1. or. h. 5. & q. d.
Oc. h. 6. & qq. 3. & d.
7. or. h. 5.
Oc. h. 7.
14. or. h. 4. qq. 3. & d.
Oc. h. 7. & q. d.
Iunij 2. or. h. 4. & d. & q. d.
Oc. h. 7. q. & d.
22. or. h. 4. & d. Solstitium æstivum.
Oc. h. 7. & d.
Iulij 12. or. h. 4. & d. & q. d.
Oc. h. 7. q. & d.
24. or. h. 4. & qq. 3
Oc. h. 7. & q.
Augusti 1. or. h. 4. & qq. 3. & d.
Oc. h. 7. & q. d.
7. or. h. 5.
Oc. h. 7.
14. or. h. 5. & q. d
Oc. h. 6. qq. 3. & d.
21. or. h. 5. & q.
Oc. h. 6. & qq. 3.
27. or. h. 5. q. & d.
Oc. h. 6. & d. & q. d.
Septembris 1. or. h. 5. & d.
Oc. h. 6. & d.
7. or. h. 5. & q. d.
Oc. h. 6. q. & d.
12. or. h. 5. & qq. 3.
Oc. h. 6. & q.
17. or. h. 5. qq. 3. & d.
Oc. h. 6. & q. d.
23. Æquinoctium autumnale.
24. or. h. 6.
Oc. h. 6.
30. or. h. 6. & q. d.
Oc. h. 5. & qq. 3. & d.
Octobris 5. h. 6. & q.
Oc. h. 5 & qq. 3.
10. or. h. 6. q. & d.
Oc. h. 5. & d. & q. d.
16. or. h. 6. & d.
Oc. h. 5. & d.
21. or. h. 6. & d. & q. d.
Oc. h. 5. q. & d.
27. or. h. 6. & qq. 3.
Oc. h. 5. & q.
Novembris 2. or. h. 6. qq. 3. & d.
Oc. h. 5. & q. d.
8. or. h. 7.
Oc. h. 5.
15. or. h. 7. & q. d.
Oc. h. 4. qq. 3. & d.
22. or. h. 7. & q.
Oc. h. 4. & qq. 3.
Decembris 2. or. h. 7. & q. d.
Oc. h. 4. & d. & q. d.
22. or. h. 7. & d. Solstitium hyemale.
Oc. h. 4. & d.

FINIS SECVNDAE PARTIS.

SALMANTICAE
EX TYPOGRAPHIA SEBASTIANI PEREZ.
ANNO M. DC. LIX.

